

DR. MUSTAFA DUMAN

NASREDDİN
HOC A

ve

1555 FIKRASI

Dr. Mustafa Duman
*Nasreddin Hoca ve
1555 Fıkrası*

Yayın Yönetmeni

Ömer Asan

Kitap Tasarım

Mehmet İlhan

Kapak Tasarım

Serkan Aksan

Kapak Minyatürü

Gülay Batur

Kaynak Kitap

ISBN 978-975-6121-72-6

Dr. Mustafa Duman / Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası

© Heyamola Yayınları

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir biçimde çoğaltılamaz.

Birinci Basım

Ağustos, 2008

Baskı ve Cilt

Ege Basım

ATT Basım Yayın Ltd. Şti.
Bağdat Cd., Sumbül Sok., No. 6-D

Maltepe / İstanbul

www.heyamola.net

heyamola@heyamola.net

Tel: 0 216 371 17 37

Dr. Mustafa Duman
*Nasreddin Hoca ve
1555 Fıkrası*

KAYNAK KİTAP

Dr. MUSTAFA DUMAN

Mustafa Duman, 15.2.1946 tarihinde, Trabzon-Maçka'nın Çeşmeler Köyü'nde doğdu. 1964 yılında Trabzon Lisesi'ni bitirdi. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi ve 1971 yılında burayı bitirerek "Tıp doktoru" ünvanını aldı. 1974-1982 yılları arasında, Almanya'da, iç hastalıkları ihtisası yaptı. 1982 yılında Türkiye'ye döndü. İç Hastalıkları Uzmanı olarak serbest çalışmaktadır.

Mustafa Duman, 1984 yılından sonra halk kültürü alanında, özellikle Trabzon yöresi halk edebiyatı - folkloru ve Nasreddin Hoca konularında derlemeler, araştırmalar yaptı . *DEMOS (Almanya), Cumhuriyet, Cumhuriyet Kitap, Türk Folkloru, Türk Folkloru/Belleten, Halk Kültürü, Folklor/Edebiyat, Tarih ve Toplum, Toplumsal Tarih, Müteferrika, Toplum Bilim, Varlık-Kitap, Kıyı, Yeni Yüzyıl, Güzel Yazılar, Ataşehir Ev-Kültür, Gazete İstanbul* gibi gazete ve dergilerde, bazı kongre bildiri ve armağan kitaplarında, toplam 200 makale yayımladı. Ayrıca çeşitli uluslararası ve ulusal halk kültürü ve halk edebiyatı kongrelerine katıldı, bildiriler sundu. Halk kültürü konularında, TRT ve diğer radyo ve televizyon programlarında konuşmalar yaptı.

Dr. Mustafa Duman'ın aldığı ödüller:

1. Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği tarafından "Teşekkür" Plâketi (1996).
2. TV-61 Kültür-Sanat ödüllerinden "İnceleme-Araştırma Ödülü" (1996).
3. Folklor Araştırmaları Kurumu, "Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü" (2002).

Dr. Mustafa Duman'ın Yayımlanan kitapları:

1. *Gençliğin Sesi ve İnkılap*, (Şiir), Trabzon, 1960.
2. *Trabzon Kültür-Sanat Yıllığı 87*, (İ.G.K. ve A.Bahçekapılı ile), İstanbul, 1987. 563 s.
3. *Trabzon Kültür-Sanat Yıllığı 88-89*, (İ.G.K. ve S. Şatıroğlu ile), İstanbul, 1989. 424 s.
4. *Hamamizade İhsan'ın Derlediği Trabzon Manileri*, İstanbul, 1989, 59 s.
5. *Trabzon Halk Şairleri*, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul, 1995. 168 s.
6. *Kemençemin Telleri*, TAMEV Yayını, İstanbul, 2004, 240 s. Resimli.
7. *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-Bant Hikâyeleri, Açıklamalı Seçme Bibliyografya*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2005, 64 s.
8. *Çay Kitabı, Türk Kültüründe Çay*, Kitabevi Yayını, İstanbul, 2005, 256 s. Resimli.
9. *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004) / Nasreddin Hodja Books: An Explained Bibliography (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2005, 352 s.
10. *Nasreddin Hoca / Nasreddin Hodja, Heyamola Yayınları*, (Türkçe/İngilizce 10 Kitap, toplam 80 s. renkli resimli), İstanbul, 2007.
11. *Geleneksel Türk Yorgancılık Sanatı*, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2007, 135 s. Renkli resimli.
12. *Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası – Kaynak Kitap – Heyamola Yayınları*, İstanbul, 2008. 674 s.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	13
NASREDDİNHOCA KİMDİR?.....	15
NASREDDİN HOCA SİVRİHİSAR'DA DOĞMUŞTUR.....	17
NASREDDİN HOCA AKŞEHİR'DE.....	25
NASREDDİN HOCA'NIN TÜRBE Sİ.....	31
NASREDDİN HOCA'NIN TORUNLARI.....	39
NASREDDİN HOCA EFSANELERİ ve BİR BİLMECE.....	45
Yahudi Nasreddin Hoca'dan Öcünü Nasıl Aldı?.....	45
Nasreddin Hoca'ya Kıyamete Kadar Gülsünler.....	46
Nasreddin Hoca'nın Ölümünden Sonraki Kerameti.....	47
Nasreddin Hoca Ortaasya'da Nasıl Doğdu?.....	48
Nasreddin Hoca'nın Yedi ve Üç Yüz Fıkrası.....	48
Nasreddin Hoca'nın Bir Bilmecesi.....	49
EN ESKİ YAZILI KAYNAKLARDA NASREDDİN HOCA.....	51
Saltuknâme'de Nasreddin Hoca.....	51
Mehmet Gazâli'nin Dafi'ül-Gumûm ve Rafi'ül-humûm Adlı Eserinde Nasreddin Hoca.....	53
Güvâhi'nin Pendnâme Adlı Eserinde Nasreddin Hoca.....	54
Lâmii'nin Letaif Adlı Eserinde Nasreddin Hoca.....	54
Evliya Çelebi'de Nasreddin Hoca.....	55
IV. Murat'ın Revan ve Tebriz Seferini Anlatan Ruznâme'de Nasreddin Hoca.....	58
Yeni Tespit Edilen Bir Yazma / Menzîlnâme'de Nasreddin Hoca.....	59
Şair Nabi'de Akşehir ve Nasreddin Hoca.....	60
Riyazi Tezkiresi'nde Nasreddin Hoca.....	61
Ayyansaraylı Hüseyin Efendi'de Nasreddin Hoca.....	62
Anadolu Selçukluları Döneminde, Konya'da Divan'ül Hakem Memuru Nasreddin Nusrat.....	63
Ve Diğerleri.....	64

NASREDDİN HOCA KONUSUNDA YAPILAN BAZI YANLIŞLAR.....	67
Nasreddin Hoca'ya Doğum Yeri ve Kimlik Arayışları.....	67
Nasreddin Hoca Ahi Evren midir?.....	69
Konyalı'nın Düzelttiği Yanlışlar.....	71
Türk Edebiyatı Tarihi Adlı Derlemede Nasreddin Hoca.....	71
NASREDDİN HOCA KONUSUNDA TÜRKİYE'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR ve YAYINLAR.....	75
NASREDDİN HOCA KONUSUNDA BATIDA YAPILAN BAZI ÇALIŞMALAR.....	81
NASREDDİN HOCA CUHA DEĞİLDİR.....	91
Cuha Kimdir?.....	91
Türk Kaynaklarında Cuha.....	93
Nasreddin Hoca Fıkraları Cuha'ya Nasıl Bağlandı?.....	94
En Eski Cuha Fıkraları.....	96
Nasreddin Hoca Fıkralarının Cuha Fıkralarından Ayırt Edilmesi İçin Bazı Ölçüler.....	104
Araplar Nasreddin Hoca'nın Varlığını Kabul Etmiyorlar.....	106
NASREDDİN HOCA FIKRALARINDA MÜSTEHCENLİK KONUSU.....	111
NASREDDİN HOCA'YI YASAKLAMAK.....	117
NASREDDİN HOCA KİTAPLARI.....	129
Yeni Tespit Edilen Nasreddin Hoca Yazmaları.....	129
Taşbaskısı Nasreddin Hoca Kitapları Hakkında.....	130
NASREDDİN HOCA ÇİZGİ ROMANLARI ve ÇİZGİ-BANT HİKÂYELERİ.....	135
NASREDDİN HOCA TİYATRO ve SİNEMADA.....	139
NASREDDİN HOCA FIKRALARININ YAYILMASI.....	149
Doğu Karadeniz'de Nasreddin Hoca Fıkraları.....	150
Doğu Anadolu'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	151
Azerbaycan'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	151
İran'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	152
Kafkas Halkları Arasında Nasreddin Hoca Fıkraları.....	153
Sefarad Yahudilerinde Nasreddin Hoca Fıkraları.....	153

Bulgaristan'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	154
Makedonya'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	155
Romanya'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	156
Kıbrıs'ta Nasreddin Hoca Fıkraları.....	156
Eski Yugoslavya'da Nasreddin Hoca Fıkraları.....	157
Ortaasya Türk Dünyasında Nasreddin Hoca Fıkraları.....	158
Pakistan ve Çevre Ülkelerde Nasreddin Hoca.....	159
NASREDDİN HOCA ve 1555 FIKRASI'NDAKİ FIKRA METİNLERİNİN KAYNAKLARI HAKKINDA	165
METİNLER	175
A. NASREDDİN HOCA YAZMALARI	177
I. Menâkıb-ı Nasreddin Efendi.....	177
II. Saltuknâme'den.....	209
III. Lâmii Çelebi: Letaif'ten.....	211
IV. Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin.....	213
V. Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca (Groningen Yazması).....	218
VI. Hâza Letaifat-ı Nasreddin Hoca.....	224
VII. Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi.....	230
VIII. Hikâyet-i Hoca Nasreddin (Paris Yazması I).....	233
IX. Menâkıb-ı Nasreddin Hoca (Budapeşte Yazması I).....	235
X. Hikâyet-i Nasreddin Hoca (Budapeşte Yazması II).....	242
XI. Hoca Nasreddin Menâkıpları (Budapeşte Yazması III).....	249
XII. Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi (Londra Yazması).....	252
XIII. Letaif-i Hoca Nasreddin (TTK Yazması).....	260
XIV. Hikâyet-i Hoca Nasreddin (Elmalı Yazması).....	265
XV. Hikâyet-i Nasreddin Hoca (Oxford Yazması).....	269
XVI. Hikâyet-i Hoca Nasreddin (Paris Yazması II).....	274
XVII. Hikâyet-i Nasreddin Hoca (Diyanet Yazması).....	276
XVIII. Hikâyet-i Molla Nasreddin (Şiraz Yazması).....	277

XIX. Hikâyet-i Hoca Nasreddin (Cambridge Yazması).....	279
XX. Kitab-ı Nasreddin Hoca (Berlin Yazması).....	284
XXI. Diğer Yazmalar.....	288
B. TÜRKİYE'DEN DERLENEN YAYINLANMAMIŞ NASREDDİN HOCA FIKRALARI.....	305
C. TÜRKİYE'DEN DERLENMİŞ ve YAYINLANMIŞ NASREDDİN HOCA FIKRALARI.....	321
Doğu Karadeniz'de Nasreddin Hoca.....	387
Lazlarda Nasreddin Hoca.....	388
Karamanlılarda Nasreddin Hoca.....	390
Kürtlerde Nasreddin Hoca.....	392
Ermenilerde Nasreddin Hoca.....	393
D. TÜRKİYE DIŞINDAN DERLENMİŞ NASREDDİN HOCA FIKRALARI.....	399
Gürcistan'da Nasreddin Hoca.....	399
Lezgilerde Nasreddin Hoca.....	400
Avarlarda Nasreddin Hoca.....	401
Çeçenlerde Nasreddin Hoca.....	402
Darkinlerde Nasreddin Hoca.....	403
Tabasaranlarda Nasreddin Hoca.....	404
Ubıhlarda Nasreddin Hoca.....	405
Halaçlarda Nasreddin Hoca.....	406
Batı Trakya'da Nasreddin Hoca.....	407
Makedonya'da Nasreddin Hoca.....	408
Arnavutlarda Nasreddin Hoca.....	411
Kıbrıs Türklerinde Nasreddin Hoca.....	413
Kıbrıs Rumlarında Nasreddin Hoca.....	414
Bulgaristan'da Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter.....	415
Romanya'da Nasreddin Hoca.....	421
Gagauzlarda Nasreddin Hoca.....	422
Yunanistan'da Nasreddin Hoca.....	426

Amerika Birleşik Devletleri'nde Nasreddin Hoca.....	428
Sırbistan'da Nasreddin Hoca.....	429
Hırvatistan'da Nasreddin Hoca.....	433
Finlandiya'daki Tatar ve Kazanlılarda Nasreddin Hoca.....	435
Azerbaycan'da Nasreddin Hoca.....	437
Özbekistan'da Nasreddin Hoca.....	479
Karakalpaklarda Nasreddin Hoca.....	526
Tatarlarda Nasreddin Hoca.....	527
Taciklerde Nasreddin Hoca.....	529
Kırgızlarda Nasreddin Hoca.....	531
Uygurlarda Nasreddin Hoca.....	533
Türkmenistan'da Nasreddin Hoca.....	548
Kazaklarda Nasreddin Hoca.....	551
Nasreddin Hoca İran'da.....	568
Kaşgar'dan Derlenen Molla Nasreddin Efendi Hikâyeleri.....	589
Nasreddin Hoca Pakistan'da.....	591
KISALTMALAR, KAYNAKLAR VE AÇIKLAMALAR.....	593
Kısaltmalar.....	595
Kaynaklar ve Açıklamalar.....	597
SUMMARY.....	671

ÖNSÖZ

Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası, en az yirmi yıllık bir hazırlık döneminden sonra ve yorucu bir çalışma sonucu tamamlandı. Bu kaynak kitabın hazırlık dönemi, Nasreddin Hoca konulu tüm yayınların derlenmesi aşamasında, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)* ve *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-Bant Hikâyeleri: Açıklamalı Seçme Bibliyografya* adlı kitaplarımın ve elliden fazla makalenin yazılmasında da etkili olmuştur.

Folklor Araştırmaları Kurum (FAK) tarafından, 2002 yılında, “Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülleri”nden biri bana verilmişti. Ankara’da düzenlenen ödül töreni sırasında yaptığım kısa konuşmada, çalışmalarımı bir “Nasreddin Hoca Kaynak Kitabı / Corpus” hazırlamak konusunda yoğunlaştıracağımı söyledikten sonra, törende hazır bulunan değerli folklor araştırmacılarından olumlu destek almıştım. Orada verdiğim sözü yerine getirmeye çalıştım ve bu kitap ortaya çıktı. *Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası*, ilk olmanın avantajlarını da, dezavantajlarını da taşıyacaktı. Bu kitabın, Pertev Naili Boratav’ın bir yazısında anlattığı “Kaynak Kitap” a ne derece yaklaştığına ise okuyucu karar verecektir.

Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası’nın başında, Nasreddin Hoca konusunda, bir kısmı benim ilk tespitlerim olan yeni bilgiler yer almaktadır. Bu geniş bölümdeki bağımsız yazılar, Nasreddin Hoca araştırmalarındaki son durumu göstermektedirler. Metinler bölümünün başında, daha önce, bilim dünyasına kısaca tanıttığım bir yazmanın, *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*’nin metni verilmektedir. Kitaplığımdaki bu yazmanın metni ilk kez yayınlanmaktadır. Basılı Nasreddin Hoca kitaplarının prototipi olarak kabul ettiğim bu metinden sonra, en eski tarihlilerden başlamak üzere, yazma Nasreddin Hoca kitaplarındaki metinler verilmektedir. En son tespitlerime göre, sayıları, şimdilik, 68 olan Nasreddin Hoca yazmalarının büyük bir bölümü, yeni yazıya çevrili metin, fotokopi, mikrofilm ve kompakt disk (CD) olarak elimde bulunmaktadır. Bunlardaki kısa ve düzenli metinleri seçerek bir araya getirdim. Önemli farkları da “Kaynaklar ve Açıklama-

lar” bölümünde gösterdim.

Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası'nda, Nasreddin Hoca yazmalarından alınarak verilen fıkraların sayısı 486'dır. Bu sayı, alanında şimdiye kadar erişilmemiş bir sayıdır. *Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası*'ndaki ilklerden birkaçını daha şöyle sıralayabilirim. Bu kitabın metinler kısmının ilk üç bölümü, Türkiye'de, yazılı ve sözlü kaynaklardan derlenen 860 Nasreddin Hoca fıkrasını içermektedir. Bu sayı da bir ilktir. Türkiye'de, sözlü ve yazılı kaynaklardan derlenen 70 fıkra da ilk kez bu kitapta yayınlanmaktadır. Bu kitap, Türkiye dışından derlenen 695 Nasreddin Hoca, daha doğrusu, Nasreddin Efendi, Molla Nasreddin, Anastratin ve Efendi fıkrasını içermektedir. Bu da bir ilktir. Ve nihayet, *Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası*'nda, toplam 1555 Nasreddin Hoca fıkrası vardır. Bu sayıyla kitap, bugüne kadar yayımlanan Nasredin Hoca kitapları içerisinde en çok fıkra içeren kitap olma özelliğini de taşımaktadır.

Bazı Nasreddin Hoca yazmalarının okunmasında, bazı çevirilerin kontrol edilmesinde zorluklarla karşılaştığım yerlerde bilenlerden yardım aldım. Bunların dışında, eski yazıların ve kiril alfabeli yazıların okunması dahil, bu kitap sevabıyla, günâhıyla tamamen kendi çalışmamın ürünüdür. Bu arada Macaristan'da bulunan üç Nasreddin Hoca yazmasının çevriyazılarını yararlanmam için veren Prof. Dr. Mustafa Kaçalın'e, çeşitli araştırmalarından ve çevriyazılarından yararlandığım M. Sabri Koz'a, çalışmalarından yararlandığım Prof. Dr. Günay Kut'a, Prof. Dr. Ulrich Marzolph'a, Prof. Dr. İsa Özkan'a ve diğer araştırmacılara, kitap temininde yardımcı olan, başta Müteferrika Sahaf sahibi Lütfi Seymen olmak üzere, sahaf dostlarıma, bu kitabın yazılmasını teşvik eden ve basımını üstlenen değerli hemşehrim Heyamola Yayınları sahibi Ömer Asan'a ve kitabın ortaya çıkmasının çeşitli aşamalarında emeği geçenlere teşekkürü bir borç bilirim. Bize Nasreddin Hoca çalışmalarında öncülük eden, araştırmalarından ve çevriyazılarından yararlandığım Pertev Naili Boratav'ı da rahmetle anıyorum.

Dr. Mustafa Duman

Göztepe-İstanbul, Mayıs 2008

NASREDDİN HOCA KİMDİR?

Nasreddin Hoca, Türklerin, dünyaca tanınmış halk filozofu ve fikra kahramanıdır. 13. Yüzyılda, Anadolu'da, daha doğrusu Sivrihisar ve Akşehir'de yaşamıştır. Akşehir'de ölmüş ve Akşehir'in en eski Selçuklu mezarlığına gömülmüştür. Oradaki mezarı türbe haline getirilmiş, günümüze kadar korunmuştur. Türbenin tamiri sırasında bulunan mermer kitabe ve sancak alemlerindeki 683 H. (1285) tarihi, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihidir. Daha sonradan bu kitabenin yerine konulan yeni kitabede, 683 rakamı tuhaflık olsun diye ters, yani 386 şeklinde yazılmıştır. Nasreddin Hoca'nın şakacı kişiliğini belirtmek için, bazı işgüzarlar tarafından yapılan bir yersiz değişiklik, Nasreddin Hoca konusunda araştırma yapanların, özellikle yabancıların kafalarını karıştırmıştır.

683 H. (1285) yılı, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihi olarak diğer belge ve bilgilere uygun düşmektedir. Nasreddin Hoca'nın Türbesi'ndeki sütunlardan birinin üzerine, 796 H. (1393) yılında, Yıldırım Bayezit'in askerlerinden Mehmet'in yazdığı beyit ve tarih, Nasreddin Hoca'nın, Timur Anadolu'ya gelmeden çok önce öldüğünü göstermektedir. Polonyalı Simeon, 1618 yılında, Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki üstü kemerli mezarını gördüğünü ve çok güldüğünü *Simeon'un Seyahatnâmesi*'nde yazmaktadır. Evliya Çelebi de, 1048 H. (1638) yılında, Nasreddin Hoca'nın türbesini ziyaret etmiş, izlenimlerini *Seyahatnâme*'sinin 3. cildinde anlatmıştır. Evliya Çelebi'nin, Nasreddin Hoca'yı Timur'la çağdaş göstermesi, yerli ve yabancı araştırmacıları yanıltmıştır. Başbakanlık Eski Eserler Arşivi'nde bulunan 556 numaralı belgede, Fatih'in Sadrazamlarından Gedik Ahmet Paşa tarafından, 1476 yılında yaptırılan bir vakıf ve emlak yazımının defterinde, Akşehir'de, Nasreddin Hoca'nın bir vakfının bulunduğu kayıtlıdır. Lâmii Çelebi, *Letaif* inde, Nasreddin Hoca'nın 13. yüzyıl şairlerinden Şeyyat Hamza ile çağdaş olduğunu bildirmektedir. *Letaif* te, Sinan Paşa'nın, Nasreddin Hoca'nın soyundan geldiği de kayıtlıdır. Sivrihisar ve Akşehir'de, Nasreddin Hoca'nın kızlarına ait mezar kitabeleri bulunmuş ve Akşehir Müzesi'ne konmuştur. Ondokuzunca yüzyılın başına kadar, İstanbul'da Nasreddin Hoca'nın torunlarının yaşadığı, mezar kitabelerinden öğrenmekteyiz.

Nasreddin Hoca'nın adı 15. yüzyıldan itibaren yazılı a geçmeye başlamıştır. Bugünkü bilgilerimize göre, Nasreddin Hoca'dan sözeden en eski kaynak, Ebül Hayr-i Rumi'nin, Cem Sultan'ın emriyle yazıp, 1480 yılında bitirdiği *Saltuknâme*'dir. Orada, Nasreddin Hoca'nın çok tanınmış bir kişi olduğu ve lâtifelerinin kitap haline getirildiği kaydedilmiştir. Daha sonra, Mehmet Gazâli (Deli Birader), Güvâhi, Lâmii Çelebi ve Taşlıcalı Yahya Bey, Nasreddin Hoca'dan sözetmişler, bazı fıkralarını yazıya geçirmişlerdir. 16. Yüzyıldan itibaren de Nasreddin Hoca fıkraları yazma kitaplar haline getirilmiştir. Bu kitapların en eskisi olan *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, 1571 yılında yazılmıştır. Basılı ilk Nasreddin Hoca fıkraları kitabı, 1837 yılında, İstanbul'da, *Letâif* adıyla yayınlanmıştır. Bugün Türkiye'de ve dünyanın çeşitli kütüphanelerinde toplam 68 tane Nasreddin Hoca yazması bulunmaktadır.

Nasreddin Hoca, zaman içerisinde, Türklerin halk filozofu ve fıkra kahramanı olmak özelliklerini aşmıştır. Günümüzde, Nasreddin Hoca, Türkiye, Ortaasya, Azerbaycan, Kafkasya, İran, Batı Çin ve Balkanlar'da, kendisine yüzlerce fıkra bağlanan bir fıkra tipi olarak varlığını sürdürmektedir ve sonsuza kadar da sürdürecektir.

NASREDDİN HOCA SİVRİHİSAR'DA DOĞMUŞTUR

Nasreddin Hoca'nın, 13. yüzyılda, Anadolu'da yaşadığı bazı belgeler yardımı ile gösterilmiştir. Nasreddin Hoca'nın doğum yeri olarak Sivrihisar öne çıkmaktadır. Sivrihisar, Nasreddin Hoca'nın yaşadığı 13. yüzyılda, Anadolu Selçuklularının önemli bir kentidir. Bu gün, Sivrihisar'da, Anadolu Selçuklularından kalma eski eserler bulunmaktadır. Nasreddin Hoca ve Sivrihisar ilişkisini yazılı ve sözlü belgeler ışığında daha yakından inceleyelim.

Nasreddin Hoca ve Sivrihisar ilişkisinden sözedilen en eski yazılı kaynak, Ebul Hayr-i Rumi tarafından, 1480 yılında yazılan ve 13. yüzyılda yaşamış olan alperen Sarı Saltuk'un başından geçen olayları anlatan *Saltuknâme*'dir. *Saltuknâme*'de yazıldığına göre, Sarı Saltuk, o tarihlerde, Akşehir'de oturmakta olan Nasreddin Hoca'yı iki kez ziyaret etmiştir. İkinci ziyareti sırasında, Nasreddin Hoca'nın evine gelip kapıyı çaldığında, Nasreddin Hoca'nın karısı, Hoca'nın evde olmadığını bildirdi. Sarı Saltuk'un bu ziyaret; *Saltuknâme*'de şöyle anlatılır:

Pes Server (Saltık) andan durdı. Hâce Nasrüddin evine geldi. Kapu kakdı. Hatun kapı ardına gelü: "Kimsiniz?" didi. Server eyitti: "Ben Şerif Saltık'am. Kanı Hâce Kandadır?" didi. Pes Hatun eyitti: "Server, Hâce Sivrihisar'a ve Karahisar'a gitti." Server eyitti: "Ol yirler ekser kâfirliktür, anda n'eyler?" didi. Hatun eyitti: "Server, Sivrihisar'ın musarrifleri haber gönderdiler, dahi eyittiler. Gelsün bize akıl koysun. Biz dahi iller gibi uslanalım", dimişler. "Ve dahi Karahisar'da olan Ermeniler eyitmişler: Nasrüddin bir akılsız Türk'tür. Kim gerekse anun sakalına güler. Vay bunda gelse biz de gülerdük, dimişler. Pes anda gitti kim anlarun sakallarına güle birez, andan sonra gele", didi.¹

Gelenek, Nasreddin Hoca'mn, Sivrihisar'da doğduğunu, yaşamının bir bölümünü

burada geçirdikten sonra Akşehir'e taşındığını ve orada öldüğünü kabul etmektedir. Bu bilgileri doğrulayan çeşitli belgeler araştırmacılar tarafından bulunmuş ve yayımlanmıştır.² *Saltuknâme*'den alınan yukarıdaki anlatı, Nasreddin Hoca'nın Sivrihisar'dan Akşehir'e taşındıktan sonra da zaman zaman Sivrihisar'a gittiğini göstermektedir. Bu kez de Sivrihisarlılara "akıl koymaya" gitmiştir. Bu anlatımdan, o devirde, Sivrihisarlıların, safdil, ya da kendilerini acıp insanlar yerine koyan davranışları olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum günümüzdeki Karadenizli fıkralarını akla getirmektedir. Nasreddin Hoca, Akşehir'in yakınında bulunan Karahisar'a [Afyon] da gitmiştir.

Nasreddin Hoca'nın kızlarından Fatma Hatun'un mezar kitabesi, yirminci yüzyılın ikinci yarısının başında, Sivrihisar'da bulunmuş ve Akşehir Müzesi'ne kaldırılmıştır.³ Bu kitabeye göre, Fatma Hatun, 727 H. (1327) yılında ölmüştür. Bu tarih, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihi olarak kabul edilen 1285 tarihi ile uyuşmaktadır. Nasreddin Hoca'nın bu kızından gelen torunu Celâleddin, onun oğlu Hızır Bey Çelebi (Öl: 1458) ve onun oğlu Sinan Paşa'nın (Öl: 1486) biyografilerinde, Sivrihisarlı ve Hoca'nın torunlarından oldukları yazılmıştır.⁴ Hatta Lâmii Çelebi'nin *Letaif*'inde, Sinan Paşa ile Karamanlı bir danişmend arasında geçen bir konuşmayla bu ilişki pekiştirilmektedir. Lâmii Çelebi'nin anlatımıyla, Sinan Paşa'nın Nasreddin Hoca'nın torunlarından olduğunu açıklayan *Letaif*'teki bu kısa anekdot sadeleştirilmiş haliyle, şöyledir:

Anadolu'nun faziletlilerinden, Sivrihisarlı olup nesebleri merhum Nasreddin Hoca'ya kadar çıkan Mevlâna Sinan Paşa'nın huzuruna bir gün Karamanlı bir danişmend getirip el öptürürler. Paşa hazretleri danişmende: "Nerelisin Mevlâna?" diye sorar. Danişmend: "Sultanım Karaman'dan ve Diyar-ı Rum'danım", der. Lâtife yollu yine Paşa hazretleri buyururlar: "Galiba bu Karamanlılara bir nesne ile töhmet ve bir işle nisbet ederler?" Danişmend: "Evet Sultanım. Sefahat isnat ve kötülük töhmet ederler." Yine Paşa hazretleri yeri gelmişken Karamanlı'nın ağzından söz almak için: "Bu Karaman'ın suyu ve havası kalbe huzur, dağ ve sahrası gönle ferahlık verir. Onun halkına bu ayıp ve töhmet nedendir?" der. Danişmend: "İki cihettendir Sultanım, biri Sivrihisar'ın civarı olması, diğeri ise Karaman Akşehiri'ndeki Nasreddin Hoca'nın mezarıdır." Merhum Paşa'ya Danişmend'in kinayeli ve nükteli cevabı hoş gelip iltifat ederek iyiliklerde bulunur.⁵

Nasreddin Hoca fıkraları, 16. yüzyıldan itibaren derlenip elyazması kitaplar haline getirilmiştir. Bu kitaplarda yer alan bazı fıkralarda, Nasreddin Hoca'nın, Sivrihisar'da geçen maceralarından da sözedilir. Nasreddin Hoca yazmalarından biri, Hollanda'da, Groningen Kitaplığı'ndadır. "Groningen Yazması" olarak tanımlanan *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, tarihsizdir ama, uzmanlar, kâğıdından ve diğer özelliklerinden bu yazmanın 16. yüzyılda kaleme alındığını bildirmektedirler. Yazmanın baş tarafında yer alan anlatımda, Nasreddin Hoca'nın, Sivrihisarlı bir

aziz kişi olduğundan sözedilir, şöyle anlatılır:

*Raviyân-ı ahbar ve nakilân-ı asar rivayet ederler ki Nasreddin Hoca derler Sivrihisar'da bir aziz vardı. Anın menâkıbatı ve avratıyla olan menâkıbatı ve oğluy-la olan menâkıbatı ve İmâdıyla olan menâkıbatı yazıb dört bab etmişler.*⁶

Bu anlatımdan ve adı geçen yazmada yer alan dört hikâyede Sivrihisar'dan sözedilmesinden, 16. yüzyılda, Anadolu'da, Nasreddin Hoca'nın, Sivrihisarlı olduğuna dair kuvvetli bir geleneğin var olduğunu öğrenmekteyiz. İ. Hakkı Konyalı, *Akşehir* adlı kitabında, aksi ispatlanmadıkça Nasreddin Hoca'nın Sivrihisar'da doğduğunu ve orada bazı görevlerde bulunduğunu kabul edilmesini gerektiğini, yazmıştır.⁷ Abdülkadir Erdoğan, eskiden Akşehir'e bağlı bir Sivrihisar Köyü'nün bulunduğunu yazmakta ise de, Konyalı, onun bu iddiasını yukarda adı geçen eserinde çürütmüştür.⁸ Elde bulunan kanıtlar, Nasreddin Hoca'nın doğduğu yer olarak bugünkü Sivrihisar'ı göstermektedir.

Nasreddin Hoca yazmalarında bulunan, sonra da taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarına aktarılan, hatta resimli taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarında resimli olarak gösterilen bir fıkrada, Hoca'nın, Sivrihisar kasabasına giden bir arabaya, çıplak olarak bindikten sonra, kendisini karşılayan Sivrihisarlılara: "Sizi çok sevdiğimden giyinmeyi unuttum", dediği bilinir. Bu anlatım, her ne kadar bir fıkrâ anlatımı ise de, burada adı geçen yer, günümüze kadar ulaşan Sivrihisar kasabasıdır.⁹ Bu fıkrâ'nın yazma Nasreddin Hoca kitaplarından birindeki metni şöyledir:

*Bir gün Sivrihisar'a bir araba gider imiş. Hoca dahi yalnızca evden çıkup seyr ederken seğirdir, üzerine çıkar, bile gider. Arabacılar dahi Sivrihisar'a yakın gelecek şehre haber gönderirler: "Hoca geliyor", deyü. Anlar dahi Hoca'ya karşı çıkarlar. Hoca üryan, görürler: "Hay Hoca nedir bu hal?" demişler. Hoca eydür: "Sizi pek sevdiğimden giyeceğim unuttuğum", demiş.*¹⁰

Yirminci yüzyılın Türk bilim adamları arasında önemli bir yeri olan Fuat Köprülü'nün, Nasreddin Hoca konusundaki çalışmaları oldukça talihsiz başlamıştır. Fuat Köprülü, 1918 yılında yayınladığı *Nasreddin Hoca* adlı kitabının başında, Bursalı Tahir'den aldığını belirttiği bazı bilgiler vermiştir.¹¹ Bu bilgilerin bir kısmının doğru olmadığı sonradan gösterilmiştir. Örneğin, Nasreddin Hoca'nın imzası bulunduğunu iddia ettiği Seyyid Mahmut Hayrani Vakıfnâmesi bugüne kadar bulunamamıştır.

Fuat Köprülü'nün, Nasreddin Hoca tarafından da imzalandığını bildirdiği, 776 H. (1385) tarihli Hacı İbrahim Sultan Vakıfnâmesi, önce Rıfkı Melûl Meriç tarafından, sonra da, daha geniş olarak, İ. Hakkı Konyalı tarafından bilim dünyasına tanıtılmıştır. Bu vakıfnâmede Nasreddin adına rastlanmıyor.¹² 683 H. (1285) tarihinde ölen Nasreddin Hoca'nın, 776 H. (1385) tarihinde henüz sağ olan Hacı İbrahim Sultan'la

çağdaş olması düşünülemez. Arada yüz yıllık bir zaman farkı vardır. Seyyit Mahmut Hayrani, 1268 yılında ölmüştür. O da Nasreddin Hoca'yla çağdaş ama Hacı İbrahim Sultan'la çağdaş değildir. Aralarında yüz yıldan fazla bir zaman vardır. Nasreddin Hoca'nın, her ikisinin vakıfnâmesini imzalaması, bu nedenlerden dolayı mümkün değildir. İbrahim Hakkı Konyalı, Fuat Köprülü'nün, yukarıda değinilen iddialarını çürütmüştür.¹³

Fuat Köprülü, *Nasreddin Hoca* adlı kitabında, 1880'li yıllarda, Sivrihisar'da Müftülük yapan Hasan Efendi adında bir kişinin yazdığını bildirdiği *Mecmua-i Maarif* adlı tamamlanmamış bir mecmuadan aldığını söylediği bilgileri nakletmiştir. Buna göre, Nasreddin Hoca, 605 H. (1208) yılında, Sivrihisar'ın Hortu karyesinde doğmuş, 635 H. (1238) yılında Akşehir'e göçetmiş ve orada 683 H (1285) yılında ölmüştür. Köprülü, Hasan Efendi'nin bu bilgileri eski şeriye sicillerinden aldığını da kaydetmiştir.¹⁴ Bu bilgiler, halk arasındaki gelenekle günümüze kadar gelen söylentilere uyuyor. Fakat, Müftü Hasan Efendi'nin, bu bilgileri Selçuklular devrinden kalan şeriye sicillerinden alması mümkün değildir. Çünkü, Selçuklulardan böyle bir şey günümüze ulaşmamıştır. Ayrıca, ne Hasan Efendi'nin sözettiği sicilleri, ne de Fuat Köprülü'nün sözettiği *Mecmua-i Maarif* adlı yazmayı bugüne kadar gördüğünü bildiren olmamıştır. Buna rağmen, günümüzde bile, bazı yazarlar, Fuat Köprülü'nün bu iddialarını, gerçekmiş gibi, tekrarlayıp durmaktadırlar. İbrahim Hakkı Konyalı, bir araştırmasında, Nasreddin Hoca ile Sivrihisar bağlantısını, Akşehir'de de bir Sivrihisar vardır, iddiasını ileri süren Eski İslâm Eserleri Müzesi Müdürü Abdülkadir Erdoğan'a verdiği cevabında şöyle dile getirmiştir:

*Ne Selçuklular, ne de Beylikler ve ne de Osmanlılar zamanında Akşehir'in Sivrihisar adlı bir köyü vardı!.. Akşehir'in Karabulut Köyü'nün yanında, eskiden bir Sivrice Öyüğü Köyü vardı. Daha Kanuni zamanında bu köyün halkı Karabulut'a yerleşmişti. Sonra köy adını oradaki bir tepeye bırakarak tamamen yokolmuştur. Sivrihisar da Akşehir gibi Selçuklu devrinin mühim bir kasabası idi.*¹⁵

Kurtuluş Savaşı sırasında, Akşehir'de bulunan ve oradaki tarihi eserlerin kitabelerini araştıran Mustafa Cavit, Nasreddin Hoca'nın türbesini ve oradaki yazıları incelemiştir. Bu araştırmalarını yayınladığı kitabında şunları yazmaktadır:

*Hoca'yı ael'umum Akşehirli sanırsız. Halbuki Akşehir'de kuvvetle deveran eden ananevi rivayete göre, merhum Sivrihisar'ın Hortu Karyesi'ndendir. Yine bu ananevi rivayete göre Akşehir zevcesinin doğduğu yerdir.*¹⁶

Nasreddin Hoca ile Sivrihisar ilişkisinin bir yönü de, daha önce Pertev Naili Boratav tarafından ortaya atılan görüşe göre incelenebilir. Boratav, Anadolu fıkrâ geleneğinde bir zamanlar, Sivrihisarlıların safdil insanlar olarak bilindiğini gösteren

bazı fıkraların bulunduğunu bildirir. Tarihsiz bir yazmada, Sivrihisarlılara bağlı olarak anlatılan fıkralardan bazılarının, günümüzde, Nasreddin Hoca fıkraları olarak bilinmesi üzerinde durarak, “Acaba, Sivrihisarlıların safdil olma ve acaiplikler yapma özelliklerinin zamanla Nasreddin Hoca’ya maledilmesi mi söz konusudur? Ya da, Nasreddin Hoca’dan dolayı mı Sivrihisarlılara böyle fıkralar atfedilmektedir?” sorularının cevaplarını araştırmıştır.¹⁷

Saltuknâme’den aldığımız metinde de görüldüğü gibi, Sivrihisarlıların Hoca’yı, kendilerine “akıl koyması” için Sivrihisar’a çağırmaları, o devirde, kendilerinin safdil ve tuhaf kişiler olarak bilindiklerini göstermektedir. Şimdilik elimizde yeterli belge olmadığı için, Boratav’ın Sivrihisarlılar hakkındaki açıklamalarına fazla bir şey katamıyoruz. Ancak, ister Alman Şildbürgerler örneğinde, ister Anadolu’daki Karatepelili hikâyeleri örneklerinde olsun, bazı yerler halkı için çokça gülünç hikâyeler ve fıkralar anlatıla gelmiştir. Örneğin, Şildbürgerler, vaktiyle çok akıllı imişler. Akıllı erkeklerin civar şehirlerce kapışılması, onları bazı saflıklar ve aptallıklar yaparak evlerinde kalmalarını sağlamaya itti. Bu nedenle, kendilerini aptal göstermek için, penceresiz belediye binaları yaptılar. Sonra da güneş ışığını çuvallara doldurup binaya taşımak istediler. Bir defasında da, Nasreddin Hoca fıkrasında olduğu gibi, ayaklarını karıştırdılar. Bunun üzerine yoldan geçen bir yabancidan yardım istediler. Yabancı bunlara birer değnek vurunca hepsi ayağa fırlayıp kendi ayaklarını bulmuş oldular. Bu çabaları sonucu herkes onların saf ve aptal olduklarına inandı. Bu sayede evlerinde kaldılar. Onlar hakkında anlatılanlar günümüze kadar ulaştı.¹⁸

Karatepeliler de, halk arasında anlatıldığına göre, oradaki Delilik Pınarı’ndan su içtikleri için, hep safdil ya da acaip kişiler oluyorlardı. Bir keresinde, onlar da, ayaklarını uzatıp otururlar. Ayakkabıları aynı renkte olduğundan ayaklarının karıştığına karar verirler ve yoldan geçen bir yabancidan ayaklarını ayırmasını isterler. Yabancı, bunların ayaklarına birer sopa indirince, hepsi, yerlerinden fırlar ayaklarını bulurlar. Tıpkı Nasreddin Hoca fıkrasında olduğu gibi. Karatepelilerin buna benzer bir hayli saflık ve acaiplikleri olur. Sonunda Kozanoğlu, Delilik Pınarı’nın kaynağına cıva akıtarak kaynağı kurutur ve Karatepelilerin akıllanmasını sağlar.¹⁹

Pertev Naili Boratav’ın, incelediği yazmalardan edindiği izlenime göre, 15. yüzyıla kadar ulaşan kaynaklarda, Sivrihisarlılar adına kayıtlı fıkralar, sonradan Nasreddin Hoca’ya bağlanmıştır.²⁰ Bu fıkralardan bir örnek verelim:

Üç dane Sivrihisarlı herifler Mekke’ye varmışlar. Mekke-i Mükerrreme görüldüğü gibi içlerinden biri eyitti: “Evimde olan Hoşkadem Cariye malımdan azad olsun”, dedi. Biri dahi: “Evimde olan Benefşe Cariye malımdan azad olsun”, dedi. Biri eyitti: “Benim evimde ne Hoşkadem Cariyem var, ne Benefşe Cariyem var. Meğer Cafer’in valdesi azad ola”, demiş.²¹

Bu fıkrâ, bazı yazma ve basma Nasreddin Hoca kitaplarında, sözlü gelenekte, Nasreddin

Hoca'ya bağlı olarak anlatılmaktadır.²² Elimizde bulunan *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi* adlı 18. yüzyıl yazmasında, Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak yer alan metin şöyledir:

Hikâyet – Merhum Nasreddin Efendi, Hac-ı şerife niyet eder. Üç refik olup giderler. Günlerden bir gün Medine'ye dahil oldular. İçlerinden birisi eyitti: "Benim evde Gülbeyaz cariyem salimden azad olsun", dedi. Birisi dahi eyitt: "Benim Salime adlı cariyem salimden azad olsun", dedikde, heman Hoca eyitti: "Benim evde cariyem yok. Heman benim avratım olan karı(yı) azad eyledim", dedikde, "Hay Hoca Efendi n'eyledin, karı boş oldu", demişler. Hoca eydür: "Ben de andan usandım idi", demiş.²³

Sivrihisarlılar hakkında anlatılanlar, bu konuda karşılaştırmalı incelemeler yapılabilmesini olanaklı kılacak düzeyde mi? Şimdilik bu soruya olumlu yanıt veremiyoruz. Sivrihisarlı fıkraları konusunda, öncelikle geçmişte yapılan derlemeler gözden geçirilmeli, eksikler tamamlanmaya çalışılmalı. Günümüzde, köyler, uzmanlar tarafından taranarak, halk arasında bu tür sözlü anlatıların var olup olmadığı araştırılmalıdır. Bu görev herkesten önce Sivrihisar bölgesindeki bilim kurumlarına düşmektedir. Boratav'ın üzerinde durduğu soruların cevaplarını bulmak için, tarih araştırmalarının yanı sıra, halkbilim, özellikle derleme çalışmaları da önem taşımaktadır.

1. Ebül Hayr-i Rumi, *Saltuknâme II*, (Hazl. Şükrü Haluk Akalın), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, İstanbul, 1988, s. 181.

2. Mustafa Duman, "En Eski Kaynaklarda Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 84, (Aralık 1990), İstanbul, s. 61-64

3. Ziya Ceran, "Nasreddin Hoca'nın Kızına Ait İkinci Mezar Kitabesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 192, (Temmuz 1965), İstanbul, s. 3807-3809.

4. Süheyl Ünver, *Kadıköyü'ne Ünvanı Verilen Hızır Bey Çelebi Hayatı ve Eserleri (1407-1459)*, Kadıköy Halkevi Yayını, İstanbul, 1944, s. 11-13 ve 38-39.

5. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul, 1994, s. 89-90.

6. K. R. F. Burrill, "The Nasreddin Hoca Stories. An Early Ottoman Manuscript at The University of Groningen", *Archivum Ottomanicum*, Tomus II. Anno: 1970, Mouton, s. 81.

7. İbrahim Hakki Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 732.

8. Abdülkadir Erdoğan, "Onbeşinci Asır Ortalarında İstanbul'da Bir Türk Bilgini: Hızır Bey Hayatı ve Eserleri I", *Konya*, Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 57, (Temmuz 1943), Konya, s. 22-27; İbrahim Hakki Konyalı, A.g.e. s. 732-733. Burada İ. H. Konyalı, A. Erdoğan'ın iddialarının dayanaqsız olduğunu belirtir. Konyalı, daha sonra, Mehmet Akbaba'ya, bir kopyası Akşehir Halk Eğitim Merkezi Müdürü tarafından, 1994 yılında bana da verilen, bir mektup yazmıştır. 31 Temmuz 1984 tarihli bu mektupta Konyalı, bir kaynak göstermeden, Nasreddin Hoca'nın Sivrihisarlı değil, Akşehirli olduğunu yazmaktadır. Mektubu yazdıktan kısa bir

süre sonra, 20 Ağustos 1984 tarihinde ölen Konyalı'nın iddialarını hangi belgelere dayandırdığımız bilemiyoruz. Sözedilen mektubun metni daha sonra yayınlanmıştır. Bkz: Muharrem Bayar, "Vesikalara Göre Nasreddin Hoca", *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1996, s. 58.

9. *Meşhur ve Mütearif Hoca Nasreddin Letaifi ve Kenarında: Mahfiruze Sultan ile Raznihan Hikâyeleri*, 1328 H. (1912), [İstanbul], 32 s. Kitabın çevriyazısı için bkz: Ali Osman Öztürk, "Meşhur ve Mütearif Hoca Nasreddin Letaifi", *Folklor/Edebiyat*, Sayı: 10, (Temmuz-Ağustos 1997), Ankara, s. 133-154. (Burada resim de vardır).

10. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahi aleyh*, Cambridge Üniversitesi Kütüphanesinde, Add. 3483 1266 H. (1811), Yk. 29b. Aynı fıkra için bakz. Bu kitapta, No. 101.

11. Köprülüzade Mehmed Fuad, *Nasreddin Hoca*, Kanaat Matbaası ve Kitaphanesi, İstanbul, 1918, s. 5-12.

12. İbrahim Hakkı Konyalı, A.g.e. s. 377-392. Konyalı, Vakıfnâme'nin fotoğrafını kitabına koymuştur. Konyalı'nın bildirdiğine göre, Hacı İbrahim Sultan Vakıfnâmesi'nde, şahit olarak şu kişilerin adları geçmektedir: Mevlâna Kutbeddin, İbn-i Hibetullah, Mevlâna Taceddin İbrahim, Mevlâna Abdülaziz İbn-i Mehmet, Hacı Bey İbn-i Mihr, Şeyh Muhammed Deli Güveyi, Fakih İbn-i İbrahim. Aynı vakıfnâme için bkz. Rıfki Melûl Meriç, "Anadolu Türk Tarihi Vesikalari: Akşehir Türbe ve Mezarları", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt:5, İstanbul, 1936, s. 199-203 ve ekteki resimler.

13. İbrahim Hakkı Konyalı, A.g.e. s. 731-732.

14. Köprülüzade Mehmed Fuad, A.g.e. s. 9

15. İbrahim Hakkı Konyalı, A.g.e. s. 732. Konyalı'nın bu tespitlerine karşın, Akşehir'den Mehmet Akbabaoğlu'nun daktilo bir metnin fotokopisi olarak, 1994 yılında, elime geçen bir yazısında şu iddialar yer alır:

Muhterem Hocamız tarihçi İbrahim Hakkı Konyalı, Akşehir Tarihi'ni yazmaya Akşehir'e geldiği zaman, o tarihte İ. Hakkı Hocamıza kuvvetli bir mihmandar bölgeyi arazisi ile birlikte tanıyan bilir kişi verilmemiştir. Kendi imkânları ile ve araştırmalarını zorlayarak Nasreddin Hoca'nın Sivrice Tepe mevkiinde ve Ortaköy'de doğduğunu tespit etmiş ve mihmandarı olmadığı için Sivrice Tepe araya araya ta Sivrihisar'ı bulmuş ve orada Ortaköy ararken tabii bu arada Nasreddin Hoca'nın köyünü arıyorum, deyince, o günün açığız köylüleri bu köyün eski adı Ortaköy'dü, sonradan telaffuz değişikliğine uğraması sebebiyle Hortu Köyü oldu, dediler. Ve tarihçi üstada bu hususu benimsetirler. Ve neticede, Akşehir Tarihi kitabında, yukarıda bahsettiğim köyde doğdu der. Halbuki Akşehir'e geldiğinde, tarih yazarken Akşehir'i ve mevkilerini iyi bilen bir yardımcı verilmiş olsaydı, bu durum böyle olmayacaktı. Çünkü Hoca'nın doğduğu Sivrice mevkii, Akşehir'de ve gölün yanında, tapuda bile Sivrice Mevkii denir. Maruf Köyü ile Ortaköy arasında bir, eski Akşehir tabiri ile höyük, Sivrice Tepe mevcut olup, Hoca merhum bu tepenin bağlı olduğu Ortaköy'de doğmadır. Köyün adı ise elan Ortaköy'dür.

Özgün anlatımını değiştirmeden aldığım yazının sahibi, iddialarını, Nasreddin Hoca'nın bazı fıkralarını tanık göstererek, sürdürmektedir.

16. Mustafa Cavit, *Akşehir Kitabeleri ve Tetkikat, Kitabeler - Türbeler - Mezarlar. Akşehir'de Gömülü Ünlü İnsanlar*, Muğla Halkevi Yayını, Muğla, 1934, s. 6.

17. Pertev Naili Boratav, "Nasreddin Hoca ve Memleketi Sivrihisar Üzerine", *Nasreddin Hoca*,

Edebiyatçılar Derneği Yayını, Ankara, Haziran 1996, s. 47-52.

18. J. F. Pöschl, *Von Schelmen und Narren, Till Eulenspiegel, Die Schildbürger*, Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1925, s. 35- 66 .

19. Pertev Naili Boratav, *Az Gittik Uz Gittik*, Adam Yayınları, İstanbul, Haziran 1992, s. 254-255. Karatepeli Fıkraları için bkz: Halet Çambel, (Derl.), *Karatepeli Fıkraları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2006, 44 s.

20. Pertev Naili Boratav, A.g.e. s. 298-300.

21. M. Sabri Koz, “İncelenmemiş Bir Nasreddin Hoca Yazması ve Buradaki Fıkraların Üç Eski Basma ile Karşılaştırılması”, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri 15-17 Mayıs 1989 Ankara*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1990, s. 209-224. (*Hikâyet-i Nasreddin Hoca Beyan Olunur* adlı yazmadan naklen).

22. Üç Sivrihisarlı hikâyesi Nasreddin Hoca yazmalarından birinde de “Üç Sivrihisarlı” hikâyesi olarak yer almaktadır. Hikâyenin sonu başka bir Nasreddin Hoca hikâyesinin son kısmıyla karışık olarak istinsah edilmiştir. Bkz: Abdurrahman Güzel, “Nasreddin Hoca Fıkralarına Dair Bir Yazmanın Tahlili”, *Fikri ve Felsefi Yönüyle Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri (11 Temmuz 1990-Akşehir)*, Konya, 1991, s. 15.

23. Yazmanın tamımı için bkz: Mustafa Duman, “Yeni Tespit Edilen Bir Nasreddin Hoca Yazması: Menâkıb-ı Nasreddin Efendi”, *Pertev Naili Boratav’a Armağan*, (Habl. Metin Turan), Kültür Bakanlığı HAGEM Yayını, Ankara, 1998, s. 191-196.

NASREDDİN HOCA AKŞEHİR'DE

Nasreddin Hoca'nın Sivrihisar'da doğup büyüdüğü ve yaşamının bir bölümünü geçirdiği önceki yazıda değinilen belgelerin ışığında kabul edilmektedir. Nasreddin Hoca, daha sonra Akşehir'e göçetmiş ve yaşamının geri kalan bölümünü orada geçirmiş, orada ölmüş ve Akşehir'deki en eski Selçuklu mezarlığına gömülmüş, mezarı sonradan türbe haline getirilmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Nasreddin Hoca'nın Akşehir'de yaşadığına dair elimizde bir hayli belge bulunmaktadır. Bu belgelerin başında, Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki mezarı gelir. Bu mezar türbe haline getirildikten sonra bir çok kişi tarafından ziyaret edilmiş ve bu ziyaretlerden günümüze bazı yazılı belgeler kalmıştır.

14. yüzyılda, Anadolu'yu gezen İbni Batuda (öl: 1369), 1355 yılında bitirdiği, *Tuhfetü'n-Nuzzar fî Garaibü'l Emsal ve Acaibü'l-Efsar* adlı seyahatnâmesinde, gezip gördüğü yerleri anlatmıştır. Batuda, seyahatnâmesinin bir yerinde, Antalya'dan Eğridir'e gelişini anlatırken, Eğridir hakkında şunları yazmaktadır:

Kalabalık, pek bakımlı ve güzel çarşıları olan, çevresi bağ, bahçe ve bostanlarla donatılmış bulunan büyük bir şehirdir. Yanı başında, tatlı sulu bir göl bulunmakta ve bu gölde dolaşan gemilerle iki günde Akşehir ve Beyşehir ile öteki köy ve kasabalara gitmek mümkün olmaktadır.¹

Burada, İbni Batuda, Akşehir'den dolaylı olarak sözetmektedir. Akşehir'i ziyaret etmemiştir. Etmiş olsaydı bile, belki Nasreddin Hoca'nın ölümü üzerinden yaklaşık elli yıl gibi kısa bir zaman geçmiş olduğundan, Nasredin Hoca tipi, halk arasında yeni yeni yayılmakta, ona bağlanan ilk fıkralar yeni yeni anlatılmakta olduğundan, daha doğrusu, Nasreddin Hoca'nın ünü her tarafa yayılmamış olduğundan ondan söz etmemiş olması da olasıydı.

Nasreddin Hoca'nın özgün mezar kitabesi günümüze kadar ulaşmamıştır. Bazı görgü tanıklarına göre üzerinde, 683 H. (1285) tarihi yazılı bir kitabe türbenin tami-ri sırasında, kırık halde bulunmuştur. Buradaki tarih, sonradan, tuhaflık olsun diye, 386 şeklinde, ters yazılmıştır. Nasreddin Hoca'nın özelliği göz önüne alınacak olursa, türbesinin üç tarafının açık olup bir tarafında kapısını olması ve kapısında kocaman bir kilit bulunması gibi, ölüm tarihinin de sonradan, bazı işgüzarlar tarafından, bu şekilde ters yazılması şaşırtıcı olmamıştır. Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihi ile yapılmış bu gereksiz şakanın, onun tarihsel kişiliğinin en önemli kanıtının karartılması anlamına geldiğini belirtelim. Çünkü, bazı batılı yazar ve araştırmacılar, bu ters yazılmış tarih olayını şüphe ile karşılıyorlar. Bu nedenle, diğer belgelere de kuşkuyla yaklaşıyorlar ve Nasreddin Hoca diye bir kişinin yaşadığı konusunda kesin bilgiler bulunmadığını iddia ediyorlar. Burada, Nasreddin Hoca'nın 13. yüzyılda, Anadolu'da yaşadığını gösteren belgeleri yeri geldikçe sunmaya çalışacağım.

Nasreddin Hoca'nın türbesi'ni 796 H. (1393) yılında ziyaret eden, Yıldırım Bayezit'in sipahilerinden Mehmet'in, türbenin mermer sütununa yazdığı yazı günümüze kadar ulaşmıştır. Bu yazının metni şöyledir:

El hattı baki vel ömrü fani

Vel abdi asi vel Rabbi afi

Ketebe hü'l hakir

Mehmed an cemaat-i sebbah Hazreti Yıldırım Bayazid

Bu tarihte vaki sene: 796 H. (1393)

Yazının Türkçeye çevirisi şöyledir:

“Yazı baki, ömür fanidir. Kul asi, Allah affedicidir. Bunu Yıldırım Bayezit Hazretlerinin askerlerinden hakir Mehmet 796 H. (1393) yılında yazdı.”²

Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğini tespit ederken yararlandığımız belgeleri kısaca sıralayalım. Gerçekte Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğinin, onun, Türk halkının fıkralarını kişiliğinde toplayarak meydana getirdiği fıkra tipi Nasreddin Hoca kişiliği yanında, o kadar önemli olmadığı söylenebilirse de, eldeki belgeleri kısaca açıklamak, günümüzde bile onu başka kişiliklerle karıştırmak inadını sürdürenlere yeterli cevap olacaktır.

Nasreddin Hoca'nın kızı Fatma Hatun'un Sivrihisar'da bulunan 727 H. (1327) tarihli mezar kitabesi şu şekildedir:

Fatma Hatun binti Hacı Nasreddin Nusrat tegammdahallahu bi gufranihi.

Bu mezar kitabesi, Akşehir Müzesinde bulunmaktadır. Akşehir'de, Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda yapılan bir kazıda ele geçen kızı Dürri Melek Hatun'un mezar kitabesi de onun tarihsel kişiliği konusunda önemli bir belgedir.³

Nasreddin Hoca'nın türbesindeki sütunlarda çeşitli tarihlerde ziyaretçiler tarafından yazılmış yazılar vardır. Bunlardan biri, Yıldırım Bayezit'in sipahilerinden Mehmet tarafından yazılan, metnini yukarıda verdiğimiz 1393 tarihli yazıdır. Günümüzde mevcut olan bu yazı Nasreddin Hoca'nın, Timur'un Anadolu'ya gelmesinden çok önce ölmüş olduğunu ve mezarının türbe haline getirilmiş bulunduğunu göstermektedir.⁴

İbrahim Hakkı Konyalı, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, Nasreddin Hoca'nın türbesinin ve medresesinin kaydını gösteren bir arşiv vesikası bulmuş ve bu vesika-nın fotoğrafını kitabının 461. sayfasında yayınlamıştır. Bu vesikaya göre, Fatih Sultan Mehmed'in ilyazıcısı Mevlâna Müslihiddin, Akşehir'in vakıflarını ve emlakını tespit ederken, 881 H. (1476) yılında, Nasreddin Hoca Medresesi ve türbesini de kayıtlarına geçirmiştir. Medrese kısmen yıkılmış, türbe de harabolmaya yüz tutmuştu. Bu vakıf kaydının metni şöyledir:

*Vakıf: Mevlâna Nasreddin Rahmetullahi aleyh, rahmeten varsıla ravzai mübarek harabe mütevevci ve medreseycün vazh olunan yirlere Hacı İbrahim nam kimesne mutasarıf 33, Bağçe-i Tur Ali dönem 10, Bağ-ı Hacı Bibi 10, Bağ-ı Musioğlu 10, zemin-i medrese derdest Birader Yakuplunun.*⁵

Bu belgeyi inceleyenlerden bazıları, buradaki Mevlâna Nasreddin başka bir Nasreddin de olabilir, diyerek şüphe belirtmişlerdir. Nasreddin Hoca hakkındaki eski belgeleri inceleyenler bilirler ki Nasreddin Hoca'nın adı anıldıktan sonra daima "Rahmetullahi aleyh" sözleri yazılmıştır. Hatta bazı el yazması ve taş ya da harf baskısı Nasreddin Hoca kitaplarının adları: *Letâif-i Hoca Nasreddin Rahmetullahi aleyh* şeklinde yazılmıştır. Vakıfları tespit eden ilyazıcı, Nasreddin Hoca'nın herkes tarafından tanındığını bildiği için adı konusunda ayrıntıya girmemiştir. Bize göre bu belge, Nasreddin Hoca'nın vakıf kayıdır ve şüpheli bir yönü yoktur. Belgeyi bilim dünyasına tanıtan İbrahim Hakkı Konyalı da bu konuda her hangi bir şüpheye yer olmayacak şekilde açıklamalar yapmıştır.⁶

Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğini halâ pek açık bir şekilde göremeyenlere cevap olması için diğer belgeleri de ortaya koyalım.

Nasreddin Hoca'dan ayrıntılı bir şekilde bahseden ve fıkralarından bazılarını veren en eski kitap, bugünkü bilgilerimize göre, Cem Sultan'ın emriyle, Ebül Hayr-i Rumi tarafından yedi yılda yazılan *Saltuknâme*'dir. *Saltuknâme*, 1480 yılında tamamlanmış ve Edirne'de Cem Sultan'a sunulmuştur. 13. yüzyıl alp erenlerinden Sarı Saltuk'un yaşamını ve menkıbelerini anlatan *Saltuknâme*'de, iki ayrı yerde Nasreddin Hoca da anlatılır. *Saltuknâme*'ye göre, Sarı Saltuk'un Nasreddin Hoca'yla karşılaşması şöyledir:

Andan Konya şehrine geldi. Uğramayup dahi azm-i şehri Akyanos (Akşehir) idüp gitti. Çün kim şehre gelüp yetişt, bir bağ kenarında kondu. Birez dinlendi. Nagâh bir kişi çıkageldi. Seyyid'e selâm virdi. Server selâmın aldı. İlerü gelüp Server'in

önine bir taze salkım üzüm kodu. Dahi eyitti: “Kadem rencide idüp bende-haneye bıyrun gidelüm”, didi. Server sordu kim: “Siz kimlersiz, sizi evvela bilelüm”, didi. Pes ol kişi eyitti: “Sultanım muhibbinüz duacı **Hace Nasreddin**’dür eğer kim işittü-ğünüz varsa”, didi. Pes Server tebessüm eyledi. Zira bu **Nasreddin**’in halk içinde lâtifelerin söylerlerdi. Kitabın da malûmdur yazmışlardır. Anlar hatırına hutur etti dahi güldi. Anda turup **Molla Nasreddin** birle görüşti, eyitti: “Mevlâna sizlere çoktan iştiyakum vardı, görmeğe bi hamdilillah müyesser oldu”, didi”.⁷

Bu kısa nottan da anlaşıldığı gibi, daha 15. yüzyılda Nasreddin Hoca, Akşehir dışında tanınıyordu. Fıkraları kitap haline getirilmişti. Ebül Hayr-i Rumi’nin, 7 yıl halk arasında dolaşarak topladığı bilgilerden, Nasreddin Hoca’nın, 13. yüzyıl erenlerinden ve Balkanlarda Türk-İslâm yayılmasının öncülerinden Sarı Saltuk ile çağdaş olduğunu anlıyoruz.

Daha 16. yüzyılın başında Nasreddin Hoca artık bir çok kitaba girmiş, yüzyılın ikinci yarısında ise fıkraları kitap haline getirilmiştir. Deli Birader (Mehmet Gazâli), 1511 yılında yazdığı *Dağî’ül Gumum ve Rağî’ül humum* adlı eserinde Nasreddin Hoca’dan sözetmiştir.⁸ Güvâhi, 1527 yılında tamamladığı *Pendnâme*’sinde Nasreddin Hoca fıkralarına yer vermiştir.⁹ Lâmiî Çelebi, 1531 yılında yazdığı *Letaif* adlı eserinde Nasreddin Hoca’dan sözetmiş ve fıkralarından bazılarını vermiştir.¹⁰ Taşlıcalı Yahya Bey (Ölümü:1582), *Gencine-i Raz* adlı mesnevisinde Nasreddin Hoca’nın “Yanlış hüccette değil” adlı fıkrasını anlatmıştır.¹¹ Şimdilik elimizdeki en eski Nasreddin Hoca fıkraları kitabı, 1571 yılında yazılan *Hikâyet-ı Kitab-ı Nasreddin*’dir.¹²

Polonyalı Simeon, 1618 yılında Akşehir’e gelmiş ve Nasreddin Hoca’nın türbesini ziyaret etmiştir. İzlenimlerini *Simeon Seyahatnâmesi*’nin 3. cildinde anlatmıştır. Bir Hıristiyan’ın Nasreddin Hoca’nın türbesini ziyaret etmesi, Hoca’nın o devirde, çevrede ne denli tanınmış olduğunu gösterir. Yalnız Simeon, Nasreddin Hoca’nın türbesinin bulunduğu Akşehir’i Yenişehir’le karıştırmıştır. Şöyle yazar:

“Ankara’dan Konya’ya oradan da Akşar’a ve az sayıda ermeni bulunan Yenişehir’e gittik Burada Nasreddin’in üstü kemerli kabrini görerek çok güldük”.¹³

Simeon’dan 20 yıl sonra, 1638 yılında, Evliya Çelebi Akşehir’e geldi ve Nasreddin Hoca’nın türbesini ziyaret etti. *Seyahatnâme*’sinde Nasreddin Hoca’yı anlattı. Evliya Çelebi, halk arasında yayılmış olan Timur’lu fıkrasına aldanarak, Nasreddin Hoca’yı Timur’la çağdaş zannetmiştir.¹⁴

Velet Çelebi’nin derlediği *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı eseri Rusça’ya çevirip yayınlayan tarihçi V. Gordlevski, Anadolu Selçuklularını anlattığı kitabında, Nasreddin Hoca’dan da sözeder. Şöyle der:

Ufak taşra kentlerinde, örneğin Akşehir’de bilginler vardı. Necmeddin Ahmed

(öl.1251) ve Mahmud Hayrani (öl. 1268) kardeşler, Mesud'un aynı türbede gömülü oğulları ve belki, güldüren halk bilgisi Hoca Nasreddin.¹⁵

Nasreddin Hoca konusundaki kaynaklardan Mehmet Gazâli (Deli Birader), Güvâhi ve Polonyalı Simeon tarafımdan dikkat çekilen kaynaklardır. İlgili makalelerimde bu yazarların adı geçen eserlerindeki Nasreddin Hoca kayıtları ve bilgileri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

1. *İbni Batuda Seyahatnâmesi'nden Seçmeler*, (Hazl. İsmet Parmaksızoğlu), MEB. Yayını, İstanbul, 1971, s. 11.
2. İbrahim Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nun Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 472-473.
3. Ziya Ceran, "Nasreddin Hoca'nın Kızına Ait İkinci Mezar Kitabesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 92, İstanbul, 1965, s. 3807-3809.
4. Bu yazı için bkz: Mustafa Cavit, *Akşehir Kitabeleri ve Tekikat*, Muğla Halkevi Kitapları: 2, 1934, s. 6 ve İ. Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 472.
5. İbrahim Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 461.
6. İ. Hakkı Konyalı, Age. s. 460-463. Konyalı, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihinin 683 H. yılı olduğunu başka bir yazısında da tekrarlamıştır: İ.Hakkı Konyalı, "Nasreddin Hoca'nın Mezarı Akşehir'de", *Tarih Hazinesi*, Sayı: 14, (Aralık 1951), İstanbul, s. 720-722.
7. Ebül Hayr-ı Rumi, *Saltuknâme II*, (Hazl. Ş. Haluk Akalın), İstanbul, 1988, s. 140-141. Sarı Saltuk'un tarihsel kişiliği için bkz. Kemal Yüce, *Saltuknâme'de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 1987, s. 70-100.
8. Mustafa Duman, "Nasreddin Hoca Konusunda Yeni Bir Tespit: Mehmet Gazâli'nin (Deli Birader) Dafi'ül Gumum ve Rafi'ül Humum Adlı Eserinde Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 116, (Ağustos 1993), İstanbul, s. 54-56.
9. Mustafa Duman, "Güvâhi'nin Pendnâme'sinde Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 63, (Mart 1989), İstanbul, s. 15-17.
10. Lâmiizâde Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, Hazl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1994, s. 89-90.
11. Metin Akar, "Nasreddin Hoca'nın Yahya Bey Tarafından Nazma Çekilen İki Lâtifesi", *Milli Kültür*, Cilt: 2, Sayı: 6-7, (Kasım-Aralık 1980, Ocak 1981), Ankara, s. 45-48.
12. *Hikâyet-ı Kitab-ı Nasreddin*'deki fıkraların bir kısmı, bu kitapta, ilgili bölümde verilmiştir.
13. *Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesi 1608-1619*, (Hazl. Hrand D. Andreasyan), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1964, s.162. ve oradan naklen: Mustafa Duman, "Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesinde Nasreddin Hoca", *Folklor/Edebiyat*, Sayı: 17, 1999/1, Ankara, s. 249-250.
14. *Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi*, Cilt: 3, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 14.
15. V. Gordlevski, *Anadolu Selçuklu Devleti*, (Çev: Azer Yaran), Onur Yayınları, Ankara, 1988, s. 313. Gordlevski'nin Türkçeden Rusçaya çevirdiği Nasreddin Hoca fıkraları için bkz: V. Gordlevski, *Anekdoti O Hoca Nasreddine*, Moskova, 1936.

NASREDDİN HOCA'NIN TÜRBESESİ

Nasreddin Hoca'nın türbesi, Akşehir'in en eski mezarlığı olan Nasreddin Hoca Mezarlığı'ndadır. Bu mezarlık Selçuklular döneminden günümüze ulaşmıştır. Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda bulunan en eski kitabenin tarihi 602H. (1205) dir.¹ Bu mezarlıkta bulunan Nasreddin Hoca kabri, erken devirde türbe haline getirilmiş ve çeşitli onarımlardan sonra günümüzdeki şeklini almıştır.

Nasreddin Hoca'nın türbesi, iç içe iki kısımdan ibarettir. Birinci kısım altı köşelidir ve her köşede silindirik sütunlar vardır. Bu sütunlar arasına atılan kemerler küçük iç kubbeyi taşımaktadır. Türbenin ikinci kısmı on iki kenarlıdır. 1905 yılında tamir edilmiş ve bugünkü şeklini almıştır. Nasreddin Hoca'nın türbesi, Anadolu Selçuklular döneminde, 13. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen türbelere, özellikle, Akşehir'deki Mahmut Hayrani türbesine benzemektedir. Nasreddin Hoca'nın türbesinin mimari özellikleri göz önüne alınarak, 14. yüzyılın ikinci yarısında inşa edildiği ileri sürülmektedir.²

Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki mezarı, onun Akşehir'de yaşayıp orada öldüğüne dair en değerli belge olarak bu gün ayaktaadır. Türbede bulunan mezar kitabesi şöyledir:

*Hazih'it- türbetü'l merhum
El mağfur ila-abdihi
El gafur Nasrüddin
Efendi ruhuna Fatıha. Sene 386*

Bu kitabe, anlaşıldığı kadarıyla, sonradan, daha doğrusu, yakın bir tarihte, bozuk bir Arapça ile yazılmıştır. Türkçesi Şöyledir:

“Bu türbe merhum ve mağfur, affedici kuluna(muhtac) Nasreddin Efendi'nindir. Ruhuna Fatıha: 386.”³

Kitabeyi yazan, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihini daha eski bir kitabe veya yazılı kaynaktan aktarırken, hangi akla hizmet ettiği anlaşılmayacak şekilde, bunu ters yazmıştır. Aklı sıra Nasreddin Hoca'nın kişiliğine uygun bir şaka yapmak istedi. Hicri 386 tarihi, milâdi 996 yılını gösterir ki bu tarihte Türkler, henüz Anadolu'ya gelmemişlerdi. Bu nedenle, Nasreddin Hoca'nın o tarihte yaşamış olması gerçeklere uymamaktadır. Kitabedeki tarihin, bazı araştırmacıların süpekülasyon olarak niteledikleri, tersten okunması durumu kaçınılmazdır. Bu da 683 hicri yılını (Milâdi 1285) verir ki, diğer belge ve tahminlerle de uyuşan bir tarihtir. Tarihlerle oynanmasının işleri içinden çıkılmaz karışıklıklara sürükleyeceği, Nasreddin Hoca örneğinde açıkça görülmektedir.

Nasreddin Hoca Türbesi'nde araştırma yapanların başında İbrahim Hakkı Konyalı gelir. Konyalı, türbe ve çevresinde yaptığı incelemelerin sonuçlarını *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir* adlı kitabında bir araya getirerek okuyucuya sunmuştur. Aradan geçen 60 yıl içerisinde bu konudaki bilgilerimizi daha ileriye götürecek bir çalışma yapılmadığından, Konyalı'nın anlattıklarının özeti şimdilik Nasreddin Hoca Türbesi hakkındaki bilgilerin son durumu olacaktır. Konyalı'dan önce de, sonra da Nasreddin Hoca'nın türbesini araştırıp yazanlar vardır ama Konyalı'nın çalışmasını aşamamışlardır.

Nasreddin Hoca'nın türbesi, Akşehir'e gelen bazı gezginler tarafından ziyaret edilmiştir.

Örneğin, Polonyalı Simeon, 1618 yılında Akşehir'e gelmiş ve Nasreddin Hoca'nın türbesini ziyaret etmiştir. Onun verdiği bilgiler ilgili bölümde nakledilmiştir. Bu bilgiler, şimdilik, Nasreddin Hoca'nın mezarı konusundaki en eski bilgiler olarak önemlidir.⁴

Evliya Çelebi, 1638 yılında, Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki türbesini ziyaret etmiş ve türbenin o tarihteki durumunu *Evliya Çelebi Seyahatnâme*'sinde anlatmıştır. Evliya Çelebi, Nasreddin Hoca'nın dillere destan çok sayıda latifesinin bulunduğu belirttikten sonra türbesinin şehrin dışında olduğunu ve etrafının parmaklıklarla çevrildiğini kaydeder: Şöyle:

*Bunun emsali nice yüz bin şütür-gürbe letayifleri vardır kim dillere dasitandır. Yıldırım Han fevtinden sonra Çelebi Sultan Mehemmed asrında merhum olup, bu Akşehir haricinde bir kubbe ve türbesi malum mahalde medfundur. Ve canibi erbaası parmaklık ihata etmiştir.”*⁵

Nasreddin Hoca'nın mezarı türbe haline getirildikten sonra halk ve gezginler tarafından ziyaret edilen bir yer olmuştur. Ziyaret edenlerden bazıları türbedeki mer-

mer sütunlar üzerine yazılar yazmışlardır. Bu yazıların eskileri Nasreddin Hoca'nın yaşadığı devir hakkında bilgi vermeleri açısından önemli yazılı belgelerdir. Örneğin Yıldırım Bayezit'in askerlerinden Mehmet, türbeyi ziyaretinde, türbedeki mermer sütun üzerine, zamanımıza kadar gelen şu yazıyı yazmıştır:

*El hattı baki vel ömrü fani
Vel abdi asi vel Rabbi afi
Ketebe hü'l hakir Mehmed an
Cemaat-i sipahi Hazreti Yıldırım
Bayezid Bu tarihte vaki sene: 796 H. (1393)⁶*

Yazının Türkçeye çevirisi şöyledir:

“Yazı baki, ömür fanidir. Kul asi, Allah affedicidir. Bunu Yıldırım Bayezit Hazretlerinin askerlerinden hakir Mehmet 796 H. (1393) yılında yazdı.”

Bu yazıya göre, 1393 yılında Nasreddin Hoca çoktan ölmüş, mezarı türbe haline getirilmişti. Halk arasında bu türbe bir ziyaret yeri idi. Türbenin mermer sütunundaki bu dayanıklı yazı Nasreddin Hoca'nın Yıldırım Bayezit ve Timur'la çağdaş olmadığını açıkça göstermektedir. Timur, Mehmet'in ziyaretinden 9 yıl sonra Anadolu'ya gelmiştir. Nasreddin Hoca'yla karşılaşması söz konusu olamaz. Yukarıda da çeşitli bağlamlarda açıklandığı gibi Nasreddin Hoca, Anadolu Selçukluları döneminde, 13. yüzyılda yaşamıştır.

Nasreddin Hoca'nın türbesindeki mermer sütunlar üzerindeki en eski yazılardan biri de Bağdatlı Hacı Hasanzade Muhibüddin Mehmet Çavuş'a aittir. Bu yazının altındaki tarih 1030 H. (1621)'dir. Yani Mehmet Çavuş, Evliya Çelebi'den 17 yıl önce Nasreddin Hoca'nın türbesini ziyaret etmiştir. Nasreddin Hoca'nın türbesindeki mermer sütunlar üzerinde 17. yüzyıldan kalma daha başka yazılar da vardır.⁷

Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihi olarak kaynaklarda yer alan 683 H.(1285) tarihinin, yalnızca mezar kitabesindeki 386 rakamının ters okunması sonucu elde edildiğini söyleyen kaynaklar bu tarihi şüphe ile karşılamışlardır. Diğer belgelerin de yardımıyla bu tarihin doğru olup olmadığını araştırmaya devam edelim.

Fuat Köprülü, *Nasreddin Hoca* adlı manzum fıkralar kitabının başında, Bursalı Tahir Bey'den edindiği bilgiler ışığında, Nasreddin Hoca'nın, Akşehir'deki Nasreddin Hoca Mezarlığı'ndaki türbesinde, herhalde türbenin tamiri sırasında, kırık bir kitabenin bulunduğunu ve bu kitabede de Nasreddin Hoca'nın ölüm yılı olarak 386 tarihinin yazılı olduğunu bildirmiştir. Fakat, değindiğimiz başka kaynaklarda, en eski kitabede 683 H. tarihinin yazılı olduğuna bakarsak, Fuat Köprülü'nün Bursalı Tahir Bey'den aktardığı bilgilerde yer alan kitabenin en eski kitabe olmadığı anlaşılır.⁸

İbrahim Hakkı Konyalı, kitabında, Nasreddin Hoca'nın türbesini anlattığı bölüm-

de, Abdülkadir [Erdoğan] ve Halil İbrahim kardeşlerin kendisine, 40-45 yıl önce, üstünde:

Mevlâna Nasreddin

adı yazılı, yarısı kırık bir mezartaşı gördüklerini söylediklerini kaydediyor. Taşın, ölüm tarihini gösteren parçası yokmuş.⁹ Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda yapılacak arkeolojik kazı ve araştırmalar bu gibi belgeleri ortaya çıkarabilir.

İbrahim Hakkı Konyalı, Nasreddin Hoca Türbesi'nde yaptığı incelemeler sırasında, sandukanın üzerinde, üstünde tenekeden oyma olarak:

Hoca Nasreddin-i Veli sene: 683

yazılmış bir tahta parçası görmüştü. Diğer yüzünde ise Arapça bir yazı vardı. Konyalı, bunun, Nasreddin Hoca türbesinde bulunan bir sancağın üstüne alem yerine asıldığını tespit etti. Sancak eskidiği için alemleri buraya atılmıştı.¹⁰

Nasreddin Hoca'nın Türbesi'ni İstiklal Savaşı sırasında ziyaret eden ve inceleyen Mustafa Cavit ise *Akşehir Kitabeleri ve Tetkikat* adlı kitabında bu konuda şöyle der:

*Türbenin kapısı yanında bir bayrak sırtığı vardır. Bunun tepesinde eski bir alem var. Bunda da Hoca'nın kitabesinde görülen 386 tarihi vardır.*¹¹

Neval-i Servet-i Fünun'un 1313 tarihli sayısında, 40. sayfada, Nasreddin Hoca'nın türbesinin 1890'lı yılların başındaki durumunu gösteren iki resim vardır. Bu resimlerden birinde, ucunda alem olan bir sancak görülmektedir. İ. Hakkı Konyalı'nın sözünü ettiği sancak bu olmalıdır.¹²

Rıfkı Melül Meriç, 1930'lu yılların başında, Akşehir Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda yaptığı incelemeler sırasında, Nasreddin Hoca'nın oğluna ait olduğu söylenen bir mezar tespit etti. Mezartaşında nesihle sülüs arası bir yazıyla şöyle yazıyor:

Sahib-i

Haza el kabir-i el merhum

El gafur el seyyid el şahid

*Hoca İsmail bin Nusrat.*¹³

Nasreddin Hoca'nın adının bazı kaynaklarda "Nasraddin Nusrat" olarak geçtiğini düşünürsek, iddiamın üzerinde durulması gerektiği sonucuna varırız. Nasred-

din Hoca'nın çağdaşı olan ve Hoca'dan sonra da bir süre yaşamış bulunan Şey-yad Hamza'nın, kızı Aslı Hatun'a (öl:749 H-1348) ait mezartaşı Nasreddin Hoca Mezarlığı'nda bulunmuştur.¹⁴

Ressam Hüsnu Yusuf Bey, 1274 H. (1857-58) yıllarında, Mühendishane-i Ber-riyi Humayun'u bitirdikten sonra Anadolu'yu dolaşırken Akşehir'e de gitmiş ve orada Nasreddin Hoca'nın Türbesi'ni ziyaret etmiştir. Notlarında, açık ve direkli türbede, lahdin yanında, **386** ve onun yanında da **Sene: 683**, yazısını gördüğünü belirtmiştir.¹⁵

Ressam Hüsnu Yusuf Beyin yazdıkları, Nasreddin Hoca'nın asıl mezar kitabesi hakkında bilgiler içeriyor. Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihini 683 olarak bildiren mezar kitabesini gördüğünü belirtiyor. Buna göre, daha 19. yüzyılın ortalarına kadar 683 tarihinin yazılı olduğu mezar kitabesi sandukanın yanında mevcutmuş. Sonraları ise, tuhaflık olsun diye bu tarihin ters yazıldığı düşünülebilir. Zaman içerisinde, asıl tarih yerine bu ters yazılmış şeklin, yani 386 H. tarihinin günümüze ulaştığı anlaşılmaktadır. Bir çok araştırmacıyı yoran bu durum, Nasreddin Hoca'nın türbesiyle meşgul olan bazı kişilerin, Nasreddin Hoca'nın şakacı kişiliğine uygun olacağını düşündükleri, ölüm tarihini ters yazmaları olayından gelmektedir. Bu durum, konuyla ilgili tüm belgeleri incelemeyen yerli ve yabancı yazarların, 386 H. tarihini ciddiye almamalarına, hatta bu tarihin bir spekülasyon olduğu düşüncesini ileri sürmelerine neden olmuştur. Ressam Hüsnu Yusuf Bey'in görüp anlattığına, İ. Hakkı Konyalı'nın, gördüğüne ve görenlerden naklettiğine göre 683 tarihinin yazılı olduğu mezar kitabesi Nasreddin Hoca'nın türbesinde mevcuttu. Bu konuda değerli araştırmacı Abdülbaki Gölpınarlı'nın yazdıklarını da aktarmakta yarar vardır. Gölpınarlı, Nasreddin Hoca'nın türbesinin 1908 yılındaki son tamiri sırasında, topraktan 683 H. tarihinin yazılı olduğu bir mezartaşın çıktığını yazmaktadır.¹⁶

Eğer yukarıda sözü edilen bu mezartaşı saklansaydı, Nasreddin Hoca konusunda önemli bir belge elimizde olacaktı. Biz şimdilik bu mezar kitabesini görenlerin anlattıklarını nakletmekle yetinmek durumundayız. Bu kadar kişinin görüp yazdıklarını yok sayamayacağımıza göre, 683 H. tarihli mezar kitabesinin daha düne kadar mevcut olduğunu kabul etmek durumundayız. Nasreddin Hoca'nın türbesinin çevresinde yapılacak dikkatli bir arkeolojik kazıyla en eski kitabenin ve daha başka belgelerin bulunması olasılığı vardır.

Nasreddin Hoca'nın türbesini anlatanlardan biri de, Büyük Taarruz öncesi, Atatürk'le birlikte Akşehir'e gelen Rusya büyükelçisi Aralov'dur. Aralov, anılarında, Nasreddin Hoca türbesini ziyaret ettiğini söyleyip o günkü ortamı tasvir etmektedir. Ayrıca, Atatürk'ün, Nasreddin Hoca hakkında anlattıklarına da kitabında yer vermiştir. Onun aracılığı ile Atatürk'ün Nasreddin Hoca konusundaki düşüncelerini de öğreniyoruz. Aralov şöyle yazmaktadır:

Sabahleyin, Akşehir Mezarlığı'na gittik. Türk halk hicivcisi Nasreddin Hoca'nın

mezarı da orada bulunmaktadır. Hoca'nın mezarı büyük bir saygı görmekte, çevresinde her zaman bir kalabalık görülmekte, burası bir çeşit ziyaret yeri sayılmaktadır. Mezarı ziyaretimiz sırasında, mezarın çevresinde çarşaflı Türk kadınları, bir çok da subay bulunuyordu. Subaylar ateşli ateşli konuşuyorlardı. Mezarın üzerinde, çoğu Nasreddin Hoca'nın fıkralarından alınmış birçok yazılar vardı. Bazılarının söylediklerine göre, bu mezarda kimse yokmuş. Nasreddin Hoca bu mezarı kendisi yaptırmış ve öldüğünü etrafa yayarak, bilinmeyen bir ülkeye çekip gitmiş. Gece, Mustafa Kemal, Nasreddin Hoca'nın serüvenleriyle, onun padişahların, hocaların, zenginlerin hileciliklerini meydana vuran davranışlarıyla ilgili birçok fıkralar anlattı.¹⁷

Nasreddin Hoca'nın türbesi günümüzde de bir ziyaretgâhdır. Akşehir'de, yeni evlenen çiftler mutlaka onun türbesini ziyaret ederler. Akşehir'e gelen yabancıların ilk işi Nasreddin Hoca Türbesi'ni görmektir. 1959 yılından beri, ilk üç yıl Haziran ayında, sonra da her yıl 5-10 Temmuz tarihleri arasında düzenlenen Nasreddin Hoca Şenlikleri" de Nasreddin Hoca'nın Türbesi önünde düzenlenen "Nasreddin Hoca'yı Şenliğe Çağırma" töreniyle başlamaktadır.

Nasreddin Hoca'nın türbesini kısaca anlattığım bu bölümün sonunda, bir öneri getiriyorum. Yukarıda gösterdiğim kanıtlar çerçevesinde, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihinin 683 H. yılı olduğu kesinleşmiştir. Bir vesileyle İsmail Hami Danişmend'in de belirttiği gibi, Nasreddin adı bile, Nasreddin Hoca'nın Anadolu Selçukluları döneminde yaşadığını göstermektedir. "-eddin" ekiyle biten kişi adları o dönemde kullanılmıştır.¹⁸ O devrin sultanları da Alaeddin, Gıyaseddin gibi adlar taşımayı tercih ettiler. Madem ki Nasreddin Hoca'nın adından itibaren incelenen tüm belgeler onun 13. yüzyılda yaşadığını göstermektedir. **O halde türbesinde bulunan 386 H. tarihli kitabenin değiştirilip yerine 683 H. tarihli bir kitabe konmasını ilgililere öneriyorum.** Bu, gerçek tarihi içeren kitabenin yerine konmasından başka bir şey olmayacaktır. Bundan böyle, tuhaflık olsun diye, tarihlerle oynanmasın. Çünkü bu iş iyi niyetle yapılmış olsa bile, elde bulunan çok az belgenin de karartılması anlamına geliyor ve sonuçta zararlı oluyor.

1. Rıfki Melûl Meriç, "Anadolu Türk Tarihi Vesikalari: Akşehir Türbe ve Mezarları", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt:5, İstanbul, 1936, s. 158-159.

2. Tahsin Samur, "Nasreddin Hoca Türbesi'nin Geçirdiği Devreler", *Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, 8 Temmuz 1991, Akşehir, Konya, 1992, s. 73-88.

3. Tahsin Samur, A.g.y. s. 75-76.

4. Hrand D. Andreasyan, *Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesi (1608-1619)*, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1964, s. 162. Ayrıntılar için bkz: Mustafa Duman, "Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesi'nde Nasreddin Hoca", *Folklor/Edebiyat*, Sayı: 17, 1999/1, Ankara, s. 249-250.

5. *Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi*, 3. Kitap, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 14.
6. İbrahim Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nun Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 472-473; Tahsin Samur, A.g.y. s. 77.
7. Daha fazla bilgi için bkz: İ. Hakkı Konyalı, A.g.y. s. 473.
8. Köprülüzade Mehmed Fuad, *Nasreddin Hoca*, İstanbul, 1918, s. 8-9.
9. İ.Hakkı Konyalı, A.g.y. s. 475.
10. İ.Hakkı Konyalı, A.g.y. s. 475.
11. Mustafa Cavit, *Akşehir Kitabeleri ve Tetkikat*, Muğla Halkevi Yayını, 1934, s. 7.
12. Ahmet İhsan, *Nevsal-i Servet-i Fünun*, Dördüncü Sene, 1313 H. (1895), İstanbul, s. 40.
13. Rıfki Melül Meriç, "Akşehir Türbe ve Mezarları", *Türkiyat Mecmuası*, Cilt: 5, İstanbul, 1935, s. 198.
14. R. Melül Meriç, A.g.y. s. 179, resim: 80. Şeyyad Hamza için bkz: "Şeyyad Hamza", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cilt: 8, Dergâh Yayınları, İstanbul, Ekim 1998, s. 152-153.
15. A. Süheyl Ünver, "Ressam Hüsnü Yusuf Bey'in Akşehir'de Tarih ve Folklor Tetkikleri II", *Folklor Postası*, Cilt: 1, Sayı:10, (Temmuz 1945), İstanbul, s.7-8.
16. Abdülbaki Gölpınarlı, *Nasreddin Hoca*, Nasreddin Hoca Derneği Yayınları: 2, Akşehir, 1963, s.9.
17. S. İ. Aralov, *Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Hatıraları I*, (Çev: H. Ali Ediz), Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 1997, s. 110.
18. İsmail Hami Danişmend, "Önsöz", *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Tasvir Neşriyatı, (Topl.), İstanbul, 1943, s. 11.

NASREDDİN HOCA'NIN TORUNLARI

İstanbul'un ilk Kadısı Hızır Bey Çelebi'nin Nasreddin Hoca'nın torunu olduğu konusunda bir hayli kaynakta bilgi vardır. Örneğin, Lâmii Çelebi'nin, *Letaif* adlı eserinde, Sinan Paşa'nın, Nasreddin Hoca'nın torunlarından olduğu kayıtlıdır.¹

Sinan Paşa, Hızır Bey Çelebi'nin oğludur. 1407 yılında, Sivrihisar'da doğmuş olan Hızır Bey, Nasreddin Hoca'nın dördüncü göbekten torunudur. Bu durum tarih olarak da uygundur. Hızır Bey hakkındaki bilgileri kitap halinde bir araya getiren Süheyl Ünver, onun, Nasreddin Hoca'ya kadar çıkan şeceresini şöyle verir:

*Nasreddin Hoca, onun oğlu İbrahim, onun oğlu Sadrüddin, onun oğlu Celâlüddin ve onun oğlu Hızır Bey.*²

Ayvansaraylı Hüseyin Efendi, 1179 H. (1765) tarihli yazma mecmuada, İstanbul'un alınmasından sonra ilk kadı olarak görev yapan Hızır Bey Çelebi'nin dedesinin Nasreddin Hoca olduğunu bildirmektedir.³

Hızır Bey, Sivrihisar'da bazı eserler bırakmıştır. Bunlardan biri, Sivrihisar'da kadılık görevinde bulunduğu sırada onarıp cami haline getirttiği Emineddin Mikail Kervansarayı'dır. Onarım kitabesi 843 H. (1439-1440) tarihini taşımaktadır. Kitabe şöyledir:

Kad amer el cami 'ül muhterem fi devlet-i Sultan fahr ül ümera el melik ül ibn-i sultan adil Murad min Ali Osman fahrün niam fe ağlebehu Hızır bin Celâl halehul lahu bi lütfin ve ismün afa mebnahu fisselasile erbaun. Bade semaniye mietin fahim.

Kitabe bugünkü dile şu şekilde çevrilebilir: “Nimetler sahibi Ali Osman'dan ulemanın mabiil iftiharını olan Sultan Murat Han sayesinde bu saygıdeğer cami tamir edildi. Celâl oğlu Hızır'ın üstün yardımı ile kim Tanrı onun lütuf ismiyle dostluğunu kabul

etsin 843'te bunun tamiri hitam buldu. Tanrı binayı afetlerden korusun.”⁴ Kitabede açıkça, Hızır Bey'in, Celâleddin Bey'in oğlu olduğu belirtilmektedir.

İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey'in oğlu Sinan Paşa ile ilgili bir anekdot, Lâmiî Çelebi'nin *Letâif* adlı eserinde bulunmaktadır. Kitabımızın ilgili bölümünde metni verilen bu anlatıya göre, Sinan Paşa, Sivrihisar menşeli ve Nasreddin Hoca'nın torunlarından⁵ Lâmiî'nin eserinde, Hızır Bey'le de ilgili bir hikâye vardır. Şöyle:

Latife: Osmanlı faziletliyelerinden olan Molla Hızır Beğ'den nakl edilmiştir. Bir gün mecliste, sohbet esnasında kadılık mesleğinin durumundan lâf edilir. Mecliste bulunanlardan biri: “Kadılık, iki hasımdan biri büyük yerden olduğu vakit zordur”, der. Hızır Beğ: “Yok, onda ne zorluk var? Belli ki makam korkusuna büyükler lehine hükmedersin. Esas zor olan, iki taraf da büyüklerden olduğu zamandır”, der.⁶

Lâmiî Çelebi'nin naklaettiği, Sinan Paşa'yla ilgili anlatı ve Hızır Bey'le ilgili anekdottan da anlaşıldığı gibi, Nasreddin Hoca'nın torunlarından bazıları, onun gibi, akıllı, şakacı ve hazır cevap kişilerdi.

Sinan Paşa'nın, Nasreddin Hoca torunlarından olduğunu gösteren çok önemli bir belgenin, Sinan Paşa'nın mezarındaki ayak taşında yer alan ve Nasreddin Hoca'ya kadar çıkan şeceresini gösteren yazıların nasıl ortadan kaldırıldığını, Nurettin Sevin'in bir makalesinden öğreniyoruz. Bu makalesinde Sevin, Hızır Bey'in oğlu Sinan Paşa'nın, Eyüp'teki mezarında bulunan ayaktaşında yer alan yazıların birileri tarafından tarakla kazınıp yok edildiğini anlatıyor. Nurettin Sevin şöyle yazıyor:

Bundan altı sene evvel Tarih ve Coğrafya dergisinde, “Nasreddin Hoca'dan Türeyen Osmanlı Büyükleri”, başlıklı yazımı okuyan Eyüp'lü bir ilkokul öğretmeni yazım çıktıktan bir sene sonra Bebek'teki evime geldi ve: “Nasreddin Hoca torunlarından Hızır Bey'in oğlu Sinan Paşa'nın, Eyüp'teki kabrinin ayak taşında, Nasreddin Hoca'dan itibaren bütün şeceresi var”, dedi. Bunu duyunca hemen bir gün kararlaştırdık. Kararlaştırdığımız gün öğretmen bizi Eyüp İskelesi'nde karşıladı. Doğru Eyüp Camisi'nin avlusuna gittik. Sinan Paşa'nın kabri avlunun sonunda ve cami köşesine düşen bir açık türbe içinde tam onaltıncı asır karakterinde iki taştan ibaretti. Baş taşında altı satır üzerine celi yazı ile kabrin Hızır Bey'in oğlu Sinan Paşa'ya ait olduğu okunuyordu:

**İbn-ül mevla el-fadıl-ül allame Sinan Paşa
ibn-ül mevlâ efdal-ül-fudala fi-l-ulum
Hızır Bey Çelebi-üşşehir bi-üstad-ür-rum
yevm-ül-ahad es-sani min şehri Recep sene: 973**

Fakat hayretle gördük ki Nasreddin Hoca'dan gelen şeceresi baştan sona kadar

kazınmış ve okunmaz hale getirilmişti. Benim yazım çıkmadan evvel orada taşı gören arkadaşım şaşakaldı. Hangi kötü niyetli hain böyle bir şeye bu meyanda cüret edebilir? Camiin imamı, müezzinleri, hatibi, vaızı, kayyumları görmeden altı saatrlük celi yazı nasıl kazanabilir? Taşçı kalemiyle bu iş en aşağı bir saat çalışmadan başarılmaz. Bunların mesulü yok mudur?'

Yukarıda anlatılanlara eklenecek fazla bir şey yok. Cahil kişiler yüzünden, Nasreddin Hoca hakkında elimizde olan değerli bir yazılı belgeyi yitirdik. Akla, bu eski eser katliamının neden yapıldığı sorusu geliyor ister istemez. Yukarıdaki olay bağlamında bize öyle geliyor ki, büyük bir bilgin olan Sinan Paşa'nın ve babası İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey Çelebi'nin soylarının Nasreddin Hoca'ya kadar çıkması bazı cahilleri rahatsız etmiş olabilir. Onlar, her halde Nasreddin Hoca'yı salt bir eğlencelik, fıkra kahramanı olarak görüp büyük insanlarla bağları olamayacağı düşüncesindedirler. Yoksa mezar taşları ortada duruyor. Yalnızca yazılar silinmiş. Taş kullanılmak üzere alınıp götürülmemiş. Bazen rastlanıldığı gibi yazıları silinip başka yazılarla başka kişiler için kullanılmamış, ya da mozaik malzemesi yapılmamış. Akla başka bir olasılık gelmiyor. Anlaşılan, Nasreddin Hoca'ya, kendilerine göre kişilik veren, daha doğrusu, kaftan biçen cahiller her devirde iş başında imişler.

Nasreddin Hoca'nın soyundan gelenler konusunu değerli araştırmacı Abdülbaki Gölpınarlı'nın verdiği bilgiler ve tarihi belgelerin titizlikle korunması gerektiği dilekleriyle bağlayalım:

Nasreddin Hoca'nın soyundan ilk gelenlerin adları Sinaeddin Yusuf, Hızır ve Celâleddin'dir. Bu soy ata dostlarını, feyz kaynaklarını hiçbir zaman unutmamış, Hoca'nın soyundan gelen ve Hoca Paşa diye anılan Sinan Paşa'nın adı Sinaeddin Yusuf'dur. Onun babasının adı da Hızır Bey'dir. Bu zat İstanbul'un ilk kadısı olan zattır. Atasının adı Celâleddin'dir. Sinan Paşa'nın oğlunun adı gene Hızır'dır. Şiirde Hızrî mahlasını kullanır.

Görülüyor ki Nasreddin Hoca dünyaya yayılmıştır. Fakat bizden alınamaz. O bizimdir. Bizim insanlığa hediyemizdir Yazımızı bitirirken şunu söyleyelim: Bir yazılı taş, bir motifli tuğla, bir kerpiç parçası, bir mezar taşı, bir kubbe, bir yapı, hatta bir tutam toz. Ve bütün bunlar bir tarihtir. Bir medeniyettir. Bunlara ihanet tarihe ihanettir. ⁸

İki değerli bilim adamı birbirlerinden habersiz tarihi belgelerin önemini, Nasreddin Hoca bağlamında vurguladılar. Kısaca söylemek gerekirse, zamana çok dayanıklı olan mezartaşlarımızın ve diğer tarihi belgelerin değerini bilelim. Onların cahil kişiler eliyle yok olmalarına göz yummayalım.

Nasreddin Hoca'nın soyundan gelen bazı kişilerin mezartaşlarına İstanbul'da da rastlanmıştır. Sait Sungur, İstanbul'da, Edirnekapı dışındaki Şehitlik Kabristanı'nda

incelemeler yaparken, Nasreddin Hoca torunlarından Hafız Kasım Efendi ve onun kızları Fatime Zehra ve Hatice Hanım'ların mezartaşlarına rastlamıştır. Hafız Kasım Efendi'nin mezar kitabesi şöyledir:

*Hüvelbaki
Hey meded bulunmadı ecelin çaresi
Kırk beş yaşında hitam buldu va'desi
Nice ruhani ve cismanile tedbir üdiler
Gelse Lokman n'iyalesün tolmuş ecel peymanesi
Hoca Nasreddin Rahmetullahı aleyh
Hazretlerinin sülâlesinden ve Fatih
Camii şerifi sure-i Fetih, Mülk
Hanı ve Simkeş mescid şerifi imamı
ve hatibi hattatinden Hafız Kasım Efendi
Ruhine el fatiha
1208 [1793]*

Hafız Kasım Efendi'nin mezar kitabesindeki *Hoca Nasreddin Rahmetullahı aleyh* adı, eski yazma kaynaklardaki Nasreddin Hoca adının aynısıdır. Nasreddin Hoca'nın adından sonra "Rahmetullahı aleyh" yazılması neredeyse gelenek haline gelmiştir ve onu diğer Nasreddin'lerden ayırmamızı sağlamaktadır.

Sait Sungur, Hafız Kasım Efendi'nin kızları, 1209 H. [1794] tarihinde ölen Fatime Zehra Hanım ve 1218 H. [1803] tarihinde ölen Hatice Hanım'm mezar kitabelerini de okuyup kaydetmiştir. Her iki kitabede de:

*Hoca Nasreddin Efendi sülâlesinden..
Hafız Mehmet Kasım Efendi kerimesi*

kayı vardır. Bu mezar kitabeleri Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğinin kanıtlanmasında önemli belgelerdir. Nasreddin Hoca'nın soyunun 19. yüzyıl başına kadar geldiğini de göstermektedir.⁹

Osmanlı döneminde, Akşehir'den İstanbul'a gelip Nasreddin Hoca'nın soyundan olduğunu söyleyerek devletten çeşitli yardımlar alanlar olmuştur. Bu durum, her şeyden önce, Nasreddin Hoca'nın halk arasındaki saygınlığının, devlet adamları tarafından da bilinip paylaşıldığını göstermektedir. Her halde titiz bir araştırma yapılmadan verilen ihsanlar bunun kanıtıdır.¹⁰

1. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, (Hazl. Yaşar Çalıskan), MEB. Yayını, İstanbul, 1994, s. 89-90.

2. A. Süheyl Ünver, *Kadıköyüne Ünvanı Verilen Hızır Bey Çelebi, Hayatı ve Eserleri (1407-1459)*, İstanbul, 1944, s. 38-39. Hızır Bey'in şeceresi ve başka bilgiler için diğer kaynaklar: Rakım Ziyaoğlu, *Hızır Bey Çelebi, İlk İstanbul Kadısı ve Belediye Reisi*, İstanbul, 1972, s. 12-15; Abdülkadir Erdoğan, "Tarih ve Folklor: Onbeşinci Asır Ortalarında İstanbul'da Bir Türk Bilgini Hızır Bey, Hayatı ve Eserleri", *Konya, Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, Yıl: VII, Sayı: 57, (Temmuz 1943) , s. 22-27 ve devamı için: Sayı: 58, s 30-39; M. Said Yazıcıoğlu, *Hızır Bey*, Ankara, 1987, s. 1. A. Mertol Tulum, Sinan Paşa'nın *Tazarrunâme* adlı eserinin çevriyazısını yayımlamıştır. Kitabın başında, Hızır Bey'in Nasreddin Hoca'nın torunu olduğu konusunu irdeleyerek, delillerin kuvvetli olmadığını yazar. Fakat Lâmiî Çelebi'nin *Letaif*'inden söz etmez. *Letaif*'te, Sinan Paşa'nın, Nasreddin Hoca'nın torunlarından olduğu açıkça belirtilmiştir. Bkz: Sinan Paşa, *Tazarrunâme*, (Hazl. A. Mertol Tulum), Ankara 2001, s. 1-2.
3. A. Süheyl Ünver, *İlim ve Sanat Bakımından Fatih Devri Notları*, Fasikül I, T.C. İstanbul Belediyesi Yayını, Belediye Matbaası, İstanbul, 1947, s. 21-22.
4. İsmail Ali Sarar, "Nasreddin Hoca'nın Doğduğu Köy Hortu'da Yapılan Kazılar, İncelemeler, Derlemeler", *Uluslararası Yunus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri*, (10-12 Haziran 1977), Konya Mevlana Enstitüsü, Konya Turizm Derneği Yayını, Ankara, 1977, s.181. Hızır Bey, İstanbul Kadılığı görevinde, bazı belgeleri tasdik edenken manzum ifadeler kullanmıştır. Bunlardan biri şöyledir:

*Sahha mazmumuhü bi kavlin udul,
Şahidu sümme kabilo bi kabul,
Hızır İbni Celâl endahu,
Kadıyen fi diyar-ı İstanbul.*

Bkz: Tahsin Özalp, *Sivrihisar Tarihi*, Eskişehir, 1961, s. 108. Bu kitapta, Hızır Bey konusunda geniş bilgi verilmektedir.

5. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, (Hazl. Yaşar Çalıışkan), MEB. Yayını, İstanbul, 1994, s. 89-90.
6. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, s. 203.
7. Nurettin Sevin, "Sinan Paşa'nın Mezartaşı", *İlgaz, Aylık Fikir Sanat ve Eğitim Dergisi*, Sayı: 47, (Ağustos 1965), Ankara, s.3-4.
8. Abdülbaki Gölpınarlı, "Nasreddin Hoca ve Türk Milliyeti", *İlgaz, Aylık Fikir Sanat ve Eğitim Dergisi*, Sayı: 47, (Ağustos 1965), Ankara, s. 4-5. Abdülbaki Gölpınarlı başka bir yerde de: *Nasreddin Hoca'nın 683'te öldüğü kabul edilirse, torunu Hızır Bey değil, onun babası olan Celâleddin olmalıdır*, der." Bkz: Abdülbaki Gölpınarlı, *Nasreddin Hoca*, Akşehir, 1963, s. 9. Gölpınarlı'nın verdiği şecereyi, Süheyl Ünver tarafından verilen şecereyle karşılaştırsak, bu şecerede Nasreddin Hoca'nın oğlu İbrahim'in eksik olduğunu görürüz. Bağdatlı İsmail Paşa'nın yazdığı *İzahü'l-Meknun fi'z-Zeyl-i Ala Keşfü'z-Zünûn*'da yani kısaca bilinen adıyla *Keşfü'z-Zünûn Zeyli*'nde şu ifade yer almaktadır: *Hızır Bey bin el-Kadı Celâleddin bin Sadrüddin bin İbrahim min ahfadı Nasirüddin er-Rumiyyül-Hanefi*. Bkz. Ümid Sinan Topçuoğlu, *Nasreddin Hoca ve Latifeleri*, ÜST Yayınları, İstanbul, 1980, s. 46. Şecerenin doğrusu her halde Süheyl Ünver tarafından tamamlanan bu şecere olmalıdır.

9. Sait Sungur, “Nasrettin Hoca'nın İstanbul'da Metfun Torunları”, *Konya, Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, Sayı: 51, (2. Kanun 1943), Konya, s. 48-49.

10. Özcan Mert, “Nasrettin Hoca'nın Soyu ile İlgili Belgeler”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, II. Cilt, Halk Edebiyatı*, Ankara, 1986, s. 259-268.

NASREDDİN HOCA EFSANELERİ ve BİR BİLMECE

YAHUDİ, NASREDDİN HOCA'DAN ÖCÜNÜ NASIL ALDI?

Nasreddin Hoca'nın kişiliği yüzyıllar boyu Türkler arasında efsaneleşmiştir. Eski yazmalarda, yeri geldikçe metinler bölümünde de görüleceği gibi, Nasreddin Hoca'yı evliya, ermiş sayan anlatımlar vardır. Özellikle bu nedenden dolayı, Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak eski yazmalarda yer alan bazı açık saçık hikâyeler, ya yeni yazmalara alınmamış, ya da bazı anlatımlarla, bu hikâyelerden Hoca'nın haberi olmadığı belirtilmiştir.

Nasreddin Hoca'nın, çok anlatılan ve yazma, basma bir çok kitapta bulunan hikâyesi "Doksan dokuzu veren Allah yüzü de verir", *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca* adlı yazmanın başında yer almıştır. Oradaki şekliyle hikâye şöyledir:

Hoca Nasreddin, Hak taalâ'dan bin altın istedi. "Ya Rab, bin altın ver, bir eksik olsa almam", dedi. Amma Nasreddin Hoca'nın bir zengin Yahudi komşusu var idi. Bunu dinledi, haline muttali oldu. Bir beze dokuz yüz doksan dokuz altın bağladı, bacadan attı. Gördü, Nasreddin altınları aldı, saydı, dokuz yüz doksan dokuz altın. "Ya Rab, bunu verdin, bir altın dahi vermeğe kadirsin", deyip altınları kabullendi. Yahudi'nin şimdi eli ayağı tokuştu. Tez kapısını kakıp, Hoca kapıya geldi. Yahudi buna eyitti: "Getir altınları!" dedi. Hoca eyitti: "Ne şekil altınları?" Eyitti: "Benim attığım altınları", dedi. Nasreddin Hoca eyitti: "Ben Tanrı'dan her vakit bin altın ister idim. Şimdi dokuz yüz doksan dokuz altın verdi, birini dahi vermeğe kadirdir, dedim, altınları aldım", dedi. Yahudi: "Sen bir eksik olursa almam, dedin, ben de bir zevk olsun diye attım. Getir altınları", dedi. Nasreddin Hoca, eyitti. "Bana Allah verdi, sen vermeğe kadir değilsin", dedi. Yahudi gördü söz kabul etmez. Bunu mahkemeye davet eyledi. Hoca eyitti: "Benim şanım var. Ben mahkemeye böyle gitmem. Getir bana bir binecek ve kürk gideyim", dedi. Yahudi bir kürk ve bir de binecek katır getirdi. Yahudi ile maan kadıya geldiler. Kadı efendi eyitti: "Davanız

nedir?” Nasreddin Cevap eyledi ki: “Efendi, daima ben Allah’tan bin altın ister idim. Allah taâlâ bana dokuz yüz doksan dokuz verdi. Ben dahi: “Bir altın dahi Mevlâ’m verir”, dedim, kabul ettim. Bu Yahudi komşumdur, bilmem ne ister”, dedi. Kadı efendi, Yahudi’ye eyitti: “Bundan senin davan nedir?” dedi. Yahudi eyitti: “Bu Hoca, Allah’tan bin altın ister idi. Bir eksik versen kabul etmem, der idi. Ben de zevk olsun diye dokuz yüz doksan dokuz altın saydım , bacasından aşığı attım. Aldı kabullendi. Ben altınları geri isterim”, dedi. Kadı efendi, Hoca’ya eyitti. “Yahudi’nin davasına ne dersin?” dedi. Nasreddin Hoca cevap eyledi: “Efendim, bu Yahudi’den söyletirsın, şimdi arkamdaki kürke ve bindiğim katura dahi sahip çıkar”, dedi. Yahudi eyitti. “Ya, anlar da benim değil mi?” deyince, kadı efendi: “Yıkıl melun cuhut”, diye kapıdan taşra koydu.

Hoca hanesine geldi, amma Yahudi kendi kendisine eyitti: “Bu ne demektir, benim bu kadar altınlarımı alsın kürkü ve katırı dahi alsın”, deyip düşünüp, “Nasreddin’i hicvettirem. Bin altın dahi harcedip hakkından gelirim”, deyip bin altın dahi ayırdı. “Her kim Hoca Nasreddin üzerine mezak olarak bir şey uydursun ana bir altın verem”, deyip, herkes Hoca Nasreddin hakkında bir kötü şey yapıp halk içinde söylerler idi.” Bu da Hoca Nasreddin’in”, diye. Ol dahi bütün iftiradır, diye.¹

Hikâyenin sonuna eklenen açıklama, özgün bir örnektir. Görüp, İnceleyebildiğimiz diğer yazmalarda yoktur. Bu açıklama aynı zamanda, eski yazmalarda yer alan bazı müstehcen Nasreddin Hoca hikâyelerinin kökenlerini açıklamaya da yöneliktir. Yazmayı kaleme alana göre, bu müstehcen hikâyelerde Nasreddin Hoca’nın bir suçu yoktur. Hoca’dan öcünü almak isteyen Yahudi’inin, bazı müstehcen ve uydurma hikâyelerin Nasreddin Hoca külliyyatına eklenmesinde rolü vardır. Hatta Yahudi bu iş için bin altın ayırmış. Yazar, daha kitabın başında bu açıklamayı yaparak, Nasreddin Hoca hikâyelerini okuyanların bu durumu göz önünde bulundurmaları gerektiğini, bildiriyor.

NASREDDİN HOCA’YA KIYAMETE KADAR GÜLSÜNLER

Yeni tespit ettiğim taşbaskısı Nasreddin Hoca lâtifeleri kitabında, diğer taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarında rastlamadığım bazı özellikler vardır. Örneğin, haşiyede, yalnızca bu baskıda *Arzu ile Kanber Hikâyesi* vardır. Kitabı, diğer taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarından ayıran bir özellik de, kitabın dış kapağında yer alan ve Nasreddin Hoca’yı, Hallac-ı Mansur ve Nesimi ile çağdaş gösteren efsanedir. Aslında bu üç kişi ayrı ayrı zamanlarda yaşamışlardır ve arkadaş olmaları yalnızca halkın muhayyalesinde mümkün olmaktadır. Bazı yazma Nasreddin Hoca kitapla-

rında da bulunan bu hikâye, kitabın başında yer aldığı şekliyle şöyledir:

Sebeb-i Letaif-i Nasreddin: Bu Nasreddin Efendi, hocasında dört talip olup birisi kendi Nasreddin Efendi ve birisi dara çekilen Hallac-ı Mansur ve birisi derisi yüzülen Nesimi Hazretleri ve birisi başı kesilen. Bunların hocalarının bir koyunu olup hergün kesüp tabh idüp taam iderlerdi ve kemiklerin bir araya cem idüp Hocaları dua idüp yine koyun, ba emr-i Hüda, dirülürdü nağâh. Bir gün, hocaları yoğ iken bunlar meşveret idüp: “Şu koyunu keselüm”, diyüp kesüb yediler. Minval-i sabık üzere dua idüp koyun evvelki gibi dirilmedi. Kemikleri hali kaldı. Hocaları gelüp sual ittiğinde bunlar cevabında der ki: “Birimiz kesdi ve birimiz yüzdi ve birimiz asdı ve birimiz güldi.” Ve her birilerine hocaları böylece inkisar edüp, Hoca Efendi güldüğinden gülmeli (gülmesi) kıyamete kadar kaldı. Rahmetullahi aleyhim ecma-in.

Diğer taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarında bulunmayan bu efsanede, Nasreddin Hoca ve arkadaşlarına edilen bedduadan sonra, Hallac-ı Mansur dara çekildi. Nesimi'nin derisi yüzüldü. Ve Nasreddin Hoca'ya da insanlar kıyamete kadar gülecekler.²

NASREDDİN HOCA 'NİN ÖLÜMÜNDEN SONRAKİ KERAMETİ

Yazma, hurufat ve taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarında anlatılan bir olayda, Nasreddin Hoca, ölümünden sonra da keramet gösteren, halkı, depremde çökecek olan bir camiden dışarı çıkararak, insanları ölümden kurtaran bir kutlu kişi olarak gösterilmektedir. Bu olayın, bir Nasreddin Hoca yazmasında yer alan şekli şöyledir:

Hoca Nasreddin Rahmetullahi aleyh Hazretleri, dünya sarayından dar-ı bekaya rihlet etdikleri sırda, aradan birkaç eyyam mürur edüp amma türbe-i şerifleri kurbında bir cami-i şerif var idi. Bir Cuma günü halk Cuma namazına camiye gelüp namaz kılarken bir sada zuhur eyledi kim: “Ey ümmed-i Muhammed! Hoca Nasreddin Efendi mezardan çıkub mezarı üzerinde olan sandukaya at gibi binmiş oturur”, deyu sada gelince halk camiden taşra olup: “Varalım, bakalım”, deyüp cümlesi taşra çıkınca heman ol mahalde cami-i şerifin kubbesi yıkıldı. Asla bir kimseye ziyan olmadı.

İmdi, yaran-ı safa! Bu Hoca Nasreddin Efendi ne büyük mertebede devletlü ve evliya' ul-lahdan imiş kim merhum olduğdan sonra dahı kerameti zuhur etmişdir.³

NASREDDİN HOCA ORTAASYA'DA NASIL DOĞDU?

Ortaasya Türk halkları Nasreddin Hoca'yı çok sevmiş ve benimsemişlerdir. Özbekler, Nasreddin Hoca'nın Buharalı olduğunu söyler ve orada bir mezarı, daha doğrusu makamı bulunduğunu iddia ederler. Hatta, Nasreddin Hoca'nın doğumu, ortaya çıkışı ile ilgili çok güzel bir efsane anlatırlar. Bu efsane Cabbarov'un tespitiyle şöyledir:

Türkistan kaynaklarına göre, Nasreddin Hoca Buhara'da doğmuştur. Buharalı testici Şermamat'ın çocuğu yoktu. Yaşlanır ama karısı doğurmaz. Bir akşam, testicinin karısı Tanrı'ya yalvarır ağlar ve bir evlât diler. Sabahleyin Şermamat, pazarda satmak için testilerini yoklar ve büyük bir testinin içinde bir bebek bulur. Bebeğin iki dişi vardı. Bu, o bebeğin ileride hükümdar ya da büyük bir adam olacağını gösteren bir işaretti. Buhara kanunlarına göre, doksan gün bebeğin annesi-babası aranır. Fakat bulunamaz. Şermamat bebeğe Nasreddin adını verir ve onu evlâtlığa alır. Çocuk büyür, babasına yardım eder. Çok akıllı bir genç olur. Genç Nasreddin, dünyanın aynası olan pazarlarda gezer, haksızlıkları görür. Öksüzlere, gariplere yardım eder, insanların derdlerini kendine dert edinir. Özbek dilinde, "Pazar görmüş adam", deymi vardır. Mahareti, bilgiyi anlatır. Nasreddin de, pazar görmüş bir kişidir. Adil kişiler için hayat her zaman ağırdı. Tanınmış ressam Behzat'ın bir minyatüründe Türkistan'ın bütün dehaları arasında Nasreddin de resmedilmiştir.⁴

NASREDDİN HOCA'NIN YEDİ ve ÜÇ YÜZ FIKRASI

Nasreddin Hoca yanındakilere:

"Benim bir fıkramı anlatan eğer bunu yediye tamamlamazsa onun kaynanasıyla yatayım," yollu bir şaka yapmış. Hoca'nın bu sözleri üzerine sonradan, onun bir fıkrasını anlatanın bu sayıyı yediye çıkarması bir gelenek haline gelmiştir.⁵

Bir söylentiye göre de, dünyada her gün Nasreddin Hoca fıkrası anlatılmaktaymış. Eğer bir gün anlatılmazsa, kıyametin kopacağına inanılırmış.

Nasreddin Hoca'nın fıkralarının sayısı konusunda halktan derlenen bir söylence de şöyledir:

*Bir gün dönemin şeyhlerinden birisi Nasreddin Hoca'ya der ki: "Hoca, şu nüktele-
rinin sayısını üç yüze çıkar da sana nüktedanlık tacı vereyim." Hoca da: "Şeyhim
hümmetin var olsun. Ben iki yüzlülüğü bile beceremiyorum. Üç yüzlü olursam ne
yaparım", der.⁶*

Yukarıdaki derleme metnin benzeri yazılı kaynaklarda da vardır. Tahsin Özalp'in

yazdığına göre bu anlatı şu şekildedir.

Bir gün Şeyh Rükneddin, Hoca'ya demiştir ki: "Oğlum, şu nüktelerini üç yüze iblağ et de sana nüktedanlık tacı giydireyim." Hoca demiş ki: "Şeyhim, himmetin var olsun. Ben iki yüzlülüğü bile idare edemiyorum. Üç yüzlü olursam beni hiç kimse kabul etmez." Hoca'nun nüktelerinin 295'i geçmediği anlaşılmaktadır.⁷

Bu söylencedeki ve yazarın yorumundaki gerçek payı, Nasreddin Hoca'ya bağlanan hikâyelerin, ya da nüktelerin başlangıçta çok fazla olmadığı, hatta üç yüzü bile bulmadığı, zaman içerisinde sayılarının giderek arttığıdır. Bu durum, halk fıkralarının teşekkülüne uygundur. Fıkraların zaman içerisinde artmış olacağı düşüncesini doğrular.

NASREDDİN HOCA'NIN BİR BİLMECESİ

Eskiden halk arasında anlatılan ve bazı yazma kitaplara, cönklerle geçmiş muamma ve bilmeceler vardır. Eskiler buna "lûgaz" da derlerdi. Bu tür bilmecelerden birine de Nasreddin Hoca hikâyeleri arasında rastlıyoruz. Cambridge Yazması olarak bilinen *Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialeyh* adlı yazmadaki bilmece şöyledir:

Hikâye-i Nasreddin Hoca: Meğer bir gün Hoca Arabistan'a varmış. Ulema-i Arab buna ziyafet etmişler. Araya mesele bırakmışlar. Cümle mesele Hoca cevab vermiş. Andan eyitmiş: "Benim dahi iki meselem var Eğer bilürseniz Rumilerden siz yeğsiniz, eğer bilmezseniz Rumiler sizden yeğdür", dedi. Anlar dahi bu kavle razı olup, Hoca eyitdi: "Evvil-i mesele budur ki: Girdi gire. Girmede gire. Ne girdi, ne gire.- İmdi cevab isterim" dedi. Anlar dahi fıkır edüp cevap verememişler. Yine, Hoca'dan manasın sormuşlar. Hoca, eyitdi: "Girdi gire: Adem Peygamber'dür kim Cennete girdi gire.- Girmede gire: Ümmet-i Muhammed'dür kim Cennete girmede, girse gerek. -Ne girdi ve ne gire: Kâfirlerdür ki giremezler." Bu cevabı işittiler, cümle ulema Hoca'ya Tahsin edüp: "Ol bir mesele dahi söyle" dediler. Hikâye-i Hoca Nasreddin: [Hoca Nasreddin dahi]:

*"Es-sema-i yıldızat güneş doğar bataruha:
Ve fi'l- bahri balıkat, adem görse kaçaruha;
Ve fi'l- cibali şecerat , balta girse keseruha;
Ve fi'l- lahmi nan Hoca görse yiyeruha",*

dedikde, ulema-i Arab bunu işitdikde aciz kalup Rumileri kendülerden yeğ bilmişler.⁸

1. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, (1799'dan önce), Tör. O. 221, Budapeşte, Yk. 1b-3b. (Çevriyazı: Mustafa Ş. Kaçalın.)
2. *Meşhur Hoca Nasreddin Letaifi Kenarında Arzu ile Kanber Hikâyesi*, İstanbul, (t.y), 39 s. Daha fazla bilgi için bkz: Mustafa Duman, "Yeni Tespit Edilmiş Taşbaskısı Bir Nasreddin Hoca Kitabı: Meşhur Hoca Nasreddin Letaifi, Kenarında. Arzu ile Kanber Hikâyesi", *Türk Folkloru*, Sayı: 94, (Ocak 1999), İstanbul, s. 4-5.
3. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, DTCF Kütüphanesi, 1777, No. 195'dan naklen, Boratav, No. 270.
4. Toramirzo Cabbarov, "Nasreddin Hoca Dünyanın Oğlu", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, 1990, Ankara, s. 72.
5. M. Fahrettin Kırzioğlu, "Halk Hikâyecilerinde Döşeme Söyleme Geleneği", *Türk Dili, Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 207, (Aralık 1968), Ankara, s. 479.
6. Bu anekdot, Tülay Koçak tarafından Adanalı Fatma Özüşiçi'den, 1991 yılında derlendi.
7. Tahsin Özalp, *Sivrihisar Tarihi*, Eskişehir, 1961, s. 94.
8. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialeh*, 1226 H. (1810, Yk. 30a-30b. Cambridge, Add. 3483. Özgün metinde hikâye ikiye bölünmüştür. Fakat anlam taşıması için tek hikâye olarak kabul edilmelidir. Metin için ayrıca bkz: Boratav, *Nasreddin Hoca*, Haziran 1996, Ankara, No. 164. Kafzâde Faizi'nin (1572?-1622) derlediği, "Mesele-i Hoca Nasreddin Rahmetullahi aleyh" başlıklı bilmece için bkz: M. Sabri Koz, "Nasreddin Hoca'nın İki Meselesi", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 151, (Temmuz 1996), İstanbul, s. 38-39. Bu bilmecenin halk ağzından derlenmiş şekilleri için bkz: *Bilmece: A Corpus of Turkish Riddles*, by İlhan Başgöz and Andreas Tietze, University of California Press, Les Angeles, 1973, s. 888; İlhan Başgöz-Andreas Tietze, *Türk Halkının Bilmeceleri*, Ankara, 1999, s. 719.

EN ESKİ YAZILI KAYNAKLARDA NASREDDİN HOCA

SALTUKNÂME'DE NASREDDİN HOCA

Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğini, günümüzde de, hala pek açık bir şekilde göremeyenlere cevap olması için, ondan sözedene bazı belgeleri kısaca ortaya koyalım: Nasreddin Hoca'dan ayrıntılı bir şekilde bahseden ve fıkralarından bazıılarını veren en eski kitap, bugünkü bilgilerimize göre, Cem Sultan'ın emriyle, Ebül Hayr-i Rumi tarafından yedi yılda yazılan *Saltuknâme*'dir. *Saltuknâme*, 1480 yılında tamamlanmış ve Edirne'de Cem Sultan'a sunulmuştur. Onüçüncü yüzyıl alperenlerinden Sarı Saltuk'un yaşamını ve menkıbelerini anlatan *Saltuknâme*'de, iki ayrı yerde Nasreddin Hoca da anlatılır. *Saltuknâme*'ye göre, Sarı Saltuk'un Nasreddin Hoca'yla karşılaşmasının ilk bölümü yukarıda nakledilmiştir. Karşılaşmanın ikinci bölümünde, Nasreddin Hoca, Sarı Saltuk'u evine davet eder ve beraberce giderler:

...Pes andan turdular, musahabet iderek şehre geldiler. Server'i Molla Nasrüddin kendü evine getürdi, kondurdi. Kaçan kim Server kapudan içerü girdi, bakup dahı eyitti: Bu evceğünüz Molla mülk midür? didi. Nasrüddin eyitti: Server, dünyada benim bu üç nesne heman mülkümdür, bakisi benim değıldür.. Zira ki gice gündüz benden anlar ayrı olmazlar, didi. Server eyitti: Mevlâna anlar nedür, lütfunuzdan bize bildürün, didi. Hâce Nasrüddin eyitti: Server ol üç nesnenün biri zekerüm ve ikisi hayalarumdur, daim benimledür, didi. Server bu sözi işidicek bi ihtiyar girü tebessüm eyledi, güldi. Pes Nasrüddin Hâce taşra gitti. Server eyitti: Bu eri velidür dirler, bu sözün beher hal bir meali ve bir tevili vardur. Zira Ahmed-i Arab küfrler söylerdi, girü anın bir meali vardı. Şucaı Acem dahı nedametler eylerdi. Ahir veli idüğin halk bildiler.

İmdi bu er dahi velidir. Hali ve tehi değıldür. Bunun sözinde bir kazıyye vardır. Pes, bu sözlerün hakikatı vardır. Zira Sultan Kevneyn ve Resülu'l Sakaleyn buyurur bu hadisi ki: "El mecazi nazaratü'l-hakiki" [Mecaz gerçeğın görünüşüdür.] didi. İmdi kişi dünyadan ahrete gittiükte anunla ne nesne kim bile giderse anun ola, bilesince gide. Kendüden ayrılmaya ol ne ola? didi. Fıkr eyledi, eyitti: Hay anun biri ilmdür ve biri ameldür kim dünyadan kişiyile bunlar ayrılmaz, bile gider. Fe- amma ol üçün biri ney ki, ikisi hod bunlardur, didi. Ol birin kat'a fıkr idemedi, mütehayyır oldı, turdı. Pes birezden Nasrüddin Hâce kapudan içerü girüp selâm virdi dahi eyitti: Server ol bir kazıyye kim fıkr idersiz ne ola diyü, ol ihlas-ı kalbdür, didi. Pes meseldür kim gönülden gönüle yol vardır. Evliya içre böyledir ki biriniün gönünden geçeni bilürler. Pes Server çün anı işitti, Tahsin idiüp: Hub buyurdunuz, didi. Pes bildi kim bu Molla Nasrüddin gerçi zahirde hep söyledüğü mecazdur, veli hakikat söylemiş, mecazi sözi suret eylermiş. Bu bir remz imiş. Bu kişi tekin er değıldür, nitekim Basri ve Ahmed küfr-guy gibi latife ile hal söylemiş, rumuz idermiş, didi. Pes bir niçe gün Nasrüddin 'le oldı.¹

Bu anekdotan da anlaşıldığı gibi, daha 15. yüzyılda Nasreddin Hoca Akşehir dışında tanınıyordu. Fıkraları kitap haline getirilmişti. Ebül Hayr-i Rumi'nin, yedi yıl halk arasında dolaşarak topladığı bilgilerden, Nasreddin Hoca'nın, 13. yüzyıl erenlerinden ve Balkanlarda Türk-İslâm yayılmasının öncülerinden Sarı Saltuk ile çağdaş olduğunu anlıyoruz. *Saltuknâme*'ye göre, Sarı Saltuk, bir süre sonra, Malatya, Kırşehir ve Konya'yı gezmiş, ardından Akşehir'e tekrar uğramıştır. Bu kez Nasreddin Hoca'yı evinde bulamamıştır. Nasreddin Hoca'nın karısı ile konuşmuş ve Hoca'nın Sivrihisar'a ve Karahisar'a (Afyon) gittiğini öğrenmiştir. Sarı Saltuk'un bu ziyaretini anlatan bölümü aşağıya aldık. Kırşehir'e gelişini anlatan bölümden başlamamızın nedeni, Nasreddin Hoca'nın Ahi Evren olduğunu iddia edenlere, Sarı Saltuk'un, Ahi Evren'i ve Nasreddin Hoca'yı ayrı ayrı şehirlerde ve ayrı kişiler olarak ziyaret ettiğine dair bir belge sunmaktır. Daha doğrusu, bu kişilere, Ebül Hayr-i Rumi'nin de tespit ettiği gibi, Ahi Evren'le Nasreddin Hoca'nın ayrı kişiler olduklarını göstermektedir. Sarı Saltuk'un bu gezisi *Saltuknâme*'de şöyle anlatılmaktadır:

...Andan dönüp azm idiüp Kır-şehri'ne geldi. Andan ol şehirde olan velilerle buluşdı. Fakih Ahmed Sultan vefat eylemişti, varup kabrini ziyaret kıldı. Hacı Bektaş ve Ahi Evran ve Seyyid Yusuf-ı Kaşgari ve Uryan Baba, Toğan Baba ve hem niçe veliler gelüp anda cem olup sohbet eylediler. Server [Saltuk] andan girü anlara veda idiüp azm-ı Konya eyledi. Anda dahi varup Hazret-i Mevlâna ile ve Şems-i Tebrizi ile ve Hüsamüddin ve baki ehlullah gelüp musahip oldılar. Bir niçe gün sohbet kulup andan azm ider. Akyanos[Akşehir] şehrine gitti... Pes Server andan durdı. Hâce Nasrüddin evine geldi. Kapu kakdı. Hatun kapı ardına gelüp: "Kimsiniz?", didi. Server eyitti: "Ben Şerif Saltuk'am. Kanı Hâce Kandadır?" didi. Pes Hatun eyitti: "Server, Hâce Sivrihisar'a ve Karahisar'a gitti." Server eyitti: "Ol yirler ekser kâfirliktür, anda

n'eyler?" didi. Hatun eyitti: "Server, Sivrihisar'ın musarrıfleri haber gönderdiler, dahi eyittiler. Gelsün bize akıl koysun. Biz dahi iller gibi uslanalım, dimişler. Ve dahi Karahisar'da olan Ermeniler eyitmişler: Nasrüddin bir akılsız Türk'tür. Kim gerekse anun sakalına güler. Vay bunda gelse biz de gülerdük, dimişler. Pes anda gitti kim anların sakallarına güle birez, andan sonra gele", didi.²

Görüldüğü gibi *Saltuknâme*, Nasreddin Hoca konusunda önemli bir kaynaktır. Nasreddin Hoca'nın yazıya geçirilen en eski hikâyesi de, şimdiki bilgilerimize göre, *Saltuknâme*'de yer almaktadır. Bu hikâye kitabımızın metinler bölümünde verilmiştir.

MEHMET GAZÂLÎ'NİN *DAFİ' Ü'L-GUMUM* ve *RAFİ Ü'L- HUMUM* ADLI ESERİNDE NASREDDİN HOCA

Mehmet Gazâli, 1466 yılında, Bursa'da doğdu. Müderrislik yapmıştır. Şiirler yazmış ve şiirlerinde "Gazâli" mahlasını kullanmıştır. Bir şiirinde:

*Mecnun ki belâ deştini geşt etti seraser
Gamhaneme geldi dedi halin ne birader,*

dediği için, devrin bilim adamları ve şairleri arasında "Deli Birader" olarak anılmıştır. Manisa valisi Şehzade Kokud'un (1470-1513) nedimi Piyale Bey'in hizmetine girmiş-tir. 1535 yılında, Mekke'de ölen ve orada gömülen Mehmet Gazâli, divan edebiyatın-da "hezel" denilen alaycı şiirde ve tarih düşürmede başarılı idi. Onun tanınmış eseri *Dağı ü'l- Gumum* ve *Rafî ü'l-Humum*'dur. Kitabın adı "Üzüntüleri gideren ve acıları yok eden" anlamına gelmektedir. Bu düzyazı kitapta açık saçık hikâyeler vardır. Yedi bölümden meydana gelmiştir. Kitap, Aşık Çelebi'ye göre, 1511 yılında yazılmıştır.³

Dağı ü'l- Gumum ve *Rafî ü'l-Humum*'un dünyanın çeşitli kütüphanelerinde yazma nüshaları vardır. İncelediğimiz dört nüshanın en eskisi, 23 Ramazan 1013 H. (1604) tarihli Hilmi Merttürkmen nüshasıdır. 90 yapraklı Hilmi Merttürkmen nüshasında, Yk. 63b'de şöyle denilmektedir:

...Nasreddin Hoca hikâyetlerinde(n) çoktur. Maruf ve meşhur olduğu sebepten bun-da zikr itmenin hayrı yoktur.

Yazmada, Nasreddin Hoca'nın eşek hikâyelerinin çok olduğu, fakat bu hikâyelerin herkes tarafından bilindiği için kitaba alınmasına gerek duyulmadığı anlatılmaktadır. Mehmet Gazâli'nin yazdıklarından, Nasreddin Hoca'nın ününün 15. yüzyılda, Anadolu'da çok yayılmış olduğunu, hikâyelerinin herkes tarafından bilindiğini anlıyoruz. Nasreddin Hoca hakkında, Ebül Hayr-i Rumi'nin *Saltuknâme*'sinde yer

alan anlatınlar Mehmet Gazâli tarafından da doğrulanıyor bir bakıma. Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğinin kanıtlanmasında, en eski kaynaklardan biri, görüldüğü gibi Mehmet Gazâli'nin *Dağı ü'l- Gumum ve Rağı ü'l-Humum* adlı eseridir.⁴

GÜVÂHİ'NİN *PENDNÂME* ADLI ESERİNDE NASREDDİN HOCA

Güvâhi'nin, Zilkade 933 H. (Temmuz 1527) tarihinde tamamladığı manzum *Pendnâme*'de, çok sayıda atasözü yer almaktadır. Mesnevi tarzında yazılan *Pendnâme*'de birçok hikâye anlatılmaktadır. Güvâhi, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferine katılmış ve geçtiği yerlerden derlediği hikâyeleri eserine almıştır. *Pendnâme*'deki iki hikâye'de Nasreddin Hoca'nın adı geçmektedir. Bu iki hikâye Nasreddin Hoca hikâyeleri arasında yer alır. Bunlardan biri Nasreddin Hoca'nın "Ye kürküm ye" diye bilinen fıkrasıdır. Diğeri ise şu kısa hikâyedir:

*Dimişler Nasirüddin Hacı'ye ah
Düşüben oğlun ussi gitti nagâh*

*Dimiş ussi yoğ idi bu ne tan iş
Nesi gitti ola idin ki teftiş.*⁵

Pendnâme'de bir hikâye daha vardır ki o da Nasreddin Hoca hikâyeleri külliyyatında yer alır. "Peşin parayı görünce gülersin" diye bilinen bu fıkrâ *Pendnâme*'de başka bir kişiye bağlanarak anlatılmaktadır. *Pendnâme*'deki Nasreddin Hoca hikâyeleri, bugünkü bilgilerimize göre, nazma çekilen ilk Nasreddin Hoca hikâyeleridir.⁶

LÂMİİ'NİN *LETAİF* ADLI ESERİNDE NASREDDİN HOCA

Lâmii Çelebi olarak tanınan Şeyh Mahmud bin Osman bin Ali bin El Nakkaş bin İlyas, 1472 yılında, Bursa'da doğdu. Tanınmış bir yazar ve şairdir. 938 H. (1532 yılında ölmüştür.

Lâmii Çelebi tarafından yazılan ve oğlu Abdullah Çelebi (bazı kaynaklara göre oğlu Derviş Mehmet) tarafından tamamlanan *Letaif* adlı eserde Nasreddin Hoca'dan sözedilmekte ve bazı fıkraları verilmektedir.

Konya'da, Mevlâna Müzesi'nde bulunan *Sefine-i Letaif ve Mecmua-i Maarif* adlı kitabın sonunda Lâmii Çelebi eserini 936 H.(1530) yılında yazmaya başladığını ve 937 H.(1531) yılında bitirdiğini bildirmektedir.

Lâmii'nin *Letaif*'inde dört Nasreddin Hoca lâtifesi yer almaktadır. Ayrıca Nasreddin Hoca'nın torunlarından Sinan Paşa ile ilgili bir anekdotta Nasreddin Hoca'nın

adı geçmektedir. Diğer lâtifeler arasında da, günümüzde Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan çok sayıda lâtife vardır. Fakat bu lâtifeler kitapta başka kişilere bağlı olarak anlatılmaktadır. Bizce bunun nedenlerinden biri, ahmak ve budalalara uyan fıkraların Nasreddin Hoca'ya bağlanmasına yazarın gönlünün razı olmamasıdır. Nitekim bu fıkralar daha sonraki yüzyıllarda Nasreddin Hoca külliyatına eklenmiştir. Günümüzde de Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılmaktadırlar. *Letaif*teki Lâtifeler içerisinde o tarihlerde veya sonraki yüzyıllarda Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan bir hayli lâtife vardır. Örneğin: “Nasreddin Hoca'nın gözü ağrıyan bir kişiye önerdiği yol”, yazma ve basma Nasreddin Hoca lâtifeleri kitaplarında yer almaktadır. Bu lâtife *Letaif* te bir divaneye bağlı olarak şöyle anlatılır:

Lâtife:

Adamın birinin divane bir yoldaşı ahmak bir hücredaşı var idi. Bir gün adamın gözü ağrır, şaşkınlık ve dermansızlık içinde bu divaneye: “Hiç göz ağrısına bir ilaç bilmez misin?” der. Divane: “Derhal çıkartmak gerek, çünkü ben iki yıl diş ağrısı çektim, çektirmeyince derman bulamadım ve çıkmayınca rahat olmadım”, der.⁷

Letaif te, Nasreddin Hoca'nın torunlarından Sinan Paşa ile bir danışmend arasında geçen konuşmaları bildiren bir anekdot, Nasreddin Hoca hakkında değerli bilgiler içermektedir. Bu anekdot, sadeleştirilmiş haliyle yukarıda verilmiştir. Bu anekdotta, İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey'in oğlu Sinan Paşa'nın, Nasreddin Hoca'nın torunlarından olduğu belirtilmektedir.⁸

Lâmîi Çelebi'nin *Letaif* adlı eseri Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğinden sözetmesi ve dört lâtife ile Nasreddin Hoca'dan sözeden bir anekdotu ve ayrıca, sonradan Nasreddin Hoca'ya bağlanan onlarca lâtifeyi vermesi açısından önemli bir kaynaktır. Sinan Paşa'nın, Nasreddin Hoca'ya kadar çıkan şeceresi daha önce kitabımızın ilgili bölümünde gösterilmiştir. Lâmîi Çelebi bu bilgiyi doğrulamaktadır. Ayrıca, Nasreddin Hoca'nın mezarının Akşehir'de olduğunu da yeri geldiğinde, söylemektedir. Lâmîi'nin *Letaif*'i. Ebul Hayri Rumi'nin *Saltuknâme*'si gibi, Nasreddin Hoca bağlamında yeteri kadar değerlendirilmiş değildir. Kitabın tam metin yayını da bu güne kadar yapılmamıştır. *Letaif* teki dört Nasreddin Hoca lâtifesi Pertev Naili Boratav tarafından yeni yazıya çevrilerek yayınlanmıştır.⁹

EVLİYA ÇELEBİ'DE NASREDDİN HOCA

Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi'nin çeşitli yerlerinde Nasreddin Hoca'dan sözedilmiştir. Evliya Çelebi, 1638 yılında Akşehir'e gelmiş ve Nasreddin Hoca'nın mezarını ziyaret etmiştir. Halk arasında anlatılan bazı Nasreddin Hoca fıkralarında ve yazma *Letaif-i Hoca Nasreddin*'lerde Timur adı geçtiği için Evliya Çelebi, Nasreddin Hoca'yı

Timur'la çağdaş zannetmiştir. Fakat bu durum onun Nasreddin Hoca konusunda verdiği değerli bilgileri gölgelememelidir. Aşağıdaki alıntılarda görüleceği gibi, Evliya Çelebi bir çok vesileyle Nasreddin Hoca'dan söz etmiş ve duyup öğrendiklerini yazıya geçirerek Nasreddin Hoca konusundaki bilgilerin zamanımıza ulaşmasını sağlamıştır. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*'nin 3. cildinde, "Evsaf-ı Sinhisar yani Kala-i Akşar" başlıklı bölümde Akşehir anlatılır. Bu bölümde Evliya Çelebi şöyle yazar:

Akşehir'in ziyaretgâhların beyan eder: *Evvelâ şehrin canib-i kublesi haricindeki cebbanistan içre ulema-i dünya vü din, simurg-ı kaf-ı yakın el Mevlâ Hazret-i eş -Şeyh Hoca Nasreddin: İbtida tulu'ı yine bu Akşehir'dendir. Gazi Hüdavendigâr'a yetişüp Yıldırım Bayezid Han'da neşv [ü] nema bulup fazilet-i bahire sahibi olup hazır-cevab keşf [u] keramet sahibi ulu sultan idi. Timur ile hem-meclis olup Timur şeref-i sohbetlerinden hazz edüp hatır-ı şerifleriyçün bu Akşehir'i [...] muaf edüp nehb [u] garet etmemiştir...*

Cemi-i elsine-i nasda ve gayrı lisan-ı inasda Nasreddin Hacı: *Nasihatlerin ve letayiflerin darb-ı mesel edüp istimal ederler. Cümleden biri, bir gün Timur, Hacı ile hamama girüp birer futa ile gusl ederken esna-yı kelâmda Timur eydür: "Hacı! Şimdi bencileyin cihangir padişah-ı zışanuma satılmak iktiza etse, beni niçe alırdun?" der. "Kırk akçeye ancak alırdum", der. Timur eydür: "Be hey Hacı! Benim futam kırk akçe eder", der. Hacı eydür: "Ya ben de kırk akçeye futayı alırım. Yoksa sen bir Moğoli taifesinden bir mecruh topal herifsin, hulle mangırıyla bir mangır etmezsin", dedikde, hazır-cevab olduğundan Timur-i bi nur hazz edüp vafır ihsanlar eder.*

*Bunun emsali nice yüz bin şütür-gürbe letayifleri vardır kim dillere dasitandır. Yıldırım Han fevtinden sonra, Çelebi Sultan Mehemmed asrında merhum olup, bu Akşehir haricinde bir kubbe ve türbesi malum mahalde medfundur. Ve canibi erbaası parmaklık ihata etmiştir."*¹⁰

Evliya Çelebi, Nasreddin Hoca konusunda bilgiler verip Timur'la ilgili bir lâtifelerini kaydettikten sonra, bir gece Nasreddin Hoca'nın kabrini ziyaret etmek istediğinde başından geçen olayları şöyle anlatır:

Sergüzeşt-i hakir: *Nısfu'l-leylde nefir-i rihletler çalınup cümle ağırlıklar gidüp hakir dahi huddamların gönderüp bir gulamımla şehirden taşra nısfu'l-leylde çıkıp hatıra hutur etdi kim, Her kim Hoca Nasreddin'i ziyaret ederse letayifatından ba'zı şeyleri hatıra gelip elbette güler, deyu hatıra gelüp, "Aya gerçek mi?" deyi şahrahun sol tarafında mezaristana sapup doğru kabr-i şerifine atıla vardıkda bir kere: "Eselâmu aleyküm ya ehle'l- kubur !" deyince hemen kabr-i Nasreddin türbesi içinden: "Ve aleykümü's-selâm, ey can-ı hümmam", deyince altımdan atım 'foh' deyi ürküp iki*

ayak üzre kalkup fırlatarak mezaristan içinde pertab edüp güç ile zabt ederken anın bir ayağı bir kabre girüp hakir az kalıp kabir azabı çeke yazdım. Heman yine türbe-i Hoca'dan: "Ağa sadakanızı verin de güle güle gidin, beri gelin beri", deyu haykırdı. Meğer türbedar imiş. "Bre herif ben ehl-i kubura selâm verdim. Sen ehl-i dübür iken niçün selâm aldın", deyu birkaç akçe sadaka verüp: "Var yardımcın Allah ola!" deyu du'a edüp hakikatü'l-hal bu ahvale güle güle [geçüp gittim.]¹¹

Evliya Çelebi, Konya'yı anlatırken sözü helvaya getirir ve:

Başka mahsus helvacı çarşısı vardır. "Konya'da Âdeme helvayı döğerek yedirirler", deyu meşhurdur, der.¹²

Bilindiği gibi Nasreddin Hoca'nın Konya'da helvacı dükkânında başından geçenleri anlatan bir fıkrasında, Hoca helva parasını ödemek istemez ve helvacı da onu değnekle döver. Hoca aldırılmaz helvayı atıştırmağa devam eder. Bu arada: "Hoş Konya'sın adama helvayı döge döge yedirirler", der.

Evliya Çelebi'ye göre, bu olay ve söz halk arasında iyice bilinmekteydi. Zaten Evliya Çelebi, Nasreddin Hoca'yı anlatırken, onun bazı fıkralarının ve bazı sözlerinin halk arasında atasözü gibi kullanıldığını da belirtiyor. Bu anlatımdan, Nasreddin Hoca'nın basma kitaplar devrinden çok önce, Anadolu'da yaygın bir üne kavuştuğunu anlıyoruz.

Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde, bir başka yerde, Nasreddin Hoca ile Timur arasında şu konuşmanın geçtiği bildirilir:

Netice-i kelâm, Timur-ı sahip-şeka Nasreddin Hâce-i bi beka, Timur'un nedim-i hassı olmağıla esna-yı kelâmda Timur'a eydür: "Sultanım, niçün Sivas'ta kırk bin gulâmı kelâm-ı izzetleriyle paymal-i esb-i Tatar edüp yetmiş bin mahluka Hüda süleha-yı müttaki kimesneleri katl ettiniz", dedikde, "Vallahi Efendi, kavm-i Sivas bi mezhep olup Kuran-ı azim sümme haşa mahlukdur deyu ayet-i mensuhlara nazire ayet ettiklerinden maada yedi ayet şekilli dahi kelâm.."¹³

Evliya Çelebi, İstanbul divanelerinden Divane Burnaz Muhammet Çelebi'yi anlatırken şöyle yazar:

İşte bu güne bir budala can idi. Bu güne evsafların tahrir eylesek bir tomar-ı diraz olur. Nasreddin Letayıfatları gibi cümle şakaları mükallidin ve mudahhikin mabeyninde meşhurdur, kim ayan u kibar beyninde fasl olunur. Amma tehi divani değıldir. Bu dahi ne canibe medfun olduğun bilmeziz.¹⁴

Evliya Çelebi, İstanbul'un tanınmış taklitçilerini anlatırken şöyle der:

Andan çöğürce Sarı Çelebi: Hakka ki çöğürde külliyyat sahibi olup ilm-i taklid-i

*latayifde Nasreddin Hoca kendi idi ve buna mahsus Boğuk Kapudan ve Mustâfa Korsan taklidi ve Rumeli Hisarı dizdarı taklidi ve Tiryaki Ağazade tütün içerken Sultan Murat Han basdığı taklidi, humus-ı Nahşivani misal taklidleridiür kim adem gülmeden gaş olur.*¹⁵

Evliya Çelebi, Moskova'yı anlatırken, Timur'un bu şehre girmekten vazgeçip geri döndüğünü söyler. Şöyle yazar:

*Bu diyarda ne kârım vardır, deyu Monla Nasreddini Akşehri ve ... ulemalar ile yapacağın işler hakkında onlara danış, (Al İmran 159) nass-ı şerifi hükmü üzere, ayan-ı kibarıyla müşavere ederken, bir tatar gelüp: "Hanım, Edil Suyı bu gece dondu", deyu haber getürdikte heman Timur Han Nehr-i Edil'i buzlap asan vech ile ubun edüp gerriye döndü. Bu mujik şehrinden içeri Maskov'a girmede, döndü ve gitti.*¹⁶

Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde, Nasreddin Hoca konusunda da değerli bilgiler veriliyor. Evliya Çelebi'nin, Nasreddin Hoca'nın mezarı konusundaki gözlemleri, Nasreddin Hoca Lâtifelerinin halk arasında ne kadar yaygın olduğuna dair çeşitli vesilelerle verdiği bilgiler ve Nasreddin Hoca'nın sözü dinlenir bir kişi olduğuna dair, naklettiği söylentiler üzerinde önemle durulması gerekir. Bu bağlamda, Nasreddin Hoca ve Cuha ilişkisine dair en eski bilgilerin bulunduğu kaynaklardan biri de *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*'dir. Evliya Çelebi, kitabının onuncu cildinde, Mekke'deki mezarları anlatırken sözü Cuha'ya getirir ve şöyle der:

*Kabr-i Şeyh Cuha ya'ni Nasreddin Hoca misilli: Arab urba[n] bülhü nedim-i has kimesne imiş. Ebi'l- me'al ile bir yerde medfundurlardır, kuddise sırrihu, ve..*¹⁷

Evliya Çelebi, burada, Cuha'nın da Nasreddin Hoca benzeri olduğunu yazıyor, her şeyden önce bu kişilerin ayrı ayrı kişiler olduğunu bildiriyor. Bir zamanlar Nasreddin Hoca'nın Cuha olduğunu, Nasreddin Hoca fıkralarının Cuha fıkralarının Türkçe çevirisi olduğunu iddia edenlere de gereken cevabı 350 yıl öncesinden veriyor. Kitabın ilgili bölümünde bu konu geniş olarak işlenmiştir. Cuha, Arapların fıkra tipi olarak Arap ülkelerinde, İsrail'de ve Kuzey Afrika'da bilinir. Anadolu'da bilinmez.

IV. MURAT'IN REVAN VE TEBRİZ SEFERİNİ ANLATAN *RUZNÂME*'DE NASREDDİN HOCA

Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki türbesi konusunda çeşitli kaynaklarda bilgiler mevcuttur. IV. Murat'ın 1635 yılında gerçekleştirdiği Revan ve Tebriz seferinin kaydedildiği *Ruznâme*'de Nasreddin Hoca'dan söz edilir. *Ruznâme*'yi yazan adı

bilinmeyen sefer kâtibi, ordunun Akşehir'e varışını şöyle anlatmıştır:

"Zilkade 6 Pazartesi: Bugün Akşehir nam menzile beş saatte nüzul olundu. Hoca Nasreddin bunda medfundur."

Sefer katibi, IV. Murat'ın Nasreddin Hoca'nın mezarını ziyaret ettiğini bildirmiyor. Zaten eserin tümü incelendiğinde olayların çok kısa anlatıldığı görülecektir. Fakat *Ruznâme*, Evliya Çelebi'den önce Nasreddin Hoca'nın mezarının ziyaret edildiğini gösteren belgelerden biridir ve Nasreddin Hoca'nın mezarından ilk kez Evliya Çelebi söz etmiştir, diyenleri de yalanlamaktadır. Önemi de buradadır. Polonyalı Simeon'un, Nasreddin Hoca'nın türbesini daha önce ziyaret ettiğini ilgili bölümde aktarmıştık. *Ruznâme* yazarı, Akşehir bölümünde yalnızca Nasreddin Hoca'dan söz ettiğine göre, ordunun orada ikameti sırasında Nasreddin Hoca'nın türbesinin ziyaret edildiği muhakkaktır. Çünkü Hoca'nın ünü daha o tarihlerde geniş bir çevrede yayılmıştı.¹⁸

Kunoş, IV. Murat'ın, Nasreddin Hoca'nın türbesini ziyaret ettiğini yazmaktadır.¹⁹

Albert Wesselski de, Kunos'tan ve bazı tarihçilerden naklen, IV. Murat'ın Akşehir'de uzunca bir süre konakladığını ve Nasreddin Hoca'nın türbesini ziyaret ettiğini bildirmektedir.²⁰

YENİ TESPİT EDİLEN BİR YAZMA MENZİLNÂME'DE NASREDDİN HOCA

Sahaf Sami Önal'da bulunan bir yazma menzîlnâmede, *İstanbul'dan Cebel-i Ararat'a* kadar olan belli başlı yerleşim bölgeleri kısa notlarla anlatılmaktadır. Yazma, kâğıdından ve diğer özelliklerinden anlaşıldığı kadarıyla, 18. yüzyıla tarihlenilebilir. Küçük boy, 35 yapraktır. Yazmanın iç kapağında okuyanın bir notu ve altında 1290 H. (1873) tarihi vardır. Yazmanın sonundaki boş iki sayfaya okuyanlar tarafından notlar eklenmiştir. Yazmanın Akşehir'den sözeden 4b-5a yapraklarındaki bölüm şöyledir:

Menzil-i Akşehir, Saat: 5

*Kasaba-i Akşehir: Güzel kasabadır. Mükellef hanları ve çarşısı ve camii şerif-i vardır. Lâtif kaymak olur. Merhum Hoca Nasreddin kasaba kurbünde medfundur. Ziyaret oluna.*²¹

Nasreddin Hoca'nın halk arasında çok tanındığının ve fıkralarının yüzyıllardan beri artan bir ilgiyle belleklerde tutulup yeri geldikçe anlatıldığının en büyük kanıtı, fıkralarının günümüzde de anlatılır olmasının yanında ona gösterilen sevgi ve say-

gıdır. Onun türbesi padişahlar, devlet adamları,yabancı ve yerli gezginler, her tabakadan halk tarafından ziyaret edilmiştir. Burada da Menzîlnâme yazarı Nasreddin Hoca'nın mezarını haber verdikten sonra ziyaret edilmesini öğütüyor.

ŞAİR NABI'DE AKŞEHİR ve NASREDDİN HOCA

Şair Nabi, 1678 yılında, Hacca gitmiş ve bu gezisini *Tuhfetü'l-Harameyn* adlı kitabında anlatmıştır. Nabi, Hacca giderken Akşehir'e de uğradı. Nabi, kitabında, Akşehir'i anlatırken, kendisinden önce (1635) orayı ziyaret eden VI. Sultan Murat'ı da anar. Nasreddin Hoca'nın mezarını ziyaret eder. Nabi bu ziyaretleri şöyle anlatır:

Akşehir kasabasında kutb-ı daire-i irfan Şeyh Mahmud-ı Hayran hazretlerinin:

*"Bakiya hankâh-ı alemi hayrette heman
Her gelen kimse bu esrar ile hayran ancak",*

mazmuni nakş-ı kitabesi olan astan-ı alisi ve Seyyid Nimetullah-i Nahçivani Hazretleri ziyaret olunup be tahsis letaif-i meşhure-i muhtemilü'ş sıdkı devair-i afa-kı nümudar-ı kahkaha eyleyen Hâce Nasreddin aleyhürrahme'nün ziyaret-i hak-i zaferan-ı hasıyyet-i hande-ferması ile iktisab-ı inşirah-ı derun olunduktan sonra miyan-ı kuh-ı behişt-mekân Murad Han Gazi, tabe şerah, hazretleri azimet-i feth-i Bağdad esnasında Şeyhül-islâm-ı ali makam Yahya Efendi ile saye-endaz-ı teşrif olduklarında heva-yı hatır-zıdası kah-rub-ı zamir-i şehriyari olmağın nüzhet-i nişimen-i şevk güster ü taravet-i havali-i ruh-perverin mutazammun nev-nihal-i ravza-i saltanat ile safha-i divarın tezyin buyurmuşlar.

"Güfte-i Sultan Murad Han Gazi el merhum:

*Behiştin kut'adur hakka ki bu işret-feza me'va
Buna dahil olan mürde olur zevki ile ihya*

*Muradi feth-i İran'dan kaçan kim gitdi Bağdad'a
Tene 'um eyleyüp içdük bu kevserden şerab-asa."*

VI. Sultan Murat'ın bu şiirine Şeyhulislâm Yahya, hemen 5 beyitlik bir nazire söylemiştir.²²

Yukarıdaki metnin günümüz Türkçesinde karşılığı şöyledir: *Akşehir kasabasında irfan dairesinin kutbu Şeyh Mahmud-u Hayran Hazretleri'nin,*

"Bakiya hankâh-ı alem-i hayrette heman

Her gelen kimse bu esrar ile hayran ancak”,

beytinin özündeki anlam mezar taşında işlenmiş olan yüce eşiği ve Seyyit Nimetullah Nahçevani Hazretleri ziyaret olunup özellikle ufukların dairelerini Kahkaha Kalesi'nin bir örneği durumuna getiren, doğruluğuna inanılması gereken hoş fıkraları insanda gülme isteği uyandıran rahmetli **Nasreddin Hoca**'nın zaferan niteliği taşıyan mezarını ziyaret ederek gönülümüz açıldıktan sonra cennet kadar görkemli bir dağda kurulmuş, gönülleri çeken bir vadideki İrem kasrını andıran bir köşk ki, yeri cennet olası rahmetli Sultan Murat Han Gazi Hazretleri, Bağdat Seferi'ne çıktığı sırada makamı yüce Şeyhulislâm Yahya Efendi ile buraya şeref verdiklerinde, buranın gönlü temizleyen havası padişahın gönül köşkünü de arıtınca, oturlan yerin iç açıcılığı ve çevrenin cana can katan görünümü ile saltanat bahçesinin taze fidanının içinde beslenen (ince duygularla) duvarının yüzeyini süslemişler,

“Sultan Murat'ın sözü:

*Gerçeği söylemek gerekirse, canı arttıran bu yer, cennetten bir parçadır.
Buraya giren ölü, aldığı zevk ile yeniden diriliğe kavuşur.*

*Murat, İran fethinden, Bağdat'a gittiğinde,
Burada şarap gibi güzel olan Kevser'in nimetinden yararlanarak içti.”²³*

Şair Nabi'nin divanında Nasreddin Hoca'dan sözedен bir beyit vardır:

*Rıy-ı zerdim piste-i leb-bestesin handan ider
Za'feran nev-i nebatın Hacı Nasreddin'idir.*

Safranın güldürücü özelliğine inanılır ve eskiden düğünlerde safranlı zerde yapılıp ikram edilirdi. Nabi, safranın güldürücü özelliğine vurgu yapmak için onu “Bitkilerin Nasreddin Hoca'sı” olarak betimliyor.²⁴

RIYAZİ TEZKİRESİ'NDE NASREDDİN HOCA

On yedinci yüzyılda yaşamış olan Riyazi, tezkiresinde, Aşık Çelebi'yi (Öl:1571) anlatırken şöyle der:

Meta-ı ilm ü irfanın aşığı olup Tezkiretü's-şuara imlâsı kaydına mübtelâ olmuşlar idi. Lâkin inşaları Nasrüddin Hacı'nün kafiye geçürmemesinden nümu-dar olmağın düşvar-pesendler yanında cay-gîr-i hîz-i i'tibar olmamışdı.

Burada Riyazi, Aşık Çelebi'nin kafiye konusunda özen göstermediğini anlatmak

isterken Nasreddin Hoca'dan da söz eder. Nasreddin Hoca'ya atfedilen bazı şiirler, hikâyeleriyle birlikte yazmalarda da tespit edilmiştir. Bu şiirlerin, pek yüksek sanat eserleri olduğu söylenemez. Nasreddin Hoca tarafından söylenip yazıldıklarını gösteren belgelerden de yoksunuz. O halde biz bu şiirleri halkın ortak buluşları ve eserleri olarak kabul etmek durumundayız. Yazar da bu şiirlerin özensiz söylenmiş şiirler olduğunu anlatmak istemiştir.²⁵

AYVANSARAYLI HÜSEYİN EFENDİ'DE NASREDDİN HOCA

Ayvansaraylı Hüseyin Efendi, Topkapı Sarayı Hazine Kütüphanesi'nde, 1565 numarayla kayıtlı, 1179 H. (1765) tarihli yazma mecmuada, İstanbul'un fethinden sonra ilk İstanbul Kadısı olan Hızır Bey Çelebi'nin dedesinin Nasreddin Hoca olduğunu belirtmektedir. Yazmada Nasreddin Hoca'dan sözeden bölüm, Süheyl Ünver'in kaydına göre şöyledir:

Akşehir sakinlerinden olup lâtifeguy ve küşaderuy mizaca mail, hatta kail kimesne idi. Timurlenk ile mülâkat edenlerdendir. Esnayı seyahatinde Hacc-ı şerifte, Hoca Bahaeddin Nakşibend'in bilhassa kendilerinden ahzı tarikat eylemiştir. Oğlu Celâleddin Oğlu Hızır Bey Efendi İstanbul fethinde ibtida kadı-i belde olmuştur. Kendileri yine vatanlarında irtihal-i cihan sene: 774 H. (1372) tarihinde, Leyle-i Kadir'de, irtühali ukba eylemiştir. Kabri halâ ayinde ve rüvindenin ziyaretgâhudır, rahmetullahi aleyh. Bu bir iki beyit anın eşarındandır :

*“Çark-ı felek eğri büğrü dönerest
Dostunu kor düşmanını öğereş
Lale sünbül hiç giyecek bulamaz
Acı soğan kat kat etmiş okureş (urba giyerest?)*

*Reftim beçayi sordular gördüm dokuz kurt amedi
Bir kaçını batırladım bir kaç tarla miredi.”²⁶*

Süheyl Ünver, bu bilgileri naklettikten sonra kendi yorumunu şöyle dile getirmiştir:

Kendisinin tercüme-i halinde bilmediğimiz birkaç nokta vardır. Timurlenk ile konuştuğu maruftur. Hacca gittiğini ve Bahaeddin Nakşibend'den müstahlef olduğunu, Hızır Bey'in babası Celâlüddin'in anın oğlu bulunduğunu ve 774 H. (1372)'de vefatını ve ölüm gecesinin malum olduğunu bilmiyorduk. Ona izafe edilen kıt'a ve beyitler arasında bu ikisi pek meşhur olmuş ve sevilmiş ve her vesile ile söylenmiştir. Yarısı Türkçe ve yarısı Farsça olan bu lâtifeyi medüllerinde Hoca'ya mahsus

*güzel buluş ve nükteler vardır. Nasreddin Hoca tercüme-i haline bu satırlar bir mehaş olacak kuvvettedir.*²⁷

Ayvansaraylı Hüseyin Efendi'nin, Nasreddin Hoca konusunda yazdıklarını bugünkü bilgilerimizin ışığında irdelersek, bazılarının doğru, bazılarının ise eksik ve yanlış olduğunu görürüz. Her şeye rağmen yazar, o günkü bilgilerine göre bir Nasreddin Hoca biyografisi yazmış ve geleneğe uygun olarak da, Nasreddin Hoca'ya atfedilen manzum parçalardan ikisini yazısına eklemiştir.

Nasreddin Hoca'nın Akşehir'li olduğu, latife yapmayı seven bir mizacının bulunduğu doğrudur. Timur'la buluşup konuştuğu ise halk arasında söylenen fakat gerçeği yansıtmayan bir bilgidir. Hacca gidip gitmediği konusu ise bugüne kadar araştırılmış değildir. Nakşibendi Tarikatının kurucusu mutasavvıf Bahaeddin Nakşibend ile tanıştığı konusunda başka belgelerimiz yoktur. Ancak Bahaeddin Nakşibend'in 1318-1389 tarihleri arasında yaşamış olduğu bilindiğine göre, onun doğmuş olduğu tarihte Nasreddin Hoca'nın artık hayatta olmadığı bir gerçektir. Yazmada, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihi olarak verilen 1372 yılı ise, Nasreddin Hoca'nın ölüm tarihi olarak kabul edilen 1285 yılına göre geç bir tarihtir. Başka bir deyişle, Nasreddin Hoca, Anadolu Selçukluları döneminde yaşamıştır. Hüseyin Efendi'nin 1372 tarihini nereden aldığını bilemiyoruz. Nasreddin Hoca'nın mezarının ziyaretgâh olduğu ise doğru ve Hoca'nın kişiliğinin anlaşılması bakımından önemli bir ifadedir.

Sonuç olarak, Ayvansaraylı Hüseyin Efendi'nin 1765 yılında bitirdiği bir yazma eserde, Nasreddin Hoca'nın biyografisini, eskilerin deyimi ile, tercüme-i halini buluyoruz. Nasreddin Hoca konusunda çok kısıtlı belgelerle çalışıldığını bilenler bu bilgilerin değerini daha iyi anlayacaklardır.

ANADOLU SELÇUKLULARI DÖNEMİNDE, KONYA'DA DİVAN'ÜL HAKEM MEMURU NASREDDİN NUSRAT

Anadolu'da 13. yüzyılda görev yapan devlet adamları arasında, adı Nasreddin olanlar vardır. Prof. Dr. Osman Turan tarafından yayınlanan *Takarir ul' Manasib* yani "Devlet Makamlarına Tayinler" adlı eserde, Anadolu Selçukluları döneminde, 13. yüzyılda ve 14. yüzyıl başlarında devletin çeşitli görevlerine tayin edilen kişilerin adlarının yer aldığı görülmektedir. 720 H. (1320) yılında, Beyşehir Gölü'ndeki bir adada yazılan bu eserde yer alan bir belgeye göre, **Nasreddin Nusrat** adlı bir kişinin, Konya'da, Divan ül-hakem işlerine tayin edildiği anlaşılmaktadır.²⁸

Nasreddin Hoca'nın adı, bazı belgelerde, "Nasreddin Nusrat" ya da "Nasreddin Nusret" olarak da geçmektedir. Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönem olan 13. yüzyıldan kalan bu belgede sözü edilen kişi acaba bizim Nasreddin Hocamız mıdır? Yoksa yalnızca bir isim benzerliği mi söz konusudur? Bu konu araştırılmağa değer.

VE DİĞERLERİ

Onaltıncı yüzyılın ilk yarısında meydana getirilen yazılı kaynaklarda Nasreddin Hoca'dan sözedenerler vardır. Bazılarında da Nasreddin Hoca hikâyeleri anlatılmıştır. Örneğin, Basiri'nin (öl. 941 H(1535) *Letaif* adlı eserinde iki tane Nasreddin Hoca fıkrası yer almaktadır.²⁹ Bayburtlu Osman'ın 1581 yılında yazdığı *Kitab-ı Mirat-ı Cihan* adlı eserde Nasreddin Hoca'dan şu şekilde sözedilmektedir:

*Evlîyaların esamisi budur ki zikrolundu diye açtığı fasılda 784 evliya ismi saymıştır. Bunların içinde el meşhur Nasreddin Hoca da vardır.*³⁰

Onaltıncı yüzyılda, Nasreddin Hoca fıkralarını bir araya getiren kitaplar da yazılmıştır. Bunların en eski tarihlisi *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*'dir. Hüseyin adlı bir kişi tarafından yazılan bu kitapta 43 fıkraya yer almaktadır.³¹

1. Ebül Hayr-ı Rumi, *Saltuknâme II*, (Hazl. Ş. Haluk Akalın), İstanbul, 1988, s. 140-142; *Saltuknâme*'nin sadeleştirilmiş bir yayını için bkz: *Saltık Gazi Destanı*, Cilt:I-II-II, (Hazl. Necati Demir- Mehmet Dursun Erdem), Ankara, 2007, s. 358-360.)

2. Ebül Hayr-i Rumi, *Saltuknâme II*, (Hazl. Şükrü Haluk Akalın), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1988, s. 180-181. *Saltuknâme*'nin sadeleştirilmiş bir yayını için bkz: Necati Demir- Mehmet Dursun Erdem, *Saltık Gazi Destanı*, Ankara, 2007, s. 386-387. Bu yazmada da, Sarı Saltuk'un, Ahi Evren ve zamanının diğer tanınmış kişilerini ziyaret ettiği kayıtlıdır. Bu konuya Dr. Selâmi Şimşek bir kitabında değinmiş ve Mikail Bayram'm görüşlerini alıntılarla belirttikten sonra şunları yazmıştır: *Ancak burada şu hususu zikreyleyelim ki, Bayram'ın görüşleri tarihi gerçeklerle örtüşmemektedir. Zira Hoca'dan bahseden en eski kaynaklardan birisi olan, meşhur alperen Sarı Saltuk'u anlatan ve Ebu'l-Hayr Rumi tarafından kaleme alınan Saltuknâme'de hem Ahi Evren'in hem de Nasreddin Hoca'nın ismi ayrı ayrı geçmektedir.* Bkz: Selâmi Şimşek, *Nasreddin Hoca ve Tasavvuf, İnceleme-Şerh*, Buhara Yayınları, İstanbul, 2005, s. 37. Bu konuya M. Sabri Koz da bir yazısında değinmiştir. Bkz: M. Sabri Koz, "Nasreddin Hoca'ya Gömlek Biçmek", *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri*, (Editör: Ahmet Aytaç), Akşehir Belediyesi Yayın, 2005, s. 57-67. Mikail Bayram'ın, adı geçen kitabındaki görüşlerin eleştirisi için bkz. Erhan Afyoncu, "Unutmayın. Tarih Hayale Değil Kaynaklara Dayanın", *Hürriyet Tarih*, [Sayı:3], (20 Kasım 2002), İstanbul, s. 22.

3. Orhan Şaik Gökyay, "Gazâli (Deli Birader)", *Türk Dili*, Sayı: 222, Mart 1970 ve Sayı: 223, Nisan 1970, s.449-460 ve s.18-31.). Mehmet Gazâli için ayrıca bkz: M.Fuad Köprülü, "Gazâli", *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 4, İstanbul, 1977, s. 728-729.

4. Bu konuda daha fazla bilgi ve yazmaların ilgili bölümlerinin fotokopileri için bkz: Mustafa Duman, "Nasreddin Hoca Konusunda Yeni Bir Tespit: Mehmet Gazâli'nin (Deli Birader) Dafi ü'l- Gumum ve Rafi ü'l-Humum Adlı Eserinde Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 116, (Ağustos 1993), İstanbul, s. 54-56. Kitabın sonradan yapılan bir İngilizce yayını için bkz: Meh-

- med Gazâli (Deli Birader), *Book of Shehzade, Dafü'l Gumum, Rafü'l Humum*, Translated by Robert Landor, Dönence Yayınları, İstanbul, 2001, 134 s. Nasreddin Hoca'dan sözeden bölüm: s. 108.
5. *Pendnâme*, (Hazl. Mehmet Hengirmen), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, Nisan 1983, s. 172.
6. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz: Mustafa Duman, "Güvâhi'nin Pendnâme'sinde Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 63, (Mart 1989), İstanbul, s. 15-17.
7. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), MEB. Yayını, İstanbul, 1994, s. 143.
8. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *A.g.y.* s. 89-90.
9. Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Ekim 1995, İstanbul, s. 93-94. Boratav'ın *Nasreddin Hoca* adlı kitabının Edebiyatçılar Derneği tarafından yapılan iki baskısında da sayfa numaraları yukarıdaki gibidir. *Letâif*'teki Nasreddin Hoca Lâtifelerinin üç tanesi Yaşar Çalışkan tarafından sadeleştirilerek yayınlanmıştır. Bkz: Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1978, s. 51, s.59, s.63.
10. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 3. Kitap, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 14.
11. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 3. Kitap, s. 14.
12. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 3. Kitap, s. 20.
13. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 3. Kitap, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 120.
14. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 1. Kitap-İstanbul, (Hazl. Orhan Şaik Gökyay), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Şubat 1996, s. 164.
15. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 1. Kitap-İstanbul, s. 311.
16. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 7. Kitap, (Hazl. Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman- Robert Dankoff), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Nisan 2003, s. 317.
17. *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, 10. Kitap, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı- Robert Dankoff), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim 2007, s. 295.
18. *IV. Sultan Murad'ın Revan ve Tebriz Seferi Ruz-nâmesi*, (Hazl. Yunus Zeyrek), Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1999, s. 20.
19. Kunoş'tan naklen: Gh I. Constantin, "Türkler, Balkan Halkları ve Romanyalılar Arasında Nasreddin Hoca", (Çev: Erol Üyepazarıcı), *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Hazl. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayınları, İstanbul, Temmuz 2005, s.184. Makalenin özgün şekli için bkz: "Nasr ed-Din Khodja, chez les Turcs, les peuples balkaniques et les Roumaines", *Der Islam*, Band: 43, No:1-2, Mart 1967, Berlin, s. 90-133.
20. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, 1. Band, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911, s. XVI-XVII.
21. *Yazma Menzîlnâme* (İstanbul'dan Cebel-i Arafat'a), 35 Yk. 18. Yüzyıl. Bir okuma notunda 1290 H. (1873) tarihi vardır. "Menzil-i Akşehir": Yk. 4b-5a. Sahaf Sami Önal Kitaplığı'nda.
22. Menderes Coşkun, *Manzum ve Mensur Osmanlı Hac Seyahatnâmeleri ve Nabi'nin Tuhfetü'l-*

Harameyn'i, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, s. 166-167.

23. İbrahim Olgun, "Yusuf Nabi, Akşehir ve Konya", *Türk Dili Gezi Özel Sayısı*, Sayı: 258, (1 Mart 1973), Ankara, s. 494-495. (*Tuhfetü'l-Harameyn*'den sadeleştirme.)

24. İbrahim Olgun, A.g.y. s. 495.

25. Namık Açıkgöz, "Nasrettin Hoca, Kafiye Geçirmemek Deyimi ve Bir Klasik Şiir Eleştirisi Örneği", *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri*, 6-7 Temmuz 2005, Akşehir, s. 223-228.

26. Bunun açıklaması için bkz: Abdülkadir Erdoğan, "Tarih ve Folklor: Onbeşinci Asır Ortalarında İstanbul'da Bir Türk Bilgini Hızır Bey Hayatı ve Eserleri", *Konya*, Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi, Yıl: VII, Sayı: 57, (Temmuz 1943) s. 23. Burada Şair Eşref'in dedelerinden Yayaköylü Esat Efendi'in *Nuhbe Şerhi*'nde yazdığına göre: *Bir gün Nasreddin Hoca, Sivrililer mevkiiinde, ziraatle meşgul iken mübahase etmek için dokuz sofya yanına gelmiş ve Hoca merhum ile mübahaseye girişmek istemişlerdir. Hoca bunları ilzam edip makhuren arkalarına dönerken bir kısmı Hoca'nun kemalini itiraf ile nezdinde kalmışlar ve bu vaziyete göre Hoca'dan Farsça bir kuta tanzimi rica etmişlerdir. Hoca da irticalen:*

"Reftem be çayi Sivrililer

Gördüm dokuz kurd amedend

Bir kaçını batırladım

Bir kaçı hala mirevend",

kutasını söylemiş, gidenleri kurda benzettiğini bu suretle anlattığı gibi, yanında kalanlardan da latifelerini esirgememiştir.

27. A. Süheyl Ünver, *İlim ve Sanat Bakımından Fatih Devri Notları*, Fasikül I, T.C. İstanbul Belediyesi Yayını, Belediye Matbaası, İstanbul, 1947, s. 21-22.

28. Osman Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar, Metin, Tercüme ve Araştırmalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1988, s. 60.

29. Mehmet Çavuşoğlu, "Letayif-nâmeler ve Nasreddin Hoca", *Türk Edebiyatı*, Sayı:255, (Ocak 1995), İstanbul, s. 23-24.

30. Feyzi Halıcı, "Mevlevî Şairi Burhaneddin'in Nasreddin Hoca'nın Fıkralarını Şerheden Eseri", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, 2. cilt, Ankara, 1982, s. 235-240.

31. Nasreddin Hoca'dan sözed en eski yazılı kaynaklar için bkz: Mustafa Duman, "En Eski Kaynaklarda Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 84, İstanbul, Aralık 1990, s. 61-64; Mustafa Duman, "En Eski Yazılı Kaynaklarda Nasreddin Hoca", *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 76, Trabzon, Temmuz 1992, s. 13-20; Mustafa Duman, "Onaltıncı Yüzyıl Yazılı Kaynaklarında Nasreddin Hoca", *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Nasreddin Hoca Sektörü Bildirileri*, HAGEM Yayını, Ankara, 1996, s. 59-70.

NASREDDİN HOCA KONUSUNDA YAPILAN BAZI YANLIŞLAR

NASREDDİN HOCA'YA DOĞUM YERİ ve KİMLİK ARAYIŞLARI

İsmail Hami Danişmend, önce *Cumhuriyet* gazetesinde, sonra da *Yeni Adam* ve *Konya* dergilerinde “Nasreddin Hoca Kim?” başlığıyla yayınlanan makalesinde ve *Nasreddin Hoca Fıkraları* adlı kitaba yazdığı önsözde, Nasreddin Hoca'nın, Kastamonu'da hüküm süren Çobanoğulları'ndan Yavlak Arslan'ın oğlu Nasir-üd-din Mahmut olduğunu iddia etmişti.¹ Danişmend'in, Paris'te, Biblioteque Nationale'de bulunan Farsça bir *Selçuknâme*'ye dayanarak ileri sürdüğü iddia isim benzerliğine dayanıyordu. Bu iddia, İbrahim Hakkı Konyalı tarafından ele alındı ve geniş bir şekilde eleştirilerek geçersiz kılındı.² Bu konuda Feridun Nafiz Uzluk da bir vesileyle düşüncelerini yazmıştır. Uzluk, Farsça'dan Türkçeye çevirerek yayınladığı *Anadolu Selçukluları Tarihi III* adlı anonim eserin başında şöyle der:

Kitabın içerisindeki isimlerden Hoca Nasreddin hakkında bir iki söz yazmak istiyorum. Önceden şunu diyeyim ki bu kitapta adı çok geçen zat ile Akşehir'de yatan Hoca Nasreddin ayrı ayrı iki kimsedir.

- 1. Akşehir'dekinin mezar taşında 386 yani 683 H. kazılıdır.*
- 2. Vezir Nasreddin ise 690 H. de bile yaşamaktadır.*
- 3. Akşehir'dekinin babasına kim denildiği bilinmiyor.*
- 4. Vezir Nasreddin'in babası Yavlak Aslan'dır, Kastamonu'ludur.*
- 5. Akşehir'deki Nasreddin Hoca'nın bir çok hikâyesi arasında vezirliği hakkında en ufak işaret bile yoktur.*

6. *Halbuki kitapta adı geçen zatın vezirliği, müstevfiliği yazılıdır....*” şeklinde nedenleri sıralayan Uzluk, sonuç olarak her iki Nasreddin’in ayrı ayrı kişiler olduğunu belirtmiştir. Ona göre, Yavlak Aslan’ın oğlu Nasireddin Mahmut, Nasreddin Hoca değildir.³

İ. Hami Danişmend’in yazısı yayımlandıktan sonra, *Cumhuriyet* gazetesinde Naci Kum tarafından yazılan bir makalede, Nasreddin Hoca’nın lahdinin Kayseri müzesinde olduğu iddia edildi. Lahdin üzerindeki yazılar çizimle gösterildi. Tarih yazısı tam olarak okunamadığı için bu konunun uzmanları tarafından tekrar değerlendirilmesi gerektiği belirtildi.⁴

İbrahim Hakkı Konyalı, Naci Kum tarafından “Nasreddin” olarak okunan yazının gerçekte “Emirüddin” olarak okunması gerektiğini, başka bir uzmanın da yazıyı “Emirüddin” olarak okuduğunu belirtti.⁵ Fakat tartışma orada bitmedi. Bu tartışmadan 58 yıl sonra Kayserili yazar Halit Erkiletlioğlu’nun bir iddiası gazeteye yansıyan şekilde şöyle idi:

*Nasreddin Hoca’ya Kayseri de Sahip Çıktı: Kayserili tarihçi-yazar Halit Erkiletlioğlu, Akşehir Belediye Başkanı’nın, “Nasreddin Hoca Akşehir’de doğup, büyüüp ölmüştür. Bu tür iddialar nereden çıkıyor”, sözlerine cevap vererek: “Bizim elimizde Nasreddin Hoca’ya ait mezar taşı bulunmaktadır. Kendilerinin gösterebilecekleri bir kanıt yok... Türk mizah edebiyatının en önemli ismi Nasreddin Hoca ise Kayseri’de doğmuş ve ölmüştür. Mezar taşındaki klasik Selçuklu uslubu ve süslüsü ile devrin adetlerine uymayacak şekilde halk arasında bilinen adıyla ‘Nasreddin Hoca’ yazmaktadır.”*⁶

Diğer taraftan, aradan altmış yıl geçtikten sonra, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi araştırma görevlisi Cevdet Yakupoğlu, İ. Hami Danişmend’in, Nasreddin Hoca’nın, Kastamonu’da Çobanoğulları Beyliği’ni kuran Hüsameddin Çoban Bey’in oğlu Yavlak Aslan’ın oğlu olduğu iddiasını, sanki kendi buluşmuş gibi, tekrar etmiştir. Bu iddia, yukarıda belirttiğimiz gibi, altmış yıl önce İ. Hakkı Konyalı tarafından çürütülmüştü. Cevdet Yakuboğlu, altmış yıl önce yapılan bir tartışmayı, yeni bir tespit olarak ileri sürüyor. Ama her iki belge de elimizde. İddia sahibi, Danişmend’in altmış yıl önce, anonim bir Farsça *Selçuknâme*’den yararlanarak yazdığı “Nasreddin Hoca Kim?” başlıklı yazısını neredeyse aynen tekrarlamış. Ama yazarının adını anmadan başarmış bu işi. Kendisi ise, Danişmend’den aldığı iddiaya çok bilimsel(!) ve çok ilginç bir ilâvede bulunmuş. Şöyle demiş:

...Ayrıca herkesçe malûmdur ki Kastamonu türkülerine bakıldığında ise Nasreddin Hoca anlayışına yakındır: “Manda yuva yapmış söğüt dalına-Yavrusunu sinek kapmış gördün mü? Sabah erken çifte giderken- Öküzüm torbadan düştü gördün

mü?” gibi türküler de Hoca Nasreddin tarzına yakındır. Bu bilgiler ışığında biz: “Nasreddin Hoca Konya’da yaşamamıştır, demiyoruz. Kastamonu doğumludur”, diyoruz.⁷

Nasreddin Hoca’nın torunlarına söylenecek söz yok. Onlar Nasreddin Hoca’yı bile güldürürler.

Nasreddin Hoca konusunda yapılan “bilimsel” çalışmalar bitmek bilmiyor. Aşağıdaki gazete haberinin bildirdiği gibi:

*Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Erol Altınşapan’ın ortaya attığı, “Nasreddin Hoca Eskişehirlidir”, iddiasına Akşehir’den sert tepki geldi. Tartışmalar, Doç Dr. Altınşapan’ın, Fatma Hatun’un mezarını kurtarma kazısında çıkan kemiklerin Nasreddin Hoca’nın kızı Fatma Hatun’a ait olduğunu belirtmesi ve kazılarda elde ettiği sonuçlara dayanarak, Nasreddin Hoca’nın Eskişehirli olduğunun sanat tarihi ve arkeoloji çevrelerinde kabul gördüğünü ifade etmesiyle alevlendi.*⁸

Sayın bilim adamı, mezardan çıkan kemiklerin Nasreddin Hoca’nın kızı Fatma Hatun’a ait olduğunu hangi yöntemle belirledi acaba?

“Nasreddin Hoca nerelidir?” tartışmaları yalnızca bilim adamları arasında kalmadı. İlgili kentlerin belediye başkanları da tartışmalara katıldılar.

NASREDDİN HOCA AHI EVREN MİDİR?

Prof. Dr. Mikail Bayram , *Tarihin Işığında Nasreddin Hoca ve Ahi Evren* adlı kitabında, Nasreddin Hoca’nın aslında Ahi Evren olduğunu iddia etmiştir.⁹ Henüz bilim çevreleri tarafından ciddi olarak eleştirilmeyen bu iddia tamamen yanlıştır. Bayram, Mevlâna Celâleddin Rumi’nin *Mesnevi*’sinde geçen Cuha hikâyelerini taniş göstererek bu kişinin Cuha değil, Ahi Evren, yani Nasreddin Hoca olduğunu ileri sürmektedir.

Mevlâna Celâleddin Rumi’nin *Mesnevi*’sinde 4 Cuha hikâyesi bulunmaktadır: Bunlar: 2. ciltte “Cuha ile babasının cenaze önünde feryat eden çocuğun söylediklerini duyunca, Cuha’nın, cenazeyi her halde bizim eve götürüyorlar, demesi.”¹⁰; 5. ciltte: “Cuha’nın çarşaf giyerek kadınların arasında vaaz dinlemeye gitmesi ve mahrem yerlerini bir kadına ellemesi.”¹¹ ; Gene aynı ciltte: “Bu kediye et nerede?” hikâyesi,¹² ve 6. ciltte: “Cuha ile karısının kadını sandığa sokması”dır.¹³ Mevlâna’nın yazıya geçirdiği bu dört hikâye de Cuha külliyyatında yer alır. Yalnızca, “Bu kediye et nerede?” adlı , Cuha’nın karısının kocasının getirdiği eti oynaşı ile yemesini gösteren hikâye, sonradan bazı derleyiciler tarafından, değiştirilip edepli hale sokularak Nas-

reddin Hoca hikâyeleri arasında gösterilmiştir. Nasreddin Hoca fıkraları ile 8. yüzyılda yaşadığı sanılan Cuha'nın hikâyelerinin tamamen farklı dünya görüşlerini içerdiğini ve Cuha'nın kaba saba hikâyeleri ile Nasreddin Hoca'nın Türk zekâsının, espri gücünün ve hazırcıvaplığının en güzel örneklerinden olan fıkraları arasında önemli farklılıklar bulunduğunu, ilgili bölümde gösterdim. Bu konuya, daha önce yayınladığım iki yazıda kısaca değinmişim.¹⁴ Mevlâna, Bayram'ın iddia ettiği gibi, Cuha adını Nasreddin Hoca yerine kullanmış değil, kendisinden önceki bir çok yazar gibi, bilinen Cuha hikâyelerinden bazılarını, *Mesnevi*'sine almıştır. Bayram'a göre, Cuha, Nasreddin Hoca ise, Nasreddin Hoca'dan 100 yıl önce yaşayan İbnü'l-Cevzinin ve diğer yazarların eserlerinde sözü edilen, hikâyeleri anlatılan Cuha kimdir?

Nasreddin Hoca'dan sözeden en eski yazılı kaynaklardan biri Ebul Hayr-i Rumi'nin derleyip yazdığı *Saltuknâme*'dir. *Saltuknâme*'de Nasreddin Hoca ve Ahi Evren ayrı kişiler olarak gösterilmektedir. *Saltuknâme*'ye göre, Sarı Saltuk, önce Kırşehir'e uğrar ve Ahi Evren'le görüşür. Daha sonra Akşehir'e uğrar ve Nasreddin Hoca'nın evine gider, kendisini bulamaz karısıyla konuşur. *Saltuknâme*'de bu olayları bildiren bölüm, yukarıda, ilgili yazıda verilmiştir.¹⁵

Prof. Mikail Bayram, Ahi Evren'in olduğunu iddia ettiği *Letaif-i Gıyassiyeh* ve *Letaif-i Hikmet* adlı kitaplarda Nasreddin Hoca fıkralarına benzer fıkraların bulunduğunu, bu kitaplarda savunulan bazı görüşlerin de Nasreddin Hoca fıkralarında savunulan görüşlere uygun olduğunu söyleyerek, Ahi Evren ile Nasreddin Hoca'nın aynı kişi olduklarını ileri sürmektedir. 13. yüzyılda yaşayan, yani Mevlâna ve Ahi Evren ile çağdaş olan Nasreddin Hoca'nın fıkraları, o devirde henüz yazılan *Mesnevi*'ye veya başka bir kitaba girecek şekilde teşekkül edip yaygınlaşmamıştı. *Mesnevi*'de doğu edebiyatından ve halk dilinden derlenmiş hikâyeler vardır. Ahi Evren'in olduğu söylenen kitaplarındaki fıkralar da, verilen örneklerden anlaşıldığı kadarıyla, Nasreddin Hoca fıkraları değildir. İbnü'l-Cevzi'nin *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*'nda¹⁶, İbn Abdırabbih'in, *Şarlatanlar, Deliler, Cimriler ve Asalıklar Kitabı*'nda¹⁷, Feridüddin-i Attar'ın *Mantık-üt Tayr ve İlahinâme* adlı kitaplarında¹⁸, Sadi'nin *Bostan* ve *Güllistan* adlı kitaplarında¹⁹, Camî'nin *Baharistan* adlı kitabında²⁰, Lâmii Çelebi'nin *Letaif*'inde²¹ bulunan ve ancak Nasreddin Hoca fıkralarının benzerleri sayılabilecek fıkralardır. Daha sonraki yüzyıllarda, hatta günümüzde bu fıkraların bazıları Nasreddin Hoca'ya bağlanarak anlatılmış olabilir. Bu durum halk fıkralarının teşekkülüne uygundur. Fakat bu fıkraların bağlandıkları ilk fıkra tipi Nasreddin Hoca'dır, diyemeyiz. Sonradan Nasreddin Hoca'ya bağlanan fıkralar arasında yer alıp almadıkları ise ayrıca incelenebilir.

Mikail Bayram, Albert Wesselski'nin *Der Hodscha Nasreddin* adlı eserini tetkik edebilseydi, orada Nasreddin Hoca fıkralarının doğudaki ve batıdaki prototiplerini, varyantlarını (çeşitlemelerini) görme olanağını bulacaktı.²² Elinizdeki bu kitapta da olanaklar ölçüsünde Nasreddin Hoca'nın fıkralarının kökenleri ve çeşitlemeleri gösterilmeye çalışılmıştır. Fıkralardan yola çıkarak tarihsel bilgileri doğrulayamayız.

Zaman içinde o fıkraların daha eski kaynaklardaki şekilleriyle karşılaşma olasılığı vardır. Aynı fıkraya, başka uluslarda, başka fıkrâ tiplerine bağlı olarak rastlayabiliriz. Nasreddin Hoca ve Cuha ilişkileri bu kitabın ilgili bölümünde ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir.

Kayseri Müze'sinde bulunan bir lahit üzerindeki "Emirüddin" yazısının daha önce yanlış olarak "Nasirüddin" şeklinde okunmuş olduğu İ. Hakkı Konyalı tarafından açıkça yazıldığı halde, Prof. Dr. Bayram'm halâ bu yazının "Nasreddin" olduğunu iddia etmesi, anlaşılır değildir.²⁵ Kısaca söylemek gerekirse, Mikail Bayram'ın, Nasreddin Hoca ile Ahi Evren'in aynı kişi olduğu iddiası gerçeği yansıtmıyor. Bayram, bu konuyu işlediği kitabında, bir tarihinin yapması gerektiği gibi belgelere değil, söylentilere, tahminlere göre hüküm vermektedir. Nasreddin Hoca ve Ahi Evren, *Saltuknâme*'de ve diğer kaynaklarda belirtildiği gibi ayrı ayrı şahsiyetlerdir. Kısacası, Nasreddin Hoca Ahi Evren değildir.

KONYALI'NIN DÜZELTTİĞİ YANLIŞLAR

Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğinin anlatılmasında, günümüzde dahi sürdürülen bazı yanlışlara değinmekte de yarar vardır. Fuat Köprülü'nün 1918 yılında yayınladığı *Nasreddin Hoca* adlı kitaba yazdığı önsözde Çaylak Tevfik ve Bursalı Tahir'den aldığını belirttiği bazı bilgiler vermiştir. Bu bilgilerin büyük bir bölümünün yanlış olduğu, İ. Hakkı Konyalı tarafından gösterilmiştir. Örneğin, Nasreddin Hoca'nın imzasının, kendisinden 100 yıl sonra yaşayan Marufî Hacı İbrahim Sultan'ın Vakıfnâmesi'nde bulunamayacağı gibi. Sivrihisar Müftüsü Hasan Efendi'nin yazdığı söylenen "*Mecmua-ı Maarif* adlı eserin bugüne kadar ortaya çıkarılmadığı da bir gerçektir.²³ Durum böyle iken, günümüzde, özellikle bazı bilim adamları tarafından, halâ, Fuat Köprülü'nün, İ. Hakkı Konyalı tarafından çürütülen iddiaları tekrarlanmaktadır. Oysa yukarıda, ilgili bölümde de açıklandığı gibi, Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğini anlatan bir hayli yazılı belge vardır.²⁴

TÜRK EDEBİYATI TARİHİ ADLI DERLEMEDE NASREDDİN HOCA

Talat Sait Halman ve arkadaşlarının editörlüğünde hazırlanan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, 2006 yılında yayınlanan *Türk Edebiyatı Tarihi*'nin 1. cildindeki "Nasrettin Hoca" başlıklı yazıyı David S. Sayers yazmıştır. Edebiyat tarihimizin çeşitli konularının uzmanlar tarafından işlendiği bu kitaptaki Nasrettin Hoca maddesi, güncel bilgi ve belgelere uygun hazırlanmamıştır. Yanlışlar içermektedir. Eksikleri vardır. Örneğin, yazının girişinde: ...*Aynı Nasrettin Hoca, döneme ait iki vakıf anlaşmasında da tanık olarak gösterilmiştir. Hoca'nın kızına ait oldukları öne sürülen mezartaş-*

ları ise yine Akşehir’de bulunmuştur, denmektedir.²⁶

Maruflu Hacı İbrahim Sultan, Nasreddin Hoca’dan 100 yıl sonra yaşamıştır. Vakfiyesindeki tarih 776 H. (1374) yılıdır. O halde, 1285 yılında ölen Nasreddin Hoca’nın bu vakıfnâmede imzası olamaz ve yoktur da. İlk kez Fuat Köprülü tarafından ileri sürülen bu iddianın, İ. Hakkı Konyalı tarafından, 1945 yılında çürütüldüğü bu kitabın ilgili bölümlerinde anlatılmıştır.²⁷ Diğer iddia, Nasreddin Hoca’nın kızlarının mezar taşlarının Akşehir’de bulunduğu iddiası da yanlıştır. Nasreddin Hoca’nın kızı Fatma Hatun’un mezartaşı Sivrihisar’da bulunmuş ve sonradan Akşehir Müzesi’ne getirilmiştir.²⁸

Yazarın, Nasreddin Hoca fıkralarının, René Basset’in yazdığı gibi, Cuha fıkralarından aktarma olduğu, bazı fıkraların onun fıkralarıyla örtüştüğü iddiası da geçerli değildir. Bu kitabın ilgili bölümlerinde anlatıldığı gibi, Nasreddin Hoca’nın fıkralarındaki incelik, espri gücü ve zekâ kıvılcımlarına karşın, Cuha fıkralarının çoğunda gülme, kaba- saba cinsel anlatımlar üzerinden sağlanmaya çalışılmıştır. Cuha fıkralarında hile ve kurnazlık ön plândadır. Bu farklar Türk ve Arap toplumlarına özgü özelliklerden gelmektedir. Her iki toplumun kültürlerindeki farklılıklar da doğal olarak fıkralarına yansımıştır. Cuha, 8. yüzyılda, Nasreddin Hoca 13. yüzyılda yaşamıştır. Fıkra kaymaları, bu kitabın ilgili bölümünde anlatıldığı gibi, 19. ve 20. yüzyıllarda Arapçaya çevrilen iki Nasreddin Hoca kitabı aracılığıyla, daha çok Nasreddin Hoca’dan Cuha’ya doğru olmuştur. Her iki fıkra tipine bağlanan fıkraların aynı olduğunu söylemek, Türklerin kültür ve yaşam felsefesiyle Arapların kültür ve yaşam felsefesinin aynı olduğunu iddia etmek gibidir.²⁹

Yazar, Nasreddin Hoca fıkralarını içeren kitaplar konusunda da tam bilgiye sahip değil, Nasreddin Hoca kitaplarının 1837 yılında, İstanbul’da hurufat baskı ile basılan ilk örneği *Letaif*’ten sözetmiyor. Hurufat ve taşbaskılarının sanki aynı yıllarda yayınlanmış olduğunu ifade ediyor. Oysa ilk hurufat baskı 1837 yılında, ilk taşbaskı ise 1850 yılında yapılmıştır. Arada 13 yıl vardır. Sayers, Bahaî [Velet Çelebi] tarafından derlenen *Letaif-i Hoca Nasreddin*’de 480 fıkra olduğunu yazıyor ki bu da yanlıştır. Doğrusu 380 fıkra olacaktır. Arada 100 fıkralık bir fark var. Nasreddin Hoca konusundaki kaynak eserler yazıda ve kaynakçada anılmıyor. Albert Wesselski’nin *Der Hodscha Nasreddin*’i, Ulrich Marzolph’un *Nasreddin Hodscha 666 wahre Gescichten* adlı kitabı ve ansiklopedi maddeleri çok önemli çalışmalar oldukları halde, yazıda bunlardan söz edilmiyor. Gelecek baskılarında, *Türk Edebiyatı Tarihi*’ne yakışan bir “Nasreddin Hoca” maddesinin yazılması gerekmektedir.

1. İ. Hami Danişmend, “Nasreddin Hoca Kim?”, *Cumhuriyet*, (23 II. Teşrin 1940), İstanbul, s.

2. Aynı makalenin en son yayınlandığı yer: İsmail Hami Danişmend, “Nasreddin Hoca Kim?”, *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Hazl. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayını, İstanbul, s. 219-224. Makalenin ilâveli şekli için bkz: *Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Toplayan: Tasvir Neşriyatı), İstanbul, (1943),

s. 7-23.

2. İ. Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, Nümune Matbaası, İstanbul, 1945, s. 733-755.

3. Feridun Nafiz Uzluk, *Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi III*, Anadolu Selçukluları Gününde Mevlevi Betikleri 5, Ankara, 1952, s. x.

4. Naci Kum, "Kayseri Müzesinde 1408 Numarada Kayıtlı Nasreddin Hoca Lahdi", *Konya, Konya Halkevi Dergisi*, Sayı: 34, (II.Taşrin-I. Kanun 1940, s. 1977-1978. Makalenin en son yayınlandığı yer: Naci Kum, "Bir Tetkik-Bir İzah: Nasreddin Hoca'nın Mezarı Meselesi", *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Habl. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayını, İstanbul, s. 263-266;

5. İ. Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 751-753.

6. Ersan Temizel, *Zaman Gazetesi*, İç Anadolu, (27.7.2003).

7. "Nasreddin Hoca Kastamonulu", *Yeni Cide Postası*, Aylık Bağımsız Gazete, Yıl: 2, Sayı: 14, (1 Şubat 2005), s. 1 ve 2; "Hoca İçin İlginç İddia", *Cumhuriyet*, (11.2.2005), İstanbul, s. 3.

8. "Gündem: Hoca Bizimdir Bizim Kalacak", *Yeni Şafak*, (6.8.2004), İstanbul.

9. Mikail Bayram, *Tarihin Işığında Nasreddin Hoca ve Ahi Evren*, Bayrak Matbaası, İstanbul, Ağustos 2001, 103 s.

10. Mevlâna, *Mesnevi*, 2. cilt, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayını, İstanbul, 1954, s. 239.

11. Mevlâna, *Mesnevi*, 5.cilt, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayını, İstanbul, 1974, s. 272-273.

12. Mevlâna, *Mesnevi*, 5.cilt, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayını, İstanbul, 1974, s. 278-279.

32. Mevlâna, *Mesnevi*, 6.cilt, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayını, İstanbul, 1974, s. 354-363.

14. Cuha için bkz: Ulrich Marzolph, "Cuha, The Arab Nasreddin, In Mediaeval Arabic Literature", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, II. Cilt, Halk Edebiyatı*, MİFAD Yayını, Ankara, 1986, s. 251-258; Yakup Civelek, "Ortak İslâm Kültürünün Bilge ve Mizah Kahramanı Cuha el-Arabi: Arapların Nasreddin Hocası", *Yedi İklim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-9, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul, s. 120-125; A. Sait Aykut, "Arap Cuhası Nasreddin Hoca'nın Nesi Olur?", *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Habl. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005, s. 115-128.

15. Bkz: Ebü'l-Hayr-i Rumi, *Saltuknâme II*, (Habl. Şükrü Haluk Akalın), İstanbul, 1988, s. 180-181.

16. İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı (Kitabu'l-Hamka ve'l-Mugaffelin)*, İstanbul, Mayıs 200, 201 s.

17. İbn Abdirabbih, *Şarlatanlar, Deliler, Cimriler ve Asalaklar Kitabı*, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2004, 185 s.

18. Bkz: Ferideddin-i Attar, *Mantık Al-Tayr*, İstanbul, 1991, s. 75; Ferideddin-i Attar, *İlâhiname*, İstanbul, 1993, s. 71-73.

19. Bkz: Sadi, *Bostan*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, Nisan 1975, s. 59; Sadi, *Gülistan*, Hürriyet Yayınları, Mayıs 1974, s. 143-144.

20. Camî, *Baharistan*, Ankara, 1945, s. 116,117,121,123.

21. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Laiifeler*, (Habl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1994, 375 s.

22. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin I-II*, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911.

25. Bkz: Mikail Bayram, A.g.e. s. 82.

24. İ. Hakkı Konyalı, A.g.e. s. 727-732

25. Bu konuda daha fazla bilgi için şu yazılarımıza bakılabilir: Mustafa Duman, "En Eski Kaynaklarda Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 84, (Aralık 1990), İstanbul, s. 61-64; Mustafa Duman, "Onaltıncı Yüzyıl Yazılı Kaynaklarında Nasreddin Hoca", *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Nasreddin Hoca Seksiyonu Bildirileri*, HAGEM Yayını, Ankara, 1996, s. 59-70.

26. David S. Sayers, "Nasrettin Hoca", *Türk Edebiyatı Tarihi 1* (Editör: Talat Sait Halman vd.), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, İstanbul, 2006, s. 661-666.

27. Bkz: Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, İstanbul, 1945, s. 727-732.

28. Bkz: Ziya Ceran, "Nasreddin Hoca'mın Kızına Ait İkinci Mezar Kitabesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 192, (Temmuz 1965), İstanbul, s. 3807-3809.

29. Bu konuda şu yazılarıma bakılabilir: Mustafa Duman, "Cuha'dan Nasreddin Hoca'ya: Ulrich Marzolph'un Nasreddin Hodscha'sı", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 171, İstanbul, Mart 1998, s. 56-58; Mustafa Duman, "Nasreddin Hoca Cuha mıdır?", *Cumhuriyet*, (7 Temmuz 2001), s. 2.

NASREDDİN HOCA KONUSUNDA TÜRKİYE’DE YAPILAN ÇALIŞMALAR ve YAYINLAR

Türkiye’de, 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Nasreddin Hoca adı ve fıkraları kitaplarda görülmeye başlanmıştır. Nasreddin Hoca yazmaları geleneği 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürmüştür. Nasreddin Hoca fıkraları 1837 yılında, İstanbul’da *Letaif* adıyla basılmıştır. Bundan sonra Mısır’da, Bulak Matbaası’nda, 1838, 1840 ve 1841 yıllarında, Nasreddin Hoca fıkraları *Letaif-i Nasreddin Efendi* adıyla birer kez daha basılmıştır. 1850 yılından itibaren Nasreddin Hoca kitapları taşbaskısı tekniği ile basılmaya başlandı. 1864 yılında ise ilk resimli Nasreddin Hoca kitabı, taşbaskısı tekniği ile İstanbul’da basılmıştır.

Nasreddin Hoca’nın biyografisi konusunda *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*’nde bulunan bilgiler bu kitabın ilgili bölümünde verilmiştir. Mehmet Tevfik, 1883 yılında yayınladığı *Letaif-i Nasreddin* adlı kitabının başında, Nasreddin Hoca hakkında bilgiler vermektedir. Burada verilen bilgilerin bir kısmı sonradan yapılan araştırmalarla elde edilen bilgilerle örtüşmese bile, konusunda basılı ilk bilgiler olduğu için kitaptaki “Hoca Nasreddin” başlıklı bu bölümün tam metnini veriyorum:

Bizim bir Hoca Nasreddin’imiz vardır ki bu zat Türklük aleminde pek ziyade kesb-i şöhret etmiş olduğundan piri berna Hâce-i Dana’yı işitemiş ve hikâyeti şöyle dursun sade namı zikr olunsa tebessüm-i tabii hasul etmemiş bir kimse yoktur zannederiz. Hatta yakın zamanlarda bazı fıkara[ıfıkraları] Fransızcaya tercüme edildiğinden kendisini Avrupalılar dahi tanımaya başlamışlardır. Hoca’ya isnat olunan hikâyetin mururu zamanla hükümden sakıt parçalarından kat-ı nazar ekserisi durmaz ahde beyan hakikat ü hikmetten başka bir şey değildir. Bu halde merhuma mekteb-i tabiatta yetişmiş bir filozof-u kâmil dense sezadır. Cesedi Akşehir’de medfun, namı her

şehirde mezkürdür. Merhum, Yıldırım Bayazıt Han asrı ricalinden olup sülâlesinin Murad-ı Salis ahdinde İstanbul'a geldiği mukayyed-i sarîh olduğu gibi, evlâdından biri Evkaf-ı Humayun'dan mahsus bir miktar nan parenin kendisine intikali lâzım geldiğini ve o sülâleden bulunduğunu beyan zımmında asafiye arzuhal takdimine geldiği sırada hayvanını meydanda bırakılan nöbet kösine, yani davuluna bağlamış. Hayvanı davulu sürükleyince ürkmüş ürkdükçe sürüklemiş ve bittesadiif o gün sürre katırları dahi orada bulunduğundan onlar da ürküp bir velvele-i azim hasıl olarak orada bulunanlara: "Bu nedir? Buni kim bağladı?" diye sual olundukta, sülâleden olduğunu isbata gelen zat idiği anlaşılması üzerine, mutlaka merhumun evlâdından olduğuna şüphe kalmadı. Başka delile hacet yoktur, denilerek istidasının is'afına müsaade olunmuştur. Fıkaratının en tuhaf ve en hükümlülere misl ü sair hikmetlileri gibi dillerde dain ise de çoğu mukayyed ü matbu değildir. Evvelce tabolunan Letaifnâme'sinde adı fıkralarının münderiç bulunması ve o nüshanın Fransızcaya tercüme olunması bad-ı esefdir. Merhuma isnad olunan ve mezkür kitapta bulunmayan birçok letaif, nüsha-i matbuasından alınan bazılarıyla birleştirilerek ve resimlerine oldukça itina edilerek tertip edilen işbu nüsha birinci defa olarak vukuu intişara vazolundu.¹

Bahaî [Velet Çelebi], Nasreddin Hoca fıkralarını, eski basmalardaki metni esas almak üzere, yazma ve Mehmet Tevfik'in *Letaif-i Nasreddin*'i yanında, okuyuculardan yazılı olarak derlediği fıkralarla meydana getirdiği *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı külliyatta 380 fıkra bulunmaktadır. Bu önemli derlemenin başında, Nasreddin Hoca hakkında da bazı bilgiler verilmiştir. Bahaî [Velet Çelebi], burada, Nasreddin Hoca'mn Sivrihisar'da doğup, Akşehir'de öldüğünü yazmaktadır. Nasreddin Hoca'yı ise, diğer fıkra tipleri ile karşılaştırarak şöyle tanımlamaktadır:

Biz Hoca merhumu, nevi şahsına münhasır ümmet-i vahide addederiz. Ne sadr-ı islâmın Behlül-ü Dana'sı ve emsali olan mecazib, ne Cuha ve eşya'ı olan abdallar, ne de Arab'ın Ebu Dülâme'si, Acem'in Talhak'ı gibi ümera dalkavukları, ne de akvam-ı sairenin şusu, busu bizim Hoca'muza adil olamaz... Mekteb-i taiatta yetişmiş bir feylesof-ı kâmil diye tavsif olunmağa çeşbandır.²

Nasreddin Hoca konusunda araştırma yapanlardan biri de Fuat Köprülü'dür. Köprülü, 1918 yılında yayınladığı *Nasreddin Hoca* adlı manzum fıkralar kitabının başında, Nasreddin Hoca konusunda bilgiler vermektedir.³ Bu bilgilerin bir kısmını Bursalı Tahir'den almıştır. Köprülü, Nasreddin Hoca'nın, Sultan Orhan zamanında değil, 13. yüzyılda yaşadığını kabul eder ve 683 tarihinde ölmüş olduğu konusuna da bir itirazı yoktur. Köprülü'nün, Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi'nde Nasreddin Hoca'nın da imzasının bulunduğunu yazması, bu iki kişinin yaşadıkları devirler arasında yüz yıllık bir zaman farkı olduğundan dolayı, İbrahim Hakkı Konyalı

tarafından eleştirilmiştir. Ayrıca Sivrihisar Müftüsü Hasan Efendi'nin *Mecmua-i Maarif* adlı yazma eserinden alınan bazı bilgiler daha vermiştir ki, bu bilgiler de Konyalı tarafından eleştirilmiştir. *Mecmua-i Maarif* adlı yazma esere de bugüne kadar rastlanmamıştır.⁴

İsmail Hami Danişmend, *Cumhuriyet Gazetesi*'nin, 23 İkinci Teşrin 1940 tarihli sayısında yayınladığı "Nasreddin Hoca Kim?" başlıklı yazısında, Nasreddin Hoca'nın aslında, Kastamonu beyi Yavlak Aslan'ın oğlu Mahmut Nasirüddin olduğunu iddia etmiş ama bu iddia da İ. Hakkı Konyalı tarafından çürütülmüştür.⁵

Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğini araştıranların başında İbrahim Haskki Konyalı gelmektedir. Yerinde yaptığı incelemelerden sonra yayınladığı, *Nasreddin Hoca'nun Şehri Akşehir* adlı kitabında, kendisinden önce, Nasreddin Hoca konusunda yapılan araştırmaları da eleştiri süzgecinden geçiren Konyalı, onların yanlışlarını gösterdiği gibi, Nasreddin Hoca'nın türbesindeki bazı yazıları da okumuş, buna ilâveten Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulduğu bir belgede, Nasreddin Hoca vakfının kaydını ve bu kayıttaki Nasreddin Hoca adını ortaya çıkarmıştır. Nasreddin Hoca'nın tarihsel kişiliğinin kanıtlanmasında ve 13. yüzyılda yaşadığının gösterilmesinde Konyalı'nın tespitlerinin önemli rolü vardır.⁶

Nasreddin Hoca'nın fıkraları ve kişiliği konusunda araştırmalar ve yayınlar yapanların başında Prof. Dr. Pertev Naili Boratav gelmektedir. Boratav, *Nasreddin Hoca* adlı kitabında, eski yazmalardan aldığı 377 Nasreddin Hoca fıkrasıyla, Bahaî'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabının 4. baskısından derlediği 217 fıkrayı bir araya getirmiştir. Toplam 594 fıkrayı içeren kitabın yayınında, yazmalardan alınan fıkraların kaynakları gösterilmemiş, basma *Letaif-i Hoca Nasreddin*'den alınanların kaynakları gösterilmiştir. Bu eksikliğin Pertev Naili Boratav'dan kaynaklanması, onun kariyeri düşünüldüğünde, olanaksız görünüyor. Sonradan anlaşıldığına göre, Boratav, fıkraların kaynaklarını gösteren yazıları verdiği halde, bunlar kitaba eklenmemiştir. İş aceleyle getirilmiştir. Boratav, Nasreddin Hoca konusunda önemli makaleler de yayınlamıştır.

Pertev Naili Boratav, Nasreddin Hoca fıkralarıyla, 17 yüzyıla kadar Sivrihisarlılar için anlatılan fıkralar arasında benzerlikler tespit etmiş ve yayınlarında bu konuyu açıklamıştır. Boratav'ın amacı Nasreddin Hoca için bir kaynak kitap hazırlanmasında yardımcı olmaktır. *Zaten Nasreddin Hoca* adlı kitabı da bu amaca yöneliktir.⁷

Nasreddin Hoca fıkralarının tarihsel gelişimini inceleyen Prof. Dr. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca* adlı kitabını bu konuya ayırmıştır.⁸ İlhan Başgöz ve Pertev Naili Boratav ortak bir Nasreddin Hoca kitabı hazırladılar. *I, Hoca Nasreddin, Never Shall I Die* adlı kitap, 1998 yılında, Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlandı. Bu kitapta Nasreddin Hoca ve onunla ilgili kitaplar üzerinde durulmuş, fıkralarından 133 tanesi İngilizce olarak verilmiştir.⁹

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Nasreddin Hoca ve fıkraları konusunda araştırmalar yapmış ve bu araştırmaların sonucunda *Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca* ve *Nas-*

reddin Hoca Fıkralarından Seçmeler adlı kitaplarını ve makaleler yayınlamıştır. Sa-
kaoğlu, Nasreddin Hoca'yla ilgili makalelerinde, Nasreddin Hoca fıkralarının motif
yapısı, yayılma sahaları ve uğradıkları değişiklikler konularını incelemiştir.¹⁰

Prof. Dr. Günay Kut, Nasreddin Hoca yazmalarından 14 tanesini incelemiş ve bu
yazmaların hangi kollardan gelmiş olduğunu tespit ederek, yazmalardaki ve 1837
İstanbul baskısı *Letaif* ve 1841 Bulak baskısı *Letaif-i Nasreddin Efendi*'de bulunan
328 fıkranın özetleriyle listesini çıkarmıştır. Fıkraların hangi yazmada hangi yap-
rakta yer aldığını göstermiştir. Nasreddin Hoca Corpusu için çok yararlı bir ön
çalışma yapmıştır. Ayrıca Şiraz'da bulunan bir Nasreddin Hoca yazmasının çeviri
yazısını yayınlamıştır.¹¹

M. Sabri Koz, Nasreddin Hoca konusunda bir çok makale yazmış, bu arada,
Ermeni Harfli Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca kitaplarını tanıtmış, Ermeni
Harfli Türkçe Nasreddin Hoca kitaplarından birini Latin Harfleriyle Türkçeye çe-
virip yayımlamıştır.¹² İlk matbu Nasreddin Hoca kitabı olan *Letaif*'i de Latin harfle-
rine çevirerek yayınlamıştır.¹³ Bazı yazmalardaki Nasreddin Hoca fıkralarını yeni
yazıya çevirmiştir. Ayrıca, çeşitli araştırmacıların Nasreddin Hoca konulu makale-
lerini bir araya getiren iki kitap hazırlamıştır.¹⁴

Prof. Dr. İsa Özkan, Türkçe ve Latince bir Nasreddin Hoca yazmasını tanıtmış ve
çevriyazısını yayımlamıştır.¹⁵ Tatarca ve Türkmençe Nasreddin Hoca fıkralarını
Türkiye Türkçesine çevirip her iki dilde, kitap boyutunda yayımlamıştır.¹⁶

Prof. Dr. Mustafa Kaçalın, Macaristanda bulunan üç Nasreddin Hoca yazması-
nı bulup çıkarttı, Latin harflerine çevirdi ve bu yazmalardaki fıkraların listesini
yayımladı.¹⁷ Kaçalın, ayrıca, Nasreddin Hoca hikâyelerinde bulunan atasözlerini ve
deyimleri araştırmayı sürdürmektedir.

Dr. Mustafa Duman, Nasreddin Hoca ve onu konu edinen kitaplar hakkında 60
makale yayınladı. Nasreddin Hoca'dan sözeden Mehmet Gazâli (Deli Birader) gibi
en eski kaynakları duyurdu ve şimdiye kadar tek nüsha oldukları bilinen üç taşbaskı-
sı Nasreddin Hoca kitabını tanıttı. Bunların arasında, 1864 yılında, Türkiye'de ya-
yınlanan ilk resimli Nasreddin Hoca kitabı da vardır. İlk matbu Nasreddin Hoca ki-
tabı olan *Letaif*'in prototipi sayılan *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi* adlı yazmayı bulup
tanıttı. İki bin üçyüzden fazla Nasreddin Hoca kitabının açıklamalı kaynakçası olan
Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004) ve beş yüzden
fazla künyeyi içeren, *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-bant Hikâyeleri:
Açıklamalı Seçme Bibliyografya* adlı kitapları yayımladı.¹⁸

Nasreddin Hoca adıyla Türkiye'de ve Türkiye dışında süreli yayınlar çıkmıştır.
Bu süreli yayınların adlarını şöyle sıralayabiliriz: *Nastrattin Hoge*a (1871-Bükreş),
Nastrattin-Piere Vara, *Molla Nasreddin* (1906-1931-Azerbaycan), *Nasreddin Hoca*
[1908], *Nasreddin Hoca* (1914), *Mizahi Nasreddin Hoca* (1920), *Nasreddin Hoca*
(1927-1928), *Hoca Nasrattin* (1931), *Yeni Nasrattin Hoca* (1936-1937), *Yeni Hoca*
Nasreddin (1940-1941), *Yeni Hoca Nasrattin* (1943), *Molla Nasreddin* (1944-

Tebriz), *Nasreddin Hoca* (1949-1951), *Yeni Nasreddin Hoca* (1956-1958), *Nasreddin Hoca* (Akşehir-1963), *Molla Nasreddin* (Güney Azerbaycan- 1979), *Nasreddin Hoca* (1993-1995-Akşehir), *Hoca Nasreddin* (1995-Dağıstan), *Nasrettin Hoca* (1996-Bulgaristan)¹⁹

Bazı gazete ve dergiler de Nasreddin Hoca özel sayıları çıkarmışlardır. Bu gazete ve dergilerin adlarını şöyle sıralayabiliriz: *Akbaba* (1964-1977), *Başarı Yolu* (1963), *Cumhuriyet Kitap* (1966), *Çocuk Yuvası*, 1974), *Die Türkei im Werden* (1978), *Dost* (1963), *Eskişehir Anma Günleri Dergisi* (1979), *Görüş*, 1976), *Güldiken* (1996), *Günaydın Ustura* (1966), *Hakikati Tasvir* (1962), *Hayat*, (1959), *İlgaz* (1963-1981), *Milliyet Sanat* (1974), *Pervasız* (1963), *Petek* (1979), *Resimli Tarih Mecmuası* (1952), *Tarih ve Toplum* (1996), *Türk Edebiyatı* (1995), *Türk Folklor Araştırmaları* (1965), *Türkiye Yazıları* (1978), *Varlık* (1996), *Yavrutürk* (1940), *Yeni Adam* (1941), *Kıyı* (1992), *Toplumbilim* (1997), *Mizah Kültürü* (1998), *Türk Yurdu* (1997), *Çınar* (1999), *Yedi İklim* (2001), *Düne Bakış* (Akşehir-2006), *Akademik Sayfalar*(Konya-2008) *Evensel Kültür* (2008).²⁰

1. Mehmet Tcvfik (Muharriri), *Letaif-i Nasreddin*, Vakit Matbaası, İstanbul, Sene:1299 (1883), s. 2.
2. *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (Habl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 46.
3. Mehmet Fuat, *Nasreddin Hoca*, Kanaat Matbaa ve Kütüphanesi, İstanbul, 1918, s. 5-12.
4. İ. Hakkı Konyalı, *Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, 1945, İstanbul, s. 731-733.
5. Bkz: İ.Hakkı Konyalı, A.g.e. s. 733-753.
6. Bkz: İ. Hakkı Konyalı, A.g.e. s. 456-477 ve 721-787.
7. Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Edebiyatçılar Derneği, Ankara, Temmuz 1996, 292 s.
8. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*, 2. Baskı, İstanbul, Ağustos 2005, 151 s.
9. İlhan Başgöz-Pertev N. Boratav, *I. Hoca Nasreddin, Never Shall I Die*, Indiana University Turkish Studies, Bloomington, Indiana, 1998, 165 s.
10. Saim Sakaoğlu, *Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca*, Konya, 1992, 170 s; Saim Sakaoğlu, *Nasreddin Hoca Fıkralarından Seçmeler*, 2. Baskı, Ankara, 2006, 259 s. Saim Sakaoğlu'nun Nasreddin Hoca konusundaki çalışmalarının dökümü için bkz: "Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun Nasreddin Hoca ile İlgili Yayınları", *Yedi İklim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı:139, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul. s. 93-94.
11. Günay Kut, "Nasreddin Hoca Hikâyeleri Yazmalarının Kolları Üzerine Bir Deneme", *IV.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, II.Cilt, Halk Edebiyatı*, Ankara, 1992, s. 147-200; Günay Kut, "Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İnan-Şiraz Milli Kütüphanesi, No: 70/7H", *Nasreddin Hoca'ya Armağan* (Y.Habl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, Haziran 1996, s.211-224.
12. Koz, M. Sabri, (Latin harflerine çevirerek habl.), "Nasreddin Hoca Latifeleri", *Müteferrika*, Sayı: 2, Bahar 1994, İstanbul, s. 108-133. [Ermeni haffi Türkçe kitabın ayrısıması da 16 sayfa

olarak eklenmiştir.]

13. M. Sabri Koz, “Nasreddin Hoca Fıkralarının 1837 Baskısı: Letaif”, *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005, s.371-406.

14. M. Sabri Koz,(Hazl.), *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, 327 s.; M. Sabri Koz, (Hazl.), *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005, 406 s.

15. İsa Özkan, “Türkçe ve Latince Bir Nasreddin Hoca Mecmuası”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl: 19, Sayı: 1-2, 1991, Ankara, 1993, s. 272-305.

16. İsa Özkan, (Hazl.) *Efendi, Şorta Sözler Yomaklar*, TİKA Yayını, Ankara, 1999, 489 s; İsa Özkan, (Hazl.) *Huca Nasreddin Mezekleri*, TİKA Yayını, Ankara, 1999, 372 s.

17. Mustafa S. Kaçalın, “Üç Nasreddin Hoca Yazması”, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 143-168.

18. Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004) / Nasreddin Hodja Books: An Explained Bibliography (1490-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2005, 352 s; Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-bant Hikâyeleri: Açıklamalı Seçme Bibliyografya*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2005, 63 s. Mustafa Duman'ın Nasreddin Hoca konulu makalelerinin bir bölümünün listesi için bkz: “Dr.Mustafa Duman'ın Nasreddin Hoca Yazıları”, *Yedi İklim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı:139, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul, s. 62-63.

19. Bu yayınlar hakkında geniş bilgi için bkz. Mustafa Duman, “Nasreddin Hoca Adıyla Yayınlanış Dergi ve Gazeteler”, *Müteferrika*, Sayı: 27, Yaz 2005, İstanbul, s. 105-122.

20. Bu yayınlar hakkında geniş bilgi için bkz: Mustafa Duman, “Gazete ve Dergilerin Nasreddin Hoca Özel Sayı ve Eklerinin Açıklamalı Kaynakçası”, *Müteferrika*, Sayı:10, Yaz 1996, İstanbul, s. 187-199.

NASREDDİN HOCA KONUSUNDA BATIDA YAPILAN BAZI ÇALIŞMALAR

Nasreddin Hoca fıkraları 15. yüzyılın sonundan itibaren yazıya geçirilmiş ve 1571 tarihli *Kitab-ı Hoca Nasreddin* adlı yazma ile de kitap olarak bir araya getirilmiştir. 19. Yüzyılın başlarına kadar Nasreddin Hoca yazmaları geleneği sürmüştür. *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası*'nı hazırlarken tespit ettiğim Nasreddin Hoca yazmalarının sayısı 59 idi. Sonradan tespit ettiklerimle bu sayı, şimdilik, 68'e yükselmiştir.

Nasreddin Hoca fıkraları ilk kez 1837 yılında, *Letaif* adıyla, İstanbul'da kitap halinde basılmıştır.¹ Bu hurufat baskı bir kaç kez tekrarlanmış, 1850 yılından itibaren de Nasreddin Hoca fıkraları resimli ve resimsiz taşbaskısı kitaplar halinde yayımlanmıştır.² Günümüze kadar bütün dünyada, iki bin üç yüzden fazla Nasreddin Hoca kitabı yayınlandığı anlaşılmaktadır.

Batıda Nasreddin Hoca'nın adını anmadan ona bağlı olarak anlatılan fıkralardan üç tanesi Antoine Galland tarafından derlenerek Fransızcaya çevrildi ve 1694 yılında, *Les Paroles remarquables, les bons Mots et Les Maximes des orientaux* adıyla yayımlandı.³ Galland 1670 yılında Türkiye'ye gelmiş ve 3 yıl kalmıştı. Türkçe, Arapça ve Farsça öğrenen Galland, Fransa kıralı için sahaflardan kitaplar toplamıştı. Paris'te, National Bibliyotek'te bulunan 12 Nasreddin Hoca yazmasının önemli bir bölümü onun tarafından İstanbul'dan satın alınanlardır. Antoine Galland'dın yayınladığı Nasreddin Hoca fıkraları Fransada yayınlanan ilk örnekler olduğu için onları burada tekrarlamak istiyorum:

1. Bir Sivrihisarlı, komşularından birisine gözünün çok ağrıdığını söyler ve bir ilâç bilip bilmediğini sorar. Komşusu cevap verir: "Benim geçen sene dişim çok ağrı-mıştı. Çıkarınca rahat ettim. Sen de öyle yap."
2. Bir Sivrihisarlı adam baltasını bir sandığa koyup sandığı kilitlemişti. Bir gün karısı bunun sebebini sorunca: "Kediden saklıyorum", der. Karısı: "Neden?", deyince

adam: "Kediler bir buçuk akçalık ciğeri yiyorlar da yirmi akçalık baltayı yemezler mi?" der."

3. Çok çirkin bir kadın kocasına, akrabalarından kime görünüyüm kime görünmeye-yim diye sorunca kocası: "Bana görünme de kime görürürsen görün", der.⁴

Görüldüğü gibi bu fıkralardan ilki eski yazmalarda başka kişilere atfen anlatılır. İkinci fıkra da bazı yazmalarda Sivrihisarlılara, bazı yazmalarda da Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılır. Üçüncü fıkra Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan fıkralardandır. Bu fıkraların daha başka hangi tiplere bağlı olarak anlatıldığı konusunda bu kitabın ilgili bölümlerinde bilgi vardır. Pertev Naili Boratav'ın bir makalesinde belirttiği gibi, bazı Nasreddin Hoca fıkraları, bazı eski yazmalarda Sivrihisarlılara atfen de anlatılmaktadır. Galland'ın kullandığı yazmalar da bunlardan biri olabilir.

Daha sonra, 1742 yılında Venedikli Dominique Fornetty 12 Nasreddin Hoca fıkrasını hem Türkçe hem de Fransızca olarak yayımladı.⁵

Fransızca Nasreddin Hoca kitaplarından bazıları da Türkiye'de yayımlanmıştır. 19. Yüzyılda ve 20. Yüzyılın başında Fransız kültürü ve dili Osmanlı Devleti sınırları içinde etkili idi. Osmanlı ülkesinde bir çok Fransız okulu vardı. Tıp dili ve eğitimi Fransızca idi. Özellikle İstanbul ve İzmir şehirlerinde Fransızca gazete ve kitaplar basılıyordu. Bu arada Türkiye'de ilk kez Fransızca Nasreddin Hoca kitabı, İzmir'de, 1847 yılında *Plasanteries de Khodja Nasr-ed-din Efendi* adıyla yayımlanmıştır. Kitabın yazarı N.[assif] Malouf, 35 tane Nasreddin Hoca fıkrasını Fransızca'ya çevirdi. Kitabın 2. baskısı 1859 yılında, İstanbul'da yapılmıştır.⁶ Bu baskıda 50 fıkra ve atasözleri vardır.

Nassif Malouf'un 1854 yılında, İzmir'de yayınlanan *Dialogues Turcs-Français* adlı kitabında 7 Nasreddin Hoca fıkrası bulunmaktadır.⁷

Fr. Dieterici'nin *Glossaire Turc-Français* adlı kitabı 1854 yılında, Berlin'de yayınlandı. Bu kitapta 7 Nasreddin Hoca fıkrası vardır.

J. A. Decourdemanche, Nasreddin Hoca konusunda iki değerli kitap yayınlamıştır. Birincisi *Les Plaisanteries de Nasr-eddin Hodja*'dır. 1876 yılında, Paris'te yayınlanan bu kitapta 126 Nasreddin Hoca fıkrası vardır. Bu kitabın 2. baskısı 1908 yılında, Paris'te yapıldı.⁸ Bu baskıda Karakuş fıkraları kitaba eklenmiştir.

J. A. Decourdemanche'nin diğer kitabı, *Sottisier de Nasr-Eddin Hodja, Bouffon de Tamerlan*'dır.⁹ 1878 yılında, Brüksel'de basılan bu kitapta, Fransa'daki Nasreddin Hoca yazmalarından alman 321 Nasreddin Hoca fıkrası vardır. 26 Fıkra basma kitaplardan alınmıştır. Bu iki kitap Nasreddin Hoca konusunda, Fransa'da yapılan ilk ciddi yayınlardır. Daha sonra birçok yazar bu kitaplardan yararlanmışır.

Régis Delbeuf'un *Deux Excursions En Anatolie - De Constantinople à Koniah* adlı kitabında 18 Nasreddin Hoca fıkrası ve Bibliyografya vardır. Kitap İstanbul'da, 1902 yılında basılmıştır.

Fransız gazeteci ve yazarı Pierre Mille'nin 1918 yılında yayınlanan *Nasr'Eddine et Son Epouse* adlı romanı, Nasreddin Hoca'nın adına yazılmış fakat 19. yüzyıl'da, Bursa'da geçen hayali bazı olayları anlatan bir romandır ve aslında Nasreddin Hoca kitabı sayılmaz.¹⁰ Yazar, Türkleri Arap ağzı ile konuşturur. Nasreddin Hoca'nın karısını ahlaksız bir tip olarak canlandırır. Kitap, yazarı için büyük bir bilgisizlik örneği olmuştur.

Pierre Mille'nin diğer kitabı olan *Merveilleuses Histoires de Nasreddine*'de ise, Nasreddin Hoca fıkraları birleştirilmiş ve hikâyeler haline getirilmiştir.¹¹ Kitap, tanınmış Fransız ressamı Jacquet Touchet tarafından resimlendirilmiştir. Paris'te, 1924 yılında el yapımı kâğıda sadece 450 adet basılmış ve numaralanmıştır.

P. Gentizon'un *L'esprit d'Orient "Humour et Fantasia"* adlı kitabı 1930 yılında, Paris'te basıldı. Bu kitapta 121 tane Nasreddin Hoca fıkrası vardır.¹²

Kemaleddine Chukru [Orbay], 1930 yılında, İstanbul'da *Vie de Nasreddine Hodja* adlı kitabını yayımlamıştır.¹³

Edmond Saussey, 1936 yılında, Paris'te yayınlanan ve *Türk Halk Edebiyatı* adıyla Türkçe'ye çevrilen eserinde Nasreddin Hoca fıkralarının oluşumunu incelemektedir.¹⁴ Ona göre, Nasreddin Hoca fıkraları, Türk halkının ortak yarattığı fıkralardır. Benzerleri başka uluslarda da vardır.

Ankara'da, Fransız elçiliği görevinde de bulunan Jean-Paul Garnier 1958 yılında, Pariste, *Nasreddin Hodja et Ses Histoires Turques* adlı kitabını yayımlamıştır.¹⁵

Son yıllarda, Türkiye'de özellikle ülkeyi ziyaret eden turistlere yönelik çok sayıda Fransızca Nasreddin Hoca kitapları yayımlanmıştır. Bunlara her gün yenileri eklenmektedir.

Nasreddin Hoca ve fıkraları konusunda, batıda en çok çalışma yapılan ülkelerden biri de Almanya'dır. Doğubilimci Diez tarafından, yazmalardan Almancaya çevrilen bazı Nasreddin Hoca fıkralarını Goethe de okumuş ve bir tanesini *West-Östlicher Diwan* adlı kitabına almıştır. Fıkra şöyle:

*Timur bir gün eline bir ayna alır ve yüzüne bakar. O kadar çirkindir ki bu haline ağlamaya başlar. Yanında Nasreddin Hoca da vardır. O da ağlar. Bir zaman sonra Timur aynayı atar ve ağlamayı keser. Nasreddin Hoca ağlamayı sürdürmektedir. Timur ona: "Kes ağlamayı. Bak ben ağlamıyorum artık", der. Hoca: "Sen aynayı atın, yüzünü görmüyorsun. Ama ben halâ senin yüzünü görüyorum", der.*¹⁶

Nasreddin Hoca kitaplarının Almancaya çevrilmesi Türkiye'de hurufat ve taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının yayınlandığı erken döneme yakın tarihlerde başlamıştır. Wilhelm von Camerloher ve Dr. W. Prelog, Almancaya çevirdikleri 125 Nasreddin Hoca fıkrasını, 1857 yılında, Trieste'de yayımlamışlardır. *Meister Nasreddin's Schwänke und Räuber und Richter* adlı kitap, bütün Almanca baskılar için temel kitap olmuştur. Bu kitap 1850 tarihli taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabının

bir çevirisidir. Kitabın Camerloher tarafından yazılan önsözünün tarihi 1855'dir. Kitabın ikinci bölümünde, "Uğru ile Kadı Hikâyesi"nin çevirisi yer almaktadır.¹⁷ Albert Wesselski de bu kitaptaki 125 fıkrayı *Der Hodscha Nasreddin* adlı kitabının başına almıştır.¹⁸

Osmanlı hizmetine girdikten sonra Murat Efendi adını alan Franz von Werner'in *Nasreddin Chodja* adlı kitabı 1878 yılında, Oldenburg'da yayınlanmış ve 4 baskı yapmıştır.¹⁹ Kitapta 29 manzum Nasreddin Hoca fıkrası vardır.

Çaylak Tefvik diye de anılan Mehmet Tefvik'in derlediği Nasreddin Hoca ve Bu Adem fıkraları, Dr. E. Müllendorf tarafından Almancaya çevrildi ve 1890 yılında, Leipzig'de, *Die Schwänke des Nasreddin und Buadem* adıyla yayımlandı.²⁰

Jön Türklerden Ali Nuri Polonya asıllıdır. Osmanlıların hizmetinde Rotterdam Başkonsolosluğu da yapmıştır. *Nasreddin Khojas Schwänke und Streiche* adlı kitabı, 1904 yılında, Breslau'da basılmıştır.²¹

Albert Wesselski, bir masal ve fıkra araştırmacısıdır. *Der Hodscha Nasreddin* adlı iki ciltlik eseri bugüne kadar yayınlanan Nasreddin Hoca kitapları içinde, aradan 90 yıldan fazla bir zaman geçmesine karşın önemli yerini korumaktadır. *Der Hodscha Nasreddin*, 1911 yılında, Weimar'da yayınlanmıştır. Kitapta Nasreddin Hoca konusunda o güne kadar yapılan çalışmalar değerlendirildikten sonra, Türkiye, Balkan ülkeleri ve Kuzey Afrika ülkelerinden derlenen 550 fıkra verilmektedir. Bu fıkraların 132 tanesi Nasreddin Hoca fıkrası değil, Cuha ve diğer fıkra tiplerine bağlı olarak anlatılan fıkralardır. Kitaptaki Nasreddin Hoca fıkralarının sayısı ise 418'dir.

Herman Siegfried Rehm'in *Nasreddin Der Schelm*, adlı kitabı 1916 yılında, Berlin ve Leipzig'de yayımlanmıştır.²²

Otto Spies'in *Hodscha Nasreddin, ein Türkischer Eulenspiegel*, adlı kitabı 1928 yılında, Berlin'de yayınlanmıştır.²³ Kitabın adı, bazı Almanların Nasreddin Hoca'ya bakış açılarını da göstermektedir. Nasreddin Hoca 13. yüzyılda yaşamıştır. Till Eulenspiegel ise 14. yüzyılda yaşamıştır. Nasreddin Hoca, dünyada daha çok tanındığı için, "Türklerin Eulenspiegel"i olmaz, olsa olsa Eulenspiegel "Almanların Nasreddin Hoca"sı olur.

İlerleyen yıllarda burada saymayı gereksiz gördüğümüz bir çok Almanca Nasreddin Hoca kitabı, Almanya'da ve Türkiye'de yayımlanmıştır. Bu kitapların içinde en önemlisi, doğubilimci Ulrich Marzolph'un *Nasreddin Hodscha 666 Wahre Geschichten* adlı kitabıdır.²⁴ Münih'te, 1996 yılında yayımlanan kitapta Nasreddin Hoca'nın yanında Arapların Fıkra kahramanı Cuha'ya da geniş yer verilmektedir. Kitabın ilk 124 fıkrası Cuha'dan alınmıştır. Kitabın diğer bölümlerinde de Cuha fıkralarına yer verilmiş ve toplam olarak 136 Cuha fıkrası kitapta yer almıştır. Kitaptaki Nasreddin Hoca fıkralarının sayısı ise 530'dur. Nasreddin Hoca fıkraları, yazma ve basma Nasreddin Hoca kitaplarının, Almanca, İngilizce ve Fransızca çevirilerinden alınmıştır. Farsça'dan alman Molla Nasreddin fıkraları da vardır. Kitabın sonunda, fıkraların kaynakları ve önemli yayınlardaki yerleri gösterilmiş-

tir. Daha çok Arap ve İran Edebiyatını inceleyen Marzolph, Nasreddin Hoca'nın prototipi olarak bir anlamda Cuha'yı gösteriyor. Onun bu görüşlerinde yanıldığını kitabının eleştirisinde ve başka bir yazımda belirttim.²⁵ Bu kitabın ilgili bölümünde de, Cuha'nın, Nasreddin Hoca'nın prototipi olmayacağı, fıkralarından yola çıkarak anlattım. Kısaca tekrarlamak gerekirse, çoğu aldatmaya, yalana ve bayağı cinsel anlatımlara dayanan Cuha fıkraları ile ince bir espri gücüne, zekice cevaplara dayanan Nasreddin Hoca fıkraları arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir mi? Fıkralarının büyük bir çoğunluğunda anne ve babasıyla kaba cinsel şakalar yapan Cuha'ya karşılık Nasreddin Hoca'nın anne ve babası ile ilgili fıkraları yok denecek kadar azdır. Kısaca, Türk ve Arap kültürlerinin farkı Nasreddin Hoca ve Cuha fıkralarında da görülür. Bugünkü fıkra kataloglarında rastlanan ortak fıkralar ise, kültürlerarası alışverişi göstermekten öteye gidemez. Dikkatli incelenirse, aşağıda da belirttiğim gibi, fıkra kaymalarının daha çok Nasreddin Hoca'dan Cuha'ya doğru olduğu anlaşılır.

Batıda Nasreddin Hoca fıkralarının yayıldığı ülkelerden İngilizce konuşulan Avrupa ülkeleri ve Amerika'da ise bu fıkraların yayılması daha yavaş bir süreç içinde gerçekleşmiştir. İngilizcede, birkaç kitap hariç, Nasreddin Hoca üzerine dünya çapında önem kazanan bir çalışma yapılmamıştır. 1837 baskısı *Letaif ya* da onu izleyen hurufat veya taşbaskısı kitaplardaki fıkraların bir çevirisi 1884 yılında, Ipswich'de yayımlanmıştır. *The Turkish Jester or The Pleasantries of Cogia Nasr Edin Efendi* adıyla yayımlanan bu kitapta 111 fıkra vardır.²⁶

İngiltere'de yayımlanan Nasreddin Hoca kitaplarından biri de, 1923 yılında, Londra'da basılan *Tales of Nasr-Ed-Din Khoja* adlı kitaptır. Bahai' [Veled Çelebi]'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin Efendi* adlı kitabından çevrilmiştir. Resimleri de Bahaî baskısından alınan resimlerdir.²⁷ Aslında, İngiltere'de yapılan çalışmalar fıkra tercümelerinden ileriye gitmez. Özellikle, Afgan kökenli İdris Şah gibi, Molla Nasreddin fıkralarını ticari gözle gören yazarların yayınlarının Nasreddin Hoca araştırmaları bakımından bir önemi yoktur. İdris Şah, İngiltere'de ve Amerika'da çok sayıda Molla Nasreddin kitabı yayınlamıştır.²⁸ Türkiye'de yayınlanan bazı İngilizce Nasreddin Hoca kitapları ise turistlere yönelik resimli roman ya da fıkra kitapları şeklindeki yayınlardır.

Bulgarca yayımlanan Nasreddin Hoca kitaplarının en eskisi, Hacı Nayden Yovanoviç adlı gezgin kitapçının derlediği *Povesti zaborni i Lübopitni na Nasradin Hoca i Hasekiy* adlı kitaptır. 1853 Yılında, Belgrad'da yayımlanmıştır. Bu kitabı Bulgaristan'da yayımlanan diğer Nasreddin Hoca kitapları izlemiş ve günümüze kadar yayımlananların sayısı otuzu geçmiştir.²⁹

Bulgaristan'da yayımlanan kitapların içinde Veliçko Vilçev'in, uzun yıllar süren derleme ve araştırmalarının ürünü olan ve 1975 yılında Bulgar Bilimler Akademisi tarafından bastırılan *Hitar Peter u Nasradin Hoca* adlı kitabının özel bir yeri vardır. Bugüne kadar Nasreddin Hoca konusunda yapılan çalışmaların en önemlilerinden

biri olan bu kitaptan ne yazık ki tam olarak yararlanamıyoruz. Kitabın dilimize çevrilip yayımlanması iyi bir kültür hizmeti olacaktır. Kitapta sözlü gelenekten derlenmiş 83 Nasreddin Hoca fıkrası, 47 Kurnaz Peter fıkrası ve her ikisiyle ilgili 50 fıkra vardır. Bulgarca olarak kaleme alınan kitabın sonunda Rusça ve İngilizce kısa bir tanıtma yazısı, daha doğrusu “özet” bulunmaktadır. Kitap hakkında Türker Acaroğlu’nun tanıtma yazıları vardır. Acaroğlu, kitabın sonundaki bibliyografyayı da Latin harflerine çevirerek yayımlamıştır.³⁰

Bulgaristan’da yayımlanan Nasreddin Hoca kitaplarından biri de Ali İhsan İzzet’in *Hıtar Peter i Nasradin Hoca Pobratimi* adlı eseridir.³¹ Bu kitapta Nasreddin Hoca ile Kurnaz Peter arkadaş, hatta kardeş kabul ediliyor ve aralarında geçen olaylar anlatılıyor. Kitabın önsözünde yazar şöyle diyor:

*19. Yüzyılda, Bulgaristan’da halk edebiyatına büyük bir önem verildi. Bulgaristan folkloru, halk masalları ve türküleri derlendi. Kurnaz Peter fıkraları halk arasında yayılmaya başladı. Aynı zamanda Nasreddin Hoca fıkraları da yayılmaya başladı. Bunlar Türk ve Bulgar halklarının karşılıklı hoşgörüsü sonucunda oldu. Bulgar ve Türk halkları yüzyıllar boyunca barış ve dostluk içinde yaşamış, bunun sonunda da iki büyük fıkra kahramanı Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca yaratılmış. İki kahraman da Türk ve Bulgar halklarını kendi tavır ve gülünçlükleri ile eğlendirmiş, sıkıntılarını gidermiştir... Onlar her zaman zorluk içinde olan halka yardım etmeye ve güldürmeye hazırmış. Bir çok karşılaşmalarda Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter birbirleriyle yarışır ve üstün gelmeye çalışırlar. Yarışlarda bazan biri, bazan diğeri üstün gelir. ...Bulgaristan’da P.R. Slaveykof, Lüben Karavelof ve Elen Pelin gibi edebiyatçılar bunların fıkralarından yararlanarak eserler vermişlerdir. Bu kitabımızla Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca’nın arkadaşlıklarını, samimiyet ve şakalarını Bulgar okuruna iletmek istedik. Bu kitapçığın Bulgar ve Türk halkları arasında dostluk bağlarını güçlendirmesini dileriz.*³²

Ali İhsan İzzet, kitabının önsözünde, Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter fıkralarının doğuş sürecine değinmeden bu fıkraların iki halkı kaynaştırıp barış içinde yaşatmasını diliyor. Seksenli yılların sonunda Bulgar yönetiminin Türkleri göçe zorlayan baskılarından sonra iyi bir dilek diyebiliriz buna. Fıkraların çoğunda Kurnaz Peter’in üstün gelmesi, daha doğrusu Bulgarların anlatımlarında Kurnaz Peter’in, Türklerin anlatımlarında da Nasreddin Hoca’nın üstün gösterilmesi, toplum alt bilincindeki duyguların dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Türkiye’deki fıkralarında zayıf karşıt kahramanı temsil eden Nasreddin Hoca, Bulgaristan’da zayıf karşıt kahraman olan Kurnaz Peter’in karşısında bulunur. Zayıf karşıt kahraman, fıkralarda daima üstün gelerek karşısındakinden öcünü alır. Nasreddin Hoca-Timur fıkralarını ve benzerlerini hatırlarsak aynı olguyu görürüz.³³

Macarlar, Nasreddin Hoca’yı daha çok Kunos’un, 1899 yılında yayımladığı 136

Nasreddin Hoca fıkrasıyla tanınırlar. Kunos, her ne kadar bu fıkraları Aydın'da, halk ağzından derlediğini yazıyorsa da, inceleyince ilk yüz fıkranın sıralanması, dili, 1837 baskısı veya ondan sonra yapılan baskılardan birinden alındığı açıkça anlaşılmaktadır. Eklenen birkaç fıkranın da Nasreddin Hoca yazmalarından alındığı, gene anlatımlarından bellidir.³⁴ Kunos'un derlediği Nasreddin Hoca fıkraları Latin harfli çevriyazı olarak Türkiye'de de yayımlanmıştır. Kitabı yayına hazırlayanlar, kitapta bulunan 20 fıkrayı, müstehcen oldukları gerekçesiyle çıkarmışlardır. Özgün metinde 136, çevriyazıda ise 116 fıkra bulunmaktadır. Kunos, fıkralara yazdığı girişte, Nasreddin Hoca'nın "Kırşehirli" olduğunu, Timur zamanında yaşadığını öne sürerek batılı araştırmacıları yanıltmıştır. Kunos'un Türkiye'ye geldiği yıllardan çok önceden, örneğin, en azından, Polonyalı Simeon'un ziyaret ettiği 1618 yılından beri Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki türbesi bilinmektedir. Kunos'un bu türbeyi bilmemesi söz konusu olamaz. "Kırşehir" adı herhalde bir yazım yanlışlığı olacaktır.

Kunos'un yayınladığı fıkraların matbu ve yazma kaynaklı oluşuna gelince, bu durumda iki olasılık söz konusudur. Birincisi, birileri Kunos'a matbu nüshalardan alınan fıkraları yazarak vermiştir. İkincisi, Kunos, bu nüshalardan yararlanmış ama, fıkraların halktan derlendiğini yazmıştır. Kunos'un, 1926 yılında yayınladığı Macarca Nasreddin Hoca kitabında ise 324 fıkra bulunmaktadır.³⁵

Nasreddin Hoca fıkralarının Macaristan'da yayılması konusu Edit Tasnadi tarafından araştırılmış ve sonuçları yayımlanmıştır. Onun yayınlarında gördüğümüz kadarıyla, 16. yüzyıldan beri anlatılan bazı Macar fıkralarıyla Nasreddin Hoca fıkraları arasında benzerlikler vardır.³⁶

Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1896 yılında, *Nassr-ed-din Hodja, The Turkish Aesop* adıyla yayınlanan Nasreddin Hoca fıkraları kitabında Hoca, Türk Aesop'u olarak tanımlanır. S.V.Bedickian'm yazdığı bu kitapta 102 Nasreddin Hoca fıkrası yer almaktadır.³⁷ Kitabın önsözünde yazar, Türk halkının Nasreddin Hoca'yı kendi Aesop'u olarak gördüğünü yazmaktadır. Onun Bağdat'ta yaşadığını, Hoca olarak anıldığı için de bilge bir kişi olduğunu ileri sürmektedir. Yazar, böyle bir kişinin, ister gerçekten yaşamış biri, ister yaşamamış ama halk tarafından yaratılan bir kişilik olmasının Türk halkı için bir şeyi değiştirmedini belirtir. Türkiye'de, günlük yaşamda, anlatılan bir çok fıkranın Nasreddin Hoca'ya bağlandığını, onun, Osmanlılar için büyük bir eğlence kaynağı olması yanında, Türk espri anlayışının somutlaştığı bir fıkra kahramanı kişiliğiyle Türkleri temsil ettiğini vurgular.

Amerika'da, daha sonraki yıllarda yayımlanan Nasreddin Hoca kitapları içerisinde, İdris Şah adlı bir Afgan-Hintli yazarın ticari amaçlarla yayımladığı çok sayıdaki *Molla Nasreddin* kitabı göze çarpmaktadır. Bu kitabın bazı baskıları Londra'da yapılmıştır.³⁸

K. R. F. Burrill, Groningen Yazması olarak bilinen *Menâkıbât-ı Nasreddin Hoca* adlı yazmayı Türkçe, İngilizce ve özgün eskriyazı metin olarak yayımlamıştır.³⁹ Nasreddin Hoca fıkraları üzerine çalışan G. Ralph Stevenson (Ralfet Stevenoğlu), bazı

Nasreddin Hoca fıkralarını günümüze getirerek, ufak müdahalelerle Amerikalıların hoşlanıp anlatacakları bir şekilde sokmuştur. Kitabın ilgili bölümünde bu fıkralardan örnekler vardır.⁴⁰

Nasreddin Hoca fıkralarını içeren kitaplar Japonya’da da yayımlanmıştır. Bunların en önemlisi, Türkiye’de de bir süre kalmış olan Prof. Dr. Masao Mori’nin Türkçeden Japoncaya çevirip yayınladığı *Nasreddin Hoca Monogatari* adlı kitaptır.⁴¹ 1965 yılında yayınlanan bu kitapta 465 fıkraya vardır.

-
1. *Letaif, Dar’üt tıbaat’ül Amire, İslâmbol, 1253 H. (1837), 41 s.*
 2. Taşbaskısı Nasreddin Hoca kitapları hakkında bilgi ve bibliyografya için bkz: Mustafa Duman, “Taşbaskısı Nasreddin Hoca Kitapları”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 73. (Ocak 1990), İstanbul, s. 53-55.
 3. Antoine Galland, *Les Paroles remarquables, Les bons Mots et Les maximes des orientaux*, Paris 1694, s. 16-18.
 4. Şükrü Kurgan, *Nasrettin Hoca*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, Aralık 1986, s. 66.
 5. Şükrü Kurgan, A.g.e. s. 67.
 6. N. Malouf, *Plaisanteries de Khodja Nas-ed-din Efendi*, Seconde Édition, Corrigée et Augmentée, Constantinople, 1859, 37 s.
 7. Bu yazıda belli başlı Fransızca Nasreddin Hoca kitaplarından söz ediliyor. Daha fazla künye ve bilgi için bkz: Mustafa Duman, “Fransızca Nasreddin Hoca Kitapları”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 132, (Aralık 1994), İstanbul, s. 20-23.
 8. *Les Plaisanteries de Nasr-Eddin Hodja*, traduits du turc en français par J. A. Decourdemanche, Seconde Edition, *Augmentée des Naïvetes Karacouch*, Paris, 1908, 154 s.
 9. *Sottisier de Nasr-Eddin Hodja, Bouffon de Tamerlan*, suivi d’autres faceties turques, traduits sur de manuscrits inédits par J. A. Decourdemanche, Bruxelles chez Gay et Douce, 1878, 314 s.
 10. Pierre Mille, *Nasr’ Eddine et Son Epouse*, Roman, Neuvieme Edition, Paris, 1918, 288 s.
 11. Pierre Mille, *Merveilleuses Histoires de Nasreddine*, Illustration: Jaquet Touchet, Paris, 1924, 185 s. 133 numaralı nüshayı inceledim.
 12. P. Gentizon, *L’esprit d’Orient “Humour et Fantaisie”*, Paris, 1930, 211 s.
 13. Kemaleddine Chükrü [Orbay], *Vie de Nasreddine Hodja*. Editions de la Librairie Kanaat, İstanbul, 1930, 185 s.
 14. Edmond Saussey, *Türk Halk Edebiyatı*, (Çev: Dr. İlhan Başgöz), Emek Basım-Yayınevi, Ankara, 1952, s. 62-76.
 15. Jean – Paul Garnier, *Nasreddin Hodja et Ses Histoires Turques*, Paris, 1958, 185 s.
 16. Goethe, *West-östlicher Diwan*, (Sämtliche Werke, hg. V. L. Geiger, V. S. 171). Ayrıca bkz. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, No. 327. Goethe’nin Nasreddin Hoca ve fıkraları konusundaki görüşleri hakkında etrafı bir inceleme için bkz: Fehim Bajraktareviç, “Goethes

Interesse für Nasreddin Chodscha”, *Jean Deny Armağanı / Mélanges Jean Deny*, (Hazl. Janos Eckmann-Agâh Sırrı Levend-Necdet Mansuroğlu), TDK. Yayını, Ankara, 1958, s. 31-37.

17. Bu kitap hakkında daha fazla bilgi için bkz: Mustafa Duman, “Avrupa’daYayımlanan İlk Nasreddin Hoca Kitabı: Meister Nasreddin’s Schwänke und Räuber und Richter”, *Mütefferika*, Kitabiyat Dergisi, Sayı: 32, Kış 2007/2, İstanbul, s. 267-271. Almanya’ya yayınlanan diğer Nasreddin Hoca kitapları için bkz: . Mustafa Duman, “Almanca Nasreddin Hoca Kitapları”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 95, İstanbul, Kasım 1991, s. 63-64.

18. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, I. Band, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911, s. 5-65.

19. Murat Efendi [Franz von Werner], *Nasreddin Chodja*, Oldenburg, 1878, 114 s.

20. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, I.Band, s. XVI.

21. Ali Nuri, *Nasreddin Khojas Schwänke und Streiche*, Breslau, 1904, 234 s.

22. Hermann Siegfried Rehm, *Nasreddin Der Schelm*, Berlin, 1916, 114 s.

23. Otto Spies, *Hodscha Nasreddin ein Türkischer Eulenspiegel*, Berlin, [1928], 60 s.

24. Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha, 666 Wahre Geschichten*, Verlag C. H. Beck, München, 1996, 318 s.

25. Mustafa Duman, “Cuha’dan Nasreddin Hoca’a: Ulrich Marzolph’un Nasreddin Hodscha’sı”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 171, (Mart 1998), İstanbul, s. 56-58

26. George Borrow, *The Turkish Jester or The Pleasantries of Cogia Nasr Edin Efendi*, Ipswich, 1884, 52 s. Kitabın tıpkıbasımı ve Türkçe çevirisi için bkz: *Bir Türk Nüktedanı ya da Hoca Nasrettin Efendi’nin Latifeleri*, Çev: Çağatay Güler, Yazıt Yayıncılık, Ankara, 2007, 107 s. Diğer İngilizce Nasreddin Hoca kitapları için bkz: Mustafa Duman, “İngilizce Nasreddin Hoca Kitapları”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 127, İstanbul, Temmuz 1994, s. 57-60.

27. Henry D. Barnham, *Tales of Nasr-Ed-Din Khoja*, Nisbet, London, 1923, 255 s.

28. İdris Shah’m, Nasreddin Hoca’yı Anadolu’lu değil de Ortaasyalı bir tip olarak gösteren kitaplarından bazıları şunlardır: İdris Shah, *The Exploits of The Incomparable Mulla Nasrudin*, Drawings by Richard Williams, Jonathan Cape, Printed by Butler and Tanner Ltd. London, 1. Baskı: 1966, 158 s; İdris Shah, *The Pleasantries of The Incredible Mulla Nasrudin*, Drawings by Richard Williams and Errol le Cain, Picador published by Pan Books, Printed by Richard Clay Ltd. Bungay, Suffolk, London, 2. Baskı: 1977, 218 s; İdris Shah *The Subtleties of Mulla Nasrudin*, New York, 1973.

29. Bulgaristan’da yayınlanan kitapların listesi için bkz: Mustafa Duman, “Bulgaristan’daki Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter”, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-9, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul, s. 60-61.

30. Veliçko Vılçev, *Hıtır Petur i Nastradin Hoca, İz istoriyata na bulgarskiya naroden anekdoti*, Sofya, 1975, s. 338-342. Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter konusunda bkz: M. Türker Acaroğlu, “Nasreddin Hoca - Kurnaz Peter”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 151, (Temmuz 1996). s. 26-32; Türker Acaroğlu, “Nasrettin Hoca ile Kurnaz Peter”, *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı 1976*, Ankara, 1977, s. 413-418; M. Türker Acaroğlu, “Nasreddin Hoca ile Kurnaz Peter Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma”, *Nasreddin Hocaya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul,

- 1996, s.15-38; M. Türker Acaroğlu, “Nasrettin Hoca Balkanlar’da”, *2000’ e Doğru*, Sayı: 23, (7-13 Haziran 1987), s. 66; M. Türker Acaroğlu, “Nasrettin Hoca Bulgaristan’da”, *Cumhuriyet Kitap*, Sayı: 393, (28.8.1997), İst. s. 3; Acaroğlu’nun yukarıda künyeleri verilen yazıları ile Bulgaristan tarihi, kültürü ile ilgili yazılarının toplamı için bkz: M. Türker Acaroğlu, *Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2328, Ankara; Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter konusunda ayrıca bkz: Ahmet Cebeci, “Bulgaristan’da Nasreddin Hoca Fıkraları”, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, (Hazl. İ. Ünver Nasrattinoğlu), Ankara, 1996, s. 63-68.
31. Ali İhsan İzzet, *Hıtar Petri i Nastradin Hoca Pobratimi, Razni i Mnogo Lubopitni prikazki*, [Haskova], [1996], 64 s. Kitapta 60 fıkra vardır.
32. Ali İhsan İzzet, A.g.e. s. 3-4.
33. Bu konuda daha fazla bilgi ve örnekler için bkz: Mustafa Duman, “Bulgaristan’daki Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter”, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-9, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul, s. 53-61.
34. Wilhelm Radloff- Ignaz Kunos, *Proben der Volksliteratür de türkischen Stämme VIII*, (Latin harflerine Aktaran ve Hazırlayanlar: Saim Sakaoglu-Metin Ergun), Ankara, 1998, s. 391-420.
35. Kunos Ignac, *A Török Hodzsa Trefai*, Budapest, 1926, 158 s. Bu kitabın tıpkıbasımı, 1996 yılında yapılmıştır.
36. Edit Tasnadi’nin Nasreddin Hoca konulu yazılarından bazıları şunlardır: Edit Tasnadi, “Eski Macar Edebiyatında Nasreddin Hoca Fıkralarının İzleri”, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, (Hazl. İrfan Ünver Nasrattinoğlu), Ankara, Mayıs 1996, s. 151-155; Edit Tasnadi, “Macaristan’daki Nasreddin Hoca”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Sektör Bildirileri*, Ankara, 1996, s. 239-250; Edit Tasnadi, “Nasreddin Hoca Macar Kılığında”, *VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri, 7-9 Mayıs 1997*, Eskişehir, 2001, s. 371-375.
37. S. V. Bedickian, *Türkish Gems or The Tales of my Childhood Being The Funny Saying and Doings of Nassr-ed-din Hodja, The Turkish Aesop*, Allegheny, Pa. 1896, 99 s.
38. Bunlardan bazılarının künyeleri için bkz: Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2005, s. 192.
39. K.R.F.Burrill, “The Nasreddin Hoca Stories”, *Archivum Ottomanicum*, Tomus: 2, 1970, Mouton, s. 7-114.
40. Özkul Çobanaoğlu, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Başka Kültürlere Göçü Bağlamında Bir Örnek Olay Üzerine Tespitler”, *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1997, s. 10-15.
41. Japonya’da yayınlanan Nasreddin Hoca kitapları için bkz: Mustafa Duman, “Nasreddin Hoca Japonya’da”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 158, İstanbul, Şubat 1997, s. 45-47; Prof. Dr. Masao Mori’nin kitabı için bkz: Mustafa Duman, “Prof. Dr. Masao Mori’nin Nasreddin Hoca’sı”, *Müteferrika*, Sayı: 26, 2004/Güz, İstanbul, s. 209-212.

NASREDDİN HOCA CUHA DEĞİLDİR

Bu yazıda Nasreddin Hoca-Cuha ilişkisinin kısa tarihi anlatılacak, en eski Cuha fıkraları özetlenecek ve Nasreddin Hoca fıkralarının Cuha fıkralarından ayırt edilmesi için bazı ipuçları verilecektir.

Nasreddin Hoca'nın, kendisinden yaklaşık beş yüzyıl önce yaşadığı sanılan Arapların fıkra kahramanı Cuha ile, benzerlik ve farklılıkları, fıkra alış verişleri olmuş, bu durum son yüz elli yıllık dönemde Nasreddin Hoca kişiliği ya da tipi aleyhine bazı gelişmeler göstermiştir. Bu nedenle, her iki fıkra kahramanının, daha doğrusu fıkra tipinin çeşitli özelliklerini karşılaştırıp, fıkra kaymalarının bazılarının iddia ettiği gibi Cuha'dan Nasreddin Hoca'ya doğru değil, daha çok, yayınlanmış Arapça kitaplar aracılığı ile, Nasreddin Hoca'dan Cuha'ya doğru olduğunu göstermek kaçınılmaz bir hale gelmiştir.

CUHA KİMDİR?

Arapların fıkra kahramanı, ya da fıkra tipi olan Cuha'nın gerçek yaşamı hakkında çeşitli söylentiler vardır. Onun üzerine bir hayli incelemesi bulunan Ulrich Marzolph'a göre o, 8. yüzyılda, Arap dünyasında yaşamış olan yarı gerçek bir kişiliktir. İbni Nedim'in, *Fihrist* adlı bibliyografyasında, 987 yılında derlendiği belirtilen, fakat bugüne kadar ele geçmemiş olan *Kitab-ı Nevadir-i Cuha* adlı kitaptaki fıkraların, Cuha fıkralarının ilk kaynağı olduğu belirtilmektedir. Marzolph, aynı za-

manda, Nasreddin Hoca ve Cuha'nın aynı kişi olduğunu ileri süren René Basset'in, iddiasının gerçekte bağdaşmadığını, yeni araştırmaların, Cuha'nın ve Nasreddin Hoca'nın fıkralarının 19. yüzyıla kadar, biri birlerinden bağımsız olarak gelişmiş olduğunu gösterdiğini belirtmektedir.¹

Cuha fıkralarının yayılma alanları, Arap kültürünün etkilerinin görüldüğü ülkeler ve bunlara komşu olan ülkelerdir. Bu ülkelerin büyük bir kısmı Akdeniz havzasında yer alırlar. Arap yarımadası, Kuzey Afrika ülkeleri ve Güney Avrupa ülkelerinin bir bölümü ile İsrail bu etki alanına girerler. Nasreddin Hoca fıkralarının yayıldığı yerler ise, merkezde Karadeniz olmak üzere, Balkanlardan Çin'e, Kırım'dan Azerbaycan ve Orta Asya'ya, İran, Pakistan, Afganistan ve Hindistan'a kadar olan ülkelerdir. Başka bir deyişle, Nasreddin Hoca fıkraları, sözlü ve yazılı gelenek aracılığıyla, Türk kültürünün özellikle Osmanlılar zamanında etkili olduğu ülkeler ve bu ülkelere komşu olan diğer ülkelerde yayılmıştır.

19. yüzyılın sonunda, René Basset gibi bazı şarkiyatçılar, Nasreddin Hoca ile Cuha'nın aynı kişi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Albert Wesselski, Nasreddin Hoca'yla Cuha'nın aynı kişi olduğunu söyleyenlere karşı, *Der Hodscha Nasreddin* adlı kitabında, Cuha'nın, Nasreddin Hoca benzeri bir tip olarak ondan çok önce ortaya çıktığını, yani farklı zamanlarda yaşadıklarını, aynı kişi olmalarının imkânsızlığını hatırlatmıştır.² Wesselski, Nasreddin Hoca-Cuha ilişkisi konusunda da, aynı kitabında, Nasreddin Hoca'nın hikâyeleri arasında, yaşadığı çağın öncesinden gelen hiçbir Cuha hikâyesi olmadığı iddiasını ileri sürmüştür.³ Cuha hakkında, en eski kaynaklardan biri olan İbnü'l- Cevzi'nin, *Kitabu'l-Hamka ve'l-Mugaffelin* [*Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*] adlı eserinde şu bilgiler verilmektedir:

*Künyesi Ebu'l-Gusun'dur. Kendisinden zekâ ve uyanıklığa alâmet olan kussalar rivayet edilmiştir. Ancak dalgınlığı ağır basmış ve bazı kussaların düşmanları tarafından uydurulduğu belirtilmiştir. Mekki bin İbrahim'den şöyle rivayet edilmiştir: 'Cuha'yı açtıköz biri olarak gördüm. Ona nisbet edilenler uydurmazdır. Komşuları vardı; biri birleriyle şakalaşırlardı. Sonradan hakkında aslı olmayan fıkra ve hikâyeler uydurulmuştur.'*⁴

İbnü'l-Cevzi, "Cuha'nın Ahmaklıklarından Örnekler", başlığı altında ona bağlı olarak anlatılan 18 hikâyeyi yazıya geçirmiştir. Bu en eski hikâyeler içerisinde, sonradan Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan "İçinde ben de vardım", "Biriken toprak için çukur kazmak" ve "Elimdekini bilirsen en büyük şeftaliyi sana vereceğim" fıkraları da bulunmaktadır.⁵

Cuha, İspanyol Yahudilerinde, yahudileşme sürecinden geçerek bir Yahudi Cuha haline gelmiştir. Yahudi Cuha, camiye değil sinagoga giden bir tiptir artık. Fakat gene de Müslüman kalan ya da ne olduğu belirsiz bir Yahudi Cuha olarak görüldüğü fıkralar da vardır. Yahudi Cuha'ya, Osmanlı döneminde Nasreddin Hoca fık-

raları da bağlanmıştı. Arap Cuha, Kuzey Afrika Yahudilerinde ise kimlik ve din değiştirmeden kalmıştır.⁶

TÜRK KAYNAKLARINDA CUHA

Mevlâna Celâleddin-i Rumi'nin (öl:1273) *Mesnevi*'sinde dört Cuha hikâyesi bulunmaktadır: Bunlar, ikinci ciltte: "Cuha ile babasının, cenaze önünde feryat eden çocuğun söylediklerini duyunca, Cuha'nın, cenazeyi her halde bizim eve götürüyorlar, demesi";⁷ beşinci ciltte: "Cuha'nın çarşaf giyerek kadınların arasında vaaz dinlemeye gitmesi";⁸ gene aynı ciltte: "Bu kediye et nerede?" hikâyesi⁹ ve altıncı ciltte: "Cuha ile karısının kadiyi sandığa sokması" hikâyeleridir.¹⁰ Mevlâna'nın yazıya geçirdiği bu dört hikâye Cuha külliyyatında yer alır. Yalnızca "Bu kediye et nerede?" adlı hikâye, sonradan bazı derleyiciler tarafından değiştirilerek, Nasreddin Hoca hikâyeleri arasında da gösterilmiştir.

Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled (öl:1312) de, *Maarîf* adlı eserinde Cuha'nın, "Sofrayı bizim eve götürülüyorsa size ne", hikâyesini anlatmıştır.¹¹ Aynı hikâye, Ahnet Eflâki'nin (öl:1360), *Menâkıb al-Arifin* adlı eserinde de bulunmaktadır.¹²

Cuha adının geçtiği en eski kaynaklardan bir tanesi de 1480 yılında yazılmış olan *Atalar Sözü* adlı kitaptır. Bu kitaptaki ata sözlerinden biri şöyledir:

Cuha'ya muhtesiplik vermişler, evvelâ kendi atasın haklamış.

Bu atasözüne dipnot olarak Veled Çelebi tarafından şu bilgiler eklenmiştir:

*Cuha, ikinci hicri asırda, Kûfe'de yaşamıştır. Belâgat ve hamakatıyla şöhret kazanmıştır. Nasreddin Hoca fıkralarını andırır bir çok hikâyesi vardır.*¹³

"Cuha" adı, kitabın önsözünde Velet Çelebi tarafından "maskara" olarak açıklanmıştır.

Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde, Nasreddin Hoca konusunda değerli bilgiler veriliyor. Evliya Çelebi'nin, (öl: 1682) Nasreddin Hoca'nın mezarı konusundaki gözlemleri, Nasreddin Hoca latifelerinin halk arasında ne kadar yaygın olduğuna dair çeşitli vesilelerle verdiği bilgiler ve Nasreddin Hoca'nın sözü dinlenir bir kişi olduğuna dair, naklettiği söylentiler üzerinde önemle durulması gerekir. Nasreddin Hoca ve Cuha ilişkisine dair en eski bilgilerin bulunduğu kaynaklardan biri de *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*'dir. Evliya Çelebi, kitabının onuncu cildinde, Mekke'deki mezarları anlatırken sözü Cuha'ya getirir ve şöyle der:

Kabr-i Şeyh Cuha ya'ni Nasreddin Hoca misilli: Arab urba[n] bülhü nedim-i has

*kimesne imiş. Ebi'l- me'al ile bir yerde medfundurlardır, kuddise sırrıhu, ve...*¹⁴

Evliya Çelebi, burada, Cuha'nın da Nasreddin Hoca benzeri olduğunu yazıyor, her şeyden önce Nasreddin Hoca ve Cuha'nın ayrı ayrı kişiler ya da kişilikler olduğunu bildiriyor. Aksini iddia edenlere 350 yıl öncesinden cevap veriyor.

Ziya Gökalp, halk klâsiklerini anlattığı bir yazısında, Nasreddin Hoca'dan söz ederken şöyle der:

*Araplar Hoca'yı Cuha-i Rumi ünvanıyla Arapçaya tercüme etmişler. Fakat, Hoca'yı Cuha'ya benzetmek doğru değildir. Hoca, son derece zeki olduğu halde, Arabın Cuha'sı gayet budaladır.*¹⁵

Aynı yerde Velet Çelebi, yazıya şu notu eklemiştir:

Cuha, cogi'den muarreb olsa gerekdir ki çingene dediğimiz ve hangi ırktan olduğunu katiyen bilmediğimiz halde hakir gördüğümüz taifeden olsa gerekdir... Sonra Cuha'nın fıkraları da tedkik edilecek olursa bazılarında iştirakimiz görülür. Bilmem bu azim işleri kimler görecek.

NASREDDİN HOCA FIKRALARI CUHA'YA NASIL BAĞLANDI?

Nasreddin Hoca fıkraları, 1837 yılında, İstanbul'da kitap halinde basılmıştır. *Letaif* adlı bu kitapta 134 fıkra bulunmaktadır.¹⁶ Bu baskıyı, içerisinde 125 fıkra bulunan diğer hurufat ve taşbaskısı Nasreddin Hoca kitapları izlemiştir.¹⁷ 1864 yılında, Mısır'da, Bulak Matbaası'nda, *Nevadir-i el Hoca Nasreddin Efendi Cuha er-Rumî* adlı Arapça bir kitap basılmıştır. Bu kitapta bulunan 233 fıkranın 100 tanesi, İstanbul'da basılmış olan *Letaif*'ten, ya da onun benzeri olan diğer baskılardan birinden alınan Nasreddin Hoca fıkralarıdır. Bu fıkralar Arapçaya çevrilmiş ve Cuha fıkrası olarak kitapta yer almıştır. Kitaptaki diğer fıkralar ise Cuha'nın Arap geleneğinden gelen fıkralarıdır.¹⁸ Böylece ilk matbu Cuha kitabının içerisindeki fıkraların hemen hemen yarısı Nasreddin Hoca'dan alınan fıkralardır. Fakat zamanla "Cuha er-Rumî" adı unutuldu ya da unutturulmak istendi ve Nasreddin Hoca fıkraları o tarihten sonraki Arapça yayınlarda Cuha fıkrası olarak sunuldu.

Mısır'da basılan *Nevadir-i el Hoca Nasreddin Efendi Cuha er-Rumî*, 1881 yılında, İran'da, *Mutayebat-ı Molla Nasreddin* adıyla, taşbaskısı tekniği ile resimli olarak basıldı. Aynı zamanda, İran'da basılan ilk Nasreddin Hoca kitabıdır. Kitabı yayına hazırlayan yazar, kitaba yazdığı önsözde, eline Arapça matbu bir Cuha kitabı geçtiğini ve bu kitabı okuduğunda içindeki fıkraların, İran'da bilinen Molla Nasreddin fıkraları olduğunu tespit ettikten sonra, bu kitabı *Mutayebat-ı Molla Nasreddin*

adıyla Farsçaya çevirdiğini yazmaktadır.¹⁹ Bu çeviride 211 fıkrta bulunmaktadır. Yazar, Arapça kitaptaki bazı fıkraları çıkarmış ve İran'dan derlediği 20 fıkrayı kitaba eklemiştir.²⁰ Böylece Nasreddin Hoca fıkralarının, basılı kitaplardan Arapçaya çevrilip Mısır ve diğer Arap ülkelerine Cuha fıkrası olarak geçtikten sonra, oradan da Farsçaya çevrilerek Molla Nasreddin fıkrası olarak İran'a geçmesi ilginç bir yolculuk olmuştur. Hatta, adı geçen Arapça kitaptaki fıkralardan 59 tanesi, Ateşzâde İzzet Paşa tarafından tekrar Türkçeye çevrilmiş ve Bahai (Veled Çelebi)'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabında yer almıştır.²¹ Bu kitabın birinci baskısındaki Ateşzâde İzzet Paşa çevirisi 59 fıkrta yeni yazıya aktarılarak yayınlanmıştır.²² Bahai'nin kitabının dördüncü baskısında ise bu fıkralardan manzum olan ikisi çıkarılmış ve 57 si tekrar yayınlanmıştır.²³ Bu baskıdaki Ateşzâde İzzet Paşa çevirisi 57 fıkranın 52 si de Pertev Naili Boratav tarafından yeni yazıya aktarılarak yayınlanmıştır.²⁴ Bu fıkraların çok bilinen Nasreddin Hoca fıkraları olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin, "Bana görünme de kime görünürsen görün", "Bizim eller bizim eller", "El elin eşeğini türkü söyleyerek arar", fıkraları bunlardan bazılarıdır.

Nasreddin Hoca fıkralarının basılı kitaplardan çeviri yoluyla Arapçaya aktarılıp Cuha'ya mal edilmesinin ileri ölçülerde bir tekrarı 1928 yılında yaşandı. Veled Çelebi'nin "Bahai" takma adıyla 1910 yılında yayınladığı, yukarıda değindiğimiz, *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesinde 393 fıkrta bulunmaktadır. Yedi baskı yapan bu kitap, Nasreddin Hoca fıkralarının toplandığı en önemli derlemedir ve bir çok yabancı dile de çevrilmiştir.²⁵ Bu kitap, Hikmet bin Şerif el Trablusî tarafından Arapçaya çevrilmiş ve bazı Cuha fıkraları da eklenerek 428 fıkrta içeren bir kitap olarak 1928 yılında, Mısır'da yayınlanmıştır. *Nevadir-i Cuha el- Kübra* adıyla yayınlanan bu kitaptaki fıkralardan Nasreddin Hoca adı çıkarılmıştır. Kitaptaki resimler de Türkçe Bahai baskısından alınmış ama resimlerin alt yazılarından Nasreddin Hoca adı çıkarılarak, yerine Cuha adı konmuştur. Bu kitabın son sayfasında yer alan, Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki türbesinin resminin altındaki yazı da "Kabr-i Cuha" şeklindedir.²⁶ Nasreddin adı özel ad olduğu için tercüme edilemeyeceğine göre çeviride kalması gerekiyordu. Fakat bu yapılmamış, fıkralardan Nasreddin adı çıkarılmış, yerine Cuha adı konmuştur. Günümüzde yayınlanan Cuha kitaplarındaki fıkraların büyük bir kısmının bu baskıdaki Nasreddin Hoca fıkraları olduğu bir gerçektir. Bu durum kısa bir incelemeye tespit edilebilir.

Saim Sakaoğlu, Nasreddin Hoca fıkralarının motif yapısını incelerken bu fıkralardan bir kısmının *Motif-İndex*'de Cuha fıkrası olarak gösterildiğini belirtir. Bu fıkralardan bazıları şunlardır: "İpe un serdim", "99'a da razıyım", "Doğuran kazan", "Eşeğe mi inanıyorsun?" ve "Ya içinde ben de olaydım." Nasreddin Hoca'da ve Cuha'da ortak olan bu fıkraların yalnızca Cuha fıkrası olarak adlandırılması doğru değildir. Nitekim bu ve benzeri fıkraların başka toplumlarda, başka fıkrta tiplerine bağlı olarak anlatıldıklarına da tanık olmaktadır.²⁷

Tarih içerisinde, Türk ve Arap toplumları arasındaki kültürel ilişkiler çerçeve-

sinde bu iki toplumun fıkraları sözlü ve yazılı gelenek aracılığı ile birinden ötekine geçmiş olabilir ve olmuştur. Doğal seyrinde giden bu ilişkilerin iki büyük kırılma noktası, 1864 yılında, Nasreddin Hoca fıkralarından 100 tanesinin Arapçaya çevrilip Cuha fıkrası olarak basılması ve 1928 yılında daha büyük ölçekte bir çeviri hareketiyle birkaç yüz Nasreddin Hoca fıkrasının Arapçaya çevrilip Cuha fıkrası olarak kitap haline getirilip bütün Arap dünyasına yayılması ve bu kitap aracılığıyla günümüzdeki Cuha tipinin ortaya çıkmasıdır. Cuha, artık günümüzde, aşağıda göstereceğimiz kaba, müstehcen fıkraların kahramanı değil, sevimli, akıllı bir fıkra tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle de, yabancılar tarafından, Nasreddin Hoca'yla karıştırılmaktadır. Çünkü fıkralarının büyük bir kısmı Nasreddin Hoca fıkralarından gelmektedir. Araplar ise fıkralarını Cuha'ya mal ettikten sonra artık Nasreddin Hoca'yı yok saymaktadırlar.

Arapların Nasreddin Hoca'yı yok saymalarının nedenleri bir başka vesileyle araştırılması gerekecek kadar kapsamlıdır. Arapların bu tutumu, kendi kültürlerini yaymak ve yüzyıllar boyu egemenliğinde kaldıkları Türklerin kültürlerini yok saymak temeline dayanır. Bu politika bilinçli bir şekilde uygulanmış gelmiştir. Önce, Nasreddin Hoca fıkraları Cuha'ya bağlanmış, Nasreddin adı kesinlikle anılmamıştır. Unutturulmaya çalışılmıştır. Sanki, Türklerin, lâtife, anekdot gelenekleri olamaz, türünde bir iddianın içerisine girilmiştir.

Biz, Arapların ve giderek doğu ülkelerinin çok zengin bir kısa anlatı, lâtife ya da nevadir geleneğinin varlığını biliyoruz. Onların da, Anadolu'nun ve Anadolu dışındaki Türk dünyasının çok zengin sözlü ve yazılı kısa anlatı geleneğinin varlığını kabul etmeleri gerekir. Bazı araştırmacılar tarafından halâ, Nasreddin Hoca'nın prototipi Cuha'dır, düşüncesi ileri sürülmektedir. Fakat bunu tam olarak izah edebilmiş değillerdir. Öyle anlaşılıyor ki, Türk dilini bilmeyen yazarların, araştırmacıların zengin Türk kültürünü tanımaları pek mümkün olmuyor.

Marzolph'un, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten* adlı kitabının başında, "Nasreddin'in Arap Prototipi Cuha" başlığı altında 124 en eski Cuha fıkrası yer almaktadır.²⁸ Kitabın daha sonraki bölümlerinde ise, Nasreddin Hoca yazmalarından başlayarak, yazılı ve sözlü gelenekten, çeşitli ülkelerdeki Nasreddin Hoca'lardan fıkralar verilmektedir. İlk bakışta bu kitapta yer alan Cuha fıkralarıyla Nasreddin Hoca fıkraları arasındaki farklar göze çarpmaktadır. Yazar aslında Cuha fıkralarını kitaba almakla, bu fıkralarla Nasreddin Hoca fıkralarını karşılaştırmamızı da sağlamıştır.

EN ESKİ CUHA FIKRALARI

Marzolph'un, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten* adlı kitabında verdiği 124 Cuha fıkrasının adlarını bir liste olarak düzenledim. Nasreddin Hoca fıkralarıy-

le karşılaştırmak ve her iki fıkraya tipinin özelliklerini tespit etmek için bu listeden yararlanmak mümkündür. Burada, Nasreddin Hoca ve Cuha fıkralarının kişileri, konuları ve diğer özellikleri bakımından karşılaştırılmaları yapılabilir. Marzolph'un, kitabın başında verilen Cuha fıkraları 17. yüzyıla kadar derlenenler olduğu için, göreceli olarak, Nasreddin Hoca fıkralarının karışmadığı bir dönemdir, denilebilir. Daha sonra ise, yukarıda anlattığımız gelişmelerin etkisiyle Cuha fıkraları Nasreddin Hoca fıkralarıyla karışmış ve bu kitapta gördüğümüz kaba fıkraların yerini günümüz Cuha fıkraları koleksiyonunda, sevimli bir tipe bağlanan zararsız fıkralar almıştır. Cuha karakterinin zaman içerisinde değişimini inceleyen A. Sait Aykut, bu değişimin iki Cuha karakterini ortaya çıkardığını yazmaktadır:

Nasreddin Hoca'ya fazla benzemeyen saf bir karakter olarak asıl Cuha, gerçekten çok eskidir... Memlûk ve Osmanlı döneminde Suriye'de ve Mısır'da yaygınlaşan bazı fıkralarda üstü örtük siyasal hiciv yapan Cuha karakterinin kültürel malzemesine, ele aldığı konulara ve yaşadığı coğrafyaya bakıldığında Türk ve Anadolu karakteri hemen göze çarpar. Bu fıkralar ya Anadolu ile artan münasebetler sonucu kılık değiştirerek yeniden üretilmiş eski Cuha fıkralarının farklı versiyonları; ya da elden ele dolaşan Nasreddin Hoca yazmalarının Arapçaya çevrilmiş bölümleri olabilir.²⁹

Nasreddin Hoca fıkralarının teşekkül edip yayıldığı dönemden, yani 13-14. yüzyıllardan önce ortaya çıkan ve yazıya geçirilen, Cuha fıkraları, özgün olmasa bile en azından Nasreddin Hoca etkisinin görülmediği Cuha fıkraları olarak kabul edilebilir. Daha sonra teşekkül eden Cuha fıkralarında, diğer etkilerin yanı sıra Nasreddin Hoca etkisi de aranmalıdır. Bu nedenle, Ulrich Marzolph'un derleyip, Almancaya çevirerek bir araya getirdiği en eski 124 Cuha fıkrası, 9-17. yüzyıllara tarihlenen fıkralar olduğu için, 15. yüzyıldan sonra anlatılıp yazıya geçirilenlerinde Nasreddin Hoca etkisi teorik olarak aranabilir. Ancak bu fıkraların ilk 76 tanesi Nasreddin Hoca öncesi döneme, ait olduğundan onlarda böyle bir etki söz konusu değildir. Cuha açısından değerlendirildiğinde ise, bu 124 fıkraya, Cuha'ya bağlı olarak anlatılan en eski fıkralardır. Bu fıkralar klasik Cuha tipini belirler. Sonradan, çeşitli etkilerle değişen Cuha tipine bağlanan fıkralar ise daha farklı, daha masum fıkralardır.

Marzolph'un bir araya getirdiği Cuha fıkraları, Cuha ve Nasreddin Hoca tiplerinin karşılaştırılmasında yararlanılacak en eski belgelerdir. Bu fıkraların tümünü, kısaltıp, çok müstehcen olanlarını birkaç küçük müdahaleyle, bilim adamlarının dışındakilerin de okuyabileceği bir şekle sokarak, liste halinde veriyorum:

- 1- Cuha, katır binen adama: "Yoldan çekil Hims", der.[Arapça harflerle kelime oyunu]
- 2- Cuha, toplantıda ezan okur. Babası: "Daha abdest almadım", der.
- 3- Cuha: "Parayı gömdüğüm yerin üzerinde bulut vardı. İşaretim o buluttu", der.
- 4- Cuha, Ebu Müslim ve Yaktin'in yanında sorar: "Yaktin, hanginiz Ebu Müslim'siniz?"

- 5- Cuha, ölen kardeşine kefen almaya gönderilince: “Ben kefeni getirmeden kardeşimi gömmeyin”, der.
- 6- Cuha inleyerek: “Yarın ayağıma diken batacak”, der.
- 7- Cuha, Ebu Müslim’e: “Bana yüz dirhem vermeni adak adadım”, der ve parayı alır.
- 8- Cuha: “Bu küpte delik olsa annem pamuk koyunca dışarı akardı”, der.
- 9- Cuha, yellenme toplumu böler, diyenlere: “Hapisteki adamlar durmadan yellenirler ama gene de bir aradadırlar”, der.
- 10- Cuha, babasının cenazesine katılmaz. Soranlara: “Hadiste, sana sırtını döneni izleme, denmez mi?”, der.
- 11- Cuha, ölen mezarının karısına: “Kardeşine kuyu kazan, böyle kuyuya düşer”, der.
- 12- Cuha, babası helâda yellenince ayıp bir şey söyler. Sonra da: “Affedersin seni annem sandım”, der.
- 13- Cuha, buhurlanırken elbisesi yanınca: “Bundan sonra çıplak buhurlanacağım”, der.
- 14- Cuha ölen annesinin ardından: “Kapın herkese açtı. Kimseyi geri çevirmezdin”, diye ağlar.
- 15- Cuha ölen arkadaşının ardından: “Artık kim bana yalancı şahitlik yapacak”, diye ağlar.
- 16- Cuha, karısı ölünce, başucunda değil de ayakları dibinde ağlar ve soranlara: “İşime en çok yarayan tarafta duruyorum”, der.
- 17- Cuha, aynı yatakta yatarken yellenen annesine: “Senin horoz çoktan öttü”, der.
- 18- Cuha, yatağına girdiği babasının cariyesine: “Sus! Ben babamım”, der.
- 19- Cuha, yatakta yellenen annesinin yorganın fiyatını sorması üzerine, Cuha: “Senin yellenmen onu ucuzlattı”, der.
- 20- Cuha annesine: “Un yoksa unsuz ekme yap”, der.
- 21- Cuha, annesine: “Eğer rüyan gerçekse üstümüze pislik yağacak”, der.
- 22- Cuha, çocuklara: “Cebimdekini bilene en büyük şeftaliyi vereceğim”, der.
- 23- Cuha, su kırbasını çorap gibi çevirir ve: “Katran içindedir”, der. Katran dökülür.
- 24- Cuha, karısına: “Yellenmek çocukları ısıtırsa kaka daha iyi ısıtır”, der ve odanın ortasına pisler.
- 25- Cuha, babasına: “Anam karnıma girsin, ben onu dokuz değil on sekiz ay taşıyayım”, der.
- 26- Cuha, dört dirhemi üç kişiye böler: “İki kişi, ikişer dirhem alır, üçüncüye hiç kalır”, der.
- 27- Cuha, kafasını kesecek olan cellada: “Saçımı bozma, yeni taradım”, der.
- 28- Cuha, kefen almak için çarşıya gönderildiğinde zamanında geri gelemez ve sonra birine sorar: “Kefeni bende olan kölenin cenazesini gördünüz mü?”
- 29- Cuha, katırın üstünde hızla geçerken bir arkadaşı nereye gittiğini sorar. Cuha: “Katırın istediği yere”, der.
- 30- Cuha annesine: “Portakal yeme, ereksiyon yapar”, der.
- 31- Cuha, dua ettiği ölünün Hıristiyan olduğunu öğrenince: “O zaman Tanrı bizi ölüm-

den ve cehennemden korumasın”, der.

32- Cuha, bir dirhemi iki dirhem ağırlıkla tartar ve babasına: “Bu paranın hiç ağırlığı yok, hatta biraz noksanı bile var”, der.

33- Cuha, göğe bakarak: “Ne şahane, biraz bulut olsa yağmur bile yağardı”, der.

34- Cuha, pazar yerinde sorar: “Burada, sakalı boyalı bir adamın kölesini gördünüz mü?”

35- Cuha’ya, bu Cuma camiidir, derler. O: “Aşk olsun Cuma’ya, güzel cami yapmış”, der.

36- Cuha’ya annesi: Kapıya sahip ol”, der. O da kapıyı söküp sırtına alarak düğüne gider.

37- Cuha, kendisine hoş bir yol arkadaşı kadın dileyenlere: “Bu yol bu dilek için kısadır”, der.

38- Cuha’ya sordular: “Yirmi, yirmi daha kaç eder?” Cuha: “Kırk ve iki danık”, der ve izah eder: “Bunun altında ağır bir dirhem var.”

39- Cuha, bir adamın: “Ay ne güzel”, dediğini işitince: “Hele geceleri”, diye karşılık verir.

40- Cuha’ya, yüzünün neden uzun olduğunu sormuşlar: “Yazın doğdum. Kış gelmese neredeyse buharlaşacaktım”, der.

41- Cuha, idrar şişesini hekime verir ve: “Ben bir kralın varisi olmak istiyorum. Bana ondan miras kalacak mı? Onu teşhis et”, der.

42- Cuha’nın kızlarından biri ölür. Ona kefen almaya giderken birden geri döner ve: “Ben gelmeden kızımı gömmeyin”, der.

43- Cuha bir gün, bir meydanda büyük bir saray görür: “Bana öyle geliyor ki, ben başka bir yerde bu sarayı gördüm”, der.

44- Cuha bir bahçeye girerken heybesi dala asılı kalmış. Dala: “Eğer ruhsuz bir şey olmasaydın, bu utanmazlığın için burnunu kırardım”, der.

45- Cuha, testisini suya düşürür. Orada beklediğini görüp soranlara: “Testim suya düştü. Şişip suyun yüzüne çıkmasını bekliyorum”, der.

46- Cuha, elindeki eti kapan kuşa sorar : “Ete katacağın baharatı nereden alacaksın?”

47- Cuha’yı annesi dokumacının yanına çıkarır. İki yıl sonra, ne öğrendiğini sorunca Cuha: “İki yılda çuhayı açmasını öğrendim. Bir de toplamasını öğrenirsem tamamdır”, der.

48- Cuha, hırsız yakalar ve bağırması üzerine bırakır: “Onu acıtmaktan korktum”, der.

49- Cuha, istimna yaparken yakalanır ve hapse atılır Bunun üzerine: “Bizi başkasıyla yapmaya bırakmazlar. Kendimiz yapınca da hapse atarlar”, der.

50- Cuha, ölü doğanı neden satın aldığı soranlara: “Canlı olsa çok para isterlerdi”, der.

51- Cuha, oturmadan önce neden şalvarını çıkarıyorsun, diye soranlara: “Benim derim kumaştan daha sağlamdır. Kumaş yırtılmasın”, der.

52- Cuha, kuyuda ölü keçiye bulunca, kocası ölen kadına: “Kocanın boynuzları var mıy-

dı?” diye sorar.

53- Cuha, güzel ev sahibesine, birlikte olmak vaadiyle sattığı ipekli kumaşı hile yaparak tekrar geri alır.

54- Cuha, evindeki gürültüyü soranlara, gömleğim düştü, deyince, inanmazlar, Cuha: “Uzun etmeyin ben de içindeydim”, der.

55- Cuha: “Mezar kazma yerine, ölüyü çarmıha gerip asarsak hem mezarcının parasından kurtuluruz, hem ölü mezarda sıkışıp kalmaz, hem de Münkir, Nekir ona gelmez”, der.

56- Cuha, fırtınadan korkup dua edenlere: “Hava düzelecek, boşuna yalvarmayın”, der.

57- Cuha'nın babası, Cuha'ya, evin önündeki toprağı ne yapalım, diye sorar. Cuha: “Çukur kazıp gömelim”, der.

58- Cuha, yükünü kaçırın hamalı aramaz. Soranlara: “Ya taşıma parası isterse”, der.

59- Cuha'yı babası kelle almaya gönderir. Cuha yolda kellenin etlerini yer. Babası sorunca: “O, dilsiz, kulaksız, beyinsiz bir hayvandı”, der.

60- Cuha, parmakla tahıl hesabı yaparken: “Orta parmağımı buğday ve arpa çuvalları karışmasın diye kaldırdım”, der.

61- Cuha komşusunun cenazesine gitmez. Soranlara: “Ölünün dikkatini çekmek istemem”, der.

62- Cuha, değirmende, ben deliyim, diyerek başkalarından buğdaylarından alır. Neden kendi buğdayından vermediğini soranlara: “O kadar da deli değilim”, der.

63- Cuha, babasına: “Annemi alırken beş yüz dirhem verdin. Kız kardeşimden beş yüz dirhem aldın. Ben sana bedavaya geldim”, der.

64- Cuha, badem elinden sıçrayınca: “Ruhsuz badem bile ölümden kaçıyor”, der.

65- Cuha, hamamdan çıktığında, soğukta husyesi çekilince: “Husyemi çaldılar”, der. Tekrar hamama girip, husyesi yerine geldiğinde: “Elin uzandığı hiçbir şey kaybolmaz”, der.

66- Cuha, temiz yolda papucunu eline alır, çamurlu ve ıslak yolda giyermiş. Soranlara: “Suyun, çamurun içini görmüyorum ki sakınayım”, der.

67- Cuha'ya Ali ve Ömer'den sormuşlar: “Geçim derdi bana birini sevmeyi ya da ondan nefret etmeyi unutturdu”, demiş.

68- Cuha'ya, biri: “Bir tepsi yemek götürüyorlar”, dediler: “Bana ne?” demiş. “Size götürüyorlar”, dediklerinde: “Sana ne?” demiş.

69- Cuha, ölünün arkasından ağlayan çocuğun, seni ışık, yemek, yatak olmayan bir yere götürüyorlar, dediğini duyunca, babasına: “Ölüyü bizim eve götürüyorlar”, der.

70- Cuha, kadın kılığında vaaz dinlemeye gittiğinde, yanındaki kadına zekerini tutturur. Kadın bağırınca: “Yüreğine değil eline değmiş”, der. (Mevlâna'dan).

71- Kadı ,Cuha'ya: “Bu oyunu bana geçen yıl oynadın. Şimdi başkasına oyna”, der. (Mevlâna'dan)

72- Cuha, eşek almaya giderken, inşallah de, diyenlere: “Paramı çaldılar inşallah”, der.

73- Cuha çaldığı koyunların etini fakirlere dağıtırmış. Soranlara: “Sevap günâhı karşılı-

yor. Bana da koyunun kuyruğu ve yağı kâr kalıyor”, der.

74- Cuha, kendisine bal teslim eden terziye: “Kumaşı yanlış kestim. Küpteki zehirli balı yiyip öleyim dedim”, diye karşılık verir.

75- Cuha, kapısı çalınınca, camiin kapısını söker alır. Soranlara: “Tanrı kapımı çalanı biliyor”, der.

76- Cuha, davacıya: “Benim yeminime inanmıyorsan benim yerime imam yemin etsin”, der.

77- Cuha, yürümeyen eşek için: “Eşek evde yiyecek olmadığını biliyor. Onun için yavaş yürüyor”, der.

78- Cuha: “Annem ve ben iyi falcıyız. Ben yağmur yağacak desem o yağmayacak der ve ikimizden birinin dediği mutlaka çıkar”, der.

79- Cuha: “Mahallede camiden ilk çıkan benim”, der.

80- Cuha’ya bir kadın: “Senin çirkin yüzüne bakarak günâh işleyen gözümü cezalandırıyorum”, der.

81- Cuha, kendisinden yardım isteyen hasta annesine: “Bu akşam hiç ayağa kalkmamanı diliyorum”, der.

82- Cuha, babanın ölmesini ister misin, sorusuna: “Hayır öldürülmesini isterim. O zaman kan parası da alırım”, diye cevap verir.

83- Cuha’nın oğlu: “Babam evde aynaya bakıp Tanrı’ya yalan söylüyor”, der.

84- Cuha: “Bu Basra’daki ay Küfe’dekinden güzel”, der.

85- Cuha, papuç parasını helvaya verir, helva kâğıdından papuç yapar.

86- Cuha: “Halife bana yirmi yumurta karşılığı yirmi deve versin”, der.

87- Cuha, yolda para bulur ve parayı geri vermemek için onunla elbise alıp, pazarda: “Kim elbise kaybetti?” diye sorar. Cevap veren olmayınca elbiseyi kendine mal eder.

88- Cuha, kürkü ters giymiş ve neden öyle yaptığını soranlara: “Tüylerin içeriden olması gerekseydi, tilki de onu öyle taşırdı”, demiş.

89- Cuha, babaannesine tasallut eder ve kendisine kızan babasıyla tartışır: “Sen de benim anneme aynı şeyi yapıyorsun”, der.

90- Cuha, babasının cariyesinin yatağına girer ve kendisine kızan babasına, oraya düş-tüm, der. Babası, yukarı düşülmez, deyince, Cuha: “Ben de buna şaştım”, der.

91- Cuha, şakacı hastaya hekimin kim ? deyince, hasta, Azrail, der. Cuha: “Bilirim iyi hekimdir”, diye karşılık verir.

92- Cuha, sıriğin ucuna para kesesini asmış. Kaybolunca da: “Sıriğin ucundan parayı alacak kadar uzun adam varmış”, demiş.

93- Cuha, minare görüp şaşırmış ve: “Bu ya içi dışına çevrilmiş bir kuyudur, ya da bu şehrin zekeri”, demiş.

94- Cuha, bir gün, ailesinin her kişisi için halifeden para alır. Sonra birden geri döner ve halife’ye: “Beni unuttunuz, ailede ben de varım”, der.

95- Cuha, kadıya: “Kadı efendi, buradan Mekke’ye iki ekmekle gidilir mi?” der.

96- Cuha, üvey anasına göz koyar, babasına: “Ölüyü gömmeden dua okunur”, der.

- 97- Cuha'nın üvey anasına tasalludu ve babasının tartışarak karısını boşaması.
- 98- Cuha, annesiyle kavgalıdır. Eve gelince kapıyı çalar ve ,kim o, diye soran annesine: "Ben amcamım. Kapıyı aç", der.
- 99- Cuha, gece anasıyla yatan babasına: "Baba annem gece konuştu mu?" diye sorar.
- 100- Cuha, annesine: "Ben sana "pfui", "hui" değil, "orospu", "hain" dedim", der.
- 101- Cuha, kendisine mektup okutmak isteyene: "Çok uzaktan gelen mektubu okuyamam, Yakından geleni okurum", der.
- 102- Cuha:" Parayı kaybettim. Ekmeği de kaybolmasın diye yedim", der.
- 103- Cuha önce abdest alır. Babası, dua et, deyince abdestini bozmak için yellenir.
- 104- Cuha, sakalı ağaran babasına: "Sakalını anamın fercine sok kararsın", der.
- 105- Cuha, kuru kayısı yenirse karnında dua eder, diyenlere: "Tereyağlı çörekler daha iyi dua ederler", der.
- 106- Cuha, annesine: "Hamamda baktım en küçük babamın zekeriydi", deyince, annesi: "Ananın şansı mı var", der.
- 107- Cuha, henüz ölmemiş babasına ölü yıkayıcıyı getirir ve: "Sen yıkayınca kadar o ölür. Başla", der.
- 108- Cuha, annesine: "Saçlarını ben ağarttımsa, dişlerini kim döktü?" der.
- 109- Cuha, imamlık yaparken: "Elif, lâm, mim Türkler yenildiler", diye okuyunca, "Bizanslılar olacak", diye uyarıldığında: "Hepsi bir, düşman oğlu düşman değil mi?" der.
- 110- Cuha, iyi yemekler yemesini öneren cerraha: "Sesli söyle, amcam duysun", der.
- 111- Cuha: "Satın aldığım evin parasını istediler, yok dedim ve anlaşma da bozuldu", der.
- 112- Cuha, halifeye: "Sana iyi bir öğüt, anneme bir hizmetçi ver", der.
- 113- Cuha: "Bana bu aşure orucu altı ay yeter", der.
- 114- Cuha, uykuda karnı üstüne yatınca, diğerleri, bu zavallı da kendi kendine livata yaptı, derler.
- 115- Cuha rüyasında altın görür, altına yapar, uyanınca: "Altın yok, pislik var, mafiş, der.
- 116- Cuha'ya kıyamet günü nasıl hesap vereceğini sormuşlar: "O güne kadar nasıl olsa kimse hayatta kalmayacak", der.
- 117- Cuha, babası öldüğünde, sabahları ağlayan annesine: "Bu saatler babamla yattığın saatlerdi", der.
- 118- Cuha, babasına, neden annemle yatmıyorsun? diye sorunca, babası, annen yorgun, dediğinde Cuha: "Annem dayanıklıdır. Yüz erkekle başa çıkar," der.
- 119- Cuha, cariyenin ayağına batan dikenini arayınca cariyeye acıdan yellenip: "Tam orada", deyince, Cuha da: "Evet sesini duydum", der.
- 120- Cuha, sirke ve yağ almaya giderken unutmamak için hep, "yağ, sirke", diye tekrarlar. Yolda arkadaşlarına rastlayınca, nereye gittiğini sorarlar. Cuha: "Sessiz olun, yoksa kuru kayısı ve bademleri unutacağım", der.
- 121- Cuha, yolda babasının ısmarladığı on yumurtanın sekizini yer. Eve dönünce: "Ben

payımı yedim, size birer tane kaldı”, der.

122- Cuha’yla babası evlilikten konuşurlarken, Cuha zekerinin üzerine vurur ve: “Dinle, senin için konuşuyoruz”, der.

123- Cuha küpte kendisini görür. Annesine evde hırsız var, der. Küp kırılır ve su eve yayılınca: “Ne kadar da çok imişler”, derler.

124- Cuha, suda yıkanan babasına: “Zekerin suda boğulmasın. Sonra anneme kan parası ödersin”, der.³⁰

Yukarıdaki listede bulunan fıkraların kaynakları, El-Cahiz (öl.868), Et-Tevhidi (öl.1023), El-Abi (öl. 1030), El-Meydani (öl.1124), İbn’ül-Cevzi (öl.1201), Mevlâna (öl.1273), Şafi (öl.1532), Ez-Zaidi (15. yüzyıl) gibi yazarların eserleri ve 17. yüzyılda kaleme alınan *Nüzhet el-Üdeba* ve Milâvi’nin 17 yüzyılda kaleme aldığı *İrşad man Naha ila Nevadir-i Cuha* adlı kitaplardır. (Marzolph 1996: 291-298) Bunların dışında, 19 yüzyıla tarihlenen *Hikâyet an Cuha Hezeliya* adlı bir Cuha yazması da vardır. Kitabın adından da anlaşılacağı gibi, daha çok müstehcen Cuha fıkralarını içerdiği söylenebilir.³¹

Cuha fıkralarından 17 tanesi Faik Reşat’ın, 1910 yılında yayınladığı *Külliyat-ı Letaif* adlı derlemede yer almıştır. Faik Reşat, kitabının ilgili bölümünde Cuha’yı şöyle tanıtır: “Bizim Nasreddin Hoca gibi, Arap’ta Ceha namında bir adam vardır ki bir çok letaifi muhadarat kitaplarında yazılıdır. Latifelerinden intihab eylediklerimizi buraya aldık.”³²

Yukarıda kısaca anılan Cuha fıkralarından ayrı olarak Yahudiler arasında anlatılan bir Cuha fıkrası da şöyledir:

Cuha evini satmaya karar verir. Satmadan önce evin iç duvarına bir çivi çakar. Evi alacak olana da: “Evi satarım ama bu çivi bana ait olacak. Onu satmam”, der. Evi almak isteyen bir Yahudi bu şartı kabul eder, evi alır ve eve taşınır. Cuha, evi sattıktan sonra, nerede bir hayvan leşi bulduysa getirip sattığı evdeki çiviye asar. Bu durum günlerce sürer. Ev sahibi hayvan leşi kokusundan çok rahatsız olur ama evi alırken Cuha’ya söz verdiği için de bir şey söyleyemez. Sonunda durum dayanamaz bir hal alınca Yahudi eşyalarını toplayıp evi terk eder. Ev tekrar Cuha’ya kalır. O günden beri ‘Cuha’nın çivisi’ deyimi bir atasözü gibi söylenir.”³³

Bu hikâyede kaba bir kurnazlık, aldatma söz konusudur. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, Cuha fıkralarının bir kısmı böyle kurnazlık, kaba şakalar, anlatımlar içerirler. En eski Cuha fıkraları içinde açık-saçık olanların sayısı da oldukça fazladır. Bu fıkraları en eski Nasreddin Hoca fıkralarıyla karşılaştırdığımızda, bazı açık-saçık Cuha fıkralarının, sonradan Nasreddin Hoca’ya bağlı olarak anlatıldığını görürüz. Örneğin, 93 numarada gösterilen minareyle ilgili fıkraya Nasreddin Hoca fıkraları arasında da rastlıyoruz. Nasreddin Hoca yazmalarında rastladığımız

müstehcen fıkraların kaynakları içerisinde Cuha fıkralarının da yer aldığını buradaki örnekleri inceleyerek tespit edebiliriz. Fıkraların yayılması ve belirli tiplere bağlanması olayında, başkalarına ait fıkraların zaman içerisinde daha çok tanınan fıkra tiplerine bağlanarak anlatıldığı bilinir. Örneğin, Cuha fıkrası olarak anlatılan 82. fıkraya bakalım. Cuha'nın, babasının ölmesini değil de öldürülmesini istediğini anlatan bu fıkraya Cami'nin (1414-1495) *Baharistan* adlı eserinde de rastlıyoruz. Orada, fıkra'da soru sorulan Cuha değil, bir çocuktur. Fıkra şöyle:

*Bir çocuğa sordular: 'İster misin ki baban ölsün de mirasına konasın?' Çocuk: 'Hayır, dedi, ama isterim ki onu öldürsünler de hem mirasını, hem de kan parasını alayım.'*³⁴

Bu örnekte olduğu gibi, Cuha fıkralarının da daha eski örnekleri ve çeşitlemeleri aranırsa bulunur ve bir çoğunun başka fıkra tiplerinden alınarak Cuha'ya bağlandığı görülür.

NASREDDİN HOCA FIKRALARININ CUHA FIKRALARINDAN AYIREDİLMESİ İÇİN BAZI ÖLÇÜTLER

Yukarıda özetlenen en eski Cuha fıkralarıyla, Nasreddin Hoca fıkralarını karşılaştırsak aradaki farkları görebiliriz. Bu farklar bize her iki fıkra tipinin özelliklerini tespit etme kolaylığı sağlar. Böylece elimizde, Nasreddin Hoca ve Cuha fıkralarının ayırt edilmesinde işe yarayacak bazı ölçütler olur. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Cuha fıkralarında kurnazlık, aldatma ve yalan öğelerine fazla rastlanır. Nasreddin Hoca'ya bağlanan fıkralarda ise bu özellikler tek tük bulunsa da ön plâna çıkmaz. Nasreddin Hoca fıkraları ince bir espri gücüne, zekice cevaplara dayanır.
2. Cuha fıkralarında, anne ve babayla, üvey anneyle ve babanın cariyesiyle çok kaba cinsel içerikli şakalar yapılmaktadır. Toplam Cuha fıkraları içerisinde bu tür fıkraların sayısı bir hayli fazladır. Nasreddin Hoca fıkralarında ise, anne ve baba çok az yer almaktadır. Ancak birkaç fıkrada bunlara rastlıyoruz. Türk toplumunda olduğu gibi, Nasreddin Hoca fıkralarında da anne ve babayla cinsel içerikli konuşma, şaka yoktur.
3. Cinsel içerikli Nasreddin Hoca fıkralarının bir kısmının başka fıkra tiplerinden Hoca'ya bağlanmış olduğunu, eski fıkra kaynaklarını tarayarak gösterebiliriz. Buna rağmen Nasreddin Hoca fıkraları içerisinde rastladığımız cinsel içerikli ve çağrışımlı fıkralar, çoğunlukla Anadolu insanının kahvelerde, çeşitli erkek toplantılarında anlattıkları fıkralara yakındır. Cuha fıkralarındaki gibi bayağıya kaçmaz. En eski Nasreddin Hoca yazmalarında bulunan bazı bayağı açık-saçık fıkralar, yukarıda gösterildiği

gibi, başka fıkrâ tiplerinden alınarak Nasreddin Hoca tipine bağlanan ya da müsten-sihlerin eklediği fıkrâlardır. Konunun uzmanı olanlar bunları ayırt edebilirler.

4. Nasreddin Hoca fıkrâlarında, gene Anadolu etkisiyle, eşekli fıkrâlar vardır. Bu tür fıkrâlara eski Cuha fıkrâları arasında pek rastlamıyoruz.

5. Nasreddin Hoca fıkrâlarındaki zekâ pırlıtısı yerine Cuha fıkrâlarında aptallık ön plândadır.

6. Nasreddin Hoca fıkrâları Türk insanının dünya görüşünü, Türk toplumunun kültürünü yansıtır. Cuha fıkrâları ise Arapların dünya görüşünü ve kültürünü yansıtır. Örneğin, öldürülen insan için “kan parası” alınması bir Arap geleneğidir ve Cuha fıkrâlarında rastlanır. Nasreddin Hoca fıkrâlarında rastlanmaz.

7. Nasreddin Hoca fıkrâlarında, Anadolu ya da diğer ülkeler insanının günlük yaşamından, sosyal yaşam ve ilişkilerinden kesitler sunulur. Cuha fıkrâlarında da Arapların sosyal ve günlük yaşamları yer alır. Yemek alışkanlıkları, çalışma yaşa-mı, eğlence gelenekleri gibi.

8. Kelime oyununa dayanan fıkrâlar söz konusu olduğunda, yukarıda 1 numaralı fıkrâda görüldüğü gibi, Cuha, Arapça kelimelerle espri yapar. Böyle bir fıkrânın diğer toplumlar için bir anlamı yoktur. Çünkü, fıkrâ Arapça üzerine kurulmuştur. Nasreddin Hoca'nın tanınmış fıkrâsı, “Çocuğunuza Eyüp adını takmayın, sonra söylene söylene ip olur” fıkrâsında da espri “ip” kelimesiyle sağlandığı için ancak bu kelimenin bilindiği Türk toplumlarında anlamı vardır. Bu “ip” kelimesini bir başka dile çevirdiğiniz zaman fıkrânın esprisi kaybolur.

9. Cuha fıkrâlarında, insanların büyük abdeste, küçük abdeste çıkması, yellenme-si gibi skatoloji olarak nitelenen ve anlatılması ayıp sayılan işlerden sıklıkla söz edilir. Yukarıdaki örnekleri ve diğer kaynaklarda verilen Cuha fıkrâlarını incelersek, onun böyle düzinelerce fıkrâsı olduğunu görürüz. Nasreddin Hoca fıkrâlarında ise böyle anlatımlar birkaç taneyi geçmez.

10. Cuha, İspanyol Yahudilerinde, yahudileşme sürecinden geçerek bir Yahudi Cuha haline geldiğinde bir çok olumsuz özelliği öne çıkmıştır. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz: Bencillik, cahillik, mantıksızlık, gevezelik, işe yaramazlık, budalalık v.s gibi. Yahudi Cuha tipine, Arap Cuha'nın tüm olumsuz yönlerini alan, fakat olumlu yönlerini ihmal eden bir tip olarak da bakabiliriz.³⁵ Nasreddin Hoca tipinde de bazı olumsuzluklara rastlanır. Fakat bunlar, neredeyse tamamen olumsuzluklar üzerine kurulmuş bir mizahın temsilcisi haline gelen Cuha tipininkiler yanında birkaç örnekten ileri gitmez.

Nasreddin Hoca fıkrâlarıyla, Cuha fıkrâlarının birbirlerinden ayrılması çalış-masında, başka araştırmaların yanı sıra, yukarıda belirtilen özellikler de ölçüt olarak alınırsa, az yanılma payı ile bu fıkrâlar biri birlerinden ayrılabilir. Nasreddin Hoca

konusunda çalışan ve hem Nasreddin Hoca'dan hem de Cuha'dan çok sayıda fıkrayı tetkik edenler için bu iş zor olmayacaktır. Yalnız, tek tarafı çalışanlar, yani sadece Nasreddin Hoca üzerine, ya da ağırlıklı olarak Cuha konusunda çalışma yapanlar için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

ARAPLAR NASREDDİN HOCA 'NIN VARLIĞINI KABUL ETMİYORLAR

Nasreddin Hoca, tüm dünyada, ister Nasreddin Hoca, ister Molla Nasreddin, ister Nasreddin Efendi, ister Efendi veya başka adlarla anılsın, Türklerin fıkra kahramanı ve fıkra tipi olarak kabul edilir. Fıkraları, Balkanlar'dan Çin'e, Kafkaslar'dan Ortaasyaya kadar çeşitli halklar arasında yıllardan beri sevilerek anlatılır ve dinlenir. Buna karşın Arap ülkelerinde Nasreddin Hoca'nın varlığı kabul edilmez, adı anılmaz. Fıkraları Cuha'ya mal edilerek anlatılır. Araplar, Nasreddin Hoca'nın Cuha olduğunu ileri sürerler. Çevirilerde de Nasreddin Hoca adına yer vermezler, Cuha adını kullanırlar. Kısacası, Araplar, bütün dünyanın Türk fıkra kahramanı ya da tipi olarak kabul ettiği ve üzerine yüzlerce kitap, araştırma yayınladığı Nasreddin Hoca'yı yok sayma eğilimindedirler. Bu konuyu sunacağım belgelerde daha açık bir şekilde görebiliriz.

Akşehir'de düzenlenen Nasreddin Hoca şenliklerinin ilki 1959 yılında gerçekleştirildi. Bu şenlikte, dünyanın çeşitli ülkelerinde basılan Nasreddin Hoca kitapları derlenerek bir sergi açılması için Akşehir Belediye Başkanlığı tarafından çeşitli ülkelerin büyükelçiliklerine yazılar yazıldı. O zamanlar Birleşik Arap Cumhuriyetleri adındaki devletin büyükelçiliğinden gönderilen mektubun metni şöyledir:

Akşehir Belediye Reisine,

20 Mayıs 1959 tarihli mektubunuzu almakla müşerref olduk. Mektubunuza cevap olarak, Nasreddin Hoca'nın Birleşik Arap Cumhuriyetleri'nde maruf olmadığını bildirir, davetiyeinize ayrıca teşekkür etmekle saygılarımızı sunarız.³⁶

Bu cevabında büyükelçi, Nasreddin Hoca'nın Mısır ve Suriye'de bilinmediğini, bozuk bir anlatımla yazıyor. Yüzyıllar boyunca Osmanlı egemenliğinde yaşayan bu iki Arap ülkesinde, Nasreddin Hoca'nın bilinmemesi mümkün değildir. Fakat en üst düzeyde bir Arap devlet yetkilisinin kaleminden tam aksini öğreniyoruz. Tabii büyükelçi düpedüz yalan söylemiştir. Ama neden buna gerek görmüştür. Şunun için. Araplara göre, Türklerin bir edebiyatları, anekdot kültürleri olamaz. Türkler, Arap fıkra kahramanı Cuha'nın fıkralarını Nasreddin adında birine mal etmişlerdir. Bu anlayış, büyükelçiyi böyle bir cevap vermeğe zorlamıştır. Arap kültürünü yamamak, Türk kültürünü yok saymak gibi bir uğraşın belirtilerindedir

bu davranış. Ama kökleri derinlerdedir. Şöyle ki: Cuha fıkraları içerisinde, 17. yüzyılda yazılan *Nûzhet el Üdeba* adlı kitaptan alınan bir fıkraya vardır. Yukarıda, 109 numaraya gösterilen bu fıkranın tam metnini Marzolph'un kitabından çevirerek veriyorum:

Cuha, bir gün, cemaatin önünde imamlık yaparken okuyordu: 'Elif, lâm, mim. Türkler yenildiler...' Arkadan, cemaatten biri: 'Doğrusu: 'Rumlar yenildiler', şeklidir, diye uyarınca, Cuha geriye döndü ve karşılık verdi: 'Sus cahil! Hepsini düşman ve düşman oğlu düşman değil mi?'³⁷

Buradan, bir Cuha fıkrasının tanıklığında, Arap halkı arasında Türklerin “düşman oğlu düşman” sayıldıkları anlaşılmaktadır.

Son yıllarda, Türkiye’de, turistlere yönelik çeşitli dillerde Nasreddin Hoca kitapları yayınlanmaktadır. Bu kitaplardan özellik gösteren iki Arapça kitap elimizdedir. Bu kitapların adı Nasreddin Hoca Fıkraları’dır. İngilizce, Almanca, Fransızca ve diğer dillerdeki baskılarında da adları bu şekilde çevrilmiştir. Fıkralarda da doğal olarak Nasreddin Hoca adı geçmektedir. Yalnızca bir dile Arapçaya yapılan çevirileri hariç. Bu kitaplardan birinin Arapçası, *Min Nevadir-i Cuha* adını taşımaktadır ve içerisinde Nasreddin Hoca adı geçmemektedir. Onun yerine Cuha adı geçmektedir. Kısacası, kitapta Nasreddin Hoca’nın fıkraları resimleri vardır ama adı yoktur. Fıkralar sanki Cuha fıkrasıymış gibi anlatılmaktadır. Kitabın aslı Türkçe olduğuna ve çeşitli dillere Nasreddin Hoca kitabı olarak çevrildiğine göre, Arapçasının değiştirilmesi olayı çevirenin işgüzarlığı olarak görülmektedir.³⁸ Diğer kitap ise, *Min Hikâyet-i Cuha, 202 Hikâyet* adıyla Arapçaya çevrilmiştir. Bu kitapta da Nasreddin Hoca fıkraları ve resimleri bulunmaktadır ama Nasreddin Hoca adı yoktur. Fıkralar Cuha fıkrası olarak verilmektedir.³⁹

Burada yayıncıların kasıtlı bir davranışının olduğunu sanmıyorum. Bu durumu, tamamen yeterli bilgiye ve iyi bir editörlük hizmetine sahip olamamanın sonucu ortaya çıkan bir şanssızlık olarak değerlendiriyorum. Türkiye’ye gelen bir Arap turistinin eline, Nasreddin Hoca fıkralarını Cuha fıkrası olarak anlatan bir kitap veriyoruz. Nasreddin Hoca’yı bile güldürecek demeyeyim, kızdıracak bir durumla karşı karşıyayız. O halde bütün Türk dünyasının ortak fıkraya kahramanı, daha doğrusu sembolü olan Nasreddin Hoca’yı ve fıkralarını yabancılara nasıl tanıtacağız? Bu durumun düzeltilmesini, en azından Türkiye’de basılan Arapça Nasreddin Hoca kitaplarına “Nasreddin” adının da girmesini sağlamalıyız. Bu konuda, Nasreddin Hoca’nın deyişiyle, “Ayn yerine getirilmesi”, ilgili devlet kurumlarına ve sivil toplum örgütlerine, düşmektedir.

Sonuç olarak, Arapların fıkraya kahramanı Cuha ile Türk dünyasının fıkraya kahramanı Nasreddin Hoca arasındaki ilişkiyi kısaca gözden geçirdiğimizde, 19.yüzyılın sonlarında, bazı şarkiyatçıların iddia ettikleri gibi, Hoca adının Cuha adının bozul-

masından ortaya çıkan bir ad olmadığını görürüz. İlk basılı Nasreddin Hoca kitabı *Letaif*'ten ve Bahai'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabından Arapçaya çevrilen Nasreddin Hoca fıkralarından Nasreddin adının çıkartılarak bu fıkraların Cuha'ya mal edildiği, fıkraların karıştığı bir gerçektir. Fakat Nasreddin Hoca ve Cuha fıkraları arasındaki belirgin farklar, bu fıkra kaymalarını değerlendirmede ve yerine oturtmada bize yardımcı olmaktadır. Araplarda görülen Nasreddin Hoca'yı yok sayma tutumu günümüzde de sürmektedir. Örneğin, Türkçeden Arapçaya çevrilen iki Nasreddin Hoca kitabından "Nasreddin Hoca" adının çıkarılıp yerine "Cuha" adının konmasını başka neyle izah edebiliriz? Bu konularda araştırmalar yapılarak halkın ve yayıncıların bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Not: Bu yazı, 8-9 Mayıs 2008 tarihlerinde, Akşehir'de gerçekleştirilen "21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, Uluslararası Sempozyum"da, bildiri olarak sunulmuştur.

1. Ulrich Marzolph - Ingeborg Baldauf, "Hodscha Nasreddin", *Enzyklopädie des Märchens*, Band: 6, No: 4/5, Walter de Gruyter, Berlin, 1990, s.1128.
2. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin I*, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911, s. XXXII
3. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin I*, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911, s. XXXVIII
4. İbn'ül-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, Türkçesi: Enver Güneç, 3. Baskı, Şule Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s. 55.
5. İbn'ül-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, Türkçesi: Enver Güneç, 3. Baskı, Şule Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s. 55-61.
6. Marie Christine Bornes-Varol, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi Cuha", *Doğu'da Mizah*, (Hazl. İrene Fenoglio-François Georgion, Çev. Ali Berktaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 49-52.
7. Mevlâna, *Mesnevi II*, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayınları, İstanbul, 1954, s. 239.
8. Mevlâna, *Mesnevi V*, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayınları, İstanbul, 1974, s. 272-273.
9. Mevlâna, *Mesnevi V*, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayınları, İstanbul, 1974, s. 278-279.
10. Mevlâna, *Mesnevi VI*, (Çev: Veled İzbudak), MEB Yayınları, İstanbul, 1974, s. 354-363.
11. Sultan Veled, *Maarif*, 3. Baskı, (Çev. Meliha Ambarcıoğlu), MEB Yayınları, İstanbul, 1991, s. 332.
12. Ahmet Eflâki, *Ariflerin Menkıbeleri (Menâkıb al-Arifin) I*, (Çev. Tahsin Yazıcı), Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1973, s. 323-324.
13. *Atalar Sözü*, (Hazl. Velet İzbudak), TDK Yayını, İstanbul, 1936, s. 23.
14. Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi 10*, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 295.

15. Ziya Gökalp, *Halk Klâsikleri I: Nasreddin Hoca'nın Latifeleri*, Diyarbakır, 1972, s. 21-22.
16. *Letaif*, 1253 H.(1837), Dar üt-Tıbaat' ül-Amire, İslâmbol, s. 1-40. Kitabın çevriyazısı için bkz: M. Sabri Koz, "Nasreddin Hoca Fıkralarının 1837 Baskısı: Letaif", *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005, s. 371-406.
17. Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004) / Nasreddin Hodja Books: An Explained Bibliography (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları , İstanbul, 2005, s. 23-32.
18. Ulrich Marzolph - Ingeborg Baldauf, "Hodscha Nasreddin", *Enzyklopädie des Märchens*, Band: 6, No: 4/5, Walter de Gruyter, Berlin, 1990, s.1128.
19. Ulrich Marzolph, "Molla Nasr al-Din in Persia", *Iranian Studies*, Vol. 28, No. 3-4, Summer/Fall 1995, Published by Routledge, s. 167-168.
20. Ulrich Marzolph, "Zur Überlieferung der Nasreddin Hoca-Schwänke ausserhalb des türkischen Sprachraumes", *Türkische Sprachen und Literaturen Materialien der ersten deutschen Turkologen-Konferenz, Bamberg, 3-6 Juli 1987*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1991, s. 281.
21. Bahai, *Letaif-i Hoca Nasreddin*, İkbâl Kütüphanesi, Dersaadet, 1910, s. 166-204.
22. [Bahai], *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (Hazl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 113-128.
23. Bahai, *Letaif-i Hoca Nasreddin*, İkbâl Kütüphanesi, İstanbul, 1926, s. 174-218.
24. Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Edebiyatçılar Derneği Yayını, Ankara, Temmuz 1996, s. 208-228.
25. Bahai, *Letaif-i Hoca Nasreddin*, İkbâl Kütüphanesi, Dersaadet, 1910, s. 1-273.
26. Hikmet bin Şerif El-Trablusi, (Türkçeden çeviren), *Nevadir-i Cuha el- Kübra*, el- Mektebetü'l-Ehliyye bi-Mısır, 1928, s. 1-272.
27. Saim Sakaoğlu, "Nasreddin Hoca Fıkralarının Motif Yapısı", *Türk Fıkraları ve Nasreddin Hoca*, Konya, 1992, s. 119-120.
28. Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C. H. Beck Münih, 1996, s. 24-64.
29. Aykut, A.Sait Aykut, "Arap Cuhası Nasreddin Hoca'nın Nesi Olur?", *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Hazl. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayını, İstanbul, 2005, s. 124.
30. Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C. H. Beck Münih, 1996, s. 24-64.
31. Ulrich Marzolph, "Cuha, The Arab Nasreddin, in Mediavel Arabic Literature", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri II. Cilt, Halk Edebiyatı*, MİFAD Yayını. Ankara, 1986, s. 252.
32. Faik Reşad, *Külliyat-ı Letaif*, (Hazl. N. Ahmet Özalp), Kitabevi Yayını, İstanbul, 1995, s. 474-478.
33. Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C. H. Beck Münih, 1996, s. 233-234.
34. Cami, *Baharistan*, (Çev. M. Nuri Gençosman), MEB Yayını Ankara, 1954, s. 123.
35. Marie Christine Bornes-Varol, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi Cuha", *Doğu'da Mizah*,

(Habl. İrene Fenoglio-François Georgion, Çev. Ali Berkta), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s. 49-63.

36. Mustafa Duman, "Nasreddin Hoca Cuha mıdır?", *Cumhuriyet*, (7. Temmuz 2001), İstanbul, s. 2.

37. Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C. H. Beck Münih. 1996, s. 59.

38. *Min Nevadir-i Cuha*, And Yayınları, İstanbul, 1988, s. 1-141.

39. *Min Hikâyet-i Cuha*, 202 *Hikâyet* , (Çev: Halid el - Nuri), Galeri Minyatür, İstanbul, (t.y), s. 1-126.

NASREDDİN HOCA FIKRALARINDA MÜSTEHCENLİK KONUSU

Nasreddin Hoca fıkralarında müstehcenlik, yani açık-saçık anlatımlar konusu son yıllarda en çok tartışılan konulardan olduğu için kısaca değinmekte yarar vardır. Önce açık-saçık anlatımlar konusunda geçmişten günümüze kadar gelen süreç içerisinde düşüncelerini açıklayanların sözlerinden birkaç alıntı yaparak konuya girmeyi yararlı buldum.

Açık-saçık anlatımlar Hıristiyanlar arasında da tartışmalara yol açtığı için 12. yüzyıl tarihçi ve yazarlarından Abül Faraç'ın (öl:1286) *Abül Faraç Tarihi* adıyla dilimize çevrilen *Kronografya*'sının başında, derleyip yazdığı hikâyelerde Hıristiyanları, müşrikleri, filozofları ve meczupları eleştirirken kullandığı açık-saçık anlatımları şöyle savunur:

Bir araya getirdiğim ve sıraladığım bu hikâyeler içinde belki de iffet ve nezaket icaplarının dışına çıkmış olanına tesadüf edilir ve bunların canlı ve intizamlı manastırlar içinde nezih bir hayat geçiren kimseler tarafından naklolunmaması ve bunlara göre hareket edilmemesi lâzım geldiğine zahip olursanız, belki de bana karşı küfretmeğe ve beni muaheze etmeğe kalkışsınız. Fakat böyle yapmayınız. Çünkü hikmet evinde her şey lâzımdır. Tabii bir surette zekâyı keskinleştiren, idraki aydınlatan, gam ve gussa içinde yaşayan akla istirahat ve neşe veren hiçbir şey burada reddolunamaz. Bir büyük konak da böyledir ve buraya yalnız altından ve gümüşten yapılmakablar lâzım değildir. Keçi derilerinden yapılmakablar da lâzımdır. Fakat biz bir

resul gibi konuşarak deriz ki; kafanızı temizlemek ve idrakinizi incelemek istiyor-sanız bu kitapta istihkâra değer, yahut zihni bir istifade temin etmiyecek mahiyette olan hiçbir hikâye bulamazsınız.¹

Araplarda kısa anlatı, başka bir deyişle anekdot ya da Arapların ifadesiyle, “nevadir” denilen sözlü edebiyat türü çok gelişmiştir. Erken İslâm edebiyatında bu türden anlatılara çok rastlanır. Bu anlatıların bir çoğunda cinsellik ön plândadır. Bu konuda A. Sait Aykut, Endülüslü Emevileri devrinde, 860-940 tarihleri arasında yaşayan İbn Abderrabbih’i anlatırken ve onun “nevadir” denilen latifelerini değerlendirirken şöyle demektedir:

...Yazar ahlâkçıdır ama fanatik değildir. Mizahi anekdotlar yer yer müstehcene yaklaşırsa da hiç biri incelikten yoksun değildir. O dönemde düşündürerek gülmek ve güldürebilmek çok önemli sayılıyordu. Arap edebiyatının şiirden sonra belki de en zengin olduğu alan mizahi kısa hikâyeler alanıdır... Cinsellik Arap edebiyatında hiçbir zaman yadsınan bir şey olmamıştır. Cinselliğin gülünç yanları, Arap klasik çağının önemli mizah konularındandı. İbn Sım gibi Endülüslü büyük bir “fakih” [İslâm hukuku uzmanı] Viktorya çağında yaşayan aristokrat bir Avrupalı’nın ancak tavan arasında, gizli gizli okuyup kasıklarını tuta tuta kahkahalar atacağı cinsel fıkralar kaleme almış biridir. İyi bir nükte bazen altınla satın alınırdı.²

Açık-saçık hikâyelerin anlatılması söz konusu olunca, diğer bir çok yazar ve şairin yanısıra Mevlâna Celâleddin Rumi ve *Mesnevi* adlı eserindeki açık-saçık hikâyeler de akla gelmektedir. Bu konuda işi iyi bilenlerden birinin, Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu’nun yazdıklarına bakalım:

*Letaif kitaplarında bazen açık saçık hikâyelere de rastlanır. Eskiden meclislere kadınlar dahil olmadığı için o tür hikâyeleri anlatmak ayıp sayılmazdı. Gaye, anlayışlı kişilere bir ibret dersi vermektir. Bilindiği gibi, *Mesnevi*’de bir hayli açık-saçık hikâyeye vardır. Bunları okuyan anlayışsızlar kendisi hakkında yakışsız kanaatler edinmesin diye Mevlâna:*

*“Beyti men beyt-i nist iklim-est
Hezl-i men hezl-i nist talim-est”,*

demıştır. Beyt kelimesi hem iki mısralık şiir hem de ev manalarını ifade eder. Mevlâna: Benim beytim ev veya iki mısralık şiir değil bir ülkedir. Benim şakalarım (veya açık-saçık sözlerim) açık-saçık söz değil bir talimdir, bir derstir, diyor. Aynı mazmunu bir başka şair:

“Ayn-ı ma’na der dil-est, ayn-ı ayb ender su-est”, mısrasıyla ifade etmiştir. Türkçe-

si şudur: “Manayı gören göz gönüldedir. Ayıbı gören göz de başıdır.”³

Eski yazmalardaki Nasreddin Hoca fıkralarının yayınlanması söz konusu olunca, bazı fıkralarda bulunan müstehcen sözcüklerin ve anlatımların aynen alınması konusunda tartışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda düşüncelerini açıklayan araştırmacıların çoğu, bilimsel yayınlar söz konusu olduğundan çeşitli nedenlerle, fıkraların olduğu gibi yayınlanmasından yanadırlar. Bu bağlamda düşüncelerini yazanlar olmuştur. Örneğin Prof. Dr. Günay Kut bir yazısında şöyle demektedir:

...Pertev Naili Boratav'ın yıllar boyu üzerinde çalıştığı Nasreddin Hoca kitabı çıktı çıkacak derken nedense basılan kitap piyasaya çıkmadı. Nedeninin de hikâyelerin bir kısmının adaba aykırı bulunması olduğu söylendi ve yazıldı. Oysa yine Nasreddin Hoca üzerinde çalışanlar bilirler ki, Hoca'nın hikâyeleri 1837 yılından başlayarak 1926 yılına kadar 17 kez basılmıştır. İlk baskısı da devlet matbaasında [Darü't tbaat'il Amire] yapılmıştır. Bu baskıda, yazmalarda görülen ve açık-saçık olarak nitelendirilen hikâyelerin tümü olmasa da bir kısmı mevcuttur. O zaman hikâyelerin basılmasının bir sorun olmadığı, hikâyelerin 17 kez basılmasından anlaşılmaktadır.⁴

Aynı konuda bir başka araştırmacı, Doç. Dr. Hasan Özdemir şunları yazmıştır:

*Mecmualarda, gerek Nasreddin Hoca üzerine anlatılan latifeler arasında, gerekse Hoca'yla ilgili olmayanlarda “müstehcen” olanları vardır. Bu tür latifelerin varlığı Hoca'yla ilgili çeşitli yayınlarda da dile getirilmiştir. Türkiye'deki yayınlarda müstehcen lâtifelerin varlığından söz edilmekle beraber, her nedense yayınlanmamışlardır. Örneğin, Bahaî (Veled Çelebi İzbudak), **Letâif-i Nasreddin Hoca** adlı kitabında müstehcen latifeleri kitabına almadığını yazmaktadır. Aynı şekilde Şükrü Murat Elçin, yayınladığı Nasreddin Hoca mecmuasında müstehcen lâtifelerin varlığına değinmekte ve bunları bu özelliklerinden dolayı yayınlamadığını belirtmektedir. Buna karşılık Türkiye dışında yapılan yayınlarda bu tür latifeler de yayınlana gelmiştir. Örneğin, asrımızın başında, Nasreddin Hoca'yla ilgili bir kitap yazmış olan Albert Wesselski, müstehcen lâtifelere de eserinde yer vermiştir. Aynı şekilde Kathleen R.F. Burrill yayınladığı Nasreddin Hoca mecmuasında, lâtifelerin müstehcen olup olmadığına bakmaksızın hepsini yayınlamıştır. Bilindiği gibi, “müstehcenlik” bugün olduğu gibi geçmişte de tabu tanımayan fıkranın özel bir ilgi alanı olmuştur. Bundan dolayı bu tür fıkraların Türkiye'de de yayınlanabilmesi için bir çıkar yol bulunmalıdır.⁵*

Nasreddin Hoca fıkralarını derleyip *Erotikle Karışık Nasrettin Hoca Fıkraları* adıyla yayınlayan Günel Altıntaş, kitabının başında “Önsözel Bir Cevap” başlığı altın-

da, kendisini eleştirecek olanlara yönelik olarak şunları yazar:

Yazmalarda, cinsel organ ve edimlerden halk arasındaki adlarıyla söz edilmesine gelince; bu, korumaya çalıştığımız halkın ahlâkı, töresi icabıdır. Benim babam yargıçtı. Bu yüzden, çocukluğumda, çoğu zamanımı adliyede geçirdim. Bir gün, bir duruşmada, tecavüze uğramış bir kızın, sanığı göstererek: "Bu adam beni s..ti", diye olayı anlatışını hatırlıyorum. Kız o sözcüğü kullandıkça, yargıç: "Sinkaf etti de kızım", diye onu uyarıyor; ama kız yine bildiği gibi söylüyordu. ⁶

Yalnızca fıkralarda değil, Türk atasözlerinde de müstehcen ifadeler vardır. En eski atasözü kitabı olduğu bildirilen *Atalar Sözü*, *Saltuknâme*'yle aynı tarihte, 1480 yılında bitirilmiştir ve içerisinde müstehcen ifadeler vardır.⁷

Nasreddin Hoca'nın yazmalardaki ve sözlü gelenekteki bazı fıkralarının müstehcen anlatım ve sözcükler içerdiği biliniyor. Bu konuda çok yazıldı, söylendi. Bana göre, bilimsel yayınlarda sansür uygulamanın gereği yok. Yerine göre, fıkrayı atmaktansa, müstehcen addedilen sözcük değiştirilir ya da (...) şeklinde gösterilebilir. Gençlere ve çocuklara yönelik yayınlar ise ayrı bir uzmanlık işidir. Onu bilimsel yayınlarla karıştırmayalım. Çocuklara ve gençlere yönelik kitap ve diğer yayınlara, eğitici, öğretici fıkralar alınmalıdır.

Nasreddin Hoca fıkra, latife ya da hikâyelerinden müstehcen olanların tamamen atılması düşüncesi ise halkın meydana getirdiği folklor mahsüllerine sansür uygulamak anlamına gelir. Bu yapılmamalı ve bu konuda yaygara çıkarılmamalı. Nasreddin Hoca'nın bazı açık-saçık fıkralarını yayınlayanların kasıtlı davrandıklarını iddia etmenin bir anlamı yoktur. Mevlâna ne kastederek *Mesnevi*'sine müstehcen bazı hikâyeler almıştır? 300-400 yıl önce, bazı müstehcen Nasreddin Hoca hikâyelerini yazıya geçirenlerin, Hoca'ya ne düşmanlıkları vardı? Yazmalardaki Nasreddin Hoca metinlerinin batı ülkelerinde sansürsüz yayınlandığına dair Decourdemanche, Wesselski, Marzolph ve Burrill örnekleri önümüzde iken, artık bu konuları tartışmaya son verip enerjimizi daha yararlı işlerde kullanmalıyız.

1. Gregory Abu'l-Farac (Bar Hebraeus) *Abu'l-Farac Tarihi* Cilt:1, Süryanice'den İngilizceye Çeviren: Ernest A. Wallis Budge, Türkçeye Çev: Ömer Rıza Doğrul, TTK Yayını, Ankara, 3. Baskı: 1999, s. 52-53.

2. A. Sait Aykut, "İbn Abdırabbih", *Şarlatanlar, Deliler, Cimriler ve Asalaklar Kitabı*, (Giriş yazısı), Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2004, s. 7-8.

3. Mehmet Çavuşoğlu, "Letayifnâmeler ve Nasreddin Hoca", *Türk Edebiyatı*, Sayı: 255, (Ocak 1995), İstanbul, s. 23-24. Doğu klasiklerindeki açık-saçık hikâyeler konusunda Sadi ve diğer şairlerin, yazarların görüşleri için bkz: Hasan Çiftçi, *Klasik Fars Edebiyatında Hiciv ve Sosyal*

Eleştiri, Ankara, 2002, s. 66-83.

4. Günay Kut, “Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İran-Şiraz Milli Kütüphanesi No: 70/7H”, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 219.

5. Hasan Özdemir, “Nasreddin Hoca'yla İlgili İki Latife Mecmuası”, *I. Milletlerarası Nasrettin Hoca Sempozyumu Bildirileri 15-17 Mayıs 1989-Ankara*, Kültür Bakanlığı, HAKAD Yayınları, Ankara, 1990, s. 289-290.

6. Günel Altıntaş, *Erotikle Karışık Nasrettin Hoca Fıkraları*, Seçme Kitaplar, İstanbul, Ocak 1997, s. 10-11.

7. Bkz: Velet İzbudak, *Atalar Sözü*, T.D.K. Yayını, İstanbul, 1936, s. 64-65.

NASREDDİN HOCA'YI YASAKLAMAK

Pertev Naili Boratav'ın yazmalardan ve Bahâî'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabından yeni yazıya çevirerek yayınladığı fıkralar toplamı *Nasreddin Hoca* adlı kitaptan aldığı 400 fıkrayı günümüz diliyle yeniden yazan Memet Fuat, *Nasretin Hoca Fıkraları* adlı kitabının önsözünde şöyle diyor:

Bilim adamının yaptığı en doğrusu: Eski yazmalardaki fıkraları bir araya toplamış, sergiliyor. Ondan ötesi arkadan gelenlerin işi...Kendi ahlâklarına göre seçmek, anlatmak, tadını çıkarmak... Buna hiçbir engel yok...Kimse kimsenin yorumuna uymak zorunda değil...Elinizdeki kitap Pertev Naili Boratav'ın kaynak kitabına dayanarak bu işi sürdürme çabasıdır...Cinsellikle, cinsel organlarla ilgili olanları almamam, sövgüleri dışarıda bırakmam bir ahlâk eleştirisi ya da önerisi diye değerlendirilmelidir. Sadece sevmiyorum o tür fıkraları. Söverek konuşmaktan hoşlanmıyorum.¹

Yurt dışında yayınlanan Nasreddin Hoca fıkraları da çeşitli nedenlerle yayınlayanlar tarafından sansür edilmiştir. Örneğin, Karaçay halkı arasından derlenen fıkralardan oluşan *Nasra Hocanı Haparlari* adlı kitabın önsözünde Azret Örtten şöyle yazar:

Bu kitaba Nasra Hoca fıkralarından seçip en iyilerini, siyasetin ve toplumsal hayatın bütün yönlerini en açık seçik anlamları ile tasvir edenlerini ayırıp koydum. Nasra Hoca'nun eski kitaplarında sözü geçen edebe aykırı, sömürücü sınıfa uyarlanan dincilik ile ilişkili zararlı fıkraları bu kitapta kendilerine yer bulamadılar ve bulamayacaklardır.²

Nasreddin Hoca fıkralarının ve bu fıkraları içeren kitapların yasaklanması işi bizde yeni değildir. Abdülhamit döneminde, insanları, Nasreddin Hoca kitabının içindeki fıkralardan daha çok güldüren bir olayın gerçekleştiği, bir gazete yazısında yer alıyor. Kudret Emiroğlu tarafından bu olay, Ankara'da, 5. Milletlerarası Türk Folklor

Kongresinde, konuşurulmayan Prof. Dr. İlhan Başgöz ve bildirisini müstehcen bulunduğu için kongrenin kitabına alınmayan Jennifer Petzen bağlamında, Petzen'in bildirisini yayınlarken derginin "Sunuş" yazısında dile getirilmiştir. Şöyle:

1882 Teşrinisani'de, İstanbul'dan Paris ahrarına gönderilen imzasız mektup; "Nasreddin Hoca'nın hikâyelerini havi olan matbu kitabın satılması ve evlerde bulundurulması sarayı humayun tarafından şiddetle men edilmiştir. Bu garip tedbir, mezkur kitabın münderecatından ziyade alemi güldürmüştür", haberini veriyordu. Belki yüz bu küsur yıl sonra bilim dünyasının nihayet, zorla da olsa Nasreddin Hoca'yla tanışabilmesiyle, gülmemizin nedenleri siyaset konusu olmaktan çıkıp bilime konu olmaya başlar.³

Herbert Melzig, Nasreddin Hoca hikâyelerine Avrupa'da da sansür uygulandığını dile getirmiştir. Ona göre, Nasreddin Hoca fıkralarının ilk Almanca baskısı, *Meister Nasr-eddin's Schwänke und Räuber und Richter*, Avusturya'da yasak kitaplar listesinde uzun süre kalmıştır. Melzig, bu bilgiyi, 1872 yılında, Hermann Ethe'nin yayınladığı notlardan aldığını belirtmektedir.⁴

Henry D. Barnham tarafından İngilizceye çevrilen Nasreddin Hoca fıkralarını içeren *Tales of Nasr-Ed-Din Khoja*, 1923 yılında, Londra'da yayınlanmıştır. Kitabın önsözünde Sır Valentine Chirol, otoritesini sarstığını düşündüğü için, 20 yıl önce, II. Abdülhamit tarafından Nasreddin Hoca kitaplarının yasaklandığını, ancak 1908 yılında II. Meşrutiyet ilân edildikten sonra basın özgürlüğü ortamında, Nasreddin Hoca kitaplarının, bu arada Bahai'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı eserinin yayımlandığını, yazmaktadır.⁵

Çaylak Tevfik olarak da bilinen Mehmet Tevfik, *Letaif-i Nasreddin* adlı derleminin başında şunları yazıyor:

Bizim bir Hoca Nasreddin'imiz vardır ki bu zat Türklük aleminde pek ziyade kesbi şöhret etmiş olduğundan piri berna Hâce-i Dana'yi işitemiş ve hikâyeti şöyle dursun sade namı zıkr olunsa tebessüm-i tabii hasıl etmemiş bir kimse yoktur zannederiz. Hatta yakın zamanlarda bazı fıkaraatı Fransızcaya tercüme edildiğinden, kendisini Avrupalılar dahi tanımaya başlamışlardır... Fıkaraatının en tuhaf ve en hükümlüleri misl ü sair hikmetlileri gibi dillerde dain ise de çoğu mukayyed ü matbu değildir. Evvelce tabolunan Letaifname'sinde adi fıkralarının münderiç bulunması ve o nüshanın Fransızcaya tercüme olunması bad-ı eseftir.⁶

Mehmet Tevfik'in sözetdiği Fransızca kitap, Decourdemanche tarafından çevrilen ve 1876 yılında yayınlanan *Les Plaisanteries de Nasr-Ed-Din Hodja*, adlı kitaptır. İkinci baskısına Karakuş hikâyeleri eklenmiştir. Bu kitaptaki 126 Nasreddin Hoca fıkrası, Türkiye'deki taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarından birinden alınmıştır.⁷

Mehmet Tevfik'in yukarıdaki satırları yazdığı yıllarda ve daha sonra, yani II. Abdülhamit zamanında, yasaklanan kitaplar arasında Nasreddin Hoca fıkralarını içeren kitaplar da vardı. 1902 yılında, yasaklanan kitaplar toplatılmış ve İstanbul'da, Çemberlitaş Hamamı'nda yakılmıştır. Yakılan 150 çuval kitap içerisinde 264 tane *Letaif-i Hoca Nasreddin* ya da *Meşhur ve Müteanf Hoca Nasreddin Letaifi* adlı kitapların bulunduğunu resmi belgelerden öğrenmekteyiz.⁸

Bu yıllarda, daha çok taşbaskısı resimli Nasreddin Hoca kitapları yayınlandığı için ve yakılan kitapların adları da taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının adlarına benzediği için bu kitapların taşbaskısı olduklarını söyleyebiliriz.

Nasreddin Hoca fıkralarını, yazma, basma kitaplardan ve okurların gönderdiği mektuplar aracılığıyla halk ağzından derleyerek, *Letaif-i Hoca Nasreddin* adıyla yayınlayan Bahaî [Velet Çelebi], bu fıkraları yayınlarken kendisine göre bir ayırma tabi tuttu ve müstehcen gördüğü fıkraları kitabına almadı. Aldıklarında da bazı değişiklikler yaparak onları edepli hale getirdi. Bahaî, 1909-1910 yıllarında, fasiküller halinde yayınladığı *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabının başında şunları yazmıştır:

Hoca'nın hakikatına münafı bazı hikâyeler de isnad eylemişler. Şöhretine binaen-aslı bozulmuş olmamak ve eski kitap telhis edilmiştir dedirtmemek için, inanmaya inanmaya, daha doğrusu istemeye istemeye- derc ettik. Fakat Hoca'nın ruhunu anlamak isteyerek bu kitabı okuyanlar o fıkraları pek kolay ayırd ederler. Hoca, bazen, son derece rindlik, laubalilik gösterir. Sair emsalinin zendeka ve telinini ve belki siyaseten idamını müstevcib olacak mesaili sütüre-i letaif altında söylemiş olmakla beraber, amme-i sunuf-ı müslimin miyanında yine "Rahtetullahi aleyh", diye yad oluna gelmiştir.⁹

Günümüzde, yayınlanan Nasreddin Hoca fıkrası derlemelerinin çoğu, Velet Çelebi'nin yedi baskı yapan *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabından alınmıştır.¹⁰ Daha çok eski ve ağdalı bir anlatımla yazıya geçirilen bu fıkraların dili sonradan güncel yazı diline çevrilmiştir. Velet Çelebi'nin kitabına almadığı fıkralar halk arasında bilinmeyen fıkralar olarak kalmıştır.¹¹ Değiştirerek aldığı fıkralar ise, bu değişik şekilleriyle günümüze gelmiştir. Bu nedenle, Nasreddin Hoca'nın fıkralarının ilk şekillerini gösteren, özellikle yazmalardan alınan metinler, halk arasında ve hatta bilim adamları tarafından hayretle karşılanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, İstanbul'da yayınlanmakta olan *Vatan* gazetesinin 7 Aralık 1942 tarihli pazar sayısında, ünlü aktör Charlie Chaplin'in bir radyo konuşması yayınlanmıştı. Spiker hanımın: "Türkiye'de sizi dinleyen dostlarınıza bir şeyler söylemek ister misiniz?" sorusuna cevap olarak Chaplin şöyle diyordu:

Evet, onlara bir hikâye anlatmak istiyorum. Bütün ömrümde işittiğim hikâyelerin en

güzeli, en hoşu. Nasreddin Hoca'nın bir hikâyesidir. Hikâye şudur: Bir gün Hoca evinde oturup kahvesini içerken komşusu gelip, odun kesmek için ormana gideceğini ve eşeğini birkaç saat için ödünç vermesini ister. Hoca, eşeğim yok, çocuk onunla pazara gitti, diye cevap verdiği sırada, gerçekte ahırda olan eşek anırmaya başlar. Komşu, be Hoca, sen sakalından utanmıyor musun? Ne diye yalan söyledin, işte eşek ahırda, deyince, Hoca, bana mı inanacaksın yoksa eşeğe mi? diye cevap verir. Bu sırada spiker İngilizce olarak anlatılan fıkrayı Türkçeye çevirir ve: "Ha durun Mister Chaplin galiba sizlere birkaç söz daha söylemek istiyor, buyurun, sizi dinliyoruz", der. Bunun üzerine Chaplin şöyle devam eder: Evet sevgili dinleyicilerim, bugün bütün dünyayı aynı soru uğraştırmaktadır. Hepimiz insanlara mı inanacağız yoksa eşeklere mi?

Ahmet Emin Yalman'ın sahibi olduğu *Vatan* gazetesi, 6 Aralık 1942 tarihinde yapılan bu konuşmayı daha doğrus anlatılan fıkrayı yayınladığı için Ankara'daki Alman Büyükelçiliğini kızdırmıştı. Almanlar, *Vatan* gazetesinin cezalandırılmasını ısrarla isteyince, Aralık 1942'de, hükümet *Vatan* gazetesini iki ay süre için kapatmıştı. Charlie Chaplin, dünyaya mesaj verirken Nasreddin Hoca fıkrasından yararlanarak hedefi onikiden vurmuştu. Ama olayı nakleden *Vatan* gazetesine bu iş çok pahalıya mal olmuştu.¹²

23 Haziran 1975 tarihinde, İstanbul'da, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi tarafından "I.Uluslararası Türk Folklor Kongresi" düzenlendi. Prof. Dr. Pertev Naili Boratav Fransa'dan, Prof. Dr. İlhan Başgöz, Amerika'dan konuşmacı olarak çağırıldılar. Bildirilerini hazırlayarak Türkiye'ye gelen bu bilim adamlarının kongreye katılmaları son anda engellendi. Kongre başkanı, Kültür Bakanı Rıfık DANIŞMAN idi ve bu bağlamda kongrenin açış konuşmasını yapmıştı. Kültür Bakanlığı müsteşarı ise Prof. Dr. Emin Bilgiç'ti. Şimdi artık aramızda olmayan İsmail Tuğrul ŞAVKAY, bu utanç verici olayı bir yazısında şöyle anlatmıştı:

Türk bilim hayatında kara bir leke olarak duracak bu olay, Türkiye folkloru üzerinde en yetkili uzmanlardan Fransa Bilim Araştırmaları Merkezi araştırma uzmanı ve Ecole Pratique des Hautes Etudes, Paris'te öğretim üyesi bulunan Prof. Dr. Pertev Naili Boratav ile Indiana University öğretim üyelerinden Prof. Dr. İlhan Başgöz'ün çağdışı bir takım siyasi düşünceler ile son anda kongre dışı bırakılmaları idi. Kongreyi düzenleyenlerin bilim onurlarını ortaya koyan bu davranış, memnurluk ile belirtmek gerekir ki, bir çok demokratik kuruluşça olduğu gibi, kongre hazırlık komitesi ve kongre üyesi bulunan gerçek bilim adamlarının büyük bir çoğunluğu tarafından da şiddetle kınanmıştır.¹³

Bu bilimsel kongrede, Pertev Naili Boratav'ın sunamadığı bildiri, "Nasreddin Hoca Fıkraları için Bir Kaynak Kitap Tasarısı", adını taşıyordu. Adı geçen kongre-

de sunulamıyan bu bildiri diğerk sunulamıyan veya geri çekilen bildirilerle birlikte, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü tarafından, *Boğaziçi Üniversitesi Halkbilim Yıllığı 1975* adıyla, kitap olarak yayınlanmıştır.¹⁴ Konunun uzmanları tarafından ilgiyle karşılanan bu bildiri, Nasreddin Hoca'yla ilgili çalışmalarda, özellikle "Kaynak Kitap" hazırlanmasında önemli bir yol göstericidir.

Prof. Dr. İlhan Başgöz, Beşinci Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi'nde, "Nasreddin Hoca Fıkralarının Tarih İçindeki Değişimi" başlıklı açış bildirisini okurken, Nasreddin Hoca'nın eski yazmalarda yer alan fıkralarından örnekler vermeye başladı. Dinleyenlerden özür dileyerek bazı müstehcen Nasreddin Hoca fıkralarına bildirisinin akışı içerisinde yer verdi.¹⁵

Bu sırada, dinleyiciler arasında bulunan bir öğretim üyesi, oturduğu yerden bağırarak konuşmacıyı protesto etti. Sonra, ön sıralarda oturan Kültür Bakanlığı görevlisi Alaettin Korkmaz ve birkaç kişi, ayağa kalkarak bağırmaya başladılar. Dinleyicilerden bazıları da bu protestoya katıldı. Bakanlık görevlisi, kürsüde bulunan ve ne olup bittiğini anlamayan, şaşkınlıkla etrafa bakan Prof. Dr. İlhan Başgöz'e konuşmasını kesip kürsüyü terk etmesini söyledi. Başgöz kürsüyü terk ederken bu kez salonda bulunanların bir bölümü, bağırarak Başgöz'ün sözünü kesenleri protesto ettiler.

Ben de olay sırasında salonda idim. Gördüklerim ve duyduklarım şaşırtıcı ve üzücüydü. Bilimsel bir kongrede, konuşmacının söylediklerine, konuşması bittikten sonra ya da tartışmalar bölümünde itirazda bulunmak yerine, konuşmacıyı protesto edip kürsüden indirmek uygar bir davranış değildi. Hele bazı kişilerin, siyasi parti kongrelerindeki çirkin örnekleri andırırçasına, ayağa kalkarak kürsüde konuşan bir yaşlı profesöre el kol işaretleri yapıp bağırmaıarı, kötü görüntüler olarak belleklerde kalacaktır. Prof. Dr. İlhan Başgöz kürsüden indirildikten sonra, salonda bulunanların bir bölümü de kürsüden indirme olayını protesto etmek için salonu terk ettiler. Bu yaşananlar üzerine, toplantıyı izlemek için orada bulunan kültür bakanı Agâh Oktay Güner, Prof. Dr. Başgöz'ü odasına çağırıldı ve yapılanlardan dolayı ondan özür diledi. Olay basında geniş yankı buldu.¹⁶ Kültür Bakanı'nın, Başgöz'den özür dilemesini eleştirenler de oldu. Başgöz, olaydan sonra, kendisini protesto edenlerin zihniyetinin, Osmanlı döneminde Nasreddin Hoca hikâyelerine sansür uygulayanların zihniyetine benzetti ve: *Benim söylediklerim sivri kafalıları ve törpülenmemiş insanları rahatsız etti*, dedi.¹⁷

Bu olayda, Nasreddin Hoca tüm yönleriyle analiz etmeye çalışan bir bilim adamı ile onun yapmak istediklerini, bilerek veya bilmeyerek anlamayanlar arasında bir çatışma söz konusuydu ve yalnızca kürsüden indirme eyleminden ibaret kalmadı. Tartışmalar bu olayın arkasından da sürdü. PEN Yazarlar Derneği başkanı Şükran Kurdakul, Prof. Dr. İlhan Başgöz'e yöneltilen saldırıları kınadı.¹⁸ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu da olayı ve protesto gerekçelerini bir yazıyla kamuoyuna açıkladı. Sakaoğlu bu yazısında şöyle diyordu:

Anılan kişi, [İlhan Başgöz] “Nasreddin Hoca Fıkralarının Tarih İçindeki Değişimi” başlıklı bildirisini sunmaya başladıktan sonra büyük kongre salonunda bir huzursuzluk baş gösterdi. Çünkü verdiği örneklerde Hocamız hırsız olarak gösteriliyor, minarenin ne olduğunu bilmeyen birisi olarak takdim ediliyordu. Daha da ötesi, Hoca minare kavramı ile penis arasında bağ kuruyor(!) bu organa göre k.ç arıyordu.(!) Konuşmasını, Türkleri karalayan ve aşağılayan eski dönemin sözleriyle devam ettiren Başgöz’e ön sıralardan hiçbir tepkinin gelmemesi üzerine salondan itiraz sesleri yükselmeye başladı. Çünkü bu toplantı Nasreddin Hoca ile Türklüğü aşağılamak için düzenlenmemişti. Nihayet müsteşar yardımcısı Alaeddin Korkmaz, konuşmacıyı usulünce uyardı ve kürsüden inmesini sağladı.¹⁹

Prof. Dr. İlhan Başgöz, Prof. Dr. Saim Sakaoglu’na, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca* adlı kitabında cevap vermiştir. Başgöz’ün cevabının bir bölümü şöyledir:

Sakaoglu [yukarıda alıntılanan] bu görüşü ile, Nasreddin Hoca hikâyelerinin, Nasreddin Hoca tarafından yaratılmış olduğunu veya onun gerçek kişiliğini yansıttığını sanıyor. Çok yanlış bir anlama bu. Folklor öğretim üyeleri daha ilk derste, öğrencilerine, masal gibi, fıkra gibi, türkü gibi halk edebiyatı ürünlerinin anonim olduğunu, yani kişisel yaratı olmadığını öğretirler. Bu halk bilimin abc’sidir. Bunu öğrenmemiş olanlar sınıfta bırakılır. Bu demektir ki, bir fıkrada Nasreddin Hoca’nın adının geçmesi onun Hoca’nın yarattığı veya ilkin Hoca’nın söylediği bir hikâye olduğunu göstermez. Hele fıkrada anlatılanların, Hoca’nın başından geçmiş olaylar olduğunu hiç mi hiç göstermez. Eğer öyle olsaydı, hikâyelerdeki Köroğlu’nun bir oturuşta kırk kap yemeği süpürüp sonra da: “Herhalde hastayım bugün iştahım yok”, demesini gerçek saymamız gerekecekti. Dede Korkut Hikâyeleri’nde, kırk ögeç derisinden kaftan giyen, gene de topuğunu örtmeyen Aruz Koca’yı bugün nesli tükenen dinazor filân gibi bir adam kabul edecektik... Hikâyelerdeki Hoca, gerçek bir insan değil, bir edebiyat tipidir. Ve bu tip aptallığı, kurnazlığı, dehşetli akıllılığı, sosyal tenkitçiliği, halk filozofluğu, bölüğü ile bütün olan bir tiptir. Ve bunların hepsidir. Bunlarda bize anlatılan Hoca, bu hikâyelerin çeşitli nakışlarla bezediği Nasreddin Hoca’dır. Yoksa gerçekten eti, kemiği ile 13. yüzyılda yaşayan Hoca değil.²⁰

Beşinci Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiriler kitabında yer almayan bir bildiri de Jennifer Petzen’in “Notions of the Body, Power and Gender in the Nasreddin Hoca Stories” adlı bildirisiydi. Gazetelerde yer alan bir habere göre, üç bin basılan ve önce personele dağıtılan kitap, Kültür Bakanı İsmail Kahraman’ın gönderdiği bir yazı uyarınca toplatılmıştır. Basında yer aldığına göre, toplatılmanın gerekçesi: 213, 214 ve 215. sayfalarda müstehcen fıkralar bulunması ve kapakta Kültür Bakanlığı yazısının Hoca’nun eşiğinin ayakları altına konulması, idi.²¹ Bildiri-

ri kitabı toplatıldıktan sonra adı geçen yazı çıkartılarak tekrar basılmıştır.²²

Prof. Dr. Şükrü Elçin, yeni yazıya aktardığı, *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi* adlı yazmadaki 13 fıkrayı, açık-saçık oldukları gerekçesiyle, yayınına almamıştır.²³

Nasreddin Hoca fıkraları konusundaki tartışmaların doruğa çıktığı bir olay, Pertev Naili Boratav'ın, yazmalardan ve Bahâî [Velet Çelebi] derlemesi *Letâif-i Hoca Nasreddin*'den yeni yazıya çevirdiği Nasreddin Hoca fıkraları kitabı *Nasreddin Hoca*'nın yayınlanmasıdır. Bu kitapta, özellikle en eski yazmalardan aktarılan fıkralarda açık-saçık olanlar vardı. Bu kitabın birinci baskısı yayınevi tarafından, hatta kitabı tanıtan bir yazı ve bir ilân bile yayınlandıktan sonra, piyasaya verilmeyip, ortadan kaldırıldı. Kitabın fotokopisi el altından dağıtıldı ve böylece kamuoyunun kitaptan haberi oldu.²⁴

Bu baskıyı duyuran ilân, yayınevi tarafından *Cumhuriyet Kitap*'ta yayınlanmıştır. İlân metni şöyleydi:

Türk Mizahının Mimarı Nasreddin Hoca, Hazırlayan: Pertev Naili Boratav. İşte, 42 yıllık bir araştırmanın sonunda ortaya çıkan dünya ölçeğinde bir başyapıt. Ünü sınırları aşan Nasreddin Hoca üzerine yapılmış en kapsamlı çalışma. Prof. Boratav'ın incelemelerinden ve 600 fıkradan oluşuyor. Almanya ve Fransa'da da aynı anda yayınlanan Nasreddin Hoca, yüzyıllardır eksilmeyen gülümsemesiyle kitapseverleri karşılıyor."²⁵

Pertev Naili Boratav'ın *Nasreddin Hoca*'sı üzerine geniş bir tartışma başladı. Bilim adamlarından köşe yazarlarına kadar herkes düşüncesini açıkladı. Bir kesim, Nasreddin Hoca toplumu temsil ettiğine göre, toplum içerisindekilerin kılığına girmesini normal karşılarken, bir kesim de Nasreddin Hoca'nın açık-saçık fıkrası olamayacağını, bu fıkraların, Hoca'yı aşağılamak için kasıtlı bir şekilde ona bağlanarak yazıya geçirildiğini savundu. Aslında bu fıkralar Boratav yayını ile ilk kez ortaya çıkmadı. Nasreddin Hoca yazmaları, daha 1878 yılında, Paris'te, J. A. Decourdemanche tarafından Fransızcaya çevrilerek sansürsüz yayınlanmıştı.²⁶ Sonra ondan alarak, Wesselski, ve en son 1996 yılında Ulrich Marzolph tarafından tekrar yayınlanmıştır.²⁷ Boratav'ın yayını ancak dördüncü yayın oluyordu. Açık-saçık fıkraların çok olduğu bir yazma, Groningen Yazması da, daha önce Burrill tarafından, özgün eskiyazı metin, günümüz eski yazı metin, günümüz Latin harfli Türkçe çevriyazı ve İngilizce çevirisiyle, 1970 yılında yayınlanmıştı.²⁸ Ayrıca 1837 baskısı *Letâif*'ten, 1924 tarihli taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabına kadar yapılan elliye yakın baskıda da açık-saçık fıkralar bulunmaktadır. Fakat, bu alandaki yayınları doğru dürüst izleyemeyenler, her fırsatta Boratav'a çatmayı sürdürdüler. Kitaplarında ve yazılarında bir punduna getirip onu eleştirdiler. Hatta onu, sırf müstehcen Nasreddin Hoca fıkralarını içeren bir kitap yayınlamakla suçlayanlar da oldu. Örneğin Prof. Dr. Mikail Bayram, Boratav'm *Nasreddin Hoca*'sı için şunları yazdı:

*Pertev Naili Boratav da Nasreddin Hoca adlı eserinde Nasreddin Hoca hakkında eski kaynaklarda mevcut olan bilgileri değerlendirmekte bilimsel yorumlarda bulunmakta ve el yazması eserlerde bulunan latifeleri ve özellikle de Hoca'nın bilgelik kişiliği ile bağdaşmayan müstehcen latifeleri orijinal diliyle derlemiştir.*²⁹

Boratav'ın *Nasreddin Hoca'sı* Edebiyatçılar Derneği tarafından, ilk baskının sayfa düzeniyle, 1996 yılında, iki kez yayımlandı.³⁰

Wilhelm Radloff'un yayınladığı *Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme VIII* adlı kitapta Ignas Kunos tarafından Türkiye'den, çoğu yazılı kaynaklardan derlenen Nasreddin Hoca fıkraları, "Hoca Nusrattın Efendi" başlığı altında verilmiştir. Buradaki 136 fıkranın 116 tanesi Saim Sakaoğlu ve Metin Ergun tarafından, Latin harfleriyle Türkçeye aktarılmıştır. Bu aktarma sırasında 20 fıkra, müstehcen oldukları savıyla, çeviri kitaba alınmamıştır. Oysa bu fıkralar daha önce, ilki 1937 yılında, İstanbul'da yayınlanan Nasreddin Hoca kitaplarından birinden alınmıştır. Bu fıkraların 160 yıl önce, Türkiye'de yayınlanması bir sorun yaratmamıştır.³¹

Şükrü Kurgan'ın, gerçek Nasreddin Hoca fıkralarının diğerlerinden ayrılması için bazı ölçüler olduğunu bildirdiği bir yazısı vardır. Buna göre, örneğin falanca fıkra Hoca'nındır, falanca fıkra onun olamaz gibi, fıkraları ayıklamak gerektiğini bildirmişti. Akşehir Nasreddin Hoca Şenlikleri'nde, 6 Temmuz 1965 tarihinde yaptığı konuşmada şöyle demişti:

Konuşmamın bu sonuçlar kısmında, Nasrettin Hoca fıkralarıyla ilgili bir fıkranın Hoca'ya ait olup olmadığını çözümlemek probleminde faydalı bazı notları, önceki konuşmalarımın hatırlayarak, takdim edeceğim...

.....

*3. Bir hikâyede aptallık, ahmaklık varsa ve bu bir sıkıntıdan kurtulmak için aptallık taslamak, zekâyı gizlemek değilse bu hikâyeye de Hoca'nın değildir. Hoca'nın eşeğine yüklediği çalıları tutuşturup, aklın varsa göle koş, dediğini nakleden hikâyeye gibi...*³²

Şükrü Kurgan, Nasreddin Hoca fıkralarını tanımak için bu şekilde on ölçü getirmişti. Çeşitli vesilelerle yayınladığı bu ölçülerin uygun olmadığını, kendisinin artık bu düşüncüyü bıraktığını, 1970 yılında, Akşehir'de verdiği bir konferansta açıklamıştı. Kurgan bu konuşmasında özetle şöyle diyordu:

...Nasrettin Hoca konusunda kalem yürüten kimi yazarlarımız onun fıkralarının anlamlı ya da anlamsız gibi sınıflama ile ayırırken büyük bir yanlışlığa düşmektedirler. Örneğin, sayın Abdülbaki Gölpinarlı, 1961'de İstanbul'da yayınladığı kitabının 22-23. sahifesinde şöyle demektedir: Hiç şüphe yoktur ki fıkralar içinde pek manasızları, hatta aptal bir zihin, kısır bir muhayyile'nin mahsulü olanları da

var. Mesela, Hoca eşeğine geven yüklemiş. Sonra da bakalım yanar mı diye geveni tutuşturmuş. Eşek ürkiüp kaçarken o da yakalayıp söndürmek için eşeği kovalamaya başlamış. Yakalayamayacağını anlayınca bağırması, aklın varsa göle koş! Biz bu fıkrada bir şey bulamadık doğrusu.

Gölpınarlı'nın hiçbir şey bulamadığı bu fıkrayı Nasrettin Hoca konusundaki yetkisini alçak gönüllülüğü ile gizlemeye çalışan sayın gazeteci Burhan Felek hem de çağdaş yaşamın olaylarında, anlamlandırmayı başarmıştır.....

Bu düşüncemi açıklamak istiyorum. Önce de söylemişim. Nasrettin'in de, bütün kişiler ve kişilikler gibi dostları ve düşmanları vardır. Bu düşmanlardan biri, ummam ya, şimdi aramızda ise bana: Bu hikâyede aptallık, ahmaklık var niye üstünde duruyorsun? diye sorabilir belki!

Nasrettin'i şimdiki gibi anlamadığım geçmiş yıllarda benim de böyle düşündüğüm olmuştu. O aklıma uyarak Nasrettin Hoca hikâyelerini ayıklamak, hikâyelerden ahmaklık, aptallık temini işleyenleri seçip bunları kitaplardan çıkarmak, atmak istedim. Hatta asıl niyetim, Nasrettin Hoca dahidir, böyle ahmaklık etmez, demektir.

Sayın dinleyicilerim, bugün böyle düşünmüyorum!... Bugün diyorum ki, Nasrettin Hoca bir toplumda yaşadı ise, yaşıyorsa, o toplumda namuslu, mert, zeki kişiler yanında; alçak, namussuz, korkak, terbiyesiz, hilekâr ve aptal insanlar da yaşayacaktır. Burada şunu unutmamalı: Nasrettin Hoca toplumu yaratan değil, sadece yansıtan dahi bir sanatçıdır. Böyle olunca elbette toplumdaki kötülükleri, ahmaklıkları, sapıklıkları da yansıtabilir.³³

Şükrü Kurgan, Nasreddin Hoca fıkralarını belirli ölçülere göre değerlendirip bazı- larını ayıklamak gerekir düşüncesini sonradan terk etmişti ama, onun bir zamanlar söylediğini yapmaya devam edenler, Nasreddin Hoca fıkralarını kendilerine göre sansüre tabi tutanlar hiç eksik olmadı. Bunların, Kurgan'ın, sonradan düşüncelerini değiştirdiğinden haberleri de yok.

-
1. Memet Fuat, *Nasreddin Hoca*, İş Bankası Yayını, İstanbul, Ocak 2002, s. 20-21 ve s. 26-27.
 2. Ufuk Tavkul, "Kafkaslarda Nasreddin Hoca", *1. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri 6-7 Temmuz 2005 Akşehir*. 2005, s. 284-290. Yazıda adı geçen yayın şudur: Azret Urtenov-Kart Curtlu, *Nasra Hocanı Haparıları*, Mikoyan- Şahar, 1931. 200 fıkra; 1936, 2. baskı 400 fıkra; 3. baskı. Azret Örtelenli, *Nasra Hocanı Haparıları*, (Hazl. Rimma Ortabaylanı-Kulina sılpağarlanı), Çerkessk, 1987, 400 fıkra.
 3. Kudret Emiroğlu, "Sunuş", *Kebikeç*, Sayı: 4, Ankara, 1996, s. 4. Emiroğlu ilgili metni şu kay-

naktan aktardı: “Bahaeddin Şakir Bey’in Evrakına Göre İttihad ve Terakki”, *Milliyet*, (11.11.1934), Tefrika No. 12.

4. Herbert Melzig, *Wer Den Dufft Des Essens Verkauft, Schwänke und Anekdoten des türkischen Eulenspiegel*, Rowolt Verlag, Reinbek bei Hamburg, Oktober 1988, s. 2-3.

5. Henry D. Barnham, *Tales of Nasr-Ed-Din Khoja*, Nisbet& Co. Ltd. London, 1923, s. 6-7.

6. Mehmet Tevfik (Muharriri), *Letaif-i Nasreddin*, Vakıf Matbaası, İstanbul, Sene: 1299 (1883), s. 2.

7. J.A.Decourdemanche, *Les Plaisanteries de Nasr-Ed-Din Hodja, Naivetes de Karakouch*, Seconde edition, Paris, 1908.

8. Bkz: Fatmagül Demirel- Raşit Çavaş, “Yeni Bulunan Belgelerin Işığında II. Abdülhamit’in Yaktırdığı Kitapların Listesi”, *Müteferrika*, Sayı: 28, Kış 2005, s. 3-23.

9. [Bahai], *Letaif-i Hoca Nasreddin* (Hazl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 46.

10. Velet Çelebi'nin kitabının tanıtımı için bkz: Mustafa Duman, “Velet Çelebi'nin Letaif-i Hoca Nasreddin Adlı Eseri”, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 123-133; Mustafa Duman, “Veled Çelebi'nin Letaif-i Hoca Nasreddin Adlı Eseri (Ek)”, *Müteferrika*, Sayı: 13, İstanbul, Yaz 1998, s. 113-117.

11. *Letaif*, [Yazma], 18. Yüzyıl, İstanbul'da, İlimiyeden bir zatın kitaplığında. Yazmada 48 Nasreddin Hoca fıkrası vardır. Bahai [Velet Çelebi] bu fıkralardan 30 tanesini yayınlamıştır. 18 fıkrayı müstehcen oldukları gerekçesiyle kitabına almamıştır. Bkz: Bahai [Velet Çelebi], *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (Hazl. Mehmet Arslan – Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 68-73.

12. Kaya Erginer, *Nasreddin Hoca ve Hikâyelerinin Yeniden Değerlendirilmesi*, Arba Yayınları, İstanbul, Ağustos 1990, s. 9-13.

13. İsmail Tuğrul Şavkay, “Önsöz”, *Boğaziçi Üniversitesi Halkbilim Yıllığı*, İstanbul, 1975, s. 7-8. Fransa'dan çağrılan, ama kongreden çıkartılan Pertev Naili Boratav'ın, bildirisinin konusu doğrudan Nasreddin Hoca ile ilgiliydi. Bu makale, Nasreddin Hoca çalışmalarında, özellikle fıkraları derleyenler için bir rehber olmuştur. Boratav, kongreden çıkartıldıktan sonra, İstanbul'da, Çağaloğlu'nda, bir sendikanın salonunda konuyla ilgili bir açıklama yaptı. O açıklamayı izleyenlerin anlatıklarına göre, Boratav, Kongre meraklısı olmadığını, o güne kadar, katıldığı tüm bilimsel kongrelerde, masraflarını Fransızlar karşıladığı halde, göndere hep Türk Bayrağı'nı çektiğini, ağlayarak anlatmıştır. Dönemin Kültür Bakanı Rıfki Danışman, dönemin Kültür Bakanlığı müsteşarı Prof. Dr. Emin Bilgiç ve diğer görevliler, Prof. Boratav ve Prof. Başgöz'e lâyük gördükleri bu muameleyi nasıl izah etmişlerdir? Merak konusudur. Bu kongrede yapılanlar konusunda bkz: Ali Rıza Balaman, “Uluslararası Türk Halk Kültürü Kurultayı”, *Cumhuriyet*, (1 Eylül 2001), İstanbul, s. 2.

14. Pertev Naili Boratav, “Nasreddin Hoca Fıkraları İçin Bir Kaynak Kitap Tasarısı”, *Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı*, İstanbul, 1975, s. 39-45.

15. Kongrenin bildiri kitabında yer verilmeyen bu bildirin metni için bkz: “Nasreddin Hoca Hikâyeleri (Tarihsel Gelişme İçinde Bir Konular Analizi)”, *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6. (Haziran 1997), İstanbul, s.25-47.

16. Bu olayla ilgili yayınlar için bkz: “Kongrede Nasreddin Hoca Sansürü”, *Cumhuriyet*, (25.6.1996), İstanbul; “Sansüre Tepki”, *Cumhuriyet*, (26.6.1996), İstanbul; Petek Us, “Müstehecen Nasreddin Hoca Fıkrasına Tepki”, *Milliyet*, (25.6.1996), İstanbul; Yusuf Çağlar, “Nasreddin Hoca ve Müstehecenlik Tartışması”, *Zaman*, (30.6.1996 Pazar), İstanbul’dan naklen: *Pervaz*, (3 Temmuz 1996), Akşehir, s. 3.
17. “Kongrede Nasreddin Hoca Sansürü”, *Cumhuriyet*, (25.6.1996), İstanbul;
18. “Nasreddin Hoca Tartışması Bitmiyor”, *Edebiyatçılar Derneği Haberler*, Sayı: 40, (Şubat 1997), Ankara, s. 3
19. Saim Sakaoğlu, “V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Ankara’da Toplandı”, *Türk Dili*, Sayı: 536, (Ağustos 1996), Ankara, s. 225-229.
20. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*, Pan Yayıncılık, İstanbul, Ocak 1999, s. 105-106. Saim Sakaoğlu’nun bu konudaki başka bir yazısı için bkz: Saim Sakaoğlu, “Nasreddin Hoca’dan Özür Diliyorum”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 277, Kasım 1996, s. 17-18. Saim Sakaoğlu’nun görüşlerini eleştiren bir yazı için bkz: Yusuf Çotuksöken, “Ben de Nasreddin Hoca’dan ve Hocalarımızdan Özür Diliyorum”, *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, Haziran 1997, İstanbul, s. 63-67.
21. “RP’den Nasreddin Hoca’ya Sansür”, *Cumhuriyet*, (2.12.1996), İstanbul’dan naklen: “RP’den Nasreddin Hoca’ya Sansür”, *Edebiyatçılar Derneği Haberler*, Sayı: 40, (Şubat 1997), Ankara, s. 3.
22. Kültür Bakanlığı tarafından sansür uygulanarak basılmayan bildiri metni için bkz: Jennifer Petzen, “Notions of the Body, Power and Gender in the Nasreddin Hoca Stories”, *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, Haziran 1997, İstanbul, s. 77-80. Bildirinin Türkçesi için bkz: Jennifer Petzen, “Nasreddin Hoca Anlatılarında Güç, Beden ve Cinsiyet Kavramları”, (Çev. Teoman Kaya), *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, Haziran 1997, İstanbul, s. 81-85.
23. Şükrü Elçin, “Bir Nasreddin Hoca Mecmuası”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, Ankara, 1988, s. 209-223.)
24. Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi, YKY. İstanbul, Ekim 1995, 292 s. Kitabı tanıtan bir yazı için bkz: Orhan Duru, “İğdiş Edilmemiş Bir Nasreddin Hoca”, *Kitaplık*, Sayı: 17-18, (Eylül-Aralık 1995), İstanbul, s. 23.
25. *Cumhuriyet Kitap*, (1 Kasım 1995), İstanbul.
26. J. A. Decourdemanche, *Sottisier de Nasr-Eddin-Hodja, Bouffon de Tamerlan*, Chez Gay et Ducé, Brüksel, 1878, 314 s.
27. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin I-II*, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911; Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C. H. Beck, Münih, 1996.
28. K.R.F. Burrill, “The Nasreddin Hoca Stories, An Early Ottoman Manuscript at the University of Groningen”, *Archivum Ottomanicum*, Tomus II, Anno: 1970, Mouton, s.7-114.
29. Mikail Bayram, *Tarihin Işığında Nasreddin Hoca ve Ahi Evren*, İstanbul, Ağustos 2001, s. 17.

30. Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Edebiyatçılar Derneği Yayını, Ankara, Haziran 1996. 292 s. (Diğer baskı, aynı yerde, Temmuz 1996'da yapıldı.)
31. Wilhelm Radloff - Ignaz Kunos, "Hoca Nusrattın Efendi", *Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme VIII* (Latin Harflerine Aktaran ve Hazırlayanlar: Saim Sakaoğlu-Metin Ergun). Ankara, 1998, s. 391-420.
32. Şükrü Kurgan, Türk Mizahında Nasreddin Hoca III", *Ilgaz, Aylık Fikir Sanat ve Eğitim Dergisi*, Sayı: 47, (Ağustos 1965), Ankara, s. 20.
33. Şükrü Kurgan, Türk Mizahında Nasrettin Hoca VIII", *Ilgaz Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*. Sayı:106, (Temmuz 1970), Ankara, s. 14-2.

NASREDDİN HOCA KİTAPLARI

Nasreddin Hoca hakkında bazı bilgilerin ve en eski Nasreddin Hoca hikâyelerinin bulunduğu yazma kitap, Ebü'l Hayr-i Rumi tarafından kaleme alınan ve 1480 yılında tamamlanan *Saluknâme*'dir. Lâmii Çelebi'nin *Letaif* adlı eseri ve daha bazı yazma kitaplarda Nasreddin Hoca fıkralarına rastlanmaktadır. Bunlar hakkında ilgili bölümlerde bilgi vardır. Nasreddin Hoca adına düzenlenen ilk yazma latifeler kitabı, Hüseyin adlı bir müstensih tarafından 3 Ekim 1571 tarihinde bitirilen *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin* adlı yazmadır. Bu yazmada 43 hikâye vardır.

Nasreddin Hoca adına düzenlenmiş 59 Nasreddin Hoca yazması hakkında geniş bilgi ve literatür *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)* adlı kitabımda bulunmaktadır.¹ Bu bibliyografyada yer almayan 9 yeni künye burada verilmektedir. Kütüphanelerdeki yazmalar ve yazma katalogları incelenince, özellikle Ortaasya Türk Cumhuriyetlerinde yeni Nasreddin Hoca yazma ve basmalarının gün ışığına çıkması beklenir. Son eklemelerle, yurt içinde ve yurt dışında bulunan Nasreddin Hoca yazmalarının sayısı şimdilik 68'e ulaşmıştır.

YENİ TESPİT EDİLEN NASREDDİN HOCA YAZMALARI

1. *Mecmua-i Fevaid'de Nasirüddin'den Seçmeler*, Derl: Mehmet Remzi el Kayseri, 21 bk. (yk:146-166 arasında.), Milli Kütüphane Yazmaları (A) No: 1444/16. Naim Hazım Onat Bağışı.

2. *Hikâye-i Hâce Nasreddin*, [17. Yüzyıl], Dr. Muharrem Bayar Arşivi. Kitapta 130 fıkra vardır. Kitap 8 bab üzerine yazılmıştır. Her sayfada 17 satır vardır. Talik yazıyla yazılmıştır. Kitap, "Bilenler Bilmeyenlere Öğretsin" fıkrasıyla başlıyor. Kitabın dili Akşehir Ağzı'dır. Kitabın tanıtımı için bkz: Muharrem Bayar, "Nasreddin Hoca Türk'ün İnce Zekâsının Mizah Sembolüdür", *Pervasisz, Günlük Siyasi Gazete*, (10 Temmuz 2006), Akşehir.

3. *Nasreddin Efendi Hikâyesi*, Yazma: 21 yk, (25a- 45a. arasında. Yazma 46 yapraktır. Başta “Bekçi Destanları”, vardır. 1280 H. (1863-1864). Atatürk Kitaplığı, No. 1207, İstanbul. Kitabın her sayfasında 13 satır vardır. Kitapta 126 latife bulunmaktadır. Kitaptaki latifelerin sırası, dili ve sayıları (Bulak 1256 H.) hurufat baskısı ve taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarına benziyor. Kitap: “Raviyan-ı ahbar ve nakılan-ı asar ve muhaddisan-ı rüzigâr şöyle rivayet ve bu yüzden hikâyet ederler ki...” diye başlıyor. İlk latife: “Bilenler Bilmeyenlere Söylesin” latifesidir. Kitabın sonunda “Kuduri Hikâyesi” yer almaktadır.

4. *Muharrem Türkmen Yazması*, 31 yk. 35x13 cm. Yazmadaki bir dilekçede: 25 Cemaziyelevvel 1269 (Şubat 1853) tarihi vardır. Yazmada, şiirler, atasözleri ve latifeler bulunmaktadır. Latifeler, Nasreddin Hoca, Türkmen ve Behlül-i Dana vs latifeleridir. Yazmanın tanıtımı için bkz: Muharrem Türkmen, “Cönklerden Derlemeler: Çeşitli Fıkralar”, *Sivas Folkloru*, Aylık Folklor Dergisi, Sayı: 57, (Ekim 1977, Sivas, s. 23-25.

5. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, Leningrad Devlet Kütüphanesi, K. Kaleman - V Rosen Kataloğu, No. 464. Kitabın künyesi için bkz: Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Ekim 1995, s. 289.

6. *Letaif-i Hoca Nasreddin*, Leningrad Devlet Kütüphanesi, Collection Radloff. No. 20. *Bulleten de L'Academie imperiale des Sciences de St. Petersburg-Nouvelle serie*. C.III (XXXV 1. 1894, s. 167, Beilage II. Başka metinlerle bir arada. Kitabın künyesi için bkz: Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Ekim 1995, s. 289.

7. *Letaif-i Hoca Nasreddin*, No. Or. C 174, Yk. 7a-13b. Leningrad Bilimler Akademisi Kütüphanesi, 56 fıkra. Bkz: Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Ekim 1995, s. 289; Pertev Naili Boratav, “The Spread of the Nasreddin Hoca Tradition”. *I, Hoca Nasreddin, Never Shall I Die*, Bloomington, (İlhan Başgöz-Pertev N. Boratav), Indiana, 1998, s. 88.

8. *Nasreddin Xajah Manaki*, Michael Kerney, *Biblioteca Lindesia Hand List of Oriental Manuscripts*, Aberdeen University Press, 1898, 268 s. Manchester Kütüphanesi. John Ryland Library'deki yazmaları bildiren katalogda, Nasreddin Hoca yazması olarak adı geçmektedir. (Bkz: Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Ekim 1995, İstanbul, s. 290.

9. *Kıssa-i Nasır Apendi*, [Arap harfli Kazakça yazma], Kazakistan İlimler Akademisi Kütüphanesi'nde. Bkz: Emel Aşa, “Kazak Türklerinde Nasreddin Hoca”, *Toplumbilim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1997), İstanbul, s. 125-126.

TAŞBASKISI NASREDDİN HOCA KİTAPLARI HAKKINDA

Taşbaskısı tekniği 1796 yılında, Alois Senefelder (1771-1834) tarafından bulunmuştur. Senefelder, yağlı bir mürekkeple cilâlanmış kireç taşı yazılar yazdıktan

sonra bu yazıların üzerine kezzaplı su döktü. Yazısız kısımların eridiğini, yazıların ise bozulmadan kaldığını gördü. Böylece taşbaskısının temeli olan, yazılı kısımların korunup çevrelerinin eritilmesi ve bu yazıların baskıda kullanılması yöntemi bulunmuş oldu.² Aynı teknikle resimlerin de basılması mümkündür.

Taşbaskısı tekniği Türkiye'ye, matbaanın aksine, çok erken girmiştir. Denilebilir ki, bu teknik Avrupa'yla aynı zamanda bizde de kullanılmaya başlanmıştır.³ Türkiye'de taşbaskısı tekniği, özellikle kitapları resimleme yönünden, daha basit ve ucuz bir teknik olduğu, hattatların, hakkâkların yazı ve resimlerinin kolayca basılmasını sağladığı için geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Yazı devrimine kadar bu teknikle kitap, özellikle resimli, resimsiz halk hikâye kitapları, divanlar, basılmıştır.

Taşbaskısı tekniği Türkiye'ye girdikten sonra bu yöntemle bir çok *Nasreddin Hoca Latifeleri* kitabı basılmıştır. Tespit edebildiğimiz en eski taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabı 1850 tarihlidir.

Taşbaskısı Nasreddin Hoca kitapları, 32, 39 ve 45 s. olarak düzenlenmiştir. Kitaplarda, yazmalardan veya daha önce yapılan hurufat baskı Nasreddin Hoca kitaplarından alındığı anlaşılan 125 fıkra, daha doğrusu latife yer almaktadır. Bilinen tek nüshası elimizde olan *Meşhur Hoca Nasreddin Letaif-i , kenarında: Arzu ile Kanber Hikâyesi*, adlı taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabında ise, haşiyede[kenarda] olan hikâye farklıdır ve kitapta bir resim vardır. Resimli taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının ilki *Meşhur ve Mütearif Hoca Nasreddin Letaifi, Kenarında: Raznihan ile Mahfiruze Sultan Hikâyesi* adlı, 1864 tarihli, bilinen tek nüshası elimizde olan baskıdır.⁴ Bu tarihten sonra yapılan baskılar resimlidir. Resimli taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının bazılarında tek resim vardır. Çoğunda ise 7-9 resim bulunmaktadır. Bilinen tek nüshası kütüphanemizde bulunan *Hoca Nasreddin Efendi...* adlı taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabında ise 10 resim bulunmaktadır. Bu resimlerin, fıkraların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla, adı bilinmeyen halk sanatçıları, hattatlar veya hakkâklar tarafından yapıldığı kabul edilmektedir.⁵

Taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarındaki resimler, sanat değeri yüksek, mükemmel resimler değildir. Bazılarının güzel çizildikleri söylenebilirse de çoğu basitçe çizilmiş resimlerdir. Tekrarlanan baskılarda resimler de bir önceki kitaptan kopya edilmiştir. 1886 tarihli bir taşbaskısı *Nasreddin Hoca Lâtifeleri* kitabındaki resimler diğer baskılardakilerden farklıdır. Bu resimler insan ve hayvan figürü içermez. Bu yola, İslâmiyet'in insan ve hayvan figürü çizmeyi yasaklaması nedeniyle gidilmiştir. Diğer bazı taşbaskısı halk hikâye kitaplarında da aynı duruma rastlıyoruz. Bu resimlerde insan ve hayvan figürleri yerine, ağaçlar, çiçekler, evler v.s çizilmiştir. Taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının bu şekilde resimlenmiş başka hiçbir kaynakta rastlamadığım bir nüshası daha elimdedir. Onda da insan ve hayvan figürü yoktur. Yerine evler, ağaçlar vs. çizilmiştir. Bu resimlerin alt yazıları diğer taşbaskısı Nasreddin hoca kitaplarındaki resimlerin alt yazıları gibidir.⁶ Taşbaskısı

kitaplardaki resimler, halk düşüncesini, halk zevkini ve sanatını yansıttığı için halk-bilimsel açıdan önemli yapıtlar olarak değerlendirilmektedir.

Taşbaskısı *Nasreddin Hoca Latifeleri*'ndeki resimler genellikle şu fıkraları canlandırmaktadır ve alt yazıları şöyledir:

“Bu kadar tavuğa bir horos lazım”, “Geç yiğidim geç”, “Fincancı katırlarını ürkütmezsen bir şey yok”, “Nasreddin Hoca ile Yahudi”, “Nasreddin Hoca'nın Timur'u ziyareti”, “Getir cübbemi al semerini”, “Sizi çok sevdiğimden elbisele-rimi giymeyi unuttum”. Bazı kitapların son sayfalarında da Nasreddin Hoca'nın Akşehir'deki türbesinin resmi bulunmaktadır. Bu türbe resimlerinden bazılarında türbe, devrilecekmiş gibi yana eğilmiş olarak çizilmiştir. Türbenin devrilmesini önlemek için de ressam türbenin bir sütununu ipe bir kazığa bağlanmış gibi göstermiştir. Bazı resimli taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının kapaklarında da resim vardır. Bu resimlere “serlevha” resmi adı verilmektedir.

Taşbaskısı *Nasreddin Hoca Latifeleri*, Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar bir çok kez basılmıştır. Bu kitapların kırktan fazla baskısının yapıldığı sanılmaktadır. Bu kitapların tam bir kaynakçasının yapılması, çoğu özel ellerde bulunduğu için şimdilik zor görülmektedir. Bugüne kadar M. Seyfettin Özege ve Gül Derman bu kitapların birer listesini yapıp yayınlamışlardır ama, verdikleri künye sayısı mevcut taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının sayısının yarısından da azdır. Örneğin M. Seyfettin Özege 20 tane taşbaskısı Nasreddin Hoca künyesi,⁷ Gül Derman ise 14 tane taşbaskısı Nasreddin Hoca künyesi vermiştir.⁸ A. Esat Bozyiğit'te yayınladığı bibliyografya denemesinde 12 taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabının künyelerini vermiştir.⁹

Taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının üzerinde durmamız, artık sahaflarda bulamadığımız bu kitapların, gelecekte yazmalar kadar az bulunabileceğinin belli olmasındandır. Bu nedenle elde olanların tespiti önem kazanmaktadır. Değerli halk-bilimci Pertev Naili Boratav bir yazısında taşbaskısı Nasreddin Hoca kitapları için şöyle demektedir:

*Biz tasbasmalarını da elyazmalarının bir devamı saydığımız için onlardan ikinci derecede önemli bir yazılı kaynak olarak yararlanmayı öngördük... Görülüyor ki 19. yüzyıl içinde, belki de tasbasmalarının hazırlandığı tarihlerde bile yazma nüshalar da meydana getirilmekteydi. Bu da eski basmaları yazmalarla aynı değerde kaynak saymanın yerinde olacağına bir tanık sayılmalıdır.*¹⁰

Taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarından, 2004 yılına kadar tespit ettiklerimin künyelerini *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)* adlı kitabımda vermiştim.¹¹ Bu kitapların 20 tanesi kütüphanemde bulunmaktadır. Bunlardan 4 tanesi bugünkü bilgilerimize göre, bilinen tek nüshalardır. Diğerleri ise resmi ve özel kütüphane ve koleksiyonlardakilerin toplamı olarak değerlendirilebilir. Şimdilik 46 tane taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabı tespit ettim. Zaman içerisinde bunlara

yenilerinin eklenmesi de beklenir.

Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004) yayınlandıktan sonra tespit ettiğim bir taşbaskısı Nasreddin Hoca kitabı, bildiğimiz yayınlarda ve bibliyografyalarda bulunmayan bir nüshadır. Bu nüsha'daki resimlerde, insan ve hayvan figürü yoktur. Bu özelliğiyle de nadir nüshalar arasındadır. Künyesi şöyledir:

Meşhur ve Mütearif Hoca Nasreddin Letaifi ve Kenarında Mahfiruze Sultan ile Raz-nihan Hikâyeleri. Bin üç yüz üç senesi (1886) tab olunmuştur. 32 s. 7 Resim. 23x14,5 ve 22x13,5 cm. Mustafa Duman Kitaplığı.

-
1. Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası 1480-2004* / *Nasreddin Hodja Books: An Explained Bibliography (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2005, s. 13-21.
 2. Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Taş Basmacılığı*, İstanbul, 1939, s. 7-16.
 3. Selim Nüzhet Gerçek, A.g.e. s. 13.
 4. Mustafa Duman, "Taşbaskısı Nasreddin Hoca Kitaplarındaki Resimler", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 151, (Temmuz 1996), İstanbul, s. 33-37.
 5. Malik Aksel, "Resimlerde Nasreddin Hoca", *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 192, s. 3799-3801.
 6. Malik Aksel, A.g.y. s. 3800.
 7. M. Seyfettin Özege, *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, 5 cilt, 1971-1979, İstanbul, s. 964 ve s.1302.
 8. Gül Derman, *Resimli Taş Baskısı Halk Hikâyeleri*, Ankara, 1988, s. 206-222 ve 251-288 numaralı resimler.
 9. A. Esat Bozyiğit, *Nasreddin Hoca Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme*, Ankara, 1987, s. 20-21.
 10. Pertev Naili Boratav, *Folklor ve Edebiyat 2*, İstanbul, 1983, s. 311-317.
 11. Bkz:Mustafa Duman, *NasreddinHoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası 1480-2004*, s. 23-32.

NASREDDİN HOCA ÇİZGİ ROMANLARI ve ÇİZGİ-BANT HİKÂYELERİ

Nasreddin Hoca çizgi romanları ve çizgi-bant hikâyeleri konusuna girmeden önce “çizgi roman” ve “çizgi-bant” kavramlarını kısaca açıklamak gerekir. Çizgi roman çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlar içerisinde, çizgi romanın tüm özelliklerini içereni şöyledir: “Çizgi roman, elle çizilmiş ve belirli bir süreklilik içinde, ardarda gelen, bir metinle bütünleşen ve basılı olan resimlerden oluşan bir anlatım biçimidir.”¹ Burada, birbirini izleyen resimlerle anlatılan bir hikâye vardır. Resimlerin altında, ya da içerisinde yazılar bulunmaktadır. Çizgi romanda yazı vardır fakat ön plânda olan resimdir. Çizgi bantlarda ise, dört veya daha fazla kareden oluşan kısa hikâyeler, fıkralar vardır.² Çizgi-bantlar, gazetelerde, dergilerde veya başka yayınlarda yer alırlar. Örneğin, bazı sakızların içine konan kâğıtlarda, kartpostallarda veya bazı ayran bardaklarının üzerinde de çizgi-bant hikâye ya da fıkralar bulunmaktadır. Konumuzla ilgili olarak örnek göstermek gerekirse, bir zamanlar, “Bir” cikletlerinin içindeki kâğıtlardaki ve “Tikveşli” ayranlarının plastik bardaklarının üzerindeki Nasreddin Hoca çizgi-bant hikâyelerini söyleyebiliriz.

Türklerin tanınmış fıkra kahramanı, daha doğrusu fıkra tipi Nasreddin Hoca'nın fıkralarını içeren kitapların sayısı binlerle ifade edilmektedir.³ Nasreddin Hoca adı ile çıkarılan bir çok dergi ve gazete vardır. Nasreddin Hoca konulu oyunlar sahneye konmuş, filmler ve çizgi filmler yapılmıştır. Her yıl 5-10 Temmuz tarihleri arasında, Akşehir'de, “Uluslararası Nasreddin Hoca Şenlikleri” yapılmaktadır. Karikatürcüler Derneği tarafından, her yıl, “Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması” düzenlenmekte ve yarışmaya gönderilen, derece alan karikatürler albüm halinde yayımlanmaktadır. Bugüne kadar(Haziran, 2008) 27 albüm yayımlanmıştır.⁴

Çizgi romanlar ve çizgi-bant hikâyeler ülkemizde yayılırken yabancı kahramanların yanısıra, ulusal kahramanların hikâyelerine de yer verilmiştir. Bu arada, Nasreddin Hoca'nın hikâyelerini roman tarzında ardarda getiren ya da hikâyelerin bir

kısmını kitap hacminde veren Nasreddin Hoca çizgi romanları da yayımlanmıştır.

Türkiye’de, Nasreddin Hoca konulu ilk çizgi roman 1959 yılında Mim. [Mustafa] Uykusuz tarafından yayımlanmıştır. *Nasreddin Hoca* adlı bu kitapta 42 hikâye çizgi-lerle canlandırılmış ve ardarda getirilmiştir. Daha sonra bir çok sanatçı, Nasreddin Hoca resimli romanları hazırlamış ve çeşitli dillerde yayınlamıştır. Bu yayınların bir bölümü, genellikle, Türkiye’ye gelen turistlere yönelik yayınlardır.

Nasreddin Hoca konulu çizgi-bant hikâyeler daha yaygındır. Elimizdeki örneklerle göre, ilk kez, 1944 yılında, Surûri [Gümen] tarafından, İstanbul’da yayınlanan *Çocuk Haftası* dergisinde, Nasreddin Hoca hikâyeleri çizgi-bant şeklinde, renkli olarak yer almıştır.⁵ Bu hikâyelerin metinleri Rakım Çalapala tarafından manzum olarak yazılmıştır. Surûri Gümen, bu çizgi-bant hikâyeleri 1944 yılında, “Surûri” adıyla, daha sonra, 1945 yılında “Su.” imzasıyla ve en son, 1946-47 yıllarında imzasız olarak yayınlamıştır. Sururî’nin bu çizgi-bantların bazılarını neden imzasız yayınladığını bilemiyoruz Surûri’nin “Nasreddin Hoca” çizgi-bantları, *Çocuk Haftası*’nın 1 Temmuz 1944 tarihli 79. sayısından başlayarak, 16 Ağustos 1947 tarihli 242. sayısına kadar, yaklaşık 3 yıldan fazla bir süre içerisinde yayımlanmıştır. Surûri, bu çizgi-bantlardan bazılarını daha sonra, 1964 yılında, *Çocuk Haftası* dergisinde, tekrar yayınlamıştır. *Çocuk Haftası* dergisinde yayınlanan bu Nasreddin Hoca çizgi-bantlarının sayısı 155’i geçmektedir. Bir araya getirildiklerinde kitap hacmini bulur.

Nasreddin Hoca hikâyeleri, 1950 yılından günümüze kadar, Surûri’nin dışında, bir çok sanatçı tarafından da çizgi-bant şeklinde yayımlanmıştır. Nasreddin Hoca çizgi-bant hikâye ve fıkraları *Çocuk Haftası* dergisinin dışında *Yavrutürk*, *Doğan Kardeş*, *Kumbara*, *Tercüman Çocuk*, *Başak Çocuk*, *Türkiye Gazetesi Çocuk*, *Diyanet Çocuk Dergisi*, *Şen Çocuk*, *Can Kardeş* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Ayrıca, *Miki*, *Bonanza*, *Keloğlan* gibi çizgi roman dergilerinde de Nasreddin Hoca çizgi-bantlarına rastlamaktayız. *Bonanza* dergisinin 1975 yılında yayımlanan sayılarında ve 1982 yılında yayınlanan aynı sayı değişik baskılarında, Mehmet Hamzaoglu’nun çizdiği Nasreddin Hoca bantları yer almıştır. Toplam 66 sayı yayınlanan *Bonanza*’nın ancak bazı sayılarında Nasreddin Hoca çizgi-bantları vardır. *Miki* dergisinin de bazı sayılarında Nasreddin Hoca çizgi-bant fıkraları yer almaktadır.

Doğan Kardeş dergisi’nin değişik zamanlardaki sayılarında, değişik çizerler tarafından Nasreddin Hoca çizgi-bantları yayımlanmıştır.

Ülkemizde yayımlanan Nasreddin Hoca kitaplarının bazılarında, fıkralar bol resimler eşliğinde verilmektedir. Özellikle Çocuklara yönelik olarak yayımlanan bu kitapların her birinde 1-3 hikâye vardır. Her sayfada bir resim ve kısa bir resim-altı yazısı bulunur. Çizgi roman veya çizgi-bant hikâye tanımına tam olarak uymayan bu kitapların başka bir kategoride sınıflandırılması gerekir. Örneğin, Oğul Yayınları’nın 40 kitaplık dizisi bu türdendir. Bu türden daha birçok Nasreddin Hoca kitabı vardır.

Yabancı ülkelerde yayınlanan Nasreddin Hoca çizgi romanına örnek olarak Pierre Leguen tarafından çizilen ve 1962 yılında, Fransa'da yayınlanan *Les Adventure des Nasdine Hodja*, "*Les Génie aux Six Têtes*" adlı kitabı gösterebiliriz. Kitabın metni Roger Lecurex tarafından yazılmıştır. Kitabın tam künyesi, *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-Bant Hikâyeleri: Açıklamalı Seçme Bibliyografya*, adlı kitabımızda vardır. Bu çizgi romanda yazar, Nasreddin Hoca'nın, Rus yazarı Solovyev'in yazdığı Nasreddin Hoca romanlarındaki maceralarından esinlenmiş ve Hoca'yı, at üstünde gezen genç bir adam olarak tasvir etmiştir. Fransa'da yayınlanan *Vaillant* adlı çocuk dergisinde, 1955 yılında "Nasreddin Hoca" çizgi-bant hikâyeleri de yer almıştır.⁶

Yunanistan'da, Atina'da yayınlanan bir dergide, "Tek Ayaklı Kaz" fıkrası, 7 karelik çizgi-bant olarak canlandırılmıştır.⁷

Nasreddin Hoca çizgi romanlarını ve çizgi-bantlarını hazırlayan sanatçıların çoğu karikatüristlerdir. Arada bir kaç ressam da bulunmaktadır. Örneğin, karikatüristlerimizden, Sururi [Gümen], Orhan Ural, Mim. [Mustafa] Uykusuz, İbrahim Ersaraç, [Mıstık] Mustafa Eremektar, Altan Erbulak, Yurdağın Göker, Yüksel Ünsal, Soner Hızarcı, Nasreddin Hoca fıkralarını işlemişlerdir. Sedat Alkan, Abduş (Abdullah Turhan), Aliş (Gürbüz Azak) gibi çizerler de bu konuda eserler vermiştir. *Türkiye Gazetesi Çocuk* dergisinde ise çizgi-bantlar Göker Grafik tarafından hazırlanmıştır. Nasreddin Hoca çizgi roman ve çizgi-bant hikâyelerinin üretimi yeni yetişen sanatçılarla devam edecektir.

2005 yılına kadar yayınlanan Nasreddin Hoca çizgi romanları ve çizgi-bant hikâyelerinin kaynakçası, *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-bant Hikâyeleri: Açıklamalı Seçme Bibliyografya* adıyla, tarafımdan yayınlanmıştır. Bu açıklamalı bibliyografyada beş yüzü aşkın künye vardır. Her fıkranın adı yazılmış, kaç kare çizimle verildiği gösterilmiştir.⁸

-
1. Levent Cantek, *Türkiye'de Çizgi Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s.19-20.
 2. Levent Cantek, A.g.e. s. 20-21. Çizgi-bant tanımında, çizgilerin en az 4 bant olması belirtiliyorsa da *Tikveşli* ayran bardakları üzerindeki çizgi-bant Nasreddin Hoca fıkraları ve Aliş'in (Gürbüz Azak) bazı çizgi-bantları üçer kareden oluşmaktadır.
 3. Türkiye'de ve dış ülkelerde Nasreddin Hoca ve fıkralarını konu alan kitapların açıklamalı bibliyografyası için bkz. Dr. Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2008) / Nasreddin Hodja Books: An Explained Bibliography (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2005, 352 s. Bu kitapta 2523 künye yer almaktadır.
 4. "Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması" albümlerinin açıklamalı bibliyografyası için bkz: Mustafa Duman, "Uluslararası Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması Karikatür Albümleri Açıklamalı Bibliyografyası", *Müteferrika*, Sayı: 23, Yaz 2003, İstanbul, s. 141-150.
 5. Surûri'nin, *Çocuk Haftası* dergisinde, 1944 yılında çizdiği "Nasreddin Hoca"ların, Türkiye'de

yayınlanan ilk Nasreddin Hoca çizgi-bant fıkraları olduğu konusunda ayrıca bkz: Levent Cantek, *Türkiye'de Çizgi Roman*, s. 312. Bahai [Velet Çelebi] tarafından, 1910 yılında, İstanbul'da yayınlanan *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabın 57. sayfasında, Ressam Halit Naci tarafından yapılan yan yana iki resimden ilkinde, Nasreddin Hoca'nın öküzün boynuzları arasına oturması, diğerinde ise öküzün Hoca'yı yere fırlatması tasvir edilmektedir. Gene, Ressam Halit Naci tarafından yapılan ve aynı kitabın 40-41 ve 42. sayfalarında yer alan üç resimde, sırasıyla, Nasreddin Hoca'nın bindiği dalı kesmesi, yere düşmesi ve tabuttan başını kaldırarak konuşması gösterilmektedir. İlk karikatüristlerimizden de sayılan ve *Karagöz* gazetesinde karikatürleri yayınlandığı için Karagöz Karikatüristi- Ressamı olarak da adlandırılan Halit Naci'nin bu iki ve üç karelik çizgi-resimlerini ilk Nasreddin Hoca çizgi bantları olarak değerlendirebiliriz. Bkz: Bahai, *Letaif-i Hoca Nasreddin*, İktbal Kütüphanesi, Dersaadet, 1910, s. 40-41-42 ve 57.

6. Michel Pierre, "Çizgi Romanlar", *Dünyaya Açılan Pencere, UNESCO'dan Görüş, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1982), İstanbul, s. 19.

7. "Istorie Toy Nastrentin Xotza: O Xotzas Kai Ta Todia Tou Toylion", *Ta Mikra Klassika*, No: 629, (t.y), Atina. [Yunanca: Tek ayaklı Kaz, 7 kare, renkli.]

8. Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Çizgi Romanları ve Çizgi-Bant Hikâyeleri: Açıklamalı Seçme Bibliyografya*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2005, 63 s.

NASREDDİN HOCA TİYATRO ve SİNEMADA

Nasreddin Hoca konulu oyunların bilinen en eski örneği, Metin And'ın tanıttığı ve yayımladığı *Nasreddin Hoca'nın Mansıbı* adlı oyundur. 18. yüzyılın sonu ya da 19. yüzyılın başında, Polonya'da, Lippa adlı bir yazar tarafından kaleme alınan bu oyunda, Nasreddin Hoca fıkraları ardarda getirilerek, Konya'da geçen bir olaylar kurgusu hazırlanmıştır.¹ Türkiye'de ve diğer ülkelerde, günümüze kadar sahnelenen Nasreddin Hoca konulu tiyatro ve kukla oyunlarından tespit edebildiklerim şöyle sıralanabilir.

Türkiye'de, 1910 yılında, İstanbul, Beyoğlu'nda, Odeon Tiyatrosu'nda, Burhannedin Tepsi ve Reşad Rıdvan tarafından *Nasreddin Hoca Revüsü* temsil edilmiştir.

İstanbul'da, 1911 yılında, Sahne-i Milliye-i Osmaniye tarafından, *Nasreddin Hoca* adlı 2 perdelik oyun sahneye konmuştur.²

Nasreddin Hoca'nın Telaşı adlı operet, 1911 yılında, İstanbul'da, Benliyan Topluluğu tarafından sahneye konmuştur.³

Milli Osmanlı Operet Kumpanyası tarafından, 1914 yılında, İstanbul'da, *Nasreddin Hoca* adlı 3 perdelik oyun sahnelenmiştir.⁴

İstanbul'da, 1914 yılında, Naşit Özcan tarafından, *Nasreddin Hoca ile Karagöz Paris'te* adlı 4 perdelik oyun sahneye konmuştur.⁵

İstanbul'da, 1925 yılında, Naşit Özcan'ın yazıp sahneye koyduğu *Nasreddin Hoca* adlı oyunda, Hoca'yı Naşit canlandırmıştır.

İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda, 1926-1927 döneminde, *Hoca'nın Eşeği*, Sadreddin Celâl vd. tarafından sahneye konmuştur.⁶

Ankara Devlet Opera ve Balesi, 12 Mayıs 1962 tarihinde, Sabahattin Kalender'in bestesiyle, *Nasreddin Hoca Operası* adlı 4 tablolu opera-komiki sahneye koymuştur. Oyunun librettosu Gülümser Kalender tarafından yazılmıştır. Bu opera gördüğü ilgi üzerine, 1980-1981, 1988-1989, 1989-1990 sezonlarında, Ankara Devlet Opera ve Balesi tarafından tekrar sahneye konmuştur.

İstanbul'da, Bizim Tiyatro, Üsküdar Sunar tiyatrosu'nda, 1982-83 döneminde, *Nasreddin Hoca ve Eşeği*, 3-103 yaşları için müzikli çocuk oyunu'nu sahneye koydu. Oyun Zafer Diper tarafından yazıldı ve yönetildi. Oyunun müziği Nadir Gök-türk tarafından hazırlandı. 1994 yılına kadar sahnede kalan oyun o yıl biraz daha geliştirilerek yeniden sahnelendi.

Ankara'da, 1982 yılında, Anadolu Çocuk Oyunları Kolu tarafından, Ümit Denizer'in yazdığı, *Aksak Timur ile Hoca Nasreddin* adlı çocuk oyunu sahneye konmuştur.

Nasreddin Hoca ve Eşeği, Almanya'da, Köln'de, 1991 yılında, Arkadaş Tiyatrosu tarafından kısmen Almanca olarak müzikli ve danslı çocuk oyunu şeklinde sahnelendi. Nasreddin Hoca'yı Alman çocuklarına tanıtmak için oyunun bazı önemli yerleri Almanca sunuldu. Oyunda Nasreddin Hoca ve eşeğinin bir hikâyesi anlatılmıştır.⁷

Nasreddin Hoca, Kukla Oyunu, Işıl Kasapoğlu tarafından, 1985; yılında Fransa'da, Teatre á Venir Paris'te, Fransızca olarak sahnelenmiştir. Kuklalar Karina Cheres tarafından tasarlandı. Elli kadar kuklanın yanı sıra oyuncular da sahneye çıkıyor ve meddah tarzında gösteri yapıyorlardı. Nasreddin Hoca fıkraları kuklalar yardımı ile canlandırılıyordu. Işıl Kasapoğlu ve arkadaşları, 1997 yılından sonra Türkiye'ye dönüp gösterilerini önce İzmit Şehir Tiyatrosu'nda, sonra da kurdukları Semaver Kumpanya olarak çeşitli sahnelerde sürdürdüler. 2002 yılında, Akşehir'de, *Nasreddin Hoca Kukla Oyunu*'nu sundular. Aynı oyunla 2003 yılında, Newyork'ta düzenlenen "Mayfest" şenliğine ve gene aynı yıl Bulgaristan'da düzenlenen Sofya Kukla Festivali'ne katıldılar.

İstanbul'da, Taner Barlas Çocuk Tiyatrosu, Şubat 1989'da *He-Man ile Nasrettin Hoca* adlı oyunu sahneye koydu. Oyunu Özcan Alpar yazdı ve yönetti. Oyunun müziği Onur Toparlık tarafından hazırlandı.

İzmit Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrosu tarafından, 17-24 Şubat 1999 tarihlerinde, Işıl Kasapoğlu'nun yönettiği, Melih Düzenli'nin Türkçeye uyarladığı (Aslı Fransızca idi) *Nasreddin Hoca* adlı oyun sahnelendi.

4-12 Mayıs 1999 Uluslararası İstanbul Kukla Festivali'nde Işıl Kasapoğlu tarafından yönetilen *Nasrettin Hoca Kukla Oyunu* sunuldu. 9 Mayıs 1999 günü, Kadıköy Belediyesi Çağdaş Eğitim ve Kültür Merkezi'nde (Barış Manço Kültür Merkezi) izledim.

7-15 Mayıs 2003 tarihleri arasında, İstanbul'da düzenlenen 6. İstanbul Uluslararası Kukla Festivali'nde, Semaver Kumpanya tarafından 9 Mayıs 2003 tarihinde, Yunus Emre Kültür Merkezi'nde, *Nasreddin Hoca* adlı kukla oyunu sergilenmiştir.

28 Temmuz-8 Ağustos tarihleri arasında, İstanbul'da, Kadıköy Belediyesi ve Çocuk ve Gençlik Tiyatroları Derneği tarafından düzenlenen 2. Çocuk Tiyatroları Festivali'nde, 6 Ağustos 2003 tarihinde, Semaver Kumpanyası, Selâmiçeşme Özgürlük Parkı'nda, *Nasrettin Hoca* adlı kukla oyununu sergilemiştir.

Nasrettin Hoca Çocuk Oyunu, Semaver Kumpanya tarafında, 25 aralık 2005 tarihinde, İzmit Halk Eğitim Merkezi'nde sahnelenmiştir.

İzmit'de, Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde, 6 Kasım 2005 Pazar günü saat 13.30'da, Semaver Kumpanyası tarafından *Nasreddin Hoca* adlı çocuk oyunu sahneye konmuştur.⁸

Semaver Kumpanyası'nın *Nasreddin Hoca* adlı oyunu, 24 Aralık 2005 tarihinde, İstanbul'da, Özel Yüzyıl Işıl Okulları Bahçeköy-Sarıyer'de sahneye kondu.⁹

Semaver Kumpanya tarafından *Nasreddin Hoca Kukla Oyunu*, 21 Mart 2006 tarihinde, İstanbul, Tepebaşı Sahnesi'nde halka sunulmuştur.

Semaver Kumpanyası *Nasreddin Hoca* adlı oyunun 17 ve 24 Kasım 2007 tarihlerinde, İstanbul'da, Kocamustafapaşa'daki Çevre Tiyatrosu'nda sahneye koymuştur.

Işıl Kasapoğlu'nun yönettiği *Çevreci Nasrettin Hoca*, kukla oyunu, İstanbul'da, 2-9 Şubat 2008 tarihleri arasında, gösterime sunulmuştur.

Ali Meriç'in yazdığı *Nasreddin Hodscha*, Ein Theatre Stück für Menschen ab 9 Jahr, adlı oyun Kadir Çevik'in yönetimiyle, Theater Kumpanya Berlin tarafından, 7 Haziran 1997 tarihinde sahneye konmuştur. Dramatürjisi Hayati Boyacıoğlu, Müziği, Manfred Haucke tarafından hazırlanan oyunda, Sevda Tunçbilek, Çevik Barış Eren, Tayfun Kalender, İbrahim Gündüz rol aldılar.

Serpil Akıllıoğlu'nun yazdığı ve Faik Ertener'in yönettiği *Küçük Nasrettin* adlı oyun, 1983-1984, 1984-1985, 1988-1989 ve 1989-1990 sezonlarında, (Örneğin:3-

4-10-11 Şubat 1990 tarihlerinde, Taksim Sahnesi'nde), İstanbul Devlet Tiyatrosu tarafından sahneye konmuştur. Bu oyun, 1986-1987 sezonunda ise, Ankara Devlet Tiyatrosu Gençlik ve Çocuk Tiyatrosu tarafından, Ankara'da sahneye konmuştur.¹⁰

Ocak 1997'de, İstanbul'da, Şehir Tiyatroları Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda, Serpil Akıllıoğlu'nun yazdığı *Küçük Nasrettin* adlı çocuk oyunu, Nedred Denizhan yönetiminde 17 ve 19 Ocak 1997 tarihlerinde sahnelendi. Aynı oyun, Nisan 1998'de Üsküdar Musahipzade Celâl Sahnesi'nde, Ekim - Kasım 1998'de, Fatih, Reşat Nuri Güntekin Tiyatrosu'nda sahnelendi.

Aynı oyun bu kez, Serpil Akıllıoğlu, *Küçük Nasreddin, Müzikli Çocuk Oyunu* olarak, Aralık 200 ve 14 Ocak 2001 Pazar günü ve 24 Şubat 2001 Pazar günleri, Levent Kırca-Oya Başar Tiyatrosu tarafından sahneye kondu. Oyunu Hilmi Özçelik yönetti, Koreografisi Erdal Uğurlu, Müziği, Server Acim tarafından hazırlanana oyunun Supervizörü Levent Kırca idi. Oyun, Dolmabahçe Küçükçiftlik Parkı-İstanbul'da sahnelendi.

Hüseyin Goncağül'ün düzenlediği *Nasreddin Hoca ve Keloğlan* adlı çocuk oyunu, 6 Mayıs 2000 tarihinde, İstanbul'da, Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde, 18 Kasım 2000'de ve 23 Aralık 2000'de Muammer Karaca Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetesoktuğu Gezici TIR Tiyatrosu, Kocaeli'nin 5 ayrı ilçesine tiyatro götürdü. 27 ve 28 Ekim 2005 tarihlerinde Gebze'de, 29 Ekim 2005 tarihinde, Körfez ilçesinde çocuklarla buluştu. TIR Tiyatrosu oradan da Karamürsel, Derince ve Gölcük'e gitti. TIR Tiyatrosu buralarda *Savaş Düşlerimi Çaldı* ve *Nasreddin Hoca* adlı oyunların yanı sıra *Ormanda Şenlik* var adlı oyunu sahnelemiştir.¹¹

13-14- 20-21-27- 28 Aralık 2002 tarihlerinde, Üsküdar Belediyesi Sıradışı Çocuk Tiyatrosu tarafından, Altunizade Kültür ve Sanat Merkezi'nde, Hasan Nail Canat yönetiminde *Nasrettin Hoca* adlı oyun sahnelenmiştir. Oyunda, Hasan Nail Canat, Neriman Kanal, Bülent Karaçam, Uğur Erginyavuz rol aldılar.

Uğur Uludağ tarafından yazılan ve yönetilen müzikli fantastik komedi, *Tanrım Beni Baştan Yarar*'ta Drakula, Karagöz, Jan Dark gibi kişilerin yanında Nasreddin Hoca da yer alıyor. Oyunun galası, Aralık 2003'de, İstanbul Akadlar Kültür Merkezi'nde yapıldı.

Ekim 2004 Ramazan ayı boyunca, Küçükçekmece-Tepeüstü, Lunapark yanında, Küçükçekmece Belediyesi Çocuk Tiyatrosu'nda, *Nasreddin Hoca ve Bozoğlan* adlı

oyun gösterilmiştir.

Küçük Nasreddin adlı Çocuk Oyunu, 2-6 Kasım 2005 tarihleri arasında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrolar Üsküdar Musahipzade Celâl Sahnesi'nde oynanmıştır.¹²

Kent Oyuncuları tarafından 4-5-6 Şubat 2006 tarihlerinde, İstanbul'da, *Nasrettin Hoca Bir Gün...* adlı oyun sahneye konmuştur. Kent Oyuncuları tarafından sergilenen Oyunda Nasreddin Hoca rolünü Müşfik Kenter, Nasreddin Hoca'nın karısı rolünü de Kadriye Kenter üstlenmiştir. Oyun, Nasreddin Hoca'yı günümüze getiren bir fantezi oyun şeklindedir.¹³ Oyunu 20 Mart 2005 tarihinde, İstanbul Kenter Tiyatrosu – Harbiye'de seyrettim. Oyunu yazan ve yöneten Sönmez Atasoy'du., Yönetmen Yardımcılığını Tülin Özen, yaptı. Dekor, Metin Deniz, tarafından, ışık ise Murat İpek tarafından hazırlanmıştır.

İzmir'de kültür hayatı yirminci yüzyılın başında oldukça canlıydı. Baha Tevfik ve Ahmet Nebil'in birlikte yazdıkları, *Nasreddin Hoca'nın Dehası* adlı müzikli oyun 9 Nisan 1914 tarihinde, İzmir-Kordon'da, İzmir Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. Bu müzikli oyun basılmamış, tiyatroya el yazması olarak verilmiştir.¹⁴

İzmir Şehir Tiyatrosu, 1947 yılında, Mümtaz Uygun'un yazdığı *Nasreddin Hoca* adlı oyunu sahnelemiştir.

4 Mayıs 2002 tarihinde, İzmir'de İzmir Devlet Opera ve Balesi tarafından Elhamra Sahnesi'nde, *Nasreddin Hoca* adlı opera sahneye kondu. Oyun metni Sabahattin Kalender'in eşi Gülümser Kalender tarafından yazıldı. Libretto: Sabahattin Kalender, Dramaturji: Mehmet Ergüven, Genel Müzik Direktörü: Gökhan Koç, Koreografi: Neslihan Öztürk. Fahrettin Kerimov, Nasreddin Hoca'yı canlandırdı Halk dansları uzmanı Suat Yeşiltepe de operaya halk danslarını uyarladı. Oyun ilk kez 1962 yılında, Ankara'da sahnelenmişti. Nasreddin Hoca operası bu kez içerikte ve müzikte değişikliklerle sahneye kondu.¹⁵

Kayseri'de bulunan Özşah Özel Öğretim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde eğitim gören zihinsel ve bedensel engelli çocuklar, 2003 yılında, *Küçük Nasrettin* adlı oyunu sahnelediler. Oyunu Fevzi Özyürek yönetti.¹⁶

Serpil Akıllıoğlu'nun yazdığı ve Mustafa Arslan'nın sahneye koyduğu *Küçük Nasreddin* adlı çocuk oyunu, 10-18 Aralık 2005 tarihlerinde, İstanbul'da, Haldun Taner Sahnesi'nde yeniden izleyiciye sunuldu.

Hüseyin Goncagül tarafından, *İnecektim Ben Zaten* adlı çocuk oyunu, 10 Aralık 2006 tarihinde, Halkalı Kültür Merkezi'nde sahnelendi. Hüseyin Goncagül, on yıl boyunca sürdürdüğü *Nasreddin Hoca* oyunlarına bir yenisini ekledi. Bu oyunda Karakaçan da yer almaktadır. Oyunda Nasreddin Hoca eşeğinden düşünce ben zaten inecektim şarkısıyla kendisine gülen çocuklara karşılık vermektedir. Hüseyin Goncagül, Devlet Tiyatrosu'nun çocuk oyunlarında rol alarak sahneye çıkmıştı. Bu oyun, 12 Aralık'ta, İstanbul, Samandra Kültür Merkezinde, 17 Aralık 2006 da ise İstanbul, Altunizade Kültür Merkezi'nde sahnelendi. Hüseyin Goncagül, Nasreddin Hoca konulu oyunlarını, *Kültür Sanat* kataloglarından anladığımızı göre, "Çocuk Oyunu" başlığı altında duyurmuştur. Örneğin, bir oyunu, Ekim 2001 ve Ekim 2002 tarihli kataloglarda "Çocuk Oyunu" başlığıyla yer almaktadır.¹⁷

Nasreddin Hoca konulu tiyatro eserleri yurt dışında, çeşitli ülkelerde yazılmış ve sahnelenmiştir. Bunlardan da bir seçki verelim.

Macaristan'da, Ferenc Zenthe adlı sanatçı, Solovyov'un *Nasreddin Hoca'nın Maceraları* diye çevrilebilecek tiyatro oyununda rol almıştır. Bu piyes Solovyov'un tanınmış romanından uyarlanmıştır. Roman 1943 yılında *Gürültücü* adı ile Macarca'ya da çevrilmiştir. Aynı roman filme de çekilmiştir.

Macaristan'da György Ránki tarafından *Nasreddin Hoca Süiti* bestelenmiştir.¹⁸

Yugoslavya'da, 1980 yılında, İlhami Engin tarafından *Bizim Nasreddin* adlı bir oyun yazılmış ve Üsküp Halklar Tiyatrosu'nda sahneye konulmuştur.¹⁹

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Kazan'lı bir genç olan Muhammet Kurbanov. *Nasreddin Hoca* adlı bir piyes yazdı. Bu piyes 1940 yılından itibaren Kumuk Müzik Dram Tiyatrosu tarafından uzun yıllar oynandı. Yazarı talihsiz genç 2. dünya Savaşı'nda öldü. *Nasreddin Hoca* piyesi folklor derlemelerinden yararlanılarak yazılmıştır. Nasreddin Hoca'yı günümüze getirip halk arasında yaşattığı için çok tutuldu. Bu oyun daha sonra, Dağıstan, Lezgi Lak ve Dargi Tiyatrolarında da sahnelenmiştir.²⁰

Tatar folklor araştırmacısı Naki İsenbet, *Hoca Nasreddin* adlı üç perdelik bir komedi yazmıştır. Bu komedi ilk kez 1940 yılında, Tatar Akademi Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. *Hoca Nasreddin*, 1952 yılında, Kazan'da tekrar sahnelenmiş, daha sonra 1957 ve 1990 yıllarında Moskova'da da sahneye konmuştur.²¹ Aynı oyun, en son 2002 yılında, Kazan Kerim Tinçurin Devlet Tiyatrosu'nda, Raşit Zagudillins'in yönetimiyle, *Hoca Nasreddin* adıyla sahnelendi. Bu oyunun bir oyuncusu, 2002 yılında, Tataristan'ın başkenti Kazan'da düzenlenen, "7. Uluslararası Türk Halkla-

rının Tiyatro Festivali”nde en iyi 2. oyuncu ödülüne lâyık görüldü. Kerim Tinçurin Dram ve Komedi Tiyatrosu, *Hoca Nasreddin* adlı oyunu, Devlet Tiyatrosu’nun konuğu olarak 31 Ekim-4 Kasım 2002 tarihlerinde geldiği Antalya’da, Antalya Kültür Merkezi’nde 2 kez sahnelemiştir. Oyun seyredenler tarafından büyük ilgi gördü.²²

Zahir Alem, *Nasreddin’in Kırkbir Sineği*, 1988, *Şark Yulduzi*, dergisinde ve 1989 yılında ise Yulduzca Yayınevin’ce yayınlandıktan sonra, Cumhuriyet Kukla Tiyatrosu’nda Özbekçe ve Rusça olarak Andican Vilâyeti Kukla Tiyatrosun’da sahneye kondu. Bulgaristan’da da sahneye kondu.

Yusuf Azimzade’nin *Genç Nasreddin’in Sergüzeştleri* adlı oyunu, Özbekistan Genç Seyirciler Tiyatrosu’nda sahnelendi. S. Aliyev’in *Nasreddin Efendi ve Ezrayıl* adlı komedisi Taşkent’in Cumhuriyet Satir Tiyatrosu ve Cumhuriyet Genç Seyirciler Tiyatrosu’nda, yine Harezmi, Namangam ve Semerkand vilâyetleri müzikli dram tiyatrolarında, 1980’li yıllarda sahnelendi. Yusuf Azimzade’nin, *Ya Efendi Ya Şah..* adlı komedisi ise 1980’li yıllarda, Cumhuriyet Satir Tiyatrosu’nda sahnelenmiştir.

Toramirza Cabbarov da, 1980 li yılların sonunda, Şark Tiyatrosu için, *Nasreddin Hoca Vezir ve Nasreddin Efendi Olmaydığın Boldı* adlı komedileri yazmıştır.²³

Özbekistan’da Hamza adlı devlet tiyatrosunda *Efendi’nin Beş Karısı* adlı oyun sahnelenmiştir. Bu adla bir de film çekilmiştir.²⁴

Çekoslovakya’da Çek yazar Jiri Mahen, (1882-1939), 1927 yılında, *Nasreddin Cili Nedokonala Pomsta* [Nasreddin veya Yetkinsiz Bir İntikam] adlı ve Doğudan Bir Komedi alt başlıklı oyununu yazmıştır. Jiri Mahen, Yugoslavya’da bulunduğu sırada duymuş olduğu Nasreddin Hoca fıkralarından esinlenerek bu oyunu yazmıştır.²⁵ Bu oyun 2. Dünya Savaşı yıllarında da sahnelenmiştir.

Josef Kainar(1917-1971) ise 1959 yılında yayınladığı *Neboztik Nasreddin* [Merhum Nasreddin] adlı manzum komedisinde, Hoca ile Timur mücadelesini anlatmıştır. *Merhum Nasreddin*, ilk kez 1959 yılı Şubat’ında, Prag’da, ABC Tiyatrosu’nda, Miroslav Hornicek yönetiminde sahneye konmuştur. Aynı yıl Obstrava Devlet Tiyatrosu’nda da sahnelendi. Oyun 1963 yılında bazı küçük değişikliklerle Devlet Tiyatrosu Atölyesi’nde tekrar sahneye konmuştur. *Merhum Nasreddin*, Çekoslovakya’da, 1977 yılında radyo oyunu olarak da yayınlanmıştır. Oyun 1979 yılında, Prag’daki Milli Tiyatro’da yeniden sahneye konmuş ve büyük başarı sağlamıştır. Oyunu Jaromir Pleskot yönetmiştir.²⁶

2004 Yılında, Amerika Birleşik Devletlerinde, Şikago’da bulunan “The Mer-

cury” adlı tiyatrodaki Tireswing Tiyatro Grubu tarafından *Nasreddin Hodja One Day..[Hoca Bir Gün...]* adlı oyun sahnelenmiştir. Oyun Andrew Lines tarafından yazılmıştır. Oyunda Nasreddin Hoca rolünü Bill Brennan üstlenmiştir.²⁷

Türkiye’de ve dünyada Nasreddin Hoca filmlerinin çekilmesi, yirminci yüzyılın ilk yarısında başlar ve ikinci yarısında artar. Filmlerin yanı sıra Nasreddin Hoca çizgi filmleri de çekilmiştir.

Nasreddin Hoca Düğünde adlı film, İpek Film tarafından, Muhsin Ertuğrul’un yönetiminde, 1940 yılında çekilmeye başlanmıştı. Filmin senaryosunu Burhan Felek ve Necdet Mahfi Ayral yazmışlardı. Filmin başrolünde oynayan Hazım Körmükçü hastalanınca film tamamlanamamıştır. Davalı olduğu da söylenen filmin yönetimi Ferdi Tayfur’a verilmişti. *Nasreddin Hoca Düğünde*, bir çeşit yamalı bohça olmuştu. Konusu şöyleydi: Bir sünnet düğününde, Nasreddin Hoca hikâyeleri anlatılır, arada Sadettin Kaynak, Müzeyyen Senar şarkılar söylerler. Daha sonra bu filme Karagöz’den, orta oyunlarından parçalar eklenir. Zati Sungur illüzyon gösterisi yapar ve Ferdi Tayfur’un, Laurel-Hardy taklitleri filmde yer alır. Film, 1943 yılında tamamlanmıştır.

Aslında *Nasreddin Hoca Düğünde* adlı film, Muhsin Ertuğrul yönetiminde, büyük bir ihtimalle başka bir ad altında çekilmeye başlanmıştı. Bu filmin senaryosunu hazırlayan Burhan Felek, Nasreddin Hoca’nın hikâyelerinden yola çıkarak, “Hoca’nın karısıyla dilsiz oyunu”, “Hoca’nın sofrada sıcak çorbadan ağzının yanması”, “Kul taksimi, Allah taksimi” gibi konuları işlemişti. Bu film, tamamlanmadığı ve dava konusu olduğu için piyasaya çıkarılmamıştır. Bunun yerine, Ferdi Tayfur, Nazım Hikmet’in *Düğün Gecesi* (1933), Hazım’ın, *Karagözün Şairliği* (1933) ve Laurel-Hardy’den, *Şeytan Kardeşler* (1933) gibi filmlerinden parçalar alarak, sünnet ve düğün sahneleri, taklit ve illüzyonlar ekleyerek yeni bir film ortaya çıkarmıştır.²⁸

Nasreddin Hoca ve Timurlenk, 1954 yılında, İstanbul Film tarafından, Faruk Kenç yönetiminde çekildi. Filmin senaryosu Zeki Alpan tarafından yazıldı. Görüntü yönetmeni Kâzım Koşkan idi. Oyuncular: İsmail Dümbüllü, Halide Pişkin, Zeki Alpan, Ali Üstüntaş, Alev Elmas, Salih Tozan, Vedat Karakoçu, Vehdi Ersin, Muzaffer Hepgüler, Münevver Coşkun, İnci Birol, Toma Balcı. Filmin yapımcısı İstanbul Film sahibi Faruk Kenç idi. Filmin konusu, Nasreddin Hoca ile Timurlenk arasında geçen olaylardır.²⁹

Nasreddin Hoca, Halk film tarafından 1954 yılında çekilmiştir. Filmin senaryosu Talat Artemel tarafından yazıldı. Filmi yöneten Talat Artemel aynı zamanda başrol oyuncusu olarak Nasreddin Hoca’yı canlandırmıştır. Filmin diğer oyuncuları,

Halide Pişkin, Fatma Andaç, Melahat İçli, Atıf Kaptan, Muhterem nur, Nimet alp, Muharrem Gürses, Turan Göker ve Ali Küçük idi.³⁰

Nasreddin Hoca, Topkapı film tarafından, 1971 yılında, Melih Gülgen yönetiminde çekilmiştir. Filmin senaryosu Erdoğan Tokatlı tarafından yazılmıştır. Filmin başrolünde İsmail Dümbüllü, Nasreddin Hoca'yı canlandırmıştır. Filmin diğer rollerinde, Aziz Basmacı, Mürvet Sim, Kostarika Ahmet, Hayri Caner ve Doğan Tamer oynamıştır.

Bulgaristan'da, 1960'lı yılların başında, Alexander Vazov, *Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca* filmi çekmiştir.³¹

Nasreddin Hoca'nın Dönüşü, Özbekistan'da, 1989 yılında, Leyn Librik yönetiminde çekildi. Oyuncular: R. Cıgıvadze, M. Rahimov. Bu filmin Azerice seslendirilen bir kopyası, 16 Aralık 1996 tarihinde, İstanbul'da, Atatürk Kitaplığı'nda gösterilmiştir. Gene Özbekistan'da *Nasreddin Hoca ve Beş Karısı*, *Nasreddin Buhara'da*, *Nasreddin Hocand'da*, *Hoca Nasreddin'in Sergüzeştleri*, *Nasreddin'in Oniki Kabri* adlı filmler, 1971 yılı öncesinde çevrilmiştir.³²

Daver Atasoy yapımı *Hoca'yla Üç Dakika* (30 dk.) ve *Anadolu'yu Aydınlatanlar: Nasreddin Hoca* (20 dk.), 20 Aralık 1996 tarihinde, İstanbul'da, Atatürk Kitaplığı'nda gösterilmiştir.

-
1. Metin And, *İlk Türkçe Oyunlar*, İstanbul, 1983, s. 27-48.
 2. Metin And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ankara, 1971, s. 301.
 3. Metin And, "Meşrutiyette Tiyatro", *Hayat Tarih Mecmuası*, Sayı: 11, (Aralık 1966), İstanbul, s. 19.
 4. Metin And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ankara, 1971, s. 301.
 5. Metin And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ankara, 1971, s. 301.
 6. Metin And, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*, Ankara, 1983, s. 653.
 7. Ahmet Ölmez, "Nasreddin Hoca ve Eşeği Almanya'da", *Hürriyet*, 24 Ocak 1991, İstanbul.
 8. *Radikal*, (4.11.2005), s.10'daki ilân'dan
 9. *Cumhuriyet*, 7.12.2005), İstanbul, s. 15'deki ilân.
 10. Nail Tan, "Sahne Sanatlarımızda Nasreddin Hoca", *Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 29, Mart 1996, Ankara, s.20-23.
 11. "Gezici TIR Tiyatrosunun ilk Durağı Gebze", *Bizim Gazete*, (27.10.2005), İstanbul, s. 8.
 12. *Hürriyet Kelebek*, 3.11.2005), İstanbul, s. 11'den ilân.
 13. *Hürriyet Kelebek*, (3.2 2006), İstanbul, s. 9'da ilân.
 14. *Müteferrika*, Sayı:29, s. 100. Bu konuda ayrıca bkz: Metin And:" İzmir'de İlk Tiyatrolar",

Hayat Tarih Mecmuası, No: 6, (Temmuz 1967), s. 40-42.

15. Şimşek Yüksel, “Çapcanlı Nasreddin Hoca”, *Milliyet, Kültür Sanat*, (2 Mayıs 2002 Perşembe), İstanbul; “40 Yıl Sonra Yeniden Nasreddin Hoca Operası”, *Zaman*, (23.4.2002), İstanbul; “Hoca'nın Mayası Sahnede de Tuttu: Sabahattin Kalender'in Nasreddin Hoca Operası 23 Nisan'da Sahnelendi”, *Aydınlık*, Sayı: 771, (28 Nisan 2002), İstanbul, s. 56.
16. Özlem Eroğlu, “Küçük Nasrettin Oyunu Engellerini Unutturdu”, *Sabah'la Günaydın*, (15 Ekim 2003), İstanbul, s.2.
17. *Kültür Sanat*, Aralık 2006, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını, İstanbul, s.29.
18. Edit Tasnadi, “Macar Web Sayfalarında Nasreddin Hoca”, *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni)*, s.195-201.
19. Altay Suroy Receboğlu, “Balkan Milletlerinin Birlik ve Beraberlik Sembolü olan Nasreddin Hoca”, *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu*, s. 218 s. 217-221.
20. Hasan Orazayev-Malik Hüseyinov, Kumuk Folklor ve Edebiyatında Molla Nasrutdin”, *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu*, s. 309-311.
21. Ercan Alkaya, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Tatar Edebiyatındaki Yeri”, *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu*, s. 360.
22. Hayati Asilyazıcı, “Türk Halklarının Festivali”, *Cumhuriyet*, (8 Ağustos 2002), s. 14; Hayati Asilyazıcı, “Tinçurin Tiyatrosu ve Hoca Nasrettin”, *Bizim Gazete*, (25 Kasım 2002), İstanbul, s. 8.
23. Toramirza Cabbarov. *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu*, Ankara, 1990, s. 69-74.
24. Adhambek Alembekov, “Halkın Değendiği Kahraman: Merkezi Asya'da Nasreddin Efendi Üzerine”, *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri, (İzmir, 24-26 Aralık 1996)*, (Yayma Hazl. Alev Kahya Birgül), Ankara, 1997, s. 99.
25. Pertev Naili Boratav, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Yayılma Alanları”, *Nasreddin Hoca*, Ekim 1995, İstanbul, s. 78, Bu oyun 2. Dünya Savaşı yıllarında da sahnelenmiştir.
26. Xenia Celnarova, “Çek Yazar Josef Kainar'm Anlayışıyla Nasreddin Hoca”, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, İstanbul, 1996, s.71-73.
27. NTV, 28 Eylül 2004. (İnternette)
28. Giovanni Scognamillo, *Türk Sinema Tarihi*, Birinci Cilt, 1896-1959, Metis Yayınları, Kasım 1987, İstanbul, s. 62.
29. Kültür Bakanlığı, Web Sitesi, 24 Şubat 2008.
30. Türker İnanoğlu, *555 Afişle Türk Sineması*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 69.
31. Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy, “Balkan Halkları Folklorunda Nasrettin Hoca Fıkraları”, *Balkanlardaki Türk Kültürünün Dünü-Bugünü-Yarını, Uluslararası Sempozyum 26-28 Ekim 2001) Bildiri Kitabı*, Bursa, 2002, s. 198.
32. Toramirza Cabbarov, “Nasreddin Hoca Dünyanın Oğlu”, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1990, s. 69-75.

NASREDDİN HOCA FIKRALARININ YAYILMASI

Nasreddin Hoca fıkraları Anadolu sahasında teşekkül edip yazma kitaplarda toplanmaya başlandıktan sonra, Osmanlı egemenliğindeki yerlerde ve Ortaasya Türk topluluklarında, Arap ülkelerinde, Azarbaycan ve İran'da, Kafkasya halklarında, Uygurlar arasında, Balkanlarda yayılma göstermiştir. Her biri ayrı ayrı uzun araştırma ve inceleme sonucunda ortaya konulabilecek bu yayımlara burada kısaca değinmek istiyorum.

Nasreddin Hoca fıkraları, Anadolu'da, yakın yerler arasında sözlü ve yazılı gelenek aracılığıyla yayılırken, uzak ülkelerde, daha ziyade yazılı gelenek yoluyla yayılmıştır. Bu yayılma, Türk dilini ve yazısını bilen Ortaasya Türk halkları arasında, önceleri yazma kitaplar, sonradan da basma kitaplar aracılığıyla gerçekleşti. Nasreddin Hoca kitaplarının basılmaya başlanmasıyla fıkraların yayılması hız kazanmıştır. 1837 yılında, İstanbul'da, *Letaif* adıyla basılan Nasreddin Hoca kitabında 134 fıkra yer almaktaydı.¹ Daha sonra, Mısır-Bulak Matbaası ve İstanbul'da yapılan hurufat baskılar ve ilki 1850 yılında, İstanbul'da yapılan taşbaskısı kitaplar aracılığıyla Nasreddin Hoca fıkraları Osmanlı Devleti içerisindeki halklar arasında da hızla yayılmıştır.

Osmanlı Devleti içerisinde yaşayan, Türkçe konuşan ve Türkçeyi Yunan harfleriyle yazan Karamanlılar arasında Nasreddin Hoca fıkraları anlatılıyordu. Karamanlıca Nasreddin Hoca kitapları da yayınlanmıştır.² Evangelinos Misailidis'in Yunan harfleriyle Türkçe olarak kaleme aldığı *Temaşa-i Dünya ve Cefakar-u Cefakeş* adlı kitabında da Nasreddin Hoca fıkralarına yer verilmektedir.³

Osmanlı Devleti içerisinde yaşayan Ermeniler arasında da Nasreddin Hoca fıkraları yayılmıştır. Hem Ermenice, hem de Ermeni harfli Türkçe Nasreddin Hoca kitapları yayınlanmıştır.⁴ Bahai'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesi de Ermeniceye çevrilmiş ve fasiküller halinde yayınlanmıştır.⁵

1864 yılından itibaren resimli olarak basılan taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarında bulunan 125 Nasreddin Hoca fıkrası, yabancı dillere de çevrilmiştir. Bu taşbas-

başka yörelerde de rastladığımız, bazen “Keloğlan Masalı” olarak da karşımıza çıkan “Ben padişahın kızını almam” masalıdır. İlgili bölümde metnini verdiğimiz bu anlatıda “sihirli kavalla ölüyü diriltme” ve “denizden koyun sürüsü çıkarma” motifleri bir araya getirilmiştir.¹³

DOĞU ANADOLU’DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Mahir Şaul, Diyarbakır yöresinden derlenen bazı Nasreddin Hoca fıkralarını ve o bölgedeki Nasreddin Hoca geleneğini incelemiştir. Bölge halkı Nasreddin Hoca’yı “Hoca Menşur” Olarak adlandırmaktadır. Hoca Menşur, o bölgede yetişen bir kişi olarak değerlendirilmekte ve “sahık” addedilerek, kendisine evliya saygısı gösterilmektedir. Nasreddin Hoca’nın yazılı gelenekten gelen fıkraları yöre halkı tarafından anlatılmakla birlikte bazı yerel fıkralar da ona bağlanmaktadır. Nasreddin Hoca için anlatılan bir efsane, Nesimi ve Hallac-ı Mansur ile arkadaş olmaları efsanesi, bu yörede biraz değişik şekliyle yaşamaktadır. İlgili bölümde verdiğimiz bu efsanede, Nesimi ve Hallac-ı Mansur adları yoktur ama medrese hocasının kuzusunu kesip yiyenlere yaptığı beddua vardır. Medrese hocasının: “Kesen kesilsin/Gülen gülünsün”, diyerek, ettiği bedduadan sonra, Nasreddin Hoca’nın yaptıklarına halk gülmektedir.¹⁴

Önce İsveç’te, sonra da Türkiye’de yayınlanan Kürtçe bir Nasreddin Hoca kitabındaki fıkraların, Türkçe baskılardan Kürtçeye çevrilen fıkralar olduğunu düşünüyorum. Fıkraların Türkçesi verilmediği için inceleme olanağını bulamadım.¹⁵

Elazığ-Karakoçan’da, 1988 yılında, Mustafa Aksoy tarafından, Zazaca iki Nasreddin Hoca fıkrası ve Kırmançça yedi Nasreddin Hoca fıkrası derlenmiştir. Fıkraların Türkçeleri de derleme metinlerinde vardır. Zazaca fıkralar halk arasında, “Papağan konuşursa hindi de düşünür” ve “Süslen karıcığım, belki Azrail seni beğenir de alır”, başlıkları altında anlatılan fıkralardır. Kırmançça fıkralar da şunlardır: “Uykum kaçtı da onu arıyorum”, “Daha gideyim mi?” “Üstünde olsam ben de kaybolurdum”, “Pınarın başında uyudum”, “Ya tutarsa”, “Hayalin de kokusunu alıyorlar”, “Şöyle çevirecektim.” Bu derleme bize, Nasreddin Hoca adıyla anlatılan fıkraların Türkçe’den Zazaca’ya ve Kırmançça’ya geçtiğini göstermektedir. Derlenen fıkralar içerisinde, değişik bir örnek yoktur. Hepsisi Nasreddin Hoca’nın Türkler arasında anlatılan fıkralarıdır. Bu konuda yeterli örnek ve yayın olmadığı için daha fazla bir şey söylemek olanağı yok.¹⁶

AZERBAYCAN’DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca fıkralarının şekil bulup yayılmağa başladığı tarih olarak 13-14. yüzyıllar öne sürülse de Azerbaycan’da bu fıkraların varlığını 19. yüzyılda gös-

kısı kitapların ilki, Almancaya çevrilerek 1857 yılında yayınlanmıştır.⁶ 125 fıkralık taş baskısı Nasreddin Hoca kitabının Fransızca çevirisi 1876 yılında yapılmıştır.⁷ Bu kitabın yayınından 2 yıl sonra, Paris, National Biblioteque’te bulunan Nasreddin Hoca yazmaları da aynı yazar tarafından incelenmiş ve taşbaskısı kitaptakilerden bazı fıkralar da eklenerek toplam 321 fıkrayı içeren bir kitap halinde yayınlanmıştır.⁸ Nasreddin Hoca fıkralarının Almanca ve Fransızca çevirileri, bu fıkraların batıda tanınıp yayılmalarını sağlamıştır.

Nasreddin Hoca fıkralarının Arap ülkeleri arasında yayılması, daha çok 1837 baskısı *Letaif* ve onu izleyen diğer Nasreddin Hoca kitaplarının yayınlanmasıyla hız kazanmıştır. Kahire’de, 1864 yılında yayınlanan *Nevadir el Hoca Nasreddin Efendi Coha* adlı kitapta bulunan 233 fıkranın 100 tanesi Türkçe baskıdan alınmıştır. Wes-selski bu baskının tarihsiz olduğunu bildirirken, Marzolph, bu baskının 1864 tarihli olduğunu belirtmektedir.⁹ Kitabın birden fazla baskısının yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kitapla, Nasreddin Hoca fıkraları, Cuha fıkraları içerisinde önemli bir çoğunluğa ulaşmıştır.

Daha sonra, Bahaî’nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesinden Arapçaya çevrilen Nasreddin Hoca fıkraları, 1928 yılında, Mısır’da, *Nevadir-i Cuha el Kübra* adıyla yayınlanmıştır.¹⁰ Günümüzde, Arap ülkelerinde basılan Cuha derlemelerindeki fıkraların çoğu, bu iki Türkçe kaynaktan Arapçaya çevrilen Nasreddin Hoca fıkralarıdır. Yani, bazılarının iddia ettiği gibi fıkraya kaymaları Cuha’dan Nasreddin Hoca’ya doğru değil, bu iki kitap aracılığı ile Nasreddin Hoca’dan Cuha’ya doğru olmuştur. Bahaînin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesinde yer alan 59 fıkraya, Ateşzade İzzet Paşa tarafından, *Nevadir el Hoca Nasreddin Efendi Coha* adlı Arapça kitaptan tekrar Türkçeye çevrilmiştir. Burada da fıkraların Nasreddin Hoca fıkraları olduğu açıkça görülmektedir.¹¹ Modern Cuha fıkralarının büyük bir bölümünün Nasreddin Hoca’dan ödünç alınan fıkralar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun aksi, yani Cuha fıkralarının kitap halinde Türkçeye çevrilip Nasreddin Hoca’ya bağlandığına dair bilgi ve belge yoktur.

DOĞU KARADENİZ’DE NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca fıkraları, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde de bilinir ve anlatılır. Her ne kadar son yıllarda Karadenizli fıkraları, özellikle, Temel ve Oflu Hoca fıkraları çokça anlatılıp dinlense de Nasreddin Hoca’nın unutulmadığı bir gerçektir. Bu yörede anlatılan Nasreddin Hoca fıkralarının yazılı gelenekten gelenleri fazla bir değişiklik göstermezler. Bazen bu fıkraların Karadenizli tipine bağlı olarak anlatıldığını görürüz. Örneğin, bindiği dalı kesen adam”, “Onun sesi sonradan çıkacak” gibi fıkralar bu türdendirler.¹² Sözlü gelenekten gelen Nasreddin Hoca fıkraları ise daha çok masala yaklaşan, fıkraya göre uzun anlatılardır. Bu anlatıların en yaygını

terebiliyoruz. A. Zaharov, ikiyüzden fazla Nasreddin Hoca fıkrası derlemiştir. Türkiye’de basılan Nasreddin Hoca kitaplarının Azerbaycan sahasında okunduğu bellidir. Ali Abbas Müzniv, 1908 yılında *Molla Nasreddin’in Mezhekesi* adıyla Nasreddin Hoca fıkralarını yayınlamıştır. Daha sonra M. H. Tehmasib, *Molla Nasreddin Letifeleri* kitabını 1939 ve 1956 yıllarında iki kez yayınlamıştır. Bu kitap Rusçaya da çevrilmiş ve *Anekdoti Molla Nasreddina* adıyla 1958 yılında yayınlanmıştır. M. H. Tehmasib ve M. Sultanov, Nasreddin Hoca fıkralarının kahramanının Anadolu’lu Nasreddin Hoca değil de, 13. yüzyılda Azerbaycan’da yaşamış olan astronomi bilgini Nasreddin Tusî olduğu yolunda bir düşünceyi savunmuşlarsa da bu konuda yeterli belge ve bilgi olmadığı, yalnızca bir isim benzerliğinin söz konusu olduğu açıktır.

İmran Babayev ve Paşa Efendiyev yukarıda özetlenen bilgileri verdikten sonra şöyle yazıyorlar:

Nasreddin Hoca çok çevik ve değişen bir surettir. O hem çok akıllı gibi görünüyor, hem de ahmak gibi gösterilen bütün insanların şekline giriyor. Birincilerin akıllı ve hazır-cevap oluşlarını sunuyor, ikinci guruba girenleri mizah ateşinde yakıyor. Bunun için Nasreddin Hoca fıkralarının hepsi bu veya diğer ahlaki, eğitici fikri sunmuş oluyor... Nasreddin Hoca fıkralarının özelliği, tesiri, ilgi duyulması, onların kısalığında, özlü oluşunda ve hazırcevaplığındadır. Halk, asırlar boyu bunları dilinde, hafızasında yaşattıkça, yeri geldiğinde söyledikçe, bunları daha çok işlemiş, düzeltilmiş, billurlaştırmış, kısa bir öz içerisinde toplamıştır. Bunun için fıkraların çoğu "aforizma" özelliği kazanmıştır.¹⁷

Azerbaycan’da, son olarak Behlül Abdulla tarafından, Ali Abbas Müznib, M. N. Tehmasib ve Yusuf Mehemmedov’dan derlenen 490 fıkra, *Dava Yorgan Davasıymış, Molla Nasreddin Latifeleri* adlı kitapta yayınlanmıştır. Bu kitaptaki fıkraların bir kısmı Türkiye’de yayınlanan Nasreddin Hoca kitaplarından alınmıştır. Diğerleri ise Azerbaycan sahasında, Nasreddin Hoca’ya bağlı olarak anlatılan fıkralardır.¹⁸

İRAN’DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca fıkralarının İran’da yayılması da 1837 tarihli *Letaif* adlı Nasreddin Hoca fıkra derlemesi ve onu izleyen diğer baskılardan sonra hızlanmıştır. İran’da, ilk Nasreddin Hoca, daha doğrusu Molla Nasreddin fıkra derlemesi 1299 H. (1881) yılında yayınlanmıştır. *Mutayebât-ı Molla Nasreddin* adlı bu derlemedeki fıkraların, *Letaif-i Hoca Nasreddin Efendi*’nin, *Hadihi Nevâdir al-Hoca Nasreddin Efendi Cuha el-Rumi* adıyla, 1280 H. (1864) yılında, Kahire’de yayınlanan Arapça çevirisinden alındığı bilinmektedir. Bu Arapça çevirideki 233 fıkranın 100 tanesi

Türkçe baskıdan alınıp, “Nasreddin Hoca” adı çıkarılarak “Cuha” adıyla kitaba dahil edilmiştir.¹⁹ Farsça derlemede ise 211 fıkrada vardır. Bu sayı, Arapça baskıdaki bazı fıkraların atılması ve yeni 20 fıkrada eklenmesiyle elde edilmiştir.²⁰ *Mutâ'zebât-ı Molla Nasreddin*'in önsözünde, derleyici, Arapça kitabı okuyunca, içindeki Cuha fıkralarının bir kısmının, İran'daki Molla Nasreddin fıkraları olduğunu gördüğünü ve bundan dolayı kitabı çevirdiğini yazmaktadır.²¹ Daha sonra, İran'da, 1936 yılında, Muhammed Ramazani tarafından, en kapsamlı derleme, *Molla Nasreddin* adıyla yayımlanır.²² Bu derlemede 593 fıkrada bulunmaktadır. İran'da yayınlanan diğer derlemeler, Ramazani'nin bu kitabından yararlanılarak oluşturulan derlemelerdir. Ramazani'nin kitabı, daha çok yazmalardan ve basılı kaynaklardan derlenen fıkralardan oluşmaktadır. Derleyici, sözlü gelenekten fazla yararlanmamıştır.

KAFKAS HALKLARI ARASINDA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Kafkas dillerinden Ubihça, bu dili konuşabilen son kişinin ölümüyle tarihe karışmıştır. Georges Dumézil, 1957 yılında, Ubihça Nasreddin Hoca fıkraları derledi ve bunları transkripsiyonla Ubihça ve Fransızca olarak yayınladı. Yayımlanan 15 fıkrada, daha önce, Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak Anadolu sahasında anlatılan fıkralardır. Örneğin, “Bana mı inanıyorsun yoksa eşeğe mi?”, “Yorgan gitti kavga bitti”, gibi fıkralardır.²³

Georges Dumezil, 1960'lı yılların başında, Arhavi'den derlediği Lazca Nasreddin Hoca fıkralarını transkripsiyonla Lazca ve Fransızca olarak yayınlamıştır. Buradaki beş fıkradan üçünü Türkçeye çevirerek bu kitabın ilgili bölümünde verdim.²⁴

Ulrich Marzolph'un da belirttiği gibi, Kafkasyada yaşayan diğer halklar arasında da Nasreddin Hoca fıkraları anlatılmaktadır. Nasreddin Hoca fıkralarının rastlandığı Kafkas dilleri şunlardır: Adigece, Avarca, Çeçence, Dargişçe, Lezgice, Ubihça, Rutulca ve Tabasaranca.²⁵ Bu dillerde anlatılan bazı Nasreddin Hoca fıkralarından örnekler kitabın ilgili bölümlerinde vardır.

SEFARAD YAHUDİLERİNDE NASREDDİN HOCA FIKRALARI

1492 yılında, İspanya'dan kovulan Yahudiler, Osmanlılar tarafından kabul edildiler. İstanbul ve Selânik'e yerleştirilen Yahudilerin halk kültürlerinde İspanyol etkisi vardır. Yahudiler, Araplarla ortak fıkrada kahramanları Cuha'mın yanında Nasreddin Hoca fıkralarını da benimsemiş ve anlatmışlardır. Elde bulunan kitaplardan öğrenildiğine göre, Yahudiler, Nasreddin Hoca fıkralarını Türkçe'den kendi dillerine, yani Sefarad İspanyolcasına çevirerek kitaplar halinde yayınlamışlardır. 1911 yılında, Selânik'te basılan İbrani harfli İspanyolca *La Vida di Nasridin Hodja* adlı kitap-

ta 69 fıkra yer almaktadır. 1923 yılında, İstanbul'da basılan İbrani harfli İspanyolca *Guatra di İstorias La Vida de Nasreddin Hodja* adlı kitapta ise 11 fıkra vardır.²⁶

BULGARİSTAN'DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca fıkralarının yayılması Bulgaristan'da diğer yerlerden farklı bir yol izledi. Veliçko Vılçev'e göre, Bulgaristan 16. ve 17. yüzyıllarda Nasreddin Hoca'yla tanışmıştır.²⁷ Nasreddin Hoca fıkraları Bulgaristan ve Makedonya'da yayılırken diğer ülkelerde rastlanılan gelişmelerden ayrı olarak Nasreddin Hoca karşıtı olan bir tipin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu karşıt tip Bulgaristan'da Hıtar Peter, Makedonya'da ise Itar Peyo'dır. Buna "Kurnaz Peter" diyebiliriz. Bulgarlar, Nasreddin Hoca fıkralarını alırken bazılarını ona bağlı olarak aynen anlatıp yaymışlardır. Bazı fıkraları da kendi ulusal fıkra tipleri olan Kurnaz Peter'e bağlı olarak anlatmışlardır. Kurnaz Peter, yaşamış bir tarihsel kişilik değil, Bulgar halkı tarafından, Nasreddin Hoca karşıtı olarak ortaya çıkarılmış hayal ürünü bir kişiliktir. Kurnaz Peter, hile ve kurnazlıkla karşısındakileri alt etmeye çalışan genç bir Bulgar köylüsü olarak tasavvur edilmiştir. Fıkralarında, Nasreddin Hoca'nın keskin zekâ pırlantıları yerine, kurnazlık, aldatma ve yalan hakimdir. Hatta bazan yanına almayı unuttuğu bir yalan torbası bile vardır. Nasreddin Hoca'yla ilk karşılaştığında: "Gidip, evde unuttuğum yalan torbamı alayım", diyerek Hoca'yı kandırır.²⁸

Kurnaz Peter'in kişiliğinde Bulgarlar, 400 yıla yakın egemenliklerinde yaşadıkları Osmanlılar karşısında zedelenen ulusal gururlarını tamir etmek olanağını buldular. Kurnaz Peter, çoğu kez Nasreddin Hoca'yı aldatıp alt eder. Anlatılan olayların daha önce teşekkül eden kişiliklere ve Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılmış olmalarına kimse bakmaz.. Bulgar halkı anlatılanlara gülerek rahatlama ve Kurnaz Peter aracılığı ile egemen güçten öc alma yolunu benimsemiştir. Bu durum, Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılmaya kalkıştığı bir zamanda, 19. yüzyılın ikinci yarısında, daha belirgin olarak ortaya çıkmıştır.

Kısaca belirtmek gerekirse, Kurnaz Peter fıkraları, çoğunlukla, daha önce Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan fıkraların Kurnaz Peter'e bağlandığı fıkralardır, diyebiliriz. Nasreddin Hoca fıkraları ile Kurnaz Peter fıkraları arasındaki en önemli fark, Nasreddin Hoca'nın, fıkralarında, karşısındaki kişiyi mantığı ve söz oyunları ile yenmesi; Kurnaz Peter'in ise, karşısındakileri kurnazlıkla ve bazı yalanlarla alt etmeye çalışmasıdır. Bu durumuyla Kurnaz Peter, Nasreddin Hoca'dan çok, Almanların fıkra kahramanları Till Eulenspiegel'e benzemektedir.²⁹

Kurnaz Peter'in fıkralarında Nasreddin Hoca, Nasreddin Hoca fıkralarında gördüğümüz Hoca karşıtı tiplerin yerini almıştır. Anlatının sonunda Kurnaz Peter Hoca'yı alt eder. Bu durumu Nasreddin Hoca ve Timur arasında geçmiş gibi anlatılan olaylarda, Hoca'nın her seferinde Timur'u yenmesine benzetebiliriz. Türk halkı

da Hoca'nın kişiliğine bürünerek kendisine kötülükler yapan Timur'dan bu fıkralar aracılığı ile öcünü almıştır. Kurnaz Peter tipinin ortaya çıkışı 19. yüzyılın başlarına rastlar. Bulgaristan'da, Nasreddin Hoca fıkralarının bir bölümü de Kurnaz Peter tipi olmaksızın sözlü ve yazılı gelenekte yer almıştır. Kurnaz Peter'in de Hoca'sız fıkraları vardır.

Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter bazı fıkralarda da arkadaş olurlar ve birlikte başkalarını işletirler. Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter fıkraları külliyyatında görüldüğü kadarıyla, Bulgar halkı Hoca'nın karşısına bir fıkra tipi çıkarmakla beraber, Hoca'dan da vaz geçmemiş, bu iki fıkra kahramanını arkadaş olarak kabul etmiştir.³⁰

Nasreddin Hoca fıkralarının Bulgaristan'da, Bulgarların milli fıkra tipi Kurnaz Peter'in fıkraları yanısıra yayılıp günümüze gelmesi olayında, Nasreddin Hoca'nın gölgelenemeyecek kişiliğinin ve etkisinin rolü vardır. O gittiği yerlerdeki diğer fıkra kahramanlarını ikinci plâna itmiş ya da onlarla kaynaşarak ama Nasreddin Hoca olarak günümüze değin yaşayıp gelmiştir. Bulgaristan'da karşısına çıkan, bazan kendisine karşı, bazan da onunla arkadaş olan, hatta bazılarınca onun ikiz kardeşi sayılan Kurnaz Peter ve Makedonya'da karşısına çıkan İter Pejo tiplerinin oluşumunun daha kapsamlı incelenmesi gerekir. Biz burada yalnızca konuyu ortaya koymakla yetiniyoruz.

MAKEDONYA'DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca fıkralarının Makedonya'da yayılması, diğer Balkan ülkelerinde olduğu gibi sözlü gelenekle başlamıştır. Ancak 19. yüzyılın başından itibaren, Nasreddin Hoca fıkraları, basılı kitaplar aracılığıyla hızlı bir şekilde yayılmıştır. Bunda, daha önce İtalyan fıkra kahramanı Bertoldo'nun fıkralarının bir kısmının Nasreddin Hoca adıyla, kitap olarak yayınlanmasının da rolü olmuştur. Gene 19. yüzyılda, daha önce Bulgarlar arasında Kurnaz Peter örneğinde görüldüğü gibi, Makedonlar, Nasreddin Hoca fıkralarını almakla beraber, Nasreddin Hoca'nın karşısına bir anti- kahraman olan İter Peyo'yu çıkarmışlardır. Kurnaz Peyo demektir. Ona bağlı olarak anlatılan fıkraların bir bölümü Nasreddin Hoca fıkralarıdır. Yalnızca Nasreddin adı fıkralardan çıkarılmış, onun yerine İter Peyo adı konmuştur. Bazılarında ise Nasreddin Hoca ve İter Peyo karşı karşıya getirilmiş, fakat bu fıkralarda da üstün gelen hep İter Peyo olmuştur. Bazı İter Peyo fıkralarında ise Nasreddin Hoca adı geçmez, yerel fıkralardır. Burada, milliyetçilik etkisinin halk kültürüne yansımaları söz konusudur. Uzun yıllar yalnızca Nasreddin Hoca fıkralarını anlatanlar, ulusal birliklerini sağlamak için, onun karşısına daha üstün olduğunu düşündükleri bir tipi çıkarmışlardır. Nasreddin Hoca, sayıca fazla ve zengin içerikli fıkralarıyla Makedonların İter Peyo'sunun ortaya çıkmasında en etkili rolü oynamıştır. Fıkralar sadece kahramanlarının adı değiştirilerek

Iter Peyo fıkraları haline gelmiş ve böylece bir anda, çok sayıda fıkra doğmuş oldu.

Makedonya’da anlatılan Nasreddin Hoca fıkralarındaki yerel adlar, Anadolu’dan aktarılanlar değil Makedonya’da bulunanlardır. Örneğin, Akşehir, Sivrihisar yerine, Mariova, Pirlepi vardır. Nasreddin Hoca’ya bağlı olarak anlatılan fıkralarda Hoca’nın adı, “Nasredin Hoca”, “Nasradin Hoca”, “Stradin Hoca” ve “Strandil Hoca” şekillerine girmiştir.³¹

Makedonya’da yaşayan Türkler arasında Nasreddin Hoca fıkraları anlatılır. Bu fıkraların bir kısmı Lyubinko Taykoviç tarafından derlenip yayınlanmıştır.³²

Sevim Piliçkova da, Makedonya’da yaşayan Türklerden Nasreddin Hoca fıkraları derlemiş, bir kısmını yayınlamıştır. Kitabın ilgili bölümünde bu fıkralardan bazıları yer almaktadır.³³ Sevim Piliçkova daha sonra Nasreddin Hoca ve Itar Peyo fıkralarını içeren bir kitap yayınlamıştır.³⁴

Makedonya’da Türkçe Nasreddin Hoca fıkraları da yayınlanmıştır. İncelediğimiz bir Türkçe Nasreddin Hoca kitabında 90 fıkra vardır. Bu fıkralar Türkiye’de anlatılan fıkralardır.³⁵

Orhan Veli’nin manzum *Nasrettin Hoca* adlı kitabı da, 1968 yılında, Üsküp’te yayınlanmıştır.³⁶

ROMANYA’DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca’nın Romenler arasında tanınmasında, Türkiye’de 22 yıl yaşadık-tan sonra Osmanlı İmparatorluğu hakkında bir eser yazan Dimitri Kantemir’in rolü vardır. O, kitabında Nasreddin Hoca’dan sözetmiş ve Timur’lu üç fıkrasını yayınlamıştır. Bu fıkralar şunlardır. “Ya karının aklına uyup da incir getirseydim, şimdi kafam yarılırdı”, “Sopaların yarısını benden rüşvet isteyen kapıcı yiyecek”, ve “Bu anıtı görenler beni rahmetle, Timur’u da lânetle anacaklar.”³⁷

Romanya’da, Nasreddin Hoca fıkralarının ilk kez, manzum olarak Anton Pann tarafından 1853 yılında yayımlandığını biliyoruz.³⁸ Anton Pann’ın kitabı bir çok bas-kı yapmıştır. Romanya’da, Dobruca ve diğer bölgelerdeki Türkler arasında yayılan Nasreddin Hoca fıkraları daha çok Türkiye’de basılan kitaplar aracılığı ile yayılanlardır. Romen Tatarları arasında derlenen Nasreddin Hoca fıkralarını incelediğimizde, o fıkraların da yazılı gelenekten geldiklerini görürüz. 1983 yılında yayınlanan *Nasrettin Hoğa’ga Dair Masallar* adlı kitaptaki 253 Nasreddin Hoca fıkrası bu söylediklerimizi doğrulamaktadır.³⁹

KIBRIS’TA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Kıbrıs’ta yaşayan Türkler ve Rumlar arasında Nasreddin Hoca fıkraları geçmiş-

ten günümüze kadar bilinip anlatılmaktadır. Rumlar, Nasreddin Hoca'ya "Aslani Hoca" derler. Türk ve Rum toplumları arasındaki çatışmalar, Rumların Nasreddin Hoca fıkralarına ait yorumlarında da değişiklikler yapmıştır. Bazı Nasreddin Hoca fıkralarında, Nasreddin Hoca ve onun ait olduğu toplum aşağılanmak istenmiştir. Örneğin, bazı fıkralarda, Nasreddin Hoca'nın yaptıkları ve söyledikleriyle alay edilir ve "Vulyes du Aslani Hoca", yani "Aslani Hoca'nın işleri", diye söylenir.⁴⁰

1939 yılında 40 manzum Nasreddin Hoca fıkrası Rumca olarak yayınlanmıştır. Bu fıkraların bazılarında Nasreddin Hoca, basit bir düzeye indirilmiş, hatta bir tanesinde karısının yolsuzluklarına bilerek göz yumduğu anlatılmak istenmiştir. Kitabın ilgili bölümünde, Kıbrıs'taki Rumlar arasında anlatılan bu fıkralardan birkaç örnek sundum.⁴¹ Bu kitabın 16 sayfalık bir bölümü, fıkralar Türkçeye çevrilerek, tanıtılmıştır. Aslında kitap 90 sayfadır ama, tanıtan yazar ancak kitabın küçük bir parçasını bulabilmiştir.⁴²

Kıbrıs'taki Türkler arasında anlatılan Nasreddin Hoca fıkralarının bir kısmı, Kutlu Adalı tarafından manzum olarak yazılmış ve bu fıkraların devamında Kıbrıs'taki bazı güncel olaylar, özellikle Türk-Rum çatışmaları işlenmiştir. Kıbrısta, tarih boyunca yaşayan Türkler, Rumlar, Ermeniler, Marunitler, Levantenler ve Araplar arasında Nasreddin Hoca fıkraları anlatılmaktadır.⁴³

Kıbrıs, Osmanlılar tarafından alındıktan sonra, adaya gelen Türkler, Nasreddin Hoca fıkralarını da adaya taşımışlardır. Fakat, daha önce bile, Kıbrıs'ın Anadolu'ya yakınlığı ve ticari vs. ilişkiler yoluyla orada oturan Rumlar, Ermeniler, Marunitler, Levantenler ve Araplar arasında Nasreddin Hoca fıkralarının bilinmemiş olması düşünülemez.⁴⁴

Kıbrıslı Rumlar, Anadolu'da anlatılan Nasreddin Hoca fıkralarını aynen almışlar, onlarda sadece kendi kültürleri paralelinde değişiklikler yapmışlardır. Örneğin, Nasreddin Hoca, Rumca fıkralarında, içki ve nargile de içen bir tip olarak gösterilmiştir. Fıkralarda, papaz, başpapaz gibi Hıristiyan din adamları da yer almıştır.⁴⁵

ESKİ YUGOSLAVYA'DA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Yugoslavya'da ilk Nasreddin Hoca kitabı, 1771 yılında yayınlandı. Bu kitap, Nikola Palikuča tarafından Bertoldo'nun fıkralarının İtalyanca baskısından Sırp - Hırvatçaya çevrilen ve Nasreddin Hoca fıkraları adı verilen bir kitaptır.⁴⁶ Bu kitaptaki fıkralar İtalyan fıkra kahramanı Bertoldoya ait olduğu halde, çeviren bu fıkraları Nasreddin Hoca adına bağlamıştır. Bunun nedeni, o yıllarda, Nasreddin Hoca'nın Balkanlar'da tanınmış bir fıkra tipi olarak yaşıyor olmasıdır. Daha sonra, 1894 yılında, Stevan Sremaç tarafından, *Nasreddin Hodza* adlı kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta 347 fıkra vardır. Bu fıkraların 161 tanesi Türkçe'den çevrilmiştir. Bir kısmı, Mehmet Tevfik'in "Buadem" fıkralarıdır.⁴⁷ Alija İsakoviç'in, 1987 yılında, Saraybosna'da yayınlanan *Nasrudin Hodza* adlı kitabında 385 fıkra vardır.⁴⁸

Yugoslavya’da Nasreddin Hoca fıkralarının yayılması sözlü gelenek yanında yazılı gelenekle de olmuştur. Osmanlı döneminden itibaren Türkiye’de yayınlanan bazı Nasreddin Hoca kitapları, Yugoslavya’daki halkların dillerine çevrilerek orada da yayınlanmıştır. Örneğin, Mehmet Tefik’ten çevrilen Nasreddin Hoca fıkraları da 1902 yılında, Novi Sad’da basılmıştır.⁴⁹ Daha sonra Ahmet Halit Yaşaroğlu’nun *Nasreddin Hoca* adlı kitabı önce Sırp-Hırvatça’ya sonra da Arnavutça’ya çevrilerek yayınlanmıştır.⁵⁰

ORTAASYA TÜRK DÜNYASINDA NASREDDİN HOCA FIKRALARI

Nasreddin Hoca fıkralarının Ortaasya Türk halkları arasında yayılması, sözlü gelenekten çok yazılı gelenek aracılığı ile olmuştur. Önce Anadolu sahasında meydana getirilen yazma Nasreddin Hoca kitapları, diğer Türk halklarının dillerine çevrilmiştir. Hamit Araslı, bir yazısında, Özbek profesörlerinden Hadi Zarif’in kütüphanesinde bulunan bir Nasreddin Hoca yazmasından söz eder. Bu yazma 1863 yılında istinsah edilmiştir. Yazmada, Nasreddin Hoca fıkralarının Anadolu’dan Özbekistan’a geldiğini, halkın bu fıkralarını çok sevdiğini ve bu kitaptaki fıkraların Türkiye Türkçesi’nden Özbekçe’ye çevrildiğini anlatan şu sözler vardır:

*Bu Letaif-i Hace Nasrüddin Efendi’ni Rum lisanından tebdil edip Maverainnehir ıstılahı birle...*⁵¹

Yazmaları izleyen Nasreddin Hoca basma kitaplarının ilki *Letaif* ve onun ardılı diğer Nasreddin Hoca kitapları da Ortaasya Türk halklarının dillerin çevrilerek yayınlanmış ve 19. yüzyılın ikinci yarısıyla 20. yüzyılın başında, Nasreddin Hoca bu halklar arasında çok tanınan ve sevilen bir fıkra tipi olarak yaygınlaşmıştır. Özbekler, Nasreddin Hoca’yı o kadar benimsemişlerdir ki, onun Buharalı olduğunu söyler ve orada bir mezarı olduğunu iddia ederler. Hatta Özbekler, Nasreddin Hoca’nın ortaya çıkışıyla ilgili bir efsane de anlatırlar. Bu efsaneye göre, Nasreddin Hoca Buhara’da doğmuştur. Bu efsane kitabın “Nasreddin Hoca Efsaneleri” bölümünde verilmiştir. Özbekistan’da, 1989 yılında basılan *Afandi Latifaları* adlı kitapta 790 fıkra vardır.⁵²

Almaz Yazberdiev’in verdiği bilgilere göre; *Nasreddin Hoca Latifeleri* adlı kitap bir çok kez yayınlanmıştır. Nasreddin Hoca hikâyelerini içeren bu kitap, 1845-1916 yılları arasında, *Lutaife Hoca Nasreddin Efendi* adıyla yirmi beş kez basılmıştır. Bu baskıların on biri Kazan’da, yedisi Taşkent’te, üçü Aşkabat-Bakü’de, biri Semerkand’da ve biri de Buhara’da yapılmıştır.⁵³

Nasreddin Hoca fıkraları Kazaklar arasında önce yazılı kaynaklar aracılığıyla yayılmaya başlamıştır. *Kıssa-i Nasır Apendi* adlı yazma Nasreddin Hoca kitabı bunlar-

dan biridir.⁵⁴ Daha sonra bazı yerel fıkralar da Nasreddin Hoca adına bağlı olarak anlatılmıştır. Yazılı kaynaklar olarak 1837 İstanbul baskısı *Letaif* ve onu izleyen Nasreddin Hoca kitapları Kazakçaya çevrilerek yayınlanmıştır.

Tatarlar arasında Nasreddin Hoca fıkraları, özellikle 1837 İstanbul baskısı *Letaif* ve onun ardılı olan diğer Nasreddin Hoca kitapları aracılığıyla yayılmıştır. N. Velitova tarafından, 1992 yılında, Tataristan'da yayınlanan Nasreddin Hoca fıkraları kitabı *Huca Nasreddin Mezekleri* adını taşımaktadır. Bu kitap Türkiye'de de Tatarca ve Türkçe olarak yayınlanmıştır.⁵⁵ Bu kitaptaki fıkraların 221 tanesi Türkiye'de yayınlanan kitaplardan alınmıştır. Yerel fıkralar ise 130 tanedir. Kazan'da, 19 yüzyılda ve 20. yüzyılın başında 31 tane Nasreddin Hoca kitabı basıldığı bildirilmektedir.⁵⁶

Türkmenler, Nasreddin Hoca'ya, "Nasreddin Efendi", ya da kısaca "Efendi" derler. "Fıkra" ya da "latife" karşılığı olarak da "şorta söz" veya "yomak" sözcüklerini kullanırlar. Nasreddin Hoca fıkraları, 1993 yılında, Muhammetnazar Annamuhammedev ve Şahmuhammet Gandımov tarafından, Aşkabat'ta yayınlanmıştır. Bu yayında yer alan 337 fıkra Türkçe ve Türkmençe olarak Türkiye'de de yayınlanmıştır.⁵⁷

Uygurlar Arasında çok canlı bir Nasreddin Hoca fıkraları, daha doğrusu Nasreddin Efendi ya da Ependi fıkraları geleneği günümüzde de yaşamaktadır. Uygur halk koşukçuları (Ozanları), Afandi Nahşası (Nasreddin Hoca Türküsü) de çalıp söylerler. Efendi fıkraları yalnızca Uygurlar arasında değil, Çinliler ve Çin'de yaşayan diğer uluslar arasında da bilinir, anlatılır. Hatta *Pekin Akşam Gazetesi*'nde bir Ependi köşesi vardır. Güncel olayları eleştirirken Efendi fıkralarından yararlanırlar.⁵⁸ Ortaasya ülkelerinin diğerlerinde de Nasreddin Hoca fıkraları sevilerek anlatılır. Oralarda da Nasreddin Hoca, günümüzde, yerel fıkra kahramanlarını gölgede bırakacak düzeye gelmiştir.

PAKİSTAN ve ÇEVRE ÜLKELERDE NASREDDİN HOCA

Nasreddin Hoca fıkraları Pakistan ve çevresi olarak adlandırabileceğimiz, Hindistan, Bengaldeş, ve diğer Güney Asya ülkelerinde de bilinmekte ve anlatılmaktadır. Oralarda daha çok "Molla Nasıruddin" olarak tanınmaktadır. Nasreddin Hoca, yerel fıkra kahramanlarından ayrı olarak değerlendirilmekte, fıkraları halk arasında anlatılmış olmakla o bir Pakistanlı değil, yabancı bir tip olduğunu inkâr etmemektedirler. Çavduri Serdar Muhammed Han Aziz tarafından *Molla Nasreddin* adlı bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitapta 194 fıkra yer almaktadır. Yazar, kitabın başında Nasreddin Hoca'yı tanıtırken şunları yazar:

Yüzyıllardan beri İran, Arabistan ve Türkiye'de Molla Nasreddin'in fıkraları dilden dile dolaşmaktadır. Ancak şimdiye kadar Urdu Edebiyatı'nda bu harika şahsiyeti

*tam olarak anlatma çabası gösterilmemiştir. Doğu dillerinde Molla ile ilgili anlatılan masal ve fıkralar diğer fıkralara çok benzedikleri için kişiliği konusunda büyük yanlışlara kapılmıştır. Nitekim bazı kimseler Molla Nasreddin'in her ülkede değişik adla tanındığını belirtmiştir. Ancak daha sonraki araştırmalar Molla'nın ayrı bir kişiliğe sahip olup bir Türk vatandaşı olduğunu kanıtlanmıştır.*⁵⁹

1. *Letaif*, Darü't-Tıbaatî'l Amire, İslâmbol, 41 s. Bu kitabın çevriyazısı için bkz: M. Sabri Koz. Nasredin Hoca Fıkralarının 1837 Baskısı: *Letaif*", *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını. Temmuz 2005, s. 371-405.
2. M. Sabri Koz, "Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar", *Yusuf Atılğan'a Armağan*, İletişim Yayınları, İstanbul, Ağustos 1992, s. 472-484; Mustafa Duman, "Karamanlca, Yunanca, Ermeni Harfli Türkçe ve Ermenice Nasreddin Hoca Kitapları", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 92, (Ağustos 1991), İstanbul, s. 61-64; M. Sabri Koz. "Bir Karamanlca Nasreddin Hoca Kitabı", *Beşinci Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi. Nasreddin Hoca Sektiyon Bildirileri*, HAGEM Yayınları: 234, Ankara, 1996, s. 91-110.
3. Evangelinos Misailidis, *Seyreyle Dünyayı (Temaşa-i Dünya ve Cefakar-u Cefakeş)*, (Hazl. Robert Anhegger-Vedat Günyol), Cem Yayınevi, İstanbul, 1986, s.74-75, s. 429 ve s. 461.
4. M. Sabri Koz, (Latin harflerine çevirerek hazl.), "Nasreddin Hoca Latifeleri", *Müteferrika*. Sayı: 2, Bahar 1994, İstanbul, s. 108-133. [Ermeni harfli Türkçe kitabın ayrışması da 16 sayfa olarak eklenmiştir.] ; M. Sabri Koz, "Ermeni Harfleriyle Türkçe Nasreddin Hoca-II", *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 205-210.
5. *Nasreddin Hocayı Zuvarcalikneri*, Norosmani Matbaası, Babıali, İstanbul, 1910, 206 s.
6. Mustafa Duman, "Avrupa'da Yayımlanan İlk Nasredin Hoca Kitabı: Meister Nasreddin's Schwänke und Räuber und Richter", *Müteferrika*, Sayı: 32, Kış 2007, İstanbul, s. 267-271.
7. J. A. Decourdemanche, *Les Plaisanteries de Nasr- Eddin Hodja*, Paris, 1876.
8. J. A. Decourdemanche, *Sottisier de Nasr - Eddin Hodja, Bouffon de Tamerlan*, Brüksel, 1878. 314 s.
9. Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, I. Band, Weimar, 1911, s. 201; Ulrich Marzolph, "Zur Überlieferung der Nasreddin Hoca-Schwänke Ausserhalb des türkischen Sprachraumes", *Türkische Sprachen und Literaturen, Materialien der ersten deutschen Turkologen-Konferenz Bamberg, 3.-6.Juli 1987*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1991, s. 280.
10. *Nevadir-i Cuha el Kübra*, (Çev: Hikmet bin Şerif el Trablısi), Mısır, 1928, 272 s.
11. Atezâde Mehmet İzzet Paşa'nın çevirdiği fıkralar için bakz: Bahaî, *Letaif-i Hoca Nasreddin*. (Hazl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 113-128. Bahaî'nin yayınladığı bu fıkralardan 52 tanesi Pertev Naili Boratav tarafından da yeni yazıya çevrilmiştir. Bakz: Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, YKY, İstanbul, Ekim 1995, s. 208-228.
12. Mustafa Duman, "Nasreddin Hoca da Bizdendir", *Temel Kimdir*, Heyamola Yayınları, İstanbul, Ekim 2006, s. 36-52.
13. Mustafa Duman, "Nasreddin Hoca Karadenizde", *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 18.

(Eylül 1987), Trabzon, s. 3. Bir başka anlatı ise Rize'den derlenmiştir ve Nasreddin Hoca, oradaki bir düğünde türkü söyleyerek horon oynamaktadır. Bkz. Turgut Günay, "Doğu Karadeniz Bölgesinde Atma Türkü Geleneği", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, II. Cilt, Ankara, 1978, s. 78.

14. Mahir Şaul, "Yeni Bir Nasreddin Hoca Anlayışı", *Folklor Doğru*, Sayı: 30, (Temmuz-Ağustos 1973), İstanbul, s. 3-8.

15. M. Emin Bozarlan, *Melaye Meshûr*, Weşanen Deng, İstanbul, 2004, 244 s.

16. Öğrencilerden derlenen bu fıkraların metinlerini veren Erman Aslanoğlu'na teşekkür borçluyum.

17. İmran Babayev-Paşa Efendiyev, "Azerbaycan'da Nasreddin Hoca Fıkraları ile İlgili Çalışmalar", *Türk Kültürü*, Sayı: 186, (Nisan 1978), İstanbul, s. 354-359. Bu yazıda, Ali Abbas Müznib'in *Molla Nasreddin'in Mezhekesi* adlı derlemesinin basım tarihi olarak 1908 yılı veriliyor. Kitabı inceleyen ve içindeki fıkraların listesini veren M. Sabri Koz ise, basım yılının 1327 H. (1909) olduğunu ve kitabın Farsça'dan çevrildiğini bildirmektedir. Bkz: M. Sabri Koz, "Azeri Türkçesiyle İlk Nasreddin Hoca Kitabı: İnan Üzerinden Azerbaycan'a Molla Nasreddin", *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu (25-27 Ekim 200, Marmaris-Muğla)*, Muğla, 2001, s. 121-145.

18. Behlül Abdulla, *Dava Yorgan Davastımış*, *Molla Nasreddin Latifeleri*, Yazıcı Edebi Neşirevi, Bakü, 1996, 269 s.

19. Ulrich Marzolph, "Persian Nasreddiniana: A critical Rewiew of Their History and Sources", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, HAKAD Yayını, Ankara, 1990, s.243. İnan'da basılan ilk Nasreddin Hoca kitabı: *Mutayebât-ı Molla Nasreddin*, 1299H. (1881), 87 s. resimli.

20. Ulrich Marzolph, "Zur Überlieferung der Nasreddin Hoca-Schwänke ausserhalb des türkischen Sprachraumes", *Türkische Sprachen und Literaturen, Materialien der ersten deutschen Turkologen-Konferenz Bamberg, 3-6 Juli 1987*, Otto Harrassowitz- Wiesbaden, 1991, s. 281.

21. Nasreddin Hoca fıkralarının İnan'da yayılması konusunda bkz: Ulrich Marzolph, "Molla Nasr al-Din in Persia", *Iranian Studies*, volume 28, numbers 3-4, Summer/Fall Published by Routledge, 1995, s. 157-174.

22. Muhammed Ramazani, *Molla Nasreddin*, Tahran, 1936.

23. Georges Dumézil, *Documents Anatoliens Sur Les Langues te Les Traditions du Caucase I*, Paris, 1960, s. 42-55; A. Dirr, "Von Mulla Nasreddin", *Kaukasische Märchen*, Eugen Diederichs Verlag, Jena, 1920, s. 280-287

24. Georges Dumezil, *Documents Anatoliens Sur Les Langues te Les Traditions du Caucase IV, Recits lazes en dialecte d'Arhavi (parler de şenköy)*, Paris, 1967, s. 128-136.)

25. Ulrich Marzolph, "Zur Überlieferung der Nasreddin Hoca-Schwänke ausserhalb des türkischen Sprachraumes", *Türkische Sprachen und Literaturen, Materialien der ersten deutschen Turkologen-Konferenz, Bamberg, 3-6 Juli 1987*, Wiesbaden, 1991, s. 276. Dipnot: 2.

26. Bu konuda bkz: Haim Vidal Sephina- Rıfat N. Bali, "İbrani Harfleri İspanyolca Nasreddin Hoca Kitapları", *Müteferrika*, Sayı: 15, Yaz 1999, İstanbul, s. 87-95.

27. Veličko Vilçev, *Hıtır Petır i Nastradin Hoca, İz istoriyata na bulgarskiya naroden anekdoti*. Sofya. 1975.
28. Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter'in ortak fıkralarının Türkçeye çevirileri için bkz: M. Türker Acaroğlu, "Nasreddin Hoca Hoca ile Kurnaz Peter Üzerine Kapsamlı bir Araştırma", *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul. 1996.s. 15-38. [Burada 8 fıkra verilmektedir.] Ayrıca bkz: M. Türker Acaroğlu, "Nasreddin Hoca - Kurnaz Peter", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 151, (Temmuz 1996), s. 26-32. [Burada 5 fıkra vardır]. Bulgaristan'daki Nasreddin Hoca'yı anlatan bir sempozyumda sunulan bildiriler için bkz: *Eskil ve Çağdaş Nasreddin. Sempozyum: Nasreddin Hoca'nın Bulgaristan Halk Bilimine Etkisi, 26 Kasım 1996, Sofya*, (Hazl. İbrahim Yalimov), Sofya. 1997, 181 s.
29. Till Eulenspiegel için bkz: Mustafa Duman, "Till Eulenspiegel'den Nasreddin Hoca'ya". *Tarih ve Toplum*, Sayı, 70, (Ekim 1989), s. 63-64.
30. Ali İhsan İzzet, *Hıtar Petır i Nastradin Hoca Pobratimi, Razni i Mnogo Lubopitni prikazki*. [Haskova], [1996], 64 s. Kitapta 60 fıkra vardır.
31. Olivera Yaşar-Nasteva, "Makedonlarda Nasreddin Hoca", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989*, Ankara, 1990, s. 267-273.
32. Lyubinko Raykoviç, "Ohri Gölü Civarında, Makedonya'da Derlenmiş Nasreddin Hoca Fıkraları", *İlgaz*, Aylık Fikir, Sanat ve Eğitim Dergisi, Sayı: 47, (Ağustos 1965), Ankara. s. 8.
33. Sevim Piliçkova, "İnsanın Günlük Hayatında Mizahın Önemi ile Görevi ve Makedonya S.C'de Yaşayan Türkler Arasında Nasreddin Hoca Fıkralarının Temel Özellikleri", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989*. Ankara, 1990, s. 303-316.
34. Sevim Piliçkova, *Nasradin Oja i İtar Peyo*, Üsküp, 1996, 335 s. Kitap hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: M. Sabri Koz, "Anadolu Kitaplığı: Nasreddin Hoca ve Kurnaz Pejo", *Zaman 2*. (4.4.1998), İstanbul, s. 5.
35. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Birlik Yayınları, Üsküp, 1989, 59 s.
36. Orhan Veli Kanık, *Nasreddin Hoca*, Sevinç Kitapları. Nova Makedonija, Üsküp, 1964.
37. Dimitri Kandemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi 1*, (Çev: Özdemir Çobanoğlu), Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, Haziran 1998, s. 366-368.
38. *Nazdravaiile lui Nasreddin Hoge*. Culese și versificate de Anton Pann. București, 1853. Nasreddin Hoca fıkralarının Balkanlarda ve Romanyada yayılması konusunda bkz: Gh. I. Constantin. "Nasr ed-Din Khodja chez les Turc, les peuples balkaniques et les Roumains", *Der Islam*. Cilt. 43, Sayı: 1-2, Mart 1967. Berlin, s. 90-133; Bu makalenin Türkçesi için bkz: Gh. I. Constantin. (Fransızcadan çeviren: Erol Üyepazarcı), "Türkler, Balkan Halkları ve Romanyalılar Arasında Nasreddin Hoca", *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Hazl. M. Sabri Koz), Kitabevi Yayını, İstanbul. Temmuz 2005, s. 163-217; Mihail Guboğlu. Romen Edebiyatında Nasreddin Hoca", *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, (Hazl. İ. Ünver Nasrattinoğlu), Ankara, Mayıs 1996, s. 173-177.
39. Nevzat M. Yusuf- Nermin Yusuf (Anlatıp yazarlar), *Nasreddin Hoğa'ga Dair Masallar*, Kriterion Kitap Uyu. București. 1983, 178 s.
40. Oğuz Yorgancıoğlu, "Nasreddin Hoca ile İlgili Bir Rumca Kitap: Manzum (Ölçülü Şiir) Hikâyeler Nasreddin Hoca", *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi / Journal for Cyprus Studies*, Cilt:4,

Sasyı: 2, 1998, Gazimagosa, s. 163.

41. Yuanni Hr. Malta, *Emnetres Istories Nasr-ed-din Xotza*, Lefkoşa, 1939, 90 s.

42. Tanıtım yazısı için bkz: Oğuz Yorgancıoğlu, “Nasreddin Hoca ile İlgili Bir Rumca Kitap: Manzum (Ölçülü Şiir) Hikâyeler Nasreddin Hoca”, *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi / Journal for Cyprus Studies*, Cilt: 4, Sayı: 2, 1998, Gazimagosa, s. 163- 175.

43. Kutlu Adalı, *Nasrettin Hoca ve Kıbrıs*, Beşparmak Yayınları, Lefkoşa, 1971, 58 s; Kutlu Adalı, *Nasrettin Hoca'dan Öyküler*, (Manzum), Peyak Kültür Yayınları, Temmuz 1999, 60 s.

44. Kutlu Adalı, “Nasrettin Hoca ve Kıbrıs”, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989*, Ankara, 1990, s. 23-31.

45. Nüket Tör, “Türk ve Rum Kültürlerindeki Nasreddin Hoca Fıkra ve Tiplerinin Karşılaştırılması”, *Nasreddin Hoca Kitabı*, (Hazl. M. Sabri Koz), Kitabevi, İstanbul, Temmuz 2005, s. 352.

46. Nikola Palikuca, *Himbenost pritanog veleznanstva Nasradinova*, Jakin [Ankona], 1771.

47. Stevan Sremac, *Nasreddin Hodza, njegove dosetke i budalastine u pricama*, Narodna knjiga, Beograd, 1894.

48. Alija İsakoviç, *Nasrudin Hodza, Anegdote*, 2. Baskı, Saraybosna, 1987, 239 s. Nasreddin Hoca fıkralarının Bosna ve çevresinde yayılması konusunda bkz: Mubib Maglajlic, “Nasruddin-Khoja in Bosnia”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, II. Cilt, Halk Edebiyatı*, Ankara, 1986, s. 231-236. Bu konuda bir başka yazı için bkz. Nimetullah Hafız, “Yugoslavya’da Nasrettin Hoca”, *Çevren*, Sayı, 77/78, (Mayıs-Haziran-Temmuz -Ağustos 1990), s. 25-27.

49. Mehmet Tevfik, *Nasradin-hodza, njegove sale, dosetke i lakrdije u pripovetkama*, Stamparija srpkje knjizare brace M. Popovica, Novi Sad, 1902.

50. Ahmet Halit Jasaroğlu, *Nasrudin-hodze, price i dosjetke*, “Svjetlost”, Saraybosna, 1953; Ahmet Halit Jasharoğlu, *Nasradin Hoxha, kallxime dhe shpotina*.

51. Hamit Araslı, “Azerbaycan’da ve Türkistan’da Yaşayan Nasreddin Hoca”, *İlgaz*, Aylık Fikir, Sanat ve Eğitim Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 59, (Ağustos 1966, Ankara, s. 17; İmran Babayev-Paşa Efendiyev, “Azerbaycan’da Nasreddin Hoca Fıkraları ile İlgili Çalışmalar”, (Çev. Ahmet Ali Arslan), *Türk Kültürü*, Sayı: 186, (Nisan 1978), İstanbul, s. 34-39.

52. Bahadır Sarımsakov-Ferida Yoldaşova, *Afandi Latifaları*, Taşkent, 1989, 269 s.

53. Almaz Yazberdiev, *Doğuda Matbu Yayınların Tarihi, 1802-1917 Arap Alfabeli Türkmen kitapları Kataloğu*, (Çev: Ahmet R. Annaberdiev), Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2005, s. 136. Yazberdiev’in kitabında, yukarıda yazdığının aksine otuz Nasreddin Hoca kitabı künyesi verilmektedir.

54. Kazakistan İlimler Akademisi’ndeki *Kıssa-i Nasır Apendi* adlı, Arap harfli Kazakça Nasreddin Hoca yazması için bkz: Emel Aşa, “Kazak Türklerinde Nasreddin Hoca”, *Toplumbilim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1997), İstanbul, s. 125-126.

55. *Huca Nasreddin Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, Hazl. İsa Özkan, Ankara, 1999 . 17-30.

56. İsa Özkan, A.g.e. s. 20. Nasreddin Hoca kitaplarının Kazan baskıları için bkz: A. Turgut Kut, “Nasreddin Hoca Fıkra Kitaplarının Kazan Baskıları”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kong-*

resi Bildirileri, II. Cilt, Halk Edebiyatı, Ankara, 1986, s. 221- 230; Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)*, İstanbul, Mayıs 2005, s. 130-131 ve s.184-185.

57. İsa Özkan, *Ependi Şorta Sözlür Yomaklar*, Ankara, 1999, 489 s. Kitabın “Giriş” bölümünde. Tataristan’da ve Türkmenistan’daki Nasreddin Hoca yayınları konusunda bilgi veriliyor.

58. İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Çin Halk Cumhuriyeti ve S.S.C.B’de Nasreddin Hoca İle İlgili Tespitler”, *Çevren*, Sayı: 72, (Temmuz-Ağustos 1989), Priştine, s. 114-127. Çin’den derlenen Efendi Fıkraları için bkz: *A Fan Ti De Gu Shi*, Pekin, 1979, 121 s. Bu kitap 261 000 nüsha basılmıştır. U. Nieter, *Zur Funktion der modernen chinesischen Tagespresse, dargestellt an der Figur des Afantii der Pekingener Abendzeitung (Jahrgang 1980)*, Magisterarbeit, Köln, 1985. Ve buradan naklen 8 fıkra için bkz: Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C. Beck, Münih, 1996, s. 283-286.

59. N. Ahmed Asrar, “Pakistan’da Nasreddin Hoca”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, Ankara, 1996, s. 29-32. Burada s. 30.

NASREDDİN HOCA ve 1555 FIKRASI'NDAKİ FIKRA METİNLERİNİN KAYNAKLARI HAKKINDA

Nasreddin Hoca ve 155 Fıkrası'nda verilen fıkra metinlerinin başında *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi* adlı yazma kitabın tamamı vardır. Bu yazma konusunda daha önce bilgi vermiştim. Yazmanın içerisindeki bir İngilizce notta istinsah tarihi 1750 olarak verilmektedir. Yazmanın üzerinde, yazmayı okuyanların yazdığı 1254 H. (1838) tarihi mevcuttur. Bu yazmayı en eski tarihli (1837) Nasreddin Hoca basması *Letaif*'le karşılaştırmıştım. *Letaif*'te 134 "Latife", *Menâkıb*'ta 141 "Hikâyet" vardır. *Menâkıb*'ta üç hikâye tekrar ediliyor. Ayrıca, yazmanın başında yer alan "Bilenler bilmeyenlere öğretsin" başlıklı hikâye, diğer yazma ve basmalardakilerin aksine, üç parçaya bölünmüştür.¹ *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*'yi çok benzediği *Letaif*'le karşılaştırsak, onda bulunan 15. ve 139. hikâyelerin *Letaif*'te olmadığını görürüz. Buna karşın *Letaif*'teki 62. lâtife: "Oğlum oldu ise minnet Hüda'ya", *Menâkıb*'ta yoktur. Karşılaştırmaya devam edersek göreceğimiz en önemli fark, yazmadaki bazı açık-saçık fıkraların, basma nüshaya alınırken daha edebli bir hale getirilmeleridir. Örneğin, *Menâkıb*'taki 98. hikâye, *Letaif*'te 96 numara ile verilirken yazmadaki açık-saçık anlatım çıkarılmış, yerine. "Gel sen bana sor, ben de varub ana sorayım", şekline dönüştürülmüştür. Her iki kitapta da hikâyelerin sırası aynıdır. Dil benzerliği vardır. Bu nedenlerden dolayı *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*'nin, Nasreddin Hoca kitaplarının ilk baskısı *Letaif* ve ondan sonra gelen diğer hurufat ve taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarının proto tipi olduğu bellidir.²

Menâkıb-ı Nasreddin Efendi'nin, yazma geleneğinden basma geleneğine geçişte kullanılan nüsha olduğuna inanıyorum. İncelediğim yazmalar içerisinde, basılı kitaplar devrinde meydana getirilenler (*Burhaniye Tercümesi*, Atatürk kitaplığı'ndaki *Nasreddin Efendi Hikâyesi* gibi...) hariç, fıkra sayısı, sıralanması ve dili açısından ilk basma nüsha *Letaif*'e, *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi* kadar benzer bir örneğe, şim-

dilik, rastlamadım. *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*'nin çevriyazısını tam metin olarak yayınlamakla, hem ilk Nasreddin Hoca baskılarının prototipini vermiş oluyorum, hem de özel kitaplığımda bulunan yazmayı araştırmacılar için ulaşılır hale getiriyorum. Yazma metni ilk kez burada yayımlandığı için, yazmadaki yaprak numaralarını, metni verirken, köşeli parantez içerisinde koyu rakamlarla belirttim. Diğer yazmaların yaprak numaralarını ise “Kaynaklar ve Açıklamalar” bölümünde belirttim. *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi, Letaiif*'e çok benzediği için kaynaklar ve çeşitlemeler gösterilirken *Letaiif*'e işaret edilmemiştir. Aynı şekilde, örnek sayısını kabartmamak için taşbaskısı Nasreddin Hoca kitaplarına da işaret edilmemiştir. Onlarda 125 fıkradır ve fıkraların sıralanması, dili, *Letaiif*'in aynıdır.

Bu kitabın metinler bölümünün başına koyduğum *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi* adlı yazmadaki fıkralar, Bahaî'nin “Asıl kitap”, Wesselski'nin “Volksbuch” [Halk kitabı] adını verdikleri derlemelerdeki tüm fıkraları ve biraz fazlasını içermektedir. *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*'deki fıkralar, Nasreddin Hoca fıkraları külliyyatının çekirdeğini teşkil etmektedir. Türkiye'de ve Türkiye dışında yapılan bir çok baskıda da bu fıkraların daha çok yer aldığı elimizdeki örneklerden anlaşılmaktadır. Bu fıkraların bir kısmının Arapça'ya çevrilip, Cuha'ya maledilerek yayımlandığını yerinde belirtmişim.

Bahaî [Velet Çelebi İzbudak] derlemesi *Letaiif-i Hoca Nasreddin*'in ilk baskısı 1327-1325 (1910) yılında yayınlanmıştır.³ Bu kitabın baş tarafındaki 102 fıkraya, 1937 tarihli ilk Nasreddin Hoca latifeleri kitabı olan *Letaiif*, ya da onu izleyen harf ve taşbaskı *Letaiif-i Hoca Nasreddin* kitaplarından birisinden alınmıştır.⁴ İki hariç, diğerleri 125 lâtife içerir. Bahaî, asıl kitapta bulunan 125 fıkranın 102 tanesini kitabına alırken, diğerlerini, Nasreddin Hoca'ya yakıştıramadığı için almamıştır. Asıl kitapta yer alan 125 fıkraya, 1857 yılında Camerloher ve Prelog tarafından Almancaya çevrilerek yayınlanmıştır.⁵ Bu 125 fıkranın Fransızca çevirisi de 1876 yılında yayınlanmıştır.⁶

Yazmaların, diğer nüshalarından hikâyeleri verirken, istinsah tarihi eski olanlardan başladım. Tarihsiz nüshalar ise onların arkasında yer almaktadır. Nasreddin Hoca yazmalarının sayısı benim tespitlerime göre, 2008 yılı itibarıyla, 68'dir. Bunlardan 59 tanesinin künye ve içerikleri konusunda, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)* adlı kitabımda bilgi verdim.⁷ Yeni tespit ettiğim 9 Nasreddin Hoca yazması ise yukarıda, ilgili bölümde tanıtılmaktadır. Nasreddin Hoca yazmalarından sözedilirken ve örnekler verilirken *Saltuknâme*'deki iki hikâyeye başlamak neredeyse gelenek halini almıştır. Ben de *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*'nin tam metnini verdikten sonra, diğer yazmalardaki Nasreddin Hoca hikâyelerini içeren bölüme *Saltuknâme* ile başladım. Fakat *Saltuknâme*'yi, daha önce yayınladığım *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası*'nda ve burada, Nasreddin Hoca yazması olarak değil, Nasreddin Hoca'dan söz eden yazma olarak değerlendirdim. Lâmiî Çelebi'nin *Letaiif*'inde de Nasreddin Hoca lâtifelerine

yer verilmiştir. Bu kitapta Nasreddin Hoca'nın adı verilmemekle birlikte birçok lâtifenin sonradan Nasreddin Hoca'ya bağlı olarak anlatılan lâtifeler olduğunu gördüm. Bunları kitabın “Kaynaklar ve Açıklamalar” bölümünde andım ve önemlilerinin metinlerini ekledim. Lâmii Çelebi'nin *Letâif*'i, içerdiği başka bilgiler açısından da Nasreddin Hoca konusunda önemli kaynaklardan biridir.⁸

Menâkıb-ı Nasreddin Efendi dışında kalan yazmalardan yararlanırken olanaklar içerisinde hikâyenin en eski tarihli metnini vermeye çalıştım. Ayrıca benzerlik gösteren metinler arasında da hikâyenin tam ve anlaşılır olan metinlerine öncelik verdim. Aynı hikâyenin, en kısa anlatımını vermeyi yeğledim. Tüm yazmalardaki metinleri yan yana getirip karşılaştırıp yayınlama işi 68 yazma kitap incelenerek yapılmaya kalkılışaydı bu kitabın ortaya çıkması olanaksızdı. Hikâyeler bir çok yazmada tekrarlandığı için, tüm hikâyeleri verirken buna gerek olmadığını düşünüyorum. Ben yazmaların en eskilerinden ve en çok fıkra içerenlerden başlamak üzere, mikrofilm, kompakt disk, fotokopi ya da tıpkıbasım olarak elde edebildiklerimi bizzat inceledim. Macaristan'da bulunan üç yazmanın metinlerini ise, onları inceleyip çevriyazılarını bir araya getiren Prof. Dr. Mustafa Kaçalın'ın verdiği çevriyazılardan aldım. Bu fıkraların listesi Kaçalın tarafından yayınlanmıştır. Bazı yazmaların da yayınlanan çevriyazılarından, (Örneğin, Pertev Naili Boratav, Şükrü Elçin, Robert Dankoff, Günay Kut, Abdurrahman Güzel vd. yayınları) yararlandım.

J. A. Decourdemanche Paris'te, Biblioteque Nationale'de bulunan Nasreddin Hoca yazmalarından derleyerek Fransızcaya çevirdiği Nasreddin Hoca fıkralarını *Sottisier de Nasr-Eddin-Hodja* adıyla yayımlamıştır.⁹ Decourdemanche'nin, kullandığı yazmaların ve içlerindeki 295 fıkranın listesini çıkardım. Decourdemanche, çoğu Paris'te, National Biblioteque'e bulunan 9 Nasreddin Hoca yazmasını ve Berlindeki bir yazmayı kullanmıştır. Asıl metin olarak kullanılan yazma 179 fıkra içerir ve 1757 yapımı kâğıda yazılmıştır. Mısır'dan çıkmıştır. Bu yazmadaki fıkraların tümü kitaba alındıktan sonra, diğer yazmalardan da seçilen fıkralar ek metinler olarak verilmiştir. Decourdemanche'nin yararlandığı diğer Nasreddin Hoca yazmaları sırayla şunlardır: A.F.T: 229; B.N. S.T 424; B.N. S.T 424; Mısır menseli bir yazma; B.N. S.T 423; B.N. S.T. 422; B.N. A.F.T. 295; Berlin: Diez O. 121. Bu yazmaları inceleyen Pertev Naili Boratav: *Sottisier*'deki AFT: 295 ve 336 numaralı yazmaların aslında: AFT: 395 ve AFT. 236 numaralı yazmalar olduğunu bildirmektedir.¹⁰

Günay Kut'un Nasreddin Hoca yazmalarından derleyerek yayınladığı hikâyeler listesi de yayınlanacak metinlerin tespitinde yararlı olmuştur.¹¹ Günay Kut, Şiraz Yazması'nın çevriyazısını da yayınlamıştır.¹²

“Kaynaklar ve Açıklamalar” bölümünden de anlaşılacağı gibi, yayımlanmış yazma metinleri dışında kalan yazma metinleri (Prof. Dr. Mustafa Kaçalın'ın yeni yazıya çevirdiği üç Macaristan nüshası hariç) tarafımdan yeni yazıya aktarıldı. Yazma metinleri dil araştırması için değil, kaynak kitap metni için kullanıldığından, “didi”,

sözcüğü yerine “dedi” sözcüğü tercih edilmiştir. Okuyucuya kolaylık olması için bazı Arapça ve Farsça sözcüklerin karşılıkları, yanlarında, köşeli parantez içinde verilmiştir. Bunların sayısı da fazla değildir.

Bu arada yeri gelmişken belirtmek isterim ki, Pertev Naili Boratav’ın hazırladığı ve 594 fıkrayı içeren *Nasreddin Hoca* adlı kitapta, yazmalardan alınan 377 fıkranın kaynakları gösterilmemiştir. Dünyaca tanınmış bir bilim adamı olan Boratav’m böyle bir eksiklikle kitap yayınlamayacağını herkes bilir. Kitabın ilk baskısındaki eksiklik yeni baskılarda da sürmüştü ve haklı olarak sayın Günay Kut’un da bir yazısında belirttiği gibi, yazma metinleri açısından kitap araştırmacıların yayarlanamayacakları bir şekilde okuyucuya sunulmuştur.¹³ Boratav’ın yayınevine teslim ettiği materyal içerisinde bu yazma metinlerinin kaynaklarını gösteren notlar olduğunu duydum. Bunlar bulunarak, eski yazıyı ve Nasreddin Hoca yazmalarını bilen bir editör aracılığı ile kitap yeniden, fıkraların kaynakları da gösterilerek, yayınlanırsa iyi olur.

Çalışmalarım sırasında bir hayli Nasreddin Hoca yazması incelediğim için, Boratav’ın hangi yazma kaynaklardan yararlandığını, yaklaşık yüzde on eksiği ile, tespit edebildim. Diğer araştırmacıların da bu çalışmayı yapmaları olanaklıdır. Fakat fıkralar karışık verildiği için bu çalışma çok zaman alır. Çünkü bir çok fıkra değişik yazmalarda bazen aynı, bazen de çok az farklı bir anlatımla yer aldığından her fıkranın baştan sona titizlikle ve bir çok yazma nüshadaki şekilleri karşılaştırılarak incelenmesi gerekmektedir.

Boratav’ın *Nasreddin Hoca*’sında bulunan, fakat incelediğim yazmalarda rastlamadığım bazı fıkraları, metinler bölümünün eksik kalmaması için, aldım. İleride, kitabımın yeni baskılarında, onların da kaynaklarını gösterebileceğimi umuyorum. Şimdilik bu birkaç hikâyenin Boratav’daki numaralarını vermekle yetindim.

Nasreddin Efendi Hikâyesi adlı yazmanın istinsah tarihi 1280 H. (1863) tür. İstanbul’da, Atatürk Kitaplığı’nda bulunan bu yazmayı inceledim. 21 Yapraklı yazmada 126 lâtife bulunmaktadır. Bu lâtifelerin sırası, dili ve sayısı 1257 H. (1841) tarihli Bulak baskısı *Letaif-i Hoca Nasreddin Efendi* ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca en eski tarihli 1850 yılına kadar çıkan taşbaskısı *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitaplarla da benzerlik göstermektedir. Yazmanın istinsah tarihine kadar ki zaman içerisinde 125 fıkra içeren bir hayli Nasreddin Hoca kitabı basıldığı için bu yazmanın onlardan birinden kopya edildiği ihtimali vardır. Bu nedenle *Nasreddin Efendi Hikâyesi*’ndeki metinlerden yararlanmadım.

Nasreddin Hoca fıkralarının metinlerini bir araya getirirken gördüm ki Anadolu, Kafkaslar, Ortaasya ve Balkanlarda Nasreddin Hoca’ya bağlı olarak anlatılan fıkraların büyük bir kısmı 15. yüzyıldan başlayarak yazıya geçirilmiş fıkralardır. Basma kitaplar döneminde ise bu kitaplarda yer alan yaklaşık 125 fıkra, Osmanlı Devleti sınırlarının içinde ve dışında bulunan Türkçe veya yakın dilleri konuşan halklar arasında hızla yayılmıştır. 19. yüzyıldan itibaren bu fıkralara bazı yerel fıkralar

ve 20. yüzyılın ilk yarısında ise Sovyetler Birliği ve Çin yönetimine bağlı halklar arasında, devrimleri yaymak için Nasreddin Hoca fıkrası tipinden yararlanılarak oluşturulan fıkralar eklenmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında, Nasreddin Hoca'yı Hitler'in karşısına çıkaran fıkralar bile üretilmiştir. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra oluşturulan Nasreddin Hoca fıkraları derlemelerinden ise bu türlü propaganda amaçlı fıkraların hızla çıkarıldığına tanık olmaktadır.

Nasreddin Hoca fıkralarını bir araya getirirken halk ağzından derlenenlere önem verdim. Daha önce çeşitli amaçlar için yapılan derlemeler arasında bulunan fıkraları aldım. Yayınlanmamış derlemeler olarak, elimde bulunan bazı metinlerden yararlandım. Bu fıkraların bazıları el yazısı, bazıları daktilo edilmiş metinler olarak elimde geçti. Elimdeki derleme metinlerinde, diğer kaynaklarda bulunmayan fıkralar da vardı. Özellikle onları kitaba alarak okuyucuya ulaştırmak istedim. Bu fıkralar ayrı bir bölüm olarak, "Türkiye'den Derlenen Yayınlanmamış Nasreddin Hoca Fıkraları" başlığı altında verilmiştir. Kaynakları ise, "Kaynaklar ve Açıklamalar" bölümünde gösterilmiştir.

Nasreddin Hoca fıkralarını içeren kitaplar içerisinde, Bahaî [Veled Çelebi İzbudak] tarafından yayınlanan *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derleme önemlidir. Çünkü bu kitabın 1910 yılında tamamlanan ilk baskısında bulunan 393 fıkranın bir kısmı eski baskılardan alınmış, bir kısmı da, fasiküller halinde yayınlanan ilk baskıya, okuyucular tarafından gönderilen fıkralardan derlenmiştir. Kitabın ilk dört baskısı eski yazıdır. 1929 baskısı ve diğer iki baskı ise yeni yazıdır. Yalnız Veled Çelebi, kitabın yeni baskısında fıkrası sayısını 165'e indirmiştir. Veled Çelebi'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabının ilk dört baskısının dili ağırdır. Fıkralar çok uzundur. Fıkralara derleyici tarafından sık sık müdahaleler yapılmıştır. Bu müdahaleler fıkralardaki bazı açık saçık anlatımların değiştirilmesi, fıkraların uzatılması ve bazılarının yorumlar eklenmesi şeklindedir. Daha önce, Mehmet Arslan ve Burhan Paçacıoğlu tarafından, 1910 baskısının tamamı, Pertev Naili Boratav tarafından da 1926 baskısında bulunan 381 fıkranın 213 tanesi yeni yazıya çevrilip yayınlanmıştır.¹⁴ Veled Çelebi'nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesi, çeşitli yabancı dillere çevrilmiş, Nasreddin Hoca fıkralarının bu dillerde yayılmasında önemli rol oynamıştır. Örneğin, Türkçe baskısından bir yıl sonra fasiküller halinde Ermenice baskısı yayınlanmıştır.¹⁵ Ayrıca, Rusça'ya, Yunanca'ya, Arapça'ya da çevrilmiştir.¹⁶

Veled Çelebi'nin, *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabının büyük bir bölümü, 1954 ve 1958 yıllarında, yazarı belirtilmeden, günümüz Türkçesine yaklaştırılıp biraz sadeleştirilmiş olarak *Büyük Nasreddin Hoca* adıyla tekrar yayınlanmıştır.¹⁷ Yukarıda belirttiğim özelliklerinden dolayı, Veled Çelebi'nin dili ağır olan *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesinden yararlanmadım. Onun yerine, fıkraların günümüz okuyucusu tarafından daha kolay anlaşılması için, *Büyük Nasreddin Hoca*'dan yararlandım. Türkiye'de yayınlanan Nasreddin Hoca fıkraları kitaplarındaki fıkraların büyük çoğunluğu, Veled Çelebi'den alınarak sadeleştirilen fıkralardan oluşmakta-

dır. Bu durumu, Ortaasya Türk Cumhuriyetlerinde ve diğer komşu ülkelerde de görmekteyiz.

Nasreddin Hoca fıkraları koleksiyonları içerisinde şimdilik en zengini sayılan Charitanov derlemesi *Dvatcat tri Nasraddina* ve *Dvatcat cetyre Nasreddina* yani “Yirmi Üç Nasreddin” ve “Yirmi Dört Nasreddin” adlı kitaplar Rusça’dır.¹⁸ Ben bu kitabın, *İyirmi Üç Molla Nasreddin* adıyla Vilayet Guliyev tarafından Kiril harfli Azerice olarak yayınlanan nüshasından yararlandım.¹⁹ Bu nüshada 940 fıkra vardır. Bu fıkraların çoğu Ortaasya ve İran’dan derlenmiş olarak kaydedilmektedir. Yalnız fıkraları inceleyince bir çoğunun Anadolu sahasından yazılı kaynaklar aracılığı ile Ortaasya, Azerbaycan, Kafkaslar ve İran’a yayılmış olduğu anlaşılmaktadır. Derleyici, çeşitli nedenlerle, daha çok Fars, Ortaasya ve Azerbaycan kaynaklarını kullandığı için, fıkraların ilk çıkış yeri olan Anadolu’yu ihmal etmiştir. Bu yüzden, Anadolu yazılı ya da sözlü kaynaklarında rastladığımız bazı fıkraların, bu derlemede, Fars, Özbek, Yunan ya da Türkistan kaynaklı olduğunun yazıldığını görmekteyiz. Bunun nedeni de yukarıda belirtildiği gibi, adı geçen ülkelerde yayınlanan Nasreddin Hoca fıkralarının büyük bir bölümünün, daha önce, Anadolu sahasından derlenip, İstanbul’da yayınlanan kitaplardan alınmış olmasıdır. Örneğin, Charitanov, ya da Vilayet Guliyev derlemelerinde, Türkistan, Yunanistan ya da Sırbistan fıkrası olarak verilen fıkraların bazılarının, İstanbul baskılarından alınan fıkralar olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu tür fıkralar, bu kaynak kitapta, olanaklar ölçüsünde, ilk kaynaklardan verilmiştir. Adı geçen, *Yirmi üç Nasreddin* ya da *Yirmi Dört Nasreddin* kitaplarındaki bu durum, yabancı araştırmacıları yanıltacaktır. Bu nedenle, fıkraların ilk derlendikleri yerleri daha sağlıklı öğrenmek isteyenlerin Charitanov derlemesi yerine, benim derlemelerimden yararlanmaları daha isabetli olacaktır.

Fıkraları derlerken, Anadolu kaynaklı, eski fıkraları önce kaydettim. Daha sonra, *İyirmi Üç Nasreddin*’den Anadolu sahasında bulunmayan fıkraları kitaba aldım. Bu şekilde, yazmalardan başlayarak, Anadolu’da teşekkül eden fıkraların hemen hemen tümü ve diğer ülkelerde teşekkül eden fıkralardan ulaşabildiklerimin büyük bir bölümü kitaba girmiştir. Derlemedeki fıkra sayısı da bu durumu açıkça göstermektedir. Fakat, tüm Nasreddin Hoca fıkralarını, daha doğrusu ona bağlı olarak anlatılan fıkraları verdiğimi söyleyemem. Öyle bir çalışma yapma olanağı da yoktur. İki nedenden dolayı yoktur. Birincisi, ne kadar titizlikle derlersek derleyelim, gene de kıyıda köşede kalan Nasreddin Hoca fıkraları vardır. Olacaktır. İkincisi, Nasreddin Hoca, bir fıkra kahramanı, daha doğrusu, fıkra tipi olarak durağan değil, devingen bir kişiliktir. Dünyanın çeşitli yerlerinde, her gün Nasreddin Hoca fıkralarına yenileri eklenmektedir. Hadi, iyimser bir yaklaşımla söyleyelim. Mevcut Nasreddin Hoca fıkralarının tümü tespit edildi. Fakat, gelecekte teşekkül edecek Nasreddin Hoca fıkralarını bugünden verme olanağımız bulunmadığı aşikârdır.

Ali Abbas Müznib, M. N. Tehmasib ve Yusuf Mehemedov derlemelerini içeren ve Behlül Abdulla tarafından, Kiril harfli Azerice olarak yayınlanan *Dava Yorgan*

Davasıymış, Molla Nasreddin Latifeleri adlı kitaptan da yararlandım. Bu derlemede 490 fıkra vardır. Bu kitaptaki fıkraların bir kısmı Türkiye’de yayınlanan matbu nüshalardan, özellikle Velet Çelebi’nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı derlemesinden alınmıştır. Diğerleri, Azerbaycan sahasında teşekkül eden Molla Nasreddin fıkralarıdır. İran’da anlatılan bazı fıkraların Azerbaycan sahasına yayıldığı derlemelerden anlaşılmaktadır. *Dava Yorgan Davasıymış, Molla Nasreddin Latifeleri* adlı kitabın 166. sayfasına kadar olan bölümünde Ali Abbas Müznib’in derlediği fıkralar, 166-254. sayfalar arasında M. N. Tehmasib’in derlediği fıkralar, 254-258. sayfalar arasında da Yusuf Mehemedov’un derlediği fıkralar bulunmaktadır.²⁰

Çin’in batısında bulunan Uygur Özerk Bölgesi’nden derlenen Nasreddin Efendi fıkralarının bir kısmı *Nasrettin Hoca Uygurca- Türkçe* adlı kitaptan alınmıştır.²¹ Doğu Türkistan diye de adlandırılan bu ülkede, bazı Ortaasya Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi, Nasreddin Hoca, Nasreddin Efendi, kısa adıyla “Efendi”, “Afanti”, “Ependi” olarak adlandırılır. Bu bölgeden derlenen fıkraların bir bölümü, Anadolu sahasındaki fıkraların yazılı kaynaklar aracılığıyla oraya ulaşan ve halk arasında yayılan örnekleridir. Diğer fıkralar ise orada teşekkül etmiş ve Nasreddin Efendi’ye bağlanarak anlatılmış fıkralardır. *Nasreddin Hoca*’ya bu ikincilerden örnekler aldım. Kitabın ilgili bölümlerinde de görüleceği gibi, yazma ve basma bazı Nasreddin Hoca kitapları, “Nasreddin Efendi Lâtifeleri” ya da “Nasreddin Efendi Hikâyeleri” olarak adlandırılmıştır. Böyle adlandırılan kitaplardan, Uygur Özerk Bölgesi’ne intikal edenlerle Nasreddin Hoca fıkralarının yayılması olasılığı yüksektir. Bu nedenle, Uygurlar, Nasreddin Hoca’ya “Efendi”den bozma “Ependi” adını vermişlerdir. Burada “F” harfi “P”ye dönüşmüştür.

Uygur Özerk Bölgesi’nden derlenen fıkraların bazıları Vilâyet Guliyev’in Azerice’ye çevirdiği *İyirmi Üç Molla Nasreddin* adlı kitabından alınmıştır.

Ortaasya’dan derlenen fıkralar içerisinde, Özbekistan’dan derlenenler sayı olarak oldukça fazladır. Özbekistan’dan derlenen fıkralar arasında, Anadolu sahasında rastlamadığımız fıkralar vardır. Bu fıkralar, özgün örnekler olarak değerlendirilmelidir. Özbekistan’da, yerel fıkra tiplerine bağlı olarak anlatılanların bir kısmının zamanla Nasreddin Hoca’ya, Özbekistan’daki adıyla Nasreddin Efendi’ye bağlandığı anlaşılmaktadır.

Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası’ndaki fıkra metinleri toplam 38 ulus ve ülkeden derlenmiştir. Kitaptaki sırasına göre bu ulus ve ülkeler şunlardır: Anadolu Türkleri, Lazlar, Karamanlılar (Türkçe konuşan Hıristiyan Rumlar), Kürtler Ermeniler, Gürcüler, Lezgiler, Avarlar, Çeçenler, Darkinler, Tabasaranlar, Ubıhlar, Halaçlar, Batı Trakya’daki Türkler, Makedonlar, Arnavutlar, Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs Rumları, Bulgarlar, Romenler, Gagauzlar, Yunanlılar, Amerika Birleşik Devletleri, Sırp- lar, Hırvatlar, Finlandiya’da yaşayan Tatar ve Kazaklar, Azeriler, Özbekler, Karakalpaklar, Tatarlar, Tacikler, Kırgızlar, Çin’de Uygurlar, Türkmenler, Kazaklar, İranlılar, Kaşgarlılar ve Pakistanlılar. Kafkas dilleri ailesinden olan Ubıhça artık

konusulmuyor. Bu dili bilen son kişi olan Tevfik Esenç öldü.

Bu kitaba Nasreddin Hoca'ya bağlanan hikâyeler alınırken açık-saçık olanlarına da yer verdim. Burada izlediğim yol, açık-saçık hikâyenin anlamını değiştirmeyecek şekilde müstehcen sözcüğü çıkartıp, yerine Arapçasını, ya da başka bir sözcük koydum. Birkaç yerde de müstehcen kelimenin bir harfini düşürdüm. Tüm Nasreddin Hoca fıkralarını bir araya getirirken, araştırmacıların işine yarayacak en eski fıkraları, açık-saçık oldukları gerekçesiyle kitabın dışında bırakamazdım. Araştırmacılar, yazarlar ve sanatçılar, bu fıkralardan ya da hikâyelerden yararlanırken kendi anlayışları doğrultusunda seçimler yapabilirler.

Fıkraların alındıkları yerler, açıklama bölümünde ilk sırada verilmiştir. Arkasından fıkraların bulunduğu diğer kaynaklar gösterilmiş, üçüncü olarak da fıkraların çeşitlemelerine işaret edilerek bazılarından örnekler eklenmiştir.

1. Mustafa Duman, "Yeni Tespit Edilen Bir Nasreddin Hoca Yazması", *Pertev Naili Boratav'a Armağan*, (Hazl. Metin Turan), Ankara, 1998, s. 191-196.
2. *Letaif*, Dar'ül tıbaat'ül Amire, İslâmbol, 1253 H.)1837), 41 s. Bu kitabın çevriyazısı için bkz: M. Sabri Koz, "Nasreddin Hoca Fıkralarının 1837 Baskısı: Letaif", *Nasreddin Hoca Kitabı*. Kitabevi, İstanbul, Temmuz 2005, s. 371-406.
3. Bahai, *Letaif-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialeh*, İkbâl Kütüphanesi, Dersaadet, Sene. 1325-1327 [1909. Kitabın sonundaki tarih ise: 1328H. (1910)'dur.] 255 s.
4. Bahai, A.g.e. s. 51-68.
5. Wilhelm von Camerloher und Dr. W. Prelog, *Meister Nasr-Eddin Schwänke und Räuber und Richter*, 1857, trieste, VI+72 s.
6. J.A.Decourdemanche, *Les Plaisanteries de Nasr-Eddin Hodja*, Seconde edition, Paris, 1908, 154 s.
7. Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004) / Nasreddin Hodja Boks: An Explained Bibliography (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2005, s. 13-21.
8. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1994, 375 s. Lâmi Çelebi'nin *Letaif* adlı eserinin bu sadeleştirilmiş baskısında 223 latife vardır. Bazı latifeler müstehcen oldukları gerekçesiyle kitaba alınmamıştır.
9. J. A. Decourdemanche, *Sottisier de Nasr-Eddin-Hodja*, Brüksel, 1878, s. 1-294.
10. Boratav, *Nasreddin Hoca*, Edebiyatçılar Derneği, Ankara, Haziran 1996, s. 12.
11. Günay Kut, "Nasreddin Hoca Hikâyeleri Yazmalarının Kolları Üzerine Bir Deneme", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, II .Cilt Halk Edebiyatı*, Ankara, 1992, s. 149-171.
12. Günay Kut, "Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İran-Şiraz Milli Kütüphanesi No. 70/7H", *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 211-224.
13. Günay Kut, "Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İran-Şiraz...", A.g.y. s. 220. Boratav'ın kitabının

- geniş bir eleştirisi için bkz: Alpay Kabacalı, “Boratav’ın Nasreddin Hoca’sına Eleştirel Bakış”, *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1997), İstanbul, s. 53-54.
14. Burhan Paçacıoğlu-Mehmet Arslan, *Letaif-i Hoca Nasreddin*, Sivas, 1996, 199 s; Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Edebiyatçılar Derneği, Ankara, Haziran 1996, s. 193-281.)
15. *Nasreddin Hocayı Zuvarcalikneri*, Nurosmani Matbaası, İstanbul, 1910, 206 s.
- 16 Bkz:Mustafa Duman, *Nasreddin Hoca Kitapları Açıklamalı Bibliyografyası (1480-2004)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 89-90, 106, 131,160; Arapça çeviri: *Nevadir-i Cuha el Kübra*, (Çev: Hikmet bin Şerif el trablusi), Mısır, 1928, 272 s. Bu kitabın metni ve resimleri Bahai’nin *Letaif-i Hoca Nasreddin* adlı kitabından alınmıştır. Nasreddin Hoca adı yerine Cuha yazılmıştır. Daha sonra yapılan Arapça baskılarda da bu kitaptan alınan fıkralar çoğunluktadır. Kitabın Yunanca çevirisi: *O Nasrettin Hotzas, Kai T’ Anekdoti*, (Çev: Stelios Magiopoilos), Selanik, 1965, 376 s. Bu kitapta Bahaiden alınanlarla toplam 470 fıkra vardır. Kitabın resimleri Bahai baskısından alınmıştır. Rusça çeviri: Gordlevskogo, V.A. *Anekdoty o Chodze Nasreddine*, Moskova, 1957, 276 s.
17. *Büyük Nasreddin Hoca*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, 1954, 223 s.
18. M.S. Charitanov, *Dvatcat cetyre Nasreddina*, Moskova, 1986.
19. Vilayet Guliyev, *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Gençlik Yayınevi, Bakü, 1992, 416 s.
20. Behlül Abdulla, *Dava Yorgan Davastıymış, Molla Nasreddin Latifeleri*, Yazıcı Edebi Neşireleri, Bakü, 1996, 269 s.
21. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca Uygurca- Türkçe*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1995, 159 s.

METİNLER

A. NASREDDİN HOCA YAZMALARI

I. MENÂKIB-I NASREDDİN EFENDİ

-1-

[1b] Raviyân-ı ahbar ve nakilân-ı asar ve muhaddisan-ı rüzigâr öyle rivayet ve bu yüzden hikâyet ederler ki: Hoca Nasreddin Efendi bir gün kürsiye çıkub vaaz ederken eyitdi: “Ey müminler ben size ne diyeceğim bilür misiniz?” dedi. Cemaat eyitdi: “Hayır Hoca Efendi bilmeyüz”, dediler. Hoca eyitdi: “Ya siz bilmeyince ben ne söyleyeyim”, demiş.

-2-

Hikâyet: Nasreddin Efendi bir gün yine kürsiye çıkub vaaz ederken eyitdi: “Ey Müslimanlar ben size ne diyeceğim bilür misiniz?” dedi. Anlar da eyitdiler: “Bilürüz.” Hoca eydür: “Ya siz bildikden sonra ben size [2a] ne söyleyeyim”, deyub kürsiden inüb çıkdı gitdi. Cemaat taaccüb edüb eyitdi: “Bir dahi Hoca vaaza çıkar ise diyelim ki, kimimiz bilürüz, kimimiz bilmeyüz”, dimeğe kavı ü karar eylediler.

-3-

Hikâyet: Nasreddin Hoca yine bir gün kürsiye çıkub eyitdi: “Ey kardaşlar, ben size ne söyleyeceğim bilür misiniz?”, dedikde anlar da eyitdiler: “Kimimiz bilürüz,

kimimiz bilmeyüz”, dediler. Hoca eyitdi: “Ne güzel bilenleriniz bilmeyenlere öğretsün”, demiş.

-4-

Hikâyet: Bir gün Hoca Nasreddin Efendi eyitdi: “Ey müslimanlar Tanrı Taalâ'ya çok şükürler edin ki deveye kanad vermemiş. Eğer deveye kanad vere idi evlerinize veyahut bacalarınıza konardı, başınıza yıkardı” demiş.

-5-

Hikâyet: Bir gün yine Hoca [2b] Nasreddin Efendi bir şehirde kürsiye çıkub eyitdi: “Ey müslimanlar bu şehrin havası ile bizim şehrin havası bir imiş”, dedi. Cemaat eyitdi: “Hoca Efendi, neden dersin?” dediler. Hoca eydür: “Akçşehir'de bakardım ne kadar yıldızlar var ise bunda da öyledir”, demiş.

-6-

Hikâyet: Hoca bir gün [hamama] gider bakar ki kimse yok. Canı sıkılıub kayabaşı söylemeye başlar. Bu kere sadası kendine hoş gelüb kendi kendine eydür: “Benim böyle hoş sadam ola halk dahi safalana”, diyub heman fi'l hal hamamdan çıkub toğri bir came minaresine çıkub vakitlerde öğle vakti idi, temcid okumağa başladı. Bir adam aşağıdan yukarı bakıb görür ki bir herif minarede vakitsiz temcid okur. Eydür: “Be hey nadan [3a] sen de böyle avaz ile vakitsiz temcid okuyorsun?” dedikde heman Hoca aşağı inüb eyitdi: “Ne ola idi, bir sahib-i hayır ola idi bu arada bir hamam yaba idi. Beni nadanlıktan kurtara idi”, demiş.

-7-

Hikâyet: Bir gece, Hoca'ya rüyasında eline tokuz akçe vermişler. Hoca Efendi eydür: “Hele bari on akçe edin”, demiş. Hele on, tokuz deyub nizaa ederken uyanub bakar görür ki elinde bir şey yok. Gine gözlerin kabayub ellerini uzadub: “Getür bari tokuz olsun”, demiş.

-8-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın canı sıkılıub kıra çıkdı. Giderken nağâh karşudan biraz

atlular gelür. Hoca Efendi sürat edüb bir makbere yanına gelüb esbabların çıkarub çıblak olub bir makbere delüğine girüb yatur. Atlular [3b] gelüb nagâh Hoca'yı' görüb yanına varub: "Bre adem bunda niye yatarsın?" dediler. Hoca Efendi bir sohbet bulamayub eyitdi: "Ben ehl-i kuburdan idim. Heman buraya seyre çıktım", demiş.

-9-

Hikâyet: Hoca Efendi bir gün bir bostana girüb biraz havuç ve biraz şalgam ne buldu ise yolub birazın çuvala koyub ve birazın koynuna korken bostancı gelüb buru tutub: "Sen bunda ne ararsın?" dedikde Hoca şaşırub bir cevap bulamayub eyitdi: "Geçenlerde bir şedid rüzgâr esdi idi. Ol rüzgâr beni bunda getirib atdı", dedikde, bostancı eyitdi: "Ya bunları kim yoldı?". Hoca eyitdi: "Rüzgâr gayet şedid olmak ile beni şundan şuna urdı. Neye yapışdım ise bütün elimde kaldı." Bostancı eyitdi: "Ya bunları çuvala kim doldurdu?", [4a] dedikde, [Hoca]: "Ha işte ben de ol fikirde idim sen de geldin", demiş.

-10-

Hikâyet: Nasreddin Efendi bir gün Konya'ya varır, bir helvacı dükkânına girüb, bismillah, diyub helva yimeğe başladı. Helvacı eydür: "Bre adam ne yabarsın?" deyub Hoca'yı döğmeye başladı. Hoca eyitdi: "Güzel Konya'sın ama helvayı adama döğe döğe yedürirler", demiş.

-11-

Hikâyet: Hoca Nasreddin, Ramazan-ı Şerif oldıkda kendi kendüye fikr edüb eydür: "Bana ne lâzım halka uyub oruç tutmak. Bir dane çölmek peydah edüb günde çölmeğe birer taş burakırım otuz gün tamam oldukda bayram ederim", deyub çölmeğe günde birer taş burakmağa başladı. İttifak Hoca'nın kerimesi çölmeğe bir avuç taş buragur. Günlerde[n] bir gün Hoca'ya sual ederlerler ki: "Bu gün ayın kaçıdır?" Ama yiğirmi beşi [4b] imiş. Hoca eydür: "Biraz sabır edün bakayım", deyub eve gelüb çölmeği döker, sayar, görür ki yüz yiğirmi taş. Hoca eydür: "Eğer bunun cümlesini dersem bana, sefih, derler." Gelüb halka eyitdi: "Bu gün tamam ayın kırk beşidir", dedikde, bunlar eydürler: "Ey Hoca, bir ay tamam otuz gündür. Sen kırk beş dersin", dediler. Hoca eydür: "Ben insaf ile söyledim. Çölmek hesabına bakarsak bu gün ayın yüz yiğirmisidir", demiş.

-12-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya eydürler ki: "Ay yeni oldukda eski ayı n'eylerler?" de-

diler. Hoca eydür: “Kırkarlar kırkarlar da yıldız yaparlar”, demiş.

-13-

[Hikâyet:] Bir gün Hoca bir kfile ile şehirden çıkub gitmek murad eyledi. Meğer bunun bir devesi var idi. Kendi kendüye eyitdi: “Bari yayan gitmeden ise şol deveye [5a] bineyim safa ile gideyim,” deyub deveye binüb kfile ile giderken deve kükreyub Hoca’yı yere vurub üzerine çöker. Hoca feryad eder. Kfile halkı buni kurtarırlar. Bade Hoca’nın aklı başına gelüb eydür: “Ey müslimanlar gördünüz mi şol hayin deve bana ne kadar cefa eyledi. Lütf idün şol deveyi tutun boğazlayım şol (deve) hayin deveyi”, demiş.

-14-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, yumurtanın dokuzun bir akçaya alub bir yerde dahi onun [bir akçaya] satar imiş. Hoca’ya eydürler: “Niçün dokuzun alub onun satarsın?” demişler. Hoca eydür: “Ziyan da faidedendir, dostlar bizi tek alışverişde görsünler”, demiş.

-15-

Hikâyet: Bir gün Hoca yolda giderken bir ölmüş tavuk bulub bunu alub ateşe koyub kebab etmek ister. Hoca’ya [5b] eydürler: “Efendi bu ölmüş tavuk murdardır, hiç yenir mi, buni adem boğazlamadı”, dediler. Hoca Efendi eyitdi: “Behey batıllar, sizin boğazladığınız temizdir de Tanrı’nın öldürdüğü murdar olur mu?” demiş. Rahmetullahi aleyh.

-16-

Hikâyet: Bir gün Hoca kısa esbablar giyüb mescide varub namaz kılarken ruküya vardıkda arkasında olan adam Hoca’nın husyelerin görüb hemandem pek tutub sıkar. Hoca da önde olan imamın tutub sıkar. İmam dönüb bakar ki Hoca Efendi kendidür. “Hay n’eylersin?” dedükde, Hoca eydür: “Ardımdaki adamdan sual eyle”, demiş.

-17-

Hikâyet: Bir gün Hoca Nasreddin bir ırmak kenarına varub otururken on dane âmalar gelürler. Hoca ile bazar ederler. “Bu ırmaktan bizi geçür”, deyüb [6a] birer pula kabil ederler. Hoca bunları birer birer geçürürken birisini ırmak suyu alub

gider. Âmalar feryade başladılar. Hoca eyitdi: “Niçün feryad edersiniz, ha işte bir pul eksik verin”, demiş.

-18-

Hikâyet: Bir gün bir adam eline bir yumurta alub Hoca'ya eyitdi: “Efendi şol avucumda olanı bilirsen sana bir kayganalık vereyim”, dedi. Hoca eydür: “Azacuk şeklini söyle bilirüm”, dedikde: “Dışı beyaz, içi sarıdır”, dedi. Hoca eydür: “Bildüm bildüm. Havucu oymuşlar da içine şalgam toldurmuşlar”, demiş.

-19-

Hikâyet: Bir gün Hoca kırdı gezerken bir tanaya rast gelüb uğ(u)r[u]layub toğrı evine getürüb, boğazlayub, derisin sakladı. Tana sahibi feryad-ü figan edüb sokaklarda gezüb: “Hay benim danacığım [6b] zayi eyledim”, deyüb figan ederek Hoca'nın evi önine geldikde Hoca eyitdi: “Şu tananın derisin çıkarsam da şu herifin yüzünü kara eylesem”, demiş.

-20-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin Efendi bazarda gezerken bir herif(e) rast gelüb ider: “Hoca bugün ayın üçü midir dördü mi?” dedikde [Hoca]: “Bilmem benim ay alub satdığım yokdur”, demiş.

-21-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir nerdiban omuzuna alub bir bağçe dıvarına tayayub yukarı çıkar. Sonra yukarı alub içeri girer. Bostancı buni görüb: “Sen kimsin, bunda ne ararsın?”, dedikde, Hoca süratle nerdiban yanına gelüb eyitti: “Nerdiban satarım”. Bostancı eyitti: “Bunda nerdiban satılır mı?”, dedi. Hoca eydür: “Behey cahiller, nerdiban nerede olsa satılır”, demiş.

-22-

Hikâyet: Nasreddin [7a] Efendi birgün tavukların birer birer tutub boğazlarına birer barça kara peştamal delüb geçürür. Halk-ı alem Hoca'nın başına cem olub eydürler: “Bu tavuklara ne oldu”, dediler. Hoca eyitti: “Bunların anaları merhum oldu yasını tutar[lar](ım)”, demiş.

-23-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın tarlasına bir öküz girer. Hoca görüb eline bir sopa alub üzerine vardıkda öküz kaçır. Gelecek hafta bir Türk öküzünü arabaya koşmuş giderken Hoca öküzü görüb heman eline bir sopa alub seğirdüb öküze bir kaç sopa vurur. Türk eyitdi: “Bre adam benim öküzümden ne istersin?” dedikde Hoca eydür: “Sen halt etme cahil köpek, ol kabahatin bilür”, demiş.

-24-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir ırmak kenarında abdest alurken pabucını ırmak suyu alub [7b] getirür. Hoca bakar görür ki pabuci gideyor. Heman kenara çöküb bir carta çeküb eydür: “Al abdestini getir pabucımı”, demiş.

-25-

Hikâyet: Bir gün Hoca Efendi vasiyet eder ki: “Ben öldüğüm vakit beni eski makbereye koyarsınız”, dedikde cemaat eyitdi: “Niçün böyle söylersin?” dediler. Hoca eydür: “Sual melekleri geldikde ben sual olundum, görmez misiniz makberem eskidir, derim”, demiş.

-26-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya su dökmek iktiza eyledikde kademhaneye girüb teşaşur etmeğe başladı. Bir gün bir gice tamam kademhanede oturdu. Meğer bir musluğu kırılmış idi. Su akdıkça teşaşur sanub oturur. Bir herif gelüb eydür: “Bre adam, ne çok oturdu”, dedikde: “İşim dükenmedi”, demiş.

-27-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir ata binmek murad eder. Yüksek (ol) [8a] olduğundan binemez. “Hay gidi neket”, deyub ardına bakub görür ki kimse yokdur, kendi kendine eyitdi: “Evvel de hırlı u[ğu]rsız değil idin”, demiş.

-28-

Hikâyet: Bir gün Hoca hamama varur. Dellak bunu traş ederken bir yanından bir yanma dolaşurken, Hoca, dellağın husyesin pek tutar. “Hay Hoca n'eylersin?” deyince: “Be hey herif, ben seni düşmesin deyu tutarım”, demiş.

-29-

Hikâyet: Efendi bir gün Arabistan'a varub, ulema-i Arab buna ziyafet idüb ortaya mesele bıraktılar. Hoca bunların suallerine cevap verdikde Hoca eydür: "Benim de sizlere bir kaç sualım vardır. Eğer cevap verürseniz bilürsüz," demiş:

Hikâyet:

Ve fi'l es semai yıldızat güneş toğdı bataruha

Ve Fi'l bahr-i balıkat adem görse kaçaruha

[8b] Ve fi'l hayal-i şecerat balta görse keseruha

Ve fi'l lahm-ı nan adem eğer yerse doyaruha, dedikde bunlar birbirlerine bakub hayran oldılar, demiş.

-30-

Hikâyet: Bir gün Hoca karalar giyub taşra çıkar. Halk buni görüb eyitdiler: "Hoca Efendi, sana ne oldu, karalar giymişsin?" dediler. Hoca eydür: "Oğlumun babası merhum oldu, anın için yasını tutarım", demiş.

-31-

Hikâyet: Bir gün Hoca Efendi uzakdan gelürken kendini gayet hararet alur. Bakub görür ki çeşme lülesine bir ağaç sokmuşlar. Hoca su içeyim deyub ağacı çeküb çıkardığı gibi su kuvvet ile çıkub Hoca'nın üsti başı ıslandı. Heman Hoca darılıb [9a] eyitdi: "İşte böyle deli deli akdığın için götine bu ağacı sokmuşlar", demiş.

-32-

Hikâyet: Bir gün Hoca birkaç dane karbuz alub tağa odun kesmeğe gider. Susayub karbuzın birin keser tatsız deyub birin dahi keser. Hasıl-ı kelâm cümlesin kesüb birazın yiyüb bakisinün üzerine işer. Bade odun kesmek [tamam] olur. Bade zamanın Hoca yine susayub su bulamayub karbuzun başına varub: "Buna değmiş, buna değmemiş", deyub, cümlesin yemiş.

-33-

Hikâyet: Bir gün Hoca şehre gelürken nagâh bir iki danışmendler karşısına varub geldikde Hoca bunlara: "Nereye gidersin?" dedikde, bunlar eydürler: "Taş.ğın dibine gideriz", dediler. Hoca bunlara bakub [9b] eyitdi: "Aşşam olunca zekerimin başına çıkarsınız", demiş.

-34-

Hikâyet: Hoca Nasreddin Efendi'nin bir kuzusu var idi. Gayet beslü semiz idi. Bir gün birkaç yaran cem olub, kuzuyu Hoca'nın elinden alub yiyelim, dediler. Biri gelüb eyitdi: "Ey Hoca yarım kıyamet kobacak imiş. Bu kuzuyu n'eylersin, getür yiyelim", demiş. Hoca inanmadı. Biri dahi gelüb öyle söyledi. Hoca gerçek sanub kuzuyu boğazladılar. Andan Hoca arkasına vurub bir seyrangâh yerde ateş yakub kuzuyu büryan etmeğe başladı. Nagâh arkadaşları soyunub esbabların Hoca'ya teslim edüb her biri bir tarafa gittiler. Heman Hoca da esbabların cümlesini ateşe vurub yakdı. [10a] Birazdan anların karnı acıkub geldiler. Gördüler ki cümle esbablar yanub kül olmuş. Hoca'ya eydürler: "Bunları kim yakdı?" Hoca eydür: "Yarım kıyamet kopacak imiş, esbab neye lâzım?" demiş.

-35-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın evine hırsız girmiş, her nesi var ise devşirüb arkasına yüklenüb çıkub gitti. Hoca da baki kalanını toplayub hırsızın ardına düşdi. Hırsız evine girdi. Hoca da hırsızın ardından kabusını dak bab eyledikde hırsız eyitdi: "Ne istersin Hoca Efendi", dedikde, Hoca eydür: "Ya biz bu evden göç etmedik mi?" demiş.

-36-

Hikâyet: Hoca öldükde mezara getürmüşler. Halk dağıldıktan sonra Münkir ve Nekir gelüb Hoca'ya sual etdiklerinde: "Bir akçe verin de söyliyeyim", deyince, bir topuz [10b] vurmuşlar. Hoca eyitdi: "Be hey canım, bir işi edin ki biri dahi gelsin", demiş.

-37-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya birkaç efendiler gelüb eyitdiler: "Sen okur yazar geçi-nürsin ama Farisi bilmezsin", dediler. Hoca eydür: "Niçün bilmem." "Eğer bilür isen bize bir Farisi beyit oku, dinleyelim", dediler. Hoca buni okudu:

*O katmi becayi sorsalar gördüm dokuz,
dedikde, mollalar, eyvallah, deyub gitdiler, demiş.*

-38-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın biraz akçasını uğ(u)r[u]lamışlar. Hoca eydür: "Yarab! Şu senin buna [ne] ihtiyacın vardır, benim akçanı ellere aldırırsın", deyub feryad

ederek mescide varub sabah oluncaya [kadar] ağlar. Meğer deryada bir gemi fırtınaya uğrayub içinde olanlar, eğer selâmete erer isek Hoca'ya bir mikdar akça ikrar etmişler. Hak Taala'nın inayeti [11a] ile gemi selâmete ermiş. Şol kadar akçayı getirüb Hoca'ya verdiler Hoca eydür: "Allah Allah, bir gece mescidde açıkda yatub ağlamak ile benim akçamı bana gerü gönderdi", demiş.

-39-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, komşusundan bir kazan alır. İşini gördükden sonra kazanın içine bir küçük tencere koyub getirüb sahibine verdükde herif görür ki kazanın içinde bir küçük tencere vardır. "Bu nedir?" Hoca eydür: "Kazan toğurdu", dedikde herif tencereyi kabullenür. Yine bir gün Hoca kazanı ister, alub evine getirüb kabullenür. Kazan sahibi bir gün bekler, beş gün bekler kazan gelmedi. Hoca'nın evine gelüb dak bab eyledikde, Hoca kabuya gelüb, ne istersin, dedikde, kazanı, dedi. Hoca eydür: "Sen sağ ol [11b] kazan öldi", dedikde herif eydür: "Hoca Efendi hiç kazan ölür mi?" [Hoca]: "Toğurduğına inanırsın da öldüğüne inanmaz mısın?" demiş.

-40-

Hikâyet: Bir gün Hoca makbereler arasında gezerken gördü ki bir köpek bir mezar taşına yestehler. Hoca tarılıb eline bir çomak alub köpeğe vurmak ister. Köpek dahi Hoca'ya hamle eder. Hoca bakar görür ki kendini köpek telef eder, heman köpeğe eydür: "Geç yiğidim geç", demiş.

-41-

Hikâyet: Birgün, Hoca, bir leylek tutub evine getirüb, bıçak ile burnını ve ayakları uzundur diyu kesüb bir yerde oturub: "İşte şimdi kuşa benzedin", demiş.

-42-

Hikâyet: Birgün Hoca çorba yerken ağzı yanub feryad ederek sokaklara düşüb: "Savulun kardaşlar, karnımda yangun vardır", demiş.

-43-

Hikâyet: Bir Molla [12a] Arab'ı, Acem'i, Hindistan'ı, yedi iklimi gezer. Kimse bunun

meselesine cevap veremezler. Bir adam buna eyitdi: “Rum’da bir Nasreddin Hoca derler bir Efendi vardır. Cevab verirse ol verür”, dedikde, ol molla kalkub toğri Sivrihisar’a gelüb, bir akçalık nar alub Hoca’nın evine gelüb sordukda, karısı eyitdi: “Çifte gitti”, dedi. Molla dahi varalım şuni bulalım, deyub vardı. Hoca’yı gördü ki ayağına bir çarık giymiş, arkasına bir keçe çift sürer. Molla yanına varub selâm verdi. Hoca elin alub eyitdi: “Molla Efendi neye geldin?” Molla, eyitdi: “Bir mesele sual edeceğim, bilür misin?” Hoca eydür: “Bilürüm”, dedikde, filân nedir, dedi. Hoca Efendi eyitdi: “Anan babana bile söylemez. Ne verirsin?” dedi. Molla elindeki [12b] narı çıkarub verdi. Hoca dahi meselesine cevap verdi ve hem narları birer birer yedi. Hiçbir dane kalmadı. Molla eyitdi: “Bir sualım dahi var”, dedi. Hoca eyitdi: “Yürü halt etme nar dükendi”, dedi. Molla eyitdi: “Rum’un delisi böyledir. Ya uslusu nice olur”, demiş.

-44-

Hikâyet: Birgün Hoca görür ki bir pınarda vafir ördekler oynar. Hoca seğirdüb tutayım deyince kaçarlar, uçub giderler. Hoca dahi eline biraz etmek alub pınarın başına oturub pınara etmek baturub yer iken bir herif gelüb: “Ne yersin?” dedikde, Hoca eydür: “Ördek çorbası yerim”, demiş.

-45-

Hikâyet: Birgün, Hoca, bir ciğer alur, evine giderken bir çaylak yukarıdan süzülüb [13a] iner, ciğeri kabub kaçar. Hoca ardından baka kalur. Görür ki olmaz, heman Hoca da seğirdüb bir yüksek yere çıkub herifin biri de bir ciğer almış gider. Hoca heman herifin elinden ciğeri kabub bir taş üzerine çıkar. Herif eydür: “Bre Hoca n’eylersin?” Hoca eydür: “Acemi çaylak böyle kapar”, demiş.

-46-

Hikâyet: Birgün Nasreddin Efendi’den bir herif gelüb organ istemiş. Hoca içeri girüb yine çıkar, eydür: “İpe un sermişler.” Herif eydür: “Hiç ipe un serilür mi?” demiş. “Ana gönlüm olmayınca ipe un serilür”, demiş.

-47-

Hikâyet: Birgün Hoca’nın yanına bir herif gelüb Hoca ile görüşür. Andan gerü çekilür. Herif eydür: “Sormak ayıb olmasun siz kimsiniz?” demiş, bilmedim. Hoca eydür: [13b] “Ya niye görüşdük?” Hoca eyitdi: “Bakdım tacın tacıma benzer. Kaf-tanın kaftanıma benzer. Ben seni kendim sandım”, demiş.

Hikâyet: Nasreddin Efendi'nin bir hastası var idi. Hatırın sormağa gelenlere Hoca eydür: “Sabahdan sağ idi. Şimdi ölüyor”, demiş.

Hikâyet: Birgün Hoca tavukların bir kafese toldurub Sivrihisar'a giderken şol derdimendler mahbusdur. Bari biraz koyuvereyim, deyub cümlesini salıverdi. Tavukların herbirisi bir tarafa kaçır. Hoca da eline bir değnek alub horozî önine katub kovalayub der ki: “Gicenin yarusından sabah olduğın bilürsin da ya niçün gündüzün öyle zamanı hazır [14a] yolu niçün bilmezsin?”, demiş.

Hikâyet: Birgün Hoca yol kenarında makbereler arasında gezerken bir eski makberenin içine düşdi. Kendini ölü yerine kodı. Göreyim Münkir ve Nekir gelür mi, deyub tururken bir de anı gördü, uzakdan bir çan sadası geliyor. Hoca eydür: “Kıyamet velvelesi geliyor”, deyub, makbere içinden taşra çıkdukda, ol katırlar ürküb katarlar birbirine vurub harmendeler Hoca'yı görüb ellerine birer çomak alub Hoca'ya: “Sen nesin?” dediler. Hoca eyitdi: “Ben ölüyüm”, dedi. Harmende eyitdi: “Ya bunda n'eylersin?” Hoca eyitdi: “Seyre çıkdım”, dedikde, Harmende: “Ben seni şimdi bir hoşca seyir [14b] etdüreyim”, deyub eline bir çomak alub vafir döğdi. Hoca'nın başı gözü yarılmış evine geldikde, karısı[na] eyitdi: “Ben öldüm idi. Makberede idim.” Karı eyitdi: “Öte dünyada ne var ne yok?” dedi. “A karı n'eylersen eyle harmende katırın ürkütme”, demiş.

Hikâyet: Birgün Hoca'[yı] Arabistan'a elçilik [görevi] ile göndermişler. Vardıkda Arab Beyleri Hoca'ya ziyafet etmeğe davet etmişler. Hoca da kürküni giyub davet yerine vardukda osurmuş. Hoca'nın mollası eyitdi: “Efendi osurduğına ayıb etdün”, dedikde, Hoca Efendi: “Bunlar Arablardur, Türkçe osurmağı ne bilsünler”, demiş.

Hikâyet: Birgün Hoca, İmad'ı ile kurd avına giderler. Ta ki kurdun inine varırlar. Hoca İmad'a: “Sen gir”, demiş. [15a] İmad Hoca'ya: “Sen gir”, demiş. Meğer

kurd taşrada imiş. Gelüb inine girerken İmad kuyruğundan pek tutar. Kurd eşinüp İmad'm gözine toz gider. "Bre Hoca nedir bu toz", dedikde, Hoca eyitdi: "Eğer kurdun kuyruğu kopar ise ol vakit görürsün tozi", demiş.

-53-

Hikâyet: Birgün Hoca İmad'ı ile gezmeğe giderler. Geç kalub evlerine yetişemezler. Hoca İmad'a eyitdi: "Karını kime ısmarladın?" İmad eydür: "Köyin Beyi'ne ısmarladım." "Aferin İmad, eğer Bey bin kere etse ışıtmesin", demiş.

-54-

Hikâyet: Birgün, Hoca, bir ağaca çıkub oturduğu dalı kesmeğe başladı. Aşağıdan bir herif çıkarken eyitdi: "Bre adem n'eylersin şimdi dal kesildüğü gibi Hoca düşersin", dedi. Ama herife Hoca hiç cevap [15b] vermedi. Bir de heman ağaç kesildüğü gibi Hoca yere düşdi. Heman Hoca ol herifin ardından seğirdüb: "Bre adem, sen benim düşeceğim bildin öleceğim dahi bilürsün", deyub bunun yakasına sarıldı. Herif halâs bulamayub eyitdi: "Eşeğine bir ağır yük vurub yokuşa yukarı sürende osurdukda canının yarısı gider. İkinci osurdukda heb gider, canın kalmaz", demiş. Hoca da öyle edüb ikincide olduğu yerde yatub: "İşte ben öldüm", deyub kaldı. Halk-ı alem bunun başına üşüb bir tabut getirüb içine koyub evine getürelim deyub, yolda giderken bir çamurlu yere geldiler. "Nasıl geçelim", deyub söyleşürken heman Hoca tabuttan başın kaldırub eyitdi: [16a] "Ben sağ iken şu yoldan giderdim", demiş.

-55-

Hikâyet: Birgün Hoca yer altında bir ahır yapmak murad eyledi. Kazarken komşulardan birinin ahırına geçer görür kim vafir öküzler vardır. Heman Hoca soyunarak evine gelüb eyitdi: "A karı kâfirler zamanından kalma bir ahır öküz buldum. Bana ne verirsün müjde", demiş.

-56-

Hikâyet: Nasreddin Efendi'nin iki kızı var idi. Birgün ikisi de babalarına gelürler. Hoca bunlara eydür: "Nicedür geçiminiz ey kızlar?" deyu sual eyledi. Meğer birinin kocası ikinci imiş. Birinin dahi çömlekçi imiş. Biri eyitdi: "Kocam vafir ekin ekdi. Eğer yağmur olursa zahire çok olur", dedi. Biri de eyitdi: "Benim kocam çömlek yapıdı. Eğer yağmur olmazsa vafir akçemiz olur", dedi. Hoca eyitdi: "İki-

nizden biriniz filânıma sıçar ama kangınızdır bilmem”, demiş.

-57-

Hikâyet: [16b] Birgün, Hoca, Sivrihisar’a varub görür ki vafir ademler cem olub aya bakarlar. Hoca eyitdi: “Bu ne garib yer olur. Bizim beldede araba tekerleği kadar ayı görürlerde hiç itibar etmezler. Bunda hilâl uci kadar aya ne kadar adem cem olmuş bakarlar”, demiş.

-58-

Hikâyet: Nasreddin Efendi birgün bir şehre varur görür ki bu şehirde gayet yüce su terazileri var idi. Hoca bunları görüb: “Nedir bu?” deyub bir herifden sual eder. Herif eydür: “Bizim şehrimizin zekeridir”, demiş. Hoca eyitdi: “Buna göre fercleriniz var mıdır?” demiş.

-59-

Hikâyet: Nasreddin Efendi Akçaşehir’de gezerken der imiş ki: “Ya Rab! Bana bin altun ver, ama bir eksik olursa almam”, der imiş. Ama Hoca’nın bir Yahudi komşusu var idi. Buni işidüb tecrübe etmek için dokuz yüz doksan dokuz altuni bir kise içine koyub Hoca’mn bacasından aşağı atar. Hoca’dır [17a] gelüb görür ki bir kise ile altun turr. Duamız kabul oldı, deyub kiseyi açar, altunları sayar, görür ki bir eksik. Buni veren birini dahi vermez mi, deyub altunları kabullenür. Bu kerre Yahudi fitil alur, heman kalkar gelür, Hoca’nın kabusun çalub: “Sabahınız hayır olsun Hoca Efendi, şu bizim altunları getir ver”, dedi. Hoca Yahudi’ye eyitdi: “Sen deli olmuşsin. Ben Hak Taalâ’dan istedim idi. Bana ol verdi. Ne münasebet sen bana altun atmak”, dedi. “Canım Hoca, ben sana latife olsun deyu etdim. Bir eksik olursa almam dediniz. Bakalım alır mı? deyu latife eyledim.” Hoca eyitdi: “Ben latife bilmem. Ben altunları kabullendim”, dedikde Yahudi eyitdi: “Hayde mahkemiye gidelim, dedi. Hoca eyitdi: “Ben mahkemeye yayan gidemem”, dedi. Yahudi Hoca’ya [17b] bir katır getürdi. [Hoca] eyitdi: “Güzel ama arkama da bir kürk lâzım.” Yahudi bir kürk getürdi. Bunlar kalkub mahkemede kadıya vardılar. Kadı sual eyledikde Yahudi eyitdi: “Şol adem bu kadar altunım aldı. Şimdi inkâr ideyor”, dedikde, Kadı Efendi, Hoca’nın yüzine bakdı. Hoca eyitdi: “Sultanım ben Hak Taalâ’dan bin altun isterdim. Verdi. Amma saydım, bir eksik. Öyle ise ol kadar altunı veren birini dahi vermez mi? dedim, altunları kabullendim iken Sultanım bu Yahudi şimdi arkamdaki kürk ve bindiğim katıra dahi sahib çıkar”, dedikde Yahudi eyitdi: “Evet efendim, anlar da benimdir sultanım”, dedikde: “Bre gidi şirret Yahudi”, deyub başına [v]urarak mahkemeden taşra

çıkardılar. Hoca şimdi kürki katırı dahi kabullendi, [18a] evine gitti, demiş.

-60-

Hikâyet: Birgün Hoca Efendi'yi düğüne davet ederler. Üzerindeki esbabları eski olduğundan bunı bir kimse gözetmeyub itibar etmezler. Hoca görür ki olmaz, heman usul ile taşra çıkub evine gelüb kürkünü giyub ziyafet yerine varur. Buni kapıdan karşılayub: "Buyrun Hoca Efendi", deyub tazim takrim idüb sofraya başına oturdukda buyrun Hoca Efendi, dediler. Hoca kürkünün yenini tutub: "Buyrun kürküm taama[yemeğ]e", dedi. Halk-ı alem bakub: "Hoca n'eylersin?" dediler. Hoca eyitdi: "Zahir ikram şimdi kürke, taamı dahi ol yesin", demiş.

-61-

Hikâyet: Nasreddin Efendi birgün bir şehre varur. Görür ki halk-ı alem yiyub içmekde. Hoca'yı görürler, ikram edüb taam getirürler. Meğer ol sene kıtlık imiş. Hoca yer içer, kendi [18b] kendine eydür: "Şol şehir ne pek ucuzluk şehirdir". deyub birinden sual eder. Ol adem eydür: "Be hey adam mecnun mısın? bugün bayramdır. Herkes taam bişürür kuvveti olduğuna göre herkes haline göre evlerinde bişürürler, getirürler. Anın için taam ganidir", dedi. Hoca eyitdi: "Ah keşke hergün bayram olaydı", demiş.

-62-

Hikâyet: Birgün, Nasreddin Efendi, görür ki bir herif camide fena fil işliyor. Gördi. "Tuu bre herif", deyub tükürdi. Herif dönüb Hoca'ya eydür: "Şimdi benim elimde işim vardır. Yohsa ben sana camide tükürmeği gösterir idim", demiş.

-63-

Hikâyet: Birgün, Hoca, hımarın gaib eyler. Ararken görür ki herifin biri eşeği bir tenha yere getirüb if'al babına çeker. Hoca görüb eyitdi: "Bre adam n'eylersin?". dedikde: "Be hey [19a] kardaş bundan eşeğe zarar gelmez, tağda kurddan sakına gör", demiş

-64-

Hikâyet: Birgün, Nasreddin Efendi sarığın sarar, görür ki uci gelmez. Tekrar bozar yine sarar yine gelmez. Hoca'nın canı sıkılıub sarığı getirür bedestende mezada ve-

rir. Mezar olurken bir herif gelüb müşteri olur. Hoca gizlice alacak adama eydür: “Birader sakın alma, zira bu sarığın uci gelmez”, demiş

-65-

Hikâyet: Birgün, Hoca'ya bir herif gelüb eğitdi: “Müjde Hoca Efendi bir oğlun oldı”, dedi. Hoca eyitdi: “Oğlum oldı ise minnet Hüda'ya sana ne oldı”, demiş

-66-

Hikâyet: Birgün, Hoca'ya bir herif gelüb eşek ister. Hoca eydür: “Sen bunda tur, varayım eşeğe tanışayım. Eğer eşeyin gönli olur ise vereyim”, dedi. Andan [19b] içeri girüb bir mikdar turub geldi. Eyitdi: “Eşeğin gönli olmadı. Ve hem bana eşek dedi ki: Beni ellere verir isen benim kulağıma vururlar, hem senin avratına söğeler”, demiş.

-67-

Hikâyet: Birgün, Hoca eşeğine binüb bağçeye giderken yolda su dökeceği gelür. Arkasından feracesin[cübbe] çıkarub eşeğin semerinin üstüne kor. Bir hırsız gelüb feraceyi çalar gider. Hoca (Hoca) gelüb görür ki sof yokdur. Heman ol saat eşeğin sırtından semerini alub kendi arkasına koyub eşeğe kamçı [v]urub: “Getür sofimi al semerini”, demiş.

-68-

Hikâyet: Birgün, Nasreddin yine eşeğine binüb yolda giderken su dökeceği gelüb feracesin çıkarub eşeğin üstüne kor. Bir herif buni gözeder idi. Fi'lhal sofi alub yürüyiverdi. [20a] Eşek şimdi bağırmağa başladı. Hoca eyitdi: “İster bağır isterse çağır faydası yok.” Ama herif bunların bağırub çağırıldığı işitdikde getürüb feraceyi yerine kodı. Andan kaçub gitdi, demiş.

-69-

Hikâyet: Birgün Hoca eşeğini gaib eder. Herifin birine sual eyledi. Herif eyitdi: “Gördüm, falan yerde kadı olmuş.” Hoca eyitdi: “Gerçek dersin, kadı olacağını ben bilürdüm. Zira ben İmad'a ders verir iken ol eşek kulaklarını diküb dinler idi”, demiş.

-70-

Hikâyet: Birgün Hoca, dağa odun kesmeğe varub oduni kesüb eşeğine yükledüb gelürken Hoca'nın eşeği yürimez oldı. Bir herif gelüb eydür: “Bu eşeğin götine bir miktar nişadır sür”, dedi. Hoca bir mikdar nişadır bulub eşeğin götine sürdi. [20b] Eşek o kadar yürümeğe başladı ki Hoca ardından yetişemez oldı. Hoca eyitdi: “Bakalım şu nasıl şeydir”, deyub kendi dübürüne dahi bir mikdar çaldı. Bu kerre başladı Hoca'nın dübüri tutuşmağa. Hoca eşeği ileri geçdi. Heman toğri evine geldi. Evde oturamayub tolaşurken karısının gözine görindi: “A karı eğer bana yetişmek istersen götine bir mikdar nişadır sür”, demiş.

-71-

Hikâyet: Birgün, Hoca'nın evine bir adem gelüb eşeği ister. Hoca eydür: “Eşek evde yokdur”. Kaza-yi ittifak eşek içerüden bağırmağa başladı. Herif eydür: “Hay Hoca Efendi, eşek yokdur dersin. İşte içerüde bağırın kimdir?” [21a] dedikde, Hoca eydür: “Ne acaib adam imişsin. Eşeğe inanırsın da ak sakalım ile bana inanmaz mısın?”, demiş.

-72-

Hikâyet: Birgün Hoca karısına der ki: “A karı ölmüş adamı neden bilürsün?” dedikde: “Eli ayağı soğur andan bilürüm”, demiş. Birgün Hoca dağa oduna giderken eli ayağı soğuk olduğundan üşümüş. Hoca heman ben öldüm deyub bir ağacın dibinde yatur. Kurdlar gelüb eşeğini yemişler. Heman Hoca yattığı yerden: “Eyu buldunuz sahibi ölmüş eşeği”, demiş.

-73-

Hikâyet: Birgün, Hoca oduna gider. Kendi odun keserken eşeğini gelür kurd yedikde kurd Hoca'yı gördüğü gibi alub yürüyüverdi. Bir adam görüb: “Bre vardı”, diyub çağırır. Hoca [21b] eydür: “Bre adam ne çağırırısın. Tok kurd yokuş(a) yu-karı zahmet çekmesin”, demiş.

-74-

Hikâyet: Birgün, Hoca eşeğini bazara getürüb giderken kuyruğuna çamur bulaşur. Hoca heman eşeğin kuyruğunu kesüb heybenin içine koyub pazara varub mezad ederken bir herif eydür: “Bu eşek kuyruksuzdur niye birader?”, dedikde, Hoca

eydür: “Siz bazarın ide görün kuyruk yabanda değildir”, demiş

-75-

Hikâyet: Birgün Hoca bir uzak yoldan gelürken eşeği gayet ile susamış idi. Nagâh bir gölün kenarına gelüb meğer bu gölün etrafı gayet yüce idi. Hoca'nın eşeği suyu görünce kararı kalmayub göle seğırtti. Heman düşmek mahallinde gölden kurbağalar ötmeye başladılar. Eşekdir ürküb geriye kaçar. Hoca [22a] varub eşeği tudub eydür: “Aferin göl kuşları”, deyub bir avuç akçe göle atub eydür: “Varın helvaya verin de yiyin”, demiş.

-76-

Hikâyet: Hoca Nasreddin Efendi zamanında üç ruhban her ilimde mahir zuhur eder. Alemler seyahat edüb gezerlerken Sultan Alaeddin vilâyetine varurlar. Padişahdır bunları dine davet ider(ler). Bu üçü dahi eydürler: “Bizim her birimizin birer sualimiz vardır. Eğer cevap verirseniz sizin dininize girelim”, dediler. Bunlar bu kavle razı oldular. Andan Sultan Alaeddin ulemanın ve meşahirin cem eyledi. Bunların suallerine asla cevap vermeğe birisin kadir olamadılar. Sultan Alaeddin gazaba gelüb, şol benim Arab, Acem, Rum vilâyeti hükmümde olan ulema ve meşahirden bir kimse bulunmadı ki bunlara cevap vere, deyub [22b] memleket memleket nida ettirdi. İçlerinden birisi eyitdi: “Bu suallere bir kimse cevap veremez. Belki Hoca Nasreddin Efendi vere”, dedi. Heman Padişah emreyledi. Nasreddin Efendi'ye tatar çıkardılar. Acele varub Hoca'yı bulub Padişah'ın emrini söyledi. Heman ol saat Nasreddin eşeğin eğerleyüb, asasının eline alub eşeğine binüb, tatarı, düş önime deyub toğrı Sultan Alaeddin sarayına gelüb huzur-ı Padişaha girüb, selâm verdi. Elin alub Hoca'ya yer gösterdiler. Oturub Padişah'a dua edüb eyitdi: “Beni çağırılmaktan muradınız nedir?” dedi. Sultan Alaeddin ahvali nakl eyledi. Andan Hoca ruhbanları çağırub Hoca eyitdi: “Sualleriniz nedir?” dedi. Andan [23a] ruhbanın biri ileri gelüb eyitdi: “Benim sualim Efendi hazretleri, dünyanın ortası neresidir?” dedi. Heman Hoca eşeğinden aşağı inüb asası ile eşeğin ön ayağın gösterdi: “İşte dünyanın ortası eşeğimin ayağı turduğı yerdir”, dedi. Ruhban eyitdi: “Neden malum?” Hoca eyitdi: “Eğer itimad etmez isen işte ölç eğer ziyade eksik gelürse ana göre söyle”, dedi. Andan ruhbanın biri dahi ileri gelüb eyitdi: “Ya bu gökyüzündeki yıldızlar ne kadardır?” dedi. Hoca eyitdi: “Eşeğimin üzerinde ne kadar kıl var ise ol kadardır”, dedi. Ruhban eyitdi: “Neden malum?” “İnanmaz isen gel say”, dedi. “Eğer eksik gelürse ol zaman söyle”, dedi. Ruhban eyitdi: “Ya eşeğin üstündeki tüyler sayılır mı?” dedi. Hoca eyitdi: “Ya ol kadar gökdeki yıldızlar sayılır mı?” dedi. Ol bir ruhban ileri gelüb eyitdi: “Eğer benim [23b] sualime cevap verebilirsen

cümlemiz imana gelüriz”, dediler. Hoca: “Söyle görelim”, dedi. Ruhban ileri gelüb: “Ey Hoca, şu benim sakalımın kaç tane kılı vardır?” dedi. “Say benim eşeğimin kuyruğunda kaç kıl var ise ol kadardır”, dedi. Ruhban eyitdi: “Neden malum?” Hoca eyitdi: “Be hey canım inanmaz isen gel say”, dedi. Ruhban bu kavle razı olmadı. Hoca eyitdi: “Eğer razı olmaz isen gel bir kıl sakalından ve bir kıl eşeğin kuyruğundan koparalım, nasıl gelür”, dedikde ruhban gördi olur iş değildir. Cenab-ı Hak’dan hidayet erişdi. Heman yoldaşlarına, biz işte imana geldim, diyub kelime-i tevhid eyledi ve ol ikisi dahi can-ı gönülünden imana geldiler. Üçü dahi Hoca’ya bende oldılar, demiş.

-77-

Hikâyet: Nasreddin Efendi birgün bir büyük tablanın üstüne üç erik [24a] koyub Bey’e hediye getirirken yolda erikler ol yana bu yana oynadıkda Hoca eyitdi: “Şimdi sizi yerim oynamayın”, dedi. Hele eriğin ikisini yedi. Birini tabla ile getürdi. Bey’in önüne kodı. Bey Hoca’nın getürdiğinden haz idüb vafır akça bağışladı. Hoca evine geldi. Bir kaç günden sonra bir vafır pancar alub yine Bey’e getirürken bir herife rastgeldi. Hoca’ya eyitdi: “Bunları kime getirürsün?” “Bey’e getirürüm”, dedi. “Bey’e buni getüreceğine tohumluk hıyar getürsene”, dedi. Hoca varub birkaç dane tohumluk hıyar alub getürdi. Bey dahi emreyledi. Bu hıyarların cümlesin bunun başına vurdılar. Ve hem başı yarıldı. Ama bunları Hoca’nın başına vurdukça: “Yarabbi şükür”, dedi. “Ey Hoca niçün şükredersin?”, dediler. Hoca eydür: “Hayli şalgam getürürdüm. [24b] yolda bir herife rast geldim. Bana buni tarif eyledi. Eğer şalgam getüre idim başım yarılırdı”, demiş.

-78-

Hikâyet: Hoca birgün yine Bey’e varur. Bey buni ava getirür amma bir kaltaban ata bindirüb şikâr ederken yağmur yağmağa başladı. Herkés atlarına binüb kaçarlar. Hoca kaçamaz. At yürimez. Heman Hoca soyunub çıplak olub esbablarını altına alub kendi üstüne binüb oturur. Tamam yağmur dinüb kalkar kuruca giyünüb Bey’e yetişdi. Bey eyitdi: “Acaib ıslanmadan geldin”, dedi. Hoca eyitdi: “Bu at gayet pek keskin imiş. Bindim beni uçurdı, ıslanmadım”, dedikde, Bey atı şimdi baş tavlaya bağladı. Günlerde[n] birgün Bey yine ava gitdi. Ol mahud ata bindi. Hoca’yı dahi gayri ata bindirdi. Yazın illa yine yağmur yağdı. Herkes kaçdı. Bey ol kaltaban at ile kaldı. Bey Hoca’ya [25a] gayet ile darıldı. Birkaç günden sonra Hoca’ya eziyet etmek için yine çağırıldı. Hoca geldikde Bey eyitdi: “Niçün yalan söyledin?” dedikde Hoca eyitdi: “Niçün darılırsın, izanın yok mi senin? Benim gibi urbanı çıkarub üzerine otur, yağmur dindikden sonra giyinüb yine kuruca kala idin”, demiş.

-79-

Hikâyet: Birgün Bey Hoca'ya haber gönderdi ki gelsin ciride binelim de biraz cirid oynayalım, dedi. Amma Hoca'nın bir koca öküzi var idi. Tez öküzi eğerleyub üzerine bindi. Cirid yerine vardı. Buni görüb gülüşdiler. Bey eyitdi: “Ey Hoca bu öküze bindin bu hod seğırtmez”, dedi. Hoca eyitdi: “Ben buni buzağı iken seğırtdiğin bilürüm”, demiş.

-80-

Hikâyet: Birgün Nasreddin Efendi'[yi] Timurlenk [25b] ziyafete davet eder ki duasını ala. Hoca dahi eşeğine binüb yanına mollasını alub kandesin Timurlenk deyub geldi. Şah'a buluşdi. Timur Şah buna otur deyu yer gösterdi. Amma Hoca bakdı, Timur Şah oturur bir ayağın minderin altına sokmuş. Hoca dahi oturub bir ayağın minderin bir köşesine sokar uzadır. Amma Timur Hoca'nın kendi gibi ayağın uzatduğuna bihuzur oldı. Hele ben böyle idersem özrüm var ve hem padişahım, deyub Hoca'ya eyitdi: “Ey Hoca senin eşeğin ile yanında farkın nedir?” dedi. Hoca eyitdi: “Bu minderdir, isterse[n] otur, istersen osur”, dedi. Timur dahi ziyade darılıub Hoca'ya azim cefa edecek oldı. Hele taam geldi. Bunlar [26a] başladı yemeğe. Heman Timur bila sebep Hoca'nın üzerine haskırdı [aksırdı]. Hoca Timurlenk'in böyle etdüğün görince: “Padişahım böyle etmek ayıb değil mi?” dedikde: “Bizim diyarda ayıb değildir”, derken Hoca bir kavara çekdi. Timur: “Ayıb değil mi?” dedi. Hoca eyitdi: “Bizim diyarda bu ayıb sayılmaz”, dedi. Hele taam bitdi. Şükredildi. Andan kalkub evine gelürken çömezi molla eyitdi: “Hoca Efendi niçün Timur huzurunda yellendin?” dedikde, Hoca eyitdi: “Böyle Celâlli Padişah yanında mani değil, ne lâzım gelür. İmam osurunca cemaat sıçar”, demiş.

-81-

Hikâyet: Birgün Hoca bir ördek bişürüb Padişah'a getürüb giderken yolda Hoca'nın karnı acıkur, bir budini koparub yer. Hele huzur-ı Padişah'a [26b] vardıkda ördeği öni-ne kor. Timurlenk gördükde eydür: Bunun bir budı yokdur. Hoca eyitdi: “Bizim yerin ördekleri bir ayaklıdır” dedi. İnanmaz iseniz gelin size göstereyim deyub bir göl başına vardılar. Gördüler ki ördekler birer ayakların kanadları altına sokmuşlar. Birer ayak ile dururlar. “İşte Padişahım görün” dedi. Amma Padişah davul[cu]lara emreyledi. Çomağı vurmağa başladılar. Ördekler yine iki ayaklı oldı. Timur eyitdi: “Gördün mü?” dedi Hoca eyitdi: “Ol çomağı sen yesen dört ayaklı bile olur idin” demiş.

-82-

Hikâyet: Merhum Hoca Efendi kadı iken iki kişi gelürler. Biri eydür: “Şol adem benim

kulağını ısırdı.” Ol bir adem eydür: “Yok ben ısırmadım, ol kendi kulağın ısırdı.” Hoca eydür: “Birazdan gelin [27a] size cevap vireyim”, dedi. Bunlar gitdiler. Andan Hoca bir tenha yere geldi. Kendi kulağını tutub ısırabilür miyim deyub çeküb dururken arkası üzerine düşüb bir mikdar başı dahi yarıldı. Hoca’dır, başına bir bez parçası sarub yine gelüb yerine oturdu. Ol iki herifler yine geldiler. Yine davaların söylediler. Hoca eyitdi: “Behey ademler ısıрма değil belki düşer de başı bile yarılır”, demiş.

-83-

Hikâyet: Birgün yine Hoca kadı iken üç dane adem gelürler. Bir dava için amma bunlar birbirinden gizlice Hoca’ya rüşvet ikrar ederler. Birisi bir halı verir ki davayı benim üzerime hüküm eyle deyu. Biri de yüz kuruş verir davayı benim üzerime hüküm eyle deyu. Biri de bir balta verir davayı benim üzerime hüküm eyle deyu. Bunların [27b] üçi birden Hoca’nın huzuruna girerler. Halıyı veren adam eydür: “Efendi halıma bak da merhamet eyle”, dedi. Yüz kuruş veren adam eydür: “Efendi yüzime bak da merhamet eyle”, dedi. Balta getüren eydür: “Benim davamı balta gibi kes”, dedi. Hoca eyitdi: “Senin halını bilürüm, amma şu adamın davasını balta gibi kesmek kolaydır lâkin şu adamın yüzünden utanurum”, demiş.

-84-

Hikâyet: Bir gece, Hoca nsf-ı leyde [geceyarısı], evinde yaturken sokakda bir kavga işidür. Hoca eyitdi: “A karı kalk mumi yak, göreyim kavganın aslını”, dedikde karısı eyitdi: “Adam otur yerinde”, dedi. Hoca karıyı dinlemeyub yorganı arkasına alub taşra çıkdı. Bir herif buni görüb yorganı heman arkasından alub kaçdı. Hoca da üşüyüb [28a] kapudan içeri girdikde karısı eyitdi: “Efendi kavganın aslı ne imiş?” dedikde: “N’olsa gerek. Gavga bizim yorgan için imiş. Yorganı aldılar, kavga tamam oldı”, demiş.

-85-

Hikâyet: Birgün, Hoca’nın hatunu eyitdi: “Efendi şu oğlanı biraz gezdir. Benim işim vardır göreyim”, dedikde, Hoca da oğlanı dizi üstüne alub otururken oğlan, Hoca’nın üzerine işer. Hoca da darıub oğlanın üzerine bütün baştan başa işer. Avrat gelür: “Bre Hoca n’içün etdin bu işi?” dedikde: “Anasını şeyettiğim puştı bunun gibi oğlanda hakkımı kor mıyım”, demiş.

-86-

Hikâyet: [Rivayet] olunur ki birgün Hoca’nın karısı Hoca’nın kaftanını yıkayub bağçede

bir ağaca asa komuş. Çün Hoca gice taşra çıkar görür ki bağçede bir adem ellerini [28b] germiş durur. Karısına eydür: “A karı, şu benim ok ile yayımı al gel”, demiş. Karıdır getürüb verdi. Birden Hoca oku alub-kaftanı delüb öte yandan çıkardı. Bade kapuyı muhkem kabayub gelüb yatdı. Çün sabah oldı. Gördü ki, urdığı kendinin kaftanı imiş. Oturub feryad edüb: “Ya Rabbi şükür, eğer ben içinde olaydım çokdan ölür idim”, demiş.

-87-

Hikâyet: Birgün, Hoca merkebe ters binüb gider. Mollaları eyitdiler: “Ey Hoca n’içün böyle ters binersin?” Hoca eyitdi: “Eğer doğru binersem siz benim arkama düşersiniz. Eğer önce giderseniz arkanız benim önime düşer. İmdi böylece binmek evlâdır”, demiş.

-88-

Hikâyet: Bir gice, Hoca döşeğinde yaturken gördü ki evinin [29a] üzerinde bir hırsız gezer. Amma karısı Hoca’nın yanında yaturdı. Hoca eyitdi: “A karı, kocan ben gicelerde bir eve girmek murad eyledikte bu duayı okuyub ayın şulesine yapışub iner idim”, dedikte amma evin üstündeki hırsız Hoca’nın bu sözünü dinler idi. Bir zamandan sonra bu hırsız Hoca’nın okuduğı duayı okuyub ayın şulesine yapışub bacadan aşağı indi. Meğer Hoca dahi uyudı idi. Tiz yerinden turub hırsızın yakasına sarılıub karısına: “Tiz ol a karı mumi yak, hırsız tutdım”, dedi. Hırsız eyitdi: “Lütf eyle Hoca Efendi, ol dua sende iken, bu akıl bende iken bunda çok yaturım”, demiş.

-89-

Hikâyet: Nasreddin [29b] Efendi’nin bir koca öküzi var idi. Boynuzları gayet ile büyük idi. Hani iki boynuzi istinde oturmak mümkün idi. Her zaman hergeleden geldikte bunun istine otursam deyu tahmün ederdi. Birgün öküz evin önüne gelüb yatur. Hoca dahi fırsat buldum, deyub öküzün iki boynuzunun arasına binüb oturdukda heman öküz ayak üzerinde kalkub Hoca’yı yere atar. Hoca da akılı başından gidüb nice zaman yatur. Karısı gelüb görür ki Hoca yatur. Akılı başında değil. Bir zamandan sonra Hoca görür ki karısı yanında ağlar. Hoca eydür: “Ağlama a karı çok zahmet çekdim hele şimdi arzumi def eyledim”, demiş.

-90-

Hikâyet: Birgün, Hoca’nın evine [30a] hısız girer. Karısı eyitdi: “A koca evde hırsız vardır”, dedikte Hoca eyitdi: “Hiç tınma bolay ki birşey bulaydı elinden alur idim”, demiş.

-91-

Hikâyet: Birgün, Hoca'nın avratı eyitdi: "A koca biraz öte yat", dedi. Hoca dahi kalkub, fi'l hal papuçlarını eline alub iki gün gittikten sonra bir ademe rast geldi. Eyitdi: "Var benim kariya söyle daha gideyim mi, yoksa yeter mi?", demiş.

-92-

Hikâyet: Birgün kızına görniciler gelür. Hoca kızını ol kadar medh ider ki heman avratlar kızım alub gitmek mertebesine vardılar. Gece oldukda karısı eyitdi: "Behey adam mecnun mısın niçün böyle çok medh eyledin?" dedikde Hoca eyitdi: "Behey canım n'eyleyim, geçen gün at pazarına vardım bir tay satarlar idi. Sahibi ol kadar [30b] medh eyledi ki ziyade bahayla satdı", demiş.

-93-

Hikâyet: Bir gice Hoca avradıyla yaturken eyitdi: "Bre medet karı kalk bir mum yak. Hatırıma bir beyit geldi yazayım", dedi. Karı kalkub mumi yakdı. Kalem divit alub yazdı. Karısı eyitdi: "Canım Efendi yazdığın okusana", dedi. Hoca eyitdi:

Yeşil yabrak arasında, kara tavuk kızıl burun miküned,
demiş.

-94-

Hikâyet: Birgün, Hoca hasta olur. Bir nice avratlar hatırını sormağa gelürler. Avratların birisi eyitdi: "Allah bilür anuna sen ölürsen senin üzerine ne deyu ağlayalım?" dediler Hoca eyitdi: "Eğer ben ölürsem üzerine, cimaya doymayan, deyu ağlayın", demiş.

-95-

Hikâyet: Birgün Hoca yabana gitmek murad idüb baltasın bir sebet içine [31a] koyub kilidledi. Avratı Hoca'ya eyitdi: "Baltayı kimden saklarsın?" dedi. Hoca eydür: "Kediden saklarım." Avrat eydür: "Kedi baltayı n'eyler?" Hoca eyitdi: "İki okkalık ciğere tamah iden kedi kırk akçalık baltayı almaz mı?" demiş

-96-

Hikâyet: Birgün Hoca'nın avratı hamama gidecek olur. Meğer Hoca'nın biraz akçası var imiş. Avratından evde (de) bir köşede saklamış. Varub kapıdan bakmış

Hoca eydür: “Tutalım öldüm. İşte turan akça”, demiş

-97-

Hikâyet: Birgün Hoca ile avratı çamaşur yıkamağa bir göl başına giderler. Çamaşurların meydana döküb sabuni yere koyub çamaşurda mübaşeret idecekleri vakit heman bir kara kuzgun gelüb sabuni kabub kaçdı. Karısı çağırub: “Behey [31b] koca yetiş kuzgun sabuni kabdı kaçdı”, dedikde Hoca eyitdi: “A karı hiç tınma anın üsti bizden kirlidir”, demiş.

-98-

Hikâyet: Bir gice Hoca ile karısı kavil iderler. Her Cuma gicesi mücamat ideler. Avrat da bu kavle razı olur. Amma Hoca eydür: “Benim eşgalim olur. Nasıl idelim?” dedikde, karı eydür: “Cumaa gicesi oldukda senin sarığımı yük üstine korum sen de andan bilürsın cumaa gicesi olduğun”, demiş. Hoca: “Güzel”, demiş, amma bir gice cumaa gicesi değil karının canı cimaa ister heman kalkub saruğı yük üzerine kor. Hoca eydür: “A karı bu gice cumaa gicesi değil”. Karı eydür: “Cumaa gicesidir.” Hoca eydür: “A karı bu evde ya [32a] (ya) cumaa gicesi tursun ya ben turayım”, demiş.

-99-

Hikâyet: Birgün Hoca'nın avratı komşu avratlar ile göle ton yumağa giderler. Meğer ol vilayetin padişahı dahi seyre çıkar. Bunların yanma gelür bakar Hoca'nın avratı eyitdi: “Bre nabekâr herif ne bakarsın?” dedi. Padişah eyitdi: “Bre şol avrat kimindir?” dedi. Bir kimse eyitdi: “Hoca Nasreddin Efendi'nin avratıdır”, dedi. İrtesi gün Hoca'yı getürtdi. Hoca: “Beli benimdir”, dedi. Padişah: “Var anı bana getür”, dedi. Hoca: “Anı n'eylersin?” dedi. “Şey'etsem gerek”, dedi. Hoca eydür: “Gel benimkine sıç ben de anın fercine burakayım”, demiş.

-100-

Hikâyet: Birgün Hoca'nın oğluna sormuşlar: “Badıncan nedir?” demişler. Oğlan eydür: “Gözi açılmadık sığırcık yavrusıdır” dedi. [32b] Hoca eyitdi: “İşte bu kendinin bilmesidir, dedi ben öğretmedim”, demiş.

-101-

Hikâyet: Birgün Sivrihisar'a bir araba gider imiş. Hoca dahi çıplak evden çıkub seyir ederken üzerine çıkar bile gider. Arabacılar Sivrihisar'a yakın gelicek şehre

haber gönderirler Hoca bu araba[da] geliyor deyu. Anlar da buna karşı çıkarlar. Hoca'yı üryan görürler. "Hoca Efendi nedir bu hal?" dediler. Hoca eydür: "Sizi pek sevdiğimden giyeceğim unuttum", demiş.

-102-

Hikâyet: Meğer Hoca'nın başı kel imiş. Bir berbere varır tıraş olur çıkarır aynaya bir akça kor. Gelecek hafta gine gider yine tıraş iderler aynayı önine korlar. Hoca eydür: "Benim başımdır yarımdaymış yarısı keldir. İki tıraş bir akçaya olur", demiş.

-103-

Hikâyet: Birgün [33a] Hoca Efendi evinden taşra çıkar yolu yanlub evini bulamaz. Yolda bir herife rast gelüb eydür: "Ey kardeş hiç sen benim evimi gördün mi?" dedikde herif: "Evet beli gördüm." Andan yola düşüb giderler. Hoca eydür: "Kande gidersin?" der. Herif eydür: "Gül Baba'ya şeyh oldum anda giderim", demiş. Rahmetullahı aleyhe.

-104-

Hikâyet: Birgün Hoca birkaç adamlar ile balık avına giderler. Denize ağ atarlar. Hoca da kendini ağın içine atar. Eydürler: "Hoca Efendi n'eyledin?" Eydür: "Ben kendimi balık sandım", demiş.

-105-

Hikâyet: Birgün mahalle uşakları birbirlerine eydürler: "Gelin Hoca'yı ağaca çıkaralım, sonra pabucını çalalım", deyub çocuklar bir ağacın dibine gelüb, çıkalım kimisi çıkamazsın deyub tururken Hoca gelüb [33b] ben bile bu ağaca çıkarım bakayım deyub Hoca heman eteklerin beline sokub papuçların koynına kodı. "Hoca Efendi ağaçta pabuci n'eylersin?" dediler. Hoca eyitdi: "Belki andan öte yol düşerse hazır yanımda pabucum bulunsun", demiş.

-106-

Hikâyet: Birgün Hoca'ya köyden bir herif gelüb bir tavşan hediye getürdi. Hoca da herife izzet ikram edüb çorba yedirdi. Bir haftadan sonra yine geldi. Amma Hoca onu tutdı misafir olmak diledi. Hoca eydür: "Sen kimsin?" dedikde: "Tavşan getiren kimseyim", didi. Hoca yine bu adamı kabul eyledi. Amma birkaç günden son-

ra biraz adamlar dahi gelüb misafir olmak istediler. Hoca bunlara: “Kimlersiniz?” dedi. Bunlar eyitdiler: “Tavşan getirenin [34a] bizler komşularıyız”, dediler. Hoca dahi: “Hoş geldiniz,” diyub bunların önlerine bir tas sade su getürüb kodı. Bunlar gördükde: “Bu nedir?” dediler. Hoca eyitdi: “Bu tavşanın suyunun suyudur”, demiş.

-107-

Hikâyet: Birgün Hoca çift sürerken bir kaplumbağa bulub tutdı. Boğazına bir ip takub beline asakodı. Kaplumbağa ise bağırır çağırır. Hoca eyitdi: “Çağırma sen de şimdi [çift sürmeyi] öğrenirsin”, demiş.

-108-

Hikâyet: Birgün Hoca evlenür. Halk ziyafete davet eder. Komşular gelüb taam itmeye başladılar. Amma bir kimse Hoca'ya gel sen de beraber taam idelim demediler. Heman Hoca tarılıb çeker gider. Birazdan bunlar Hoca'yı arayub bulurlar. “Hay Hoca Efendi nereye gidersin?” dediklerinde eydür: “Bugün düğün aşını kim yedi ise [34b] gerdeğe dahi ol girsin”, demiş.

-109-

Hikâyet: Bir gece herifin biri vakiasında bir eşek becermiş. İrtesi [gün] Hoca'ya gelüb eyitdi: “Ey Hoca ben bu gice vakıamda eşek becerdim. Tabirin eyle”, dedikde: “İmdi sen bir eyu katır toğurursun, bin altundan eksiğe verme”, demiş.

-110-

Hikâyet: Birgün Hoca sefere giderken bir kerban sıraya konub atım bağlayub oturur. Bir saatden sonra bir kerban dahi gelüb kondılar. İrtesi gün oturak eylediler. Amma Hoca gitmek murad eyledi. Bunların atlarının arasında kendi atını bulamadı. Heman eline ok yayı alub adamlara, atımı gaib eyledim. Herkes gülüşüb atların ayırdılar. Şimdi Hoca kendi atını bulur. Heman bilür ki kendinin atıdır. Tez buldum oldı, demiş.

-111-

Hikâyet: Birgün Hoca sağ ayağın üzengiye sokub [35a] ata bindi, yüzi atın sağrısına geldi eyitdi[ler]: “Ey Hoca n'ičün ata ters binersin?” Hoca eyitdi: “Ben ters değilim, meğer at solakdır”, demiş.

-112-

Hikâyet: Meğer Hoca'nın mollalarının birisi habeş idi. Bir gün bunun üzerine mürekkebe dökülmüş, mollalar eyitmişler: “Ne oldu?” Hoca eydür: “N’olsa gerek bu fakir ders okumağa geç kaldım deyu koşmuş yorulmuş ol terdir”, demiş.

-113-

Hikâyet: Bir gün Hoca minbere çıkub: “Müslimanlar size bir nasihatım vardır. Eğer oğlunuz olur ise zinhar adını Eyüp komayın. Eyitmişler: “Ey Hoca n’içün?” “Zira halk istimal ederek ip olur”, demiş.

-114-

Hikâyet: Bir gün Hoca abdest alurken su yetişmez, namaza başladığı vakit sol ayağın üzerine durur. “Hoca Efendi n’eylersin?” [35b] (sin), derler. Hoca eydür: “Bu ayağımın abdesti yokdur”, demiş

-115-

Hikâyet: Bir gün Hoca’ya bir adem gelür misafir olur. Akşam olur bunlar yatarlar. Bir vakitten sonra mum söyünür. Misafir eydür: “Hoca Efendi mum söyindi sağ yanımda mum vardır, getir yakalım”, dedi. Hoca eydür: “Behey adam, deli mi oldun, karanlıkda ben sağ yanıma ne bileyim?” demiş.

-116-

Hikâyet: Bir gün Hoca’ya senin ta’liin [burç] nedir? dediler. Hoca eydür: “Benim taliim tekedir.” Dediler: “Hiç ta’lilerde teke yokdur.” Hoca eyitdi: “Ben oğlan iken anam tutturdi, ol zaman bunun taalii cedidir”, dedi idiler. “Ey Hoca, güzel amma dedi oğlakdır, teke değildir.” Hoca eydür: “Ey ahmaklar, ol zamandan beri kırk-elli yıldır, oğlak teke olmadı mı?” demiş.

-117-

Hikâyet: [36a] Hoca Sivrihisar’da hatib iken subaşı ile kavga [eder]. İttifak ol zaman subaşı ölür. Çünkü defin ederler. Hoca’ya eydürler: “Gel Efendi talkın eyle” derler. Hoca eydür: “Yok, gayri kimse bulın benim ile kavgalıdır, benim sözümü dinlemez” demiş.

-118-

Hikâyet: Bir gün iki kişiler birbirleriyle evleri muttasıl [bitişik] imiş. Meğer bir kelb bunların evlerinin üstinde yestehler. Biri eydür: “Senin evinin üstindedir”, deyub bunlar niza ederler. Çare bulamayub mahkemeye gelürler. İttifak Hoca o gün kadıya misafir gelmiş idi. Kadı Efendi eydür: “Bunların davaların sen gör” dedi. Hoca eyitdi: “Bu bir acaib dava işte bunların nizaaları buni köpek yestehlemiştir. İkininin damının arasında sokağa. Hoca eyitdi: “Aranızda tarik-i alem değil yol, dediler. Ol yer havadır. Ne sana düşer ve ne buna düşer. Ol nesne kadıya [36b] düşer”, demiştir. Kadı bundan buruldı amma n’eylesün oldu gitdi, demiştir.

-119-

Hikâyet: Bir gün Hoca’nın buzağısının büğelek tutmuş. Hoca heman değnek kabub öküze girişmiş. Eyitdiler: “Ey Hoca bunu niye döğersin, bunun suçu nedir?” Hoca eydür: “Heb suç bunındır. Dünki gün buzağı iken bu öğretmese bu ne bilür”, demiştir.

-120-

Hikâyet: Bir gün Hoca Derbend’e giderken bir çobana rast gelür. Çoban eydür: “Efendi fakı mısın?” Hoca eydür: “Beli.” Çoban eydür: “Bak şol şehidlere. Bunları heb ben öldürdüm. Mesele sual ederim bilemezler. Ben de öldürürüm. Bunda senin ile kavil edelim. Cevaba kadir isen söyleyim, değil isen söylemeyeyim”, dedi. Hoca eydür: “Nedir sualin?” Çoban eyitdi: “Şol ay yeni oldukda küçükdür. Sonra büyür tekerlek olur. [37a] On beşinden sonra küçülür hilal kadar ay doğar eydür: Ol eski ayı n’eylerler?” dedikde, Hoca eyitdi: “Şol kadar şuni bilemedin mi? Ol eski ayı kırkarlar kırkarlar da yıldız yaparlar. Görmez misin gökde ne kadar yıldızlar var”, dedi. Çoban: “Aferin fakı, eyu söyledin. Ben de öyle fikr ederdim”, demiştir.

-121-

Hikâyet: Merhum Nasreddin Efendi’nin bir mikdar akçası var imiş. Bir gün evini تنها bulub bir yeri kazub gömer. Andan kapuya varub bakar eydür: “Hırsız ben olsam bunu bulurum”, deyub oradan çıkarub gayri yere gömer. Gönli buna sağlam olmadı deyub gelür evlerinin önünde bağçesinden bir uzun sırik keser bu akçayı torba ile bu sıriğin depesine [37b] bağlar. Gelüb ol depeye bu sıriği bağlar. Aşağı yatub yukarı nazar edüb eydür: “Adem kuş değil ki uça bunun depesine çıka. Eyu yerin buldum”, deyub gider. Haramzadenin biri Hoca’yı gözedir imiş. Hoca gitdiği

gibi sırıgın depesine çıkar, akçayı indürür alur ve bu ağacın depesine biraz sığır tezeği sürer. Ağacı yerine bağlar çıkar gider. Bir gün Hoca'ya akça lâzım olur. Ağacın dibine gelür, görür ki akça bütün gitmiş. Toruğunda biraz sığır tezeği var. “Hele bu ağaca adam çıkardı bu akçayı aldı, desem ya bunun tepesine sığır nice çıkdı? Bu bir garib iş oldı”, demiş

-122-

Hikâyet: Bir gün Hoca evine gelürken birkaç talebelere rast [38a] gelür. Eydür: “Efendiler bu gice bize gidelim, baba çorbasını bizde içelim”, dedikde, talebeler pek güzel deyub, Hoca'nın ardına düşüb eve geldiler. Buyurun, deyub odasına çıkardı. İçeri girdiler. Eyitdi: “A karı birkaç softalar getürdüm bir tas çorba ver yiyelim”, dedikde, “Ah Efendi evde yağ mı var, birinç mi var getürdüğünüz var mı ki çorba istersin?”, dedikde: “A kadın şu çorba tasını bana ver”, deyub alub efendilerin yanına gelüb eydür: “Efendiler ayıb olmasun, eğer bizim evde yağ, birinç olaydı bu tas ile size çorba çıkaracak idim”, demiş.

-123-

Hikâyet: Bir gün Hoca evinde kilere girüb yatur. Birkaç günden sonra Hoca'nın kızı kilere bir şey almağa girer, görür ki Efendi babası bir küb ardına girüb [38b] saklanmış. “Hay Efendi baba bunda n'eylersin?” dedikde, Hoca: “N'eylesem gerek, şu ananın elinden şu gurbet illerde öleyim”, demiş.

-124-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin Efendi evinde otururken kapuyı bir adam dak yabub eydür. Hoca yukarıdan eydür: “Ne istersin?” dedi. Fakir adam eyitdi: “Efendi aşığı gel.” Hoca heman aşağı inüb eyitdi: “Ne istersin?” dedikde: “Sadaka isterim”, demiş. Hoca Efendi: “Gel yukarı.” Herif(in) yukarı çıkınca: “Allah versin”, dedi. “Behey Efendi aşağıda niçün söylemedin?” dedikde Hoca eyitdi: “Ya ben yukarda iken sen beni niçün aşağı çağırдын?”, demiş.

-125-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın avratı doğuracak. İskemle üzerinde bir iki gün oturur. (To) [39a] toğuramaz. İçerüden karılar eydürler: “Efendi hiçbir dua bilmez misin? bu oğlan doğsin”, dediler. Hoca eydür: “Şimdi ben anın alacağın bilürüm”, diyub

heman seğirdüb bakkala varub birkaç ceviz alub getürdi. Eyitdi: “Kadınlar kacın orada[n]”, diyub içeri girüb iskemlenin altına cevizleri döküb eyitdi: “Şimdi oğlan cevizleri görür de oynamağa çıkar”, demiş

-126-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın karısı, Hoca'ya cefa etmek için çorbayı ziyade kaynadub ısıcak olduğun unudub bir kaşık aldığı gibi boğazı yandı. Acısından gözlerinden yaş geldikde, Hoca eydür: “A karı ne oldun yoksa çorba sıcak mı?” dedükde, [39b] “Hayır Efendi, anam merhum çorbayı pek severdi. Ol hatırıma geldi de anın için ağlarım”, demiş. Hoca da gerçek sanub çorbadan bir kaşık aldıkda boğazı yanub [d]öğünmeğe başladı. Avrat eydür: “Efendi ne oldun Ne ağlarsın?” dedikde Hoca eydür: “Anan u[ğ]ursız ölüb de sencileyin evlâdı kaldığına ağlarım”, demiş.

-127-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın avratı vaaz meclisine varub dinleyub eve geldikde Hoca eyitdi: “A karı vaız ne söyledi?” “Bir kimse helâli ile bir gice cimaa eylese Hak Taalâ cennette bir köşk yabar”, dedikde, bunlar yatdıkları vakit Hoca turamadı: “Cennette bir ev yabalım”, deyub bir cimaa eylediler. Bir zamandan sonra karı yine eyitdi: “Ey [40a] (ey) Hoca kendine ev yabdın, tiz ol bana da bir ev yab”, dedikde, Hoca eydür: “Sabır eyle yarın gice bir yer odası yabayım”, demiş.

-128-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya bir bölük monlalar rast gelürler. Bunlara, buyrun bize gidelim, deyub evinin kabusına getürdi. Bunlara eyitdi: “Sizler bunda biraz turun ben göreyim”, diyub içeri girüb eyitdi: “A karı var imdi şu herifleri sav”, dedi. Karı çıkub eyitdi: “Hoca gelmedi”, dedi. Herifler eyitdiler: “Bu nasıl sözdür, Hoca bizimle beraber geldi”, dediler. Karı gelmedi, monlalar geldi, deyub vafir müzaker eylediler. Cebren içeri girmek istediler. Meğer Hoca kapu ardında bakar imiş. Başını pencereden çıkarub: “Beh ey adamlar ne mücadele edersiniz? Belki kapusu ikidir birinden çıkub [40b] gitdi ola”, demiş.

-129-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın bir oğlu doğar. Göbeğin sen kes elin mübarekdir, derler. Hoca hoş diyub göbeğin eliyle çeküb kobarır. Bir delik açıldıkda: “Hay Hoca

n'eyledin?" dediler. Hoca eydür: "Olmazsa götünün delüğü bu olsun", demiş.

-130-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın oğlu eyitdi: "Baba ben senin toğdığın bilürüm", dedikde, anası tarılıb, ne yaban söyler şu veled-i zina, dedikde Hoca eyitdi: "A karı, sen halt itme ne var oğlan akıllucadır, bilse de olur", demiş.

-131-

Hikâyet: Bir gün Sivrihisar'ın bir bekri kadısı var imiş. Bir gün bağda mest olub yatmış. Hoca dahi İmad'ı ile ol gün seyrana çıkmışlar. Ol araya geldiler gördüler ki kadı mest medhoş yatur. Heman Hoca [41a] feracesin alub arkasına giyub çıkub gider. Kadı bir zamandan sonra kalkar bakar ki ferace yok. Gelüb muhsırlara ısmarlar ki benim feracemi kimde bulursanız alub bana getürün, dedikde, anlar da Hoca'nın arkasında feraceyi görüb alub kadıya gelürler. Kadı eydür: "Ey Hoca bu feraceyi kande buldun?" dedikde, Hoca eyitdi: "İmad ile seyrana çıkdım idi. Bir de anı gördüm ki bir molla mest olmuş yatur ve diburi açık. İmad iki kerre yabdı. Ben de feraceyi aldım arkama giydım. Eğer senin ise al", demiş. Kadı eyitdi: "Hayır bu benim feracem değildir", demiş.

-132-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir su kenarında uyumağa yatur. Kendini ölü şeklinde kor. Bir herif dahi gelür: "Acaba bu suyun geçidi neredir?" dedikde, Hoca eydür: "Ben sağ iken [41b] şuradan geçer idim. Amma şimdi bilmem neredendir", demiş.

-133-

Hikâyet: Bir gün Hoca'yı bir acemi berber tıraş eder. Her ustura çaldıkça başın keser idi. Meğer her kesdiği yere penbe yabışdırır imiş. Hoca berbere eydür: "Bırak behey adam başımın yarısına penbe ekin. Ben de yarısına keten ekeyim", demiş.

-134-

Hikâyet: Merhum Hoca Efendi öldükden sonra şol mertebeye varmış ki ulemadan birine bir şey sual eyleseler istihracına kadar olanlar varub Hoca'nın makberesinde bir gice yatsa hatırına gelüb asan olur imiş. İttifak mollanın bir meselesi olub Hoca'nın makberesine gelüb bir gice yatmış. Acaib şol makbere vakıa mı değil mi ola, diyu gönline dürlü dürlü hayaller [42a] ile gözine uyku galebe eder. Vakiasında Hoca'yı görür. Hoca eydür: "Bu itikad ile sen bunda çok yatarsın", demiş.

-135-

Hikâyet: Bir gün Hoca şahid ağzından şahidliğe götürürler. Bunlar kadıya vardılar. Meğer Hoca'nın müddeisi buğday, dedi. Hoca, arpa deyu şahadet eyledi. Hay buğdaydır dedi. Hoca eyitdi: “Behey cahiller, yalan olduktan sonra buğday olsun, gerek arpa olsun”, demiş.

-136-

Hikâyet: Birgün, Hoca kuyuya su çekmeğe varır. Amma görür ki ayın şavkı kuyuya düşmüş. Heman feryad eyledi ki: “Adamlar ay kuyuya düşmüş. Buni çıkarmak sevabdır”, deyub eve geldi bir urgan ve bir de çengel alub vardı kuyuya salladı. Çengel de bir taşa takılıb, Hoca zor edüb çeker tekrar zor ederken urgan kırılır arkası [42b] üzerine düşer. Göğe bakub görür ki ay gökde durur. “Hamdü senalar olsun çok zahmet çekdim amma ay da yerine geldi”, demiş.

-137-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya sual ederler ki: “Bugün ayın kaçıdır?” Hoca eydür: “Ay alub satdığım yokdur, bilmem”, demiş.

-138-

Hikâyet: Bir gün Hoca iskeleye gider yumurta alur amma tokuzun bir akçaya alur satarken on danesini bir akçaya satar. “Hoca Efendi bu zarardır n'îçün edersin?” dediler. Hoca eydür: “Halk-ı alem beni alışverişde görsün”, demiş.

-139-

Hikâyet: Merhum Nasreddin Efendi hac-ı şerife niyet eder. Üç refik olub giderler. Günlerde[n] bir gün Medine'ye dahil oldular. İçlerinden birisi eyitdi: “Benim evde Gülbeyaz cariyem salimden azad olsun”, dedi. [43a] Birisi dahi eyitdi: “Benim Salime adlu cariyem salimden azad olsun”, dedikde, heman Hoca eyitdi: “Benim evde cariyem yok, heman benim avratım olan karı[yı] azad eyledim”, dedikde: “Hay Hoca Efendi n'eyledin? karı boş oldu”, demişler. Hoca eydür: “Ben de andan usandım idi”, demiş.

-140-

Hikâyet: Hoca bir gün bir kimsenin bağçesinde bir zerdali ağacına çıkar. Zerdali

yerken sahibi gelür: “Hoca n’eylersin bunda?” dedikde, Hoca eydür: “Behey canım, görmez misin bülbülüm zerdali ağacında öterim”, dedi. Bağçevan eydür: “Ör bakalım”, dedi. Hoca başladı terennüm etmeğe. Herif gülüb: “Böyle terennüm ma olur?” dedi. Hoca eydür: “Acemi bülbül bundan ziyade mi öter?”, demiş.

-141-

Hikâyet: Merhum Hoca Efendi her ilimde mahir ve her fende [43b] kâmil idi. Lakin talebe kendinden ders rica etdiklerinde “Kudûri dersi okuruz”, derlerse okudur imiş. Ahir kitab isterlerse okutmaz imiş. Bağzıları derler ki, Kudûri okudurken kendi(ne) keşf-ü keramete ermiş, derler. Kudûri okutmanın hikmeti bu imiş, derler Rahmetullahi aleyh rahme vasia. Temmet. Temam.

II. SALTUKNÂME'DEN (1480)

-142-

[Sarı Saltuk], andan Konya şehrine geldi. Uğramayup dahi azm-i şehri Akyanos [Akşehir] idüp gitti. Çün kim şehre gelüp yetişti, bir bağ kenarında kondu. Birez dinlendi. Nagâh bir kişi çıkageldi. Seyyid'e selâm virdi. Server[Saltuk] selâmın aldı. İlerü gelüp Server'in önüne bir taze salkım üzüm kodı. Dahi eyitti: "Kadem rencide idüp bende-haneye buyrun gidelüm", dedi. Server sordı kim: "Siz kimlersiz, sizi evvela bilelüm", dedi. Pes ol kişi eyitti: "Sultanım muhibbinüz duacı Hâce Nasrüddin'dür eğer ki işittüğünüz varsa", dedi. Pes Server tebessüm eyledi. Zira bu Nasrüddin'ün halk içinde lâtifelerin söylerlerdi. Kitabın da malumdur yazmışlardır. Anlar hatırına hutur etti dahi güldi. Anda turup Molla Nasrüddin birle görüşti, eyitti: "Mevlâna sizlere çoktan iştiyakum vardı, görmeğe bi hamdilillah müyesser oldu", dedi. Pes andan turdılar, musahabet iderek şehre geldiler. Server'i Molla Nasrüddin kendü evine getürdi, kondurdi. Kaçan kim Server kapudan içerü girdi, bakup dahi eyitti: "Bu evceğünüz Molla mülk midür?" dedi. Nasrüddin eyitti: "Server, dünyada benüm bu üç nesne heman mülkümdür, bakisi benüm değüldür. . Zira ki gice gündüz benden anlar ayru olmazlar", dedi. Server eyitti: "Mevlâna anlar nedür, lutfunuzdan bize bildürün", dedi. Hâce Nasrüddin eyitti: "Server ol üç nesnenün biri zekerüm ve ikisi hayalarumdur, daim benümledür", dedi. Server bu sözi işidicek bi ihtiyar girü tebessüm eyledi, güldi. Pes Nasrüddin Hâce taşra gitti. Server eyitti: "Bu eri velidür derler, bu sözün beher hal bir meali ve bir tevili vardır. Zira Ahmed-i Arab küfrler söylerdi, girü anın bir meali vardı. Şucaı Acem dahi nedametler eylerdi. Ahir veli idüğün halk bildiler. İmdi bu er dahi velidür. Hali ve tehi değüldür. Bunun sözinde bir kazıyye vardır. Pes, bu sözlerün hakikatı vardır. Zira Sultan Kevneyn ve Resülu'l Sakaleyn buyurur bu hadisi ki: 'El mecazi nazaratü'l-hakiki' [Mecaz gerçeğin görünüşüdür], dedi. İmdi kişi dünyadan ahrete gittükte anunla ne nesne kim bile giderse anun ola, bilesince gide. Kendüden ayrulmaya ol ne ola?" dedi. Fikr eyledi, eyitti: "Hay anun biri ilmdür ve biri ameldür

kim dünyadan kişiyle bunlar ayrılmaz, bile gider. Fe-amma ol için biri ney ki. ikisi hod bunlardur”, dedi. Ol birin kat’a fikri idemedi, mütehayır oldu, turdı. Pes birezden Nasrüddin Hacı kapudan içerü girüp selâm virdi dahi eyitti: “Server ol bir kazıyye kim fikr idersiz ne ola diyü, ol ihlas-ı kalbdür”, dedi. Pes meseldür kim gönülden gönüle yol vardır. Evliya içre böyledir ki birinün gönünden geçeni bilürler. Pes Server çün anı işitti, Tahsin idüp: “Hub buyurdunuz”, dedi. Pes bildi kim bu Molla Nasrüddin gerçi zahirde hep söyledüğü mecazdur, veli hakikat söylermiş. mecazi sözi suret eylermiş. Bu bir remz imiş. “Bu kişi tekin er değüldür, nitekim Basri ve Ahmed küfr-guy gibi latife ile hal söylermiş, rumuz idermiş”, dedi. Pes bir niçe gün Nasrüddin’le oldu.

-143-

Nakildür kim her yıl Server [Sarı Saltuk] Nasrüddin ve hatunına tuhfeler ve armağanlar gönderürdi. Hacı ve hatun dahi dualar gönderürlerdi. Pes bir yıl Server’ün yanında nesnesi bulunmadı kim göndere. Haber gönderdi kim. “Bu yıl gazaya gide-medük, bizi dualardan unutmasun. İnşa Allah gelecek yıl gönderevüz”, dedi. Pes ol gelen Hacı’ye buluşup Şerif’in haberin virdi. Hacı eyitti: “Beğüm, siz bilmez misiniz kim mesel-i meşhurdur ki boş torba ile at tutulmaz, erenler yanında hatadır”, dedi. Pes ol varan adam eyitti: “Bir dua eyle sizlere bir mut buğday getüreyim”, dedi. Hacı: “Bir kile olsun heman hazır olsun. Erenler duayı hazıra iderler. gaibe gülbang iderler. Viresiye dua olmaz”, dedi. Ol şahıs vardı bir kile buğdayı aldı, geldi. Hacı dualar eyledi. Ol kişinün malı şöyle vafir oldu kim rızkının hesabın bilmezdi

III. LÂMİİ ÇELEBİ: *LETAİF*'TEN

-144-

Hikâyet ederler ki: Nasreddin Hoca'ye (aleyhirrahme) bir gün Şeyyad Hamza: “Beh ey Hoca! Nedür bu senin halün? Hemin alemde maskaralık mıdur kemalün?” der. Hoca eydür: “Ere bir hüner yeter. Senün dahı nen var ey ebter?” Şeyyad Hamza eydür: “Benüm hünerlerim çokdur ve kemalüme nihayet yoktur. Her gece alem-i anasırdan geçerüm. Evvelki felek serhaddine dek uçarum. Varup feleğe aşğadan yukaru el ururum, safha-i felekde her ne varsa görürüm”, der. Hoca eydür: “Hiç eline samur ve vaşak gibi nazik ve yumuşak nesne dokunur mu?” Şeyyad Hamza eydür: “Beli.” Hoca eydür: “Ey ahmak! Ol benüm taş.klarumdur, haberin yokdur”, der.

-145-

Rivayet ederler ki: Nasreddin Hoca bir gün, mekabir arasında gömleğin çıkarup uryan oturmuş ve bitlerin bitleyüp hicabı ortadan götürmüşdi. İttifak bir taraftan bir kavi yel gelür, Hoca'nın elinden gömleğin götürüp alır. Hoca dahı: “Ha şunda, ha bunda..” deyüp ardına düşer. Mekabir içinde gâh seğirdür, gâh düşer. Meğer birkaç yolcu yolca geçüp giderlerdi ve maslahatlarına azm ederlerdi. Görseler kim bir herif uryan ve büryan, makberler arasında gâh yügürtür ve gâh düşer, gâh oturur ve gâh durur. İlerü gelüp: “Bre herif, ne hallü kişisin, ve kimin yoldaşısın?” derler. Hoca eydür: “Kim olsam gerekdür? Ölüyim, hacete ve meyyitim maslahata çıkdum”, der.

-146-

Hikâyet ederler ki: Nasreddin Hoca çift sürerken boyunduruğun kayşı üzülür ve düzen takan ser-cümle bozulur. Hoca fi'l-hal dülbendini başından eline alup anun yerine bağlar, sınık sarsuk her ne varsa sarup sarmalayup sağlar ve öküzlere “hay” deyüp yine önine katar ve bir mikdar yer dahı sürüp söküp atar. Nazik dülbenddür

zora deviş götürmeyüp çatır çutur üzülmeğe ve pare pare olup çözülmeğe başlar Nasreddin Hoca fariğ ül-bal ve bi-bak mesrur ül-hal ve ferahnak olup: “Sen de gör e, kayış ne çeker imiş”, der.

-147-

Nakl ederler ki: Bir peyk-i revan yolda revan iken Nasreddin Hoca'ya uğrar. Görür ki bir pir-i aziz ve ehl-i ilmü sahib-temyizdür, eydür: “Hey Mevlâna! Bu gece bir düş gördüm; bana ta'birin eyle.” Hoca eydür: “N'ola, düşünün takririn eyle.” Peyk eydür: “Bu gece gördüm ki bir eşek beni yaf'eller ve tamam muradı üzere mühmel-ler.” Hoca eydür: “Devlet ve saadet! Senün elüne bin akça girse gerek ve an-karib bir cüz'i muzayaka geçirüp inayet sana el verse gerek.” Peyk sürurından: “Neden dedün ve ne hoş şekerler yedün, Mevlâna?” der. Hoca eydür: “İnşa'allah bir yorga katır doğurursın, devlet yari kılursa bin değil iki bine dahı verürsin.”

-148-

Rivayettür: Nasreddin Hoca bir gün cumada minbere çıkar. Bunlara eydür: “Hey cemaat! Ben size ne derim hiç bilür misiniz?” demiş. Bunlar da bu kere hiçbirisi dınmadı. “Ey hod, bunda hod kimesne yoğımış”, deyüben minberden aşağı inüp taşra çıkup gezinmeğe ve teferrüc etmeğe başladı.

-149-

Nasreddin Hoca meğer günlerden bir gün yolda gide durur iken ittifak bir çeşmede ve yahud bir derede bir alay avratlar, kız gelin, don gömlek ve esbap yurlar imiş. Hoca bunların yanlarına geldiğinleyin bu avratlar Hoca'ya karşı şeylerin, açmışlar, dahı: “Şuna ne derler?” demişler. Hoca eydür: “Buna Türkçe filân derler” demiş. Avratlar eydür: “Yok, Hoca! Sen bunu bilemedün”, dediler. Hoca eydür: “Ya bunun adı, namı nedür?” dedi. “Bana cevap verün” dedi. Mezküreler eyitmişler: “Buna garip ölüsi maşadı derler”, demişler. Hoca bunlardan bu cevabı işidicek ale'l-fevr heman ol dem dahı zekerini bir pare köhne bez paresine sarup dahı zekerin bir yongacuk üzerine komış. Dahı: “Vahdehu la şerike lehu”, deyüp ol avratlara karşı gelüp bu avratlar bu hali göricek: “Bu nedür?” deyücek, Hoca eydür: “Bu ol garib ölüsidür. Yerine, hakkına koyalum”, der. Hele avratların bir iştahlısına yerleşdürmüş. Tamam içinde iken bu avrat el urmuş. Hoca'nun iki taş.ğın kavrar. “Bu nedür ey Hoca?” demiş. Hoca eydür: “Bu ol garibin oğlancuklarıdır. Bunda taz'ziyyetine geldiler”, demiş.

-150-

Nasreddin Hoca, meğer günlerden bir gün, oğlanın omzına bindürür, dahı çarşu bazar seyrine gider. İttifak gayrı vaktın eline yapışup giderimiş. Hele bu kez gider iken bakmış oğlan yanında yok; evvelkiye: “Aceb şol oğlan kanda gitdi ki?” deyü haylı aramış. Ahir yolda gider iken yolu bir helvacı dükkânına gelür. Heman fevri oğlan eydür: “A baba! Bana helva alıver” demiş. Hoca eyitmiş: “Behey ruspi oğlu!

Kandasın? Sabahdan berü seni ararım”, demiş.

-151-

(NasreddinHoca’ya) Meğer günlerden bir gün Hoca’nun oğlu hamama varur. Hamamdan birisi Hoca’ya gelür: “Bugün hamamda oğlunun ussı gitdi”, demişler. Hoca eydür: “Geç! Ussı evvelden yoğıdı. Aceba şimdi nesi gitti ola?” demiş. Kıssa bunda tamam oldı.

-152-

Nasreddin Hoca meğer günlerden bir gün bir تنها yerde kıvama gelüp merkebinini yaf’ellemiş. Dahı andan sonra yol üzerinde güneşe karşı zekerini açup koyup yatmış. Bir herif Hoca yaturken çıka gelmiş: “Hey Hoca! N’eylersin? demiş Ayubdur ki zekerini örte ko”, demiş. Hoca: “Yöri hey etdüğüm! Yaş ve nemnak zekeri örte koyayın dahı küflensin mi?” demiş, cevap vermiş. Kıssa dahı bunda tamam olmuş.

-153-

Nasreddin Hoca bir gün ittifak suhtevat ile yemeğe içmeğe giderler. Meğer haranı [tencere] götürmemişler, odada unutmuşlarımış. İttifak karşı yakada bir alay avrat, oğlan, kız, ve gelin ton gönlek yurlar imiş. Hoca eydür: “Varayın şunlardan bir dane haranıçuk isteyeyin.” Ahir bunlara yakın varduklayın avratların nuhsedesinden birisi eydür: “Kızlar! Siz tınmanız. Ben Hoca’ya bir cevap vereyin”, der. Hoca gelüp avratlara eydür: “Lutf u kerem eylen! Bana, kullanmağa haranıçunuz varsa verün”, demiş. Dahı def’i avratun birisi, Hoca’ya karşı şeyin açar, dahı: “İşte, hanzır haranı bu vardur ancak şimdi”, der. Hocam karşı açar, dahı: “Kadınım! Şuna geçür kim parmağum kara olmasun”, der. Kıssa bunda tamam olur.

-154-

Nasreddin Hoca, gene bir gün vaaz ederken eyitmiş: “Müslimanlar! Varın Tanrı’ya şükredünüz ki kıçınızı alnunuzda yaratmamış. Eğer kıçınız alnunuzda olaydı her gün yüzünüze edeydiniz”, der.

-155-

Nasreddin Hoca’nın bir tarlası varmış; dayıma yoklarmış. İttifak bir gece varmış beklemiş. Meğer kim kızının bir oynaşı varmış. Meğer ol gelmiş. Kızıla oynaşur-

ken oynaşı (eydür) eyitmiş: “Gel ben aygır olayım, sen kısrağ ol”, demiş. Kız dahi: “Hoş”, demiş. Oynaşı dahi kişneyüp, aygırlanup kızın üzerine yörürken ittifak gözi Nasreddin Hoca’ya duş olur. Heman döner, gider. Kız dahi bir tutam hasıl eline almış: “Çüş çüş”, deyü ardına düşmiş. Nasreddin Hoca eydür: “Kızım, şunun gibi ak peserek, zerdalu yivli, şeftalu tüyli ferci koyup giden ahmak hiç bir tutam hasıla gele mi?” demiş. Cevab dahi tamam oldu.

-156-

Nasreddin Hoca bir gün bir minare görmüş: “Şuna ne derler?” demiş. “Buna şar zekeri derler” demişler. Nasreddin Hoca bunlara eyitmiş ki: “Andan, buna olur kışınız var mıdır?” demiş.

-157-

Meğer günlerde bir gün Nasreddin Hoca’ya: “Ferc uçar”, demişler. Nasreddin Hoca’m başını kaldırdı, dahi zekerine yapışdı. Hoca’m eyitti: “Uçarsa uçsun! Ahir konacağı yer budur”, demiş.

-158-

Nasreddin Hoca’ya bir gün: “Hey Hoca, demişler, şol devlengeç bir yıl dişi ve bir yıl erkek olur, derler. Aceb aslı nedür?” demişler. Nasreddin Hoca eyitmiş: “Ol siz dedüğünüz bilmeğe iki yıl devlengeç olmuş kimesne gerekdür, bile”, demiş

-159-

Günlerden bir gün Nasreddin Hoca’ya bir herif on dane kaz emanet komış. İttifak kazun birisi zayı olur. Nasreddin Hoca bir gün ol herife: “Gel adam! Emanet koduğun kazları al”, demiş. Ol dahi: “N’ola Hoca, alayın”, demiş. İttifakı gelürler. Kaz sahibi almağ ister. Görse, kaz dokuz. “Hay Hoca ham kazun birisi?” der. Nasreddin Hoca: “Kaz ondur”, der. Ol herif sayar, görür dokuz. Hoca sayar on. Ahir hayli birbirleriyle mücadele eylediler. Görür Hoca olur maslahat ve biter maslahat değül; Hoca eydür: “Gel kardaş! On kişi bulalum; bir eve koyalum. Her bir adam birer kaz kavrasun, dursun”, demiş. Kaz sahibi dahi bu kavle razı olur. Varmışlar, ittifakı böyle eylemişler. Eve girüp her biri birer kaz kavrarlar. İttifakı adamun birisine kaz değmemiş. “Hay Hoca! Kaz bana değmedi, meded!” demiş. Hoca eydür: “Hey, huy! Şeyim gibi savurdup savurdup durınca sen de eller gibi kaz var iken dutsaydun”, demiş. Kaz hikâyesi dahi bunda hatm oldu.

-160-

Nasreddin Hoca bir gün eşeğin yavu kılur, dahı arar. İttifakı birkaç herifler çıka gelürler. Nasreddin Hoca eydür: “Benüm eşeğüm gördünüz mi?” demiş. Bunlar dahi eyitmişler ki: “Gördük. Senün eşeğün Karahisar’da kadı olmuş”, dediler. Hoca bu cevabı işidüp evine gelür. “Karı! Haberın yok a. Benüm eşeğüm Karahisar’da kadı olmuş. Varayın, getüreyin”, demiş. Karısı Hoca’ya ekmek ve yiyecek verür. Dahı heman Hoca’m everek ve yortarak yola düşüp giderken yolda birkaç heriflere rast gelür. Eydür: “Hiç haberünüz var mı? Benim eşeğim Karahisar’da kadı olduğın işitdünüz mi?” demiş. Bunlar dahi cevap verüp eyitmişler ki: “Biz gördük. Senün merkebün Karahisar’da kadı olduğın gördük. Mahkemede kadılık ediyor. Karahisar’dan doğru gelürüz.”, dediler. Hoca’m bu cevabı bunlardan işidicek dahi itikadı muhkem olup heman everek ve yortarak Karahisar’a gelür. Çarşudan bir tutam hasıl [ot] eline alup doğru mahkemeye gelür. Görse kadı efendi mahkemede oturup hükm-i hükümatda iken Hoca’m hazretleri ale’l- fevr karşısına geçüp hasılı gösterüp: “Çüş, çüş! Bre avradını fulanladüğüm merkebi!” deyüp deyüp söylerken [kadı] başını kaldurup güler. Başını iki yana sallar: “Bre bu kişi ne demek ister?” deyüp sorar. Birkaç arifler, eydürler: “Sultanum! Bu kimseye Nasreddin Hoca derler. Eşeğin yavu kılmış. Birkaç haramzadeler sultanımı salık vermişler.” Kadı eyitmiş: “Varun şol kimesneye bir merkebi alıverün. Bir mikdar harçlık verün”. der. Varurlar, bir merkebi alıverürler ve harçlık verürler. Heman Hoca’m bu sevinmek ile merkebe biner, dahı bir lengeç urur: “Avratını şeyettiğim eşeği! Başım sorutduğundan Karahisar’da kadı olacağın bilürdüm”, demiş.

-161-

Nasreddin Hoca bir gün ocak yanında otururken avratının fercini görür. “Karı! Ne derler şuna?” demiş. “Dılak”, demiş. Nasreddin Hoca eydür: “Benden boş ol üç talak”, demiş. Avrat eyitmiş: “Hay er! N’eylersin?” demiş. Hoca eyitmiş: “Hey emcüğün ettiğim. Senden ötürü kafiyemi mi terk edeyin?” demiş.

-162-

Nasreddin Hoca’ya avradı eydür: “A koca! Sen de iller, alemler gibi avşanda işedüğün zamanda kaklıya ve öksür e!” demiş. İttifakı günlerde bir gün kademgâhda avratının bu cevabı hatırına hutur eder. Avşandan sonra kademgâhda kalkır, öksürür. İttifak öksürürken bir fevvere çıkar, nadanlar sakalına! İttifak [birisi] işidür: “Zekerüme, taş.ğuma!” der. Hoca’ya bu cevap güç gelür. (der) Nasreddin Hoca’m eydür: “Zekerün, taş.ğun ol avratın filânına olsun ki bunı bana öğretdi!” dedi. Nasreddin merhumun kıssası ve hissesi bunda tamam oldu.

-163-

[Ek] NasreddinHoca'ya meğer günlerde bir gün bir kimesne gelüp: “Hoca! Lutf edüp var, fılan kimesnenün kızını bana dileyüver” demiş. Hoca dahı varup kızı kendüye dilemiş. Badehu ol kimesne gelüp Hoca'ya demiş ki: “Niçe oldı? Kızı bize verürler mi?” Hoca dahı demiş ki: “Vallahi'l-azim! Bürazer! Bana dahı gücile verdiler”, demiş.

V. MENÂKIBAT-I NASREDDİN HOCA (GRONİNGEN YAZMASI)

-164-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün mescide varur. Görse mescid kapusunda bir köpek var. “Hay” , deyu vurur. Köpek kaçır, minbere çıkar da bir ürür. Hoca eyitmiş: “Vay mezbun, bunun hod eski hatibi imiş” , demiş.

-165-

Hikâyet: Nasreddin Hoca’ya: “Bir suhte suya gark oldu, nice çıkaralum?” demişler. Hoca da eyitmiş: “Hiç birünüzde bir taraklık, yani akça kesesi yok mı? Gösterün: içinde akça var sanur, gelür, çıkar” , demiş.

-166-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün bazarda giderken bir akça bulmuş. Bir yüksek yere çıkmış. “Akçayı bulan buldı, acep bu halk neye gezer ki?” demiş.

-167-

Hikâyet: Nasreddin Hoca’ya: “Fülan kişi oruç yedi” , demişler. Hoca da eyitmiş: “Vay bir kişi dahi olaydı, namazı da yiyeydi” , demiş

-168-

Hikâyet: Nasreddin Hoca’ya gelip eyitdiler: “Bir herif ağaca çıkmış, inemez. Nice olur?” demişler. Hoca da: “Varun, bir urgan getirün” , demiş. Getürmişler. “Verün, bir ucın oğlan beline bağlasun.” Vermişler, bağlamış. “Den imdi çekün.” Çek-

mişler. Oğlan zaruri düşmüş, ölmüş. “Hay! N’eyledün?” demişler. Hoca eyitmiş: “Varın bir hekim getirün”. Getürmüşler. “Hay Hoca! Bunun işi tamam olmuş.” Hoca ayıtmış: “O malum. Evet şunun karnı büyümüş, aceb bir gün oğlancığı da mı olmaya dersiz?” demiş

-169-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün bazarda giderken bir herif ensesine bir muhkem tanbanca[sille] urmuş. Hoca da dönüp yüzine bakınca ol herif eyitmiş: “Hay Hoca, billahi mazur dut. Sizi bir kimseye benzetdüm”, demiş. Hoca da ayıtmış: “Ne herze söyler bu cahil? Gel, elbet de kadıya gidelüm”, demiş. Kadıya varmışlar. Meğer ki kadı ol herifün hısıımı imiş. Hoca dava edicek kadı eyitmiş: “Sille buçuğadır. Var, buçuğun getiriver”, demiş. [Adam] gitmiş. Hoca oturu kalmış. Görmüş ki eğlendi, gelmez, Hoca kalkmış, kadının ensesine bir muhkem tabanca urmuş. Kadı.: “Hey! N’eylersin?” demiş. Hoca eyitmiş: “Benüm mühim maslahatım var. Ol gelen buçuğı sen alasin”, demiş.

-170-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün mescide varmış. İmam evvel rekatta *kul e’zu bi-rabbîn-nasi* okumuş. Hoca da eyitmiş: “Ya ikinci rekâtda ne okursun?” demiş.

-171-

Hikâyet. Nasreddin Hoca’ya bir gün iki avrat gelmiş; birisi eyitmiş: “Efendi, biz ikimiz bir karanlık yerde işedük. Birimizün sidik ve birmizün şırlağan. Kangımızun sidik, kangımızun şırlağan bilmezüz”, demişler. Hoca da eyitmiş: “Ol asan. Gelün ikinizün de götine basayın. Kangınızdan ki küspe çıka, yağ anundur”, demiş.

-172-

Hikâyet: Nasreddin Hoca, bir gün hamamda bir tasa germ olmuş. Hele bin belâyıla bunu halaslamış. Ahir çıkacak hamamcı: “Afiyetler, Hoca!”, demiş. Hoca da: “Nice tas!”, demiş.

-173-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün tırnağın kesmiş. Buna eyitmişler: “Hay Hoca, şu kesdüğün tırnağı bir ayak basmaz yere göme ko!”, demişler. Hoca da varmış, bir yere sışmış da bokına göme komış. “Hay Hoca, n’eyledün? “demişler. Hoca

eyitmiş: “Kangı gözi kördür ki gele şunun üstine basa?” demiş.

-174-

Hikâyet: Nasreddin Hoca'nın bir gün eşeği gayet de arık olmuş. Bir herife: “Aceb şu mağbum nice edeyin?” demiş. Hoca'ya ol herif eyitmiş: “Zekerûne yoğurt sür de sok çıkar”, demiş. Hoca da dediği gibi etmiş. İttifak inzal hali vaki olmuş. Hoca eyitmiş: “Şu arık mağbunu ederin ola mı?” demiş.

-175-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün oduna gitmiş iken eşeğin yavu kılmış. Bir herife: “Hiç benim eşeğimi gördün mi?” demiş. Ol da eyitmiş: “Gördüm. Filân yerde minareye müezzin olmuş.” Hoca ol minareye varur, görse bir herif ol minarede ezan okur. Bu kez Hoca görür ki olmaz, bir torba eline almış: “Çüş çüş” deyu müezzin minareyi dolaşdıkça bile dolaşmış.

-176-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün eşeğiyle evine gelür. Görse eşek damda yok. “Aceb şu mağbum olacak kande gitdi ola?” deyu isteyü gitmiş. Bir herife buluşmuş. Ol herif: “Hay Hoca! Kande gidersin?” demiş. Hoca da: “Eşeğim yavu kıldum; anı isterin”, demiş. Ol herif de ayıtmış: “Be canım, eşeğin hod altunda”, demiş. Hoca da görse, vakıa eşeği altında. Heman almış, yürüyüvermiş. Ol herif: “Hay Hoca, eşeğün hod buldun ya bu yana kande gidersin?” demiş. Hoca eyitmiş: “Eşeğim buldum, illa şu karşı dağdan da sezgim var”, demiş.

-177-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün dağda bir ağaca çıkmış. Budakların kırarken birkaç herif bir alay develeri yedüp gelür. Hoca ağaç üstinden: “Bre deveci, dur!”, demiş. Deveci de durmuş. Hoca ağaçdan inmiş. “Gelün imdi geçün”, demiş. Bu kez bu deveciler de eyitmişler: “Be canum, sen ağaçdayiken geçsek ne vardı?” Hoca eyitmiş: “Behey cahiller! Deve görmedük dağ ağacıdır. Şayet belinleye, yere ura”, demiş.

-178-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün bir yerde işemiş. İstinca ederken ittifak bir eşek de işemiş. Bir sokup çıkarur. Ol hinde bir herif gelmiş. “N’eden Hoca hay” demiş. Hoca da görse vakıa kendü bu halde eşek o halde. “Ben şunu etmedim, evet vallahi yakın var”, demiş.

-179-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün eşeğine binüp evine gelürken görse karşudan birkaç suhteler gelürler. Def'i eşekden inmiş, eşeğin yanına dört ayaklu olmuş, durmuş. Bir herif gelmiş: “Hay Hoca, n'eylersin?” demiş. Hoca da: “Ben Hoca değülüm” demiş. “Ya nesin?” demişler. “Şu eşeğin sıpasıyım” demiş. Bunlar da eyitmişler: “Hay Hoca, bu hod erkek” demişler. Hoca eyitmiş: “Anam öldi. Şimdi babam ile yürürüm”, demiş.

-180-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün eşeğine saz yüklemiş. Gelürken bir yanı ağır gelmiş ve hem kendü de üşümü. Hoca eyitmiş: “Bunun bir yanına od koyuvereyim, yansun, beraber oldun”, deyu od koyuvermiş. Eşek heman od gördüğüleyin almış gidivermiş. Hoca ardından: “Bre, ussın varsa suya ur”, demiş.

-181-

Hikâyet: Nasreddin Hoca'nın bir gün eşeğin dağda kurt yemiş. Şehre gelür, görse şehrin ucında oğlancuklar oynarlar. Bulara gelmiş eyitmiş: “Hiç oğlancuklar, şehirde Nasreddin Hoca'nın eşeğin kurt yedi, derler mi?” demiş. Bular da: “Yok”, demişler. Hoca eyitmiş: “[İn]şallah gerçek ola”, demiş.

-182-

Hikâyet: Nasreddin Hoca, bir gün, dağa, oduna giderken, görse bir sarp yamaçta bir kesmeğe kabil ağaç var. Heman kesmeğe başlamış. Görse aşağı, dereye uçar. Def'i eşeğin urganın çıkarmış da bir ucın eşeğe ve bir ucın ağaca bağlamış da gerü kesmeğe başlamış Ahir kesicek eşek ağacı dutamamış da ağaç eşeği mancınık gibi derenin öte yüzine atmış.

-183-

Hikâyet: Nasreddin Hoca'nın avratı bir gün evi hali olmuş, fercine bakmış, eyitmiş ki: “Benüm devletlüm ve saadetlüm. Senün ucundan bunca devletlere uğradım, dahı kim bile ne devletlere uğrayam”, derken Hoca nağâh işidi gelmiş. Görse hal böyle, tez taşra gelmiş, zekerin açmış da: “Beni dürlü dürlü belâlara uğradan hep sensin. Dahı kim bilir ne belâlara uğradasın”, deyu ağlarken avratı içeriden işdür de taşra gelür. Görse, Hoca zekerün açuğ durmaz ağlar. “A Hoca, n'oldun?” demiş. Hoca eyitmiş: “Behey emcüğün etdüğüm, ben senün fercün düğününe varmadum. Sen benüm zekerümün yasına neye gelirsin?” demiş.

-184-

Hikâyet: Nasreddin Hoca'ya bir gün avratı. "A koca , bana vala [kumaş] aliver", demiş. Hoca da: "Şu kadar yeter mi?" deyu iki ellerin yaymış. Avratı da: "Yeter", demiş. Hoca da iki kolların yayararak bazara giderken görse karşudan bir herif gelür. Hoca heman: "Savul kardaş yoldan! Endaze bozarsın", demiş

-185-

Bab-ı Salis: Raviler öyle rivayet etdiler ki: Nasreddin Hoca bir gün çiğır almış gelürken oğlu. "A baba, şunun aşıcığını bana ver e!" demiş. "Bire anasını şeyettiğim, çiğırde aşık olur mu?" deyu oğlın döğmiş. Oğlan da ağlaya ağlaya eve gelür. Avratı karşı çıkar da: "Bire kanlar kusacak! Gerü şu oğlanı neye ağlatdın?" Hoca da eyitmiş: "Çiğırden aşık ister; andan ötüri döğdüm", demiş. Avratı da eyitmiş: "Ne bilsün, narestem? Ol anı işkenbe sandı", demiş.

-186-

Hikâyet: Nasreddin Hoca, bir gün, oğluna zerdalü ağacın göstermiş: "Şuna ne derler?" demiş. Oğlu da: "Yumurta ağacıymış. Tolu döğe döğe ağın gidermiş, sarusi yerinde kalmış", demiş. Hoca da eyitmiş: "Vay! Bu ruspi oğlu nice bildi", demiş.

-187-

Hikâyet: Nasreddin Hoca karısına eydür: "Karı, sen ölüyi neden bilürsün?" Karısı eydür: "Burnu, kulağı üşür", der. Hele bir gün dağa odun kesmeğe gider. Odun keserken dağda burnun, kulağın yoklar, görse soğuk. "Hay ben ölmüşüm", deyu düşer, yatur. Ahşama karşı birer ademiler çıka gelürler. Hoca yatur. "Hoca! Ne yatarsın?" demişler. Hoca eydür: "Ölüyim", der. Ademiler eydür: "Hey Hoca! Hiç meyyit söyler mi?" demişler. Nasreddin Hoca da: "Ölüyim. Varın bana imam, müezzin getirün, alsunlar, gitsünler", demiş. Hele ademler imam, müezzin getüri verürler. Hoca'yı tabuta koyarlar, alurlar, giderler. Meğır ol şehirde adet imiş ki bir ölü geçse dam üstüne çıkup bakarlar imiş. Hele Hoca geçerken başın kaldırmış; bir avratın yüzine bakmış. Avrat dahi Hoca'yı görmüş: "Bu ölü dirildi!" demiş. Hoca da mahudesün eline almış: "Yalan söyleyenün bu şeyine!" demiş

-188-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün on eşek alur, at bazarından eve gelürken birisine biner. Yolda sayar; eşek dokuz olur. Meğır altındaki eşeği saymazmış. "Hay gi-

diler! Beni aldadılar”, deyu durmayub sayar, on; yine biner, sayar, dokuz. “Allah Allah hey”, deyüp fikr ederken nagâh bir adam çıka gelür: “Hoca! Ne fikr edersin? “der. Hoca da eydür: “On eşek aldum, dokuzumuş.” Ol herif eydür: “Ya bu üstinde oturduğun eşek nedir?” der. Hoca da: “Hay mağbun olacak! Sen de bunda mısın?” der.

-189-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün yolda giderken bir tavşan görür. Heman kovalar, yetmez, yavu kılır. Eve gelür, karısına eydür: “Karı, bir sıpa gördüm; kovaladım, dutamadım. Şunun gibi giderdi ki katı yaydan ok gider gibi gider”, der. Karısı eydür: “A koca, dutsaydun! Ben ana binerdüm”,der. Heman Nasreddin Hoca kalkar; bir odun ağacı eline alır: “Bire hey emcüğün etdiğim de. Sen anun belini mi üzsen gerekdür?” deyü bir muhkem lat çalar.[döver].

-190-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün giderken destimalına [mendiline] bir avuç leblebi koyar. Yiye yiye giderken yolda birez oğlancuklar bulur: “Oğlancuklar, size leblebi vereyim” der. Oğlancuklar da: “Ver” demişler. Eyitmiş: “Size Allah verür gibi mi vereyim yoksa adem verür gibi mi?” demiş. Oğlancuklar de demiş ki: “Allah verdüğü gibi ver”, demişler. Nasreddin Hoca da kimine az, kimine çok verür. “Hay Hoca, niçün beraber vermezsin?” derler. Nasreddin Hoca da eydür: “Bak a, gör e Allah kimine az verür, kimine çok verür.” Oğlancuklar da gine derler ki: “Adem verdüğü gibi ver”, derler. Ol vaktün Nasreddin Hoca: “Allah, Allah! İşid, gör! Dotalum ben hiç tınmamışım, der. Gör şu oğlancuklar bile beğenmez senün verdüğünü”, demiş.

-191-

Hikâyet: Nasreddin Hoca’ya: “Eşeğin kadı oldı”, demişler. Sevinerek avratına varmış. “Avrat eşeğim kadı olmuş. Varayın, bana naibliğün vere mi?” demiş. Sabah sefer eylemiş. Giderek, ahşam olur. Bir tekkede kalmış. Tekke sahibinin avratına eyitmiş ki: “Dün ile beni uyar, kaldır. Maslahatum var, giderüm”, demiş. Meğer ol tekkede uşaklar varmış. Nasreddin Hoca’yı bilmemişler. Uyurken sakalın, bıyığın tıraş etmişler. Avrat kalkmış yukaru eyitmiş: “Dur yukaru! Sabah oldı, gidersen”, demiş. Nasreddin Hoca da kalkmış. Giderek bir pınar kenarına varmış, oturmuş. Taaccüp eyleyüp fikr eder ki: “Bu emcüğün şey ettüğüm beni deyü bir Seydi-Gazi uşağın uyarmış” demiş.

VI. HÂZA LETAİFAT-I NASREDDİN HOCA

-192-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca ile birgün eşeklerine binüp seyrana giderler. Hoca ters binüp kuyruğunu tutub gider. Bunlar eyitdiler: “Hoca n’eylersin?” dediler. Nasreddin eydür: “Adet üzre binsem yüzünüz benim götüme gelür ve gözünüze. Sizin kim arduunuzca binsem sizin götünüz benim yüzüme gelür. Böylece binüp gitmek yeğdür. Avurd uru giderüz”, demiş.

-193-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca bir gün hamamdan çıkup eve gelürken bir komşuya rast gelür. Eydür: “Hoca Afiyetler”, der. Hoca eydür: “Nice tas.”

-194-

Nev-i Diğer: Bir gün giderken bakar, görür, karşudan bir atlu gelür. Heman bir taş yamna rüküya varmış. Heriflerün her biri gelmiş: “Bre n’eylersin?” der. Eydür: “Geç a göreyim”, demiş. Bir herif: “Nice küp” der. Dahı urmuş. Hoca da: “Çek” demiş. Bir herif de: “Tark” demiş. Bir herif dahı urur. Hoca da: “Çüş” demiş.

-195-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca, bir gün ay aydunında bir ulu ağaç dibine gelür. Görür dibinde bir ulu göl var. Meğer ağacın gölgesi imiş. Bir taş atmış kim düşdügünleyin avucın açar.

-196-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca'ya bir gün iki kişi davaya gelir. Biri eydür: “Şol kişide benüm akçam vardır, vermez”, der. Nasreddin eydür: “Var mıdur be kişi”. Ol kişi eydür: “Yokdur”, der. Hoca eydür ol bir herife: “Yokdur”, der. “Hay Efendi, böyle sormağıla akça mı verür?” Hoca eydür: “Ya nice edelüm?” Ol herif eydür: “Hele bir korkud a”, demiş. Hoca da eydür: “Be herif” ,deyü iki barmağın ağzına sokup ve iki barmağın gözine sokup dahı gezmiş, yörümüş: “Var imdi bunun akçasın ver”, der.

-197-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca'ya ittifak bir nesne ikrar etdürmeğiçün örf [itiraf] etmesine kolından asmışlar. “İndürün , diyeyin”, demiş. İndürdiler. Nasreddin eydür: “Eğer bir pare dahi indürmesenüz idi canum çıkardı”, der.

-198-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca bir gün bir tosun almış gelürken birkaç kimesneler:”Hoca'ya bir nazıklık geçelüm”, dediler. Birer yolun başında durmuşlar. Hoca gelür uğrar, selâm verür. Ol dahı selâmın alduktan sonra: “Hoca, şol kim uçkurı niçeye aldun?” der. Hoca: “Hay edüğün kurumuş, hay atıver”, der. Andan geçer, birine dahı uğrar. Ol dahı öyle der. Andan geçer, birine dahı uğrar. Ol dahı öyle der. Hoca dahı birkaç kimesneler şahadetiyle itimad edüp tam eder. Ol herife: “Gel benim ayağum alıver.” Ol alıverür. Biner. Heman bindüğü gibi tosun Hoca'ya bunluayı bunluayı yere vurur. Belin tutarak kalkmış: “Ben bunun böyle edeceğin bilürdüm. İlla beni bana komadılar”, dedi.

-199-

Nev-i Diğer: Bir kere kendü kendüye eyitmiş. “Şol ağaçlar yemiş verürler, ben neyiçün vermeyem?”, demiş. “Ben varurun, biterin, yemiş verürün”, demiş. Varmış, kendüyi beline dek göme kor. Halk gitdüklerinden sonra biraz vakt üşümüş. Görmüş olmaz, çıkar, köye gelir. “Hay Hoca, n'eylersin?” demişler. Ne hoş kökleneyidün”, dediler. Nasreddin Eydür: “İlla sovuk urdı, köklendüm idi”, demiş.

-200-

[Nasreddin Hoca] Kadı iken bir herif geldi. Kedi becerdi deyu kadiya getürdiler. Bir

nice şahidler şahadet ederler. İnkâra mecal olmadı. Hoca eydür: “Nice başardun?” demiş. Ol herif eydür: “Bir kepenek içine beline dek koydum. Gözin yumdum. Dahı iki kış ayağından elime alıp yerleştirdim”, demiş. Hoca etrafa bakup eydür: “Sanat çöp altında dedikleri gerçek imiş.” Nasreddin Hoca eydür: “Ben belki otuz kerre taş.ğım kediye tırmalatdım ola, başaramadım”, demiş.

-201-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca'nın avratı[nın] birez akçası varımış. Evin bir bucağından bir bucağa ve bir kapuya varup gelür imiş. Bakar imiş. “Tutalum, ol uğrı ben, ol akça uş durur”, demiş.

-202-

Nev-i Diğer: Hoca Nasreddin bir gün avratının çatalın kaldurup kim maslahata mübaşeret etmek dilese ezan avazın işidür, dahı fariğ olup: “Bre karı. Zinhar ben gelince ayakla-run aşığa koyacak olursan sen benden üç talak boş ol”, der de gider. Avrat da n'eyesün, ayakların tutup durur. Bu esnada bir herif kapuya gelür: “Ey. Sadaka eden”, der. Kapu dahı açık imiş. Baksa görse kimesne yokdur, bir avrat vardur. Bu dahı dergâha geçer. Nasreddin çıka gelür. Nasreddin eydür: “Kimesne nasibin kimesne yemez imiş.”

-203-

Nev-i Diğer: Nasreddin Hoca'nun avratı ev süpürür. Nasreddin görür ev süpürülmüş. Görür avratının götin. Nasreddin eydür: “Be karı senün fercin iki imiş”, der. “Elbette bu gece kim ikisin bile ederim”, der. “Ben bunu unutmayayın, kande gidersem diyeyin”, der. Bunu söylenürken iki suhteler kapu kakarlar. Hoca taşra çıkar. Bunlar eydürler: “Hoca, konuk kabul eder misin?” dediler. Hoca eydür: “Kabul ederim. Gelün, içerü girün”, der. “İkisin de ederem”, der. Suhteler bu cevabı işidicek: “Hoca bizümle lâtife eder gibi”, dediler. Hoca avratına eydür: “Bre avrat. Taam pişür ve ol kazı boğazla. İkisin dahi ederem”, der. Yemekdür yerler. Kazı saklamışlar, sabah konuklara yedüre. Zira akşam gayri yemek yedürelere idi. Dahı: “Bre avrat. Döşek et ki ikisin dahi ederem”, der. Döşekdür, bırakılmış. Nasreddin içerü girer. Suhteler eydürler: “Hoca ikimizi becermek mukarrer oldu. Nevbetle bari biri birimizi bekleyelüm”, deyüp nevbetle ittifak edüp biri yatur ve biri bekleyüp kalur. Gafletdür kim bekleyeni dahı uyku alup uyuklarken ol yatan kimesne uyanur. Hoca avratının eski delüğin tamam etmiş o bir delüğin dahı cenk eder imiş kim: “Birin becerdim, elbette birin dahı becerem”, deyu deyu cenk edermiş. Bekleyeni uyandırur: “Herif ikimizden birin tamam etmiş. Bilmezüz kangımızdur. Şimdi ceng birimüze. Gel, kaçalum bütün. Birimüz bari sağ kurtulsun”,

deyüp kaçılması tedarükünde iken kaz tencerede saklu idüğün gözleri duş olur: “Gelin. Ol birimüzi becerdi ise dahı şunu çalalum”, dediler. Tepsii ile kazı alup kaçarlar.

-204-

Nev-i Diğeri: Nasreddin Hoca'nın karısı bir gece döşegi (karısı) dam üstüne bırakmış. Hoca fil-hal bir ağaç almış, karısına bir ali lat urmuş. Mahalle halkı gelüp üşerler: “Bunun aslı nedir?” demişler. Nasreddin eydür: “Görün, şol emcüğün etdüğüm, [yatağı] terazu yıldızının altına bırakmış. Kasdı oldur kim okkaları düşüp başımı yara.” Bir Cemaat eydür: (Nasreddin eydür) “Hoca, anda okka n'eyler?” demişler. Nasreddin Hoca eydür: “Terazudurur, dirhemleri de mi olmaya?”

-205-

Nev-i Diğeri: Nasreddin Hoca'nun bir gün karısı hasta olur. İki gün, üç gün kim Nasreddin aciz kalur açluğıla. “Bre karı, der, ya duru gel, ya seni şimdi filân ederin.” Bunı işidicek karı nazıla inler. Nasreddin Hoca duru gelür. Karınınun iki ayağın boynuna alup berkidür. Dahı çıkar gider hamama. Hamamdan çıkup eve gelür. Ne görür? Ev süpürülmüş, aş pişmiş, minder salınmış, avrat düzünmüş bir kıl üzre durur. Nasreddin Hoca kapuya dayanup durur. Barmağın ısırup durur. Baş salup oturur. Eydür ki: “Hayf şimdiye değün ölen oğlancuklaruma ve kızcuğazlaruma. Yok yere ölmüşler, gitmişler”, der.

-206-

Hikâyet: Nasreddin[ün] avratı bir gün bir herifün zekerün görür, germ olur. Dahı avrat hastalanmış. “Vay medet”, der. Avrat eydür: “Şol kişiye kim geldi, bolay kim derman ede.” Hoca kim danlamış. Avrat buna işaret eyler. Bu herif eydür: “Hoca, bu hasta ancak”, dedi. Nasreddin eydür: “Medet, de ya nice edelüm?” dedi. Herif de varur. Birkaç sarumsak getirür. Birezin döğmiş, zekerine sürmüş. Fercine sokar çıkarur. Hoca da bunun etrafına dolaşup yörür. “Meğeri hikmeti şol sarumsakda ola. Yohsa bayağı bizüm bildüğümüz cima bu ancak”, der.

-207-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin'in oğlu der: “Baba içeri küp içinde bir herif var. Beni korkutdı”, demiş. Nasreddin gelür görse bakar görür. İçinde bir sakallı koca durur. Nasreddin eydür: “Na, sakalun şol sakalda, oğlanı korkutursın.”

-208-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin [görür ki] bir mağarada bir eşek yatur. Heman buna toralanmış. Tamam iş üzerinde iken iki herif çıka gelür: “Bre n’eylersin?” der. Nasreddin görür olmaz: “Zekerümle eşeği kaldururın”, der.

-209-

Hikâyet: Nasreddin, eşeğin becerirken bir herif çıka gelür. Dahi inzal olmamış. Def-i eteklerden sağrısına yürür. Bu herif gelür eşeğinin bir tarafın açar, görür: “Nedür bu?” der. Nasreddin eydür: “Hay bunun (..)duna kim komuş?” der.

-210-

Hikâyet: Nasreddin Hoca’yla birkaç nazik şehir oğlanları hamama girürler. İttifak etmişler ki birer yumurda getüreler. Nasreddin Hoca’yı ortaya alub üzedecekler. Dediler ki: “Gelün, birer yumurda yumurtlayalım”, demişler. Götleri altına yumurda kodılar idi. Götleri altından birer yumurda çıkarub Nasreddin Hoca’ya: “Sen de yumurtla”, dediler. Hoca eydür: “Kıykı kıykı”, dedi: “Bu kadar tavuğa bir horos gerekmez mi?” dedi.

-211-

Hikâyet: Nasreddin Hoca, bir gün, bağa varur; üzüm uğruluğuna girmiş. Bağ[çe]van duyar: “Be n’eylersin?” demiş. Nasreddin Hoca eyitmiş: “Sıçmağa girdüm”, demiş. Bu herif eydür: “Gel imdi bokunu göster, göreyin”, demiş. Nasreddin Hoca geze görmüş, bulamamış. “Be tez ol”, dedi. Nasreddin Hoca görür bir eşek bokı durur: “İşte”, demiş. “Bu hod eşek bokı”, demiş. “Behey er, demiş Nasreddin Hoca, senün korkundan kanğı bok sıçacağum bilmezsin”, demiş.

-212-

Hikâyet: Nasreddin Hoca bir gün bir dellağa uğrar. Buçuk verür, eydür kim: “Benüm maslahatum var. Sen benüm başumı gelürsem de, gelmezsem de tıraş eyle”, demiş.

-213-

Hikâyet: Nasreddin Hoca giderken bir gün görse bir aygır yunda aşmak ister kim aş. Yund da buna çifteler salar. Tez eve gelür, eydür: “Bre karı, bir tatlu cima kim öğrendim, dur sana göstereyim”, demiş. Amma ben seni kim istedükçe sen

bana durmadan çifteler sal.” Avrat dahi eyle etmiş. Hoca’nun kim kasığı yarılmış. Nasreddin Hoca eydür: “Şeyedeyim aygırı da yundu da edişlerini de” demiş.

-214-

Hikâyet: Bir gün bir dellal bir nacak satayorken bir herif: “Ha nacak” deyü çağırurmuş. Nasreddin anda hazır imiş. Kendüye der sanur: “Sakalun zekerüme”, der.

-215-

Hikâyet: Bir gün Hoca’nun oğlına: “Ya mescide gel, ya şehirden git” dediler. Eydür: “Mescide varmak kaçan olur. Şehirden gitsem olur” der.

-216-

Hikâyet: Nasreddin Hoca yarenleriyle sohbetde otururken eşek becerdüğün ikrar etdürmeğiçün taş.ğına yapışmışlar. Hoca eydür: “Koyuvermezseniz idi ben koyuverirdim”, demiş.

-217-

Hikâyet: Nasreddin Hoca her sabah evden çıkarmış. Kapının önünde sıçarlarmış. Bir gün iki gün görür. Hasılı olmaz. Aceb kim ki deyu bir gün gözlemiş. Görmüş ki, bir oğlan gelir kapının önünde kim sıçmağa oturur. Hemandem Nasreddin Hoca çıkmış. Eytmiş: “Bre anasını filân ettiğim, n’eylersin, kimin oğlusun?” demiş. Oğlan herzesin saklayub eyitmiş ki: “Ben Bey’in kızkardeşinin oğlıyım”, demiş. Herman Hoca getirür saray kapısı önine. Eydür: “Git biraz dahi dayının kapısı önünde et”, der.

-218-

Hikâyet: Bir gün cemaat ittifak etdiler. “Nasreddin Hoca selâm vericek selâmın almamalım, görelim ne der”, demişler. İttifak Nasreddin gelür, bunlara selâm verür. Selâmın almazlar. O yana bakar, bu yana bakar görür tenhaca ancak. Bir kimesne yokdur, deyu Nasreddin Hoca işemeğe başlamış. Cemaat bu hali görür kalkarlar. Güle güle dardağın olmuşlar. Eytmişler: “Nasreddin Hoca’yı ilendürmeye hiç derman yok”, dediler.

VII. HİKÂYET-İ HOCA NASREDDİN Et-Tusi

-219-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın avreti: "A koca bana vala[kumaş] aliver." Hoca kolların açub: "Bu kadar yeter midür?" deyüb şöyle bazara gidüb bir dar sokağa uğrayub giderken karşıdan bir herif gelür. Hoca çağırur ki: "Ölçümi bozma, dön arduna git." Ol herif esleyüb gavga olub ol herif Hoca'ya bir tabanca [sille] urur. Hoca herifi kadiya sürür. Meğer herif kadının dostı imiş. Kadıya duruşdukda kadı eydür: "Tabancanın hakkı iki puldur." Herif cebin yoklar: "Yokdur, varayım, getüreyim", deyüb gider. Hoca eğlenür, görür herif gelmez, varu kadıya bir tabanca urur: "Pul geldukda sen alasin", demiş.

-220-

Hikâyet: Hoca gündüz sarımsak ekerdi, gece olıcak devşürüb bir çuvala koyub eve getirürdi. Hoca'ya eyitmişler: "Niçün böyle edersin?" Hoca eydür: "Kişinün rızkı yanında gerekdür", demiş.

-221-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya eydürler: "Niçün bu halk-ı alem her biri bir canibe yürüyüb giderler? Niçün cümlesi"bir tarafa gitmezler?" Hoca eyitmiş: "Cümlesi bir tarafa gitseler dünya ol canibe devrilürdi", demiş.

-222-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya: "Avratün kahbedür", derler. Hoca eydür: "Kahbe olmayan avrat bana gerekmez", der. "Hay Hoca, gayrileri de kahbe eder." Hoca eydür: "Gayriler kahbe olurlarsa ben anlarun atası, karındaşı degülem."

-223-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir yüksek ağaca çıkar, paşmağın [papaçların] bile alır. Hoca'ya eydürler: "Hoca, paşmağı aşağıda kogil, yukaruda n'eylersin?" derler. Hoca eydür: "Begüm, belki bir yol düşe, gitmek lâzım gele. Yalın ayak mı gideyim?" der.

-224-

Hikâyet: Bir gün Hoca ırmak kenarına abdest için varur. İttifak paşmağı su alır. Pat pat osurur: "Ma,[su] abdestuni al, paşmağımı ver", demiş.

-225-

Hikâyet: Meğer Hoca'nun adeti tuz yemek imiş. Buna eydürler: "Hoca niçün tuz yersin?" Eydür: "Aklım eller ile beraber olsun deyu yerim."

-226-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya eydürler: "Kangı sazı artuk seversin?" Hoca eydür: "Nüzul-ı nimet olduğu vaktin sini ve sahan sazın severem", demiş.

-227-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir karbuz uğrulayub bir yere varub keser, görür ki kızıl çıkar. Böyle göricek kendüye eydür: "Hay ben bumı uğruladüğüm için bana kan göründi", deyub yabana atar.

-228-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya: "Evüne harami girüb esbabuni götürdi gitdi", derler. Hoca eydür. "Kon getürebildiği kadar götürsün, kalanı bize yeter", demiş.

-229-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya: "Avretün gezegen", demişler. Eyitmiş: "Gezegen olsa bizim eve dahi gelürdi."

-230-

Hikâyet: Hoca betmez çıkarmağa varur. Kendözin betmez içinde görür, bir balta alub destiye urub bekmez ev içinde yayılır. Görse ev içinde her yerde adem olmuş. "Hay ademler çok olmuş", deyu taşra çıkar.

-231-

Hikâyet: Hoca'nın karısı bir gün eydür: "A koca kime görineyim?" Hoca eydür: "Bana görünme, kime görünürsen görün", demiş.

VIII. HİKÂYET-İ NASREDDİN HOCA (PARİS YAZMASI I)

-232-

Hikâyet: Bir gün Hoca yine kürsiye çıkup vaaz ederken eydür: “Müslimanlar, Tanrı’ya daim şük eylenüz, zekerünüzü arduınızda yaratmamış. Yohsa kendü kendünüze nefsunüz belâsıyla şey ederdünüz”, demiş

-233-

Hikâyet: Hoca’nun oğlına ak helva gösterürler. “Bu nedür ve neden olur?” demişler. Bakmış, eyitmiş: “Ak soğanun kabından olur”, demiş. Hoca eyitmiş: “Allah bağışlasın. Eğer ben öğretmiş olayıdum bilmezdi”, demiş.

-234-

Hikâyet: Bir gün Hoca’ya: “Avratun düzüşür”, demişler. Hoca eyitmiş: “Zahir ederim ya, gayri avratı n’eylerüm?” demiş. Eyitmişler: “Hay Hoca, sözi anlamazsın. Avratun ellerle gezer”, demişler. Hoca eyitmiş: “Ya ben olup atası, karındaşı değilim”, demiş.

-235-

Hikâyet: Hoca avratdına eydür: “Karı bana bir karma helva pişür”, demiş. Karısı dahi pişürüverür. Kutu ile alup yolda giderken tama eder, az yemeğe başlar. Tamam helvayı dükedür. Beğe dahı gelmiş olur. Beğ eydür: “Hay Hoca! Safa geldün”, der. Hoca eydür: “Sultanum! Sana bir kudu helva getürdüm. İnanmazsan kodusın nişan için bile getürdüm. Uşta görün”, demiş.

-236-

Hikâyet: Hoca'ya İmad eydür: “Hoca, kaçan önüne bir yemek gelse dükedince yersin, doymak bilmezsin. Bir mikdar yedükden sonra vaz gel eller gibi”, der. Hoca eydür: “Ya, İmad, gel ayağumun bir parmağına bir ip takayım. Ol vakit ki çok yeyim, ipi çek. Andan sonra vaz geleyim”, der. Kavl ederler. İttifak bir gün bir ziyafette İmad'la hazır olurlar. Yemeğe sunacak hinde Hoca'nun parmağında olan ipün ucuna bir kedi ayağı dolaşur. Hoca, bu kez yemeğe elin sunmaz. Hoca'ya: “N' için yemezsiniz?” demişler. Hoca eyitmiş: “İmad ipi çekdi, nece yeyim?” demiş.

-237-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nun bazar halkı akçasına muhkem bakarlar. Hoca eydür: “Ne aceb bakdunuz. Yohsa ananuzi sarraf mı becerdi?”, demiş.

-238-

Hikâyet: Meğer Hoca'nun sakalı ağarmış idi. Bir gün yolcu giderken bir alay mabhube avratlar geçüp gider. Hoca'dur, sabr edemez dahı ittifak bunlara ulaşur. Bunlar eydür: “Hey kişi, utanmaz mısın ki ak sakallı olasın, ayıp değil mi?” Hoca eydür: “Ya ak köpek poh yemez mi?” demiş.

IX. MENÂKIB-I NASREDDİN HOCA (BUDAPEŞTE YAZMASI I)

-239-

Nasreddin Hoca bir gün dam kenarında otururken biri geçer, görür. Hoca'ya: "Geri git geri, düşersin!" dedikte Hoca Nasreddin de ol kadar geri götün götün gidip damın olbir başından tepesi aşağı lurpadak düşer. Bakındı, epeyice öteri yürüdüm, şu adam nereden geldi beni düşürdü, diyerek kalkar

-240-

Nasreddin Hoca köyden gelir iken birkaç kişiye rast gelir. Ol esnada hırsız söylenir. Adam soyuyorlar imiş, diye. Hoca Nasreddin bu adamları gördükde: "Acaba bunlar söyledikleri hırsızlar dahi?" deyip vesvese edip. Hoca hemen arkasından esbapları çıkarmış, bir makbere deliğine sokmuş. Kendisi de bir taşın ardına sinmiş. Herifler de uzaktan görürler, bir kimse taşın ardına sinmiş. Yanma gelirler, sual ederler: "Kimsin?" diye. "Ölüyüm, henüz makbereden çıktım." Herifler şimdi korkarlar, kaçarlar. Hoca dahi kurtulur, kalkar, giyinir, hanesine gelir.

-241-

Hoca Nasreddin bir gün Karahisar'a giderken bir suhte balçığa düşmüş. Belinden batmış. Halk çıkarmağa çalışırlar. Hoca'ya dahi, gel yardım eyle, derler. Hoca bunlara eyitir: "Koynunuzdan akça kesesini çıkarın, görsün, akça veriyor sanır da kendisi ol saat çıkar", demiş.

-242-

Hoca Nasreddin'in bir gün evi oda yanar. Hoca dahi karşısına geçer. Vay ne hoş oldu. Bu bir sovk havada olaydı epeyi ısınırdık, demiş.

-243-

Hoca Nasreddin bir mescide varır. Hoca'nın başında meğer keli var imiş. İmam. *el-hakümü't-tekasür*, okurmuş ekseriya, *kella seyfe ta'lemune*, dedikçe, Hoca buna gücenirmiş, bu benim kelliğimi anıyor diye. Bir gün imam geç gelir. Hoca Nasreddin dahi imamete geçer. Görür ki imam da gelir. İyi fırsat buldum deyip Hoca da *el hakümü't - tekasür* okur. Meğer imamın bir ayağı aksak imiş, "*kella seyfe*" yerine "*lenga seyfe*" okumuş, imama taş vurmuş. Namazı tamam eyledikten sonra imam eyitti: "Bak a cemaat namazınız fasit." Cemaat da: "Niçin?" dediler. "*Kella* yerine *lenga* okudu". Hoca eyitti: "Bre cahil, ebter, bunca zamandır sen benim kelliğimi anarsın namaz ol vakit fasit olmazdı. Bir kere ben senin aksaklığını anmak ile namaz fasit oldu dersin", demiş.

-244-

Hoca Nasreddin su döker iken zekerine bir arı konar. Hoca arıya bakar eyitir: "İyi buldun bal alacak çiçeği", der. "Durma, hemen kaç, zira karının malıdır, senin ile kavga eder", demiş.

-245-

Nasreddin Hoca'ya sorarlar. "Bir cemaatin imamı osursa ol cemaat ne yapmalı?" İmam osurduktan sonra cemaat sıçmalı", demiş. Soru edenlerin muradı ol değil imamın abdesti ve namazı bozulur mu demek isterler. Hoca Nasreddin böyle cevap vermiş.

-246-

Hoca Nasreddin rüya görür seçemez. Ehline eyitir, ki getir şol gözlüğü, rüya görüyorum, seçemiyorum, galiba ihtiyarlığım var, anın için seçemiyorum, dedi, Gözlüğü takıp bakayım ki rüyayı seçeyim, dedi.

-247-

Nasreddin Hoca'nın avradı çamaşır yıkar. Oğlan ağlar. Efendi evdesin şu oğlam avut da ben çamaşır yıkayayım, der. Hoca da oğlanı avutmağa başladı. Oğlan dahi ziyade ağlar. Düşünür bu oğlanın eline bir oyuncak vermeli ki avunsun deyip sabra dumaz olup mahudunu çıkarır, oğlanın eline verir. Küçük baban budur, der. Oğlan dahi ağlamağı feragat gelir elinde oynamağa başlar. Karı da görür ki oğlan ağla-

mıyor. Aferin, Efendi çocuğu iyi uyutuyor. Ben anın kolayını alıncaya ne zahmet çektim. Henüz kolayını bulmadım, der. Karı gelir görür ki mahudeyi çocuğun eline vermiş oynatıp duruyor. Karı eyitir: “Adam, hiç utanmaz mısın?” dedikte: “Ya filânım, eline bıçak vereyim de elini mi kessin, değenek vereyim de gözüne mi soksun? İşte bu ne batar, ne keser”, demiş.

-248-

Nasreddin Hoca'nı avradı hamama gider. Oğlanı Hoca'ya [bırakır], ben gelinceye kadar avut, der. Avradı gidince oğlan ağlamağa başlar. Meğer bir çanakta yoğurt var imiş. Hoca da kalkmış zekerinin başına yoğurdu bulaştırmış, oğlana yedirmiş. Oğlan uyumuş. Avradı gelmiş oğlanı uyur bulmuş. Aferin koca, çocuğu uyutmuşsun. Hoca eyitir. Sen gidince ben dokuz kaşık yoğurt yedirdim. Sana dahi yedirsem üç gün üç gece uyursun, demiş.

-249-

Nasreddin Hoca kadı iken bir çiftçi avradını bir gece on sekiz kere eder. Sabah kalkar avradına eyitir. “Benim filânım saban demirinden pektir.”. Avradı eyitir: “Yaban söyleme, kuru lâf vurma. Demir ile etin ne münasebeti var?” deyip nizayı artırmışlar. Çiftçi gazaba gelip: “Eğer benim aletim saban demirinden pek değilse benden üç talak boş ol”, demiş. Avrat bu sözü işittiği gibi eyitti: “Gel imdi kadiya gidelim.” Çünkü kadı da Nasreddin idi ya. Bunlar gelirler mürafaa olmağa. Avrat eyitir: “Efendi, benim kocam laf eyitti ki benim filânım saban demirinden pektir. Eğer değilse benden boş ol, dedi. Siz alimsiniz”, dedi. Nasreddin Hoca kocası çiftçiye eyitti: “Siz hatunu alalı kaç senedir?”, “Ben kırk yaşındayım. Bu hatunu alalı yirmi beş senedir”. “Ya saban demirini kaç sene kullanırsınız?” dedi. “Dört beş sene yahut on sene, amma on sene gitmek muhaldir”, dedi. Nasreddin Hoca eyitti: “Senin aletin saban demirinden pek imiş, nikâhına zararı yok. Var aletini kullana git”, demiş.

-250-

Nasreddin Hoca avradına eyitir: “Bana bir kutu helva pişir”. Ol dahi pişirir. Nasreddin Hoca'ya verir. Nasreddin dahi alır: Beğe götüreyim, deyip yolda giderken iştihası galebe edip helvayı yer amma az az yemeğe başladı. Bir de gördü ki helva kalmamış. Bir de beğe dahil olur. Beğ dahi: “Hoş geldin, safa geldin”, der iken hemen Nasreddin Hoca kalkıp: “Sultanım, size bir kutu helva getirdim, inanmazsan işte kutusu”, deyip gider.

-251-

Nasreddin Hoca komşularından bir tencere ister. Avrat, al, dedi ve fercini gösterdi. Hoca dahi aletini gösterip, geçir şunun başına, elime kara bulaşmasın, demiş.

-252-

Nasreddin Hoca'nın oğlu bir gün küp içine bakar, kendisini suda, suretini görür, korkar, ağlar, seğirtir babasına gelir. Eyitir: "Baba küp içinde biri var, beni korkuttu". Hemen babası kalkıp gelir. Bakar, kendi suretini görür. "Bu sakal ile sen de utanmazsın , oğlanı korkutursun . Var git şuradan, yoksa şimdi başını gözünü yararam", demiş.

-253-

Nasreddin Hoca'nın oğluna beyaz helva gösterir. "Bu nedir, neden olur?" demişler. Ol eyitir: "Bu ak soğanın kabuğudur, andan olur," demiş. "Babası yanında imiş: "Aferin benim akıllı oğlum, Eğer yanında kimse olmasa beni öğretti derler, ol işte kendisi bildi", demiş.

-254-

Nasreddin Hoca avratına eyitdi: "Bir adamın öldüğü neden malum olur?" dedi. Avradı eyitdi: "Eli ve yüzi sovrur, andan belli olur", dedi. Hoca bir gün sabah erkenden kalkar, eşeğine biner ve oduna gider. Bir sovrur gün idi. Elleri, yüzi üşür. Bir de eline bakar, yüzüne bakar, sovrur gün imiş, avradının sözü hatırına gelir: "Vay ben ölmüşüm", deyip, "Bari varayım eve haber vereyim", deyip eve gelir. Avradına der ki: "Var komşulara söyle, ben öldüm filân yere gelsinler, beni gasleyleyip defneylesinler." Andan yine kendisi varır, ol yerde yatar. Beriden avradı kalkar, ağlayarak cemaate varır, haber verir: "Hoca vefat eyledi, siz sağ olun." "Nerede?" derler. "Filân yerde, varın, bakın." Cemaat eyitir: "Haber kim getirdi?" Avradı eyitir: "Kendisi haber getirdi." "Bu nasıl şeydir, kendisi hem öldü, hem haber getirdi?", deyip gelirler. Bunu soyup gaslederler, kefenlerler. Andan götürüp defnederler. Birkaç gündün sonra Hoca'nın karnı acıkır, canı sıkılır. Kalkar oturur, akıbet toprağı açar. Çıkmak ister. Meğer başı ucunda bir taş var imiş, anı çeker. Oradan bir delik açılır. Hemen başını ol delikten çıkarır. Meğer ki bir acemi sığırtmaç var idi. Davarları sürerek oraya gelir. Başını çıkardığı gibi davarlar ürküp kaçarlar. Sığırtmaç görür, darılır. "Bere anasını filân ettiğim ölüsü, sen de olbir ölüer gibi yatsana!" deyip elinde bulunan çomak ile Hoca'nın başına öyle vurur ki başım içeriye çeker. Yoksa gerçekten ölüdü. Hele bir

zaman durup sığırtmaç gitti. Ol dahi güç belâ ile taşra çıkıp doğru eve gelir. Komşular gelip bunun başına üşerler. “Ey Hoca , öte dünyada ne var, ne yok?” “Vallahi eğer sığırtmacı ürkütmesen bir şey yok, eğer ürkütürsen dayak çok”, demiş.

-255-

Nasreddin Hoca'nın ehli bir gece darılıp döşeginde yatarken ensesini döner. Hoca cevap eder ki, ne tarafa dönsen deliğin biri benden yanadır, demiş.

-256-

Nasreddin Hoca harman vakti bir gün harmanları gezer. Görür ki harman savuruyorlar. Bunlara eyitti: “Bana birer kile buğday verin, ve vermezseniz sizin rüzgârınızı keserim”, dedi. Bunlar da vermediler, anıma bunlara eyitti: “Gelin iyilik ile verin. Size dua ederim” dedi. “Ey Hoca, elinden geleni diriğ etme, geri koyma”, dediler. Hoca'dır, “Hoş şimdi siz bilirsiniz” deyip vardı bir kaba çam bulup boğaz gibi bir yer var imiş oraya gere kor. Bir de bunlar harman savururken rüzgârları sakın olmuş. Harman savuramaz oldular. “Ne acayip rüzgâr sakın oldu dediler. Bir de gördüler ki Hoca kaba hasırı gere koymuş. Anlar: “Bakın Nasreddin Hoca hasır germiş rüzgârı kesmiş gerçekten”, dediler, geldiler Hoca'ya. Biri gelip eyitti: “Sen bir kile buğday mı istedin ben size iki kile vereyim”, dedi. Andan getirdi iki kile buğday. Hoca aldı eyitti: “Sen bana harmanımı göster”, dedi. Gösterdi. Ol tarafa doğru bir delik açtı. Ol harman sahibi gitti. Gördü rüzgâr esiyor. Harmanımı savurdu. Ol birleri dahi birer kile buğday verip rüzgârlarını aldılar. Andan Hoca gayrı hasırı kaldırdı. Zira cümlesini hakladı. Rahmetu 'ilâhi aleyh-i.

-257-

Nasreddin Hoca öldükten sonra bir gün mezardan çıkar. Mezarın üstüne ata biner gibi oturur. Öteden beri bir yolcu geliyor. Bunu çağırır. “Gel şol camiye var da imam efendi ve cemaat Hoca Nasreddin mezardan çıkmış sizi ister, çabuk gelsin, diyor, namazı sonra kılsınlar, de”, deyip ol adam varıp bunlara söyler. “Acaba ne yapacak?” dedi ki ol adam eyitti. “Elbette çabuk gelsinler, diyor”, dedi. Bunlar da camiden çıktılar. Cami ol saat kubbe ile bütün yıkıldı. Anladılar ki Nasreddin Hoca keramet gösterdi.

-258-

Nasreddin Hoca bir koyun beslemiş. Semirdikten sonra boğazlamış. Birazını evde

alıkoymuş. Kusurunu kasaba satarım deyip çarşıya, pazara götürdü. Kasaba, al şu eti, dedi. Kasap da, etim çoktur, almam, dedi. Ve sonra Hoca eti götürür iken bir kör köpek eti görür ardına düşer. Hoca ile beraber dolaşır ardı, önü sıra. Sonra kasaba darılıp veresiye sana vereceğime şu kör köpeğe vereyim, bu da müşteridir. Veresiye bu eti tarttırır her kaç okka ise şu kadar okkadır, her okkası şu kadar bahaya makbulümdür, kör köpek, dedi. Köpek de kuyruğunu sallar, başını sallar. Hayde verdim, deyip köpeğin önüne atar. Köpek de bir iyice yer. Zamandan sonra köpeği bulur et parasını ister, köpek de bunun elinden et yediğinden bunun yanına gelir, kuyruğunu sallar, yaltaklanır. Hoca da para ister. İşte bilmem bir dahi gelirim para almayınca gitmem, seni döverim, para hazırla, deyip gitti. Birkaç günden sonra yine geldi, köpeği gördü, köpek bunun yanına geldi. Eyitti: “Kanı et parası?” dedi. Köpek kuyruğunu sallar, bin kere yalvarır yollu. Hoca ise yanı sıra degenek götürmüş idi: “Ben seni döverim et parasını almayınca gitmem, demedim mi sana?” deyip buna değeneği kaldırıp vuracağı zaman köpektir korkusundan bunun önünden kaçar. Hoca da bunun ardına düşer. Mahalle mahalle gezerler. Köpek önü sıra bu dahi ardı sıra. Köpek bir açık kapı bulur, içeriye dalar. Hoca da pek pek kapının halkasını çalar, içeriden hatun kapıya gelir. Hoca’yı kapıda görür: “Nedir adam, ne çalarsın kapıyı?” der. Hoca eyitir: “Şu kör köpeği taşraya yolla” der. Karı: “Niçin?” dedikte: “Et parası var, alacağım”, dedikte, karının meğer ol vakit bir kör zampara almış, ittifak sar gele, karı şimdi: “Vay nice olur hal. Duyulduk mu acaba?” diye karı fitil olur. Tez yukarı çıkar eyitir: “Canım, sen kasaptan et almışsın, para istiyor. Ya seni biliyor. Aslı olmasa da adam kapıya gelir mi?” der. Herif eyitir: “Var imdi sor ne kadar bahası, söylesin, verelim”, der. Karı kapıya gelir: “Canım et kaç paralık, söyle parasını getireyim sana”, dedikte Hoca eyitir: “O kör köpek kaç para kaç okka bahasını bilir. Hemen akçasını versin. Şimdi içeri girer bir iyi dayak çekerim ana ki ol kadar olur”, der. Karı: “Dur. Ben varayım, söyleyeyim”, deyip yukarı herifin yanına gelir: “O bahasını bilir”, diyor. Gayrı naçar herif de üç dört kuruş çıkarıp kariya verir: “Var ver bari”, deyip karıdır kapıya gelip: “Al işte et akçasını verdi. Dahi var mı?” deyip beş kuruş Hoca’nın eline verdi. Hoca Nasreddin dahi akçayı yani beş kuruşu alıp: “Berekât versin. Ha işte şöyle. Deminden beri iki saattir lakırdını anlamadım, deyip bunu deminden beri vere idin ben giderdim ya”, deyip aldı, yürüyüverdi. Bir tenha yere gelip akçayı saydı. Bahası ziyade. “Gördün mü, kör köpek korku ile akçayı acele saymış, yanılmış. Hoş imdi gördün mü sıkıyı görünce nasıl akçayı buldu?” deyip, Nasreddin Hoca oradan doğru hanesine geldi.

Rahmetullahi aleyhi Nasreddin Hoca kadıya varmış. Efendi evim alan talan taran oldu, yağmalandı. Bana şunu buluversene, yahut say etsene. Rica olunur, dedi.

Kadı Efendi eyitti: “Acaba Hoca Efendi neniz gitmiş ola?” dedi. Hoca eyitti: “Bir tarağım gitti.” Kadı Efendi eyitti: “Bir tarak nedir ki ararsın?” demiş. “Ol tarağı ne beğenmezsın flânım, ben anı iki parmakla tutup üfürdüğüm zaman dört beş kere fırfır döner idi”, demiş.

X. HİKÂYET-İ NASREDDİN HOCA (BUDAPEŞTE YAZMASI II)

-260-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya eğitirler: “Hoca, bu ayın eskisini n'eylerler?” Hoca dahi bunlara eyitir ki: “Bunu bilmeğe ne gerek, ha? Anı yıldızlar yer”, dedi.

-261-

Hikâyet: Meğer merhum Hoca'nın yediği daima ciğer imiş. Bir gün yaranları eyitirler: “Hey Hoca Efendi, bu ciğer cümle yemeklerin alçağıdır. Sen bunu yemesen gayrısını yesen olmaz mı?”, derler. Hoca eyitir ki: “Ben anı ciğerdar olayım diye yerim”, demiş

-262-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın evinde gayet pire çok olur. Ahir Hoca pireden aciz olup evini ateşe vurur. Evinden taşra çıkar. Görse ki evi parlayıp yanar. Hoca'dır, iki ellerini biri birine vurup eyitir: “Hay, ne yavuz iş ettim pirelere”, deyip kahkaha ile güler.

-263-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın birkaç küçük çocukları var idi. Bunların boğazlarına birer küçük futa pasesi geçirip, adamlar gelir derler ki: “Nedir bunlar Hoca, n'eyledin? derler. Hoca eyitir: “Anaları merhume oldu, anın yasını tutarlar”, demiş.

-264-

Hikâyet-i Garibe: Bir gün, merhum Hoca Rahmetullahialeyh-i rahmeten vasi'aten, yolda giderken görür ki, yoldan vafır [çok] atlılar gelir. Hemen Hoca'nın yanında makbereler var idi. Ana sabir Hoca makbereye varıp esbabını çıkarıp bir makbere deliğine sokar. Kendisi dahi bir hece taşı dibinde siner durur. Bu herifler gelirler, görseleler bir adam çıplak, hece taşı dibinde durur. Hoca'ya varmışlar. "Ne şekil adamsın?" demişler. Hoca eyitir: "Ben ölüyüm." Herifler eyitir: "Ya burada sen n'eylersin?" demişler. Hoca eyitir: "Münkir ve Nekir korkusundan taşra kaçtım", demiş.

-265-

Hikâyet: Bir gün, merhum Hoca, Ramazan-ı Şerif'te oruç tutmaz imiş, amma sahura kalkıp taam yer imiş. Yaranları derler ki. "A Hoca, hod sen oruç tutmazsın, niçin sahura kalkıp taam yersin?" demişler. Hoca dahi eyitmiş ki: "İmdi farzı terk ettiğime göre sünneti dahi terk edeyim mi?" demiş.

-266-

Hikâyet: Bir gün, Hoca'mn bir siyah tavuğu var idi. Anı pazara götürdü. Bir herif gelip eyitir: "Eğer şu tavuk beyaz olaydı ben alırdım", demiş. Hoca eyitir: "Adam, sabah gel, sana bir beyaz tavuk getireyim", demiş. Herif de: "Olsun", deyip gider. Hoca'dır, iki kalp beyaz sabun alıp evine varır. Bir kazan su ile başlar bu tavuğu yıkamağa. Hatta ağarta da götüre herife sata. Tamam iki kalıp sabun tükeninceye bunu yur. Ağarmaz. Canı acıyıp eyitir: "Çok boyacıya rast geldim, amma aşk olsun seni boyıyan boyacıya", demiş.

-267-

Hikâyet: Bir gün, merhum Hoca Rahmetullahi aleyh merkebe binmek murat eder. Sıçrayıp üzerine bineyim derken öte canibe düşer. Dört yanında olan oğlancıklar gelip gülüştüler. Hoca göz açıp eyitir ki: "[Ne] gülersiniz oğlancıklar? Evvel de yerde idim, yine yere düştüm.", demiş.

-268-

Hikâyet: Bir [gün] Hoca'ya bir Rumeli Kadısı konuk olur. "Tez ev sahibi, karnım açtır, bana taam getir", dedi. Hoca dahi bin belâ ile yoğurt ekmek tedarik edip getirdikde görse herif uyumuş. Hoca fikredip eyitir ki: "Ne lâzım ben bunu uyku-dan uyandırıp yemek vereyim?" deyip hemen ol dem bir miktar yoğurt alıp herifin

bıyığına sürer. Biraz zaman geçtikten sonra herif uykudan uyanıp eyitir ki: “Hay ev sahibi, tez taam getir”, diye çağırır. Hoca: “Aslanım dahi şimdi yediniz, tezdır”, dedi. Yine Hoca eyitir: “Eğer bana inanmazsan işte bıyığında dahi yoğurt vardır”. dedi. Herif el bıyığa eder, görse yoğurt var imiş. Herif der ki: “Ev sahibi kardeş, eğer yedimse Allah berekât versin”, demiş.

-269-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir şehre giderken şehrin taşrasında bir ceviz ağacına rast gelir. Meğer Hoca ömründe ceviz ağacı görmemiş. Fikredip, “Bu erik ağacı ancak”, deyip birkaç kabuklu ceviz indirmiş. Yeyip görse acılık dahi kemalde olup ağzını kabartmış. Bihuzur olup eyitir ki: “Endamın uslubun erik, ya seni ağılar mı çaldı? Hay ağılar çalacak”, demiş.

-270-

Hikâyet: Temur-i leng, bir gün, Hoca'nın şehrine yakın geldikde şehirli cem olup Hoca'ya varup dediler ki: “Hoca, lütfeyle, Temur-i leng'i bizim şehrimize uğratma” dediler. Hoca da durup bir araba tekerleği kadar sarık sarıp eşeğine süvar olup Temur-i leng'e karşı vardı. Temur-i leng Hoca'yı görüp taaccübe geldi ve dedi: “Hoca ne büyük sarığın var imiş”, dedi. Hoca eyitir: “Bu benim gecelik sarığımdır. Gündüzlük sarığım geride araba ile geliyor”, dedi.

-271-

Hikâyet: Yine bir vakt-i aharda bu maruf Temur-i leng, bir gün, Hoca'mn şehrine duhul ettikte, Temur-i leng ile hamama girip esna-i musahabette iken Temur-i leng Hoca'ya eyitir ki: “Hoca, şimdi ben ne değerim?” der. Meşhurdur ki Temur-i leng yekçeşm ve ayağı aksak olmağın Hoca dahi dedi ki: “Kırk akça değersin” der. Temur-i leng dahi der ki: “Behey Hoca, benim belimde olan peştamal hemen kırk akça değer” dedi. Hoca dahi der ki: “Ben dahi peştemalı derim, yoksa sencileyin leng ve yekçeşm bir akça değmez”, demiş.

-272-

Hikâyet: Bir gün, Hoca'ya, beğ gayet ibram edip “Tambura çal, dinleyelim”, dediler. Hoca da ibramlarına duramadı. “İmdi getirin tamburayı”, dedi. Getirdiler. Hoca dahi eline alıp bir kılını bir kere çaldı, yine yerine koydu. Dediler ki: “Ya niçin çalmazsın?” dedikde, Hoca eyitir: “Alan bir kıldan alır”, demiş.

-273-

Hikâyet: Bir gün, Hoca seyahatte gezerken bir şehre vardı. Gayet acıkmuş idi. Buna sual eylediler: “Sen nesen?” Hoca eyitir: “Ben hekimim.” Bunlar dahi dediler: “Hoca imdi beyin oğlu hastadır. Gel seni oraya götürelim”, dediler. Hoca dahi: “Ne ola?” deyip beye vardılar. Bey buna tazim [eyledi] ve dedi ki: “İmdi oğluma mualece eyle”, der. Hoca: “Burada bal, yağ bulunur mu?” dedi. “Bulunur”, deyip vafir bal ve yağ etmek getirdiler. Hoca eyitir: “Benim hekimliğimi efsun ile işlerim. Bana bir beyaz çarşaf getirin”, dedi. Anı da getirdiler. Bal ve yağ biri birine [karıştıırıp] çarşafı başına vurup balı ve yağı etmek ile yemeğe meşgul oldu. Bir zamandan sonra: “Oğlan öldi”, diye Hoca’ya geldiler. Hoca dahi başını kaldırıp eyitir ki: “İmdi ben dahi bu yemeği yemesem ben dahi ölürdüm”, demiş.

-274-

Hikâyet: Eyitirler ki: Bir gün merhum Nasreddin Hoca gezerek bir şehre vardı. Şehirde buna sordılar: “Senin sanatın nedir?” dediler. Hoca eyitir: “Bi izni ‘İllah ölüyü diriltirim” dedi. Bunlar meğer ahmak adamlar imiş, gerçek sanıp buna bir kız verdiler. Ol dahi evlenip ol vilâyette yakın bir sene orada eğlendi. Meğer bir çulha merhum oldu. Hoca’ya geldiler ki: “Dirgir” dediler. Hoca herifin başı ucuna varıp eyitir: “Evela bunun sanatı nedir?” dedi. Yanında olanlar eyitirler: “Çulhadır”, dediler. Hoca eyitir. “Eyvah”, der “Çulha öldükten sonra dirilmesi muhaldir?” Hoca eyitmiş ki: “Anın için ki sağlığında da iki ayakları çukurda idi”, demiş.

-275-

Hikâyet: Şita bir gün Hoca bir ziyafete varır. Bir hafızın üst yanına oturur. Hafıza dahi güç gelip eyitmiş: “A Hoca Mushaf ile kitap ikisi bir yere gelse Mushaf’ı mı üstüne korlar, yoksa kitabı mı?” demiş. Hoca hemen hafızın muradını bilmiş ki ne demektir. Hoca eyitmiş: “Mukarrerdir ki Mushaf’ı üste korlar, amma Mushaf’ın kesesini üste koymazlar”, demiş.

-276-

Hikâyet: Bir gün Hoca’nın üvey anası irili ufaklı balık pişirmiş. Hoca kapının yarığından dinler imiş, üvey anası erine eyitmiş ki: “A koca şimdi Hoca çıkagelir. Büyük balıkları kerevet altına gizleyelim, ufaklarını ortaya koyalım. Hoca gittikten sonra büyükleri yeyelim”, demiş. Babası dahi: “İyi, hoş“, demiş. Hoca hemen yerinden durup içeriye [girmiş]. Üvey anası ufak balıkları ortaya getirince birini

kulağına iletmiş. Babası görür, eyitir ki: “Oğul n’eylersin?” demiş. Hoca eyitir: “Baba bu balıkçıktan sual ettim:” Yunus Peygamber aleyhi’s-selâm’ı yutan balık ne asıl balıktır?” dedim. Ol eyitti ki: “Ben küçüğüm. Benden büyükleri kerevet altındadır, andan sor”, dedi.

-277-

Hikâyet: Merhum Nasreddin Hoca Rahmetullahi aleyh avratıyla çekişip döseğimi beşiğin ardına bırakıp: “Çekelim gariplik seni bir zaman”, demiş.

-278-

Hikâyet: Hoca’yı Ramazan’da iftara davet etmişler. Meğer çorba gayet ıssı imiş. Hoca bir kaşık ağzına koymuş ve çıkarmağa hicap etmiş, yutmuş ve başından kavuğunu çıkarıp altına koyup üstüne oturmuş. Hoca’ya sual etmişler: “Niçin kavuğumu altına koyup oturdun?” Hoca demiş: “Minder yanmasın, kavuk yanar ise benimdir. mani değildir”, demiş.

-279-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, yolda bir herif ile giderlerdi. İttifak kaşıdan bir atlı gelirdi. Hoca’nın yanında olan herife: “Tez kılavuz ol”, dedi. Herif eyitir: “Ben padişah kuluyum”, deyip kurtuldu. Hoca dediler: “Sen nesin?” Hoca eyitir. “Allah kuluyum”. “İmdi tez kılavuz ol” dedi. Fakir Hoca asla muhalefet etmeyip etek dermiyan ederken eyitir ki: “Ey Halık-ı bizeval, bu yoldaşım, Abd-i acizin kuluyum, demekle halas buldu. Ben fakir ise, Allah kuluyum, demekle halas [bulmadım], ne hikmettir?”, derken ardından bir feryat peyda oldu. Hoca gördü ki atlı atından düşüp, boynu altında kalıp öldü.

-280-

Hikâyet: Eyitirler ki: Hoca kendisi kadı iken bir avrat bir herifi kadıya getirip eyitir. “Efendi, şu bir ecnebi herif beni tuttu, öptü. Elbette benim hakkım hak eyle”, dedi. Hoca eyitir: “İmdi ne olmak gerek? Sen de herifi öp”, demiş.

-281-

Hikâyet: Şita bir gün, Hoca bir yel değirmeni gördü. Meğer hiç ömründe görmüş değil idi. Bir herife sorup “Buna ne derler?” dedi. Herif eyitir. “Buna yel değir-

meni derler”, dedi. Hoca eyitir: “Ya buna su nereden gelir?” demiş. Herif eyitir: “Yel değirmenidir”. Hoca eyitir: “Bildim yel değirmenidir, amma suyu nereden gelir?” demiş.

-282-

Hikâyet: Bir gün, Hoca bir karının ip yumağını çalmış. Birazdan karı çıkıp halk içinde feryat edip ağlar, der ki: “Adamlar, bana büyük hayıf oldu” der. Adamlar eyittiler. “Nedir aslı?” Karı eyitir.. “Okka gelir yumağımı çaldılar.” Hoca yerinde duramayıp eyitir ki: “Şu kadının yumağını eline veresin de yüzünü kara edesin”, der.

-283-

Hikâyet: bir gün Hoca bir sahrada giderken bir Varsak’a uğradı. Hoca’ya eyitir: “Adam fakı mısın?” dedi. Hoca eyitir: “Evet fakıyım”, dedi. “Gel imdi bizim obanın fakısı yoktur, seni götürelim”, dedi. Hoca dahi muhalefet edemeyup gittiler. Yolda giderken bir Varsak’a dahi duş oldular. Ol dahi yapıştı ki “Bizim obaya götürrem”, diye. İki Hoca’dan ötürü birbirlerine durdılar. Hasılı Hoca’nın bir elinden biri, bir elinden biri yapıştı. Sonra gelen Varsak serdetse eder: “Şimdi şu serdetse ile fakının başına bir vururum ne [sana] olur ve ne bana olur”, dedi. Hoca dahi korktu. Evvelki Varsak eyitir: “Koy, tınma, ol seni öldürsün, ben dahi anın bir kara köpeği vardır, ben de anı öldürürüm”, dedi.

-284-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, Malatya şehrine varır. Görmüş ki bir oğlancık bir flori bulup anınla oynar imiş. Hoca ol oğlana eyitmiş: “Bre oğlancık, sana bir ak akçacık vereyim, sen de bana şu kızıl mangırı ver”, demiş. Oğlan eyitir: “İmdi ben akçayı n’eyleyeyim? Eğer sen eşek gibi anırırsan ben bu mangırı sana bağışlayayım”, demiş. Hoca dahi eşek gibi anırıcak oğlan eyitmiş: “Senin gibi eşek köftehoru bilir de bunun flori olduğunu, ben bilmez miyim?” demiş. Hoca dahi vaz gelmiş Malatya şehrine girmekten.

-285-

Hikâyet: Bir gün, Hoca ev içinde otururken yüzüğünü yavı kılmış. Sonra, taşra çıkıp avluda arar imiş. Avrada gelir de: “A Hoca ne ararsın?” demiş. Hoca eyitmiş:

“Yüzüğümü ararım”, demiş. Avradı eyitmiş. “Kanda yavı kıldın?” Hoca eyitmiş: “Ev içinde”, demiş. Avrat eyitmiş: “Çünkü evde yavı kıldın ya bu taşrada ne ararsın?” demiş. Hoca eyitmiş. “Evin içi karanlıktır”, demiş.

-286-

Hikâyet: Bir gün, Hoca şedit hasta olur. Kendisini ölüm haline bırakmış. Bir köylü gelip eyitmiş: “Yazık bu garibe. Şu köylerde kefen de bahada” diye. Beş yüz akça cem etmişler. Köylüler üzerine gelicek eyitmişler. “Bunun harcına yüz akça yeter Dört yüz akçayı bir emin kimse ile evine göndermek olmaz mı ola?” derken, Hoca başını kaldırıp eyitir: “Ben şöyle ölmedim ki, dört [yüz] akçayı evime iletirim”. demiş.

-287-

Hikâyet: Eyitirler ki, bir kere adamlar Sivrihisar dağında bir kirpi bulmuşlar. Bir birine eyitmişler ki: “Bu ne ola?” demişler. Her biri bir nesne söylemişler. Ahır içlerinden biri eyitmiş: “Biz bunu Hoca’ya alıp iletelim”, demişler. Ahir-i kâr kirpiyi alıp Hoca’ya getirmişler. Hoca’ya vasfeylemişler ki: “Hoca Efendi, şunun gibi bir nesne bulduk. Bilmeziz nedir”, demişler. Hoca dahi eyitmiş ki: “İmdi bana gece mühlet verin. Kitaplarda mütalaa edeyim de yarın size cevap vereyim”, demiş. Ertesi gün herifler gelmişler. Hoca eyitmiş ki: “Var ise bu kocamış bülbüldür”. demiş.

XI. HOCA NASREDDİN MENAKİPLARI (BUDAPEŞTE YAZMASI III)

-288-

Hikâyet: Eyitirler ki Hoca'nın bir gün bir kölesi kaçır. Vafır arar. Bundan bir nam, nişan bulamayup ahir meyus olup evine gelir. "Köle nice oldu?" diye avradı sual eyledikde Hoca eyitir ki: "Eğer kaçmasa ben dahi azat etsem gerek idi", demiş.

-289-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya mescitte: "Kuran oku", demişler. Taallül edip demiş ki: "Şimdi anın mahalli değildir", demiş.

-290-

Hikâyet: Nasreddin Hoca'nın bir herifte alacağı var idi. İttifak yolda borçluya rast gelip yakasına pek yapışıp: "Ver benim hakkımı" derken ahardan bir herif Hoca'dan borçluyu kurtarmak için eyitir. "Hoca, benim senin hakkın, anda değil, gel bendedir", demiş. Hoca eyitir: "Benim sende olan hakkımdan gayrı bunda dahi alacağım var", dedi.

-291-

Hikâyet: Bir gün Hoca'dan urgan istemişler. Hoca evine girip yine taşra çıkar. Eyitir ki: "Adam, urgana yoğurt çalmışlar", dedi. "A Hoca, hiç urgana yoğurt çalınır mı?" demiş. Hoca eyitir: "Dünyada ne sakil adamlar olurmuş. Muradım vermemektir, anın için derim", demiş.

-292-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya demişler ki: "Ayetlerden hangi ayeti artık seversin?" Hoca eyitmiş ki. "*Ükülü-ha daimun* [Yiyecekleri süreklidir]", demiş.

-293-

Hikâyet: Bir gün Hoca mariz [hasta] olmuş. Bir devletli kimse gelip Hoca'nın hatırını sual eder ki: "Hoca, gönlün ne ister?", demiş. Hoca eyitir: "Kalya pilav ister", demiş. Herif sonra bir büyük sahana pilav pişirtip getirip Hoca'nın önüne koydular. Hoca dahi yemede taksirlik etmeyip bi 't-tamam yedikten sonra eyitmişler ki: "A Hoca, sen hastasın. Sana bu denli pilav zarar etmez mi?" demişler. Hoca eyitmiş ki: "*El-kalilu la-yedurru.*" [Az zarar etmez].

-294-

Hikâyet: Eyitirler kim Hoca pilav yediğinden sonra iki herif çekişmişler. Biri eyitmiş "Kalye pilavdır" ve biri dahi eyitmiş "Ganile pilavdır". Ahir beyinlerini fasledemeyip Hoca'ya gelip Hoca eyitmiş: "Ne kalye, ne ganile", demiş. Herifler eyitmiş: "A Hoca, n'eyledir?" "Et iledir", demiş.

-295-

Eyitirler ki: Hoca'nın oğlu bir gün kuyuya düşer. Hoca'dır, varıp eyitir: "Oğlum, bunda mısın?" Oğlu eyitir: "Bundayım", demiş. Hoca eyitmiş: "Varayım urgan getireyim, yabana gitme", demiş.

-296-

[**Hikâyet:**] Hoca merhumun koynunda bir kitap görüp biri sual eylemiş kim: "Bu ne kitabıdır?" demiş. Hoca: "Sarf kitabıdır", demiş. "Ne okuyorsun?" demişler. Merhum: "Maksud okuyorum", demiş. "Maksud ne kelimedir?" demişler. Hoca merhum: "Refahi hal ile geçinmedir", diye cevap eyitmiş.

-297-

Hikâyet: Hoca'nın kovası suya düşmüş. Komşusu bir hatuna gelip: "Oğlun Ahmet bunda mıdır?" demiş. Hatun: "Bundadır. Ne istersin?" demiş. "Kuyuya kova düştü. Anı indirteyim de çıkarırsın", demiş. Hatun merhuma: "Ya senin oğlun filân

nerede? Evde yok mu?” demiş. Hoca: “Doğrusu evde, amma ip çürük anı inanmadım”, demiş.

-298-

Hikâyet: Merhumun iki oğlu var idi. Birinin gözü mavi öbürünün siyah. Hoca'ya bir herif sual eyledi kim. “Canım, bu çocukların gözleri niçin biri birine benzemez.” Hoca-i merhum eytir: “Kafur sıkı korum ki iki karındaşın gözleri biri birine benzesin”, demiş.

-299-

Hikâyet: Hoca merhum bir gün hanesi altına [bir] miktar tuz tohumu ekip ve üzerine bir miktar su koyup ve dedi ki: “Hemen miktar tuz bite gör zira görüp göreceğin yağmur budur”, demiş diye naklederler.

-300-

Hikâyet: Rivayet ederler kim: Hoca'ya bir gün sual eylediler kim: “Kıyamet ne vakit kopsa gerekir?” dediler. Hoca anlara eytir: “Küçük kıyamet mi sual eylediniz, yoksa büyüğü mü?” dedi. Anlar Hoca'ya eğitir: “Ya canım büyük kıyamet ve küçük başka mıdır?” dediler. “Beli başkadır”, dedi. “Ne vakittir?” dediler. Merhum: “Küçük kıyamet ehlim merhum olmaktadır ve büyük kıyamet ben öldüğümde”, demiş.

-301-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın hatunu hasta olup yattı. Merhum ah edip ağlayıp: “Sen hasta olacağına ben olayım ki sen bana güzel bakarsın, lâkin ben öleceğime sen öl”, demiş.

-302-

Hikâyet: Eyitirler ki: Hoca muabbir olmuş diye şöret bulmuş. Bir haramzade sahte rüya ile zevk olsun diye Hoca'ya varıp: “Bu gece bir mana [rüya] gördüm. Ve bir büyük dağa üç saatte varıp beş saatte indim. Ve bir uzun yılan gördüm diye bir tavil yalana başlayıp gide gide bir kuyu buldum, tahminen iki bin kulaç var. Ve içinde bir elmas paralar. Bunu alırım diye inmek kasteyledim ve inmeğe başladım.” Bir gün, Hoca merhum bir iyi incinip bertasdik başını eline çekip yattı ve dedi kim: “Oğul sen yavaş yavaş inedur ben birkaç saat uyku kestireyim.” Rahmetu'llahi'aleyh.

XII. HÂZA TERCEME-İ NASREDDİN EFENDİ (LONDRA YAZMASI)

-303-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın bir miktar peynirin uğrılmışlar. Heman Hoca seğirdüp çeşmeye vardı. Eyitdiler: "Hoca bunda ne ararsın?" Hoca eyitdi: "Peyniri yiyen elbette çeşmeye gelür", demiş.

-304-

Hikâyet: Meğer Hoca satranç oynamasına ve talim itmemesine dahi avratı ile şart etmiş. İttifaka iki kimse bir yerde oturup satranç oynarlardı. Hoca yanlarına varup bunları seyr edüp dururken bir güzelce oyun görüp bunlara talim eyler. Ol kimseler: "Hay Hoca , n'ışledin, karı şart [boş oldu]", dediler. Dönüp Hoca eyitdi: "Siz benim talim ettiğim oyunu oynayadurun, işte ben nikâhı tazelemeğe giderim", deyüp, alup yürüyüverdi.

-305-

Hikâyet. Bir aḥşam Hoca'ya haber vermişler ki filân kimsenin eṣeği bir kuyruksuz koduk [sıpa] doğurmuş, deyu işitdikte: "Allah Allah, bir gece kaygusuz yattığımızı yok", dedi. Hoca'ya; "Sana bundan ne kaygu olur", dediler. "Ya adamlar, ol koduk büyüüp eṣek olup, yük getürüp, çamura yıkılıp düşdükte kuyruğı olmayınca, neresinden yapışup kaldırmalı?", der.

-306-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, bir kavak ağacı dibinde dururken birine sual eder: “Bu ağaç ne ağacı?” “Ne ağaç olsa gerek, kavak ağacıdır”, derler. Ne hoşça ağaç olur deyüp başın yukarı kaldırıp bakup dururken, meğer ağaç üzerinde bir kuğu oturmuş ol mahalde Hoca’nın üzerine çıkarup rüsvay etdi. Hoca dahi bakdı, bir beyaz nesnedir, dönüp bunlara eyitdi: “Meğer bu sizin kavak ağacı dedüğünüz yoğurt ağacı imiş “, deyüp alup yoğurt deyiverdi, demiş.

-307-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, su kenarına varup su içine bir taş atar. Cünb itdikte girip alsan, der. Ba’dehu suya girüp biraz sıçradıkda zekerine su içinde biten yeşil nesne dolanur, anı görüp: “Sabah ül hayır Emir Çelebi”, der. Ba’dehu kaza-i hacet eder. Murdarlığı su üzerine çıkdıkta, “Şimdi çıkup bana yüzmek mi öğredirsin”, der.

-308-

Hikâyet: Nasreddin Hoca, her vakit fikr eder ki, iktiza-i hikmet karpuz ceviz ağacında bitüp, ceviz bostanda bitmek gerekdir. Kazıyye-i ittifak bir gün ceviz ağacı altından geçerken başı açık idi. Bir ceviz düşüp, başına dokunup bir miktar acıdı. Fil-hal mukaddemde olan fikir hatırına geldi ve: “Hiç şüphem kalmadı. Eğer başıma düşen karpuz olaydı paralanırdı”, demiş.

-309-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, bir bağa üzüm yemeğe girer, üzüm bulmadıkda: “Ben üzümsüz olurum amma bağ üzümsüz olmaz”, demiş.

-310-

Hikâyet: Bir gün Hoca’ya biri gelüp eydür: “Gözüm ağırır, acaba neyleyim?” dedi. Hoca: “Heman çıkar da kurtul”, dedi. Herif eyitdi: “Hiç göz çıkar mı?” Hoca eyitdi: “Vallahi geçende dişim ağrıdı, çıkarmayınca rahat bulamadım”, demiş.

-311-

Hikâyet: Bir gün, Hoca’nın evinde pireler gayet çoğ idi. Aciz olup evini ateşe urur. Kendi seyre durur. Görse evini parlayup yanar. Ellerin birbirine urup kakhaha ile

güler. Eyitdiler: “Ey Hoca, ne gülersin? Eyitdi: “Ev yandı ise amma sıçanlara ve pirelere dahi eyü reng oldu”, demiş.

-312-

Hikâyet: Bir gün, Hoca bir vilâyete vardı. Görse ki ne görür, herkesin damı üzerinde bir ya iki ya beş ya dahi çok bayraklar var. Nedir, deyu sordu. Her biri bir desti altına nişanedir, dediler. Hoca dahi irtesi filhal on bayrak birden asar ve on destiyi toprak ile doldurup kodı. Gelip sual ettiklerinde: “Yenüp içilmedikden sonra altun olmuş, toprak olmuş beraberdir”, demiş

-313-

Hikâyet: Bir gün, Hoca avratına gazaplanup bir kere urmağla avrat düşüp vefar etdi. Hoca dahi beter darılıp: “Yine döğülmedi bu avrat”, der.

-314-

Hikâyet: Bir gün şehirden geçüp giderken vafir avratlar görür, sual eder: “Bunlar nedir?” deyü. Avratın biri cevap verüp dedi ki: “Şol ortada giden zinetli avrat gelindir, filân mahallede bir yiğide götürürüz”, dedi. Heman Hoca kahkaha ile gülüp: “Çok vilâyet gördüm amma böyle pezevengi çok vilâyet görmedim”, demiş.

-315-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin Hoca'nın eşeği eşeklikten çıkmak için zamanesi kadından mürasele alup Hoca'ya götürür, gösterir. Hoca dahi elinden alup dōge dōğze ol müraseleyi eşeğe yutdurur. Şimdi eşek tersledikde dönüp kokladığı ol sebebedendir, derler.

-316-

Hikâyet: Bir gün Hoca evini kilidleyüp miftahı [anahtar] bir ak taş altına koyup girdi. Yolda giderken bir ayyara rast geldi Ayyara dedi ki: “Sakın varup ak taşın altındaki miftahı alup kapıyı açup evimizi talamayasın”, dedi. Ayyar, çün ahvale muttali oldu. Varup evde olan tecemmülânı sirkat edüp çıkdı. Amma Hoca ayyara dediği söze nadim olup filhal [hemen] avdet edüp eve geldi. Gördi ki bir nesne kalmamış. Ma-melek gitmiş illa bir elek. Anide kendüsi başını alup hırsızın ardına düşer. Hırsız dahi aldığı eşyayı buradan

kaçar. Hoca yine her şeyini alup evine getirdi. “İlla hamal akçası verir”, demiş.

-317-

Hikâyet: Hoca'nın komşusu bir yeniçeri meyhar var idi. Hoca andan hiç hazzetmez idi. Bir gün ecel erüp merhum oldu. Hoca'ya cenazeyi yıkamak iktiza etdi. Hoca cemaate eydür: “Bu bir taifedir ki na-temizdürür, bunu bir çay kenarında yuyalım.” Cemaat dahi alup bir çay kenarına getürdiler. Pes Hoca yine cemaate dedi ki: “Ben bu adama sui zan ederdim. Bu ise veliyullahdan imiş. Şimdi cenazesin melekler gelüp almak isterler, amma sizden tehaşi ederler. Sizler gidin, gelsünler, alsunlar”, dedi. Cemaat inanup gittiklerinde, Hoca heman cenazeyi suya bırağup fariğ olur. Bunca günden sonra yeniçerinin cenazesi su yüzüne çıkup bir mahalde bir kimse görüp Hoca'ya dedi ki: “Ben Yeniçeri'nin cenazesini filân mahalde gördüm”, dedi. Hoca dahi eyitdi: “Bu taife bir edepsiz taifedir, kim bilür meleklerin anasına, ya avradına mı söğdü, yine gerü bırakmışlardır”, dedi.

-318-

Hikâyet. Bir gün Hoca'ya bir hüccet lâzım oldu. Bir desti içine toprak doldurup ağzına bir az bal koyup kadıya götürdi. Hücceti aldı. Ahşam olup kadı efendi destiyi evine götürdi. Üzerinden birkaç kaşık bal alınca gördü, altı toprakdır. Hoca'ya muhızır gönderüp hücceti alsun gelsün, yanlışı var, onaralım. Hoca dahi dedi ki: “Efendiye bizden selâm eyle, hüccette yanlışı yok, var ise baldadır”, demiş.

-319-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya derler ki: “Zekeri büyük olan kimsenin cima vaktında safası var mıdır?” deyü. Hoca eydür: “Hammaliyesin kendü çeker, zevkini eller sürer”, demiş.

-320-

Hikâyet: Bir gün yine eşeğe yük yükledüp giderken eşek yüki tahammül idemeyüp ağır yürümeğe başladı. Hoca, yükün birazın kendi alup eşeğin üzerine binüp gitmek diler. Eşek dahi beder oldu. Hoca: “Pes, ey hayvan yükün yarusın ben aldım, sen yine yürümezsin”, demiş.

-321-

Hikâyet: Bir gün yine Hoca çıplak, semersiz [eşeğe] bindikde ayaklar yere değip, evvel de yerde idim, şimdi dahi yerdeyim, demiş.

-322-

Hikâyet: Bir gün yine Hoca Timurlenk katında oturdu. Timurlenk eyitdi: “Hoca seninle hamama girelim”, dedi. Hamama girdiler. Ama Timurlenk onbeş içağalalarına ısmarladı ki: “Hoca’nım karşısında çömelüp her biriniz başka başka tavuk gibi oturup peştemalınız altında birer yumurta çıkarup mermer üzerine bırağasız” dedi. Bunlar, kurna başında otururken heman iç ağasının biri gelüp kurna başında çömelüp peştemalının altından bir yumurta burağup tavuk gibi ötdi. On beşi dahi öylece ötdiler ve gelüp Timurlenk karşısında durdılar. Ol mahalde Hoca bu ahvali görüp kurna başından kalkup kurnanın üzerine çıkup bir kere elleri ile çarpınup horos gibi ötdi. Timurlenk, Hoca’ya: “N’eyledin?” dedikde, Hoca dahi eyitdi: “Bu kadar tavuğa bir horos lâzımdır”, deyü cevap vermiş.

-323-

Hikâyet: Bir gün Hoca Anteb’e varır. Bi-teklif bakkal dükkânında bardak bardak pekmezi içmeğe başladı. Bakkal men etmek istedi Behey kişi bahil misin, eski adet ve atalar kelâmın bozmak istersin, öteden beri bilmez misin ki: “Varduğun Antep, yediğin pekmez”, demişler.

-324-

Hikâyet: Ve Anteb’de ayağın bir kelp ısırdı. Ba’dezzeman Konya’da bir kelp bulup döğmeğe başlar. Biri eydür: “Hoca bu kelbi niçün döğersin?” “Beni Anteb’de ısırdı”, der. “Ya bu ol kelp değildir”, dedi. “Beli , ol kelp değildir, amma anun soyundandır”, demiş.

-325-

Hikâyet: Bir gün Hoca’ya sual ederler ki: “Taharet vaktında zekerin evvel, ya da dübürin evvel mi yıkamalıdır”, deyü. Hoca buni işitdikde: “El hıyarı bi-yedek”. yani, hıyar elindedir, demiş.

-326-

Hikâyet: Bir gün, Hoca dağda odun keserken eşeğinin huyı imiş, etmek yer imiş. Yine Hoca’nın zahiresi olan etmeği yer. Hoca gördükde: “Ey eşek, ben tahammül ederim inşallah etmek bulıncaya dek, velâkin sen ölünceye dek bu huy ile kalursın”. demiş.

-327-

Hikâyet: Bir gün, Hoca meyva ve yemiş pazarına varup elma ve armud ve erik ve kayısı alup avuç avuç yemeğe başlar. Görenler: “Hoca, birer birer yesene”, derler. “Siz bilmezsiniz, birer birer yedikleri kavun, karpuzdur”, demiş.

-328-

Hikâyet: Hoca, bir gün, bir su içine iğne düşürüp varup bir çuvaldız ucuna bir ip takup suya salup: “Gel ananın yanına”, deyu çağırır, demiş.

-329-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin Hoca bir büyük torba içine yoğurt doldurup arkasına urup giderken yoğurt torba içinde o canibe, bu canibe çalkalanur. Hoca eydür: “Arkamda bir hoşça dur! Yohsa şimdi seni endürür sinkaf ederüm”, dedi. Hiç yoğurtdan cevab gelür mi? İttifak yoğurt birezden yine çalkalanur. Hoca’dur heman torbayı aşığa endürüp torbanun ağzın bir mikdar gevşedüp hemandem zekerini içine sokup çıkardı. Bakup gördü kim safi beyaz yoğurt olmuş, eydür: “Aferin, çok yere girdün çıkıdun, amma hiç böyle bir yüzi ak çıkımadun”, dedi.

-330-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir çobana sorar ki: “Siz niçin böyle semiz olursunuz? Turb gibi kavi olursunuz?” deyü. Çoban dahi cevab eder ki: “Biz dağ başlarında semiz etin kebabını yeyüp تنها yerlerde zarta geldikçe zartalayub içerümüzde maraz durmayub taşra çıkar”, dedikde, Hoca dahi: “Fi’l vaki böyledir; amma biz تنها yer bulamazız”, der. Çoban der ki: “Zarta geldikçe dibinin bir kanadın açup zarta eylesen kimse bilmez”, der. Hoca dahi bir ziyafetde bulunup nefis taamlardan yeyüp, bir zamandan zarta geldikde çobanın kelâmı hatırına gelüp heman dibinin bir kıynağın açup: “Sıhhat-i beden, nasihat-ı çoban”, deyüp kaz ağzı edeyim derken, bardak boğazı olup cemaata mashara olur, demişler.

-331-

Hikâyet: Hoca’nın bir kızı var idi. Merhum bazı hizmetlere komşulara gönderürdi. Avratı eyitdi: “Efendi, şu kızı her yere gönderme; zira kesilmedik kavundur.” İttifak kızın gömleği açılıp kızın mahudesini görür. Hoca eydür: “Ey hatun, sen buna kesilmedik kavun der idin; işte kesilmiş, iki dilim olmuş”, der. Avrat dahi kıza: “Kızım, ört pöçanı”,

dedikde Hoca: “Avrat, ol pöça değil eyü istimal edecek nesne olmuş”, demiş.

-332-

Hikâyet: Bir gün, Hoca, Hint vilâyetine gidecek olup kuşluk zamanına dek gidicek: “Ne çok vilâyetler geçdik. Sakın Hind vilâyeti geride kalmasın”, demiş.

-333-

Hikâyet: Hoca’ya sual etmişler ki: “Kuzgun bir yıl ak ve bir yıl kara yavrular, niçündür?” deyu. Hoca dahi: “Ey yaranlar sizin sualinize mahalle imamları cevap verir. Zira anlar kuzgunluk etmişlerdir”, demiş.

-334-

Hikâyet: Bir gün Hoca hanesine birkaç danışmend müsafir getürür. Eve geldikde, bunları kapıda koyup içerü girer. Hatunına haber verüp: Taam var mı?” dedikde, hatun dahi: “Behey efendi, evde od yok ocak yok, bişürecek bir dane yok”, deyu cevap verir. Pes Hoca dahi der ki: “Ey hatun, var danışmendlere, Hoca evde yok, deyiver, gitsünler.” Avrat dahi çıkup: “Ey efendiler, Hoca ev de yokdur”, dedikde, anlar dahi: “Be canım, Hoca şimdi bizimle geldi, içerü girdi”, derler. Avrat aciz olup sükut eder. Heman Hoca içerüden: “Bire cahiller, caizdür ki bir evin iki kapusu olup birinden girüp birinden çıka, gide”, deyu cevap verir. **Muhtelif:** Yahud bir rivayetde avrat bişürecek yok, dedikde, heman eline bir büyük tencere alup çıkup danışmendlere der ki: “Evde bişürecek nesne yoğ imiş, yoksa size bu tencere ile dolu bir pilav yedürecek idim”, demiş.

-335-

Hikâyet: Yine bir gün Sultan ile avda bir mahalde istirahat için oturduklarında lâtife için Hoca’nın atunun dudağını keserler. Hoca dahi agâh olup Sultan’ın atunun kuyruğun keser. [Sultan] fi’l-hal atlanup: “Atunuz neye güler?” der. Hoca dahi: “Sultanımın bindiği atun kuyruğu kesilip dibi açıldığına güler”, demiş.

-336-

Hikâyet: Birkaç kimse bir mekânda otururken ırakdan Hoca’yı görürler ki geliyor. İttifak ederler ki: “Hoca gelüp selâm verdikde selâm almayup sükut edelim, ne söy-

ler”, dediler. Ba’dehu Hoca gelüp selâm verdikde, selâm almayıcak heman Hoca iki ellerin kaldırıp: “Mevta ruhi için rizaullah fatiha”, demiş.

-337-

Hikâyet: Hoca’nın hatunı bir kız doğurdı ve eyitdi: “N’ola idi erkecik olaydı ve iki budı arasında yumurtacığı olaydı”, Hoca işidüp: Ey hatun, Hak Ta’alâ’dan ömür iste. Sağ kalursa budı arasında ol kadar yumurta göresin ki hesabsızdır”, demiş.

-338-

Hikâyet: Bir gün, Nasreddin Hoca’ya bir dostu gelüp niyaz eder ki tarafından vekalet verüp filân kimsenin duhterini kendüye tenkih [nikâh] için talep eyle. Hoca dahi taahhüd edüp bir vakt-ı taahhüde kızın pederine varup öyle bast-ı kelâm eylemiş ki: “Filân kimesne kızını talep eder, lâkin münasib görürseniz bize vermeniz ma’kul olur”, demiş.

-339-

Hikâyet: Hoca bir gün pazara gider. Görür ki bir küçük ve bir büyük karpuz satar. Hoca bahasın sorar. Herif: “Küçük iki akçaya, büyük bir akçayadır.” Hoca taaccüb eder. Yine sorar: “Küçük ucuz olmak gerekli idi”, der. Herif-i zarif: “Küçük gebedir, amn için bahalıdır”, der. Hoca küçüğü alup giderken yolda su dökeceği gelür. Karpuzu yere koyup işe başlar. Karpuz yuvarlanup bir dere içine gider. Meğer dere de bir tavşan yatur imiş. Ürküp kaçır, gider. Hoca dahi: “Eyvah karpuz doğurup üste yabana kaçdı”, deyu tahassur ederek eve gelür. Avratına hali söyler. Avrat dahi: “N’olaydı, kaçmaya idi, binüp gider idim”, dedikde, Hoca, bir odun yarması ile başına urup: “İn aşağı, genç hayvanın belin kırarsın”, demiş.

XIII. LETAİF-İ HOCA NASREDDİN (TTK YAZMASI)

-340-

Hoca Nasreddin'e: "Ayalin galiba ölmüş", deyu sual etmişler. "Ölmese de ben am boşayacak idim", demiş.

-341-

Hoca dağda odun kesüp eşeğine yükletmiş ve balta ve abasını merkebin üstüne atup: "Ben dağ yolundan gideceğim. Sen doğru yoldan gel", demiş ve gitmiş. Vaktaki eve gelmiş, görmüş ki eşek gelmemiş. Karısına: "Eşek geldi mi?" "Hayır gelmedi", demiş. "İnşallah ben eşekden evvel gelmişim", demiş. Bir zaman geçmiş, eşek gelmemiş: "Varayım, bakayım eşek nerde kaldı", deyüp geldiği yoldan dağa dek çıkup bakmış ki, "Kanı aba ile baltam?" Cevap yok, heman odunu yıkup ve semeri arkasına alup eşeğe hitab ba itab edüp: "Var imdi balta ile abayı getür de semeri sonra al", demiş.

-342-

Hoca'ya Timurlenk demiş ki: "Eğer ben Hulefa-i Abbasiye devrinde huruç edeydim benim ismim ne unvan ile zikrolunurdu?" Hoca: "Nence padişahım?" demiş. Timur dahi: "Anların unvanları, kimi Muvafık-ı Billah, kimi Mütevekkil-i Alallah ve kimi Mu'tasım-i Billah", dedi. Hoca dahi: "Sizin Neuzibillah", demiş.

-343-

Hoca, bir gün kale bedeninden aşağı işermiş. Herifin biri geçerken kesmiş. “Hoca, niçün kesdin?” demiş. “Beli düdüğüne yapışır da yukarı çıkar mıydın?” demiş.

-344-

Hoca eşini talik için mahkemeye varmış. Kadı: “Ehlinin ve senin isimleriniz zapt olunsun”, demiş. Hoca’ya sormuşlar: “Bilemem”, demiş. Kadı demiş ki: “Kaç senelik ehlinindir?” Hoca dahi: “Kırk senedir”, demiş. “Ya ey adam, kırk senede kişi ehlinin ismini bilmez mi?” dedikde:”Muradım geçinmek değil, sual etmedim”, demiş.

-345-

Hoca’ya ehli iplik pişürmek için külhan külü ısmarlamış ve yedine bir torba vermiş. Bir hafta külhan yanmadığından kül bulamamış. Yolda gelürken bir ekser[çivi] bulup torbaya komuş. Eve geldikde ehli: “Kanı külü getürdün mü?” demiş: “İşte torba”, demiş. Karı torbayı siltikde bir ekser düşmüş: “Ne garip adamsın, ya bu ekser”, demiş. Hoca dahi: “Sen bilmez misin, okur yazar beyninde [arasında], ekser için hükmi kül vardır.” “Ya ekser ile iplik pişer mi?” demiş: “Ya kül ile ikisi de birdir”, demiş.

-346-

Hoca bir gece ehli ile nısf-ul leyle[geceyarısı] dek oturmuşlar. Sokakda bir ayak patırdısı olmuş. Hırsızlardır. Sükut üzere iken hırsızlar demişler ki: “Bu hane Hoca’nındır. Ahşamdan berü gezeriz, elimize bir kelepir girmede, derken, Hoca’nın bir oğlacığı varmış. Bah oğlak için girelüm. Oğlağı boğazlayup kebab edelim ve avratını kaçıralım ve Hoca’yı boğazlayıp malını alalım.” Derken, pencereden Hoca işidüp pek pek öksürmeğe başlamış. Hırsızlar işidüp kaçmışlar. Avrat: “Galiba kaçsınlar deyü pek pek öksürdünüz”, dedi. Hoca dahi: “Sana bunda ne var, Anın orasını oğlak ile bana sor”, demiş.

-347-

Hoca, bağ kavısı edenlerin yanına varmış: “Bu dikdiğiniz çubuk nedir?” deyü sual etmiş. “Asma çubuğudur, hevenk olanı verir”, demişler. “Aman beni de dikseniz, ben de üzüm verirdim”, demiş. Hoca’yı beline dek toprağa gömmişler. Ahşam ol-

dukda bağın bir köşesinde ateş yakup herifler otururken Hoca üşümiş. Çabalayarak toprakdan çıkup heriflerin yanına gelmiş. “Hoca, neye geldin?” demişler. “Ben yerimi sevmedim, tutmadım, çıkdım”, demiş.

-348-

Hoca'nın dübüri gayet kıllanmış. Avratı demiş ki: “Ustura yok bari çıra ile yaksan olmaz mı?” Hoca dahi: “Vakıa kem dimedın karı”, deyüp çıra ile tutuşturmuş. Yanmağa başladıkda acısından osurmuş. Makadı tarafına bakıp: “Sen gül yüciceğim, komasan ateşe yanıyor”, demiş.

-349-

Hoca'ya sual etmişler ki: “Cenazenin sağından mı, solundan mı gitmenin kangısı efdaldir?” (demiş). Hoca dahi: “İçinde bulunma da neresinden gidersen git”, demiş.

-350-

Hoca deniz kenarında gayet susamış. Zaruri deniz suyundan içüp harareti teskin olmamış. Birkaç hatve gittikde ma-i leziz bulup içmiş ve takyesini doldurup deniz kenarına gelmiş. Suyı denize döküp: “Gör imdi tatlı su nasıl olur”, demiş.

-351-

Hoca'nın bir maslahatı düşüp husuli için İstanbul'a gelmiş, bir tarik ile tanzim edemeyüp aciz olmuş. Bir kimse kendüye demiş ki: “Kırk gün alettevali sabah namazını Ayasofya Camii'nde, mihrab önünde eda ile elabete muradın hasıl olur.” Hoca dahi kırk gün sabah namazın Ayasofya'da kılmış. Muradı husule gelmemiş.[Bir mes-cidde bir sabah namazı kılmış, muradı hasıl olmuş.] Ertesi gün Ayasofya'ya varup dergâh kapusundan içerü: “Yazık senin kıyafetine, oğlun kadar olamadın”, demiş.

-352-

Hoca, kalafat yerini seyr ederken bir kalyonu kalafata yatırmışlar. Sual etmiş ki: “Bunu niçün böyle ederler?” Demişler ki: “Bunu kunda[yağlı bez] yakup zift sürerler ki gayet tez yürür. “Hoca dahi mülahaza etmiş ki: “Acaba bizim eşeği böyle etsem olur mı?” deyüp evine geldikde, eşeğin ayaklarını köstekleyüp kunda ile ateş eylediği gibi eşek kösteği kirup kaçmış. “Hay katran sürmeden bak nasıl gidiyor?” demiş.

-353-

Hoca, berber dükkânının kilidini dörpi ile keserken subaşı rast gelüp Hoca'ya: "Ne yapıyorsun?" demiş. Hoca: "Bey, keman çalıyorum", demiş. "Ya sadası niçün çıkmıyor", demiş. "Sesi sabah çıkar", demiş.

-354-

Hoca evini yaptırmak için bir kalfa getürmüş. Tahminen şuraya bir oda, başa bir sofa, şu mahalle bir mutbah deyü tahmin ederken osurmuş. "Bah, şuraya bir ayak yolu lâzımdı", demiş.

-355-

Hoca teehhül etmiş. Beşinci günü bir çocuğu olmuş. Hemen bir divit, kalem ve kâğıt tedarik edüp başı ucuna komuş. Karı demiş ki: "Bu nedir?" Hoca: "Hemen beş günde doğan çocuk bir saatten sonra mektebe gideceğine şüphe mi var?" demiş.

-356-

Hoca görmüş ki bir cenaze götürürler. Bir karı ardından: "Kocacığım, seni bir yere götürürler ki hem karanlık, hem yiyecek yok, içecek yok, ocak yok", deyü feryad ederken, Hoca, oğluna: "Yetiş anana söyle, kapuyu açmasun, kapasun, galiba cenazeyi bize getiriyorlar", demiş.

-357-

Hoca çamaşırını yukayup, gömleğini ağaca sermiş. Rüzgâr gömleği düşürmüş. Hoca karısına: "Üzerime bir kurban lâzım geldi", demiş. Karısı: "Hey, niçin?" demiş. "Ya ben gömleğin içinde iken düşseydi bin pare olurum", demiş.

-358-

Hoca: "Kar ile etmek yemeği ben icad ettim ama ben hey dadımı bulamadım", demiş.

-359-

Hoca'nın konşusu bir kazgan çaldırılmış. Birinin yedinde bulup Hoca'yı mahkeme-

ye şahadete götürmüş. Kadı sual etmiş ki: “Bu kazgan kimindir?” Hoca: “Hey bu gün dünya, yarın ahret, bu kazgan bu adamındır”, demiş. “Sahih böyle bilür misin?” demiş. Hoca: “Hey beli, kil kutuluğundan berü bilirüm bunu, yedimde büyidi”, demiş.

-360-

Hoca bir gün görmüş ki, çarşıda bir eşek çamura saplanmış. Harekete mecali yok. Avratlar bu hali görüp üşüp eşeği çamurdan çıkarmışlar. Hacı avratlardan haz edüp ben de çamura düşeyim de avratlar beni de çıkarsınlar, deyüp çamura yatmış **ama** hiç halasa kimse gelmemiş. Galiba benim çamura düşdüğümü avratlar duymamışlardır. Varayım haber vereyim, deyüp eve gelüp karısına: “Ben çamura düşdüm. Avratlara haber ver gelüp beni çamurdan çıkarsınlar”, deyü tenbih edip, yine varup çamura yatmış. **Hoca'nın** karısı dahi feryad ederek konşu avratlarına: “Hoca çarşıda çamura saplanmış. Allah için varın halas edin”, demiş. Avratlar gülüp: “Hoca'nın çamura düşüğünü sana kim haber verdi?” demişler. Karı: “Hey a bu canım, kim haber verecek. Hoca'nın kimi var. Yine kendiciği geldi, haber verdi”, demiş.

-361-

Bir gün, gene, Hoca, pazara, şırlagan yağ almağa giderken bir dostı buni davet eyledi. Hoca içeri girüp gördü ki ol dostı olan adamın dişi ağırur. Hoca'ya sual eyledi. "Pazara giderim yağ almağa", dedi. Ol zarif birinin için yağ bardağının içine bevl edüb, yağdır, deyüb eline verdi. Hoca bardağı alub evine gelüb avratına: "İşte sana yağ", deyub verdi. Amma bevl olduğın bildi. Çünkü ol zarifin dişin ağırırdu. Heman Hoca biraz necaset kurusın bulub hab yapub bir kâğıda koyub ol zarifin evine varub gene hatırın sual eder. Ol ise dişinden feryad edüb durur idi. Hoca, heman habları çıkarıb: "Sultanım şol habları dişine ko, heman geçer", dedi. Ol zarif habı alub dişine kodı. Ol dakika bir keriha ağzına yayıldı. Hoca'ya sual edüb: "Bu hab nasıl habdır", dedi. [Hoca]: "Sizin veri verdiğiniz yağın tortusıdır", demiş

-362-

Gene bir gün, Hoca bir hımarara [eşeğe] binmek murad edüb, bineyim derken öte tarafa yere düşdi. Dört yanında olan şakirdleri gülüşdiler. Hoca gözin açub gördi şakirdleri kendüye gülüşürler: "Ne gülersiniz, evvel de yerde idim, gene yere düşdüm", demiş.

-363-

Hikâyet: Bir gün Hoca, tarlaya, ekin yolmağa gitdi. Amma yolmadan geri geldi. Avratı sordu ki: "Ekini niçün yolmadın?" Hoca: "Sabah, öğleye kalmaz kurtarırım", dedi. Karısı dedi ki: "İnşallah de." Hoca: "İnşaallah demesem de kurtarırım", demiş. Sabah, orağın alup giderken biraz atlu gelüb Hoca'yı kılağuz edüb ahşam olunca gitdiler. Hoca, gice nısfında[yarısında] evine gücile geldi. Kapusını dak eyledi. Hatun: "Kimdir?" dedikde, Hoca: "İnşallah benim", dedi.

-364-

Hikâyet: Bir gün Hoca bir karının iplik yumağını aldı. Birazdan karı çıkub halk içinde ağladı, der ki: “Adamlar bana hayf oldu. Bir ukıyye [okka] gelür iplik yumağımı aldılar.”, demiş. Hoca turamayub: “Şol karının iplik yumağını eline veresin de yüzün kara edesin”, demiş.

-365-

Hikâyet: Bir gün, Hoca oğlu ile giderken, görürler ki bir cenaze getirürler. Ol cenaze ardınca bir karıcık ağlayub dermiş ki: “Hay oğul! Günde bu kadar dürlü yemekler, içmekler yorgan, döşek içinde yaturken şimdi bir eve getirürler ki, ne yemek, ne içmek, ne yorgan ne döşek. Hasır bile yok”, demiş. Hoca’nın oğlu demiş ki: “Baba, bu cenazeyi galiba bizim eve getirürler”, demiş.

-366-

Latife: Yarandan biri, bir gün merhum Hoca Nasreddin’e sual etdiler ki: “Hak Taala kulunun rızkına kefiledir. Ya niçün yüzün suyun döküb andan bundan şım taleb edersin?” demişler. Hoca demiş ki: “Ya ben yüz suyu ile değirmen yürüdecek değilim”, demiş.

-367-

Hikâyet: Bir gün Hoca hatunına der ki: “Ey hatun, bir çanağa biraz yoğurt ko. Sabah oldukda Timurlenk’e getüreyim”, dedi. Hatun dahi bir çanağa yoğurt koyub hazır etdi. Çün sabah oldu. Hoca ol çanağı bir sim işleme abdest makramasına koyub, Timurlenk yanına vardı. Timurlenk eyitdi: “Ey Hoca, nedir bu?” dedi. Hoca eyitdi: “Sutanım, size tazece yoğurt yaptırdım. Yiyersiz ve bu makramaya abdest aldıkda silesiz”, dedi. Timurlenk makramayı çeküb aldı. “Ey Hoca! Bu makramayı işleyenün fercine yestehlemeli”, dedi. Hoca der ki: “Anı işleyen bunda yok. Şunun başma yestehle”, demiş.

-368-

Hikâyet: Bir gün Hoca’nın zahiresi dükenür. Heman hımarının üzerine bir heğbe koyub oğlunun boynuna bir büyük davul geçürüb bir kapuya geldikde oğlı davulu çalar. Hane sahibi gerek erkeğin gerek açuk kapuya çıkar. Hoca’yı görüb bir çanak zahire verir. Heğbeyeye koyub bir kapuya dahi varurdu. Lâkin gördi bir kanadı açık

kapu önünde oğlu davulı çalıyordu. İçerden kimse çıkmadı. Bu kere Hoca hımarını içeri çeküb varub ahıra bağladı. Oğlunun davul boğazında maan yukarı çıkub görür yar-ı saydü seda yok iken Hoca'nın kulağına bir seda geldi. Meğer hane sahibi hanım şehrin kadısı ile kavil edüb ol gün gelecek imiş. Hanım hamama girüb pak Yunub cariyelere der ki: "Tiz olun efendinin gelmesi yakındır", deyub sorar. Bu kere Hoca bu sedaları gözedince elbette bunda bir iş vardır, deyub dururken gördü ki karşısında bir şahane odasının orta yerde meclis-i müheyya. Hoca'dır oğlu ile yük içre girüb otururlar. Bir zamandan sonra hanım hamamdan çıkub ol odaya gelüb oturdu. Ol mahalde cariyeler gelüb eyitdiler: "Sultanım, işte efendi hazretleri geldi", dediler. Bu kere hanım yerinden durub, Efendiyi karşıladı. Cariyeler efendinin koltuğuna girüb odaya getürdiler. Efendi gelüb soyunub oturdu. Hanım da gelüb oturdular. Bade-i taam bade nuş edüb tamam germ olduklarında bunlar, atlular oyununa kalktuklarında, hanım eyitdi: "Efendi benim gönlüm şöyle bir oyun ister", dedi. Efendi: "Nedir ol oyun efendim?" dedi. Hanım eyitdi: "Benim kuvvetimin adı "akçakale" olsun. Seninkinin adı "sivrihisar" olsun. Ben akçakale'yi açub karşı durayım. Sen sivrihisar ile yürüyüş eyle", dedi. Hoca yük içinde oğluna dedi ki: "Oğlan, cenk üzre geldik. Sen cengi harbi boş koma", dedi. "Hele dur cenge mübâşeret eylesinler", dedi. Çünkü hanım akçakaleyi açub durdu. Efendi sivrihisarı eline alub hanıma doğru yürüyince, Hoca oğluna işaret eyledi. Oğlan birden bire davula çomağı vurunca heman hanım ve efendi: "Bu eyu alamet değıldir", deyüb odadan taşra olub soluğu çabuk aşağıda aldılar. Efendi: "Bu cin sadasıdır", deyub bir zaman bir birine bakub durdular. Ol demde Hoca fırsatı ganimet bilüb çıkub efendinin esbablarını ve sarığını alub, aşağı inüb, efendinin bir de nazik katırı vardı. Hımarı oğluna verüb, katırı kendi binüb, sürüp eve geldiler. Ama bu taraftan Kadı efendi ve hanım yukarı çıkmağa havf edüb bir cariyeye emretti: "Var bak yukarda kimse var mıdır?" dedi. Cariye pek havf ile varub pencereden bakdı. Kimse yok, Odaya girüb aşağı yukarı bakdı, kimse yok. Gelüb hanım efendiye haber verdi. Anlar da çıkub gördiler. Kadı efendinin gayri yüreği bulanub hanıma eyitdi: "Bu alâmet hayır alâmet değıldir. Zevki bir ahir ve kande idelim. Benim esbablarımı getürün gideyim", dedi. Varub efendinin esbablarını arayub bulamadılar. Hanım ve efendi bu hale hayran oldılar. Efendi eyitdi: "Olan oldu. Bakın görün ahırda katır durur mu?" Varub bakub gördiler. Ol da yok. Gelüb haber verdiler: "Yokdur." Efendi hazretleri hayret etdi. Tiz eline divit kalem alub naibe bir tezkire yazub, veren cariyeye ile bize bir kat esbab gönderesin, deyub cariyeye ile tezkireyi gönderdi. Naib efendi de tezkire mucibince bir kat libas verdi. Cariye alub efendiye getürdü. Giyüb evine geldi. Çünkü sabah oldu. Hoca Efendi, Kadı Efendi'nin esbablarını giyüb, katıra binüb doğru mahkemeye gitdi. Burada, Kadı Efendi mahkemede oturdukda gördi. Hoca kendi katırı ile mahkemeye çıkageldi. Kadı Efendi bunda bir hikmet vardır, deyub kapudan karşılayub: "Efendi bu katırı ve bu esbabları kanden aldınız?" dedi. Hoca eyitdi: "Sultanım, dünki gün Akçakale ile Sivrihisar bozgununda elime girdi", de-

yince kadı, hal ne yüzden olduğunu duyub, tutub, dönüb bakar: “Efendi, çünkü mal ganimetdir, size müstehakdır ve belki ey Hoca, deveyi gördün mü?” “Yeden ölsün kim Sultanım keşki devenin bahasın da verirsiniz ol zaman hiç söylemem”, dedi. Bu kere Kadı Efendi, yığirmi altun hakkı sükut verdi ki sırrı taşra çıkmaya. Bu kere Hoca Nasreddin, Kadı Efendi’ye veda edüb taşra çıkub, katıra binüb sürüb, evine geldi. İşte Hoca Nasreddin Efendi’inin hikâye-i garibesi bunda tamam oldu.

XV. HİKÂYET-İ NASREDDİN HOCA (OXFORD YAZMASI)

-369-

Bir gün, Hoca hamamdan çıkup giderken bir kişi Hoca'ya: "Sıhha", der. Hoca ne diyeceğini bilmeyüp: "Be-ribba, be-ribba", der. - El'an şimdi hayal-i zıll oyununda, "be ribba" demek andan kalmışdır.

-370-

Bir gün Hoca konşuluğunda bir eşek alup dağa oduna giderken yolda bir taşkın çaya uğrayup üzerinden geçerken akındı eşeği toparlayup alup gider. Hoca çare edüp eşeği kurtaramaz. Ol kasavet ile eve gelüp otururken eşek sahibi gelüp Hoca'dan eşeği ister. Hoca eydür: "Fülan çaydan geçerken eşeği akındı alup gitdi"... Kadı Hoca'dan şahid ister. Hoca eydür: "A efendi, ol zamanda hazır ademler olaydı, kimi eşeği başından, kimi kuyruğundan, kimi ayağından tutup kurtarurlardı", der.

-371-

Bir gün Hoca'yı bir avratla basup kadıya götürürler. Kadı, Hoca'yı görür, eydür: "Kişi gerçek şol işi sen işledün mi?", der. Hoca zekerine yapışup eydür: "Anda girişüne, çıkışuna gözler ermezdi. Gel bunda Kadı Efendi'ye cevabın ver", dedi.

-372-

Bir gün Hoca karısına eydür: “A karı, gel, sen de, ben de bugün hamama varalum. Andan gelüp sen gelin ve ben güveği olalum ve birbirimizden tatlu tatlu murad alalum”, der. Karı da eydür: “Kaygana pişirüp hazırlayalum ki geldüğümüzde yiyelüm”, deyüp bir tavada kaygana pişirüp bir yerde saklayu kor. Giderler. Meğer Hoca’nun bir akil oğlu var idi. Babasının ve anasının bu musahabetlerin işidür. Bunlar gitdükten sonra, oğlu kayganayı bulup yer ve bunları gelsün deyü bekler. Der’ akab bunlar dahi gelüp otururlar. Hoca eydür: “A karı, ben şimdi neye benzerem?” Karı eydür: “Otuz yaşında bir yiğide benzersin.” Karı dahi eydür: “A koca, ben şimdi neye benzerem?” Hoca eydür: “On beş yaşında geline benzersin.” Hoca’nun oğlu dahi yidüğü kaygananın tavaşın başına geçürüp eydür: “A baba, ya ben şimdi neye benzerem?” Hoca eleminden: “Şu orosbı anan fercine benzersin”, der.

-373-

İttifak bir padişah ormanın yamndan askeriyle giderken önüne birden Hoca çıkar. At ürküp padişahı yere çalar... Padişah: “Götürün, öninde boynun urun. Ne uğursuz herifmiş”, der. Hoca: “Uğursuz sensin ki benim başım senden ötürü gidip helâk olurım”, deyince azat edilir.

-374-

Meğer bir gün Nasreddin Hoca pazarda giderken bir avrat gördi. Heman bu avratın önüne geçüp dedi kim: “Hay, bola ferc satar mısınız?” Ol avrat dedi kim: “Vay şol er delürmüş.” Nasreddin Hoca eyitdi: “Ya zeker alur mısınız?” dedi. Avrat dedi kim: “Vay, şol er gerçekten delü olmuş ancak”, dedi. Nasreddin Hoca eyitdi: “Beh ey emcüğün etdüğüm, Ya ferc satmazsın, zeker almazsın, pazarda ne maslahatun var?” demiş.

-375-

Hoca’nın bir danası var idi. Bir gün otın ve suynın karısı ve bir gün Hoca verürdi. Böyle nevbet ile verürlerdi. Amma bir gün nevbet Hoca’nın idi, amma ol gün Hoca’nın konşusunda bir düğün var idi. Hoca’nın hatunu ol düğüne davet olunmuş idi. Hoca eyitdi: “Gel seninle hab turalım. Her kim söylese bugün danaya otın ve suyn ol versün”, dedi. Karısı dahi kail olup “hab” dediler. Hoca evin içine girüp oturdu ve karısı düğüne gitti. Amma meğer şehrin taşrasında bir bölük gurbet çingânları konup ve karıları şehrin içine yayılup buldukları yerde kelepur ederler

idi. İttifak biri Hoca'nın evine girüp bakup görür kim asla ses ve sada yok. Evin taş-rasında bir şey bulamayup içerü Hoca'nın yanına girüp Hoca'yı gördüklerinde biraz durup bakup görür kim Hoca'da asla nutuk yok. Heman evin içinde arayup her ne buldı ise devirüp devşirüp torbasına doldurdu. Bakup görür kim, Hoca'da yine nu-tuk yok, heman gelüp başından sarığın ve kavuğun alup, yine hiç söylemez. Amma Hoca eydür: "Eğer söylersem danaya su vermek lâzım gelür." Asla mukayyed ol-maz. Çingâne karısı dahı kapudan taşra olup gider. Amma düğünde taam çıkup bir sahan içine bir mikdar taam koyup: "Hoca'ya götürüyüm", deyüp eve gelür. Görse kim evin içinde bir şey kalmamış. Heman karı nutka gelüp eyitdi: "Bre koca, kamı bu evin içinde olan eşya, nice oldı?" dedikde, heman Hoca eyitmiş: "Ey karı, işte sen evvel söyledin. Var imdi bugün danaya suyu ve otı sen ver", demiş.

-376-

Bir gün, Hoca ahir diyardan bir kimse oturup musahabet ederken herif genirür. Hoca eydür: "Ayıp değil mi? Niçün şöyle etdün?" Herif eydür: "Bu genirmek bizüm diyarda ayıp değildir", der. Birazdan Hoca dahı osurur. Herif eydür: "Hay Hoca, n'eyledün ya, bu ayıp değil mi?" der. Hoca eydür: "Bu dahı bizüm diyarda ayıp değildir", dedi.

-377-

Bir gün, Hoca giderken yolda bir batağa düşer. Bir herif yolda geçerken Hoca'yı bu halde görüp eydür ki: "Nice [verürsin] ben seni bu balçıkdan çıkarayım?" dedi. Hoca eydür: "Hiç." Herif hemandem Hoca'yı balçıkdan çıkarur. Hoca dahı doğ-rulup evine gitmek ister. Herif eydür: "Kande gidersin? Benim hakkımı ver, andan sonra git", der. Hoca eydür: "Senün hakkun nedir?" Herif eydür: "Bana hiç ve-reyin dedün, anı isterem", dedi. Hoca eydür: "Hiç demek yok demekdür. Hiç yok verilür mi?" der. "Elbette, her ne ise ver", der. Hoca ahir aciz olur, eydür: "Gel eve, hiçi sana vereyin". Eve gelürler. Hoca varup bir boş çömleği getirüp herifün önüne kor. Herife eydür: "Elünü muhkem yum, dahı çıkar" der. Herif elini muhkem yumar, dahı çıkarur. Hoca eydür: "İmdi aç." Açar. Hoca eydür: "Elünde ne var?" Herif eydür: "Hiç" Hoca eydür: "İmdi, aldun hakkunu, var git", der. Herif dahı n'eylesin? Naçar alup gider.

-378-

Hoca'nun köyünde bir ağır taş var idi. Bin kantar gelürdi. Bir gün Hoca şehr halkını cem edüp eydür: "Ben şu taşı kaldurup götürerem." Bunlar eydür: "Hey Hoca,

işbu taşı adem oğlanı hiç götürebilir mi?” Hoca eydür: “Ben dua edeyim, siz amin deyin, ben götürürem. Heman söylen: götüreceğ olursam bana ne verürsüz?” Bunlar eydür. “Her kişi hallü halince akça versün”, dediler. Hoca eydür. “Heman devşürün.” Bunlar da halince akça cem edüp Hoca’ya verürler. Hoca, akçayı alup saklar. Badehu dua edüp taşun yanına varup durup sükuta varur. Halk bakışup dururlar ki Hoca taşı kaldura. Görseler ki Hoca’da ol hareket yokdur. Eydürler: “Hoca, taşı kaldurup götürsen a!” Hoca eydür: “Siz taşı arkama kaldurursanız, ben götüreyim”, der.

-379-

Hoca eşeğin zayı edüp ararken ittifak bir herifde bulur. Eydür. “Kişi, bu eşek benümdür.” Herif eydür: “Senün idüğü neden malumdur? Vermezsin.” Muhassal-ı kelâm çekişerek kadıya gelüp mürafa olurlar. Evvela Hoca eşeğin ister. Herif eydür: “Eşek benümdür. Vermezsin.” Kadı eydür. “Eşek kimün elindedür?” Herif eydür: “Benüm elümdedir.” Kadı Hoca’ya eydür: “Eşeğün nişanı var mıdır? Ve senün idüğü neden malümdür?” Hoca eydür: “Benüm eşeğüm okumak bilür. Önine kitap konuz, okumazsa benüm değıldür.” Kadı ve cümle halk buru makul görüp ve eşeğün önine bir kitab koyup ırakdan durup temaşa ederler. Andan eşek kitabı diliyle açar ve maklabın kaldurup kâğıtların diliyle bir bir tamamet dönderür. Andan sonra anırmağa başlar. Meğer Hoca’nun adeti imiş ki kitabınun kâğıdları arasına arpa kor idi. Eşek de ol kitabun kâğıdların diliyle açup arpaları yerdı. Yine eyle sandı. Bu kere gördi ki arpa yokdur. Anırmağa başladı. Hoca eydür: “Müslimanlar, kitabı tamam okuyup şimdi dua etmeğe başladı.” Kadı ve halk eşeğün bu işini görüp dahı eşeği Hoca’ya teslim edüp verdiler.

-380-

Hoca’nın ülkesinin padişahı bir başka vilâyet padişahı ile cenk etmiş. Hoca’yı esir alıp padişaha iletirler. “Asın!” der. Hoca: “Oh ne yavuz haz ettim, hemen öldüydüm.”, der. Padişahın hoşuna gider, Hoca’yı salıverir.

-381-

İttifak Hoca’yı Timurlenk’e elçiliğe gönderürler. Hoca gider. Timurlenk’e haber ederler. Elçi gelür. Hoca’ya karşı getirüp saraya kondururlar. Ziyafet oldukdan sonra Temürlenk Şah’a buluşur. Temürlenk eydür.: “Padişahunuzun senden gayrı söz bilür ademisi yok mıydı ki seni elçiliğe gönderdi?” Hoca eydür: “Niçün olma-ya? Amma herkese münasibin gönderürler”, dedi.

-382-

Bir gün Hoca taşradan gelüp görür, hatunı bir büyük tencere ateş üzerine koyup kaynadur. Hoca sandı ki karı ölmüşleri canı için aş pişürür. Evden taşra çıkup imam ve müezzin ve cemaata haber eder: “Evde taam pişürmüşler, gelün, varalum, yeyelüm.” Cemaat: “Hoş”, deyüp Hoca ile eve gelürler. Hoca eydür: “Siz kapuda durun. Ben içerüye gireyim, taam olduysa haber vereyim”, deyüp, Hoca içerü girüp görür meğer karı iplik kaynadur imiş. Açmaz, kor. Bir zamandan sonra kapu kakarlar: “Hoca nice oldı?” deyü sorarlar. Hoca cevap vermez. Yine bir dahı çağırurlar: “Nece oldı, Hoca bunda mıdur?” derler. Hoca içerüden cevap eder ki: “Bunda değıldür.” Cemaat eydürler: “Hoca sen değıl misin? Niçün yalan söyler-sin?” Hoca eydür: “Taam vardur dedüğimde inandunuz ya şimdi bunda değıldür, dedüğimde niçün inanmazsınız?” der.

-383-

Bir gün, bir herif ağaca çıkar inemez. Bir alay ademler cem olurlar: “Nice endirsek?” deyu müşavere ederken Hoca çıka gelür. Görse hal böyle, bunlara eydür. “Tez bana bir ip getirün; size bunu endüreyin”, der. Bir ip getirürler, Hoca’ya verürler. Herife eydür: “Şol ipi tut, belune muhkem bağla”, deyü ipün bir canibin yukarı atar. Herif tutar, beline muhkem bağlar. Hoca ipün bir canbin muhkem tutar, çeker. Dermend herif ağaca sarmaşı görür, kabiliyet olmaz, yere düşer, helak olur. Hazır olanlar eydürler: “Hay Hoca, n’eyledün? Hata kıldun.” Hoca eydür: “N’eyleyeyin? Geçende bizüm evde kuyuya bir adem düşdi, iple çekdük, çıkarduk, hiç nesne olmadı”, der.

-384-

Bir gün, Nasreddin Hoca bir kalıça [küçük halı] satarken bir hanım dahı sual eder: “Kaç akçaya?” Hoca der ki: “Ferc mukabelesinde”. Hanım dahı bir halayık Hoca’ya verir. Tamam iş olduktan sonra kalıça talep eder. Hoca der ki: “Kalıça vermem. Ben seninle barışdım.” Hanım der ki: “Ey, imdi gel. Amma ben kibar kızıyım. Ben senin üstünde, sen altımda olacaksın. “Pek eyi” der. Tamam iş bitdikden sonra: “Kalıça ver, hey sefih”, Hoca der: “Vermem. Zira gerek idi ben seni edeyim, sen de ise beni eyledin.” Hanım der ki: “Ey imdi gel. Ne şekil istersen” Tamam etdikden sonra: “Kalıça ver” Hoca der ki: “Vermem. Zirasen beni bir kere ben dahı seni bir kere eyledik. Kalıça vermem.” Hanım der ki: “Çık git behey sefih. Senden kalıça alınmaz.”

-385-

Hikâyet: Bir gün Hoca bağçesine sarımsak diküp dibine tükürür ve dedi ki: “Görüp göreceğin su budur”, demiş.

-386-

Hikâyet: Bir gün Hoca’ya bir müsafır gelüp kapuyı çalup, Hoca kapuyı açup herife demiş ki: “Sen kimsin?” Herif: “Tanrı müsafiriyim”, dedi. Hoca herifi alup mescide getürüp: “Bu Tanrı’nın evidür. Tanrı müsafiri bunda olur”, demiş.

-387-

Hikâyet: Meğer Hoca’nın hatunı hamile imiş. Vakti gelüp ebe kadın gelür. Geceye müsadif etmekle kimse bulunmayup ebe kadın Hoca’ya: “Bir mum getir. Hizmet Sana düşdi”, dedi. Hoca dahı naçar, bir mum yakup hatununun önünde durur. Hele hatum vaz’ı-ı haml eder. Hoca dahı mumı alup giderken kadın eyitdi: “Dur, Hoca! Bir çocuk dahı vardır.” Hoca eyitdi: “Zahir ikiz imiş”, deyüp mumı yine getürür. Bir masum dahı doğurur. Yine Hoca mumı alup taşra gidecek vakıtta, yine ebe kadın: “Dur, Efendi!. Gitme; bir çocuk dahı vardır”, dedükde, Hoca, heman mumı üfleyüp söyündürdi. Ebe eyitdi: “Efendi, mumı neye söyündürdün?” dedi. Hoca

eyitdi: “Aydınlığı gördiler de veledler birbiri ardınca yürüyiş eylediler”, demiş.

-388-

Hikâyet: Bir gün, Hoca kaçan çamaşur yumak murad eylese, hikmet-i ilâhi, yağmur yağar imiş. Gene bir çarşıya sabun almağa gider. Yine yağmur yağmağa başlar. Hoca görür ki, yağmur yağar, sabun aldığı adama eyitdi: “Şol peynirden bana bir okka ver”, dedi. Herif eyitdi: “Hoca, bu sabundur, peynir değildir”, dedi. Hoca eyitdi: “Ben de bildüm, sabundur. Lâkin yağmur yağmasun deyü peynir derim”, demiş.

-389-

Hikâyet: Bir gün Hoca'nın arkasında bir çıban çıkmış. Kızına göstermiş. Kızı: “Baba kızarmış”, dedi. Hoca tekrar ehline göstermiş. Ehli: “Koca, ağarmış”, dedi. Hoca eyitdi: “Bu nice haldir, baştan göte varınca bir doğru haber yok”, demiş.

-390-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya namaz sorucu eyitdi: “Sen namaz kılar mısın?” dedi. Hoca eyitdi: “Ne heves etdim ve ne de ol bana nasib oldu”, demiş.

-391-

Hikâyet: Bir gün Hoca'ya: “Taamlardan kangıyı seversin?” dediler. Hoca: “Baklava ile börek”, demiş.

-392-

Hikâyet: Bir gün Hoca hasta olmuş. Bir devletlu kimesne gelüp hatırın sorub: “Ey Hoca, canın ne ister?” dedi. Hoca eydür: “Pilav ister”, dedi. Herif evine gelüp, bir büyük sahan pilav bişürüb, getirüp Hoca'nın önüne kor. Hoca dahı yemeği tekmiil yedi. “Ey Hoca, hastasın, bu kadar pilav zarar etmez mi?” dediler. Hoca eydür: “Bir sahan pilav ne kadar zarar edecek?” demiş.

-393-

Hikâyet: Bir gün Hoca minare dibinde tururken sual eylediler ki: “Buna ne derler?” Hoca dahi minareye bakub der ki: “Bu aslından kuyu imiş. Şimdi için taşra çevirüb kurusun deyu güneşe komışlar”, dedi.

-394-

Hikâyet: Hoca damdan düşüb ahbabları başına cem olup: “Nedür halin?” dediler. Hoca: “İçinizde damdan düşmüş varsa benüm halimden ol bilür”, dedi.

-395-

Hikâyet: Bir gün, Sultan Alaeddin ziyafet edüp cümle ulemayı davet edüb Hoca’yı dahi davet eyledi. Hoca, İmad ile beraber gittiler. Alaeddin’in hanesine vardıkda, Sultan Alaeddin, Hoca’ya tazi[m edüb] ikram ile eline bir elma verdi. Hoca alub, fi’l-hal Sultan’ın yanında ısırıldı. Heman İmad, Hoca’yı تنها çeküb eyitdi: “Hoca! Ne aceb küstahlık edüb elmayı verdüğü gibi ısırıldın?” dedi. Hoca eyitdi: “Ya nice edeyim?” dedi. İmad eyitdi: “Koynuna koyub sonra (taam) ısırma idin”, dedi. Badehu, taam getürdiler. Sultan, Hoca’yı yanına alub taam yerken, taamda tavşan bişirüb üzerine yoğurt dökmişler. Ortaya gelüb, Sultan, Hoca’ya ikramen önine tavşanın budın kodı. Hoca, fi’i-hal alub koynına kodı. Sultan eyitdi: “Hoca, niçün koynuna sokdun? Esbabın rüsvay olur”, dedi. Hoca eyitdi: “İmad’a uyan bundan alâ olmaz ya”, demiş.

XVIII. HİKÂYET-İ MOLLA NASREDDİN (ŞİRAZ YAZMASI)

-396-

Hikâyet: Bir gün Hoca Nasreddin gördi kim bir tavulcı tavul çalar. Hoca'dur, varur bunu dinler. Tavulcıya eydür: "Getür göreyim, ben de çalabilir miyim?" der. Tavulcunun elinden alur bir mikdar çalar. Heman-dem gidiverür, bir tenha yerde bir değirmen var idi, ol değirmenün içine girdi ve yatdı. Bir zamandan sonra birkaç dane ayular geldi, bu değirmen içine girdiler. Un yemeğe başladılar. Ayular oynamağa başlar. Hoca çalar, bunlar oynar. Meğer bir kocacuk kişi var idi. Eşeğine çömlek yükletmiş giderken işitti kim bir yerde tavul havul çalunur. Herif eydür: "Belki şu arada düğün vardır. Varayım ben çömlekten satayım ve hem düğünden aş yiyeyim", deyüp geldi, gördi kim bu tavul değirmende çalınur. Herifdür değirmen kapusına gelüp kapıyı açdı. Heman ayular kapudan çıktılar, girdiler. Hoca dahi çölmekçinün berk yakasın aldı: "Ben hoşça ayuları oynadıyordum. Sen niçin kaçırdun, tiz bul", dedi. Çömlekçi fırsat bulmadı ki kaçsın. Ahir Hoca eşeğiyle çömleğin alup ve cümle çömleği kırdı. Eşeğe odun yükletti. [Eşeğe] siz bu yoldan git ben bu yoldan giderim" dedi, dahi salıverdi, gitti. Seğirderek evine geldi. "Karı hiç eve eşek geldi mi?" Karısı eyitdi: "Yok." Hoca eyitdi: "Hele şükürler olsun, ben eve eşekden evvel geldüm" ve dahi sevinerek eşeği karşılamağa gitti. Hoca'dur, eşeği arayı gördi, eşeği bulamadı ve bir kişiye rast gelüp sordı. Ol kişi eyitdi: "Gördüm, senin eşeğin filân yerde kadı olmuş", der. Hoca dahi ol şehre geldi. Eteğin arpa ile toldurdu. Heman kadının önüne vardı. "Arpa, arpa" demeğe başladı. Kadı: "Görün ne söyler şol adem deli midür?", dedi. Hoca eydür: "Çün söylemeği ko, semerün kanı, n'eyledün?" dedi.

-397-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin Hoca, kasavet ile gelürken bir karıya rast gelür. Karı, Hoca'ya: "Hay Hoca, nereden gelürsün?", der. Hoca dahi gazabla eyitdi: "Nereden gelsem gerek, cehennem dibinden gelirim". Heman Hoca böyle dedüğü gibi karı ağlamağa başladı ve dahi eyitdi: "Hoca benüm oğlum anda görmedün mi?" Hoca eyitdi:

“Gördüm, cehennemde borçlu olmuş, cennet kapısında bakla satar”, dedi. Karı eyitti: “Aceb borcu çok mı ola?” dedi. Hoca eyitti: “Bin akçadur.” Ol karı meğer devletlü kişinin karısı idi ve kocası evde yoğdı. Heman ol bin akçayı alıp Hoca'nun önine geldi ve eyitti: “Ey Hoca, yine gitmez misin?” dedi. Hoca eydür: “Şimdicek giderem” der. Karı eyitti: “İmdi sana bin akça ve hem bir ton ve bir gömlek oğluma ver kim benüm oğlançuğum borcundan kurtarasın”, dedi. Hoca dahi akçayı alup gitdi. Karı ağlamağa meşgul oldı. Kocası dahi çıka geldi. Gördi karı ağlar ve eyitti: “N'oldun?” Karı eyitti: “Oğlancuklardan haber aldım. Cehennemde borçlu olmuş, cennet kapusunda bakla satar imiş. Anunla öde[mesi] gerek imiş. Hele ben de bin akça[yı] gönderdüm”, der. Herif eyitti: “Kimün ile?” Karı eyitti: “Hoca geldi, anunla gönderdüm”, dedi. Heman dem herifün can başına sıçradı ve eyitti: “Ne tarafa gitdi?” deyüp, Hoca'nın ardına düşdi. Gitmede. Bu yanda Hoca gördi kim ardından herif geliyor. Meğer ol arada bir değirmen var idi. Hoca ol değirmenciye eyitti: “Hay değirmenci, şol gelen çavuşı gördün mü? Seni asmağa gelür”, der. Değirmenci eyitti: “Aceb neylerem?” Hoca eydür: “Getür esbabuni ben giyeyim. Sen de benüm esbabum gey ve şol değirmen öninde olan ağaca çıkup otur”, der. Ol herif dahi değirmene geldi, gördi kim bir değirmenci var, ayruk kimse yok. Ol ise Hoca'ya eyitti: “Bre değirmenci! Bunda bir adem geldi mi? Hoca hiç söylemedi amma göziyle ağaca işaret eyledi. Herif bakdı gördi, değirmenciye Hoca sanup ağaca çıkmak istedi, çıkamadı. Hemanden soyunup uryan olup atını ve tonunu Hoca'nun eline tut deyup verür. Kendisi yukarı ağaca çıkdı. Heman dem Hoca, herifün esbabların geyüp atına binüp karşı turdı. Eyitti: “Hay ağa, sana benzer miyem?” dedi. Heman yola revane oldı. Herif çağırı kaldı ve Hoca'nun esbabın geyer değirmenci bir bön adem idi: “Elbette bu çavuş beni öldürür”, deyup kendisün ağaçdan bıragup öldi. Çavuş dahi bu hali görüp ağaçdan indi. Yalın ayak haramiler gibi esbabı yok, evine geldi. Karısına ahvali bir hikâye eyledi.

-398-

Hikâyet. Bir gün, Hoca, bir eve konuk oldı. Hele Hoca'yı taam ile ziyafet etdiler. Taamdur yendi ve şükür denildi. Döndiler, Hoca'ya eyitdiler: “Hoca, bize Tebareke suresin okuyiver”, dediler. Hoca eydür: “Beni Tebareke'ye sıkman, size ilâhi söyleyeyim”, dedi.

-399-

Hikâyet: Bir gün Nasreddin Hoca bir kuyudan su çekmek isterken kuyunun içinde Ay'ı görmüş. Meğer Ramazan ayının ikinci gecesi idi. Dönüp eydür: “Belli kim gözime giresin”, dedi.

-400-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün birkaç herifler eyitmişler: “Hoca’ya bir naziklik geçelim.” Berü yolun başına durmuşlar. Hoca gelüp birisine uğramış. Eyitmiş: “Hay Hoca! Şol atçağuzı neye aldın?” demiş. Hoca eyitmiş: “Hay! At değildir”, demiş. Varmış birine dahi uğramış. Ol dahi böyle demiş. Hoca dahi: “Değildir”, demiş. Hasılı Hoca’yı bunlar inandırmışlar. Herifin biri: “Hoca. Buna binsen e”, deyince Hoca eyitmiş: “Hoş.” Ayağın salıvermişler. Hoca, heman bindiği gibi almış, gidivermiş, bünlüyü bünlüyi yere urmuş. Belin tutarak kalkmış. Hoca: “Ben bunu bilür idim, illâ beni bana komadılar”, demiş.

-401-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün Hoca’nın oğlu eyitti: “Eller şiir der, ben de derim”, deyub turub gider. Meğer karşuda, ağaç dibinde bir pınar var imiş. Hoca’nın oğlu eydür. Ol dahi anda varub eyitdi: “Şu karşı ki ağaç dibinde bir pınar var”, deyub şiir söyledi. Anası yanına gelüb şöyle bir şiir yaptım, deyub söyledikte, avrat, Hoca’ya bildirür. Hoca eyitdi: “Alem-i halkı cem edüb ziyafet yabup oğlumuz akıllı olduğu şükranesi”, deyub andan halkı cem ederler. Andan ol sözi halk katında

okur, halk gülerler. Anası eyitdi: “Kurban olayım evlâdım, oğlum bülbül diline”, dedikte, Hoca: “Avrat yabana söyleme, oğlana göz değdürürsın”, demiş.

-402-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün Hoca bir mağarada görmüş bir eşek yatur. Hemen buna saldırmış, tamam üstünde iken iki herif geldi. “Bre n’eylersin?” deyince, Hoca görür olmaz: “Zekerim ile eşeği kaldırdım”, demiş.

-403-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün Hoca bir yere giderken, gördü ki bir aygır yundi aşmak ister. Yund da çifteler. Hoca hemen durur, eve gelir eydür: “Karı bir tatlı iş gördüm, öğrendim. Dur sana öğreteyim, deyüb amıma sen de durma çifte sal, ben yapmak istedikçe.” Avrat dahi öyle eder. Hoca kala kalur, avrat çifte salar. Hoca’nın kasiğini yarar. Hoca eyitdi: “Edeyim aygırı da, yundu da, filân edişlerini de”, demiş.

-404-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün Hoca evinden taşra çıkar. Yol azup evin arayup bulamaz. Yolda bir herife uğrar, eydür: “Be karındaş, hiç evimi gördün mi?” dedi. Herif. “Evet, beli, gördüm. Yolda düşüp gider. Kande gidersin? dedim, Geyikli Baba’ya şeyh oldum, anda giderim, dedi.” Hoca Rahmetullahialeyh gerçek sanup, sürüp Baba Sultan’a vardı. Baba da zariflerden idi, buni görüp, karşı gelüp tek-yeye kondurdılar. Hoca eyitti: “Evimi gördünüz mi?” dedi. Bunlar: “Beli, geldi, gördük ve sana gönderdik.” Hoca gitmek ister. Komayup: “Bu gece bunda yat, sabah gidersin”, derler. Hele ol gece anda kalur. Hoca’nın, sabah, sakalın tıraş ederler. Sabah durur, yola girer. Bir pınarda elin yüzün yurken sakalı yok, görür. Eyitdi: “Eyvah! Gördün mü? Beni değışmişler, yerime bir kalenderi vermişler”, deyup evine gelüp: “Karı! Haberin var mı? Beni değışmişler, yerime bir kalender vermişler”, demiş.

-405-

Hikâye-i Nasreddin Hoca: Meğer bir gün Hoca Arabistan’a varmış. Ulema-i Arab buna ziyafet etmişler. Araya mesele bırakmışlar. Cümle mesaile Hoca cevap vermiş. Andan eyitmiş: “Benim dahi iki meselem var. Eğer bilürseniz Rumilerden siz

yeğsiniz, eğer bilmezseniz Rumiler sizden yeğdür”, dedi. Anlar dahi bu kavle razı olup Hoca eyitdi: “Evvel-i mesele budur ki: Girdi gire. Girmede gire. Ne girdi, ne gire.- İmdi cevap isterim” dedi. Anlar dahi fikr edüp cevap verememişler. Yine Hoca’dan manasın sormışlar. Hoca eyitdi: “Girdi gire: Adem Peygamber’dür kim Cennete girdi gire.- Girmede gire: Ümmet-i Muhammed’dür kim Cennete girmede, girse gerek. -Ne girdi ve ne gire: Kâfirlerdür ki giremezler.” Bu cevabı işittiler, cümle ulema Hoca’ya tahsin edüp: “Ol bir mesele dahi söyle” dediler.

Hikâye-i Hoca Nasreddin:

Es-sema-i yıldızat güneş doğar bataruha:

Ve fi'l- bahri balıkat, adem görse kaçaruha;

Ve fi'l- cibali şecerat , balta girse keseruha;

Ve fi'l- lahmi nan, Hoca görse yiyeruha,

dedikde, ulema-i Arab bunu işitdikde aciz kalup Rumileri kendülerden yeğ bilmişler.

-406-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün İmad’a:”Sureti hastalığa ur. Görelim Hoca ne söyler?” demişler. İmad dahi öyle etmiş. Hoca bunu görmeğe gelmiş. Eyitdi:”Beni bilür misin?” İmad eyitdi: “Eskici Kara Koca değil misin?” Hoca: “Sağlık yerine taş.ğım ele alasin meğer”, deyüp çıkup gitdi. Ardınca adam gelmiş. “Öldi. Gelin namazın kıldırın”, demiş.

-407-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün Hoca çiftiden gelür. Meğer karısının bir oynası var imiş. Hoca karısına eyitdi: “Filân dağın ardında Hızır gelmiş. Cümle halk duasın alurlar. Ben de varup hayır dua aldım. Var, sen de al; muradın iste”, dedi. Avrat Hızır’a gider. Hoca fil’hal tebdil-i came edüp avratından evvel ol depenin ardına varup oturur. Avrat varur, buni selâmlar ve eydür: “Ya Hızır! Senden rica ederim ki dua edesin, Hoca’nın gözleri kör ola. Ben herifim ile Hoca’nın öküzün boğazlayup yeyelim”, dedi. Hoca dahi başıyla işaret edüp: “N’ola”, dedi. Ba’dehu avrat gitdikde Hoca yine ondan evvel evine gelüp oturur. Karı geldikde: “Hacet istedin mi?” dedi. Karı: “Beli. Hoca muammer olsun, dedim”, dedi. Birkaç günden sonra Hoca eyitdi: “A karı!. Benim gözlerim görmez oldu”, dedi. Velhasıl Hoca günden güne kendüye körlük izhar edüp: “Kör oldum”, deyüp oturdu. Başladı avratın herifi, Hoca âmadır, deyu aşikâre gelüp gitmeğe. Bir gün avrat herife eyitdi: “Duamız kabul olup Hoca da kör oldu. Gel imdi öküzü boğazlıyalum,” deyüp boğazladılar. Herif geldi, Hoca’nın karşısında bi-perva

oturup et doğrar idi. Hoca karısına eyitdi: “Karı!. Getir benim ok, yayım”, dedi. Karı eyitdi: “A koca! Gözlerin görmez, n’eylersin?” dedi. Hoca eyitdi: “Yiğitliğim hatırıma geldi”, dedi. Herif işaret eder, karı da verir. Hoca dahi aşağı yukarı yay çekerken, herif meğer bir kile üzerine oturmuş idi, herifin husyesine bir ok urur, kileye mıhlar. Herifdür, kaçır, kile bile gider. Ardınca: “Unlu bir kiledür, bırak”, deyu çağırır.

-408-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Kaçan minbere vaaz etmeğe çıksa ahşama dek minberden inmez imiş, kendini unudur imiş. Bir gün buni İmad’a demişler. İmad dahi Hoca’ya demiş. Hoca eyitdi: “Ya nice edelim?” İmad eyitdi: “Vaaz etmeğe çıkduğun vakit zekereüne bir ip bağla, ipin ucun ben tutayım. Kaçan inecek vakit oldu, ipi ben çekiveririm. Siz dahi dua edüp inersiniz”, demiş. Hoca da bu kavle razı olup, bir gün vaaza çıkarırken ipin bir ucu İmad’ın elinde. Hoca çıkarken ip boynuna dolaşup çekildi. Hoca dahi İmad çekiyor sanup dua eyleyüp gerüye döndü. Halk cem olup: “Hoca. Niçün böyle eyledin?” dediler. Hoca: “Ya n’eyleyim? İmad ipi çekdi”, demiş.

-409-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün Hoca bir meyyite varur. Buni getirüp sine korlar. Evine gelürler. Dane piriñç getirürler, yerler. Artanın Hoca’ya: “Sen getir”, derler. Hoca, destimalın açup doldurur. Sürüp eve gelür. Yerler, barındası evinde dahi dane bişürürler. Ortaya geldikde Hoca destimalın açar, daneyi aktarır. Karısı eydür: “Hay Hoca n’eylersin?” Hoca eydür: “Hay Hoca’nın avratı mısın? Evvelden söylesen e. Ben kendümi yabanda sandım. Hay meğer evde imişim”, demiş.

-410-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün, Hoca giderken bir bölük fıkaraya düş olur. Eyitdi: “Gelin evde size lut vereyim”, deyup alup bunları evine getirür. Eydür: “Şuracıkda durunuz. Ben gireyim, çıkarım”, deyup içerü girer. Evde lut yokmuş. Bir büyük haramı var imiş. Alup taşra gelüp eyitdi: “Eğer lut olaydı size çok şunun toluşu lut verirdim. Ne büyük çanakdan, görün mestur olsun”, deyup kapudan yab yab içeri gelmiş.

-411-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Hoca’nın yol üzerinde bağçesi var imiş. Meğer ağaca çıkmışmış. Dermeğe ittifak birkaç deveçiler bir nice katar deve yedüp gelürler.

Eyitmiş. Hoca bunları gördükde feryad edüp: “Hay şol develeri geri alup gidin. Bu yola uğraman”, der. Herifin biri, Hoca bilür yanına gelüp eyitdi: “Hay Hoca, ne feryad edersin. Deveden korkar mısın?” Hoca eyitdi: “Yok. Ağaç deve görmedik ağaçdır. Nagâh görüp ürküp beni yere vura”, demiş.

-412-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gece, Hoca mescidde gizlenmek oyunu işler. Herkes odanın bir köşesinde gizlenmişler. Hoca bi-taraf ve varup merkebine suvar olub Konya'ya varmış. Anda camiin minaresine girüp otururmuş. Bu tarafdanda Hoca'yı bulamamışlar. Bir nice günden sonra sual etmişler. Konya'da olduğın görüb haber göndermişler. Adam varup aradıkda , minarede bulmuş. “Hay bunda süne durdın.” Hoca eyitdi: “Halinin vasfıyla azıcık sıçan yolu ver”, demiş. “Bulacak olursan sekinlik edeyim”, demiş.

-413-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün, Hoca çift sürerken öküzün biri yatmış. Hoca da öküze vurmuş. Vurunca ol öküz gözin kapar imiş. Hoca buni görünce ol öküze: “Öninde ana görüşür yatan öküze kalkma deyu işaret edersin”, demiş.

-414-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün, Hoca'ya eyitmişler: “Ey Hoca , kişinin sakalı uzun olmuş olsa ahmak olur”, demişler. Meğer Hoca'nın sakalı uzun olmak ile sakalın tutumlayub muma tutar. Parra dak bütün yanar; yüzi gözi yolunmuş tavuğa döner. Pazara varub ol kişiye eyitdi: “Gerçek imiş. Sakalı uzun olanın aklı az olurmuş. Hele ben ahmaklıktan kurtuldum”, demiş.

-415-

Hikâye-i Hoca Nasreddin: Bir gün, Hoca doğan almışdır. At pazarına gelmiş, doğam salıvermiş. Doğan bir öküzün üzerine konmuş. Hoca, hemen bıçak alub öküzü boğazlamış. Bir herif görüp: “Hay Hoca n'eylersin?” Hoca eydür: “N'eyleyim, şikârdır, doğanım aldı”, dedi. Herif eyitdi: “Hiç doğan öküzü alır?” Hoca eydür: “Ey ahmak cahil misin? Bir vakit olur ben bu doğanıma deve dahi avladırım”, demiş.

XX. KİTAB-I NASREDDİN HOCA (BERLİN YAZMASI)

-416-

Bir gün, Hoca köyden, pazardan gelürken Hoca'yı yolda haramiler rast gelüp so-yarlar. Gayet gazaba gelüp: "Ey Rabb ül'alemin olan Allah! Ben ihtiyar adem olup hem üşürüm, hem setr-i avret edecek şeyim yokdur. Hanem uzakdur", deyüp se-ğirderek hanesine gelürken bir sert hava çıkup ve hem yumurta gibi dolu yağmağa başladı. "Bu soyulma yetişmedi", derken başının orta yerine bir dolu rast gelüp başını yara kodı. Hanesi de yakın kalmış idi. Heman kanı akarak uryan seğirdüp hanesine düşdi. Heman karısından: "Tez, karı! Havanelini bana getir", deyü taleb edüp, karı havanelini getirüp eline verdi. Heman alup kapunun aralığından elini havaneliyle çıkarup doluya hitab ederek dedi ki: "Benim başımı yarmak hüner de-ğildir. Götün var ise bunun başını yar", deyüp çağırınca hanesinin karşusunda bir siyah Arab dilenür idi. Heman işidüp Hoca'ya dedi ki: "Ya Hoca! Sen ulemadan olup kiminle gavga edersin? Bu sana münasib değildir", deyince heman gazaba gelüp: "Sen sus! Bak, senin sahib olduğın Rabb ül-'alemin senin yüzini neye dönder-mişdür? Bir aynaya bak", dedi.

-417-

(...) Temür'dür gelüp cevap eder ki: "Ya sen kimsin? Sana kim derler?" Hoca cevap eder ki: "Ben Yer Tanrısı'yım." Temür gazabından kendü kendüye eydür: "Ben bunu katl eylerim. Bir sual ve bir olmaz şey teklif edeyim de sonra katl edeyim" deyüp... Amma bu Temürlenk aslı Tatar olmağıla öninde Tatar dilberleri

ve tazeleri çok, gözleri ufak... Heman Temür cevap eder ki: “Efendi! Sen çünkü Yer Tanrısı’yım diyorsan şu karşımda duran tazeleri gördün mü?” Hoca der ki: “Gördüm.” “Lakin gözleri ufak olmağıla letafet yokdur. Lakin kerem edüp şunların gözlerini büyük eyle”, deyince heman Nasreddin Hoca merhum cevap eder ki: “Padişahım! Ben Yer Tanrısı’yım. Belinden aşağıda büyüdecek delik varsa büyüdeyim. Ve amma belinden yukarıdaki büyüdecek deliğe Gök Tanrısı karışur. Ben karışmam” deyince, Temür bu cevabdan gayet haz ve safa edüp Hoca Nasreddin ne kıbalde adem olduğun bilüp yemin eder ki: “Ben seni koyuvermem; benimle bile git”. Padişahdur, ne desün? “Emir padişahındur” , deyü cevap eder.

-418-

Bir gün Hoca merhum eşeğini gaib eder. Arar, bulamayup: “Varayım, köyden taşra, kırdan arayım”, deyüp arar, arar... Bulamayup, gayrı -ihtiyar adam- yorulup: “Bir büyük, yüksek çınar ağacına çıkup yüksekten eşeğe bakarım, görünür mi? Ve hem gölgede bir parça istirahat eylerim”, deyüp ağaca çıkar. Bakup otururken bakdı gördi ki bir adam bir avratı almış, ağacın altına getürdi. Bakdı gördi hem تنها ve hem gölge, heman avratı alt edüp işe meşgul oldu. Hoca, kendü kendüye dedi ki: “Mesele çatallandı; bakalım neye müncer olur?” der iken heman avrat ol adama dedi ki: “Benim vaslımdan hazz eyledin mi?” dedi. Heman cevap eyledi kim: “Ol kadar hazz eyledim ki, iğne delüğünden Hindistan’ı seyr edeyorum” , deyince, heman Hoca bunu işidüp yukarıdan cevap edüp: “Canım adam! Bak, Hind taraflarında benim eşeğimi görebilir misin? Zira gaibdür”, deyince herifdür bakdı, ağaçda adam var, hicabından kaçdı.

-419-

Bir gün Hoca bazardan lahm [et] alup hanesine getürürken heman lahmı elinden bir çaylak kapup uçdı. Ardından baka kaldı. Ve dedi ki: “Hoş imdi! Ben seni nişanladım”, dedi. Ba’dehu, beş on günden sonra bir gün pazarda Hoca gezerken bakdı gördi ki vilâyet müselliminin adamlarından biri, müsellimin doğanlarından birini [eline] alup başında üsküf ile ayağı çukalı gezdirirken, heman Hoca bunu gördüğü gibi derunından: “Benim etimi kapan çaylak budur; ta kendidir”, deyüp gezdiren adamın ardından usul ile varup heman doğanı tutup başını koparup atdı. Heman müsellimin adamları şaşdılar; bunu dövecek oldılar. Köyliler komadılar. Heman Hoca’yı tutup müsellimin önine getürüp: “Ağaya gel, cevabımı ver!” deyince, aldılar getürürken, ağadır, pencereden görüp: “Bu gelen kalabalık nedir?” deyü sual edince ağaya Hoca’dan ötüri bir mikdar anlatdılar: “Bu bir acayib zatdır. Bakalım neye getürürler?” deyince bunlar içerü girüp ağaya dediler ki: “Sizin filân doğanı

bu adam, ardımızdan geldi, birden kapup başını kopardı”, deyince, ağanın pek sevdiği doğanı imiş; pek gazaba geldi. Amma: “Bakalım, sual edelim”, deyüp Hoca’ya sual eyledi. “Bu benim elimden iki okka etimi kapdı. Ben ardından nişanladım idi. Bakdım, bu pazar başına kavuk ayağına çakşır giyüp gözlerini kakayup benim havfımdan tebdil olup bir adamın eline binmiş gördüm. Amma ben aslından nişanladım, gördüğüm heman vardım, başını kopardım; halkı anın şerrinden kurtardım”, deyince ağa ne desün? Güldi. Yine Hoca’ya ikram eyleyüp lahm parası dahi verüp Hoca’nın duasını aldı.

-420-

Bir gün Hoca ile ehli yaturken, ehlinin canı cima isteyüp Hoca’ya cevap eyledi ki: “Fercime bir pire kaçdı; gayet bana zahmet veriyor”, dedi. Heman Hoca kalkup bir cima edüp yatdı; uykuya vardı. Karının gine canı isteyup, Hoca’yı uyarup: “Gine kaçdı; pek zahmet veriyor”, dedi. Hoca gine lahevle okuyarak bir cima dahi edüp yatdı, yorgun uyudu. Karı gine durmayup gine uyardı: “Hoca! Bu pire bana pek şirke oldı; gine kaçdı” deyince, Hoca derunından gazaba gelüp gine lahavle okuyarak: “Bu sefer gayrı..” deyerek heman mahudı isladup aşağı yola varur. Karıdur, çağırup: “Ne yapdın, Aya adam?” dedi. Hoca’dur, cevap eyledi ki: “Bu pire pek veled-i zinadur, tutulmaz. Anın için o bir yoldan önini alup ve tutdum, seni kurtardım”, deyüp karının elinden bu hile ile kurtuldı.

-421-

Bir gün. Hoca, hanesinde oturup züğürtlük her tarafını aldı. Düşünüp dururken, ehli buna dedi ki: “A Hoca! Böyle evde boş oturmadan ne gelür? Bir kâre, kisbe bak, olmaz mı?” deyince: “A karı! Benim gibi adem ne güne kâr edeyim? Bakkal olamam, ulema guruhundan bulundum.” Karısı dedi ki: “Ben sana kâr buldum, dedi. Hem sana münasibdür”, dedi. Hoca dedi ki: “Bakayım söyle”, dedi. Dedi ki: “Bir dükkân aç. Bir peş-tahta ve bir kalem ve bir hokka ve bir mikdar kitab ve bir mikdar varak ko. Hem mektub yaz ve hem hastalara nusha yaz ve hem muabbir ol, düş tabir eyle”, dedi. Hoca dedi ki: “Mektub, nusha güzel, lâkin muabbirlik bilmem, ne söyleyim”, dedi. Karı dedi ki: “Bir ayağ üzerinde bin kelâm bulursun. Muabbirlik bilmez misin? İşkenbeden ağzına ne gelürse söyle”, deyince Hoca: “Karı! Kem demedin. Bu kâr olur”, deyüp bir dükkân açdı. Seccade, peş-tahta, kitab, kâğıdler koyup oturdu. İbtida gün veled-i zinalar gelüp, türlü türlü hileler ile buna, min-cümle birisi dedi ki: “Evim yağmurdan akıyor. Bir nusha yaz, zira evin damı hastadur”, deyu latife etdi. Ol gün bir yerden bir para gelmedi. İkinci gün bir veled-i zina dahi erken gelüp. “Ya Hoca ! Bu gece bir düş gördüm”, dedi.

Hoca dedi ki: “Hayr ola!” Ol adem dedi ki: “Düşümde boğazıma bir değirmen taşı takup bir derin kuyuya atdılar. İne ine ine ine öğle oldu; dahı ine ine ikinci oldu; dahı ine...” Heman Hoca gazaba gelüp, başladı dükkânı kapamağa. Düş sahibi cevap etdi ki: “Hoca! Nereye gidiyorsun? Dahı tamam olmadı.” “A veled-i zina! Koca değirmen taşı boğazında; sabahdan berü dahı inmedin. Ahşama dek, mesela, inme tamam oldu. Ba’dehu yukarı çıkacaksın o ağır taşla. Allahu-a’lem, bir sene bu dükkâna gelüp çıka çıka dükenmez. Ben bu muabbirlikden feragat geldim; bana el vermez”, deyüp dükkânı sahibine teslim eyledi.

XXI. DİĞER YAZMALARDAN

-422-

Bir gün, Hoca, tabib iken bir hastayı görmeye Hoca'yı alup giderler. Hoca dahı va-
rup hastayı görüp nabzın tutar. “Kaç gündür hasta ola?” deyü sorar. “On gündür”,
derler. Andan hastanun marazın sorarlar ve “Nesne olur mı?” derler. Hoca eydür:
“Ölmezse hiç nesne olmaz.”

-423-

Hoca'ya derler ki: “Hoca, keçi kurban olur mı?” Hoca eydür: “Ben etdim, oldı”,
 demiş.

-424-

Bir zaman Nasreddin Hoca'ya eyitmişler. Bir zamanda bir cemaat Hindi köleler
ittifak edüp efendilerinden kaçmışlar. Şehirde bir günlük yere gitmişler. Meğer
bunlar bin adem imiş. Yüz bin mil şehirde ırağ gitmişler. “Ayrık bize kim
erişür? demişler” Nasreddin Hoca eyitmiş: “Bunların birisi mil; bakısı n'eyler?”
 demiş.

-425-

Bir gün bir çiftçi, çift için Tanrı'dan yağmur isteyüp el kaldurup dua eder. Meğer kim Hoca da orada hazır idi. Yağmur yağmaz. Bu çiftçi Hoca'ya eydür: "Bir ağzı dualu kimsesin. Bir dua eyle. Hak taalâ benüm çiftüme bir yağmur versin", der. Hoca dahı el kaldurup dua eder. İttifak yıldırımlar ve şimşekler olup bir azim yağmur yağar. Hoca da kaçup bir delüklüce kayanın kovuğuna gizlenür. İttifak, şimşekler gelüp Hoca'nun üzerine yalabur. Hoca eydür: "Hey Allahum, kulun yanıldı, bir söz dedi. Ya bu çıra yakup kaya kovuklarını aramak ne zahmet", dedi.

-426-

Bir gün Hoca bir dane doğan bir şinigün içine koyup üzerine muhkem nesne örtüp bağlar. Ba'dehu karısına eydür: "Bu kuşu bir beğe armağan eletsem gerekdür. Bum bir hoşça sakla", der. Hoca da kendü maslahatına gider. Bu canibde karısı da kuşu açar, bakar. İttifak kuşdur, kaçır. Hemandem kuşu bir taş urup öldürür. Yine evvelki gibi şiniğe koyup muhkem bağlayup, Hoca gelüp istediği gibi şiniği eline verür. Hoca'dur, alup gider. İttifak bir beğün önine getirür, kor. Hele Hoca'ya riayet olunup eydür: "Hey Hoca! Nedür, bu şinikte ne vardır?" "Doğandır", der. Açarlar, görseler, ölmüş: "Ya bu av ne zaman avlar?" der. Hoca eydür: "Bu doğan gündüz avlanmaz. Bu, ahir zaman doğanıdır, gece avlar", demiş.

-427-

Bir gün Hoca bazı danışmendler ile oturup musahabet-i ilmiye ederken eline divit, kalem ve bir mikdar kâğıd alır, eğri büğri şekilde bir satır yazar. Danışmendlere: "Görün, bu ne meseledür?" Danışmendler teemmül ede görürler; hiç bundan nesne çıkmaz. Aciz, fermande kalurlar, eydürler: "Hoca, bundan nesne çıkmaz". Hoca eydür: "Hey güdenler, sığır böyle işemez mi?"

-428-

Bir gün ikinci namazı geçmek üzere iken Hoca'ya: "İkindü namazını kıldın mı?" derler. Hoca eydür: "Biz ahşamdan dahı hürmet umarız", dedi.

-429-

Hoca evden taşra çıkınca, görse kim havluda bir oğlan def-i hacet eder. Hoca'yı görünce: "Ben padişahın kızkardeşinin oğluyum", der. Hoca: "Uşda dayının sarayına et", der.

-430-

Ve lehu: Hoca'ya dediler ki: "Avradın ne çok gezer?" Hoca dedi ki: "Eğer gezse idi bizüm eve dahı gelür idi", dedi.

-431-

Ve lehu: Hoca Ramazan ayının adetin bilmek için bir çömleğe günde bir nohud kor idi. Bir gün تنها kızı bir avuç nohud bıraktı. Hoca'ya dediler ki: "Ayın kaçıdır?" Hoca eve gelüp nohudı sayup yüzden müteceviz bulup halka cevab verdi ki: "Yetmişden ziyade olmuş", dedükde, Hoca cevap verdi ki: "Çömlek hesabına bakınca yüzden dahı mütecevizdir", dedi.

-432-

Ve lehu: Hoca bir köyde namaz talim edüp: "Ben nice idersem siz dahı eyle idün", deyüp namazı tamam kılup ayet'ül kürsi mahallinde yüzün cemaate dönicek cemaat dahı cümlesi yüzün Hoca'dan çevürdiler. Birisine bir depme urup ağah etmek murad eyledükde ol dahı önündekine urup kıyamet kopdı.

-433-

Ve lehu: Hoca eşek ederken bir adam görüp: "Hay Hoca niçün böyle edersin?" dedükde: "Benüm bunda garaz-ı nefsum yokdur. Oğlancuk için ederüm", dedi. Herif: "Tu şu suratına", dedükde, Hoca cevap verdi ki: "Gidi, elümde işüm vardır. Yohsa ben sana mescide tükürmeği göstereydim", dedi.

-434-

Ve lehu: Hoca odun keserken bir adam gelüp: "A Hoca, sen bu ağacın başına oturmuşsın", dedi. "Kesersün şimdi düşersün", dedükde, Hoca düşüp herife dedi ki: "Sen benüm düşeceğüm bildin, öleceğüm dahı bilürsün", deyup ibram edicek, herif dahı dedi ki: "Eşeğin üç osurunca ölüp düşersin", deyüp. Hoca odunu eşeğe yükledüp yola revane oldı. Eşek bi kere osurup: "Hay, canumun biri gitdi", deyup aheste yürümeğe başladı. Bir dahı, bir dahı de keennehu. Teslim-i ruh eyleyüp, eşek eve gelüp, halk Hoca'yı tecessüs edüp buldılar. Hoca dedi ki: "Ben öldüm. Beni gasl edüp defn idünüz. Lâkin başum tarafın açuk koyunuz ki sıkıldukça gâhice çıkarum", deyüp vasiyet eyledi. Halk Hoca'yı tenesire yaturdup yudılar. Gassala der idi ki: "Suyı makul edünüz", dedi. Tamam edüp harpuştaya koyup mezara

götürüken yol üzre çamur gelüp dediler ki: “Bu Hoca bir eyü adam idi. Ne haldür andan biz nice geçelüm?” deyicek, Hoca kalkup dedi ki: “Biz sağ iken şol kurı olan yerlerden geçerdük”, dedi. Netice, Hoca’yı defn eyleyüp ba’de’l-işa bir kârbân gelürken çanlar sadasın Hoca işidüp: “Hay, zebaniler geliyor”, mülâhazasıyla mezardan çıkınca katırlar ürküp katırcı Hoca’yı kamçı ile ol kadar döğdi bitab eyledi. Ol haletle evine gelüp ahval-i ahretten sual edene cevap verdi ki: “N’eylersenüz eyleyünüz heman harbende katırın ürkütmeyünüz”, dedi. Bundan murad: “Kuluba dokunmayunuz”, demekdür.

-435-

Ve lehu: Hoca Nasreddin’e bir hüccet lâzım gelüp bir şom kadıya bir desti toprak ve üstüne bir kaşık bal koyup rüşvet verüp hücceti alıp gidicek kadı ahvale vakıf olup Hoca’yı davet edüp dedi ki: “Hüccet yanlış olmuş, verünüz bir sahihün yazalum”, dedükde, Hoca cevap verdi ki: “Hüccet sahihdür var ise yanlış destidedür”, deyüp kadıyı ilzam eyledi

-436-

Ve lehu: Hoca’ya demişler ki: “Oğlunun akı gitmiş.” Hoca dedi ki: “Akı yoğ idi, aceb giden nesidür?” dedi. Hoca evliyau illahdan idigine şübhe yokdur. Letaife mayıl olmağla mestur kalmışdur. Rahimehu illahu.

-437-

[Latife]: Nasreddin Hoca’nın evi iki mahalle arasında olur imiş. Camie gelmediği için ahali-i mahalle cem olup Hoca’ya giderler ki: “Niçün camie gelmezsin?” dedüklerinde: “Özrüm vardır adamlar”, deyü cevap edicek “Özrün nedir?” dedüklerinde: “O bir mahallenin imamını ben şeyetdüm, beriki mahallenin imamı dahı beni. Anun için cemaate varamayorum”, deyü cevap eyler.

-438-

Latife: Hoca dağda odun kesip eşeğine yükletmiş. Baltayı, abasını merkebin üstüne atıp: “Ben dağ yolundan gideceğim. Sen doğru yoldan gel”, deyip gitmiş. Eve gelmiş, bakmış ki eşek gelmemiş. Karısıyla: “Eşek geldi mi?” “Hayır gelmedi.” Maşallah ben eşekden evvel gelmişim”, yolunda muhavereden sonra, bir müddet eşek gelmeyip gecikince: “Varayım, bakayım eşek nerede kaldı”, diyerek dağa vasıl olur. Bakar ki eşek bıraktığı yerde otluyor. Amma üstünde aba ile balta yok. Heman eşeğin üzerinden

odunu yıkıp semeri sella sırt eder. Eşeğe de hışm u itabla hitab edip: “Sen hala koduğum yerde otluyorsun. Haydi öyle ise aba ile baltayı getir de semerini al”, demiş.

-439-

Latife: Hoca bir gün kalafat yerine gelip, ateş yakarak gemiye ne yaptıklarını sormuş. “funda yakar, zift sürerler, gemi süratli yürür, demişler. Hanesine geldiğinde, eşeğinin ayağını köstekleyip funda çalısını yakarak tuttuğuduğu gibi eşek kösteği kırarak rüzgâr gibi kaçmış. Hoca: “Gidi eşek, daha zift, katran sürmeden bak nasıl koşuyor”, demiş.

-440-

Latife: Hoca ev yaptırırken dülgere, döşeme tahtalarını tavana, tavan tahtalarını döşemeye mıhlamasını söylemiş. Dülger sebebini sual edince: “Yakında teehhül edeceğim. İnsan evlenince evin altı üstüne gelir, derler. İki masrafı bir edeyim”, demiş.

-441-

Nasreddin Hoca hikâyetidir : Meğer Hoca vehimden olmuş, bir sahrada yatmış, kimesne gelüp kaldırmamış, ahir acıkur sonra hatununa, kendi kande ve ne yerde olduğun ve öldüğün beyan eder. Hatunu ehl-i mahalleye: “Hoca öldü, gelin varalım, getirelim”, der. Halk der ki: “Kim geldi haber getirdi?” diyicek Hatun der ki: “Garib Hoca’nın kimi var? Öz kendi öldi ve kendi geldi haber verdi, yine gitti. Pes bizim gibi fakirlerin kimi ola.”

-442-

Hoca Nasreddin Rahmetullahi aleyh Hazretleri, dünya sarayından dar-ı bekaya rihlet etdikleri asırda, aradan birkaç eyyam mürur edüp amma türbe-i şerifleri kurbında bir cami-i şerif var idi. Bir Cuma günü halk Cuma namazına camiye gelüp namaz kılariken bir sada zuhur eyledi kim: “Ey ümmed-i Muhammed! Hoca Nasreddin Efendi mezardan çıkub mezarı üzerinde olan sandukaya at gibi binmiş oturur”, deyu sada gelince halk camiden taşra olup: “Varalım, bakalım”, deyüp cümlesi taşra çıkınca heman ol mahalde cami-i şerifin kubbesi yıkıldı. Asla bir kimseye ziyan olmadı.

İmdi, yaran-ı safa! Bu Hoca Nasreddin Efendi ne büyük mertebede devletlü ve

evliya' ul-lahdan imiş kim merhum olduktan sonra dahı kerameti zuhur etmişdir.

-443-

Bir gün bir hatun büka ederek Hoca'ya geldi: “Kurret’ ül –aynım bir evlâdım var; hasta ve sahib-feraşdır. Şifâyabı içün dua-yı hayrın niyaz etdi. Mümaileyh dahi: “Hak taalâ şifa vermesün! Başımı hastalık yasadığından kaldırmason!” deyu dua etdi. Hatun feryad edüp: “Bu asıl şom duayı evlâdım hakkında niçün etdin? Benim ve evlâdımın ne zararını gördün?” dedikde: “Var, hatun. Elem çekme. Şimdiki zaman-da dualar aksiyile kabul oluyor. Ben sabah namazından bu vakte dek bu su başım beklerim. Hak taalâ'ya rica ediyorum ki bir kimse göndere ve arkasına beni ala da suyu öte geçüre. Bir az vakıtdan sonra bir adam geliyor gördüm. Elhamdilüllah! Duam kabul oldı; beni karşuya geçürür mülâhazasındayım. Yanıma geldi: “Beni arkana al da suyu geçür.” Tereddüd edeyim sandım. Darb, sille ve şutum birle, biz-zarur arkama aldım, suyu öte geçürdüm. Etdiğim dua aksiyile kabul oldı”, deyüp... Hatun hanesine geldi. Evlâdını sıhhat ve afiyetde bulduğı menkuldur.

-444-

Bir gün Hoca Nasreddin helâ kapısında durmuş. Meğer bu sırada pederi helâda imiş. Bir kuvvetli zarta sesi duyulur. Hoca da, şeyime, diye bağırır. Bir zaman sonra pederi çıkıp oğlunu görünce: “Ey veled-i zina, hiç haya etmez misin? Ben senin sebeb-i hayatın olan pederinim”, der. Hoca ise: “Mazur olsun sizi validem sandım”, diye cevap vermiş.

-445-

Nasreddin Hoca, bir gün doğramacı dükkânından geçerken ustanın saklı bir şey yaptığını görür. “Be adam sen ne marifetli bir adammışsın”, der. Usta da: “Öyledir, ben adamdan adam bile yaparım”, diye cevap verir. Bir gün mahalleden geçerken bir yüksek ağacın üzerine çıkmış bir adam görür. Ağacın altında beş on kişi ne yapalım, diye konuşurlarken Hoca yaklaşır, olup biteni sorar. Görmez misiniz, herif aşağı inemiyor, derler, Hoca, ne kadar ahmak adamlarsınız, şu kadcılık işi halledemiyorsunuz, diye çıkışır. Sonra bir ip getirmelerini ister. İp gelince de kangal edip ağacın başındaki adama atar. Adam ipin ucunu sıkı sıkı beline bağlar, diğer ucunu da aşağıdakilere atar. Adamlar ipi sıkıca çekince ağaçtaki öyle bir iniş iner ki parça parça olur. Hoca şaşar bu işe: “Geçen gün bir kuyudan böyle ip ile bir adam çıkardık idi, ölmedi, bu niçin öldü”, diye söylenir. Hemen daha önce konuştuğı doğramacıya giden Hoca: “Geçen gün bana adamdan adam yaparım,

demıştin, takımlarını al da gidelim”, diye ısrar eder. Doğramacı, keser, testere, burgu alıp gelir. Görür ki adam parça parça olmuş: “Bundan adam olmaz”, deyince Hoca da: “Nasıl olur ise olsun, bir dolap oğlanı çıkmaz mı, yapiver gitsin”, diye ısrar eder.

-446-

Bir gün, Hoca'nun avratı çaya espab yumağa gider. Hoca da bile gider. Avratı giysi yurken, ayağında don yoğımış. Meğer dilağına bir yengeç yapışmış. “Meded Hoca! Dılağıma yengeç yapışdı”, der. Hoca da: “Katlan karı, göreyim” der. Açar. Hoca eğilir, bakar. Görse, kısıkcıyıla pek yapışmış: “Katlan karı, üfleyeyim”, der. Eğilip de üflediği gibi, heman bir kısıkcıyıla dahı dudağına yapışur. Karı ise acısından osurmağa başlar. Hoca feryad edüp: “Meded canum karı! Sen üfleme. Senün nefesün pek kokar ancak”, der.

-447-

Bir gün Nasreddin Hoca düşünde uyurken bir küp mal bulur. Sevindüğünden döşeğe çıkar. Uyanur, görür döşek tamam olmuş. “Hay meded. Veresim(?) mukarrer, amma altun mafış ancak”, demiş.

-448-

Nasreddin Hoca pazara bir çanak yoğurt götürür. Vafır [çok] sinek üşer. Heman kadiya sinekten şikâyete gider. Kadı eydür: “Her nerde bulursan, vur, öldür”, der. İttifak kadının başına birkaç sinek durur. [Hoca], heman kadının başına bir odun vurur.

-449-

Bir gün bir herif bir yerde akça göme komış. Hoca bunu görüp seğirdür. Akçayı çıkarup almış. Ol herif dahı bunu gözedürmiş. Ardına düşmüş. Kova kova Hoca bir mescide kaçar. Anda dahı kurtulamayup minareye çıkmış. Ol herif yine ardına yeter. Hoca görür kim kurtuluş yok, heman kendiyü minareden aşığa atar. Uyanup görse düş imiş.

-450-

Hoca, meğer bir gün köye varur. Bu köy halkı gelip eydürler: “Fakı isen gel berü,

bize bir cenaze namazı kılıver”, demişler. Bu dahı varup bir ölü namazın kılıverür. Amma heman bir tedbir getürür. Buna akça verürler. Alur, gider. Meğer bu köylülerün biri şehirde namaz kılmış imiş. Bunlara eydür: “Cenaze namazı böyle olmaz. Dört kez tedbir getürürler”, demiş. Bunlar dahı Hoca’nun ardından erişmişler. “Bize yanlış kıldun”, derler. Hoca eydür: “Ölünüz öleli kaç gündür?” Bunlar eyitmişler: “Beş gündür.” Hoca eyitmiş: “Bayat ölünün namazı böyle olur”, demiş.

-451-

Bir gün, Hoca, yine kürsiye çıkar. Vaaz ederken eydür: “Müslimanlar, Tanrı’ya şükr eyleniz kim Hak-taalâ kudretiyle gök yüzini direksüz yaratdı. Eğer direğe muhtac olayıdı yeryüzünün taşı, ağacı ana direkliğe yetişmeyeydi”, demiş.

-452-

Meğer Nasreddin Hoca’nun karısı bir ulu suda çamaşır yurken ırmağa düşdi. Hoca ol ırmağın yukarı başın arar. Bir kişi eyitdi: “Ne ararsın?” Hoca eyitdi: “Karıyı suya aldurdum, anı ararum.” Ol adem eyitdi: “Suyun yukarusın arama, aşağısın ara”, der. [Hoca]: “Benüm karım inatcıdur, yukaru gider”, der.

-453-

Nasreddin Hoca bir gün bir Arab alup hamama iledür. Bunu dokuz kalıp sabun ile yur. Asla ağarmaz. Heman: “Çok boyacıya rast geldüm. Aşk olsun seni boyayana”, der.

-454-

Nasreddin Hoca bir gün Kâbe’ye varur. Kapusının halkasına yapışur, çalar. Eydür: “Tanrım! Aç, evünde misin?” der. Bir hadım Arab gelüp buna: “Bire küfürgâh!” der. Hoca eydür: “Eğer küfürgâh olaydım benüm de senin gibi yüzüm kara olurdı”, der.

-455-

Bir gün Nasreddin Hoca[nun] mahallesinde bir meyit [ölü] olur. Hoca’yı davet ederler. Hoca dahı: “N’ola?” deyüp bunlar ile varup meyyiti yuyup, kefenleyüp tabut içine koyup, namazın kılıp götürürler. Kabre getürürler. Hoca eydür: “Varın, siz bana hakkım verünüz. Ben defn ederim”, deyüp, bunlar dahı: “Makul”,

deyüp, Hoca'yı teselli edüp giderler. Hoca, heman bunlar gitdüğü [gibi] tabuta bir ip bağlayup sürüyerek bir akar su varımış, anda dereye saluverüp gelür, gider. Gelüp mahalleye eydür: "Ol adem aceb ne sevab işlemişdür? Yasin okurken tabut ile ölün göğe çekdiler", der. Bunlar dahı gerçek sanup inanurlar. Bir gün biri köyden gelürken görse, dereye bir çalıya bir tabut ilişmiş. Varup açup görseler, dünki gün Hoca'ya teslim etdikleri meyitdür. Hele ne kıssayı diraz edelüm. Köyde defn ederler. Gelüp ahvali cümleten Hoca'ya nakl ederler. Nasreddin tez-yed cevap bunu bulur kim: "Göğe çıkarken Allah bilür ne poh yemişdür. Yine incinüp aşığa bırakmışlardır", der.

-456-

Bir gün beş on avrat bir suyun kenarında durmuşlar, öteye geçmeğe yol bulamazlar. Heman Nasreddin Hoca bunlara rast gelür. "Ne durursınız?" deyüp sual eder. Avratlar eydür: "Sana birer akça verelüm; bizi bu sudan geçür", derler. Hoca heman ediğin ve tomanın çıkarur, baldırın açuğ bunları bir bir geçürür. Sonraya bir kocakarı kalur. Bunu alup karının gönlüne şüphe gelür: "Şu sagalı koca öte geçe bana bir adı yavuzluğu ede. Barim ben kendözüm bildireyim", deyüp, eydür: "Bak a Hoca! Beni bilür misin, kimim?" der. Hoca: "Kimsin?" der. Karı eydür: "Ben senün konşun Edhem anasıyım." Hoca eydür: "Gerek imam anası ol. Ben seni kıyıda ederüm", deyüp kıyıda çıkarup karunun ayakların kaldurup bir muhkem sıkı çalar. Hoca hazzından osurur. Karı: "N'eyledün?" der. Hoca eydür: "Fercün lezzetinden kıçımın damağı çatlayı yazdı", der.

-457-

Bir gün, Hoca, İmad ile ava giderler. Hoca'nun elinde bir doğan varımış. Doğanı salıverürler. Doğan bir öküzün üstüne konar. Heman Hoca öküzün boynuna bir ip takar. Eve getirür, bağlayu kor. Bu öküzün sahibi isteyerek gelür bulur. Eydür: "Hay Hoca! Şu benüm öküzüm. Niçün bağlayu kodın?" Hoca eyitmiş: "Halt etme, be cahil! Benüm doğanım tutdı", demiş. Ahir kadıya varup kıssayı arz ederler. Kadı eyitmiş: "Hey Hoca! Doğan öküz mi alur?" Hoca eyitmiş: "Deveyi dahi alur. Sen bahil misin taş.ğım!" demiş.

-458-

Bir gece Nasreddin Hoca'ya eyitmiş avratı: "Koca gel, bu geceyi ihya edelüm. Tir ü keman oyununda gaza sevabın bulalum", demiş. Hoca eydür: "Öyle mi karı? Hoş ola." Hele yatmışlar Hoca durmuş, karısının bir defa gönlin almış. Bir iki defa dahı

eylemişler. Birez vakit geçmiş. Yine Hoca'yı tahrik etmiş, durmuş. Bir dahı işler. Ma-hasıl bir gece Hoca avratı şöyle ihya etdürmüş ki Hoca'nun mecali kalmamış. Ahir karısına arkasın döner, yatur. Birez vakit geçmiş. Karısı yine Hoca'ya eyitmiş: "A koca, dur a. Bir defa daha iş üzerine gel." Hoca bir osurmuş da hiç tınmamış. Avrat yine söylemiş. Gine osurmuş. Avratı: "N'eylersin koca?" demiş. Hoca eyitmiş: "N'eyleyeyim? Ot dükendi, top atarım", demiş.

-459-

Bir gün Nasreddin Hoca değirmenden eve geç gelür. Görse od, mum yok. Heman balta aradı. Bulımayup eline bir kepçe girdi. Balta sanup oduna vurdı. Heman sapı elinde kaldı. Heman aramağa başladı. Eydür: "Ey benüm Tanrı'm! Bana baltamı bulver, sana bir şinik buğday vereyim", dedi. Heman kepçenün başı eline girdi. "Hoş Tanrı'sın! Buğday adadukları gibi şiniği eline iletidin", der.

-460-

Bir gün Nasreddin Hoca'dan birkaç suhteler gelüp yoğurt isterler. Hoca: "Yokdur", deyu cevab eder. Bunlar gitdükden sonra evden bir boş tas alup bunların ardından seğirdüp: "Durun", deyu çağırur. Bunlar dururlar: "Bize yoğurt getirür", deyu. Hoca gelüp eydür: "Şu tası doldurup size vereceğidüm", dedi.

-461-

Nasreddin Hoca, şehrin kadısı bir gün vakıa [rüya] görüp bunu çağırur, tabir eyle deyu. "Hıncır yavruları gördüm", der. Hoca eydür: "Kendi sıfatundur." Kadı incinür. Hoca gelür. Birazdan Hoca, küpde suretin görüp: "Hay karı, küpe uğrı girmiş. Var kadıdan bir murassıla getir", der. Karı varup getirür. Heman eline alup, görse elinde anun [hırsızın] da bir murassıla var. Heman: "Gördün mi? Kadı iki yüzli imiş. Bir de buna vermiş", deyu, kadıyı getirüp gösterür. Kadı eydür: "Kendi suretündür", der. "Ya çün öyledür, ol vakıa tabirinde niçün incindün?"

-462-

Bir gün Nasreddin Hoca ekin ekerken iki kişi gelür. Eydür: "Hoca, ne ekersin?" Eydür: "Deve tohumu", der. Bir gün Hoca görse tarlaya katar deve girmiş. Heman bunları eve götürür. Bir zamandan sonra sahibi bunları arayarak gelüp Hoca'nun evinde bulur. Almak istedi. "Bire, ne söylersin? Ol develer kendi elimle ekdiğim tohumdan hasıl oldu." Bunlardur kadıya geldiler. Herif: "Deve benümdür", der.

Hoca: “Benüm tarlamda hasıl oldu”, der. “Var, şahid getir”, der. Hoca varup şahidleri getirüp bunlara sual eyledi. Bunlar eyitdi: “Biz deve tohumı ekdüğün gördük”, derler. Develer Hoca'nun olur.

-463-

Nasreddin Hoca'nu bir ineği var idi. Hiç südi olmazdı. İttifak bunu dellala verir. Dellal satarken: “Hoş, sütlü inekdür ve kaymağı üstünde kedi yürüse batmaz”, der. [Hoca] heman dellalm elinden alup eve doğru revane olur.

-464-

Bir gün Hoca dama çıkup kiremit örtecek oldu. Bin bela ile dama çıktı. Henüz örtmeğe başladı; kapısı çalındı. Hoca'nın ehli kapuya vardı; gördi ki bir adem durur. “Nedür?” dedi. Ol adem dedi ki: “Tez var, Hoca'yı çağır. Gelsün, lâzımdur”, dedi. Karı dedi ki: “İşi var; damdadur”, dedi. “Yok, olmaz. Var, söyle; aceleten gelsün”, deyince, karıdur, aşağıdan Hoca'yı çağırıp: “Seni kapuda bir adem taleb eder. Pek acele ediyor”, dedi. Hoca dedi ki: “Karı! Ben bu dama bin bela ile, gücile çıkdım; ne şekil ineyim? Var söyle, her ne sözi var ise sana söylesün, gel bana söyle”, dedi. Sonra karı kapuya varup ol ademe dedi ki. “Ya adam! Hoca damdan inemez. Tehlike yerdir; belki inerken düşer. Bana muradın ne ise söyle; ben varayım, sana haberini getüreyim”, dedi. Heman ol adem cevap eyledi ki: “Elbette kendisine söylerim. Var söyle kendüsi gelsün. Elbet lâzımdur; mühim işdür”, deyince tekrar karı vardı, Hoca'ya söyledi. Hoca da: “Belki paralı işdür”, deyince, bin belâ ile inerken nerdüban bir ayağı kırılıp, Hoca düşdi. Kolunu ağırdup gayet gazaba gelüp geldi, kapuyu açdı. Gördi ki bir dilenci: “Allah rızası için bir akçe sadaka ver”, dedi. Ol saat: “Pek güzel”, deyüp herifi içerüye alup ol kırk ayak nerdüban ile herifi dama çıkarup badehu herife dedi ki: “Var, ya adam! Allah vere”, deyince herif dedi ki: “Aşağıda söylesen olmaz mı idi?” deyince Hoca dedi ki: “A kodoş! Sen de bir akçe istesen gerek, karıya söylesen olmaz mı? Beni damdan indirmeğe ne hacet? Ve benim düşmeme sebep oldun”, deyü herifi kovdu.

-465-

Bir gün, Hoca yine şehre gidecek olur. Amma çocuklar, Hoca'nın başına üşüp her biri bir düdük ısmarlarlar. O der: “Bana bir düdük.” O der: “Bana bir düdük getir”, der. Hoca da: “Olsun”, der. Amma çocuğun biri bir akçe getirüp eyitdi: “Hoca bana bir düdük getir”, deyüp akçeyi verdi. Hoca eydür: “İşte sen çalarsın düdügü”, demiş.

-466-

Bir gün Hoca ahbabına der kim: “Yaz gününün öğleden sonrası kış gününün üç günü kadardur”, demiş. Ahbabı sual edüp: “Neden bildün?” dedükde, Hoca eyitdi: “Ben öyle tecrübe eyledim. Zira ben kış günü kaftanımı yıkardım, üç günde kururdu; ve amma yaz günü öğleden sonra yıkadım, ahşama değin kurudu”, demiş.

-467-

Bir herif, Hoca Nasreddin evine müsafir olur. Amma haberi yok ki, Hoca'nın evinde fareler açlıktan değnek ile gezer. Gece yarısı oldukda konuk: “Ev sahibi! Biz yemeği yedikten sonra nerede yaturuz?” dedi. Hoca ayıtdı: “Biz yemeği siz gelmezden evvel yedik. Amma sen, kande istersen anda yat”, dedi. Bir az dahı durup: “Ev sovu. Bana örtünecek ver kim gayet üşüdüm”, demiş. Hoca eyitmiş: “Benim örtüm var mı kim sana vereyim. Acamı değilsin ki ditreyesin”, demiş. Konuk eyitmiş: “Hele bir fikr eyle”, demiş. Hoca eyitdi: “Fikr eyledim konuk. Bir nerdüban [merdiven] var, ne dersin?” demiş. Ol da: “Heman getür, her ne olursa olsun”, demiş. Hoca nerdübanı getürüp üzerine kodı. Sovuk dahı ziyade oldı. Yine konuk eyitdi: “Ev sahibi! Bir nesne dahı fikr eyle”, demiş. Hoca fikr edüp eyitmiş: “Bir tekne var ne dersin?” demiş. Ol dahı: “Getür”, demiş. Hoca tekneyi getürüp nerdübanın üzerine komış. Meğer teknenin içinde su var imiş. Ağır tekne, konuk altında döneyin derken dökülüp su koynuna gider. Bu kere konuk: “Ev ıssı! Al üzerimdeki örtüyü. Ben gayet derlemişim”, demiş.

-468-

Bir gece Hoca eve gelüp karısına eyitdi: “Karı! Bu gece bir pilav pişür. Seninle kasavetsiz yeyüp yatalım. Zira bu gece hiç kasavetim yokdur”, demiş. Bu kere avrat dahı pilavı pişürüp yerler. Amma döşeğe girüp yatacak zamanda kapu kakılır. Hoca dedi kim: “Karı, var bak kapuya”, dedi. Karı dahı kapuya gelüp: “Kimdir?” dedükde, eyitdi: “Konşuyum”, Eyitdi: “Bizim eşek doğurdı, amma ne kuyruğı var, ne de kulağı var”, dedi. Karı geldükde Hoca sual edüp, karı der kim: “Nesne yok. Konşunun eşeğı doğurmuş; amma ne kuyruğı var, ne kulağı var”, demiş. Ol demde Hoca eyitdi: “Yine olmadı. Kasavetsiz yatamadık”, dedi. Karı: “Niçün kasavet edersin?” dedi. Hoca eyitdi: “Ol eşek üç yaşına geldükde dağa oduna getürürler. Yolda çamura batar ise, kuyruğı, kulağı yok; ya nereden yapışup çamurdn çıkaralım”, demiş.

-469-

Öyle naklederler kim: Nasreddin Efendi'nin bir karındaşı var idi. Amma ikisi de

evlenmemiş idi. Evlenmek murad edüp ikisine dahı birer kız bulup nikâh ederler. Amma Hoca'nın karındaşı zengin idi. Çünkü bunlar gerdeğe girerler... Amma birkaç zamandan sonra Hoca'nın karındaşı Hoca'ya müsafır gelüp görür kim, Hoca'nın karısı şad u handan Hoca ile gülüp oynar; amma kendi karısı asla yüzi gülmez. Hoca'ya dedi ki: "Birader! Sen ehline ne yaptın kim böyle güler. Kerem eyle, söyle ben de edeyim", dedi. Hoca eydür: "Bad-ı hava olmaz. Eğer bir kat esvab verirsen ben ana ilâc edeyim, gülsün", dedi. Karındaşı dahı verecek oldu. Hoca der kim: "Sen beni eve davet eyle. Ahşamdan sonra bir mikdar otur. Sonra seni taşra çağır-sunlar. Beni karına ısmarla: Benim karındaşım yatmayınca yatma. Ve her ne der ise öyle eyle, asla muhalefetetme deyü tenbih eyle de git", dedi. Ol dahı Hoca'yı davet edüp yatsudan sonra otururken taşradan dolap çalınup, ağayı isterler, deyüp bu da taşra gidecek oldu. Vech-i meşruh üzerine tenbih edüp gider. Amma Hoca oturup asla akdan karadan bir söz söylemez. Karındaşının karısı ayak üzre durup usanup uyhısu geldi. Dönüp Hoca'ya dedi kim: "Efendi, döşek bıraksunlar, yatasız, dedi, zira uyhu insana rahatdır", dedikde, Hoca eyitdi kim: "Ben yatmam", "Niçün yatmazsın?" dedikde, Hoca dedi ki: "Ben korkarım, yatarsam benim başımı sıçan yer." Karı eydür: "Ya evde niçün yatarsın da yemez?" dedikde Hoca eydür: "Evde ben yaturum, benim başımı ehlim eline alup, mum yanar, bir mikdar bekler, ol yoruldukda cariyeye bekler", dedi. Bu kere karı eyitdi: "Biz de öyle edelim", deyüp cariyeler döşeği bırağup, ibtida kendi Hoca'nın başını iki eliyle tutup oturdu. Amma usanup cariyeyi çağırup eline verdi. Amma bunlar uykusuz olmağıla kadın ve cariyeye uyudılar. Bu kere Hoca usul ile kalkup mumı söndürdi ve cariyenin eline çıkarup zekerini verüp yatdı. Ol mahalde yeri patırdadıverüp ve sıçan gibi çağırup bu kere karı uyanup: "Bire halayık! Uyudun mu? Mum sönmüş", dedikde: "Sakın Hoca'nın başını sıçan yemesün", dedi. Halayık: "Bilmem. Katı pek küçük kalmış", dedikde: "Hay bire kahbe! Yedi desen e!" deyüp mum yakup kaçan ki gelüp gördi kim cariyeye Hoca'nın zekerin tutup durur... Heman ol mahalde Hoca kapudan taşra oldu. Bu kere karı ve cariyeye başladılar gülüşmeğe. Hoca taşra çıkup karındaşına eyitdi: "İçerü var!", Karındaşı içerü varup gördi kim karı gülmekden söz söylemeğe kadir değil, heman güler. Olmadı; bir haber alamayup taşra çıkup Hoca'ya: "Buna ne yaptın?" dedikde, Hoca eyitdi: "Eğer anın gördüğünü sen göreydin ölinceye kadar güler idin", demiş.

Bir gün, Hoca Nasreddin seyahat edüp gezerken Kızılırmak'ın kenarına gelüp su içmek murad eder. Amma kaçan ağzına alup bakup görür, kıp kızıl, bulanık bir çamurlu sudur. Heman ağzından bırağup arayarak bir pak su bulup ve bir kab içine doldurup götürür. Kızılırmak'ın üzerine döker. Der kim: "İşte filânım! Su

böyle olur”, demiş.

-471-

Bir gün Hoca eydür: “Asla gençlik ile kocalığın bir farkı yok”, dedi. “Neden bildin?” dedikde Hoca eyitdi: “Bizim kapu önünde bir taş vardır. Bazı adem anı kaldırır. Amma ben gençlikde çalışdım, kaldıramadım; geçende de hatırıma geldi, yine çalışdım, olmadı; yine kaldıramadım. İşte öylece tecrübe etdim, asla farkı yoğımış”, demiş.

-472-

İttifak bir öküz, bir evde küpten su içerken başın küpe sokup çıkaramaz. Halk cem olup: “Nice eylesek?” derken Hoca gelüp ahvali görür: “Tez nacak alup evvelâ sığırın başın keser. Andan sonra küpi kırup sığırın başın küpten çıkarup eydür: “Bu kadar maslahatı beceremedünüz.” Andan sığırın boynuzların kırup eydür: “Sığırınuzun boynuzların kırın; bir dahı küpe ilişmesün”, der.

-473-

Bir gün yine Hoca aşın yerdı. Ağzın yakdı. Feryad edüp der ki: “Savulun! Karнімda yıldırım var”, demiş.

-474-

Bir kimse, Nasreddin Hoca’ya, “bey” etmek için kovan getirür. [Hoca] sual eder ki: “Bu nedir?” Cevab verür ki: “Buna aru kovanı derler. Bundan katı vafir bal ve mum hasıl olur ve azim istifade’ edersiz”, deyu haber verdikde, Hoca kulağın kovana yakın edüp diğner. Sad hezar avaz-ı zenburi istima’ etdükdde: “Akçamla alup bu vızırdayı çekemem”, deyu cevap vermişdir.

-475-

Nasreddin Hoca bir gün Timur’a, hediye olarak on tane hıyar götürmüştü. Timur ona on altın vermişti. Hıyarlar ortalıkta bollaşınca Nasreddin Hoca, Timur’a bir araba yükü hıyar daha götürmüştü. Timur bu kez Hoca’nın tabanlarına getirdiği hıyarların sayısınca, yani beş yüz değnek vurulmasını emretmişti. Hoca değneklerin yarısını yedikten sonra, diğer yarısını da kendisinden rüşvet sözü alarak kendisini içeriye bırakan kapı görevlisine vurulmasını istemiş. İkiyüz elli değneği de ona vurmuşlar.

-476-

Nasreddin Hoca'a eydürler: "Niçün bu dünyanın halkı o yana, bu yana giderlerdür. Cümlesi bir canibe gitmezler?" derler. Hoca eydür: "Eğer bir canibe giderlerdi, dünya ol tarafa devrilürdi", demiş.

-477-

Hoca Nasreddin bir abide inşa etmek üzere Timur'dan on altın almıştı. Bir ovanın ortasında, kapısız ve yalnız üzerine bir anahtar asılmış koca bir yapı yaptırmıştı. Bu yapının ne olduğunu soranlara da: "Bu yapının hatırası Timur'un fetihleriyle geleceğe kalacaktır. Herkes cihangirin yaptığı kötülükleri anınca, onun kapısında ağlayacak, Nasreddin'in kapısında da gülecek", demiştir.

-478-

Temürlenk bir çirkin adem idi. Bir gözi kör ve bir ayağı demürden idi. Bir gün, Hoca ile oturup müshabet ederken Temür başını yokladı; tıraşı gelmiş. Berberi emr edüp çağırttı ve tıraş oldu. Berber, Temür'ün eline ayna verdi. Temür aynaya bakdı, gördü ki; sureti gayet çirkindür, heman başladı ağlamağa. Heman Hoca dahı başladı ağlamağa. Bunlar bir iki saat kadar ağladılar. Ba'dehu Temür'ün bazı nedimleri ve musahibleri Temür'e teselli edüp ve Hikâyet-ı garibe ile eğlendirüp unutturdılar. Temür ağlamağı feragat eyledi. Hoca dahı feragat etmeyup daha ziyade ağlamağa başladı. Ba'dehu Temür, Hoca'ya sual eyledi, dedi ki: "Hele ben aynaya bakdım, gayet çirkin gördüm kendimi, ana gam eyledim ki, hem padişahım ve hem malım, cariyelerim çok, kendim çirkin olduğuma ağladım. Amma sen neye ağladın? Ve hala durmaz ağlarsın?" deyince heman Hoca'dur, cevab eyledi ki: "Sen bir kere aynaya bakup çehreni görüp bir vech ile kendini görmeğe sabr edemeyup ağladın. Ya bizler, gece ve gündüz senin çehrene bakup duruyoruz. Bizler ağlamayup kimler ağlasın? Ben de ana ağlarım", deyince, Temür gayrı güle güle bir oldu.

-479-

Bir gün, Hoca'ya bir adem ikramen bir sahan içinde kapalı bir iri dolmuş ve kı-zarmış mumbar getirür. Hoca'dur, taam geldi deyü hazzından kapağı açup görür ve sual eder ki: "Bu nedür?" deyü. Getüren adem der ki: "Buna mumbar derler. Bunı ekabir ve ağniya yaptururlar ve istimal ederler." Ba'dehu Hoca der ki: "Bunun içinde ne vardır?" Ol adem cevab eder ki: "Bunun içine piriñç ve lahın [et] doldururlar." Ba'dehu Hoca der ki: "Piriñç ve lahm vardır ya, bunı etli bir pilav yapsalar olmaz mıydı?" Hele hasıl-ı kelâm: "Ya adem! Al bunı, nereden getiridin

ise yine götür. Zira ben böyle başı örtülü şey yemeden korkarım ve yemem”, deyu gerüye verdi.

-480-

Bir gün Hoca evlenecek olur. Birine ismarlar ki: “Taze ve güzel olsun, birini bana bul”, deyince ol adem kasden doksan yaşında bir çirkin acuzeyi altmış para nikâh ile alıverir ve Hoca’ya der ki: “Ulemadandır deyü ucuz oldu.” Hoca hazz edüp ol gece gerdeğe girüp bakdı görđi ahvali anlayup: “Ucuz etin çorbası tatsız olur”, deyüp ol gece: “Ne hal ise altmış para telef olmasun”, deyu bir biniş eyledi. Sabah erken kaçup taşra gidecek vakit acuze, Hoca’yı tutup der ki: “Bana bidir ki senin yakınlarından kime görüneyim?” deyince, Hoca gazaba gelüp der ki: “Bana görünme de kime görünürsen görünesin”, deyup talâk eyledi [boşadı] (Rahmetullah-ı aleyh.)

-481-

Hoca’nun mulahham [şişman] karındaşı var idi ki asla evinden taşra çıkmaz idi. Hoca’nun dostları gelüp sual eylediler ki: “Efendi! Karındaşun niçün üzersin, taşra çıkup dostlar ile konuşmaz?” dediler. Hoca eyitdi: “Benüm bilâder eşek gibi mülahham olmuştur. Ko karışma. Korkarum, taşra çıkdığı [vakit] ziyanlık işler başına erişüp... deyu.”

-482-

Hoca Nasreddin, bir gün hasta olup yatar. Komşuları gelip, etrafına oturup ziyadece meks etmeleriyle [beklemek] , Hoca’ya ziyade siklet gelip içlerinden birisi. “Hoca Efendi, ahir vaktindir. Bize bir nasihat eyle, anınla amil olup seni rahmet ile yad edelim.” Hoca: “İptida-i emirde size nasihatım budur ki; bir hastanın yanına vardığınız vakitte çok oturmayınız. Zira hastaya çok siklet gelir” , deyince cümlesi gülerek kalkıp giderler.

B - TÜRKiYE'DEN DERLENEEN YAYIMLANMAMIŞ NASREDDİN HOCA FIKRALARI

-483-

Şimdi Söyleyin: Nasreddin Hoca bir gün, vaaz ederken cemaate: “Ben de öleceğim. Benim için de bu mevtayı nasıl bilirdiniz, diye size soracaklar. Ne diyeceksiniz?” Cemaat: “İyi biliriz, diyeceğiz”, demişler. Bunun üzerine Hoca: “Ölmemi beklemeyin. Şimdi söyleyin de duyayım”, demiş.

-484-

Az Kalsın Anlayacaktır: Nasreddin Hoca bir gün, Akşehir Gölü'nün kenarında afyon içiyormuş. Uzaktan birisinin geldiğini görünce, yanındaki çömlekten göle yoğurt dökmeğe başlamış. Gelen adam, selâm sabahtan sonra Hoca'ya ne yaptığını sormuş. Hoca da: “Göle yoğurt mayası çalıyorum”, demiş. Adam uzaklaştıktan sonra Hoca, arkasından: “Hay aksi şeytan, Az kalsın adam afyon içtiğimi anlayacak”, diye söylenmiş.

-485-

Yorgan Bile Titremez: Nasreddin Hoca, bir gün sevişirken fazla gürültü patırtı yapılmaması gerektiğini, yoksa zelzele olacağını anlatıyormuş. Dinleyenlerden biri: “Ama Hocam sizin için de bazı dedikodular var”, deyince, Hoca: “Erbabı yaparsa yorgan bile titremez”, karşılığını vermiş.

-486-

Yaşlı At: Timurlenk, Nasreddin Hoca'ya yaşlı bir at hediye etmiş. Hoca, atın kulağına eğilip bir şeyler söylemiş, sonra da kendi kulağını atın ağzına yaklaştırmış, dinler gibi yapmış. Bunu gören Timur, Hoca'ya ne yaptığını sormuş. Hoca: “Atla konuştum, hükümdarım”, demiş. Timur, tekrar sormuş: “Hoca, atla ne konuştun?” Nasreddin Hoca şöyle cevap vermiş: “Ata dedim ki: *Ey ruhumun ruhu/ Tanır mısın Hazreti Nuh'u*. At da bana şu cevabı verdi: *Sırrımı ifşa etme aleme/Sırtımla taş taşıdım Hazreti Adem'e*.”

-487-

Sopa Yiyen Sıpa: Nasreddin Hoca bir gün arkadaşlarıyla çalgılı içkili bir eğlenceye katılmış. Önce şarkı türküyle eğlenilmiş ama sonunda kavga çıkmış ve bu arada Hoca da bir hayli sopa yemiş. Aradan birkaç gün geçmiş. Hoca evinde yorgan döşek yatarken, arkadaşlarından biri gene gelmiş ve Hoca'yı bir eğlenceye daha davet etmiş. Hoca: “Eğlenceniz batsın. Yediğim sopaların acısı daha geçmedi. Unutmayın. *Harmanda sopa yiyen sıpa, bir daha gelmez sapa*”, demiş.

-488-

Yas: Nasreddin Hoca'nın eşeği ölür. Üç gün sonra da karısı. Hoca tek başına kalır. Hem karısına, hem eşeğine yas tutar. Durumu görenlerden biri Hoca'ya: “Yahu Hoca! Eşeğe yas tutulduğu nerede görülmüştür?” diye sorar. Hoca: “Neden tutulmasın? O eşek beni yıllarca sırtında taşıdı, bana dağda, bayırda can yoldaşı oldu”, demiş, ama adam ısrarla: “Eşeğe yas tutulmaz”, fikrinden vazgeçmemiş. Bunun üzerine Hoca: “Haklısın, senin gibi kadir kıymet bilmez bir eşeğe yas tutulmaz”, demiş.

-489-

İşte Senin Eşeğin: Nasreddin Hoca, Akşehir çarşısında, etrafına toplanan insanlara, tatlı dilden, güler yüzden, hoş sohbetten söz ederken o arada eşeklerini kaybeden birisi, önüne gelene eşeklerini görüp görmediğini soruyormuş. Hoca sözünü bitirip: “Anlattıklarımın kuşkusuz olan var mı?” diye sorduğunda, onu dinleyenlerden biri:

“Hocam ben bu palavralardan anlamam. Bu ülkede geçerli olan sopadır, sert sözdür”, deyince, Hoca eşeklerini arayan adama döner ve: “Senin yitirdiğin eşeklerin içinde iki ayaklısı varsa işte burada. Al götür”, diyerek, kendisine itiraz eden adamı gösterir.

-490-

Gülmekten Söyliyemiyorum: Nasreddin Hoca’ya bir misafirlikte, ikram etmeden önce: “Cevizli baklavamız var sever misiniz?” diye sormuşlar. Hoca cevabını bir hikâye ile vermiş. demiş ki: “Vaktiyle tilki bir ev sahibine konuk olmuş. Ev sahibi tilkiye, yolunmuş tavuğum var, yer misin? diye sorunca tilki şöyle demiş: Gülmekten senin soruna cevap veremiyorum.”

-491-

Üç Yüzlü Olursam: Bir gün dönemin şeyhlerinden birisi Nasreddin Hoca’ya der ki: “Hoca, şu nüktelerinin sayısını üç yüze çıkar da sana nüktedanlık tacı vereyim.” Hoca da: “Şeyhim himmetin var olsun. Ben iki yüzlülüğü bile beceremiyorum. Üç yüzlü olursam ne yaparım”, der.

-492-

Hekimsiz Ölmek: Nasreddin Hoca’nın karısı hastalanır. Günlerce hasta yatar. Hoca’nın eve hekim getirmeye parası yoktur. Bu durumu bilmeyen komşulardan biri Hoca’ya, neden karısına hekim getirmediğinin sorar. Hoca şu cevabı verir: “Biz yoksul insanlarız hekimsiz ölmesini de biliriz.”

-493-

Irmak Yanına Çeşme Yaptırılmaz: Zengin bir adam şölen düzenler ve zamanının zengin adamlarını çağırır. Nasreddin Hoca da çağrılıdır. Gider, bakar ki şölende hiç yoksul yoktur. Yemekten sonra ev sahibi Hoca’ya uğurlarken: “Hocam bana bir emriniz var mı?” der. Hoca da: “Aklında bulunsun; ırmak yanına çeşme yapılmaz”, der.

-494-

Yalancı Tanık: Nasreddin Hoca, bir gün kadıyı görmeğe gitmiş. Eşeğini de kapının önünde bir direğe bağlamış. Kadı ile sohbet ederlerken yalancı tanıklık yapan bir adamı getirmişler. O dönemde yalancı tanıklığın cezası bir eşeğe ters

bindirilerek çarşı pazar dolandırılmak imiş. Bu iş için eşek ararken Hoca'dan eşeğini rica etmişler. Adamı dolaştırdıkları süre içinde Hoca beklemiş. Birkaç ay sonra Hoca bir işi için kadiya uğrayınca, bakmış ki geçen seferki adam gene orda, gene yalancı tanıklıktan suçlanmış ve gene eşek aranıyor. Nasreddin Hoca, adama dönmüş ve: “Bak arkadaş, ya yalancı tanıklığı bırak ya da kendine bir eşek al”, demiş.

-495-

Kelime-i Şahadet Getirin: Nasreddin Hoca bir deniz yolculuğundayken fırtına çıkar ve geminin kaptanı suya düşer. Gemidekiler, Hoca'dan kaptan olmasını isterler. Hoca çaresiz kabul eder ve: “Bana bir pusula getirin”, der. Tayfalar ararlar, pusula bulamazlar: “Pusula yok”, derler. Hoca: “O zaman bir harita getirin”, der. Bakarlar, harita da yok. Hoca'ya durumu bildirirler. Bu kez Hoca onlara: “O halde birer birer kelime-i şahadet getirin”, der.

-496-

Belki Yüklerinde Şeker Vardır: Nasreddin Hoca yeni evlenmişti. Hanımı kendisine bir bardak çay getirir. Hoca, çayı karıştırıp bir yudum alınca şekersiz olduğunu anlar. Yeni evli olduğu için şeker istemeye utanır ve çayı karıştırmaya devam eder. Belki karısı anlar ve şeker getirir diye karıştırdıkça karıştırır. Bunun üzerine karısı yerinden kıpırdamadan: “Ne o efendi, yoksa dışarıdan fincancı katırları mı geçiyor”, deyince, Hoca: “Çık bir bak, belki yüklerinde şeker de vardır”, der.

-497-

Nereli Olursa Olsun: Nasreddin Hoca, bir kış günü bir handa geceleme zorunda kalmış. Herkes mangalın etrafına toplanmış sohbet ederken bir adam mangalın üzerindeki küllere üflemiş. Hoca'nın yüzü-gözü, üstü-başı kül içinde kalmış. O arada birisi mangala üfleyen adama nereli olduğunu sormuş. Bunun üzerine Hoca: “Bırakın yahu. Adam olmadıktan sonra nereli olursa olsun”, demiş.

-498-

Elmalar Yanakların Gibi Buruşuk: Nasreddin Hoca'nın canı elma istemiş. Hanımına elma ağacından birkaç elma getirmesini söylemiş. Kadın gitmiş. Elmaların iyilerini kendi yemiş, küçük ve buruşuklarını da Hoca'ya getirmiş. Hoca, elmaları görünce: “Hanım, daha iyisi yok muydu, elmalar yanakların

gibi buruşuk”, demiş.

-499-

Karanlıkta Rüzgârı Göremiyorum: Nasreddin Hoca bir gün evinde, pencere kenarında oturuyordu. Babası ona: “Bak bakalım oğlum, dışarıda rüzgâr var mı”, demiş. Nasreddin de başını pencereden dışarı uzattıktan sonra: “Dışarısı çok karanlık, rüzgâr görünmüyor”, demiş.

-500-

Öküzün Boynuzlarında: Cahilin biri, Nasreddin Hoca’ya: “Dünya öküzün boynuzları arasında imiş. Öküz başını salladıkça deprem olurmuş, doğru mu?” diye sormuş. Hoca da: “Ya demek öyle. İyi ki dünya eşeğin kulakları üstünde durmuyor. Yoksa her gün deprem olurdu”, demiş.

-501-

Siz Hoca’yı Çıkarın: Bir gün, Nasreddin Hoca’nın eşeği ağanın bostanına girmiş ve lahanaları yemeğe başlamış. Eşeği gören Ağa, Hoca’ya seslenmiş, eşeğini bostandan çıkarmasını istemiş. Hoca da bostana girmiş. Ama güzelim taze lahanaları görünce o da yemeğe başlamış. Bunu gören Ağa, adamlarına bağırmış: “Siz eşeği bırakın da Hoca’yı çıkarın bostandan”, demiş.

-502-

Bunu Alırsınız: Bir gün, Nasreddin Hoca’ya bir ölü göstermişler. Ölü, sağ elini kalbinin üzerinde tutmuş, sol eliyle de hayalarını kavramıştı. Cenaze yıkayan imam, ölü'nün ellerini düzeltiyor. Fakat biraz sonra eller tekrar eski duruma geliyormuş. Nasreddin Hoca, ölüyü inceledikten sonra yanındakilere: “Bu adamın sağlığında kimseye borcu var mıydı?” diye sormuş. Hazır bulunanlar: “Evet”, cevabını vermişler. Bunun üzerine Hoca şöyle demiş: “Bu adam, bütün borçlarını kabul ediyor. Bakın elini kalbinin üzerine koymuş. Ama, diyor, şimdi ancak bunları alırsınız, diye de öteki eliyle gösteriyor.”

-503-

Hoca Vezir: Nasreddin Hoca’yı vezir yapmak istemişler. O da: “Her kuşu tanıdık

da bir tek leylek kaldı”, demiş ve şu beyiti okumuş: *Hoca sen ki oldun bu köyün veziri/Durmaz akar vücudumun beziri.*

-504-

Sarık: Nasreddin Hoca bir gün göle girip yıkanmak ister. Bu arada aletine yosun dolaşır. Bunun üzerine Hoca: “Sarık sarıp da beni kandırmaya kalkma. Ben senin nelerini nelerini bilirim”, der.

-505-

Çuvalları Silkele: Nasredin Hoca birgün değirmene buğday götürmeye hazırlanıyordu. Karısı kendisine, buğdayları boşalttıktan sonra çuvalları iyice silkelemesini tenbih etmiş. Hoca, buğdayları değirmene götürmüş ve öğütmüş. Fakat çuvalları silkelemeyi unutmuş. Eve dönerken aklına gelmiş. Bu kez de eşeğin üzerinden çuvalları indirmiş ve bütün unları yere silkelemiş.

-506-

Yeni Gömlek: Nasreddin Hoca bir gün şehre gitmiş ve yeni bir gömlek almış. Köyüne dönünce herkesin önünde kendisini yere atmış ve ölü numarası yapmış. Duyan duymayan Hoca'nın başına üşüşmüş. Sonra Hoca gözlerini açmış. Oradakiler, neden böyle yaptığını sormuşlar. Hoca: “Yeni bir gömlek aldım. Herkes soracak ve ben herkese cevap yetiştirmeye çalışacağım. Şimdi hepiniz buradasınız, Bir kerede anlatacağım iş bitecek”, demiş.

-507-

Kafes Getireyim: Nasreddin Hoca bir gün ellerindeki kafesle güzel bir kuşu taşıyan üç kişiye rastlar. Kuş çok hoşuna gider ve bir aralık kafesi kapıldığı gibi kaçır. Adamlar kovalarlar ama yetişemezler. Aradan bir zaman geçtikten sonra aynı adamlar. Nasreddin Hoca'yı görürler ve gene kovalarlar. Bu arada Nasreddin Hoca evine gelir ve evin diğer kapısından çıkıp ormana doğru kaçarsa da yorulur ve adamlar yetişerek onu yakalarlar ve kuşlarının ne olduğunu sorarlar. Bu arada Nasreddin Hoca el çabukluğu ile sarığını orada bulunan sığır tersinin üzerine atar ve : “Kuş burada. Bekleyin evden bir kafes getireyim de kuşu koyalım alır götürürsünüz”, der. Adamlar inanırlar. Hoca eve gider ama geri dönmez. Adamlar: “Bu Hoca gelmeyecek. Biz kuşu dikkatlice yakalayalım”, derler ve kavuğu kaldırıp sığır tersini avuçlarlar.

-508-

Sen Beni Düşündün: Nasreddin Hoca, koyunlarını alıp bir dağa çıkmış. Orada bir elma ağacı varmış. Hoca ağaca çıkıp elmaları toplayıp yere atmış. Atarken de koyunlara: “Elmaları toplayın bana saklayın”, diye bağırılmış. Elmaları toplayıp bitirip ağaçtan inince ne görsün, koyunlar bütün elmaları yemişler. Bir koçun boynuzuna takılan elma ise kalan tek elma imiş. Nasreddin Hoca bu elmayı almış ve koça: “Aferin bir tek sen beni düşündün”, demiş.

-509-

Burnu Tahtaların Arasına Sıkıştı: Nasreddin Hoca bir köye uğramış. Köyde imam olmadığı için Hoca’dan kendilerine imamlık yapmasını istemişler. Hoca kabul etmiş. Fakat köylüler namaz kılmasını da bilmiyorlarmış. Hoca anlattıktan sonra: “Ben kılarken ne yapar ne söylersem siz de aynısını yapacaksınız”, der. Namaza başlarlar. Bu arada Nasreddin Hoca başını yere koyunca burnu tahtaların arasına sıkışır ve can havliyle: “Burnum tahtaların arasına sıkıştı. Burnum sıkıştı”, diye bağırılmaya başlar. Bunu duyan cemaat birlikte bağırırlar: “Burnum tahtaların arasına sıkıştı. Burnum sıkıştı.”

-510-

Sarığı Yeşil Elbisesi Mor: Nasreddin Hoca’ya karısı pazardan üç kilo patlıcan almasını söylemiş. Hoca, patlıcanın nasıl bir şey olduğunu sorunca da şaka olsun diye. “Canım sarığı yeşil, elbisesi mor”, demiş. Nasreddin Hoca çarşıya varmış ve bir süre aradıktan sonra sarığı yeşil, elbisesi mor üç adam bulmuş ve yanına alarak eve gelmiş. Karısı: “Hoca, patlıcanlar, nerde?” diye sorunca o, adamları göstererek: “İşte, sarığı yeşil ve elbisesi mor patlıcanlar”, demiş.

-511-

Yemeğe Davet: Nasreddin Hoca bir gün şehre gidecekmış. Karısı da ona bazı yiyecekler ısmarlamış. Niyeti kadın arkadaşlarını yemeğe çağırılmakmış ama Hoca’ya bir şey söylememiş. Hoca da ısmarlananları getirmiş ve karısı ile yemek hazırlamaya koyulmuş. Hoca da arkadaşlarını akşam yemeğine çağırılmıştı ama karısının bundan haberi yokmuş. Derken akşam olmuş ve hem Hoca’nın hem de karısının arkadaşları eve gelmişler. Kadınlar karşılarında erkekleri, erkekler de kadınları gördükleri için çok kızmışlar ve Hoca’nın evini terk etmişler. Yemekler de Hoca’ya ve karısına kalmış.

-512-

Bunu da götür: Nasreddin Hoca'nın evine hırsız girmiş. Nasreddin Hoca'yı görmeyen hırsız bir şeyler aldıktan sonra kapıya yönelmiş. Nasreddin Hoca ortaya çıkmış ve hırsıza: "Bir şey unuttun", diye seslenmiş. Hırsız şaşkınlıkla. "Ne?" demiş. Hoca, karısını işaret ederek: "Bunu, bunu unuttun, Bunu da götür", demiş.

-513-

Hakiki evine götürdüm: Nasreddin Hoca kasaptan ciğer alır ve ayak işleri gören bir adamla evine göndermek ister. Adam Hoca'ya: "Ciğeri hangi evine götüreyim, hakiki evine mi yalancı evine mi?" diye sorar. Hoca da: "Tabii ki hakiki evime", der. Hoca akşam evine dönünce karısına gönderdiği ciğerden yemek yapıp yapmadığını sorar. Karısı, eve kimsenin ciğer getirmediğini söyler. Hoca ertesi gün adamı çarşıda görür ve ciğeri neden götürmediğini sorar. Adam Hoca'ya: "Ciğeri hakiki evine götürdüm", der ve Hoca'ya mezarlığı tarif eder. Hoca, mezarlığa gider ve bir mezar taşına asılmış ciğeri bulur.

-514-

Unutmamış: Hoca ne zaman sabun almağa gitse ve satıcıdan sabun istese birden yağmur yağmaya başlamış. Bir gün Hoca aktara: "Senden yarın sabun alacağım ama sabun değil tuz isteyeceğim. Unutma ben tuz deyince sen sabun vereceksin", der. Ertesi gün aktara gider ve tuz ister. O da tuz verir. Hoca ona : "Unuttun mu?" deyince tartışırlar ve Hoca'nın sabrı taşar: "Hani sabun verecektin", der. Böyle demesiyle birden yağmur yağmaya başlar. Hoca dışarıya bakar, aktara: "Sen unuttun ama o unutmadı", der.

-515-

Kadı Olacaklar: Nasreddin Hoca bir gün eşeğine binmiş Akşehir sokaklarından birinden geçiyormuş. Arkasından da eşeğinin iki sıpası geliyormuş. Hoca'yı gören kadı takılmak için: "Hoca çocuklarıyla nereye gidiyorsun böyle?" demiş. Hoca hiç istifini bozmadan: "İleride kadı olmaları için çocukları medreseye yazdırmaya götürüyorum", diye cevap vermiş.

-516-

Atını Dilime Bağla: Akşehir'in köylerinden birinde yapılan bir düğüne Nasreddin Hoca'yı da çağırılmışlar. Hoca'ya büyük hürmet göstermişler. Hoca da bu davranışlar üzerine, köyden ayrılırken düğün sahibine, Akşehir'e gelince kendisine de

uğramasını söylemiş. Kısa bir süre sonra köylü Hoca'nın kapısına dayanmış ve kendisini karşılayan Hoca'ya atını nereye bağlaması gerektiğini sormuş. Hoca da ters ters: "Dilime bağla oğlum dilime", demiş.

-517-

Acısını Sonra Duyarsın: Nasreddin Hoca'nın evinin çatısındaki bacanın üzerinde bir leylek yuva yapmıştı. Hoca bu olayı önce uğur saymış ama zaman geçtikçe leyleğin takırtularından rahatsız olmaya başlamış. Bir gün leyleği yakalayarak ayak parmaklarını kesmiş ve leyleği havaya salıvermiş. Leylek uçarken de arkasından: "Şimdi uçarsın, uçarsın da işin acısını yere konunca duyarsın", demiş.

-518-

Gene Aşure Yerim: Nasreddin Hoca aşureyi çok severmiş. Bir ramazan günü aşureyi biraz fazla kaçırılmış ve rahatsızlanmış. Hekim çağırmışlar. Hekim Hoca'yı muayene ettikten sonra ona ilâç tavsiye etmiş ve ilâcı bir bardak suyla içmesini söylemiş. Bunun üzerine Hoca: "Hekim Bey oğlum, midemde bir bardak suyun yeri olsa gene aşure yerdim", demiş.

-519-

Çak Oğlum Çak: Nasreddin Hoca bir köyde imamlık yapıyormuş. O köyde, sövmek gibi kötü bir alışkanlığı olan fakir bir delikanlı varmış. Delikanlıyı bu huyundan vazgeçirmek için muhtar, imam, ihtiyar heyeti ve köyün ileri gelenleri köy odasında toplanmışlar ve delikanlıyı çağırmışlar. Bu huyundan vazgeçmesi karşılığında bir inek vermişler. Delikanlı bu kötü huyundan kendisinin de memnun olmadığını, olayların söğmesine çanak tuttuğunu, ama bundan sonra bu huyunu bırakmak için gayret sarfedeceğini söylemiş ve ineği kabul etmiş. Bu arada köy zenginlerinden birinin oğlu gelmiş ve Hoca'ya bir şey danışmak istemiş. Demiş ki: "Hocam, babam öldü, üvey anamla evlenmek bana düşer mi?" Bu soru üzerine, söğme alışkanlığı olan delikanlı cemaate dönmüş ve: "Aman Hocam ve ağalar, bana vereceğiniz ineği geri alın da şu gence bir çakayım", diye bağırılmış. Bunu duyan Nasreddin Hoca: "Çak oğlum çak. Bunda sen yerden göğe kadar haklısın", demiş.

-520-

Merak Etmiş: Adamın biri, hem ezan okuyor, hem de alabildiğine koşuyormuş.

Halk toplanmış merakla adamı izliyorlarmış. Bu arada Nasreddin Hoca'nın geldiğini gören biri ona sormuş: "Hocam bu adam neden böyle koşuyor?" Hoca: "Sesinin nerelere kadar gittiğini merak etmiş olsa gerek", diye cevap vermiş.

-521-

Su Derin Değil: Nasreddin Hoca çocukluğunda arkadaşları ile birlikte dere kenarına gitmiş. Suya girip yıkanmak istemişler, fakat suyun derin olup olmadığını merak edip çekinmişler. Bunun üzerine Nasreddin: "Ne korkuyorsunuz yahu, Su derin değil. Baksanıza ördeklerin boğazına kadar geliyor", demiş.

-522-

Sende Kalsın: Tanıdıklarından dürüst bir adam, Nasreddin Hoca'dan yirmi akçe borç ister. Hoca da: "Yarın gel vereyim", der. Adamcağız ertesi gün bir senet yazıp getirir. Hoca yirmi akçeyi teslim ettikten sonra uzatılan senedi geri vererek: "Senet sende kalsın", der. Adam nedenini sorunca da: "Senin yanında kalsın ki gözüne ilişince borcunu unutma", demiş.

-523-

Öldükten Sonra Çekecek: Tefecilikle geçinip ötekine berikine ağır faizlerle para veren bir adam hastalanıp ölüm döşeğine yatmış. Tanıdıklarından biri Hoca'ya gelip, tefecinin büyük azap çektiğini söylemesi üzerine, Hoca: "O asıl azabı öldükten sonra çekecek", demiş.

-524-

Ayaklarım Sağlam ya: Bir kıtlık zamanında Nasreddin Hoca sıkıntıya düşer. Papuçları da giyilmeyecek hale gelir. Bunu gören karısı: "A efendi, papuçların param parça olmuş, giyilmez hale gelmiş. Şimdi ne yapacaksın?" der. Nasreddin Hoca gülerken cevap verir: "Karıcığım, varsın papucum olmasın, ayaklarım sağlam ya."

-525-

Bildiğin Şeylerden Söyle: Cahil bir hoca, camide minbere çıkmış anlatıyormuş: "Güneş her akşam, yerin sol tarafındaki bir kuyuya girer, geceyi orada geçirir, ertesi sabah sağ taraftaki kuyudan çıkar." Orada bulunan Nasreddin Hoca dayana-

maz: “Hoca efendi, güneşi kuyuya indirmeyi bırak da bildiğin abdestten, namazdan söyle”, der.

-526-

Allah’ın Hikmetinden Çıkar: Herkesin bildiği meşhur tekerlemeyi Nasreddin Hoca’ya sormuşlar: “Hoca, tavuk mu yumurtadan çıkar, yumurta mı tavuktan?” Hoca başını sallamış ve: “Ne tavuk yumurtadan çıkar, ne de yumurta tavuktan. Ne çıkarsa Allah’ın hikmetinden çıkar”, cevabını vermiş.

-527-

Tilkiye Benzer: Nasreddin Hoca bir arkadaşı ile giderken cahil fakat zengin bir adamın cins bir ata kurulmuş geçtiğini görür. Arkadaşı Hoca’ya: “Şu kaba saba herifin çalımına bak. Kürküm var diye nasıl da kuruluyor”, deyince, Hoca gülmüş: “Böyle adamlar tilkiye benzerler. Üzerlerindeki kürkü soyunca altından iki para etmez derileri meydana çıkar”, demiş.

-528-

Şimdi Sorulmaz: Timurlenk, bir gün, Hoca’ya: “Beni nasıl bilirsin? “diye sorar. Hoca: “O sual şimdi sorulmaz”, der. Timur: “Ne vakit sorulur? deyince Hoca: “Cemaat tabutunun başında el bağladığı zaman”, der.

-529-

Balıkları Ürkütmem: Bir mecliste yüzmekten konuşuluyordu. Nasreddin Hoca’ya sormuşlar: “Hoca Efendi, sen de yüzmek bilir misin?” Hoca aynı latife yollu: “Oldukça biliriz”, demiş. Dostları acaba ne yapacak diye bir gün Nasreddin Hoca’yı göl başına götürmüşler ve: “Hoca Efendi, göster bakalım marifetini”, demişler. Hoca istifini bozmamış. “Ya... Bugün cuma, Ben cuma günü balıkları ürkütmem”, demiş.

-530-

Biraz da Yutmalıdır: Oburun biri Nasreddin Hoca’ya: “Kul kusursuz olmaz. Benim de bu dünyada bir kötü alışkanlığım var. Fazla yemek yerim. Sanki bu büyük bir hata imiş gibi benimle alay ediyorlar. Ne yapayım?”, diye sormuş. Hoca gülerek: “Aldırma. Çok yiyen biraz da yutmasını bilecek”, cevabını vermiş.

-531-

Kim Söyledi? Nasreddin Hoca, bir gün, cebine bir şeftali koyup rast geldiğine: “Cebimdekinin ne olduğunu bilirsen sana bir şeftali vereceğim”, demiş. Sorduklarından biri: “Şeftali” deyince, Hoca şaşırınmış bir halde: “Sana bunu hangi kahpenin dölü söyledi?” demiş

-532-

Yalnız Sağlık: Bir gün Nasreddin Hoca’ya sorarlar: “Hoca, bir at mı istersin, bir bağ mı istersin, bir konak ya da yüz altın mı?” Hoca gülererek başını sallar ve: “Hiç birisini. Yalnız sağlık isterim”, der.

-533-

Ya Bırak Uyuyayım: Bir gün Hoca bir yere misafırlığe gider. Ahmağın biri orada habire konuşur, Hoca da kestirmeye başlar. Herif Hoca’nın uyuduğunu görünce dürtüp uyandırır. Bunun üzerine Hoca: “Ya beni uyutma, ya da bırak uyuyayım”, der.

-534-

Kösenin Sakalı Bitmez: Hoca bir gün yolda hiç sevmediği zengin fakat cimri, aynı zamanda da köse bir adama rastlar. Adam Hoca’yı görünce durdurur ve derdini anlatmaya başlar. Sonra da: “Bu iş nasıl bitecek?” diye sorar. Hoca bu soru üzerine: “Hiç merak etme, her şey biter, yalnız kösenin sakalı bitmez”, der.

-535-

Öküzler Giriyor Sen de Girersin: Bir köy ağası Akşehir’e gitmek ister. Şehre yaklaşırken akşam olur. Acaba şehre girebilir miyim, giremez miyim? diye düşünürken, Nasreddin Hoca’yı görür ve ona: “Hey bana bak. Kapıdan girebilir miyim?” diye sorar. Herifin bu terbiyesiz haline karşı Hoca güler ve: “Koca öküzler giriyor. Elbette sen de girersin”, cevabını verir.

-536-

Uyudukça Halk Rahat Eder: Nasreddin Hoca bir gün seyahat ederken yolu bir kasabaya düşmüş. Kasabanın herkesi titreten zalim bir derebeyi varmış. Kasabalılar Hoca’ya: “Hocam bu derebeyini sen de görmelisin. Fakat şimdi ögle uykusuna

yatmıştır. Uyansın bir kere görüver”, demişler. Hoca: “Bırakın zalimi uyusun. O uyudukça halk rahat eder”, demiş.

-537-

Ne Yapacakmış? Bir yolculuğu sırasında Nasreddin Hoca bir köyde geceler. Ertesi gün eşeğinin çalındığını anlar ve köylülere: “Çabuk eşeğimi bulun, yoksa ben ne yapacağımı bilirim”, der. Köylüler arar tarar ve eşeği bulur, Nasreddin Hoca'ya teslim ederler. İçlerinden biri: “Hocam eşek bulunmasaydı ne yapacaktınız?” diye sorunca, Hoca: “Hiçbir şey. Semeri sırladığım gibi gidecektim”, cevabını verir.

-538-

Niçin Yardım Ederler? Bir gün Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: “Hocam, halk niçin sakatlara, fakirlere yardım eder?” Nasreddin Hoca gülerek: “Olabilir ki biz de bir gün bu duruma düşeriz. Bize de acısınlar diye”, cevabını vermiş.

-539-

Ben de Onun İçin Korkuyorum: Nasreddin Hoca rahatsızlanır. Ziyaretine gelenlerden biri sözde teselli için: “Hocam ne korkuyorsun. Dünyada ölüm bir kere olur”, deyince, Hoca, hasta haliyle de latife yapmaktan geri kalmaz ve: “İşte ben de bunun için korkuyorum ya. Birkaç kez olsaydı umurumda bile olmazdı”, demiştir.

-540-

Nesi Olur?: Hoca'nın yanında birisi için:”Bırakın onu. O hıyarın biridir”, derler. Hoca bu laf üzerine: “Hıyara iftira ediyorsunuz, çünkü onun salatası olur, turşusu olur, cacığı olur. Söyleyin bana bu adamın nesi olur?” der.

-541-

İyi Bir Şey Olsaydı : Bir gün, Nasreddin Hoca'nın bulunduğu bir mecliste dayak üstüne konuşulur. Herkes dayağı över. Hazır bulunanlardan biri Nasreddin Hoca'ya dönerek: “Dayak Cennetten çıkmadır, değil mi Hocam?” diye sorar. Hoca gülerek: “Dayak iyi bir şey olsaydı orada kalırdı, oradan çıkmazdı”, karşılığını verir.

-542-

Bizim Eşekler Konuşmazlar: Bir gün Akşehir'e bir gezgin gelir. Bu gezgin çok hazırcevap bir adamdı. Akşehirililer, Hoca'ya: "Aman Hocam bu adamla sen konuş", derler. Nasreddin Hoca da onları kırmaz adamla konuşur. Gezgin ne sorarsa Hoca hemen cevabını verir. Gezgin bu duruma içerler ve Hoca'yı küçük düşürmenin yollarını arar. O sırada bir köylü öküzü ile onların yanından geçmekte olur. Gezgin, kocaman öküzü göstererek: "Bu nedir?" diye alaylı bir şekilde sorar. Hoca da: "Öküzdür", der. Gezgin yine: "Adam sen de, bizde eşekler bile bundan büyüktür", deyince, Hoca taşı gediğine oturtur: "Hayır, bizdeki eşekler hem küçüktürler, hem de sizinkiler gibi konuşmazlar."

-543-

Unutmuş: Nasreddin Hoca, birgün, Akşehir'deki kayınpederine gidecekti. Karısı da babasına verilmek üzere bir mektup hazırlamıştı. Nasreddin Hoca'nın mendiline bir düğüm attı ve: "Mektubu unutma diye mendiline düğüm atıyorum", dedi. Hoca Akşehir'e, kayınpederinin evine gelince kayınpederi, Hoca'nın mendilindeki düğümü görür ve bunu ne olduğunu sorar. Hoca işi anlatır. Kayınpederi: "Mektubu unutmadın ya?", diye sorunca Hoca: "Hayır unutmadım, ama karım mektubu bana vermeyi unuttu", der.

-544-

Dünya Nimetlerinin En İyisi: Birgün, Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: "Dünya nimetlerinin en iyisi nedir?" demişler. Hoca: "Kadıdır", demiş. Nedenini sormuşlar: "Çünkü iyi karısı olan mutlu olur, uzun yaşar, genç kalır", demiş. Bu kez de dünya nimetlerinin en kötüsünün hangisi olduğunu sormuşlar. Hoca yine: "Kadıdır. Çünkü karısı kötü olan adamın yüzü gülmez, mutluluğun ne olduğunu bilmez, erken yaşlanır", demiştir.

-545-

Dost Kara Günde Belli Olur: Nasreddin Hoca, Akşehir'e yeni tayin edilen kadı'yı ziyarete gider. Akşehirililer, Hoca'nın kim olduğunu kadıya anlatırlar. Konuşurlarken kadı, Hoca'ya: "Hocam, ne kadar da çok dostumuz var. Bu gün yüzlerce kişi bizi ziyarete geldi", der. Bunun üzerine Hoca: "Bunların hiç birisini dost saymamalı. Dost kara günde belli olur", karşılığını verir.

-546-

Eşek Atla Gidiyor: Nasreddin Hoca birgün eşiğine binmiş giderken kendini be-

ğenmişlerden birisine rastlar. Adam ata binmiş giderken Hoca'yla alay etmek için: "Hoca Efendi, eşek nasıl gidiyor?", diye sorar. Adamın niyetini anlayan Hoca şu cevabı verir: "Eşek mi, eşek atla gidiyor."

-547-

İspat: Hoca'nın çok geveze bir karısı varmış. Aklının ermediği işlere burnunu sokarmış. Bu duruma da Hoca'nın canı sıkılmış: "Kadın kısmının saçı uzun, aklı kısa olur", dermiş. Karısı da bu söze takmış kafasını ve bir gün saçlarını dibinden kestirerek Hoca'nın huzuruna gelmiş ve: "Şimdi de saçlarımın uzun olduğunu iddia edemezsin", demiş. Hoca gülmüş: "Evet ama aklının kısa olmadığını ispat edemezsin", demiştir.

-548-

Vebadan Beterdir: Nasreddin Hoca'nın hiç hoşlanmadığı bir herif, bir gün Hoca'ya gelir, kapısını çalar. Hoca karısına, adama hasta olduğunu söylemesini tenbih eder. Fakat adam laf anlamaz. Hoca çaresiz yatağa girer, hasta numarası yapar. Adam içeriye dalıp Hoca'nın yanına gelir. Hoca bu kez adama: "Sakın yaklaşma. Veba hastalığına yakalandım. Sonra sana bulaşır", deyince adam, veba korkusuyla arkasına bakmadan evden kaçır, gider. Hoca'nın karısı Hoca'ya: "Sen her zaman yalan çok kötü bir şeydir dersin ama kendin neden yalan söyledin?" diye sorunca, Hoca: "Böyle heriflerin konuşmasını dinlemek vebaya tutulmaktan beterdir. Onun için yalan söyledim", karşılığını verir.

-549-

Önce Yere Baksın: Şarlatanın birisi müneccim olduğunu iddia eder, güya yıldızların hareketlerinden hükümler çıkarırmış. Bir gün komşuları kendisine, karısının eve yabancı erkek aldığını söylerler. Müneccim de karısıyla kavga eder. Olayı Nasreddin Hoca da duyar ve adam için: "Gökteki yıldızları bıraksın da önce yere baksın. Yerde olan biteni bilsin yeter", der.

-550-

Dünyada En Değerli Şey Nedir?: Nasreddin Hoca'ya birgün: "Dünyada en değerli şey nedir?" diye sormuşlar. O: "Nasihattir", cevabını vermiş."Peki ya en değersiz şey nedir?" demişler. O gene. "Nasihattir", demiş. Bunun üzerine."Canım bir şey

hem en değerli, hem de en değersiz şey olabilir mi?” diye sorduklarında da: “Evet, çünkü nasihat tutulduğunda en değerli şeydir. Ama tutulmazsa da en değersiz şey olur”, demiştir.

-551-

Zügürtlüğe Alışacaksın: Kendisine kalanları az zamanda yiyip bitiren bir miras-yedi Nasreddin Hoca'ya gelmiş ve: “Aman Hocam ne olursa senden olur. Elimde, avucumdaki her şeyi harcadım, beş param kalmadı. Derdime bir çare bul”, diye yalvarmış. Hoca: “Beş sene sonra bu deritten kurtulursun”, demiş. Mirasyedi sevinçle: “Beş sene sonra zengin mi olacağım?” diye sorunca, Hoca: “Hayır zengin olmayacaksın. Zügürtlüğe alışacaksın”, demiş.

-552-

Burada İki Köpek Olaydı: Nasreddin Hoca, bir gün iki adamın kavga ettiklerini ve birbirlerine çok kötü sözler söylediklerine tanık olur. Yanındakilere dönerek: “Ah şurada iki köpek olsaydı ne iyi olurdu”, demiş. Yanında bulunanlar, Hoca'ya: “İki köpek olsa ne olurdu?” diye sorduklarında da Hoca: “Belki bunları görür de, kavga ettiğimiz zaman biz de bu adamlara benziyoruz diyerek bir daha hırlaşıp kavga etmekten vaz geçerlerdi”, karşılığını vermiştir.

-553-

En Tehlikeli Yaratık: Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: “Hoca, en tehlikeli yaratık hangisidir?” Hoca cevap vermiş: “En tehlikeli yaratık insandır. Köpek ekmeğini yediği adama hıyanet etmez. Kurt insanın geçtiği yoldan kaçır. Yılan bile kendisine dokunmayana bir şey yapmaz. Ya insan böyle midir? İnanmazsanız birisine iyilik edin. Bakalım ne karşılık göreceksiniz?”

-554-

Taşları Bağlamışlar: Nasreddin Hoca, bir gün, yabancı bir kasabaya gitmiş. Sokakta köpekler ona havlamaya başlamışlar. Hoca, yerden bir taş alıp köpekleri korkutmak için atmak istemiş ama, Arnavut kaldırımından taş sökmemiş. Bunun üzerine: “Bu ne biçim memleket, köpekleri salmışlar, taşları bağlamışlar”, demiş.

C - TÜRKİYE'DEN DERLENMİŞ ve YAYINLANMIŞ NASREDDİN HOCA FIKRALARI

-555-

Fıkra: Hoca'nın beşikte bir çocuğu varmış. Çocuk bir gece ağlamağa başlamış. Karısı uğraşmış ama çocuğu susturamamış. Hoca karısına: “Raftan bir kitap al çocuğun önüne aç”, demiş. Karısı: “Böyle çocuk uyutulur mu?” demiş. Hoca: “Ben ne zaman elime bir kitap alacak olsam uyumağa başlıyorum da onun için”, demiş.

-556-

Fıkra: Hoca Nasreddin Efendi, bir gün eşeğine iki denk buğday yükletir, değirmene götürür, öğütür, tekrar eşeğine yükletir yola çıkar. Eşek yorulur, yürümez olur. Hoca: “Bu denkler eşeğe ağır geldi”, der. Eşekten iner, o denklere eşekten indirir, kendi sırtına alır, tekrar eşeğe biner. Eşeğin yükü azalmadığı için yine yürümez. “Bu eşeğin yürümeğe gönlü yok”, der ve eşeği de, denklere de orada bırakır, gider.

-557-

Fıkra: Hoca Nasreddin Efendi: “Ben iki çeşit yazarım, bir çeşidini ben okurum fakat başkası okuyamaz. Bir çeşidini de yazdıktan sonra ne ben okuyabilirim, ne

başkası okuyabilir”, demiş. Böyle iki çeşit yazısı olan Hoca’ya bir adam: “Benim filân yerde bir dostum var. Sen okur - yazar bir adamsın. Benim tarafımdan o dostuma bir mektup yazıver”, demiş. Hoca da: “Ben şimdi o memlekete kadar gidemem, çünkü benim yazacağım mektubu benden başkası okuyamayacağı için bu mektubu ben kendim götürüp kendim okumak lâzım gelir. Ben ise şimdi oraya gitmek zahmetine katlanamam.”

-558-

Fıkra: Hoca Nasreddin Efendi yük arabası içine bir ekmek fırını yaptırır. Sonra misafir gelir. Şimdiye kadar dünyada her yeri gördüm, lâkin yük arabası içine ekmek pişirmek için fırın yapıldığını görmemiştim. Bu gün onu da gördüm. Hoca, bunun sebebi nedir? diye sorar. Hoca: “Ben bu fırını evvelce yer üzerine yapmıştım. Bir misafir geldi, Ona: Yaptığım fırın nasıl olmuş, eyi mi?, diye sordum. Fırın iyi imiş, fakat ağzı gündoğduya olmuş, günendiye olsa imiş daha iyi olur, demiş. O gittikten sonra fırını yıktım, ağzını günendiye olarak yeniden yaptım. O misafir gitti, başka biri geldi. Fırını ona da gösterdim. Nasıl iyi midir? dedim. İyidir, fakat ağzı şimale açılmış olsa imiş daha iyi olurmuş, dedi. Onu da yıktım, ağzı şimale açılmış yaptım. Her gelen misafir: Ağzı bu tarafa olsa imiş daha iyi imiş, bu tarafa olsa imiş daha iyi imiş, dedi. Fırını yıkıp yapmaktan usandım. Başka çare bulamadım, en sonra bu yük arabasını getirdim, fırını bunun ortasına yaptım. Gelen misafir ağzının hangi tarafa açık olmasını isterse arabanın okundan tutuyorum, o tarafa çeviriyorum.”

-559-

Fıkra: Hoca komşularıyla toplanıyorlar, yağmur duasına gidiyorlar. Giderken Hoca’nın tarlası yolun üstünde imiş, Hoca: “Tanrım, şu tarla benim”, dedi. Yağmur duası yaptılar, çok yağmur yağıyor, Hoca’nın tarlasını sel alıyor. Geri gelirken bakıyor ki tarlası batmış. Diyor ki: “Suç bende ki tarlayı gösterdim”, demiş.

-560-

Fıkra: Hoca bir gün tavuğunu kuluçkaya yatırmış. On beş tane civciv çıkmış. Fakat bir kartal bunlara dadanmış. Hoca, Komşularına ne yapması gerektiğini sormuş. Onlar da: “Civcivleri bir iple birbirlerine bağla sonra da annelerinin ayağına bağla”, dediler. Hoca söyleneni yaptı. Bir gün kartal kuluçkayı kapınca civcivler de peşinden havalandı. Bunu gören Hoca Rahmetullah: “Çözöver ala çocuk çözöver ” diye arkalarından seslenmiş.

-561-

Molla ve Eşekler: Adamın birinin eşeği yitiyor. Köyünü arıyor, bulamıyor. Öbür köye gidiyor, camiye gidiyor. Molla'ya diyor ki cumadan sonra cemaatten bir soralım, belki eşeğimi gören vardır. Cuma namazından sonra Molla cemaate soruyor: “Ey cemaat bu dünyada kimin neye hevesi var?” Biri çıkıyor, diyor ki paraya, başka biri diyor ki yemeğe, başkaları diyorlar ki toya bayrama. Hepsi bir şey diyor. Sonunda üç dört kişi geliyor. Bunlar diyorlar ki: “Bizim hiçbir şeye hevesimiz yoktur.” Molla, eşek arayana sesleniyor: “Ay eşek sahibi, a burada üç-dört eşek var. Gel bak, gör hangisi senindir?”

-562-

Yemin Ettim Bir Kere Adını Söylemeyeceğim: Nasreddin Hoca'nın ağır başlı, sakın bir eşeği varmış. Hoca bir gün eşeğine değirmene gitmek üzere bir yük zahire yükleyip değirmenin yolunu tutmuş. Yolda bir tanıdığına rast gelmiş ve onunla konuşmağa başlamış. Bu arada eşek kendi başına yola devam etmiş ve değirmene gelmiş. Değirmenci eşeğin Hoca'nın eşeği olduğunu biliyormuş. Hemen yükünü indirip öğütmüş ve tekrar eşeğe yükleyip yola sürmüştü. Eşek geldiği yoldan gitmeye başlamış. Bu arada Hoca hala tanıdığıyla konuşmakta imiş. Eşeği görünce marifetine hayran olmuş ve ona bir daha eşek dememeğe yemin etmiş, adını Kahraman koymuş. Aradan bir müddet geçtikten sonra, Hoca bir iş için Akşehir'e gitmiş. Dönerken Kahraman çamura batmış, çıkamamış. Hoca onun bu halini görünce karşısına geçmiş ve derinden bir ah çekmiş: “Kaşında, başında, gözünde, kulağında hep o; ama bir kere yemin ettim adını söyleyemeyeceğim”, demiş.

-563-

Ya Tutarsa: Nasredin Hoca, Akşehir Gölü'nün kenarında oturmuş şarap içiyormuş. Bir köylünün geldiğini görünce hemen şişeyi saklayıp elindeki yoğurt kabını göle daldırmış. Köylü: “Ne yapıyorsun Hoca?” diye sorunca o: “Göle maya çalışıyorum”, demiş. Köylü: “Göl maya tutar mı?” deyince, Hoca bilinen cevabını vermiş: “Ya tutarsa!” Köylü uzaklaşmış. Hoca arkasından bakmış ve demiş ki: “Şimdi bu hıyar gider bunu herkese anlatır.”

-564-

Fıkra: Hoca Rahmetullah'ın başının külâhını çocuğun biri alır, kaçar. Hoca Rahmetullah bakar ki çocuğa kavuşamayacak, çocuk kaçırıldı külâhı. Hoca da döner,

kabristana doğru seyirtir. Nas, Hoca'nın üstüne güler. Derler: "Hoca, çocuğun peşine niye koşmadın, sen de kabristana doğru seyirttin?" Der ki: "Kurban, bu çocuk külâhımı götürdü ise ben bundan evvel bu kabristanı keserim, evvel ahir dolanır, fırlanır, bir gün gelir bu kara yere girer, burada bu külâhı bundan alırım."

-565-

Fıkra: Hoca Rahmetullah'a sormuşlardı: "Hocam, kıyamet ne zaman kopacak?" Bu zat demişti ki -her sözünde bir mana vardır Hoca Rahmetullah'ın- "Ben öldüğüm gün kıyamet kopacak." "Hoca ya kıtlık?" "Ben aç kaldığım gün."

-566-

Fıkra: Hoca işsiz kalınca yumurtacılığa başlamış. Sandıkla aldığı yumurtaları, boyar, satarmış. Gel gelelim, yumurtayı kaçta alıyorsa, boyayıp yine o fiyata satıyormuş. Buna pek şaşan karısı: "Bre Efendi, bu ne iş? Ticaret bunun neresinde?" diye sorunca, Hoca: "Sen anlamazsın hatun, demiş, ben yumurtadan değil boyadan kazanıyorum."

-567-

Fıkra: Bir gün halk: "Şu bizim Hoca'yı iyi bir mat edelim", diye karar vermiş, ehli-leştirilmiş bir ayıyı göstererek: "Bak Hoca efendi, sen her şeyin üstesinden gelirsin, her soruya bir cevap bulursun, söyle bakalım, şu ayıya okumayı öğretebilir misin?" demişler. Hoca bir an düşünmüş, sonra: "Öğretirim", cevabını vermiş. Hoca'ya bir süre verip dağılmışlar. Hoca zaman kaybetmeden işe koyulmuş. Bir kitap alıp yapraklarının arasına ayının en çok sevdiği yemişleri serpiştirmiş. Kitabı ayının önüne koymuş. Hoca kitabın yapraklarını çeviriyor, ayı da yemişleri yiyormuş. Bunu birkaç gün tekrarlamış. Kendisine verilen süre sona ermeden bir gün camiin önünde merak ve heyecanla konuşan halka seslenmiş: "Ey ahali, ayı okumayı öğrendi. Şehir meydanında toplanın", demiş. Halk toplanmış. Hoca ayıyı getirmiş, yaprakları arasına yemiş koymadığı bir kitabı ayının önüne koymuş. Ayı diliyle kitabın yapraklarını çevirip yemiş aramış. Bulamayınca da honurdanmaya başlamış.. Hoca: "Ey ahali! Gördünüz ya, ayı kitabı okudu", demiş. Halk: "Aman Hoca efendi bu nasıl şey, sen okudu diyorsun ama biz hiçbir şey anlamadık", demiş. Hoca yanılır, yenilir mi hiç: "Be hey gafiller, görüyorsunuz, ayı kitabın sayfalarını çevire çevire okudu. Hepiniz gördünüz, sesini duydunuz. Anlayıp anlamadığınıza gelince. Orasına ben karışmam. Ayının dilinden anlamamız için ayı olmanız gerekmez mi?" cevabını vermiş.

-568-

Fıkra: Nasreddin Hoca'ya yoldan geçen bir adamı – ki Hoca'nın babasıdır- tanıyıp tanımadığını sorarlar. O: “Tanıyorum, dayımın ablasının kocası olur”, der.

-569-

Fıkra: Hoca, eşeğine okuma öğretmek karşılığı yüz altın almış ve üç yıl da süre istemiş. Ona: “Üç yıl sonra Timur seni öldürür, korkmuyor musun?” demişler. O da: “Canım üç yıla kadar ya Timur ölür, ya eşek ya ben”, demiş.

-570-

Hikâye: Rahmetli Nasreddin Hoca, bir mektepte hocalık yapıyormuş. Birgün elindeki kalem açacağını kuyuya düşürmüş. İnip kuyudan alması lâzım. Çocuklara: “Çocuklar, ben kuyuya inip kalem açacağımı alacağım. Belime bir ip bağladım. İpin ucunu size vereceğim. Bırakın dediğimde bırakır, çekin dediğimde de ipi çekersiniz”, demiş ve kuyuya inmiş. Kuyudan: “bırakın”, diye seslenince, çocuklar ipi birden bırakmışlar ve Hoca cumburlop suya düşmüş. Sırılsıklam ıslanmış. Hoca'yı dışarı çıkardıklarında çocuklara bağıracaklarını sanmışlar. Hoca kuyudan çıkınca: “Ulu Tanrım! Sana çok şükür ki kuyu derin değildi. Derin olsaydı halim nice olurdu,” demiş.

-571-

Hikâye: Bir zamanlar Akşehir'de Derviş Mehmet adında çok küfreden bir adam varmış. Artık bu adamdan herkes yaka silkermiş. Düşünmüşler, taşınmışlar, Nasreddin Hoca'nın yanına vermeyi kararlaştırmışlar. Hoca, bakmış ki Mehmet lafla adam olmayacak, ağzına bir bakla almasını ve küfredeceği vakit baklayı oynatmasını söylemiş. Bu çare fena olmamış. Mehmet, bakla ile oynadıkça Hoca'nın nasihatini hatırlıyor ve küfürden vazgeçiyormuş. Birgün Hoca önde, Mehmet arkada giderlerken bir evden bir kadın yolda durmalarını istemiş. Durmuşlar. Bu arada ince ince bir yağmur da yağıyormuş. Bir hayli bekledikten sonra kadından ses çıkmayınca onlar kadını pencereye çağırıp, kendilerini neden durdurduğunu kadına sormuşlar. Kadın: “A İlâhi Hoca, ördeğimi kuluçkaya yatıracaktım. Yavruları yeşil başlı olsun diye yatırıncaya kadar yeşil sarıklarınıza baktım. Bu iş çoktan bitti”, deyince, uzun süre yolda bekleyen ve beklerken de iyice ıslanan Hoca, Derviş Mehmet'e dönmüş ve: “Hadi Mehmet çıkar ağzından baklayı”, demiş.

-572-

Timur'un Atları Yılan Yer: Timur, Yıldırım Bayezit'i yendikten sonra Akşehir'e de girmiş ve şehrin ulemasından kişileri yanına çağırılmış. Bunun üzerine Nasreddin Hoca da Timur'un huzuruna varmış. Timur ona: "Hoş geldin Hoca efendi. Sana bir vazife vereceğim. Cuma günü, bir çayırdaki benim askerime çorba, pilav ve helvadan oluşan bir yemek vereceksin", der. Hoca kabul eder ve huzurdan ayrılır. Cuma günü Hoca, Akşehir'de, Öksürük Taşı'nın bulunduğu çayırdaki saçıyağı üzerine bir kazan koyar ve altına bir mum yakar. Durum Timur'a anlatılır. Timur öfkelenir. Nasreddin Hoca Cuma namazından sonra kazanın yanına gelir. Kapağı kaldırır ki içinde fıkır fıkır kaynayan bir çorba. Bütün karavanalar doldurulur. Durumu gören Timur Hoca'ya: "Pilav da hazır mı Hoca?" diye sorar. Hoca: "Bismillah", der ve kazanın kapağını tekrar kaldırır ki içinde nefis bir pilav. Askere dağıtılır. Sonra da Hoca tekrar kazanın kapağını açar içindeki helvayı da dağıtırlar. Durumu gören Timur, Hoca'ya: "Askerlerimi doyurdun ama atlarım açtır. Onları da doyur", deyince Hoca: "Peki Hükümdarım", der ve atların torbalarını getirenlerle mezarlığa yönelir. Bir kabrin başına gelir ve askerlere: "Açın şu kabri", der. Kabri açarlar. İçerisi yılan kaynamaktadır. Hoca, Timur'a: "Hükümdarım, cesur askerleriniz yılanları atların torbasına doldursun", deyince Timur: "Hoca Efendi ben seni sınadım. Büyüklüğüne, veliliğine hürmetim var ve Akşehir'den de çekip gideceğim", demiş ve şehri terk edip gitmiş.

-573-

Karıdan Korkanlar: Nasreddin Hoca'nın bulunduğu bir toplulukta, söz karılar üzerine geldi ve karılarından korkmayanlar ayağa kalksınlar, denildi. Herkes ayağa kalktı. Nasreddin Hoca oturmakta. Sorarlar: "Len Hoca, sen de mi karıdan korkuyon?" Hoca Cevap verir: "Ne korkacam, adını duydum, dizlerimin bağı çözüldü, kalkamadım", demiş.

-574-

Kahpe Kader Çeker Çeker Getirir: Nasreddin Hoca, komşusuna, yemek vakti, davetsiz gider ve: "Kahpe kader çeker çeker getirir", diyerek sofraya oturur. Bu durum böyle birkaç kez tekrarlanınca ev sahibi bir gün, bir odun alır ve kapının arkasına saklar. Hoca gene davetsiz gelir ve: "Kahpe kader çeker çeker getirir", deyince ev sahibi kapının arkasına sakladığı odunu alır ve: "Kara talih vuru vuru yatırır", diyerek, Hoca'yı dövmeye başlar. Hoca oradan kaçar ve bir daha da davetsiz yere gitmez.

-575-

Sana da Bu Kalacak: Bir adamın çocuğu olmazmış. Bir kardeşi varmış sadece. Adam, bir gün evlenmiş ve karısı hamile kalmış. Bu arada adam ölmüş. Karısı da doğumdan sonra ölmüş. Adamın kardeşi doğruca Nasreddin Hoca'ya gitmiş ve sormuş: “Kardeşim öldü. Malı kime kalır?” diye sormuş. Hoca: “Kimsesi yoksa karısı ile sana kalır”, demiş. Kardeş. “Karısı da öldü”, deyince, Hoca: “O zaman sana kalır”, demiş ve bu arada da helâya girmiş. Kardeş biraz düşününce adamın bir de oğlu olduğu aklına gelmiş ve Hoca'ya dışarıdan: “Eğer bir çocuğu varsa ne olacak?” diye sorar. Hoca içeriden: “O zaman bütün malları çocuğuna kalacak”, demiş. Bu cevaptan hoşlanmayan kardeş, Hoca'ya bu kez: “Yahu Hoca, peki bana ne kalacak?” diye sorunca, Hoca, helânın kapısını açar ve şöyle eteğini indirir: “Sana da bu kalacak”, der.

-576-

Senin Eşekliğin Sana Yeter: Birgün, Nasreddin Hoca'nın yolu Konya'ya düşer. Eşegini valilik konağının önünde dövmeye başlar. Sabahleyin balkonda kahvesini içen Vali Paşa Hoca'yı görür ve huzuruna çağırır, eşegini neden dövdüğünü sorar. Hoca: “Söyleyemem”, der. Vali Paşa: “Söylemezsen cezalandırırım”, deyince, Hoca anlatır: “Efendim benim eşek tutturdu Konya'ya vali olacağım, diye. Ben de senin eşekliğin sana yeter, dedim ve onu döğdüm”, deyince, Vali Paşa gülererek: “Hadi cezayı atlattın”, demiş.

-577-

Ben Yerimden Memnunum: Nasreddin Hoca, bir gün vaaz dinlemek için camiye gider. Vaız, cennetin güzelliklerini anlatır ve cemaate sorar: “Ey cemaat, bütün bu anlattıklarımın sonra kim cennete gitmek ister?” Nasreddin Hoca'dan başka herkes el kaldırır. Vaız bu kez: “Kim cehenneme gitmek ister?” diye sorunca kimse elini kaldırmaz. Nasreddin Hoca da elini kaldırmaz. Vaız bu kez Hoca'ya dönerek: “Yahu sen nereye gitmek istiyorsun?” diye sorunca, Hoca: “Ben yerimden memnunum”, der.

-578-

Sallan Kara Cıvcivim: Nasreddin Hoca'nın karısı bir yere gidecek olur. Hoca'ya, evdeki cıvcivli tavuğa iyi bakmasını tenbih eder. Hoca da cıvcivler kaybolmasın diye onları bir sicimle birbirlerine bağlar. Sicimin bir ucunu da kuluçka tavuğun bacağına bağlar. Bu arada bir kartal gelip ana tavuğu kapar, havalanır. Bağlı cıvcivler de havalanırlar. En

arkada bir kara civciv varmış. Hoca: “Sallan kara civciv sallan, umudum gelir sende”, der. Ama kuluçka tavuk ve civcivleri ufukta kaybolurlar. Nasreddin Hoca çaresiz, karısına ne söyleyeceğini düşünür. Bir kalburun içine yumurtalar koyar ve üzerlerine oturur. Bir taraftan da: “Gurk, gurk” diye bağırır. Karısı gelip onu bu halde görüp ne olduğunu sorunca Hoca: “Civcivleri kartala kaptırdım. Yeni civciv çıkarıyorum”, der.

-579-

Akşehir’in Suyu ve Havası: Nasreddin Hoca’nın bahçesinde çok güzel kiraz yetişirdi. Akşehir’in köylerinden bir ağa kiraz yetiştirmek ister ve Hoca’dan kiraz fidanı alır. Ağa götürüp bahçesine fidanı diker ama yetişen kirazların iyi olmadığını görür. Bu kez Akşehir toprağı almaları için adamlarını gönderir. Nasreddin Hoca onlara toprak verir. Fakat yanlarına da ağızları kapalı iki çömlek verir. Der ki: “Sadece toprak yetmez. Bu çömlerlerde Akşehir havası ve suyu vardır. Onlar olmadan iyi kiraz yetişmez”, der.

-580-

Düşmanlığına mı, Dostluğuna mı Soruyorsun? Bir gün birisi Nasreddin Hoca’ya: “Nasılsın?” diye sormuş. Hoca Şöyle cevap vermiş: “Eğer düşmanlığına soruyorsan iyiyim, dostluğuna soruyorsan hikâyeye uzun”, demiş.

-581-

Ben Eşek Değilim Altımdaki Eşek: Hoca eşeğine binmiş gidiyormuş. Eşek birden hızlanınca çevredeki yayalar kaçışmaya başlamışlar. Bunun üzerine Hoca: “Yahu ne kaçılıyorsunuz? Ben eşek değilim, altımdaki eşek”, demiş.

-582-

Tanrı Kime Veriyorsa: Nasreddin Hoca her yıl fitresini, sadakasını Akşehir’in bir zenginine verirmiş. Neden böyle yaptığını sormuşlar. Hoca: “Tanrı kime veriyorsa ben de ona veriyorum”, demiş.

-583-

Acısı Yüreğime Vurdu: Nasreddin Hoca’ya çarşıda rastlamışlar. Suratı iki karış.

“Hey Hoca! Bu ne surat? Gülen diline bu surat yakışıyor mu?” diye sormuşlar. Hoca da: “Dilimi yuttum, pek acı geldi. Acısı yüreğime vurdu”, demiş.

-584-

Ben Açlıktan Öleceğim: Nasreddin Hoca’yı bir köye imam tutmak istemişler. Köylüler Hoca’ya para vermek istemiyorlarmış. Hoca’ya: “Bu köyde çok ölen olur. Altını, üstünü çevirir, geçinir gidersin. Senden önceki imam burada zengin oldu”, demişler. Hoca kabul etmiş. Fakat aradan bir yıl geçmiş, köyde ölen olmamış. Hoca bir gün köylüyü toplamış ve onlara: “Bir yıl geçti ama kimse ölmedi. Ben açlıktan öleceğim”, demiş.

-585-

At Yıkıldı Ben de İniverdim: Hoca Nasreddin birgün ata binmiş, koşturmaya başlamış. Nasıl olduysa Hoca attan düşmüş. Görenler, Hoca’nın yanına varmışlar: “Nasıl oldu?” diye sormuşlar. Hoca da: “At yıkıldı, ben de iniverdim”, demiş

-586-

On Paralık Ispanak İçin: Nasreddin Hoca parasız kalmış, sırtına bir küfe ıspanak almış ve satmağa çıkmış: Ispanak kelimesindeki “ak” hecesini hem uzatır, hem de sonundaki “k” harfini “g”ye benzer bir sesle çatlatırmış. Bunu işitenlerden biri. Hocam şuna anan dilince ıspanak desen olmaz mı?” deyince, Hoca: “On paralık ıspanak için kırk yıllık tecvit bozulmaz”, demiş.

-587-

Oruç Bozular mu? Hoca, Akşehir’de kadı iken birisi yanına gelerek: “Hocam, bir adam karısını öpse orucu bozular mu?” diye sorar. Hoca şu cevabı verir: “Yeni evli işeler bozular. Eğer evlilik arasından beş yıl geçti ise orucun bozulması şüpheye düşer.”

-588-

Tapu Senedi Gibi Okuyayım: Bir gün, bir kadın Hoca’ya bir kâğıt vererek: “Hoca Efendi, size yalvarırım ki şu kâğıdımı okuyunuz.” Meğer bu sırada Hoca daha okumak bilmez imiş. Utandığından da: “Okumak bilmem”, deyemeyip, kadından kâğıdı alarak: “Devletli, inayetli efendim hazretleri”, sözleriyle bir dostun bir dostu yazaca-

ğı bir kâğıt [mektup] gibi okumağa başlayınca, kadın: “A Efendi!. Bu öyle bir sevgili kimseden gelmiş kâğıt olmayıp, ancak bizim evin tapu kâğıdıdır”, dedikde, Hoca: “A hanım efendi! Öyle söylesene ki sana tapu kâğıdı gibi okuyayım”, demiş

-589-

Adı Nasreddin Efendi'dir: Bir gün Hoca, Timur'un yanına gider. Timur, Hoca'yı sevdiğinden kaç baş [kişi] horantası [aile halkı] olduğunu sorar. Hoca dahi on baş olduğunu söyler. Bunun üzerine nefer başına yüz akça verilmesini Timur vekil-harcına buyurur. Hoca bin akçayı aldıktan sonra yine Timur'un yanına giderek, horantasından bir baş unutulduğunu söyler. Timur: “Adı ne?” diye sorunca: “Adı Nasreddin Efendi'dir”, demiş.

-590-

Altmış Para ile: Nasreddin Hoca pazara gidecek olmuş. Altmış paraları varmış. Karısına pazardan ne alınacağını sormuş. O da: “Ocağa bir sac, başına bir tac, bir ciğer, bana bir kaftan ve bir katır sıpası al. Kalan parayı da iyi sakla”, demiş. Hoca pazara gitmiş ama altmış para ile ne alınır? Gezip durmuş. Bu sırada birileri ona: “Sana bir karpuz verelim. Hiç yere koyma, içinden katır sıpası çıkacak” , demişler. Hoca da karpuzu alıp evin yolunu tutmuş. Yolda sarığı çözümlünce düzeltmek için durmuş ve karpuzu yere koymuş. Karpuz yuvarlanıp gitmiş. O sırada çalılıktan bir tavşan çıkmış. Hoca bu tavşanı katır sıpası sanmış. Fakat yakalayamamış. Eli boş eve dönmüş. Olanları karısına anlatmış. Meğer karısı da kaftan gelecek diye elbiselerini yakmış. Elbisesiz kalıp küpün içine girmiş. Hoca komşulardan giyecek istemiş ve karısına vermiş. O da giyip küpten çıkmış. Hoca başından geçenleri anlatınca karısı: “Keşke sıpayı getirebilseydin. Ben ona binerdim”, deyince, Hoca: “Hayvanın belini mi kıracaksın”, diye karısına çıkmış. Kavga etmişler. Karısı da kaçıp komşuya gitmiş. Komşular yemek yiyorlarmış. Bunları da sofraya çağır-mışlar. Hoca önündeki etleri yer, karının boynunu şöyle bukecektim diyerek, yemeğin etli tarafım kendi önüne çekermiş.

-591-

Un Savurmak: Nasreddin Hoca, değirmene gitmiş, un öğütmüş ve geri dönüyor-muş. Yolda iken rüzgâr esmeye başlamış. Hoca, bunu değirmenci iyi savurmamıştır diyerek, eşeğin sırtından un çuvallarını indirmiş ve rüzgârda savurmuş. Bütün unlar havaya gitmiş, bu arada kara eşek de unlanıp bembeyaz olmuş. Hoca beyaz eşeği görünce:”Eşeğim kaybodu. Benim eşeğim siyahtı, bu beyaz”, demiş ve aramaya

koyulmuş. Bu arada bir kurt, Hoca'nın eşeğini yemiş. Kurdun ağzı kanlıydı. Hoca kurdu görünce ona: "Ağzı kanlı dayı benim eşeğimi gördün mü?" diye sormuş.

-592-

Paralı Adamın Sesi: Yöre halkının devlet kapısında yapılacak işleri varmış. Nasreddin Hoca'yı sözcü seçmişler. Subaşıyla gidip konuşacak, sorunu çözecek. Hoca yola çıkmadan önce halktan para istemiş. Parayı almış ve gitmiş. Hoca, işi halledip döndükten sonra da aldığı paraları iade etmiş. Bu davranışının nedenini soranlara da: "Paralı adamın sesi gür çıkar. Bu sebeple yanımda para bulunsun istedim", demiş.

-593-

Memur Olmuş: Hoca'nın bir boğası varmış. Yedi köyün ineğine yetermiş. Hü-kümet bir örnek çiftlik yaparak bu boğayı satın almış. Gözleri sürmeli, gerdanı katmerli, tüyleri pırl pırl bir inek sokmuşlar boğanın yanına. Yüzüne bakmamış bile. Ondan güzelini bulmuşlar. Koklamış beğenmemiş. Günler günü böyle gitmiş. Hoca'ya başvurmuşlar: "Ne oldu bu boğaya? Yedi köyün ineğine yeterdi. Bir döl alınamadı gitti", demişler. Hoca gülmüş: "Elbette öyle olacak. Bizim boğa memur oldu. Bu gün git, yarın gel diyor", demiş.

-594-

İnsanın Ağzında: Hayatından yakınan biri sözlerini: "Geçim kolay değil, ekmek aslanın ağzında", diye bitirmiş. Hoca göğüs geçirerek şöyle demiş: "Ekmek aslanın ağzında değil, insanın ağzında, insanın! Aslanın ağzında olsaydı, karın doyurmak bu kadar güç olmazdı."

-595-

Ortasını Bulmuşlar: Nasreddin Hoca'ya: "Kemer sıkma önerileri yine ortaya çıkmaya başladı. Ne diyorsun Hoca?" diye sormuşlar."Hoca: "Kemer sıkma iyidir. Bizim zamanımızda ya dişini sık derlerdi, ya kıcını sık. Anlaşıyor ki artık ortasını bulmuşlar. Az gelişme sayılmaz", demiş.

-596-

Birini Bulur: Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: "Köyün ağası cennete mi gidecek

yoksa cehenneme mi?” Hoca:”Cennete”, diye cevap verir. “Nereden biliyorsun?” diye sorduklarında da: “Onu iyi tanırım, ne yapıp eder, kendi hesabına yanaacak bir yoksul bulur”, der.

-597-

Onuncu Köy: Nasreddin Hoca çocuklara: “Ne olursa olsun, doğruyu söyleyin. korkmayın”, diye öğüt verirmiş. Çocuklardan biri: “Babam, doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar, diyor ama...”, deyince, Hoca: “Aldırmayın, her zaman bir onuncu köy bulunur”, diye cevap vermiş.

-598-

Islıkla İdare Et: Komşu çocuklarından biri Nasreddin Hoca’ya gelmiş ve: “Babam bana düdük almıyor. Elim dar, ıslıkla idare et”, diyor diye dert yanmış. Hoca da çocuğa: “Baban haklı oğlum, ıslıkla idare et”, demiş.

-599-

Cennet ve Cehennem: Nasreddin Hoca’ya: “Cennet, cehennem nerde?” diye soruyorlar. “Dur ben sana izahat vereyim”, diyor. Sözümler yabana, hayvamna çıra sarıyor. Birisine de iki tane taş sarıyor. Diyor ki: “Bunun biri sevap, biri günâh. Hangisi sevap?” diyor. “Taş sevap”, diyorlar. “İşte bu senin yükün”, diyor. Çırayı ateşe veriyor. “Aklın varsa göle koş,” diyor. “İşte bak, taşı ne kadar ateşe atsan yanmaz. Eğer böyle ağır sevapla cenneti bulursun. Hafif çırayla gidersen, yana yana cehenneme gidersin.”

-600-

Hırsız Kilit Olmaz: Nasreddin Hoca ev yaptırmış. Kapıyı güzel takmış ve kilitlemiş. Bir de büyük pencere yapmış. Ailesi: “Hoca, kapıya kilit taktın ama pencere açık. Eve girerler”, deyince Hoca: “Bu kilit dost. Dost gelir kapıyı kilitli görünce gider. Hırsız ise nasıl olsa eve girecek. Bari kapıyı kırmasın, pencereden girsin”, demiş.

-601-

Nasreddin Hoca, Kör Köpek ve Kör Kadı: Günyüzü nahiyesinde bir kör kadı bir kadını severmiş. Durumu Nasreddin Hoca’ya anlatmışlar. Hoca da: “Ben bu kadım

kurtarırım”, demiş ve Günyüzü pazarına et götürmüş, bütün köpekleri toplamış ve aralarındaki bir kör köpeğe eti yedirmiş. Sonra da, köpeğe: “Ben senden para isterim”, demiş. Hoca’ya, Kör Kadı’nın hovardalığa gittiği evi gösterirler. Hoca oraya gider ve sanki et verdiği kör köpeğe bağırır gibi: “Kör köpek çık dışarıya parayı ver”, diye bağırır. Kör kadı bunu duyunca telaşlanır ve: “Ne kadar?” diye sorar. Hoca: “Bilmiyormusun? 450 kuruş” der.

-602-

Hoca ve Yahudi: Bir gün Yahudi, Nasreddin Hoca’ya: “Usta ne yapar?” diye sormuş. Hoca da: “Merdiven yapar”, diye cevap vermiş. Dükkân işleten Yahudi’nin dükkânı ve malları yanar. Eski zenginliği kalmaz. Önünde bir eşek, gezerek satıcılık yapmağa başlar. Nasreddin Hoca’yı görünce de: “Gel Hoca, ben merdivenle dibine indim”, demiş. Bunun üzerine Hoca şu cevabı vermiş: “Eh dibine de inersin, başına da çıkarsın.”

-603-

Eşeğin Başı Kayboldu: Nasreddin Hoca bir gün eşeğine ters biner ve: “Ağalar, eşeğin başı kayboldu”, der.

-604-

Sıkarken Öldü: Nasreddin Hoca bir gün yolun kenarında kedisini yıkıyormuş. Yoldan geçen bir arkadaşı Hoca’ya: “Hocam, kediyi yıkama, üşütür ölür”, demiş. Hoca aldırış etmemiş ve kediyi yıkamaya devam etmiş. Arkadaşı dönüşte Hoca’yı gene yolun kenarında görmüş. Bakmış ki Hoca’nın kedisi ölmüş. Hoca’ya: “Hocam, ben size kediyi yıkamayın ölür dememiş miydim?” diye serzenişte bulunmuş. Hoca bunun üzerine: “Ben kediyi yıkarken ölmedi, sıkarken öldü”, demiş.

-605-

Halep Oradaysa Arşın Burada: Palavracının biri, başına topladığı üç beş cahile karşı övünüp duruyormuş. Bu arada: “Ben Halep’teyken altmış arşın uzağa atladım” diyormuş. Nasreddin Hoca da o sırada oradan geçiyormuş. Adamın anlattıklarını duyunca yanına yaklaşmış ve: “Yaa, demek sen altmış arşın uzağa atlarsın. Haydi şimdi de atla, görelim”, demiş. adam hık mık ettikten sonra: “Ama ben Halep’te atladım”, deyince, Hoca kızmış ve: “Canım, Halep oradaysa arşın burada”, diye karşılık vermiş.

-606-

Yürüyüşünü Görmek Lâzım: Nasreddin Hoca tarlasında çalışırken, tanımadığı biri: “Hoca efendi, falan köye kaç saatte gidebilirim?” diye sormuş. Hoca, cevap vermemiş. Adam birkaç kez daha sormuşsa da gene cevap vermemiş. Bunun üzerin adam, yola koyulmuş. Biraz gittikten sonra Hoca onu yanına çağırılmış ve: “Sen o köye tam üç saatte varırsın”, demiş. Adam, Hoca’nın bu davranışına kızmış: “Neden önce söylemedin?” diye Hoca’ya sormuş. Hoca. “Ben senin nasıl yürüdüğünü görmeden nasıl bilebilirdim ki?” demiş.

-607-

Hoca, Kadı ve Tüccar: Bir tüccar ile kadı, Nasreddin Hoca’ya yol arkadaşlığı yapıyorlardı. Bir aralık Hoca’ya: “Hiç vaaz ederken yanıldığın olmuş mu?” diye sormuşlar. Hoca kadıya yan gözle bakarak: “Bir gün nasılsa ağzımdan, ‘El kadıyanı finnar’, diyeceğim yerde, ‘Kadı finnar’ [Kadı ateştedir] dedim. Bir gün de yine ‘İnnelfücera lehi cehim...’ diyecek yerde boş bulunup, ‘İnnet tüccarü lefi cehim’ [Tüccarlar cehennemdedir], dedim”, demiş ve her ikisini de mahcup etmiştir. Bunun üzerine kadı: “Hocam sana da söz yetişmez ki... Meram edersen dünyanın en kurnaz adamı kesilir, en yaman müzevirleri bile cevaptan aciz bırakırsın. Bazen de yabanın öküzünden daha şaşkın görürsün”, demesi üzerine Hoca, hemen kadıyı işaret ederek: “Ne bu kadar müzevir”, sonra da tüccarı göstererek: “Ne de bu kadar öküzüm. İkinizin arasında sayılırım”, demiştir.

-608-

Bu Sefer Emrini Yerine Getiriyorum: Hoca, çocukken babası ne söylerse onun tam tersini yaparmış. Bir gün, baba-oğul değirmenden dönüyorlarmış. Bir ırmak üzerine kurulmuş köprüden geçerken, Hoca’nın babası, eşeğe yükledikleri çuvalardan birinin suya doğru eğilmiş olduğunu görmüş. Fakat Molla Nasreddin’e: “Çuvalı geriye it”, diyecek olsa, çocuğun, emrin tam aksini yapacağını bildiği için: “Oğul, çuval suya doğru eğilmemiş. Sen onu elinle itiver!” demiş. Muzip Nasreddin: “Baba, bu yaşa kadar söylediğinin tersini yaptım. Şimdi de dediğini yerine getiriyorum”, demiş ve çuvalı eliyle iterek suya yuvarlamış.

-609-

Ahir Zaman: Serserinin biri akli sıra Nasreddin Hoca ile eğlenmek için bir yaz ramazanının akşamı Hoca’dan saate bakmasını rica etmiş. Hoca’nın bu mevsimsiz

sualden canı sıkılmış. Sorana: “Topu topu bir saatim var”, demiş. Adam: “Hayır efendim. Onu demek istemedim. Saat kaçta geldi?” diye sorunca, Hoca: “Kösteği ile beraber bedestende yüz seksen akçeye aldım”, demiş. Adam bu kez: “Allah Allah... Hocam, anlatamadım galiba. Akşama ne var?” diye sormuş. Bu kez de Hoca: “Eve uğramadım ki ne hazırladıklarını bileyim”, cevabını vermiş. Bunun üzerine adam Hoca’ya: “Sen galiba benimle alay ediyorsun. Hocam şimdi ne mevsimdeyiz?” demiş. Hoca da: “Ne mevsimde olacağız,; yazın tam ortasındayız”, diye cevap vermiş. Adam iyice kızmış: “Allah Allah... Şimdi çatlayacağım. Zaman ne zaman Hocam?” diye bağırmış. Hoca hiç istifini bozmadan: “Bunu bilmeyecek ne var. Ahir zaman evlâdım, ahir zaman”, demiştir.

-610-

Hani Benim Ayağım? Çocuklar, ırmak kenarında oturmuş, ayaklarını suya sokmuş oynarlarken: “Ayaklarımız karıştı. Şimdi ne yapacağız”, diyerek, kavgaya tutuşmuşlar. Oradan geçmekte olan Nasreddin Hoca, elindeki çubuğu suya sokarak onların ayaklarına vurmuş. Herkes ayağını çekince, Hoca: “Gördünüz mü? ayaklarınız tekrar yerine geldi”, demiş.

-611-

Hoca da Böyle Atar: Timurlenk, bir gün Nasreddin Hoca’yı da yanına alarak ok talimine çıkar. Hoca’nın eline ok - yay verip: “Haydi Hocam, at da görelim”, der. Hoca oku gelişi güzel atar. Hedefe isabet ettiremeyince de: “Sekbanbaşı böyle atar”, der. İkinci kez de isabet ettiremeyince: “Bizim subaşı böyle atar”, diye açıklar. Üçüncü kez ise ok hedefi bulur. Bunun üzerine Hoca göğsünü kabartarak: “İşte, Hoca Nasreddin de böyle atar”, der.

-612-

Ona da Ben Yaptım: Timurlenk, Nasreddin Hoca’nın cesaretini ölçmek için bir gün, yanındaki iyi nişancılarından birine Hoca’nın cesaretini denemesini emreder. Hoca’yı bir meydanda hedef olarak dimdik durdururlar. Kollarını açıp hareketsiz durmasını isterler. Timur nişancısına, Hoca’nın bacaklarının arasına, kavuğuna ve kaftanına nişan alarak ok atmasını söyler. Nişancı Timur’un emrini yerine getirir ama Hoca’nın da korkudan beti benzi atar. Sonunda Timur, Hoca’nın cesaretini takdir ederek, kendisine bir kaftan ve bir kavuk verilmesini emreder. Bu arada Hoca bir de çakşır [şalvar] ister. Timur çakşıra bir şey yapılmadığını söyleyince Hoca: “Ona da ben yaptım”, der.

-613-

Esrarın Tesiri: Nasreddin Hoca esrar denilen keyif verici maddenin tesirine inanmamış. Bir gün, bir aktardan biraz esrar alıp kullandıktan sonra hamama gitmiş. Aradan biraz zaman geçtikten sonra kendi kendine: “Hani esrar insana sarhoşluk verirdi. Bana hiçbir şey olmadı. Gideyim de şu aktara sorayım ki bana esrar yerine başka bir şey mi verdi”, diyerek hamam kıyafetiyle dışarı çıkmış ve aktarın dükkânına yönelmiş. Onu bu kıyafetle sokakta görenler gülmeye başlamışlar. Biri: “Hocam bu ne hal?” diye sorunca, o, esrarın tesirini göremediği için aktara gittiğini, söyleyerek etraftakileri daha çok güldürmüştür.

-614-

Karınçalı Dolabın Yüzünden: Bir yaz mevsiminde, Nasreddin Hoca'nın evindeki yemek dolabını karıncalar istila etmişti. Bu yüzden yemeklere karınca karışıyor ve Hoca'nın barsaklarını bozuyormuş. Hoca da sık sık helâya gidiyor, abdesti bozulduğu için günde beş kez de abdest alıyormuş. Karısı bu durumu görünce: “Ben kuyudan binbir zahmetle su çekiyorum. Sen de suyu bolca harcıyorsun”, deyince Hoca: “Senin dolaptan temizleyemediğin karıncalar yüzünden de ben helâdan çıkamıyorum”, demiştir.

-615-

Sana Ne? Gevezenin biri, bir gün, Nasreddin Hoca'ya: “Hocam, biraz evvel, koca bir lenger içinde hindi dolması götürüyorlardı”, demiş. Hoca, omuz silkerek. “Bana ne?” demiş. Adam, devamla: “Galiba sizin eve götürüyorlardı”, deyince, Hoca: “O halde sana ne?” diye karşılık vermiş.

-616-

Kırk Yıllık Sirke: Bir gün, komşularından biri, Nasreddin Hocaya gelerek kırk yıllık sirke istemiş. Hoca: “Var ama veremem”, demiş. Komşusu: “Niçin veremezsin?” deyince de: “Eğer şuna buna dağıtsaydım, kırk yıllık sirke kalır mıydı?” cevabını vermiş.

-617-

Katırın İsteddiği Yere: Nasreddin Hoca, huysuz bir katıra binmiş. Hayvan alabildiğine koşmağa başlamış. Hoca, katırını zaptetmeğe çalışmış ama başaramamış. Katır

başını almış, dolu dizgin gidermiş. Bu sırada tanıdıklarından biri görüp: “Hocam, nereye böyle?” deyince, Hoca: “Katırın istediği yere”, demiş.

-618-

Dalsız Budaksız Ağaç: Nasreddin Hoca, çocukluğunda, minareyi ilk görüşünde, aşağıdan müezzine seslenmiş: “Boşuna imdat isteme! Bu dalsız, budaksız ağaca kim çıkabilir ki sana yardıma koşsun!”

-619-

Bu da On Arşın Uzar: Nasreddin Hoca, bir gün, Konya bedesteninde dolaşırken, tellalin, gezdirdiği bir kılıca otuz altın kıymet biçtiğini görerek, onu eline alır, evire çevire inceler. Bakar ki adi bir kılıç. Hoca: “Bunun neresi otuz altın eder?” diye sorar. Onlar: “Bu kılıç düşmana çekilince beş arşın uzar. Bu nedenle pahalıdır”, derler. Nasreddin Hoca, hemen evine gider ve mangal maşasını alıp, bedestene gelir. Orada: “Mangal maşası otuz altına!” diye bağıarak maşayı satmağa çalışır. Onu görenler: “Aman Hocam, bu adi mangal maşası otuz altın eder mi?” diye sorduklarında da: “Karı bana kızıp bu maşayı arkamdan fırlattığında bu maşa on arşın uzar”, cevabını verir.

-620-

İçinde Yemek Pişmeyen Mutfak: Nasreddin Hoca'nın tanıdıklarından biri kendisine yeni yaptırdığı evi gezdiriyormuş. Vakit öğleye geldiği halde yemek için hiçbir şey yapılmadığını gören Hoca: “Mutfak nerededir?” diye sormuş. Adam da ona mutfağı göstermiş. Bu çok küçük bir mutfakmış. Hoca bunun üzerine ev sahibine. “Mutfağı her yerden fazla beğendim”, demiş. Adam nedenini sorunca da: “Bizim bildiğimiz mutfaklar içerisinde yemek pişirilen yerlerdir. Halbuki siz maşallah içinde hiç yemek pişmeyen bir mutfak icat etmişsiniz, beğenmemek mümkün mü?”, karşılığını vermiştir.

-621-

Kimsem Yok: Nasreddin Hoca gençliğinde bir köye gider ve orada ansızın hastalanmış. Git gide hastalığı artınca köylüler etrafına toplanıp sormuşlar: “Hocam, memlekette kimin, kimsen var mı?”. Hoca cevap vermiş. “Memlekette bir anam

var ama onu da babam sağlığında boşamıştı. Şimdi kimsem yok demektir.”

-622-

Kadınla Erkek Nasıl Belli Olur: Nasreddin Hoca'nın da hazır bulunduğu bir toplantıda, Arabistan'dan yeni gelen birisi, oralarda havanın çok sıcak olduğunu, bu nedenle de halkın çıplak gezdiğini anlatıyormuş. Hoca adamın sözünü keserek sormuş: “Peki ama orada kadınla erkek nasıl belli olur?”

-623-

Kıymeti Bilinsin Diye: Nasreddin Hoca kendisinden bir şey isteyenlere, istedikleri şeyi o gün değil de ertesi gün verirmiş. Neden böyle yaptığını sormuşlar. O: “Verdiğim şeyin kıymeti bilinsin diye”, cevabını vermiştir.

-624-

Cennet ile Cehennem Doluncaya Kadar: Devrinin zalimlerinden biri, bir gün Nasreddin Hoca'ya: “İnsanlar böyle ne vakte kadar doğup, yaşayıp, ölecekler?” diye sormuş. Hoca da şu cevabı vermiş: “Cennet ile cehennem doluncaya kadar.”

-625-

Bahara Kimin Ne Dediği Var? Nasreddin Hoca'nın da bulunduğu bir toplantıda, adamın biri soğuktan şikâyet edecek olmuş. Bir başkası söze karışıp: “Canım efendim. Bu insanlar da da hiç karar yoktur. Kış olunca soğuktan; yaz gelince de sıcaktan şikâyet ederler”, demiş. Nasreddin Hoca bu sözü duyunca: “Efendi öyle söylüyorsun ama, bahar havasına kimin ne diyeceği var?” demiş.

-626-

Ecel Gelmiş Cemaat Toplanmış: Mahallenin sakinleri Nasreddin Hoca'ya bir şaka yapmak istemişler. Hoca'yı yakalayıp: “Sen öldün”, demişler ve tabutluğa getirip yıkayıp kefenlemeğe kalkmışlar. Bu arada yoldan geçmekte olan bir adamı da: “Hoca öldü. Cenaze namazını kıldır”, diyerek geri çevirip getirmişler. Adam, acele bir işi olduğunu, gitmesi gerektiğini söylemişse de dinleyen olmamış. Hoca da adama: “Boş yere uğraşma. Benim işim senden de acele idi ama söz dinlemedim. Ne çare. Ecel gelmiş, cemaat toplanmış, artık gitmekten başka çare yok”, demiş.

-627-

Parayı Severim Ama: Hasis adamın biri, bir gün Nasreddin Hoca'ya: "Sen de bizden imişsin. Senin de parayı çok sevdiğini söylüyorlar", demiş. Bunun üzerine Nasreddin Hoca: "Yalan değil. Yanlış. Ben parayı sevmez değilim. Fakat beni senin gibi bir takım vicdansız adamlara muhtaç etmediği için severim. Yoksa küpte saklamak için değil", demiş.

-628-

Ağzı Sıkı Kim Var: Nasreddin Hoca'ya bir gün: "Şu Akşehir'de sır söylenebilecek, ağzı sıkı kimi biliyorsun?" diye sormuşlar. O da şu cevabı vermiş: "Herkesin kalbi benim ambarım olmadığı için, bu güne kadar sırrımı kimseye açmadım. Bundan dolayı kimin ağzı sıkı, kimin gevşek olduğunu bilemem."

-629-

Kürsüden İnnek de mi Gelmiyor? Nasreddin Hoca, bir gün mahalle mescidinde halka va'zetmek için kürsüye çıkmıştı. Etrafını saran cemaat acaba ne anlatacak diye merakla beklerken Hoca, kürsüde elini şakağına koymuş, düşünürmüş. Hatırına bir şey gelmiyormuş. Bir süre sonra: "Ey cemaat!. Siz benim söz söylemekte aciz olmadığımı bilirsiniz. Bugün aklıma bir şey gelmiyor", demiş. Bu sözler üzerine kürsünün dibinde oturan oğlu Hoca'ya yaklaşmış ve: "Baba, hatırına kürsüden innek de mi gelmiyor", demiş ve babasının oğlu olduğunu göstermiştir.

-630-

Tam Açığa Alışyordu: Bir kış mevsiminde Nasreddin Hoca, darda kalmış ve kendi kendine: "Acaba şu eşeğin arpasını kıssam nasıl olur?" diye düşünmüş ve her gün eşeğin yemini biraz azaltmış. Eşekte bir değişiklik göremeyince yemi azaltmaya devam etmiş. Günün birinde, ahıra girince eşeğin nalları diktiğini görmüş. Hoca, durumu görünce hayıflanmış: "Yazık oldu, eşeği tam açığa alıştırıracaktık ki ömrü vefa etmedi", demiş.

-631-

Al Bu da Cabası: Nasreddin Hoca, Akşehir Gölü'nde balık tutarmış. Beş on balık tuttuktan sonra eve dönmek istemiş. Yalnız bu arada yaramaz çocuklar Hoca'nın tuttukları balıkları birer birer aşırımlar. Hoca ayağa kalkıp sepete bakınca boş olduğunu görmüş. Bu kez dalgalanıp kabaran göle dönmüş ve: "Boş yere çalım

satma. Gördün ya! Boş geldim boş gidiyorum. Al bu da cabası”, diyerek elindeki sepeti de göle atmış.

-632-

Ne Kadar Kalbur Varsa: Nasreddin Hoca, kilerde bir şeyler ararken raftan soğan dolu bir kalbur başına düşmüş. Başı acıyınca kalbura bir tekme savurmuş ama bu kez de kalburun kasnağı dizini incitmiş. Ne yapacağını şaşırarak Hoca, kalburu kaldırıp yere atmış ama bu kez de kalbur yerden sıçrayıp Hoca'nın alnını yaralamış. Hoca, hemen dışarı koşup bir balta almış ve kilere dönmüş. Kalbura doğru baltayı sallamış ve: “Şimdi ne kadar kalbur varsa karşıma çıksın!” diye bağırmış.

-633-

Karı Sözüne Uyan: Nasreddin Hoca'ya karısı bir gün : “Hamama git yıkan. Hemşiremin nikâhına gideceğiz”, der. Hoca, bu vakitsiz yıkanma işi için hamama gider. Yıkanır ve evine dönmek için yola çıkar. Bu arada yağmur başlar. Hoca da, ıslanmasın diye kaftanını çıkarır, eline alır. Evinin kapısında davetliler toplanmıştı. Hoca'yı böyle yarı çıplak ve ıslak görünce ne olduğunu sorarlar. Hoca: “Karı sözüne uyup böyle vakitsiz hamama giden, hem sıcak, hem de soğuk suyla yıkanır”, der.

-634-

Orasını Ne Sen Sor Ne Ben Söyliyeyim: Tanıdıklarından biri Nasreddin Hoca'ya bir kutu teslim eder ve: “Bu kutu ben gelinceye kadar sende kalsın”, der. Aradan birkaç gün geçince Hoca, kutuda ne olduğunu merak eder ve kutuyu açar. Kutuda bal olduğunu görür. Her gün biraz yer ve sonunda kutu boşalır. Derken kutu sahibi çıka gelir ve kutuyu ister. Hoca kutuyu verir. Kutu adamın eline hafif gelir. Açar bakar ki içi boş. Hoca'ya: “Efendi hani kutudaki bal?” diye sorunca Hoca: “Vallahi onun orasını ne sen sor, ne de ben söyliyeyim”, der.

-635-

Ben Yemem: Nasreddin Hoca dağda odun keserken bulunduğu yere doğru bir ayının geldiğini görür ve korkusundan yanındaki ahlat ağacına çıkar. Ayı da ahlat yemek için ağaca tırmanır. Yiye yiye Hoca'nın yamna yaklaşır. Bir aralık ayı, dağdan kopardığı ahlatı yukarıya doğru uzatınca, Hoca kendisine ikram ettiğini sanır ve: “Ben yemem”, diye bağıırır. Ayı bu ses üzerine ürküp ağaçtan düşer.

-636-

Buna Diyecek Yok: Ramazanda, Nasreddin Hoca'yı iftara çağırılmışlar. Muziplik olsun diye de imama iftardan önce namazı ağır kıldırmasını tembih etmişler. İmam la namaza durunca yavaş yavaş Fatihâ'yı okumuş, sonra da "Yasin", deyince, Hoca kızıp cemaatten ayrılmış ve namazı yalnız kılmak için geri çekilmiş. Bu arada imam: "Vel kur'anilhakim. Allahüekber", diyerek rükua varınca, Hoca: "Bak buna diyecek yok...", demiş ve imamla rükua varmış.

-637-

Yesene Be Adam: Nasreddin Hoca bir gün Sivrihisar'da dolaşıyormuş. Karnı çok acıkmıştı ama cebinde de para yokmuş.. Bir fırıncı dükkânına girmiş ve fırındaki tezgâhın üzerinde bulunan sıcak ekmeklere bakmış. Sonra da fırıncıya sormuş: "Bu ekmeklerin hepsi senin mi?" Adam: "Evet, benimdir", demiş. Hoca tekrar sormuş: "Gerçekten bu ekmeklerin hepsi senin mi?". Fırıncı: "Evet benimdir", deyince, Hoca ona: "Yesene be adam!" diye bağırılmış.

-638-

İşte Böyle Küser: Hoca arkadaşlarıyla kırdı oturmuş, yoğurda ekmeğe doğrayıp yiyorlarmış. İçlerinden biri ekmeğe doğramaya yardım etmiyor, habire yiyormuş. Sonunda Hoca buna çok kızmış ve kepçeyle adamın başına vurmuş. Adam bu darbe üzerine mosmor kesilip yere yığılınca Hoca: "Ne doğrar, ne basar, ne elini çanak-tan çeker, bir kepçe vurursan da böyle küser", demiş.

-639-

Kapıya Sahip Ol: Çocukluğunda annesi Nasreddin Hoca'ya: "Ben komşularla göl kenarına gidiyorum. Sen sokak kapısına sahip ol", demiş. Nasreddin de bir süre kapı eşiğinde bekledikten sonra canı sıkılmış, kapıyı yerinden söküp sırtlamış ve annesinin yanına gitmiş. Annesi: "Kapıyı neden söküp getirdin?" diye sorunca da o: "Sen bana kapıya sahip ol demedin mi? İşte kapı. Gelirken onu da getirdim", demiş.

-640-

Kokusunu Ne Yapacaksın?: Adamın biri, Nasreddin Hoca'nın da bulunduğu bir toplantıda seslice yellenmiş. İşi güürültüye getirmek için de ayağı ile tahtaları gıcırdatmaya başlamış. Hoca bunun üzerine gülerken, adama: "İlâhi ahbap... Haydi tahta gıcırtdısını

onun sesine benzettin diyelim amma kokusunu ne yapacaksın?” diye sormuş.

-641-

Siz Kardeş Kardeş Durun: Nasreddin Hoca eşeğini önüne katmış bağa gidiyormuş. Yolda komşularından birisine rastlamış. Adam, Hoca’ya: “İkiniz böyle nereye?” diye sorunca o, eşeğini göstererek: “Hele siz şununla kardeş kardeş durun, benim az bir işim var. Bitirip geleyim”, demiş.

-642-

Müslüman Malını Kötülemek Günâhtır: Hoca bir gün evden yünleri boşaltılmış eski bir minder yüzünü koltuğu altına alıp satmak için pazara götürmüş. Bakanlar: “Bu delik deşik para etmez”, demişler. Hoca kızmış: “Sizin almağa meramınız yok da ondan böyle söylüyorsunuz. Bunu içindeki yün yeni boşaltıldı. Bir tutamı bile dökülmemiştir. Bir müslümanın malını böyle kötülemek günâhtır”, demiş.

-643-

Allah’ın Rahmetini Çiğnememek İçin: Nasreddin Hoca, yağmurlu bir havada evinin penceresi önünde oturmuş sokağı seyrederken komşularından birisinin, ıslanmamak için hızlı hızlı yürüdüğünü görünce ona: “Neden böyle koşuyorsun?” diye sormuş. Adam: “Yağmurda ıslanmamak için koşuyorum Hocam”, diye cevap vermiş. Bunun üzerine Hoca: “Yazık! Hiç Allah’ın rahmetinden kaçılır mı?” diye sitem etmiş. Adam bu sözler üzerine yavaşlamış ve sırlıslıkla ıslanmış. Tesadüf bu ya. Gene bir yağmurlu havada Nasreddin Hoca hızlı hızlı sokaktan geçerken adam evinin penceresinde imiş. Hoca’ya: “Hani bana verdiğin öğüt nerede kaldı. Niye Allah’ın rahmetinden kaçırıyorsun?” diye sorunca Hoca: “Ben Allah’ın rahmetinden kaçmıyorum. Onu çiğnememek için koşuyorum”, diye cevap vermiş.

-644-

Ben Haksızlığı Sevmem: Bir gün, Akşehir’e softanın biri gelmiş ve: “Kasabanızın en alimi kimdir?” diye sorar. Nasreddin Hoca’yı tarif ederler. Softa onu bulur ve ona: “Hocam, sana kırk soru var. Bakalım hepsini bilebilecek misin?” der. Hoca, adamın sorduğu şeyleri kulak verip dinledikten sonra, birer birer: “Onu bilmem, şunu bilmem, bunu bilmem...” diye üşenmeden kırk kez ayrı ayrı bilmem, cevabı verir. “Niye hepsine birden, bilmem, demedin?” diye sorarlar. Hoca, şöyle cevap verir: “Ben haksızlığı sevmem. O, zahmet edip bana kırk soru sordu. Ben de birer birer cevaplarımı verdim.”

-645-

Eşeğe Eziyet Olmasın: Nasreddin Hoca, bir gün eşeğine odun yüklemiş, kendisi de eşeğe binmiş ama yaklarını üzenkiye sokmadan dimdik duruyormuş. Görenlerden birisi ona, neden öyle yaptığını sorunca, şu cevabı vermiş: “Zavallı hayvanın sırtında odunlar var. Bir de benim yükümü mü çeksin. Ayağımın yerden kesilmesi yetmez mi?”

-646-

Testiyi Kırmadan: Nasreddin Hoca, bir gün, kızının eline testiyi vermiş ve yanına bir tokat atıp: “Sakin testiyi kırma”, diyerek çeşmeye, su almaya göndermiş. Görenler, çocuğu neden dövdüğünü sormuşlar Hoca’ya. O: “Dikkatli olsun diye yaptım. Yoksa testiyi kırdıktan sonra dövmek neye yarar?” demiş.

-647-

Deve Midir ki Kendi Kulağını Isırsın? Nasreddin Hoca, bir gün evine dönerken mahalle çocuklarından biri önüne çıkmış ve: “Şu çocuk benim kulağımı ısırıldı”, diye şikâyet etmiş. Şikâyet edilen çocuk: “Hayır ben ısırmadım. O kendi kulağını kendisi ısırıldı” söyleyince, Hoca: “Sus yaramaz! Bu çocuk deve midir ki kendi kulağını ısırısın?” demiş.

-648-

Nereden Bileyim? Nasreddin Hoca bir arkadaşı ile Akşehir Gölü’nün kenarında dolaşırken, arkadaşı ona gölde suyun üstüne sıçrayan balıkları göstermek istemiş: “Bak şu balıklara”, diye seslenmiş. Hoca, gölün kıyısındaki ağaçlara doğru bakmış. Arkadaşı da: “Canım ben sana balıkları gösteriyorum, sen ağaçlara bakıyorsun”, deyince, Hoca: “Sen bana elinle gölü gösterdin mi? Balıkların gölde olduğunu ben nereden bileyim?” demiştir.

-649-

Hoca Her Gün Kabak Yutti: Nasreddin Hoca, Ramazan ayında imamlık yaptığı bir köyde, her gün köylülerin verdikleri yemekleri yiyormuş. Köylüler de birbirlerinden habersiz Hoca’ya hep kabak yemekleri getiriyorlarmış. Kabak yemekten bıkan Hoca, bir gün camide vaaz kürsüsüne çıkmış ve: “Ey cemaat! Siz ebced’in manasını bilir misiniz? Bakın ben size anlatayım: Ebced: Gafil köylünün kulağını pek çek. Hüvvez: Onlar misafır ağırlamasını bilmez. Hutti: Zavallı Hoca hergün

kabak yutti. Kelemen: Ben bu işe gelemem. Safez: Bu muamele hiçbir kitaba sığmaz. Karaşet: Yok mu lenger içinde bir parça et. Zazagelen: Burada Hoca'ya ver, yarın ahrette ağızlan sen”, demiştir.

-650-

Ayağımızın Bereketiyle: Derebeylerinden biri Akşehir köylerini gezdikten sonra Nasreddin Hoca kendisini ziyaret etmişti. Hoca ona, seyahatini nasıl geçtiğini sormuş. Derebeyi anlatmış: “Vallahi Hoca ziyaretim pek eğlenceli geçti. Filânca köye vardığımda bir yangın çıktı. Onu seyrettim. Ertesi gün köyde bir kuduz köpek iki kişiyi ısırıldı. Akşama başka bir köye gittik, orasını da sel almış. Evler yıkılmış. Ertesi gün bir başka köye gittik. Orada da bir boğa ipini kesip altı köylüyü boynuzlamış. Daha sonra bir köylü cinnet getirip çoluk çocuğunu kesmiş. Başka bir köye gittik, orada da eski bir ev çökmüş ve altında kalanlar ölmüşler. Bir kadın da kendisini ağaca asmış. Onu seyretmeye gittik...” Hoca bu sözler üzerine dayanamamış ve: “Bereket ki çabuk dönmüşsünüz. Yoksa bir hafta daha oralarda bulunsaydınız ayağımızın bereketiyle taş taş üstünde kalmayacaktı”, demiş.

-651-

Anasının da mı Çocuğu Yoktu?: Bir gün komşu kadınlardan birisi Nasreddin Hoca'ya gelerek: “Ah efendi. Bizim gelinin bir türlü çocuğu olmuyor. Şuna bir nefes etseniz, yahut bir ilâç tarif etseniz”, deyince Hoca: “Acaba sizin gelinin anasının da çocuğu olmamış mı idi? Yani bu kısırlık ona sakın anasından kalmış olmasın”, demiş.

-652-

Burun ile Ense: Bir gün Nasreddin Hoca'ya: “Burnun yüzünün hangi tarafında?” diye sormuşlar. O da ensesini göstermiş. “Nasıl olur, tam tersi değil mi?” diyenlere de: “Haklısınız, fakat bir şeyin aksini ele almayınca aslı ortaya çıkmaz”, demiştir.

-653-

Susturmanın Çaresine Bakmalı: Nasreddin Hoca'ya bir gün: “Adam olmanın yolu nedir?” diye sormuşlar. O: “Bilenler söylerken, bilmeyenler can kulağı ile dinlemeli. Bilmeyenler söylerken de susturmanın çaresine bakmalı”, demiştir.

-654-

Ben de Binemedim: Bir toplantıda binicilikten söz açılmıştı. Nasreddin Hoca da öze karışmıştı: “Geçenlerde falanca çiftlikte idim. Orada ele avuca sığmayan bir at ardı. Hiç kimsenin üzerine binmesine müsaade etmiyor, binenleri yere çalıyordu. İktim ki olmayacak hemen atın yelesinden kavradım ve..” derken çiftliğin adamarından birisi içeriye girmiş. Hoca devamla: “Ben de binemedim”, demiş.

-655-

Turşuyu Sen mi Satacaksın?: Nasreddin Hoca bir zamanlar turşu satmaya başlamıştı. Eşğine yüklediği turşuları mahalle mahalle gezdirerek satıyormuş. Bir gün, turşu satmak için dolaşırken, ne zaman: “Turşu!” diye bağırarak olsa eşeği anırmaya başlıyormuş.. Sonunda Hoca eşeğe: “Yetti artık. Turşuyu sen mi satacaksın yoksa ben mi?” diye çıkmış.

-656-

Mavi Boncuk Hikâyesi: Nasreddin Hoca'nın iki karısı varmış. Bir gün, her ikisine de biri birinden gizli, birer mavi boncuk verip: “Sakın bu boncuğu ortağına gösterme! Bu benim sana olan muhabbetimin nişanesidir.”, diye tenbih etmiş. Bir gün sonra iki karısı birden üzerine hücum ederek: “Çabuk bize söyle. Gönlün kimdedir? Hangimizi daha çok seversin? Bize şimdi bildir!”, diye sorunca, Hoca, soğukkanlılığını yitirmeden: “Mavi boncuk kimde ise benim gönlüm ondadır”, demiş.

-657-

Beni Boğacaktı: Nasreddin Hoca'ya bir misafırlıkta kocaman bir gece kavuğu vermişlerdi. Hoca kavuğu başına geçirince boğazına kadar geldi. Bunun üzerine Hoca kavuğu ortasından mendille boğarak küçültmüş. Hoca'yı bu kavukla gören ev sahibi: “İlâhi Hoca efendi. Kavuğu boğmuşsun”, deyince, Hoca: “Ne yapayım, ben onu boğmasaydım o beni boğacaktı”, demiş.

-658-

Er Kişi Niyetine: Timurlenk, ordusunun Orta Anadolu'yu istilası sırasında, Nasreddin Hoca da diğer Akşehirli gibi göç etmeğe hazırlanıyordu. Halk arasında Timur'un zalimliği konuşuluyordu. Hoca da Timur aleyhinde atıp tutuyordu. Bu arada derviş kıyafetinde bir adam yanına yaklaştı ve: “Hoca sözünü geri al. Timur, yaptığınız hatalardan dolayı sizin üzerinize gönderildi”, deyince, Hoca, gelenden şüphelendi: “Erenler. Siz hangi diyarın gülüsünüz ve kimlerdensiniz?” diye sor-

muş. Derviş: “Ben Allah’ın belâ olarak size musallat ettiği adamım”, deyince, Hoca’nın dizlerinin bağı çözülmüş: “Adınız Timurlenk mi yoksa” diye sormuş. Derviş: “Beli”, deyince, Hoca cemaate dönmüş ve: “Ümmeti Muhammet. Er kişi niyetine buyurun cenaze namazına “, diyerek bayılıp yere yığılmış.

-659-

El Elin Eşeğini Türkü Söyleyerek Arar: Subaşının eşeği kaybolmuş. Adamları, Nasreddin Hoca’yı yolda görüp: “Efendi, biz hepimiz birer yana dağılıp subaşının eşeğini arayacağız. Sen de şu bağların arasına bakıver!” demişler. Hoca, türkü söyleyerek bağların içine dalmış. O sırada tanıdıklarından biri rastlayıp: “Efendi, burada ne ararsın?” diye sormuş. Hoca: “Subaşının eşeği kaybolmuş, onu ararım”, demiş. Adam, hayretle: “Bu nasıl eşek aramak? Türkü söyleyip geziyorsun”, deyince, Hoca: “El elin eşeğini türkü söyleyerek arar”, diye cevap vermiş.

-660-

Konuşursa Bu da Düşünür: Nasreddin Hoca, bir gün, pazarda, küçük bir kuşun on altına satıldığını görünce, eve koşar ve kümesteki baba hindiyi koltuğunun altına alıp pazara gelir.”Yirmi altına baba hindi!” diye bağırarak dolaştırır. Görenler: “Aman Hocam, bir hindi için yirmi altın çok değil mi?” diye sorarlar. Hoca: “Az önce parmak kadar bir kuş on altına satıldı”, diye cevap verir. Onlar: “Canım o senin bildiğin kuşlardan değildi. Tutu kuşu idi. Gayet güzel konuşur”, derler. Bunun üzerine Hoca: “O konuşursa, bu da düşünür”, der.

-661-

Gemiye Dibinden Bağlayın: Nasreddin Hoca bir zamanlar yelkenli gemiyle seyahat ederken fırtına çıkmış, yelkenler parçalanmış, geminin direkleri devrilmiş. Gemi tayfalarının yelkenleri bağlamaya çalışıyorlarmış. Hoca bunun üzerine: “Ayol, bu gemi dibinden sallanıyor, siz ise tepesiyle uğraşıyorsunuz. Geminin sallanmamasını istiyorsanız onu dibinden bağlayın”, demiştir.

-662-

Hazır Elim Değmişken Ağlayayım: Nasreddin Hoca’nın karısı bir gün hastalanmış. Hoca karısının başında hüngür hüngür ağlıyormuş. Bunu gören komşuları, karısının ağır hasta olmadığını, bu nedenle ağlamaması gerektiğini söylemişler. Hoca bunun üzerine. “Komşular ben onun ağır hasta olmadığını biliyorum. İş güç sahibi

adamım. Belki ilerde, hanım öldüğünde vakit bulup ağlayamam. Şimdi elim değmişken bol bol ağlayayım”, demiştir.

-663-

Burada Çalışan Hayvanlar da bu Kadar Büyük mü? : Nasreddin Hoca bir gün, Konya’da gezerken büyük bir konak görmüş. Binaya bakarken uşaklardan birisi yanına gelip, neye baktığını sormuş. Hoca da: “Burasının neresi olduğunu merak ettim de onun için bakıyorum”, demiş. Uşak, Hoca’yla alay etmek için: “Burası değırmendir”, deyince, Hoca, lâfın altında kalmamak için. “Acaip şey. Bu değırmende çalışan hayvanlar da bu kadar büyük müdürler?” demiştir.

-664-

İşleri Bölüştük: Bir gün, Nasreddin Hoca’nın evinde yangın çıkmış. Hoca da evde yokmuş. Yangını görenlerden birisi Hoca’yı bulup, ona evinin yandığını söylemiş. Hoca hiç istifini bozmadan: “Biz hanımla işleri bölüştük. Ben dışarıdaki işlerle, hanım da evin içerisindeki işlerle uğraşır. Sana zahmet olmazsa yangını hanıma bildir”, demiştir.

-665-

Kar İnsanı Isıtır: Karısı bir kış gecesi Nasreddin Hoca’ya, yorganlarının inceldiğini, yeni bir yorgana ihtiyaç olduğunu, söylemiş. Hoca da, pamuğun çok pahalı olduğunu söylemiş ama dinletememiş. Bunun üzerine bir çuval alıp dışarıya çıkmış, çuvalı karla doldurmaya başlamış. Karısı bu sefer: “İlâhi Hoca, hiç kar pamuk yerine geçer, insanı ısıtır mı?” diye söylenmiş. Hoca da: “Kar insanı ısıtmamış olsaydı dedelerimiz bunca yıldır kar altında mışıl mışıl uyurlar mıydı?”, demiştir.

-666-

Ona Genç Bir Koca Bul: Komşu kadınlardan birisi, Nasreddin Hoca’ya gelip: “Hocam, benim kızım evde yapmadığını bırakmıyor. Ona bir nefes ediver”, deyince, Hoca: “Komşum, kızına benim gibi bir ihtiyarın nefesi tesir etmez. Sen ona vakit geçirmeden genç bir koca bul. O zaman uslanır”, demiştir.

-667-

Ne Güzel Mera Olurmuş: Nasreddin Hoca, Sivrihisar’dan Akşehir’e geldiği za-

man, Akşehir Gölü'nü ilk kez görünce: “Burası davar otlatmak için güzel mera olurmuş. Ama ne yazık ki içine su doldurmuşlar”, demiştir.

-668-

Hırsızın Hiç mi Suçu Yok? : Nasreddin Hoca'nın eşiği çalınmıştı. Evine gelenler: “Ahırın kapısını niye kilitlemedin? Duvarını neden yüksek yapmadın? Ölü gibi derin uykuya dalınır mı hiç?”, gibi sözler söylemişler. Nasreddin Hoca bunun üzerine: “Güzel komşular, benim de belki bu işde ihmalim olabilir. Ama Allah için söyleyin. Hırsızın hiç mi suçu yok?,” demiştir.

-669-

Eskiye İtibar Yok: Nasreddin Hoca, bir gece rüyasında, etrafını saran komşu kadınların, kendisini evlendirmek istediklerini görmüş. Hoca, uyanınca yanında yatan karısını dürtüp uyandırmış ve ona: “Bire gayretsiz kadın! Kalk, kocanı elinden kaçırıyorsun! Beni evlendirip, senin üzerine ortak getiriyorlar. Etrafımı alan şu kadınları dağıt. Yoksa dayanamaz razı olurum. Malum ya, eskiye itibar yoktur”, demiş.

-670-

Uykum Kaçtı Onu Arıyorum: Nasreddin Hoca bir yaz gecesi sıcaktan bunalınca kalkıp sokağa çıkmış ve dolaşmaya başlamış. Bu arada subaşı Hoca'yı görmüş ve gece yarısı dışarıda ne aradığını sormuş. Hoca da: “Uykum kaçtı, onu arıyorum”, cevabını vermiştir.

-671-

Malın İyisi: Nasreddin Hoca, Bir bayram günü karısının yaptığı baklavadan biraz yemiş ve uykuya dalmış. Gece yarısı uyanmış ve karısını da uyandırarak baklava tepsisini getirmesini istemiş. Karısı baklavayı getirmiş ve Hoca'ya: “Bu acelen ne? Baklavayı sabaha yiyemez miydin?” diye sorunca Hoca: “Malın iyisi boğazdan geçendir”, demiş ve baklavadan geriye kalanını da yiyerek tekrar uykuya yatmış.

-672-

Ortak Mal: Nasreddin Hoca'nın Akşehir'de yarım hissesi kendisine ait bir evi varmış. Bir gün kendi payını satılığa çıkarmış. Tellal Hoca'ya: “Acelen ne Hoca.

İleride daha yüksek fiyata satardın “, deyince, Hoca: “Ben ortak malı sevmem. On seneden beri ortağımı razı etmeye çalışıyorum. Nihayet razı oldu. Kendi payımı satıp onun payını alacağım”, demiş.

-673-

Ya Evde Olsaydım: Nasreddin Hoca bir gün eşeğine binmiş köyüne dönerken bir deprem olmuş. Hoca hemen eşeğinden inerek secdeye kapanmış, dua etmeye başlamış. Kendisini gören köylüler, neden secde ettiğini sormuşlar. O: “Bu deprem bizim evi mutlaka yıkmıştır Ya ben de evde olaydım. Allah’a evde olmadığım için şükrediyorum”, demiş.

-674-

Tuhaf Bir Hesap: Nasreddin Hoca’nın mahalle manavına borcu varmış. Manav, Hoca’dan borcunu ödemesini isteyince Hoca: “Çıkar defterini”, demiş. Manav defteri çıkarmış ve Hoca’nın 31, mahalle imamının da 26 akçe borcu olduğu görülmüş. Hoca bu kez manava: “Bizim imamla aramızda teklif yoktur. 26 akçeyi aramızda sayışırız. 31’den 26’yı çıkarınca geriye ne kalır? 5 akçe. Şimdi o beş akçeyi de sen bana verdin mi hesap tamam olur”, deyince, manav bu hesaba bir türlü akıl erdirememiş ve ağzı açık kalarak Hoca’yı uğurlamış.

-675-

Bilenler Allah İçin Söylesin: Nasreddin Hoca’nın karısı komşularını çok gezer, eve geç gelirmiş. Bir gün, Nasreddin Hoca eve gelmiş ve kapıyı kitleyip oturmuş. Karısı dışarıdan gelip kapıyı çalınca açmamış. Bunun üzerine karısı: “Ben kendimi kuyuya atıyorum”, deyip uzaklaşmış ve kuyuya bir büyük taş atmış. Sonrada evin kapısına gelip saklanmış. Kuyudan gelen sesi duyan Hoca dışarı çıkınca, karısı çabucak içeri girmiş ve kapıyı kapamış. Bu defa Hoca dışarıda kalmış. Kadın içeriden: “Neden geceleri dışarıda dolaşıyorsun?” diye Hoca’ya bağırmaya başlamış. Duyan komşular gelmişler ve Hoca’yı gecelik kıyafetiyle dışarıda görmüşler. Hoca’nın karısı içeriden bağırmaya devam ediyormuş. Bunun üzerine Hoca komşularına dönmüş ve: “Bilenler Allah için söylesin. Ben bu kıyafetle mi dışarıda dolaşıyorum?” demiştir.

-676-

Hoca’nın Şiiri: Tanıdıkları bir gün, Nasreddin Hoca’ya: “Sen bir zamanlar güzel

şiiirler söylerdin. Şimdi de söyle, gönlümüz açılınsın”, demişler. Hoca da: “Size daha yeni yazdığım bir şiiri okuyayım öyleyse. Ama bu şiirin kısa bir hikâyesi de vardır. Önce onu anlatayım. Dün sabah anam yoğurt mayalamak için ocakta süt kaynatıyordu. Sütün kesildiğini gördük. Tam o sırada bizim komşunun kızı da içeriye girdi. Bu arada içime bir şiir doğdu ve şunları söyledim: *Dilber bana cevreyleme, liennehu elem verir/Yoğurdena hazellezi lâyekunu dünden beri.*

-677-

Dağ Yürümezse Abdal Yürür: Nasreddin Hoca'ya bir gün bir keramet gösterip gösteremeyeceğini sorarlar. O da: “Gösteririm. Mesela şu karşıdaki dağı yürütür. buraya getiririm”, der ve dağa doğru ellerini kaldırarak: “Yürü! Buraya gel ya mübarek”, diye dağa seslenir. Fakat dağda bir hareket olmaz. Bunu üzerine Hoca, dağa doğru yürümeye başlar. Yanındakiler, ne yaptığını sorunca Hoca: “Biz de kibir yoktur. Dağ yürümezse abdal yürür”, der.

-678-

Bir Nara da Benim İçin At: Akşehir'de, Nasreddin Hoca'nın komşusu, yiğit bir sipahi varmış. Sipahi, akşamları evine gelince bir nara atarak içeri girermiş. Üst kata çıkınca bir nara daha atarmış. Yatak odasına girince de üçüncü narayı atarmış. Bu durum mahallelinin dikkatini çekmiş. Bir gün Nasreddin Hoca, sipahiye, neden nara attığını sormuş. Sipahi: “Eski savaşlarım aklıma gelir bir nara atarım. Evin içine girip savaş yadigarı eşyaları görünce ikinci narayı atarım. Sonra yatak odasında genç ve güzel karımı görünce da üçüncü narayı atarım”, demiş. Hoca bunları dinledikten sonra sipahiye: “Her üçünde de yeren göğşe kadar hakkın var yiğidim. Bundan böyle bir nara da benim için at”, demiştir.

-679-

Namaz Sonunda En Arkada Kalıyorum: Nasreddin Hoca, bir zamanlar Doğu Anadolu'ya gitmiş ve orada, camide namaz kıldırıyormuş. Camiye gelenlerden bir aşiret reisi Hoca'yı bir kenara çekmiş ve: “Bana bak Hoca! Ben üç yüz koyunu olan bir aşiret resisiyim. Sen kim oluyorsun da namazda benim önüme geçiyorsun?” diye sormuş. Hoca laf anlamaz bir adama çattığın anlayınca aşağıdan almış ve: “Aman ağam! Sen işin sonuna bak. Namaz biter bitmez yüzümü sana çevirip ben de en arkada kalmıyor muyum?” demiş. Aşiret Reisi bu cevap üzerine sakinleşmiş ve Hoca'ya: “Aferin Hoca, doğru söyledin”, demiştir.

-680-

Sen Beğendin Ben Doldurdum: Nasreddin Hoca bir gün eşeğiyle giderken hayvanın eğilip kokladığı tezekleri yem torbasını doldurmuş. Eve gelince de torbayı eşeğin boynuna asmış. Eşek içinde tezek dolu olan torbadan hoşlanmamış ve başını sağa sola çevirip huysuzluk yapmaya başlamış. Bunun üzerine Hoca, eşeğin yanına gelmiş ve: “Niye aksilik ediyorsun, sen beğendin, ben doldurdum”, demiş.

-681-

Bizim İller Bizim İller: Tanıdıklarından bir Nasreddin Hoca'ya misafir gelmiş. Hoca, buna elinden gelen ikramı yapmış. Yedirmiş, içirmiş, geç vakitlere kadar yanında oturmuş. Tam yatacağı sırada arsız misafir, bir türkü tutturmuş: *Bizim eller bizim eller/Yatarlarken üzüm yerler*. Geç saatte misafire bir de üzüm vermeye pek gönlü olmayan Hoca, aynı makamla şu cevabı vermiş: *Bizde öyle adet yoktur/Saklarlar da güzün yerler*.

-682-

Bizim Şehrin Merhabası: Timurlenk, bir gün, Akşehir'in ileri gelenlerini yanına çağırarak kendilerine şerbet ikram etmiş. İlk şerbeti Timur'a getirmişler. O, şerbeti içip bitirince, mecliste bulunanlardan cahil bir dalkavuk, Timur'a yaranmak için, korku ve telaşla: “Afiyet olsun”, yerine, “Merhaba!” deyivermiş. Timur'un bu münasebetsizliğe canı sıkıldığını gören Hoca: “Efendim, bizim şehrin merhabası böyle ağız tadıyledir”, demiş.

-683-

Bir Top da Ben Attım: Palavracının biri, Nasreddin Hoca'nın bulunduğu bir mecliste. “Filânca savaşta, düşmanla şöyle vuruştuk, böyle kan döktük”, gibi uydurma hikâyeler anlatmış. Adam bir ara işi azıtarak, o devirde henüz top yokken: “Ağızları içine on insan sığacak koca toplar gümbür gümbür ateş etmeğe başladı”, diye yeni bir yalana başlayınca, Hoca, dayanamayıp seslice bir yellenmiş. Palavracı adam: “Bu da ne?” diye sorunca, yalan dinlemekten bayılma derecesine gelen Hoca: “Kusura bakma, aşka gelip bir top da ben attım!” demiş.

-684-

Çekirdeklerine de Para Ödedim: Nasreddin Hoca hurmaları çekirdeklerini çıkarımadan yiyormuş. Bunu gören karısı, neden böyle yaptığını sormuş. Hoca da: “Hur-

mayı bana çekirdekleriyle sattılar. Ben de çekirdekleriyle yiyorum”, demiştir.

-685-

Allah'tan Utanırım: Akşehir zenginlerinden biri Nasreddin Hoca'ya bir gün elli altın vererek: “Efendi. Benim için de beş vakit namazda dua et”, demiş. Hoca elli akçeyi aldıktan sonra adama on akçe uzatmış ve: “Duacınız çoktandır sabah namazlarına kalkamıyorum. Günde dört vakit dua edebilirim. Beş vakit parası almağa Allah'tan utanırım”, demiş.

-686-

Kırk Gün Sonra Bekle: Nasreddin Hoca'yı durmadan rahatsız eden bir adam varmış. Bir gün de Hoca'nın elindeki değneği kırmış. Bunun üzerine Hoca: “Kırk güne varmadan elin kırılınsın”, diye beddua etmiş. Adam Hoca'nın yanından ayrıldıktan kısa bir süre sonra düşmüş ve ayağı kırılmış. Görenler başına toplanmışlar. Hoca da gitmiş. Adam Hoca'ya: “Bedduan beni ne çabuk tuttu. Sen kırk gün içinde ayağın kırılınsın demiştin Halbuki senden ayrıldıktan iki dakika sonra düştüm”, deyince, Hoca: “Allah'ın sana verdiği bu ceza, bundan evvel yaptıkların içindir. Benim bedduamın sonucunu sen kırk gün sonra bekle”, demiş.

-687-

Başını Evde Unutmasın: Akşehirli bir tüccar, her rastlayışında Nasreddin Hoca'yı evine çağırır. Hoca bu ısrarlı davetler üzerine bir gün adamın evine gitmiş. Tüccar Hoca'yı pencereden görmüş ve hemen içeri çekilmiş. Tüccarın karısı Hoca'ya kapıyı açmış ve tembih üzerine, kocasının evde olmadığını söylemiş. Nasreddin Hoca bu duruma kızmış ve kadına: “Efendiye söyle! Bir daha dışarıya çıkacağı zaman başını pencerede unutmasın!”, demiş.

-688-

Dök Şekeri Ortaya: Nasreddin Hoca ve arkadaşı, bir yolculukta, ortak aldıkları yoğurdu yemek için otururlar. Arkadaşı yoğurdu ortadan işaretler ve kendi payına şeker dökceğini söyler. Hoca her ne kadar: “Öyle şey olmaz, şeker yoğurda dağılır”, derse de arkadaşı ikna olmaz. Bunun üzerine Hoca: “Ben de kendi payıma sirke dökceğim”, deyince, arkadaşı, telaşlanır, itiraz eder. Bu kez Hoca: “O zaman halt etme dök şekeri ortaya”, der.

-689-

Aferin Kaz Oğlu: Nasreddin Hoca gençliğinde muziplik olsun diye, mahalledeki hasis komşusunun kazlarından birini alıp cübbesinin altına saklamış. Kaz oradan: “Tısss. Tıss”, diye sesler çıkarınca Hoca, kazın, “Suss. Suss” dediğini zannederek, kaza: “Aferin kaz oğlu kaz. Ben de sana bunu tenbih edecektim”, demiş.

-690-

İşin İçinden Nasıl Çıkılır? Nasreddin Hoca, medrese öğrencisi iken hocası, bir gün: “Nasara ne kelime?” diye sormuş. Nasreddin, derhal: “Master” demiş. Hocasının: “Canım bildiğin şeye neden doğru cevap vermiyorsun?” diye çıkışması üzerine, Nasreddin: “Mazi desem iş uzayacak. Çünkü malumu var, meçhulü var, müsbeti var, menfisi var, müzekkeri var, müennesi var, müfredi var, cem’i var. Ben de master deyip işin içinden çıktım”, demiş.

-691-

Pınar Başında Uyumuştum: Nasreddin Hoca, bir seyahat esnasında yolunun üzerindeki köyün tanıdık imamına misafir olarak uğramış. İmam Hoca’ya: “Efendi susuz musun, uykusuz musun?” diye sormuş. Hoca’nın karnı açıklıktan zil çalıyormuş. Yemekten söz etmeyen imama şu cevabı vermiş: “Buraya gelirken bir pınar başında biraz uyudum”, demiş.

-692-

Kim Verecek Oti? Nasreddin Hoca eşeğe yem ve su vermek işinde karısıyla sık sık kavga edermiş. Bir akşam bu yüzden gene tartışmışlar ve Hoca, kesin olarak eşeğe yem vermeyeceğini söylemiş. Karısı da inat etmiş, o da eşeğe yem vermemiş ve eşek aç kalmış. Ertesi gün aynı tartışma ve eşek bir gün daha aç kalmış. Derken Hoca eşeğin bu bu inat yüzünden açıklıktan öleceğini anlamış ve karısına: “Ey karı!. Sen zoti, ben zoti! Kim verecek bu hayvana oti?” demiş.

-693-

Hacı Süleyman Ağa: Nasreddin Hoca, bir işi için Sivrihisar’a gitmişti. İşini bitirip döneceği gün cebinde bir akçesi kalmıştı. Eşeğine atlayıp Akşehir’in yolunu tutmuştu. Tam şehirden çıkacağı sırada bir seyyar börekçi görmüştü. Börekçi, nar gibi kızarmış sıcak börekler satıyordu. Hoca, böreklerin fiyatını sormuş. Dördü bir akça imiş. Hoca dört börek almış ve kalan son akçesini de adama vermiş. Fakat börekleri ağzına atınca birden sönmüşler ve Hoca bunlarla karnını doyuramamış. Börekçiye: “Böreklerin pek kabarıkmiş , dişimin kovuğuna bile gitmedi Hacı Süleyman Ağa”, demiş. Börekçi

şaşkınlıkla, Hoca'ya: "İsmimle, hacılığım sen beni nereden tanıyorsun Hoca Efendi?" diye sorunca, Hoca gülererek şu karşılığı vermiş: "Hacılığını düzenbazlığından, Süleymanlığını da böreklerin içine hava doldurup satmandan..."

-694-

Hoca'nın Rüyası: Nasreddin Hoca, bir gün yolda kavga eden iki kişi görmüş. Yanlarına yaklaşmış. Adamlar Hoca'yı görünce kavgayı kesmişler ve Hoca'ya: "Sizi bize Allah gönderdi. Aramızda bir anlaşmazlık var. Bize hakem ol. Biz bir sürüden yedi koyun çaldık aramızda pay edemiyoruz.", demişler. Hoca onlara: "Vereceğim hükme itiraz etmezseniz size yardım ederim" demiş. Onlar kabul edince de: "Bir sana, bir sana, bir bana. Bir sana, bir sana, bir bana. Şimdi bir koyun arttı. Onu da kesip yiyeyim", demiş. Onlar razı olmuşlar. Kalan koyunu kesip kızartıp yemişler ve herkes ikişer koyunla evine gitmiş. Hoca ertesi gün koyunların sahibine rastlamış. Adam çok cimri bir adammış. Hoca ona, yedi koyununun çalındığını söylemiş. Adam saymış, bakmış ki yedi koyun eksik ve Hoca'nın yakasına yapışıp, doğruca kadiya götürüp, şikâyet etmiş. Kadı, Hoca'dan, olayı anlatmasını istemiş. Hoca olayı aynen anlatmış ve sonunda: "Koyunun etini yerken birden uyandım", demiş. Kadı Hoca'ya: "Anlattığın rüya mıydı?" diye sorunca da o: "Siz bana dün gece gördüğüm ve sürü sahibine anlattığım rüyayı sormuyor musunuz?" demiş. Bu kez sürü sahibi söze karışarak, Hoca'ya: "Sen bana bunun rüya olduğunu söylemedin", deyince Hoca: "Sonunu anlatmadan beni alıp buraya getirdin", demiş. Şahit bulunmadığından kadı, ikisini de huzurundan çıkarmış. Hoca da ellerini göğse açmış: "Hey mübarek Allah'ım. İyi ki o anda bana bu rüya hikâyesini ilham ettin. Yoksa nasıl kurtulurdum?" demiş.

-695-

Eşekliğine Gülüyor: Nasreddin Hoca'nın bulunduğu bir sohbette adamın biri güzel fıkralar anlatıyormuş. Orada bulunan biri hariç herkes gülüyormuş. Fıkra anlatan, bu adamın gülmediğini görünce herhalde anlamadı diye son fıkrayı ona üç kez anlattı. Dördüncü kez anlatmaya başlayınca adam kahkahalarla uzun uzun gülmeye başlamış. Bu kez fıkra anlatan: "Canım efendim, fıkranın bu kadar uzun **kahkaha** atacak kadar değeri yoktur", deyince Hoca dayanamış: "Efendim, o fıkranın **güzelliğine** değil, halâ anlamadı da eşekliğine gülüyor", demiş.

-696-

Kime Kızarmış: Arkadaşlarından biri bir gün, Nasreddin Hoca'ya şöyle münasebetsiz bir soru sormuş: "Hocam, sen , senden önce evlenenlere mi, yoksa senden

sonra evlenenlere mi kızarsın?” Hoca: “Her ikisine de kızarım”, demiş. Arkadaşı, sebebini sorunca da: “Benden önce evlenenlere kızarım; çünkü evleneceğim zaman bana gerekli öğüdü vermediler. Benden sonra evlenenlere de kızarım; çünkü evlenmeden önce gelip benden öğüt almadılar”, demiş.

-697-

Patlıcansız Olsun: Nasreddin Hoca patlıcanı sevmezmiş. Bun bilen bir komşusu Hoca’yı iftara çağırılmış . Sofraya oturmuşlar. İftar vaktinde sofraya, önce çorba sonrada patlıcan kebabı, musakka, patlıcan dolması, hünkârbeğendi ve imambayıldı getirilmiş. Hoca, her birinden isteksiz isteksiz birer lokma almış. Fakat bakmış ki sofraya patlıcansız yemek gelmiyecek. Ortada hizmet eden uşağa dönmüş ve: “Evlât! Bana bir bardak su getir. Ama patlıcansız olsun”, demiş.

-698-

Sağır Duymaz, Uydurur: Nasreddin Hoca yaşlılık günlerinde iyi duymuyormuş. Söylenenleri duymaması başına bazı sevimsiz olayların gelmesine de neden oluyormuş. Bir gün hastalanan bir komşusunu ziyarete gitmiş. Bilinen konuşmalar olacağını ve rahmini cevaplarla işi idare edeceğini düşünmüş. Hoca, hastaya sormuş: “Maşallah! Seni iyi görüyorum. Nasılsın bakalım?”. Hasta: “Ne iyisi Hoca! Çok fenayım”, demiş. Hoca da duymadığı sözler üzerine: “Oh, oh memnun oldum. Zaten yüzünden belli iyi olduğun”, demiş. Hasta bu sözlere kızmış, fakat kendisini tutmuş. Hoca ikinci soruyu da sormuş: “Sana yemek olarak ne veriyorlar?” Adam kızgınlıkla: “Ziftin pekini veriyorlar”, demiş. Hoca da sanki iyi bir şey duymuş gibi: “Aman ne güzel şeyler bunlar! Sakın bunları yemekten vaz geçme. Tam sana göre yemekler. İyileştikten sonra da ye”, demiş. Hasta daha da sinirlenmiş bu sözlere. Hoca tekrar sormuş: “Hangi hekim bakıyor sana?” Adam: “Bu gidişle Azrail”, demiş. Hoca bu sefer: “Pek isabetli. Onun methini çok dinledim. İyi hekimdir. Evine ondan başkasını sokma”, demiş.

-699-

Suratına Tükürecekti: Bir gün, Nasreddin Hoca’nın da bulunduğu bir sohbette, onun hiç hoşlanmadığı yobaz, şarlatan, güya nefes eden, muska yazan bir adam oturuyormuş. Adam kendisini övmek için: “Bir gece rüyamda Peygamber Efendi’mizi gördüm. Ağzıma tükürdüler. Bundan sonra da nefesimde bir keramet hasıl oldu. Kime nefes etsem faydasını görüyor”, demiş. Nasredin Hoca, bu üfürkçü Hoca’nın yalanlarına dayanamamış ve: “Sen farkında değilsin molla! Peygamber Efendimiz senin suratına tükürecekti. Sen ağzını açınca oraya geldi”, demiş.

-700-

Ört ki Ölem: Nasreddin Hoca bir gün ağır bir hastalığa yakalanmış. Konu-komşunun tavsiye ettiği tüm ilâçları kullanmış ama iyileşmemiş. Bunun üzerine bir hekim çağırılmışlar. Hoca, önce hekime, tedavi ve ilâçların ne kadar tutacağını sormuş, Hekim de: “Eğer iki yüz akçe verersen seni tedavi eder, sapa sağlam ayağa kaldırıyorum”, demiş. Hoca, bu kez karısına, imamı çağırmasını söylemiş. İmam gelmiş. Hoca ona: “Ölürsem cenaze masrafım ne kadar olur?” diye sormuş. İmam: “Canım senden de fazla para alacak değiliz ya. Her şey içinde on akçe olur”, deyince, Hoca, karısına dönmüş ve: “Arada çok fark var. İyileşmek için iki yüz akçe vermektense, ölüp on akçe ile işin içinden çıkmak daha iyi olur. Sana zahmet, şu yorganı başıma ört ki ölem”, demiş.

-701-

Daha Çirkin: Nasreddin Hoca'ya bir gün çok çirkin bir adam misafir olarak gelmiş. Hoca kapıyı açıp adamı görünce birden evin odasına kaçmış. Biraz sonra tekrar geri gelmiş. Misafir, Hoca'ya neden böyle yaptığını sorunca, Hoca: “Affedersin birader! Kapıyı açıp birden senin çirkin yüzünü görünce odaya kaçtım. Ama orada bizim kaşık düşmanını gördüm. O senden bir kat daha çirkin. İşte onun için tekrar geri döndüm”. demiş.

-702-

Ya Çocukları Bırak Ya Benim Yakamı: Nasreddin Hoca'nın çok kararsız bir arkadaşı varmış. Bir gün bu arkadaşı uzun bir yolculuğa çıkmak zorunda kalmış. Çocukları da yanına alıp almama konusunda karar vermek için Hoca'ya danışmaya gelmiş. Hoca'ya: “Uzun bir yolculuğa çıkacağım. Çocukları yanıma alsam, yol zahmetli, onlar da küçük...”, demiş. Hoca da: “O zaman çocukları bırak”, demiş. Bunun üzerine arkadaşı: “Çocukları bıraksam aklım onlarda kalacak, işimi doğru dürüst yapamıyacağım”, deyince, bu kez Hoca: “Öyleyse onları da yanına al”, demiş. Arkadaşı: “Ya yolda hastalanırlarsa?” deyince de Hoca: “O zaman çocukları bırak”, demiş. Bu kez de arkadaşı başka bahaneler ileri sürüp: “Çocukları götürsem mi?” diye sorunca Hoca dayanamaz ve: “Arkadaş. Sen bir türlü karar veremiyorsun. Benim de işim gücüm var. Ya çocukları bırak, ya da benim yakamı”, demiş.

-703-

Eşegin Boyu: Nasreddin Hoca, eşek almak için pazara gitmişti. Elindeki arşınla eşeklerin boyunu ölçerek dolaşıyormuş. Na yaptığını soran eşek sahiplerine: “Eşek

almak istiyorum. Onun için eşeklerin boylarını ölçüyorum”, deyince, eşek sahipleri: “Hoca, eşek alırken boyuna değil ağzını açıp dişlerine bakmalısın”, demişler. Hoca bunun üzerine: “Bakın, tarlaya giderken bu eşeğin üzerine ben, karım ve oğlum, üçümüz bineceğiz. Bize eşeğin dişi değil, boyu lâzım”, demiş.

-704-

Karıncanın Barsakları: Nasreddin Hoca, bir gün ünlü bir vaızı dinlemeye gitmiş. Vaaz bittikten sonra vaız, cemaate: “Ey cemaat, bütün alemden soru sorabilirsiniz, cevap vereceğim”, demiş. Bunun üzerine Nasreddin Hoca ayağa kalkarak ona: “Hocam, o kadar büyük şeylerden değil daha küçük şeylerden soracağım size. Biliyorsunuz ki karıncanın vücudu iki kısımdır. Barsakları hangi kısımdadır?” diye sormuş.

-705-

Sen Benden Yana mısın, Yoksa Ayıdan Yana mı? Nasreddin Hoca bir gün ormanda gezerken bir arkadaşına rastlamış. Arkadaşı ona: “Hocam, şimdi şuradan bir ayı çıkıp gelse ne yaparsın?” diye sormuş. Hoca: “Ayıya birkaç taş atarım”, demiş. Adam: “Varsayalım ki yerde taş yok.” Hoca: “Bir ağaca çıkarım” demiş. Adam: “Ya etrafta ağaç yoksa?” diye tekrar sormuş. Hoca: “Kaçarım”, diye cevap vermiş. Adam: “Ayı senden hızlı koşar”, deyince, Hoca dayanamaz ve: “Be adam, söyle: Sen benden yana mısın, yoksa ayıdan yana mı?” demiş.

-706-

Bunu Sonra Konuşalım: Nasreddin Hoca bir arkadaşıyla yolculuğa çıkmıştı. Bir akşam, bir hana gelmişler. Hoca, yemekten sonra, erken uykuya yatmış. Arkadaşı biraz sonra gelmiş ve Hoca’ya: “Hocam, uyuyor musun?” diye sormuş. Hoca: “Ne oldu bir şey mi söyleyeceksin?” diye sorunca arkadaş: “Hocam, biraz borç para isteyecektim”, demiş. Bu sözler üzerine Hoca horlamağa başlamış ve: “Ben uyuyorum, bunu sonra konuşalım”, demiş.

-707-

Nezleyim: Timurlenk, Akşehir’de karargâh kurunca şehir halkı adına Nasreddin Hoca ile eşraftan iki kişi hatır sormaya gittiler. Şerbetler içilip sohbet edildikten sonra Timur sormuş: “Sarayımı nasıl buldunuz?” Beylerden biri cevap vermiş: “Çok güzel ama fena bir koku var.” Timur çok kızmış ve yanındakilere: “Alın şu

adamı, boynunu vurun”, demiş ve öteki beye dönmüş: “Koku var mı?” diye sormuş. Adam korkudan: “Ne münasebet efendimiz, misk ü amber kokuyor”, deyince Timur gene kızmış: “Neresi mis kokuyor dalkavuk herif! Alın şunun da boynunu vurun!” demiş. Sonra aynı soruyu Hoca’ya sormuş. Hoca bakmış papuç pahalı: “Vallahi hükümdarım ne diyeyim, nezleyim burnum koku almıyor”, demiş.

-708-

Altmış Lira Nerde? Nasreddin Hoca, pazardan altmış liraya aldığı hindiyi, otuz liraya satmak zorunda kalır, yarı yarıya zarar eder. Bu duruma canı çok sıkılır. Gün boyu bunu düşünür. Akşam olunca namaz kıldırmak için cemaatin önüne geçer. Namazı kıldırıp sonunda selâm verirken başım sağa çevirince: “Altmış lira nerde!...”, sola çevirince de: “Otuz lira nerde!” der.

-709-

Elifba Cüzünü Unutmuş: Nasreddin Hoca’yı bir öğrencisinin sünnet düğününe çağırmamışlar. Hoca, düğünde verilecek pilav ve zerdeyi düşünür ve düğün evinin yolunu tutar. Düğün evine varınca kapıyı çalar ve dışarıya çıkan ev sahibine: “Oğlunuz elifba cüzünü unuttu, onu getirdim”, der. Adam, oğlunun cüzü unutmadığını söyleyince, Hoca: “Hoca’sını düğüne çağırmayı unutan çocuk elifba cüzünü nasıl unutmaz. Unutmuş, unutmuş”, der.

-710-

Cömert ve Cimri: Bir gün Nasreddin Hoca’ya: “Hoca efendi, neden cömert insanların elinde para durmaz. Para hep cimrilerde mi olur?” diye sormuşlar. Hoca şu cevabı vermiş: “Cömert adamlar dağa, cimriler de vadiye benzer. Para da yağmur gibidir. Yağmur yağınca dağlardan akar, çukurlara toplanır.”

-711-

Yanlarında Değilmiş: Nasreddin Hoca’nın eşeğini çalmışlar. Bunu duyan dostlarından birisi sorar: “Hocam eşeğini nasıl çaldılar?” Bu manasız soruya Hoca şöyle cevap verir: “Bilmem. Çünkü çaldıkları zaman yanlarında değildim.”

-712-

Kime Teslim Etmiş: Çok zalim bir adam ölür. Bir gün: “Filân adam bugün canını

Allah'a teslim etti", derler. Orada hazır bulunan Nasreddin Hoca: "Allah'a teslim ettiğine pek inanmam, olsa olsa akrabasından şeytana teslim etmiştir", der.

-713-

Ne Zaman: Bir gün, Timurlenk, Nasreddin Hoca'yı karşısına almış, konuşurken Hoca'nın cübbesinde gözüne ilişen deliğe dalgınlıkla parmağını sokup karıştırmağa başlamış. Delik büyüdükçe büyümüş. O sırada Timur, Hoca'ya sormuş: "Bir adamın aklını oynattığı ne zaman anlaşılır?" Hoca şu cevabı vermiş: "Yanında oturduğu adamın cübbesini parmağı ile deldiği zaman."

-714-

Harcadığını Görmemiş: Hoca'nın da bulunduğu bir mecliste birinin pek akıllı bir adam olduğundan bahsediliyormuş. Hoca, hiç ses çıkarmaz, susarmış. "Hoca efendi, sen ne düşünüyorsun? Filânca adamın aklı çok değil mi?" diye sormuşlar. Hoca şu cevabı vermiş: "Evet çok olsa gerek." Onlar: "Neden bildin?" demişler. Hoca da: "Bir yere harcadığını görmedim de ondan", cevabını vermiş.

-715-

Yüz Yıldır Evli: Nasreddin Hoca bir gün karısından yakınırken, dinleyenlerden biri sormuş. "Kaç yıldır bu kadınla evlisin?" Hoca: "Yüz yıldır evliyim", demiş. Adam şaşırmış: "Aman Hocam sen daha kırk yaşındasın, nasıl olur?" Hoca gülmüş: "Olur, olur. Sen bize gel de günlerin, ayların, yılların nasıl geçtiğini gör!" demiş.

-716-

Ne Olur Ne Olmaz: Pazar yerinde herifin biri gelip Nasreddin Hoca'nın ayağına basmış. Hoca, herife sormuş: "Timur'la akrabalığın var mı?" Adam: "Yok". Hoca: "Peki ya vezirleriyle, filân." Adam: "Onlarla da yok." Hoca: "Subaşıyla, zaptiyeleriyle." Adam: "Onları da tanımam", deyince, Nasreddin Hoca, ona şöyle bağırmış: "Ulan! Öyleyse çek şu ayağını, ayağımın üzerinden!"

-717-

Büyüyünce Ganem Derler: Nasreddin Hoca'ya, Arapça bilip bilmediğini sormuşlar, oda bildiğini söylemiş. Bunu üzerine: "Kavağa ne derler?" diye sormuşlar. O:

“O kadar uzununu bilmem”, demiş. “Mandaya ne derler?” diye sormuşlar. O: “O kadar kabasını bilmem” demiş. “İğneye ne derler?” demişler. O: “O kadar incisini de bilmem”, demiş. “Ya koyuna ne derler?” dediklerinde: “Koyuna ganem, derler”, diye cevap vermiş. “Peki ya kuzuya ne derler?” diye sorduklarında da: “Ona küçükken bir şey demezler de büyüyünce ganem derler”, demiş.

-718-

Ceza: Nasreddin Hoca’yı evlendirmek istiyorlarmış ama o düğün masraflarını, diğer harcamaları düşünüyor ve bu işe razı olmuyormuş. Nihayet bir gün, bir arkadaşı ona: “Hoca, büyük masraflar benden, küçükleri senden olsun. Seni evlendirelim.” Hoca bu teklife karşı çıkamamış ama evlendikten sonra korktuğu başına gelmiş. Kırısı çok müsrifmiş. Hoca’dan her gün, basma, papuç, aklına ne geldiyse istiyormuş. Zaten kesesi hafif olan Nasreddin Hoca da bu masraflardan bunaliyormuş. Derken o sıralarda, Akşehir’de, tarlalara bir yaban domuzu dadanmış. Köylüler bunu canlı yakalayıp bir meydana getirmişler. Domuza nasıl işkence yapacaklarını tartışırken Nasreddin Hoca çıka gelmiş. Onlara: “Domuza işkence yapmak istiyorsanız, büyük masraflar benden, küçük masraflar sizden, onu evlendirin”, demiş.

-719-

Timurlenk’e Bir Cevap: Nasreddin Hoca, bir gün, Timur’un yanındaymış. Timur, o sırada, kendisine hizmet verecek bir köle seçmekte imiş. Köleleri tek tek karşısına çıkarmışlar ama Timur hiç birisini beğenmemiş. Bunun üzerine Nasreddin Hoca, Timur’a: “Siz bilirsiniz ama, şu en son getirdikleri köle hiç de fena değildi”, demiş. Timur: “Gülerken otuz iki dişi görünüyor. Hoşuma gitmedi”, deyince, Hoca, şöyle cevap vermiş: “Aman Devletlim! Bu bir kusur sayılmaz. Zavallı kapınızda çalışırken gülecek değil ya.”

-720-

İnsanın En Kıymetli Varlığı: Nasreddin Hoca’ya bir mecliste, insanın dünyada sahip olduğu en kıymetli şeyin ne olduğu sorulmuş. Hoca şöyle cevap vermiş: “İnsanın sahip olduğu en değerli şey vücuttur ama gerçekte o da hekimlerin elindedir.”

-721-

Eski Kürk: Timur, Nasreddin Hoca’nın ne denli şakacı, hoşsohbet biri olduğunu anladıktan sonra kendisi de Hoca’ya bir şaka yapmak istemiş. Hoca’ya, kendisine bir he-

diye vereceğini söylemiş ve bir-iki gün sonra da lime lime olmuş eski bir kürk vermiş. Niyeti, Hoca'nın bu hediye için nasıl bir tepki göstereceğini öğrenmekmiş. Nasreddin Hoca, hediyeyi almış, hiç sesini çıkarmamış. Birkaç gün sonra da kürkün üzerine: "La- ilahe illellah" yazdırarak giymiş. Timur, kürkün üzerindeki yazıyı görünce, Hoca'ya: "Hoca, sen müslüman değil misin? Hani bunun 'Muhammeden Resullulah'ı", diye sormuş. Nasreddin Hoca, bu soruya şu cevabı vermiş: "Efendimiz, hediye olarak lüt- fettığınız kürk o kadar eski ki, dikildiğinde Peygamberimiz henüz doğmamıştı."

-722-

Büyük Lâf: Bir sohbet sırasında, Nasreddin Hoca'nın zekâsından ve bilgisinden yararlanmak istediğini söyleyen biri: "Hocam, büyük bir lâf etsene", diyerek onu zor bir durumda bırakmak istemiş. Hoca, hemen cevap vermiş: "Fil."

-723-

Fukaranın Sevinmesi: Nasreddin Hoca'nın fakirlik yılları idi. Kanbur feleğin cil- vesesi bu ya. Üstüne üstlük eşeği de kaybolmuş, işleyen yaraya tuz basılmıştı. "Eşe- ğimi bulursam dünyanın en mutlu insanı olacağım", diyerek aramış ve sonunda eşeğini bulmuş. Çok mütlü olmuş: "Demek Tanrı, fukara kulunu sevindirmek için önce eşeğini kaybettiriyor, sonra bulduruyor", demiş.

-724-

Ayıp: Nasreddin Hoca, bir gün eline bir parça ekme almış, sokakta yürürken yiyor- muş. Onu gören komşularından biri: "Hocam, böyle sokakta yürürken ekme yemek ayıptır", demiş. Hoca, komşusuna: "Bir şeyin gizlisi ayıp olmuyor da açık açık yapı- lanı neden ayıp oluyormuş?" diye sormuş ve cevap beklemeden yürüyüp gitmiş.

-725-

Züğürtlüğün İcadı: Nasreddin Hoca'nın yoksulluk yıllarıydı. Öyle oldu ki, Hoca, cübbesini bile satmak zorunda kalmıştı. Bir gün, Konya kadısı Akşehir'e gelmiş, Hoca'yı görmek istemişti. Ona bir görev verecekmış. Hoca bunu duyunca sevin- miş. Ama kadının karşısına çıkacak bir elbisesi yokmuş. Cübbesini bile satmıştı. Ne yapsın? Karısının kalın kumaştan yapılan elbisesine bürünüp Konya kadısının karşısına çıkmış. Hoca'nın şakacılığını bilen kadı ona: "Hayrola Hocam, Yeni bir cübbe mi icad ettin?" diye sormuş. Hoca da: "Bu benim icadım değil, züğürtlüğün

icadıdır”, cevabını vermiş.

-726-

Hem Ağlarım Hem Giderim: Hoca'nın tek kızı, gelinlik çağına gelmiş, kısmeti çıkmış, kocaya gitmek üzere ata binmişti. Kız atın üstünde, anası atın yedeğinde, hem gidiyor, hem ağlıyorlardı. Hoca, bu durumu görünce kızına: “Kızım, sen benim göz bebeğimsin. Madem bu kadar üzülyorsun, seni kocaya vermekten vaz geçtim. İn attan, dön eve”, demiş. Kız yaşlarını silerek, babasına: “Baba, sen ağlamama bakma. Ben hem ağlarım, hem giderim,” demiş.

-727-

Ne Yapacaktım? Bir gün, Nasreddin Hoca'nın komşularından biri ölmüştü. Ölü evinde helva kavrulmuş ve komşulara dağıtılmıştı. Fakat her nasılsa Nasreddin Hoca'nın evine helva gönderilmemişti. Aradan bir zaman geçtikten sonra, Nasreddin Hoca, cenaze sahibini çarşıda görmüş ve ona şöyle demiş: “Alacağınız olsun komşu! Bizde de birisi ölürse, ben de size helva göndermiyeceğim.”

-728-

Ben Ahiret Kadısı Değilim: Hoca Nasreddin, Kırşehir'de kadılık ediyormuş. Bir ramazan günü, bir adam, komşusunu sille tokat mahkemeye getirmiş ve: “Bu adam alenen oruç yedi, cezasını ver!” demiş. Hoca, düşünmüş ve oruç yiyeni cezalandırmaya lüzum görmemiş. Şikâyet edene dönerek: “Sen hakkın olmadığı halde bu adamı dövdün. Bunu için seni bir ay hapse mahkûm ediyorum”, demiş. Adam önce şaşırılmış ama biraz düşününce, Hoca'ya hak vermiş ve şu soruyu da sormuş: “Peki ben cezamı çekeyim. Lakin şu adama ne ceza keseceksin?” Hoca, ona şöyle demiş: “Evlâdım! Ben Kırşehir kadısıyım. Buranın nizamlarını bozduğun için seni hapse koyuyorum. Halbuki dövdüğün adam dinin kaidesine uymadı. Ben ahiret kadısı değilim. Onun cezasını Allah öbür dünyada verecek!”

-729-

Dost Ne Zaman Belli Olur? Akşehir'e kadı tayin edilen birisi memuriyet mahalline gitmiş ve yerleşmiş. Herkes bu zatı tebrik etmek için gidiyor ve ilk fırsatta Nasreddin Hoca'dan söz açarak, ona karşı olan sevgi ve saygısından bahsediyormuş. Birkaç gün sonra da Nasreddin Hoca, kadıyı ziyarete gitmiş. Kadı bu ziyaretten çok memnun olmuş ve söz arasında Hoca'ya: “Çok bahtiyarsınız Hocam! Hemşehrileriniz sizi ne kadar çok seviyorlar. Bana gelen herkes sizi methetti. Bu kadar çok dostu

malik olmak, doğrusu herkese nasip değildir”, demiş. Nasreddin Hoca, kadının sözlerine şöyle karşılık vermiş: “O kadar acele hüküm vermemeli kadı efendi! Asıl dost kara günde belli olur.”

-730-

Uçmasını Öğrenmiş Ama...Nasreddin Hoca, bir gün, dağ yolunda giderken, derin bir uçurumun kenarına gelmiş. Burada, nasılsa eşeği tökezlemiş ve uçurumdan aşağı uçmuş. Eşeğin parçalandığını gören Hoca: “Bizim eşek uçmasını öğrendi ama konmasını öğrenemedi”, demiş.

-731-

Büyü: Nasreddin Hoca, evlilik hayatının ilk yıllarında pek huysuz, sinirli bir adammış. Karısı, onun bu durumunu düzeltmek için ona büyü yaptırmaya karar vermiş. Eşekli Hoca diye anılan bir büyücü bulmuş. Büyücü, Nasreddin Hoca'nın bir gömleğini istemiş ve onu eşeğine giydirir gibi yapmış, sonra da Nasreddin Hoca'nın karısına: “Bu gömleği fark ettirmeden Nasreddin Hoca'ya giydirin. Her şey düzelir. O sakın bir adam olur”, demiş. Evinin önündeki bu konuşmalara kendini göstermeden tanık olan Nasreddin Hoca, birazdan evine gelmiş ve karısına, çok terlediğini, kendisine bir temiz gömlek getirmesini, söylemiş. Karısı kalkmış ve okunmuş gömleği Nasreddin Hoca'ya getirmiş. Hoca, gömleği giydikten sonra, güya çok rahatladığını belirtmiş. Onu bu halde gören karısı: “Aman Hoca! Ben bu gün biraz rahatsızım. Yemeği sen hazırla”, demiş. Hoca, itiraz etmeden, kalkıp mutfağa gitmiş ve yemeği hazırlamağa başlamış. Bu arada, evde bulunan kaynanası yanına gelmiş ve ona saçma sapan emirler vermeğe başlamış. Canı sıkılan Hoca, eşek anırmasına benzer sesler çıkararak, çifte atmağa başlamış. Bu arada kaynanasına ve karısına da birkaç tekme sallamış. Ortalığı biri birine katmış: “Eşek çok yavaş ve sabırlıdır. Lâkin onun böyle çifteli zamanları da eksik değildir. Marifet, onu iyi kullanmasını bilmekte, çifte atmağa mecbur bırakmamakta”, demiş.

-732-

İhtiyatkârlık: Nasreddin Hoca, bir gün, eşeğine binmiş giderken adamın biri karşısına çıkmış ve ona: “Hocaefendi! Senin eşeğinin kaç ayağı var?” diye sormuş. Nasreddin Hoca, eşekten inip eşeğin ayaklarını saymış ve adama: “Arkadaş! Eşeğimin dört ayağı var” demiş. Bu konuşmayı duyanlar hayret etmişler ve Hoca'ya: “Hoca! Sen eşeğin kaç ayaklı olduğunu bilmiyor muydun?” diye sormuşlar. Hoca tatlı tatlı tebessüm etmiş ve: “Dostlar! Eşeğin dört ayaklı olduğunu tabii ki biliyordum. Fakat akşamdan beri kontrol etmemiştim. Belki bir değişiklik olmuştur diye böyle yaptım. Esasen bir şeyi tetkik ve

kontrol ettikten sonra cevap vermek daha iyi ve sağlam olur”, diye cevap vermiş.

-733-

Eşek Atla Gidiyor: Bir gün, Nasreddin Hoca, eşeğine binmiş gidiyormuş. Yolda, bir atlıya rast gelmiş. Atlı, Hoca’yla alay etmek için: “Hoca, Hoca! Eşek nasıl gidiyor?” diye sormuş. Nasreddin Hoca bu kendini bilmez adama bir ders vermek istemiş. Şöyle demiş: “Eşek mi? Eşek atla gidiyor.”

-734-

Keman Çalmak: Bir mecliste, Nasreddin Hoca’ya takılmak için sormuşlar: “Hoca efendi, keman çalar mısın?” Hoca gülerken cevap vermiş: “Eğer cübbe giyiyorsam ve kemanın sapı da pek uzun olmazsa çalarım.” Oradakiler: “Hoca, cübbe ile keman sapının uzun ya da kısa olmasının keman çalmakla ne ilgisi var?” diye sormuşlar. Hoca şöyle cevap vermiş: “Cübbe uzun olursa kemanın üstünü örterim. Eğer kemanın sapı kısa olursa yakamdan dışarıya çıkıp görünmez.”

-735-

Katran Ekle: Köylünün birinin keçisi uyuz olmuştu. Keçisini alarak Nasreddin Hoca’nın yanına gelmiş ve: “Hocam, senin nefesin iyi gelir. Şu keçime bir okuyup üflesene”, demiş. Adamı kırmak istemeyen Hoca, keçiyeye okuyup üflemiş. Sonra da ona dönerek: “Sen benim nefesime biraz da katran ilâve et”, demiş.

-736-

Sakız Çiğnemenin Faydası: Nasreddin Hoca, sakız çiğnemeyi adet edinmişti. Sakız ağızından eksik etmediğini gören dostları: “Hoca, niçin daima kadınlar gibi sakız çiğniyorsun?” diye sormuşlar. Hoca, gülümseyerek: “Dostlar! Ağızımda sakız buldukça, münasebetsiz söz sarfetmiyorum. İşte, bunun için sakızı ağızımdan çıkarmıyorum”, demiş.

-737-

Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle: Bir gün Akşehir’e bir Arap seyyah gelmişti. Arap, Türkçe bilmediği gibi, Akşehir’de de Arapça bilen yokmuş. Adam, bir türlü derdini anlatamadığı için onu Nasreddin Hoca’nın yanına getirmişler. Arap bir şeyler söylemiş, Nasreddin Hoca cevap vermiş. Sonunda Hoca: “Karnım aç diyor.

Biraz ekme ek verin”, demiş. Seyyaha ekme ek vermişler. Fakat o bağırarak bir Şeyler s y lemeğe devam etmiş. Hoca da aynı Şekilde bir Şeyler s y lemiŐ. İzleyenlerden biri: “Hoca efendi, galiba bu adam sizin söylediklerinizden bir Şey anlamıyor. Bu ne biçim Arapça?” deyince, Hoca: “Arapça değil mi, uydur uydur söyle”, demiş.

-738-

Yemin Etse Başı Ağrılmaz: Hoca Nasreddin, bir aralık su satmak hevesine düşmüş ve iki kese akçe verip bir boş fi ı satın almış. Bunun içine  eŐme suyu koyarak, bardağını bir akçeye satmağa başlamış. Bu sudan içenlerden birisi: “Hocafendi! Bu su  eŐme suyuna benziyor. Sakın bunda bir yanlışlık olmasın?” diye sorunca, Hoca: “Vallahi fi ısını iki kese akçeye aldım. Hiçbir yanlış yok”, diye cevap vermiş.

-739-

Allah Akıllar Versin: Nasreddin Hoca, bir gün, sarayın önünden ge erirken, kapının önünde iriyarı, haydut gibi bir adam görmüş ve yanına yaklaşarak: “Birader, siz hükümdarın nesisiniz?” diye ŐormuŐ. Adam da: “DelibaŐısıyım”, cevabını verince, Hoca, başını sallayarak: “Allah akıllar versin”, demiş ve yoluna devam etmiş.

-740-

Sopamı Yanıma Koyunuz: Bir gün, dostları, Hoca Nasreddin’e: “Hoca! Vefat ettiğin zaman seni nereye gömelim?” diye sormuşlar. Hoca da lakayt bir tavırla: “Canım düŐündüđünüz Şeye bakın. Ne olacak? Şu dağın kenarına atıveriniz!” diye cevap vermiş. Dostları: “Hiç  yle Şey olur mu Hoca? Sonra kurtlar gelir ve cesedini parçalayıp yerler”, deyince, o: “Eh  yle ise sopamı da yanıma koyun. Kurtlar gelince onunla kovalarım”, demiş. Gülmekten kendilerini alamayan dostları: “Tuhaf-sın be Hoca! Sen kurtları nasıl kovarsın? Zaten duymazsın ki”, dediklerinde, Hoca: “Madem ki duymıyacağım, o halde beni ister kurt yesin, ister kuş”, demiş.

-741-

Yenir mi Ya Resûlallah: Nasreddin Hoca, bir ramazanda, cerre çıkmış ve bir ka-sabada Ramazan boyunca kalıp, camide imamlık yapmak üzere halkla anlaŐmıŐ ve kalmak için de oranın zengini Murat Ağa’nın konağında bir odaya yerleşmiş. Sonra da iftar ve sahur yemekleri gelmeye başlamış ama hepsi mercimek yemeği imiş.  orbasi, etlisi, zeytinyağlısı derken, Hoca’nın içi dışı mercimek olmuş. Ramaza-

nın ilk on beş günü böyle geçince Nasreddin Hoca'nın sabrı taşmış ve ramazanın on altıncı günü sahurdan sonra konağın selâmlığına çıkıp, yanık bir sesle temcit okumuş. Salâ ve selâmdan sonra da: *Murat Ağa derler bir kişi/Ünü tutmuştur dağı taşı/ Ramazanda mercimek aşı/ Yenir mi ya Resûlallah!* diye feryadı basmış. Bunu duyan Murat Ağa da gülmekten katılmış. Sonra da, Nasreddin Hoca'yı çağırarak, kendisine en leziz yemeklerin verileceğini müjdelemiş.

-742-

Allah'a Sığın: Bir gün Nasreddin Hoca'yı iftara davet etmişler. Yemeğin sonunda sofraya tatlı olarak elmasiye getirmişler. Sofrada, Hoca'nın yanında, oldukça obur bir adam oturuyormuş. Bu açgözlü adam, kaşığını hırsla tatlıya daldırınca, o anda sahandan koca bir parça tatlı fırlayıp Hoca'nın göğsüne yapışmış. Hoca, tatlı parçasına bakarak gülmüş ve: "A mübarek; şu adamın elinden bana değil Allah'a sığın!" demiş.

-743-

Hoca'nın Aççılığı: Nasreddin Hoca, aççılığa heves etmiş ve Akşehir'de bir dükkân açarak işe başlamış. Bir gün dükkânına alim kılıklı iki adam gelmiş. Bunlar yiyip içtikten sonra, birisi, Hoca'ya: "Hocaefendi! Siz de bilirsiniz ki, insan denilen mahluk ölür; fakat ruhu daima yaşar. Çünkü, ruh ebedi ve ezelidir; vücuttan vücuda geçer. Zaten daha fazla söylemeğe ne hacet! Siz okumuş, yazmış bir adam olmak itibarıyla tenasühün ne olduğunu pekâlâ bilirsiniz. Buna göre biz, iki yüz, üç yüz sene sonra yine böyle, aynen dünyaya geleceğiz. Öyle değil mi Hocam?" demiş. Hoca da: "Ona ne şüphe efendim, tabii öyledir!" diye tasdik edince, bu sefer diğeri söze karışmış: "Tamam! Madem ki öyledir. Şimdi paramız yok. İkinci defa dünyaya gelişimizde borcumuzu öderiz", diye ilâve etmiş. Alim taslakları, Nasreddin Hoca'yı kandırdıklarını sanmışlar ve başarılarından emin olarak kapıya doğru ilerlemişler. Tam dükkândan çıkacakları zaman, Hoca, yakalarına yapışmış ve: "Yahu! Siz ne kadar unutkan adamlarsınız! Siz üç yüz sene evvel de yine buraya gelmiş, yiyip içmiş ve aynı sözleri söylemişsiniz. İşte o, üç yüz sene sonrası şimdidir. İkişer yemek parası borcunuz var. Çıkın paraları bakalım!" demiş.

-744-

Deniz Bitti: Nasreddin Hoca, bir ara deniz yolculuğuna çıkmıştı. Yolculuk sırasında, gemi kaptanı ölmüş. İkinci kaptan da yokmuş. Herkes telaşa kapılmıştı ki Nasreddin Hoca: "Akşehir gölünde, tekne yüzdürmüştüm", diyerek kaptan yerine geçmiş. Bir süre sonra, geceleyin bir gürültü duyulmuş. Bakmışlar ki, gemi karaya oturmuş. Hoca, kendisine: "Bu ne biçim kaptanlık?" diye soranlara şu cevabı ver-

miş: “Ben gene kaptanı. Ama ne yapalım deniz bitti.”

-745-

Zırla Ey Uzunkulaklı Zırla: Hayvanları sayan memurlar, Nasreddin Hoca'nın evine gelmiş ve: “Senin eşeğin varmış galiba. Şunu deftere yazalım”, demişler ve yazmışlar. Memurlar biraz uzaklaştıktan sonra, Hoca'nın eşeği ahırda anırmaya başlamış. Bunun üzerine, Hoca: “Zırla ey uzun kulaklı, zırla. Artık adın sayım defterine geçti”, demiş.

-746-

Rızık Mağarası: Nasreddin Hoca, bir gece, rüyasında, bir mağaraya girmiş. Mağarada deliklerden sular akıyormuş. Suların bazıları çok bazıları ise az akıyormuş. Oradakiler, bunların rızık olukları olduğunu, insanların rızıklarının buradan taksim edildiğini, söylemişler. Bu arada, Hoca'nın rızık oluğunu da göstermişler. Fakat buradan su damla damla akıyormuş. Hoca, elindeki çuvaldızla deliği genişletmek isteyince bir feryat işitmiş ve uyanmış. Bir de ne görsün? Çuvaldızı karısına saplamış, karısını yaralamış.

-747-

Evlilik Ne İmiş? Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: “Evlilik nedir?” O da: “Gündüz çifte hırlamak; gece çifte horlamaktır”, cevabını vermiş.

-748-

Ne Kadar de Çok: Nasreddin Hoca, çarşıdan geçiyormuş. Orada bulunanlar, onunla alay etmeğe başlamışlar. Hoca, bunlara çok kızmış. Fakat kalabalık oldukları için ses çıkarmamış. Lâkin, biraz uzaklaştıktan sonra, dönmüş ve onlara:” “Eşek oğlu eşekler!” diye bağırılmış. Bunun üzerine herkes dışarıya fırlamış ve bir anda daha kalabalık olmuşlar. Bunun üzerine Hoca: “Burada ne kadar da çok eşek varmış”, diye söylenmiş.

-749-

Kaşksız Çorba Nasıl İçilir? Nasreddin Hoca'yı bir gün iftara çağırılmışlar. Sofraya oturulmuş. Top atılınca ilk yemek olarak çorba getirilmiş. Fakat, muziplik olsun diye, Hoca'nın önüne kaşık koymamışlar. Hoca da ekme kabuğunu kaşık gibi oyup onunla

çorbayı içmiş. Bitirince de ekmeği ağzına atmış. Bu arada, sofradakilere dönüp: “Bu güzelim çorbayı içip de kaşığını yemeyenler ya akılsızdırlar, yahut ahmak”, demiş.

-750-

Ölme Eşeğim Ölme: Akşehir’de büyük bir kıtlık baş göstermiş. İnsanlar yarı aç, yarı tok yaşamaya, hayvanlar yemsizlikten kırılmaya başlamış. Nasreddin Hoca, elindeki yemi azar azar yedirerek eşeğini yaşatmaya çalışmış. Bir gün, hayvanın gücünün büsbütün tükendiğini, açlıktan ölecek duruma geldiğini görünce, emektarının kulağına eğilmiş. “Ölme eşeğim ölme... Yonca bitsin de bir güzel yel!” demiş.

-751-

Yakışıyor Haspaya: Nasreddin Hoca, camide, kadınlara vaaz verirken: “Gözlerinize sürme, kaşlarınıza rastık çekmeyin. Yüzünüze allık sürmeyin. Hem ayıptır, hem günâhtır”, demiş. Bu sözler üzerine dinleyen kadınlardan biri: “Aman Hoca Efendi, senin karın hepsini sürüp sürüşürüyor”, deyince, Hoca sakalını sıvazlamış ve: “Doğru söylüyorsun. Ne yapayım, yakışıyor haspaya”, diye karşılık vermiş.

-752-

Timurlenk Gibi Arkan Var: Nasreddin Hoca’nın eşeği yaşlanmış, iş göremez olmuş. O da emeklerini dağa götürüp bırakmış, kendine başka bir eşek almış. Birkaç gün sonra, Timur, dağa, avlanmağa gitmiş. Orada Hoca’nın yaşlı eşeğini görmüş. Eşeğe çok acımış ve sahibinin bulunmasını emretmiş. Karşısına getirilen Hoca’ya: “Sen nankör bir adammışsın. Şimdi bu eşeği alıp evine götüreceksin, kendi odanda, kendi elinle bir güzel besleyeceksin. Ben sık sık adam gönderip baktıracağım. Buyruğumu yerine getirmezsen kendini ölmüş bil!” demiş. Hoca, eşeği odasına götürmüştü; arpasını, kepeğini kendi eliyle yedirmeye başlamış. Hayvan da kendine gelmiş. Bir gün Hoca, onun keyifle anırdığını işitince: “Zırla boz oğlan zırla! Timurlenk gibi arkan var!” demiş.

-753-

Eşekle İnek: Nasreddin Hoca’nın ahırını pek küçükmüş. Ancak eşeğini barındırabiliyor orada. Karısı: “Efendi bir inek al da sütünü içelim”, diye ısrar ettikçe: “Hattun, nereye sığdıracağız ineği”, dermiş. Sonunda, karısının ısrarına dayanamayıp

almış ineği ahıra bağlamış. Tabii sığmamış. Eşek yatınca inek ayakta kalıyormuş, inek yatınca eşek. Hoca dua etmiş: “Yarabbim, ineğin canını al da eşeğim biraz rahatlasın!” Hoca, birkaç gün sonra ahıra gidince, bir de bakmış ki pek sevdiği eşeği ölmüş yatıyor. Çok canı sıkılmış: “Tanrım, darılma ama, eşekle ineği hala ayırt edemiyorsun”, demiş.

-754-

Topu Topu İki Soğan: Nasreddin Hoca, bahçesine iki hark soğan ekmiş. Bunlardan birini kendisine ayırmış, ötekini de Allah rızası için yoksullara dağıtmağa niyet etmiş. Bir gün, eline bir parça ekmek almış ve soğanla yemek için bahçeye inmiş. Bakmış ki kendisine ayırdığı arktaki soğanlarda hayır yok, doğru dürüst yeşermemişler bile. Öteki harktaki soğanlar ise yemyeşil olmuş, uzamış gitmiş. Oradan iki soğan sökmüş. Topraklarını silkelerken, yakınına bir yıldırım düşmüş, ardından da büyük bir gökgürültüsü gelmiş. Hoca, korkusundan elindeki soğanları yere atmış ve gökyüzüne dönmüş: “Topu topu iki soğan aldık diye mi bu gürültü!” demiş.

-755-

Hoca, Kedi ve Sermaye: Nasreddin Hoca bakkallık yapmaya başlamış. Kadının biri gelip: “Hoca, ben kedigillerden filâncayım. Kocamı tanırırsın. Veresiye mal alıp evin ihtiyaçlarını gidereceğim”, demiş. Hoca kadına şu cevabı vermiş: “Olmaz hatun, kocanı tanıyorum ama, bile bile sermayeyi kediyeye yükleyemem.”

-756-

Hiç Altından Bahsetmedi: Birisi laf arasında Nasreddin Hoca'ya sormuş: “Bir küp altın bulsan ne yaparsın?” Hoca: “Küpü alır altınları atarım”, diye cevap vermiş. Adam: “Ammam yaptın Hoca. Hiç öyle şey olur mu?” deyince, Hoca şöyle demiş: “Olmaz ama gel de bizim hatuna anlat. Aylardan beri, eve bir küp almadın, deyip durur. Hiç altından bahsetmedi.”

-757-

Boşboğazım Desene: “Nasreddin Hoca, köyde ihtiyar bir adama: “Birader, sen bu köyün nesisis?” diye sormuş. Adam: “Köy kâhyasıyım”, demiş. Nasreddin Hoca: “Sözün geçer mi?” diye sorunca da: “Hayır”, diye cevap vermiş. Bunun üzerine Hoca şöyle demiş: “Desene boşboğazım.”

-758-

En Güç Şey: Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: “Hocam, dünyada en güç şey nedir?” Hoca, şöyle cevap vermiş: “Dünyada en güç şey sözdür. Zira anlaması da, anlatması da güçtür.”

-759-

Yürümesi Olmasa: Nasreddin Hoca, bir gün, köyündeki bir köylüye eşeğinden şikâyet ediyormuş. Eşeğin üzerinde rahat yolculuk yapamadığını, öküz arabasına binmeğe de parası olmadığını, söylemiş. Köylü, o sırada karşı yoldan, ellerindeki sedyeye geçen iki adamı göstermiş ve: “Hocam, bir de şu adamların taşıdıkları sedyeyi dene”, demiş. Hoca, bu dört tarafı kapalı sedyeyi merak etmiş ve sedyeye binmiş. Fakat sedyenin içine binince altının boş olduğunu görmüş. Ayakları gine yerdeymiş ve sedyeciler yürüyünce o da yürümek zorunda kalmış. Böylece, sedyenin içinde yürüyerek, gideceği yere varmış. Sedyeciler: “Buyurun”, demişler ve Hoca'yı sedyeden indirmişler. Nasreddin Hoca, ertesi gün, kendisine sedyeyi tavsiye eden adamı görünce, adam sormuş: “Nasıl Hocam, sedye hoşuna gitti mi?” Hoca cevap vermiş: “Sedyeye gitmek iyi, ama bir de yürümesi olmasa.”

-760-

Şeyhin Gümüş Kösteği: Kürsü şeyhlerinden biri, bir gün camide vaaz ediyormuş. Vaazda şöyle demiş: “Dünyada her ne verirseniz, cennette aynısını bulacaksınız.” Orada bulunan Nasreddin Hoca'nın, şeyhin boynundaki gümüş köstekte kaç zamandır gözü varmış. Nasreddin Hoca, vaazdan sonra şeyhin yanına yaklaşmış ve: “Madem öyledir, şu gümüş kösteği bana ver, cennette bulduğumuz zaman sana geri veririrm”, demiş.

-761-

Nasreddin Hoca İstanbul'da: Nasreddin Hoca'ya, Akşehir'li bir kadın, İstanbul'da rastlamış. Demiş ki: “Hocam, sana neler oldu? Sen buralarda çok azmışsın. Hafize kadın seni evvelki gün Beyoğlu'nda görmüş. Hoca, şöyle cevap vermiş: “Hafize'nin bütün dedikleri yalan! Beyoğlu'na ayak bile basmadım. Hem Hafize karşı kaldırımdan gidiyordu. Beni nereden görmüş bakalım?”

-762-

Farzdir: Nasreddin Hoca'nın evine bir gün aç gözlü üç yobaz misafir olmuşlardı.

Hoca ne getirirse yiyorlar ve sonunda da sahanı ekmekle sıyrıp: “Bu sünnettir”, diyorlarmış. Yobazlardan biri, bir aralık Hoca’ya sormuş: “Hocam! Mahdumunun adı nedir?” Hoca, hiç düşünmeden cevap vermiş: “Farz’dır.” Aç gözlü yobaz karşılık vermiş: “Hiç böyle isim duymamıştım.” Bunun üzerine, Nasreddin Hoca: “Ya, Sünnet’tir diyeyim de onu da yiyesiniz değil mi?” demiş.

-763-

Hoca’nın Ayağındaki Çıban: Nasreddin Hoca’nın ayağında bir çıban çıkmıştı. Hoca, sevincinden zıp zıp zıplıyormuş. Görenler: “Biz seni sıkıntıda biliyorduk. Halbuki sen seviniyorsun”, demişler. Hoca, onlara şöyle demiş: “Elbette sevinirim. Ya ayağımda çıkan çıban gözümde çıksaydı ne yapardım?”

-764-

Niyeti Var: Nasreddin Hoca, yırtık elbiseli çocuğunu severken: “Ah benim ipek şallı, atlas elbiseli evlâdım!” diye söylenirmiş. Bu sözleri duyanlardan biri: “A Hocam! Çocuğun ayağında don yok. Sen neler söylersin?” deyince, Hoca, şöyle karşılık vermiş: “Öyle ama, söylediklerimi giymeye niyeti var.”

-765-

Seni Dört ayaklı Yapabilirim: Akşehir eşrafından biri, bir gün eşeğine binmiş gidiyormuş. Yolda Nasreddin Hoca’ya rastlamış: “Merhaba Hocam, herkes senin kerametinden bahsediyor. Gel! Oku, üfle de şu dört ayaklı eşek senin gibi iki ayaklı olsun.” Hoca bu saçma teklife şu cevabı vermiş: “Altındaki merkebi iki ayaklı yapamam ama seni dört ayaklı yapabilirim.”

-766-

Karıya Sır Söyleme: Nasreddin Hoca, bahçesini kazarken küçük bir define bulmuş. Alıp saklamış. Bunu karısına göstermeden önce, onu denemek istemiş. Koynuna bir yumurta koyup yatağa yatmış ve bir hayli ikımtıdan sonra, gıdıklayarak yumurtayı ortaya çıkarmış. Karısına da, bu durumu kimselere söylememesini, tembih etmiş. Hoca, biraz sonra, camiyeye gitmek üzere evden çıkmış. Karısı, pencereyi açıp komşuya seslenmiş ve Hoca’nın tavuk gibi yumurtladığını anlatmış. Nasreddin Hoca, camiden sonra, kahvehaneye uğradığında, oradakiler, gülererek, Hoca’ya, nasıl yumurtladığını sormuşlar. Hoca, bunun üzerine, şöyle karşılık vermiş: “Tevekkeli atalar, karıya sır söyleme, dememişler.”

-767-

Böyle Terler: Adamın biri üşütmüş, yorgan döşek yatıyormuş. Terlerse bir şeyciği kalmaz, demişler. Ocağı yakmışlar, birkaç mangal koymuşlar, oda hamam gibi olmuş ama adam terleyemiyormuş. Durumu Nasreddin Hoca'ya bildirmişler. O, gelmiş ve adamın karşısına geçerek: “Söyle bakalım, neden zekât vermiyorsun? Geçen yıl neden kurban kesmedin? Abasızların Ahmedi neden vurdurttun? Rıza'nın tarlasını kitabına uydurup üstüne nasıl geçirttin?” gibi sorular sormaya başlamış. Ağanın yakınlarından biri: “Ne o, ahret sorusu mu soruyorsun be adam?” diyecek olmuş. Nasreddin Hoca, şu karşılığı vermiş: “Terlerse böyle terler!”

-768-

Bu Şehre Yeni Geldim: Nasreddin Hoca bir şehre gitmişti. Orada birisi ona: “Hoca efendi, bugün günlerden ne?” diye sormuş. Hoca: “Vallahi, ben bu şehre yeni geldim. Henüz günlerini öğrenemedim”, demiş.

-769-

Esmir Kız: Nasreddin Hoca evlenecek olmuş. Gönül bu ya, esmer bir kızı beğenmiş. Ona. Yahu, bula bula bu marsığı mı buldun?” diye soranlara: “Böylesi daha iyidir, kir götürür”, demiş.

-770-

Haram Yemeği: Küçük Nasreddin, babasıyla bir ağanın evine, yemeğe gitmişti. Yemekler getirildikte, ağa yemez, perhiz yemeğini ister ve ondan yemiş. Bu arada, Nasreddin de perhiz yemeğinden yemek istemiş. Ağa, ona: “Oğlum, bu perhiz yemeğidir”, demişse de yararı olmamış. Nasreddin isteğinde ısrar etmiş: “Yaaa! bu perhiz yemeği değil işte. Ben ne olduğunu biliyorum”, demiş. Ağa sormuş: “Neymiş? Söyle bakalım.” Nasreddin, şöyle demiş: “Haram yemeğidir. Köyde, biz haram yemeyiz ama ağa yer, dediklerini duydum.”

-771-

Ağır Duyarmış: Nasreddin Hoca'nın evine saygıdeğer bir konuk gelmişti. Konuşurken adamcağız yellenmiş. Nasreddin Hoca, elini kulağına götürerek: “Ben biraz ağır işitirim. Ne dediğini duyamadım”, demiş.

-772-

Zengin Sanırlar: Nasreddin Hoca, çocuklarına: “Öldüğümde bana gösterişli bir mezar yapmayın sakın”, demiş. Nedenini sorduklarında: “Sorgu melekleri beni zengin sanıp sıkıştırmaları sonra”, diye karşılık vermiş.

-773-

Hoca'nın Çivisi: Nasreddin Hoca, evini sattığı adamdan, duvardaki çivinin kendisinin olmasını istemiş. Adam bunda bir sakınca görmeyerek kabul etmiş. Hoca, bir süre sonra, çivisine bir kalbur asmak için eve uğramış. Başka bir zaman, eşeğini yularını asmak için uğramış. Hoca'nın eve uğrayışları sıklaştınca, bundan rahatsız olan ev sahibi evi geri vererek kurtulabilmiş.

-774-

Kazan Tamiri: Nasreddin Hoca, gençliğinde, bakırcının yanında da çalışmıştı. Bir gün, adamın biri, bir kazan getirmiş ve tamir edilmesini istemişti. Kazanı, tamirden sonra alıp gitmiş ama doğru dürüst tamir edilmediğini görünce tekrar geri getirmiş ve Nasreddin'e: “Sözde kazanı tamir ettin. Gene akıtıyor”, demiş. Nasreddin kazanı evirip çevirdikten sonra: “Sen bunun içine ne koyacaktın?” diye sormuş. Adam: “Na koyacağım? Elbette su...” deyince, Nasreddin, şöyle karşılık vermiş: “Önceden bunu neden söylemedin. Ben senin kazana ceviz koyacağımı sandım.”

-775-

Ve Şeftali: Bir ağa çocuğu, arkadaşlarını evine, hoşaf içmeğe çağırmıştı. Gidenler arasında Nasreddin de varmış. Hoşafın başına geçtiklerinde ağanın oğlu: “V harfi ile başlayan bir meyva adı söyleyen hoşaf içer, söyleyemeyen içemez”, demiş. Çocuklar, ellerinde kaşık düşünmeğe başlamışlar. Ağanın oğlu, önceden hazırlıklı olduğu için: “Vişne”, demiş ve hoşafı kaşıklaşmağa başlamış. Diğerleri, “v” harfiyle başlayan bir meyva adı bulamamışlar. Nasreddin de düşünmüş ve sonunda: “Ve şeftali”, diyerek, hoşafa kaşığı daldırmış.

-776-

Çarpılırsa Düzeler: Ağzı, burnu çarpılmış bir adamın tedavisini Nasreddin Hoca'dan istemişler. O da: “Hastanızın iyileşmesini istiyorsanız, onu, dolunayda, geceyarısı bir gâvur mezarının yakınına götüreceksiniz. Orada su dökecek”, demiş. Hasta yakınları buna karşı çıkmışlar: “Ne diyorsun Hoca efendi? Çarpılır sonra.” Nasreddin Hoca, bu itiraz üzerine: “İyi ya, zaten çarpılmış. Bir daha çarpılırsa düzeler”, demiş.

-777-

Yalan Olduğunu Bile Bile: Nasreddin Hoca, medresede ders veriyormuş. Bir gün, derste çocuklara: “Çocuklar, şimdi sizlere bir yalan söyleyeceğim”, diyerek, eliyle pencereden dışarısını göstermiş ve: “Bakın şurada elma var”, demiş. Herkes, elinde olmaksızın dışarıya bakmış, fakat bir şey görememiş. Nasreddin Hoca, gülümseyerek: “Sizi uyarılmışım. Yine de yalanıma kandınız. İşte, insanoğlunu kandırmak bu kadar kolaydır”, demiş.

-778-

Semer: Nasreddin Hoca, bir eşek edinmeyi çok ister, ama parası olmadığından bir türlü alamazmış. Bir gün, semercinin önünden geçerken dayanamamış , bir semer satın almış. Semeri eve getirdiğinde, karısı: “Ayol, semeri ne yapacaksın. Önce eşek lâzım”, diyecek olmuş. Nasreddin Hoca, ona: “Belki bir gün eşeğimiz de olur. Şimdilik bununla avunur gideriz”, demiş.

-779-

Haydi Ne Duruyorsunuz: Nasreddin Hoca, camiye gitmeye hazırlandığı bir sırada birkaç köylü çıka gelmiş. Hoca’dan, kuyuya düşen bir eşeği çıkartmak için kendilerine yardım etmesini istemişler.. Hoca: “Görmüyor musunuz, camiye gidiyorum”, diyerek onları başından savmak istemiş. İçlerinden biri: “Hocam, kuyuya düşen eşek senin eşek!” deyince, Hoca: “Haydi, ne duruyorsunuz! Gidelim eşeği kurtaralım”, diye bağırılmış.

-780-

Beni de Döver: Nasreddin Hoca, kadı iken iki kişi çıkagelmiş. Biri, ötekini göstererek: “Bu adam beni dövdü, davacıyım”, demiş. Öteki adam ise, Hoca’nın eline bir kâğıt para tutuşturup: “Benim deli raporum var. İşte al bak!” demiş. Nasreddin Hoca, dövülen adama dönerek rica yollu konuşmuş: “Vaz geç bu şikâyetten! Bunun elinde bu rapor olduktan sonra, seni de döver, beni de.”

-781-

İkisi de Bir: Ağanın biri, yoksul bir köylünün tarlasını kendi üstüne geçirtmeğe çalışmış. Tarlanın, dedesi Mıstık Ağa’dan kaldığına tanıklık etmesini Nasreddin Hoca’dan istemiş. Mahkemeye, kadının yanına vardıklarında, Nasreddin Hoca, tarlanın Mıstık Ağa’nın olduğunu söyleyecek yerde, yoksul köylünün babası Rıza’nın olduğunu söylemiş. Duruş-

madan çıktıklarında, ağa, Nasreddin Hoca'ya kızmış, bağırmiş. Nasreddin Hoca da ona şöyle demiş: “Ha Mıstık, ha Rıza! Bundan ne çıkar? İki de Müslüman adı değil mi?”

-782-

Onuncu Köy: Nasreddin Hoca, okulda, çocuklara: “Ne olursa olsun, doğruyu söylemekten çekinmeyin”, diye öğüt veriyormuş. Öğrencilerden birisi: “Babam, doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar, diye söylemişti”, deyince, Hoca: “Aldırmayın. Her zaman bir onuncu köy bulunur”, demiş.

-783-

Yavuz Gösteren Süstür: Nasreddin Hoca, yaşlı eşeğini satmak için pazara götürmüştü. Satılığa çıkarmadan önce, bir ayakkabı boyacısına, eşeğin tırnaklarını boyattırmaya başlamıştı. Bunu görenler: “Hocam, neden eşeğin tırnaklarını boyattırıyorsun? “diye sormuşlar. Nasreddin Hoca, onlara şu cevabı vermiş: “Eşeği beğenip alsınlar diye. Uyuzu yavuz gösteren süsüdür.”

-784-

Ne Ad Koymalı? Nasreddin Hoca, yeni evli çifte nasihat ediyormuş: “Beni dinlerseniz, çocuklarınıza, Aslan, Kaplan, Yılmaz Ereoğluer...gibi adlar koymayın.” Nedenini sorduklarında da: “Adı aslan olur, bakarsınız kendisi fostan olur. Adı Yılmaz'dır, bakarsınız onun gibi korkak azdır. Adı Eroğluer, herkesten dayak yer”, demiş.

-785-

Akıl Neredeymiş: Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: “Akıl insanın neresinde bulunur?” Hoca'nın cevabı şöyle olmuş: “Kiminin başında. Kiminin herhangi bir yerinde bulunur!”

-786-

Kendisi Muhtaç Bir Dede: Nasreddin, çocukluk çağında, yolda bir dilenciye rastlamış. Dilenci, Nasreddin'in elindeki parayı almak için dil dökmeğe başlamış. Dilenci, Nasreddin'e: “Sana dua edersem, Tanrı bol bol akıl bağışlar. Derslerini su gibi bellersin”, deyince, Nasreddin: “Tanrı senin duanı kabul etmez ki”, diye karşılık vermiş. Dilenci: “Nereden biliyorsun?” diye sorunca da, Nasreddin, şu cevabı vermiş: “Kabul etseydi, kendin için dua eder, sokaklarda dilenmekten kurtulurdun.”

-787-

İmamın Kayığında: Nasreddin Hoca, imam ve subaşı, Akşehir gölünde, kayıkla karşı kıyıya geçerken fırtınaya tutulmuşlar. Kayık neredeyse batacaktı. Çok korkan imam: “Tanrım! Ölmeyip sağ kalırsam, papuçlarımın içine nohut doldurup, Akşehir’i bin kez dolaşacağım”, demiş. Subaşının aklına başka bir şey gelmeyince, o da: “Ben de” diye, imamın adağına katılmış. Nasreddin Hoca: “Dur, acele etmeyin hele. Nohutlar, pişmiş mi olacak, yoksa çiğ mi?” diye sormuş. İmam bu soru üzerine ters ters bakınca, Nasreddin Hoca, şöyle demiş: “Pişmiş nohut üzerine herkes basıp yürür. Çiğ nohutlara basmak ise büyük marifet. O zaman gene Tanrı’yı yardıma çağıracaksın be adam! Ne diye yapamayacağın şeyi adıyorsun?”

-788-

Eşek Satan Nerede? Nasreddin Hoca, bir gün, çarşıda dolaşırken boş bir dükkân görmüş. Bir adam oturmuş nargile içiyormuş. Merak bu ya, soracak olmuş: “Burada ne alıp satarsınız?” Adam, nargilesini fokurdatarak, alay olsun diye: “Eşek alır, eşek satarız”, demiş. Ona içerleyen Hoca şöyle sormuş: “Sen buradasın, iyi ama. eşek alıp satan nerede?”

-789-

Senin Gibi Düşünüyor: Nasreddin Hoca, bir gün, pazarda, bir karpuz almış. Kesip bakmış ki kabak. Karpuzu atmış. Satıcı, karpuzu neden attığını sorunca, Hoca: “Yenecek gibi olsaydı herhalde yerdim”, cevabını vermiş. Bu arada, bir eşek gelmiş ve karpuzu yemeğe başlamış. Bunun üzerine, Hoca, karpuzcuya dönmüş ve şöyle demiş: “Bak, işte senin gibi düşünen biri!”

-790-

Tanrı Ne Verdiyse: Cimri adamın biri, Nasreddin Hoca’yı evine çağırılmış: “Buyur, bize gel, Tanrı ne verdiyse yeriz”, demiş. Eve gelmişler. Adam, sofraya birkaç baş kuru soğan ve bir somun ekme getirmiş. Hoca, sıcak yemek yerine, önüne konan soğanı görünce: “Tanrı ne verdiyse bu mu?” diye sormuş. Adam başıyla onaylayınca da şöyle demiş: “Ahbap, soğanı Tanrı verdi kabul. Buğdayı da o verdi. Amma, sana ömür boyu soğan ekme ye demedi ki.”

-791-

Üşütmüşsün: Nasreddin Hoca'yı gecenin bir vakti karısı uyandırır ve: "Kalk aşağıda bir tıkırtı var", der. Hoca: "Faredir", diyerek kalkmak istemez. Karısı: "Canım bakmadan etmeden fare olduğunu nereden biliyorsun? Hapşırıldığını duydum", deyince karanlıkta bir süre kulak kabartırlar. Derken bir hapşırma sesi daha duyulur. Hoca yerinden doğrulur ve aşağıya seslenir: "Üşütmüşsün kendini evlât! Tez git bir hamama terle. bir şeyin kalmaz."

-792-

Öbür Dünyada: Hoca'ya sormuşlar: "Öbür dünyanın keyfini kim sürecektir?" Nasreddin Hoca: "Onu bilmeyecek ne var, elbette yoksullar", demiş. "Neden?" diye sorduklarında ise şöyle cevap vermiş: "Neden olacak? Cehennem azabına alıştıktır yoksul takımı."

-793-

Kendi Başına Sürer: Adamın biri Nasreddin Hoca'nın kapısını çalar: "Sende kırk yıllık sirke bulunur mu" diye sorar. Hoca: "Ne yapacaksın kırk yıllık sirkeyi?" der. Adam: "Başım ağrıyor. Ne yaptım ne ettimse fayda etmedi. Bir kocakarı, bir ilaç yapayım, bir şeyin kalmaz, dedi. Sen hele kırk yıllık sirkeyi bul getir, dedi. Onun için arıyorum", deyince, Hoca gülmek mi, kızmak mı gerektiğini kestiremez. Şöyle der: "O koca karıya de ki, Hoca kırk yıllık sirkeyi bulsa, kendi başına sürer."

-794-

Kaynana: Hoca'nın kaynanası ağır hastalanmış. Ölüm döşeğinde yatıyormuş. Hastanın halini soran tanıdıklarına: "Sabahleyin öldü. Şimdi iyidir", cevabını vermiş.

-795-

Gönlü Sende: Nasreddin Hoca parasız kalınca bir tavuğunu satmak ister. Avluda sıkıştırdığı beyaz tavuğu tutamaz, elinden kurtulur, kömürlüğe girer. Sonunda yakalar. Bakar ki tavuk kömür tozuna bulanmış simsiyah olmuş. Ama aldırılmaz. Pazara gelir ve: "Besili kara tavuk! Besili kara tavuk!. Var mı alıcısı?" diye bağırır. Adamın biri alacak olur ama mızızlık edip: "Beyaz olsaydı alırdım", der. O sırada Hoca, müşteriye göstermeden tavuğun can acıtan bir yerine basar. Tavuk debelenmeye başlar. Kömür tozları düşer ve beyaz rengi ortaya çıkar. Adam bu

hali görünce şaşırır: “Bu ne hal?” der. Hoca gülümser: “Bu tavuğun gönlü sende. Beyaz olsaydı alırdım dedin ya. Bak renk değiştirdi”, der.

-796-

Bir Dua da Sana: Nasreddin Hoca'nın fazla malı mülkü yokmuş. Ahırında bir inek, bir koyun ve bir eşek, kümesinde iki tavuk varmış. Önce tavukları hastalanmış ve ölmüşler. Sonra koyunu hastalanmış ve Hoca'nın bütün dualarına rağmen ölmüş. Arkasından ineği de hastalanır ve Hoca'nın dualarına rağmen ölür. Hoca'nın ahırında sadece eşek kalır. Ama o da gün geçtikçe hırçınlaşır, Hoca'yı bezdirir. Hoca, nihayet bir gün, eşeğin yanına gelir ve ona. Bana bak doğru dur! Yoksa bir dua da senin için ederim”, der.

-797-

Balık Başı: Nasreddin Hoca, Akşehir gölünde yakaladığı bir balığı güzelce kızartıp yemek üzereyken komşusu gelmiş. Balık iki kişiye yetmez ama, Hoca, ister istemez komşusunu da yemeğe çağırmış. Ona: “Balığın başını yediğim için ben akıllıyım”, diyerek, onun balığın başını yemesini sağlamak istemiş. Nasreddin Hoca, bir süre daha balığın başını övünce, komşusu da balığın başını yemek istemiş. Hoca, biraz nazlanır gibi olmuşsa da kabul etmiş. Balığın başını komşuya vermiş, kendisi de diğer kısmını yemiş. Komşusu, bir hayli uğraşmış, ama balığın başından et çıkaramamış. Balığın başım biraz yalamış o kadar. Bunun üzerine, Hoca'ya: “İyi ama sen karnımı doyurdun. Ben ise bunu ancak yalayabildim. Bu ne iştir?” diye sorunca, Hoca: “Ben sana balık başı insanı akıllandırır demedim mi? Bak! Sen sadece balığın başını yalamakla nasıl akıllanmağa başladın.”

-798-

Ben Öldümse Bana da Yuh: Nasreddin Hoca'nın garip bir huyu varmış. Ne zaman bir cenaze görse, önce ölünün ruhuna Allah'tan rahmet diler, sonra da sessizce: “Yuh...yuh olsun sana!” dermiş. Nihayet bir gün, Nasreddin Hoca da Hakkın rahmetine kavuşmuş. Cenaze götürülürken, onu sevmeyenlerden birisi yolun kenarında durmuş, tam da Hoca'nın tabutu yanından geçerken: “Sana da yuh! Hoca, sana da yuh!” demiş. Rivayet bu ya. Hoca tabuttan doğrulmuş ve kendisine yuh çekene: “Eğer ben ölmüşsem bana da yuh!” demiş.

-799-

Keçi Boynuzu: Adamın birisi, Nasreddin Hoca'ya keçi boynuzu ikram etmiş. Hoca, almayarak demiş ki: "Bir dirhem bal için bir çeki odun çığneyemem."

-800-

Pilav: Nasreddin Hoca, bir gün bir yerde misafir iken, gelen sofraya bakmış ki, yemeklerin şahı pilavın yerinde yellere esiyor. Besmele çektikten sonra, yemeğe başlamadan: *Ya ey hez zerde/Pilav derman imiş derde/Onu gördüğün her yerde/Kaşıkla ha kaşıkla ha*, diyerek, pilavın eksikliğini dile getirmek istemiş. Ev sahibi de az değil hani. Aynı vezinde karşılık vermiş: *Hocam bu sizlere haktır/ Gezin sofraya bak dur/Dediğin burada yoktur/Sayıkla ha sayıkla ha*.

-801-

Odun Kırıcının Hınk Deyicisi: Nasreddin Hoca, Konya'da gölge kadısı iken, bir adam bir oduncunun yakasından yakalamış, Hoca'nın karşısına gelir: "Bu adam, odun yararken, her balta vuruşunda, karşısında, hınk hınk, dedim. Bu suretle yardımım dokundu. Odunu yardıktan sonra parayı aldı. Bana hiçbir şey vermedi. Hak-kımı istiyorum", der. Hoca oduncunun kazandığı paraları alır, önündeki tahtaya yukarıdan atar. Hınk diyene: "Duyduğun para sesleri senin hakkındır, al bakalım. Oduncu baba sen de paralarını al. Hınk diyenin hakkı paranın sesi, odun yaranın hakkı da paranın kendisidir", der.

-802-

Kazı da Uçurmaz mı? Nasreddin Hoca birkaç arkadaşıyla bir gün kaz doldurarak kıra gezmeye giderler. Arkadaşları, Hoca'ya: "Hoca Efendi, sen elbiselerimizin ve kazın yanında dur da biz biraz gezelim, eğlenelim", derler. Hoca razı olur ama içinden de kızar. Arkadaşları oyuna dalarak yemek vaktini geciktirirler. Hoca açlıktan bayılacak hale gelince oturur ve kazın hepsini yer. Bir süre sonra arkadaşları gelirler. Hoca'ya: "Hoca, kazı getir de yiyelim", derler. Hoca: "Kaz uçtu", deyince, hepsi heyecanla sorarlar: "Hocam, pişmiş kaz uçar mı?" Hoca: "Behey cahil herifler. İsa'nın çamurdan yaptığı kuşa can verip uçuran Tanrı, canından başka noksanı olmayan kazı da uçurmaz mı?" der.

-803-

Hoca ile Aktar: Nasreddin Hoca bir gün aktar dükkânının önünden geçerken, ar-

kadan bir kişi ensesine bir sille aşkeder. Hoca geriye dönünce, Hoca'ya bir çeyrek uzatarak: "Lütfem fitremi kabul et", der. Fitreyi veren aktardır. Hoca sesini çıkarmadan çeyreği cebine indirir ve yoluna devam eder. Aradan bir zaman geçtikten sonra, Hoca, bir şeyler almak için aktar dükkânına gider. Bir çeyrek tutarında öte-beri alır. Aktar, diğer müşterileriyle meşgulken arkadan yaklaşır ve aktarın ensesine var gücüyle bir sille aşkeder. Aktar Hoca'ya döner dönmez, Hoca çeyreği aktarın eline sıkıştırarak: "Buyurun paranızı", der.

-804-

Ekmek Yemek Bekler: Nasreddin Hoca, bir köyden geçerken, bir salhana köpek görmüş ve boğazına bir kınnap takarak alıp doğru pazara getirmiş. Köpeği överek gezdirmeğe başlamış: "Bu zağar şöyle keskindir, böyle akıllıdır. Bir köyün bekçisidir", diye ballandıra ballandıra anlatmış. Tanıdığı bir köylü: "Hoca Efendi, ben sana itimat ediyorum", deyip köpeği elli kuruşa almış ve gitmiş. Fakat aradan zaman geçmiş, köpek oturduğu yerden kıpırdamıyormuş. Adam, Hoca'yı bulup: "Bu köpek bir köyün bekçisidir dedin, ben sana inandım aldım ama bu köpek yerinden kımıldamıyor", deyince, Hoca: "Be ahmak herif yalan mı söyledim? Bekçiler birkaç çeşittir. Bu köpek bir köyden ekmek, yemek bekler", demiş.

-805-

Zorluk Çekmeyeyim Diye: Nasreddin Hoca, bir gün, mezarlığa gidip, boş bir mezarın içerisine girip yatmış. Görenler, ne yaptığını sormuşlar. Hoca şu cevabı vermiş: "Sorgu meleklerini bekliyorum. Ölmeden önce soracakları soruları öğreneyim de öldükten sonra zorluk çekmeyeyim diye."

-806-

İnsan Niçin Yaşar? Nasreddin Hoca yaşlanmıştı. Geçim sıkıntısı da çekiyormuş. Bir gün birisi, ona: "Hoca efendi, insanlar niçin yaşar?" diye sormuş. Hoca hiç düşünmeden şu cevabı vermiş: "Yokuş çıkmak ve borç ödemek için."

-807-

Yarasaydı Sahibine Yarardı: Adamın biri bir at nalı bulmuş ve Nasreddin Hoca'ya: "Hocam, at nalı uğur getirir derler. Evin kapısına assam günâh olur mu?" diye sormuş. Hoca: "Bence uğur getirmez. Getirseydi sahibine getirirdi. Atların dört nalı olduğu halde bütün gün kamçı yiyorlar", diye cevap vermiş.

-808-

Cezayı Kim Çekecek? Nasreddin Hoca, bir gün bir aşiret reisinin evinde misafirmiş. Reis, Hoca'ya: "Hocam ben can yakmayı severim. Haksız yere insanlara eziyet ettim. Acaba bu yaptıklarımın cezasını bu dünyada çekecek miyim?" diye sorunca, Hoca biraz tedbirle: "Merak etmeyin size bir şey olmaz. Yaptıklarınızın cezasını siz değil çocuklarınız çeker", diye cevap verir. Reis rahatlar. Bir gün ava gidince attan düşüp ayağını kırar. Hoca'ya: "Hani benim başıma dünyada bir şey gelmeyecekti?" diye sitem edince, Hoca, şu karşılığı verir: "Sözümde yanlışlık yok. Senin başına gelenler, senden daha müstebit olan babanın yaptıkları içindir. Seninkilerin cezasını daha sonra çocukların çekecek."

-809-

Ekmek Nedir? Nasreddin Hoca, ortalıkta bilgin diye dolaşan bazı bilgisizler hakkında konuşunca, Padişah kendisini saraya çağırılmış ve yedi bilginin onu sorguya çekmelerini istemiş. Padişah, ilk olarak Nasreddin Hoca'ya söz vermiş. Hoca: "Bana kâğıt kalem getiriniz", demiş ve getirilen kâğıt ve kalemleri yedi bilgine verip: "Ekmek nedir?" sorusunun cevabını yazmalarını istemiş. Cevaplar padişaha verilmiş. Herkes ekmeği başka türlü tarif etmişti. Kimi: "Ekmek bir yiyecektir", kimi: "Ekmek un ve sudur", kimi: "Ekmek pişirilmiş hamurdur", diye cevaplamıştı soruyu. Bunun üzerine Nasreddin Hoca, padişaha: "Padişahım, bunlar daha ekmeğin ne olduğuna karar verememişler, benim suçlu olduğuma nasıl karar verecekler", demiş.

-810-

Pahalıya Mal Oluyor: Nasreddin Hoca işlerine yardım etmesi için bir yardımcı almıştı. Komşusu, Hoca'ya: "Yardımcın nasıl?" diye sorunca, Hoca: "İyidir ama bana çok pahalıya mal oluyor, benden her gün para istiyor", demiş. Komşusu bunun üzerine: "Bu kadar parayla ne yapıyor acaba?" diye sorunca Hoca: "Bilmem, şimdiye kadar ona hiç para vermedim", diye cevap vermiş.

-811-

Öküz Ağa: Nasreddin Hoca, yıllarca ayrı kaldığı köyüne dönerken yolda hoşlanmadığı bir gençlik arkadaşına rastlar. Arkadaşı selâm verir ve: "Merhaba Hocam, köye hoş geldin", der. Hoca: "Merhaba Öküz Ağa, hoş bulduk" diye cevap verince arkadaş alınır ve: "Aman Hocam, bu nasıl söz? İnsan arkadaşına böyle der

mi?” diye sorar. Hoca: “Ayol ben buradan ayrıldığımda sen on beş yaşında ıdın ve lâkabın “Tosun” idi. Aradan on iki yıl geçtiğine göre büyüüp öküz olmadın mı halâ?” diye karşılık vermiş.

-812-

Değerli Eşek: Nasreddin Hoca'nın eşeği bir gün karısına çifte atmış ve kadını öldürmüş. Bu olaydan hemen sonra, Hoca'nın komşuları ona mektuplar yazmaya başlamışlar: “Hoca eşeği satmaya karar verirsen kimseye söz verme ben alacağım. Para istediğin kadar”, demişler. Hoca ise: “Satamam, yakında tekrar evlenmek niyetindeyim”, diye karşılık vermiş.

-813-

Ben de Öyle Yaptım: Nasreddin Hoca, bir ağacın altında yemek için oturmuş ve çıkını açmıştı ki o anda yemeğe ortak olmak isteyen bir asalak çıka gelmiş. Hoca çıkınındaki kızarmış pilici kendine ayırmış ve pişmiş yumurtayı bu davetsiz misafire vermiş. Misafir: “Ben olsaydım, senin gibi yapmazdım. Yumurtayı kendim alır, pilici sana verirdim”, deyince, Hoca: “Ne darılıyorsun? Ben de senin istediğin gibi yaptım. Pilici ben yiyorum yumurtayı sen”, diye karşılık vermiş.

-814-

Yakalandım Desene: Bir gün, Nasreddin Hoca'nın oğlu bahçedeki gürültüden şüphelenir ve bahçeye iner. Oradan Hoca'ya bağırır: “Baba, bir hırsız yakaladım.” Hoca: “Getir buraya”, deyince, oğlu: “Gelmiyor baba”, der. Bu kez Hoca: “Öyle ise bırak gitsin. Sen gel”, diye seslenir. Fakat oğlu, bahçeden: “Olmaz baba! Beni bırakmıyor ki”, diye karşılık verir.

-815-

Nasreddin Hoca Kızarmış Tavuk Yiyor: Nasreddin Hoca, bir gün, kızarmış tavuk yiyormuş. Bu sırada bir tanıdığı yanına gelmiş ve: “İyi ki sana rastladım Hoca, Karnım çok aç ve ne zamandan beri kızarmış tavuk yemek istiyordum”, demiş. Nasreddin Hoca, bu açgözlü davetsiz misafirden kurtulamayacağını anlamış; kızarmış tavuğun boynunu ve kanatlarını ona vermiş. Adam, bundan pek hoşlanmamış ve Hoca'ya: “Ben misafirim. Tavuğun iyi taraflarını kendin aldın, bana işe yaramaz taraflarını verdin. Halbuki, ben olsaydım, iyi taraflarını sana verirdim”, demiş.

Bunun üzerine Hoca şu cevabı vermiş: “Tavuğu sen paylaştırdın kabul et!”.

-816-

Şifa Niyetine Ölüyoruz: Nasreddin Hoca, son demlerinde hastalanmış. Hekimler kendisine ağır yemekleri yasakladıkları halde o, karısına, bir tencere yalancı dolma pişirtip bunlardan birkaç tane, şifa niyetine mideye indirmiş. Ama mide ağrısından kıvranıyormuş. Hekim onu bu halde görünce, ne olduğunu sormuş. Hoca, o halde bile şakayı elden bırakmamış: “Ne olacak, şifa niyetine ölüyoruz”, demiş.

-817-

Saat İkiymiş: Nasreddin Hoca, saatçilik yapıyormuş. Mahalle çocukları dükkânının önüne gelip, habire kendisine: “Saat kaç?” diye sorarlarmış. Bir defasında, eline bir değnek almış ve kendisine: “Saat kaç?” diye soranlardan birinin bacaklarına iki defa vurarak: “Şimdi ikiyi vurdu”, demiş.

-818-

Bir Halayık Al: Nasreddin Hoca'nın komşularından gayet zengin bir yaşlı adam varmış. Karısı da oldukça yaşlıymış ve çocukları yokmuş. Çocuk yapmak için hekimlere danışmışlarsa da sonuç alamamışlar. Bir gün, adam, Hoca'ya gelmiş ve derdini anlatmış. Hoca, ona şöyle demiş: “Canım komşum, tasalandığın şeye bak. Bu günden tezi yok, evine genç bir halayık al, dokuz aya varmaz nur topu gibi bir evlâdın olur”, demiş.

-819-

Herşey Benim Kafamda: Bazı dostları Nasreddin Hoca'ya sitem etmişler: “Hocam, ilim, irfan sahibi adamsın, ama bir kitap yazmazsın. Alemin şu kadar kitapları var”, demiş. Hoca bunun üzerine: “Onlarla beni niçin kıyaslıyorsunuz? Onların hafızaları zayıf, bildiklerini unutmamak için yazıyorlar. Benim öyle bir sorunum yok ki kitap yazayım”, diye karşılık vermiş.

-820-

Hiç Görmemiş: Nasreddin Hoca'ya: “Kadı olsaydın bir davayı nasıl hallederdin?” diye sormuşlar. O: “Haklıyı haklı, haksızı da haksız çıkarırdım”, demiş. İçlerinden biri: “Ya ikisi de haklı ise ne yapardın?” diye sorunca, Hoca: “Vallahi bunca yıl

yaşadım, daha iki kişinin birden haklı olduğunu hiç görmedim”, cevabını vermiş.

-821-

Birini de Ben Unuttum: Bir gün, Nasreddin Hoca’ya derler ki: “Hoca Efendi, sen ne biçim din adamısın, ayetten, hadisten söz etmezsin, müslümanlık konuşmalarına girmezsin.” Hoca der ki: “Öyleyse dinleyin. Siz hiç büyük İkrimah hazretlerinin adım duyduunuz, öğütlerini işittiniz mi? Onun, her müslümanın bilmesi gerek olan iki öğüdünü bilir misiniz? Bu kutsal adamın öğütleri her müslümanın kalbinde yaşamalıdır.” Halk der ki: “Hoca Efendi, ne adımı duyduk, ne öğütlerini biliriz. Neymiş bu kutsal adamın söyledikleri?” Hoca der ki: “O mübarek adam öğütlerinin birini bana söylemeyi unuttu; ikincisini de ben unuttum.”

-822-

Kaplanları Kovuyorum: Nasreddin Hoca, evinin dört yanına ekmek kırıntıları serpiştiriyormuş. Komşuları görüp sormuşlar: “Hoca Efendi, ne yapıyorsun?” Hoca cevap vermiş. “Kaplanları kovuyorum.” Komşuları: “İyi ama Hoca, buralarda kaplan pek görülmez. “Bu sözler üzerine, Hoca şöyle der: “Siz de kabul edin ki, iyi başarmışım bu işi, değil mi?”

-823-

Sen İyi Bir Adama Benziyorsun: Nasreddin Hoca’nın evine hırsız girer. Hoca’ya: “Sökül bakalım paraları!” der. Hoca: “Bende para ne gezer”, der ve ayak direr. Buna kızan hırsızlar, Hoca’ya sabaha kadar tek ayak üstünde dikilme cezası verirler. Ancak, Hoca’nın cezayı çekip çekmediğini anlamak için onlar da uyumaz, tek ayak üzerinde dikilen Hoca’yı beklerler. Biraz sonra uykuları gelir ve işi nöbete bindirirler. Biri bekler, öteki uyur. Sonra da uyuyan uyanıp nöbeti devralır. Bu adam Hoca’nın çektiği çileye acır. “Peki Hoca Efendi, yoruldu, ayağını değiştir”, der. Hoca ayağını değiştirip rahatlayınca, hırsıza: “Sen iyi bir adama benziyorsun, paralarım bahçede, elma ağacının dibinde gömüldü. Sen git al, ama arkadaşlarına söyleme”, der.

-824-

Dört ayaklı Ördekler: Nasreddin Hoca, camide vaaz ederken cemaatin uyukladığını görür. Onların dikkatini çekmek için sesini yükselterek der ki: “Ey cemaat, dün Akşehir’den dışarı çıkmıştım, bir de ne göreyim; Akşehir Gölü’nün kenarına

dört ayaklı ördekler sıralanmamış mı?” Dört ayaklı ördek sözünü duyar duymaz cemaatin gözü dört açılmış. Hoca’dır: “Yahu siz ne biçim adamlarsınız? Deminden beri size Tanrı kelâmı söylüyorum, hepiniz uyukluyorsunuz. Kuyruklu bir yalan söyleyince gözleriniz dört açıldı”, demiş.

-825-

Kaynayan Kazlar: Nasreddin Hoca’ın okuttuğu mahalle çocukları, bir gün, onun da bilgisi dahilinde birkaç kaz yakalamış ve kazanda kaynatıyorlarmış. Kazlar kazanda kaynarken sahibi gelmiş ve Nasreddin Hoca’ya, kazlarının kaybolduğunu söylemiş. Tam o sırada da iyice kaynayan kazlar kabarıp taşmaya yüz tutmuşlar. Çocuklar, bir kazların sahiplerine, bir Hoca’ya bakmışlar. Durum kötü. Sahibi kazları neredeyse görecekti. Çocuklardan biri durumu kurtarmak için, hemen bir çözüm bulmuş ve kazların sahibinin de konuyu anlamaması için, Arapça konuşur gibi: “Ya Huca! Kaz kabaruha”, demiş. Meseleyi hemen kavrayan Hoca cevap vermiş: “Kepçelleziyle basbasaruha!”

-826-

Kovasına Bakar. Bir gün Nasreddin Hoca bir arkadaşıyla göl kenarında dolaşıyor. Arkadaşı sormuş: “Hoca, sence bu gölde kaç kova su vardır?” Hoca cevap vermiş: “Kovasına bakar. Bu kadar büyük bir kova olursa bir kova su vardır.”

-827-

Nasreddin Hoca ve Hancı: Nasreddin Hoca merhum, bir gün eşeğine bir miktar zahire yükleyerek bir hana misafir olur. Geceyi geçirir. Ertesi sabah gideceği vakit hancıya: “Kaç para borcumuz var?” sorularını irad eder. Hancı: “Bir kuruş senin için, bir kuruş eşek için, iki kuruş” der. Hoca: “Camın, eşekle insan bir mi? Ben size yine iki kuruş vereyim ama altmış parasını bana, yirmi parasını eşeğe sayın.” Hancı: “Peki”, der. Bir hafta sonra Hoca eşeğine kıymetli cevherler yükletir. Yine hana misafir olur. Ertesi sabah gideceği sırada, yine iki kuruş verir. Bu sefer hancı der ki: “Yoo! Olmadı. O eşek başka, bu eşek başka.”

-828-

İnsan Olsa Iskalamazdınız: Nasreddin Hoca, Emir Timur’la ava çıkar. Kendini

çok iyi bir nişancı olarak kabul eden Timur bir geyiği kovalar, nişan alır, oku fırlatır ama isabet ettiremez. Hoca'nın yanında sıkıntıya düşer ve: “Şuna bak! Çok av görmüş uyanık geyikmiş. Benim okumdan kurtuldu”, demiş. Bunun üzerine, Nasreddin Hoca, Timur'un zalimliğini hatırlatmak fırsatını kaçırmaz, şöyle der: “Geyik de av mı? Eğer geyiğin yerinde yüz insan olsaydı ıskalamazdınız.”

Nasreddin Hoca Masalı: Birgün Nasreddin Hoca, eşeğinin dışkısında altın bulunduğunu söyler. Açık gözlerden biri de çok yüksek bir tutar ödeyerek bu eşeği satın alır, ahıra kapatır ve çok fazla besler. Hayvan ölür. Nasreddin Hoca, eğer aradan çok fazla bir zaman geçmemiş olsaydı ölmüş eşeği sihirli kavalı ile diriltebileceğini söyler. Kavalın bu özelliğini göstermek için de önceden ayarladığı şekilde güya karısını keser. Kaval çalmaya başlayınca da karısı dirilir. Açık gözler bu kez de kaval için Hoca'ya yüklü bir para öderler ve kavalı satın alırlar. Kavalı satın alan kişi evine gelir ve karısını öldürür. Sonra da diriltmek için kaval çalmaya başlar. Fakat karısı dirilmez ve adam kandırıldığını anlar. Nasreddin Hoca bu türden birkaç olay daha yaratır ve bütün köylüleri bıktırır. Köylüler ondan kurtulmak için çareler ararlar ve sonunda onu bir sandığa kilitleyip, deniz kenarına bırakırlar. Nasreddin Hoca, bir süre bekler sonra da etrafta insanların dolıştığını anlayınca var gücüyle: "Ben padişahın kızını almam", diye bağırmaya başlar. Durmadan bağırır. Bu arada, oradan geçmekte olan bir çoban bu sesi duyar ve Hoca'yı sandıktan çıkarır. Durumu sorunca, Hoca: "Bana padişahın kızını vermek istiyorlar. Onun için sandığa soktular beni. Ben de onu almak istemiyorum. O nedenle bağurdım", der. Bu kez çoban, padişahın kızını almak için sandığa girer. Nasreddin Hoca sandığı kilitler ve sürükleyip denize atar. Sonra da çobanın koyunlarını önüne katıp köyüne gelir. Köylüler, Hoca'yı bu durumda görünce şaşarlar. Hoca onlara: "Bu koyunları denizden çıkardım", der. Köylüler, koyun çıkarmak için birer ikişer denize atlarlar. Boğulurken acaip sesler çıkarırlar. Hoca'ya denize atlayanların ne dediklerini sorarlar. O, şu cevabı verir: "Öteki arkadaşları daha derine atın da ulus [iri koyun] çıkarsınlar, diyorlar."

Vurun Uşaklar Vurun: Nasreddin Hoca, Doğu Karadeniz bölgesine yaptığı halyali gezilerden birinde düğüne gider. Kalabalığı yararak düğün sahiplerini bulur ve: "Ben Hoca'yım, beni şöyle baş köşelere bağlayın", der. Muziplik olsun diye Hoca'yı tutup, mısır saplarını yığın haline getirirken ortaya dikilen uzun kazığa, bölgedeki adıyla temon ağacına bağlarlar. Kemençenin burguları burulur, yayına reçine sürülür ve kemençeci çalmaya, horoncular oynamaya başlarlar. Hoca bu durumu görünce dayanamaz ve horona katılmak için bağlı olduğu temon ağacını söktüğü gibi ortaya fırlar ve horon oynamaya başlar. Bir taraftan da çevresindekileri şu türküyü uyarır: *Vurun uşaklar vurun / Bizbizeyik bizbize / Çekilin aralardan / Kazuk almasın size.*

Nasreddin Hoca'nın Bir Öğüdü: Bir karı-koca birbirlerini çok severlermiş. Kadın adama: “Sen ölürsen ben kimseyle evlenmem”, demiş. Adam bu durumu Nasreddin Hoca'ya anlatmış. Nasreddin Hoca inanılır bulmamış ve adama: “Karının bu sözlerine inanma. Doğrusunu öğrenmek için akşamleyin hasta numarası yap ve karına, ben ölüyorum, Hoca'yı çağır, de. O bana gelecek biz gelince sen ölü numarası yap ve dinle”, demiş. Adam söyleneni yapmış. Karısı Hoca'yı alıp eve gelmiş. Bakmış ki adam ölmüş. Ağlamaya başlamış. Hoca, kadına: “Ağlama. Kocan öldü. Yeni bir koca bulursun”, demiş. Kadın: “Beni kim alır ki?” deyince Hoca: “Ben alırım”, demiş. Kadın: “Hemen al”, deyince, Hoca: “Şimdi olmaz, uygun zamanı bekliyelim”, demiş. Kadın tekrar ağlamaya başlamış: “Beni al, bu gece beraber yatalım”, demiş. Bu söz üzerine ölü numarası yapan kocası ayağa fırlamış ve kadına: “Yalancı! İki yüzlü!” diye bağırması ve onu evden kovmuş.

Nasreddin Hoca Nasıl Köyün Efendisi Olmuş: Nasreddin Hoca'nın köyde camı sıkılıyordu. Koyunları, tavukları her şeyi olsun istiyordu. Köylüler birlik oldular ve Nasreddin Hoca'yı yakaladılar. Bir sepete koyup bir köprü'nün altına astılar. Burada açıklıktan ölürdü. O: “Ben sultanın kızını almam” diye bağırmağa başladı. Oradan geçen bir çoban Hoca'ya: “Kimsin, buraya neden asıldın?” diye sordu. Hoca: “Sultan'ın kızını almadığım için beni buraya astılar”, dedi. Çoban: “Ben buraya asılısam sultanın kızını bana verirler mi?” diye sordu. Hoca: “Niçin vermesinler. Kızı almak istiyorsan kendini buraya as”, dedi. Çoban Hoca'yı sepetten çıkardı ve kendisi sepete girdi. Hoca bunun üzerine sepetin ipini kesti, çoban suya düştü ve boğuldu. Nasreddin Hoca çobanın koyunlarını aldı ve köyüne döndü. Onu gören köylüler: “Hoca burada ne işin var, nasıl kurtuldun?” diye sordular. O da: “Siz beni sepete koyup sepeti astıktan sonra ben çıkmaya çabaladım ve o arada suya düştüm. Suyun içinde bir alay koyun gördüm. Birazını alarak buraya geldim”, dedi. Köylüler buna inandılar. Birlikte köprüye geldiler. Hoca'nın koyunlarının aksini suda görünce: ““İşte koyunlar”, dediler ve önce aralarından birini suya indirdiler. Yüzme bilmeyen adam elini uzatınca da: “Bak bizi çağırıyor”, dediler ve hepsi suya atladılar. Yüzme bilmedikleri için boğuldular. Hoca da köyün efendisi olarak kaldı.

-833-

Nasreddin Hoca Yangını Söndürüyor: Nasreddin Hoca bir gün pazara gidiyordu. Hava çok sıcaktı. Yolda bir adama rastladı. Adam Hoca'ya, nereye gittiğini sordu. O da pazara gittiğini söyledi. Bunun üzerine adam: "Hava çok sıcak, Pazar yeri yanıyor", dedi. Nasreddin Hoca bu sözler üzerine geriye döndü. Evine gitti ve bir teneke su alarak pazara yollandı. Aynı adama tekrar rastladı. Adam Hoca'ya, elindeki tenekedeki suyu ne yapacağım sordu. Hoca da: "Sen söylemiştin ya pazar yeri yanıyor. Bu suyla onu söndürmeye gidiyorum", dedi. Bunun üzerine adam: "Hoca ben onu demek istemedim, hava çok sıcak demek istedim", deyince, Hoca: "Öyle anlaşılıyor ki pazar yeri değil ama senin başın yanıyor", dedi ve elindeki tenekedeki suyu adamın başına döktü.

-834-

Babam Yasım Tutuyorum: Nasreddin Hoca, bir gün siyah giysiler giyip dışarı çıkmış. Tanıdıkları böyle giysiler giymesinin sebebini sormuşlar. “Babam öldüğünde siyah giysiler giyinip yas tutmamış olduğumdan şimdi hatırladım da siyah giysilerle yas tutuyorum”, demiş.

-835-

Aldığın Fiyata: Hırsızın biri çalmış olduğu kaftanı getirip Hoca’ya vermiş ve pazarda satmasını istemiş. Hoca da bunu pazarda dolaştırırken nasıl olduysa olmuş. çaldırılmış. Hoca dönüp adamın yanına gelmiş. Adam: “Hoca kaftanı kaçta sattın?” diye sormuş. Hoca da: “Bugün pazarda alışveriş az olduğu için sermayesine. yani senin aldığın fiyata sattım”, demiş.

-836-

Hayrola Hoca: Hoca, medresede ders verir iken şakirdlerine [öğrencilerine], kendisi aksırdığında: “Hayrola”, demelerini ve alkışlamalarını öğütlemiş. Bir gün. medresenin kuyusuna kova düşmüş. Hoca şakirdlerine: “Biriniz kuyuya insin de kovayı çıkarırsın”, demiş. Korktukları için hiçbiri kuyuya inmek istememiş. Bunun üzerine Hoca’nın kendisi çıkartmaya karar vermiş. Şakirdlerine, kendisini gevşekçe bağlamalarını, inip kovayı çıkaracağını söylemiş. Kuyuya inen Hoca, kovayı alarak kendisini yukarı çekmelerini istemiş. Tam kuyunun ağzına yaklaşarak çıkacağı sırada birdenbire aksırmış. İpi tutarak Hoca’yı yukarı çekmekte olan şakirdler, adetleri üzere ipi bırakıp ellerini birbirine vurarak: “Çok yaşa Hoca...”, demişler. Bu arada Hoca kova ile birlikte başını, vücudunu taşlara vurarak gerisin geri kuyunun dibine düşmüş. Sonunda şakirdler Hoca’yı kuyudan çıkartmışlar. Hoca bunlara kızmamış: “Sizin hiç kabahatiniz yok. Tekmil kabahat benim gibi ahmağındır. Size düşünmek-sizin bana saygı göstermenizi öğrettim. En sonunda da kendi başımın yarılmasına sebep oldum”, demiş.

-837-

Kendimi Saklarım: Bir gün arkadaşlarından birisi: “Hoca, komşunuza hovarda geliyor”, deyince, Hoca’nun cevabı şu olmuş: “Karımı saklarım.” Aynı arkadaşı

bu kez: “Yahu Hoca, karın hovardalarla konuşuyor”, diye takılınca, bu kez de şu cevabı vermiş: “Kendimi saklarım.”

-838-

Hovardalığımızı Unuturlar: Hoca, bir gün komşusuna hovardalığa gidecek olmuş. Bu iş duyulunca ahalinin ne diyeceğini anlamak için bir deneme yapmaya karar vermiş. Öküzünü, sabanım evinin damına çıkararak Hoca, burada çift sürmeye başlamış. Ahali bir hafta kadar: “Hoca damda çift sürüyor”, diye konuşmuşsa da sonra bundan vaz geçmiştir. Bunun üzerine Hoca, kendi kendine: “Demek ki bizim hovardalığımızı da üç beş gün kadar konuşacaklar, sonra da ya vaz geçecekler ya da unutacaklar”, demiş.

-839-

Hıyar Parasıyla Alınan Merkep: Hoca, bostanında yetişen hıyarları satarak bunların parasıyla bir merkep almış. Bir gün merkebine odun yükleyip ırmaktan geçirirken hayvan suyun ortasında yıkılıp boğulmuş. Bunu gören Hoca şöyle konuşmuş: “Elbette hıyar parasıyla alınan merkebin ölümü de sudan olur.”

-840-

Çift Sürmek Belletirim: Hoca tarlasında bir kelengi [tarla faresi] tutup bunun boğazına bir ip takıp kuşağından asar. Kelengi de çabalayarak çağırıp bağırmaya başlamasıyla Hoca: “Çok patırdı yapma, yoksa sana da çift sürmeklik belledirim”, der.

-841-

Tabiatını Kolay Değiştirenlerden Değilsindir: Hoca, ekmiş bitirmiş olduğu sarmusaklardan yeyip yatdıktan, karısı ağzından sarımsak kokuyor deyu yanına gelmez. Bu sebebe Hoca sarmusak yediğinde ağzı kokmamak için ne yolda sarmusağı ekmeli deyu dostunun birine sorar. O da: “Kabuğım soyup ekersen kokmaz” der. Hoca da bu tertibi yaparsa da yine kokar. Defaden o dostuna sorar ki kendinin söylediği usuli yapmış ise de yine kokmaktadır, daha ne lâzımdır, der. O da, kendin de soyunup ekecek olursan o vakit kokmaz demesiyle, Hoca da bir tamam icra edip yine kokmakda olduğunu görerek hiddetlenip eline birkaç sarımsak alıp: “Bre, sen ne gibi kokmuş mahsulmuşsun, kabuğunu soydum ekdim, faide etmedi; Soyundum, ekdim, yine faide etmedi. Sen görünüşde tabiatını kolay değiştirenlerden değilsindir”, der.

-842-

Gülen Gülünsün: Hoca, ermiş bir din aliminin köy medresesinde fakih imiş. Bir Cuma tatilinde, hücrenin bütün talebeleri kırlara çıkıp “bır” denen bir oyun oynamışlar, koşa koşa yorulmuşlar. Hoca, en küçükleri olduğu için onu çıkardıkları fazla elbiselerin başında nöbetçi bırakmışlar. Talebeler iyice yorulunca oyunu bırakıp Hoca'nın yanında toplanmışlar. Karınları acıkmış. Yiyecek bir şey bulamadıklarından, mollalarının, o anda orada otlayan kuzusunu tutup kesmişler. Bu arada gülüp eğlenmişler. Kuzunun kesilişini ilk defa gören Hoca, şaşırıp pek çok gülmüş. Arkadaşları yeniden oyuna başlayıp etin pişmesini beklerken Hoca, bütün elbiselerini kuzuyu pişirmek için ateşe atıp yakmış. Arkadaşları gelince hep beraber eti yemişler. Sonra bakmışlar ki elbiseleri yok. O zaman Hoca bir kat daha gülmüş. Molla, fakihlerinin kuzusunu kestiklerini duyunca çok kızmış ve şu bedduayı okumuş: “Kesen kesilsin/ Gülen gülünsün.” Hoca en fazla gülen olduğundan o günden beri ona herkes güler durur.

-843-

Sen Gülmezsin Ha! Bir fakih [medrese öğrencisi], arkadaşlarının, Hoca fıkraları anlatıp gülmelerine kızıyor: “Nedir bu? Hep gülüyorsunuz. Bunlarda gülünecek bir şey yok”, diyor. Arkadaşları ne anlatsalar, ”Ben gülmem”, diye tutturuyor. Bir gece fakih uyuyor. Rüyasında Nasreddin Hoca geliyor: “Sen gülmezsin ha! Al sana öyleyse”, diyor ve çıkarıp şeyini gösteriyor. Fakih kakhahalar içinde uyanıyor.

-844-

Eve Ceketsiz Döndüm: Bir gün Nasreddin Hoca'ya: “Zengin olmak ister misin?” diye sormuşlar. O: “Hayır, bir defa kendimi zengin yerine koydum ve bir pastahaneye gidip tatlı, tuzlu ne varsa hepsinden yedim. Gitmek üzere ayağa kalktığımda dükkân sahibi, hesabı ödememi istedi. Ben de, yardımcım ödeyecek, dedim.” Dinleyenler merakla: “Ya sonra ne oldu?” diye sorunca, Hoca: “Ne olacak. O gün eve ceketsiz döndüm”, diye cevap vermiş.

-845-

Latife: Hoca Nasreddin bir gün, Diyarbekir'e gidip bakar ki iri iri karpuz satarlar. Lakin Şüphelenip: "Acaba karpuz mudur, değil midir?" deyerek satıcının birisine: "Bu nedir?" deyi sual eder. Karpuzcu bunun hemcük gelmiş olduğunu fark edip: "Bunlar eşek yumurtalarıdır. Bunlardan sıpa çıkar", deyince inanıp bir tanesini alır, odasına götürür. Diyarbekir'de işin görüp, yola revan olup Akşehir'e sekiz saat kala bir tepede oturup ol karpuzu da çıkarıp seyr ideriken, elinden yuvarlanıb, tepeden aşağı bir tavşan yuvasına gider, düşer. Tavşan ürküp taşre fırlayınca, Hoca da: "Bizim sıpa çıktı kaçıyor", deyi arkasından fırlayıp kovalaya kovalaya tavşanın taketi kalmayıp bir bağa girip kaybolur. Bu bağ meğer Hoca'nın imiş. Hoca, bağdan içeri girer bakar ki karısı orda: "Karı bizim sıpa buraya geldi mi?" deyi sual edince, karısı gerçek sıpa almış zann edip: "Ah, Allah kesene bereket versin Hoca, ben de bugün hamama gidecek idim. Eyi ki sıpayı almışsın. İşte, biner giderim", deyince: "En köpeoğlu köpek karı en, belini kırarsın. Daha küçüktür, yumurtadan yeni çıktı", demiş.

-846-

Latife: Bir gün, Hoca Nasreddin bir mikdar iplik alıb, bir eşek başının üzerine sarar, topak eder ve soğra[sonra] götürür, çarşıda bir panbukçuya satacağı vakit, panbukçu bu topağın küçük ve gayet ağır olduğundan biraz şüphelenip: "Hoca, olmaya ki bu topağın içinde taş olsun", deyi sual edince, Hoca, şaka tarzında: "Yuha! Taş nedir? Yok eşeğin başı", deyerek topağı satar, parasını alır, gider. Panbukçu, akşam olur, topağı çözer, bakar ki sahih bir eşek başı var içinde. Hoca'yı zaptiyeye verib muhakeme oldukları vakit Hoca, panbukçuyu haksız çıkarıb: "Ben sana satar-ken dedim ki, yok eşeyin başı deyi ve sen de kabul etdin aldın", demiş.

-847-

Latife: Hoca'nın komşuları, Hoca'ya, eşek çağırırler imiş. Karısı bu lakırdıyı hazz itmeyib, dayıma Hoca'ya: "Adını değiştir! Yoksa seni boşarım", deyi cebri der imiş. Hoca'nın artık karısının dırdırını diynemeye takati kalmayıb, bir gün mahal- lede ziyafet edip: "Adımı değiştirin", deyi rica ider. Anler de bunun adını sıpa, korlar. Herkes dağıldıktan soğra, karısı gelip adını ne koyduklarını sual etdiğinde: "Sıpa kodular" deyince, karısı hırslanıp. "Hey budala, ahmak, şaşkın herif! Şu ka- darını da mı fark edemedin ki; [sıpa] böyüye böyüye eşek olur", demiş.

-848-

Latife: Hoca, bir gün ahırına ener, bakar ki eşeği yok. Saklanmış zan edip, dolap derek velhasıl sıçan deliğine kadar arar, bulamaz. Aşağı ener, bakar ki, kapu açık, kapunun arkasında bir eşek bağlı- meğer karısı eşeği tımar etmek için oraya bağlamış-. Eşeğini, kapu açık olduğundan kaçmış mamul ederek, heman o eşeğe binüp, yallah kapudan taşre çıkar, başlar koşuşturmaya. Dostlarından birisi rast gelip, acaba Hoca'ya ne oldu, deyerek: “Hu Hoca! Bana bak, bana!” deyi arkasından çağırır. Hoca durur. “Canım efendim, nereye bu acele gidiş?” deyi sual eder. “Adam, bırak Allah'ı seversen, bizim karı kapuyu açık bırakmış, eşeğim kaçmış.” “Hoca ne söylersin, işte eşeyine binmişsin a.” “Ha, işte buldum. Hay yedi ceddine rahmet”, deyup, eşeğin kulaklarından tutup. “Ha eşek oğlu eşek! Kapuyu açık buldun da nereye böyle acele kaçıyorsun?” deyip, eşeyi döye döye eve getirmiş.

-849-

Latife: Hoca Efendi, bir hanedanın yanına çobanlığa girip, on koyun alır götürür. Koyunları gezdirir iken uykusu gelip bir ağacın altında yatar uyur. Öteden bir kurt gelip koyunun birini parçalar, yer. Nasreddin uyanır, bakar ki koyunun biri yok. Vakit geçmiş, alır koyunları, doğru eve gelir. Ağası gelir, koyunları sayar ki dokuz. Hoca'ya sual eder. O gelir, sayar: “Efendim işte on tanedir”, der. Ağası gine sayar, dokuz. Hırslanıp: “Bre çoban! Divane misin? Bu dokuz tanedir”, deyince, Hoca daha ziyade ayak basıp: “Hayır! İlle de on tanedir”, der. Bunun üzerine ağası zobudu çekip bas basma mısın, Hoca'ya bir ala dayak vurur iken birisi gelip: “Be çoban, gel inat etme ki dayak yemeyesin”, deyince: “Git be herif, evin yıkılsın, dokuzdur, deyim de bir koyunun cerimesini mi çekeyim”, demiş.

-850-

Latife: Nasreddin Efendi, eve ne vakit kaz getirirse, karısı, sevdiği ile yeyip, akşam Hoca'ya: “Kazı köpek yedi, kurt yedi, kedi yedi, sıçan götürdü”, deyerek bir yalan ile aldadır imiş. Artık Hoca'nun yüreğine taht[tak] edip bu kaz maddesi. Bir gün yine bir tane alır, eve getirir: “Karı, çabuk, şunu gözümün önünde ayıkla, kızart yiyeyeğim”, deyince: “Pek eyi efendim”, deyerek, karısı çabucak kazı temizler, kızartır, sofraya kor. Hoca, kollarını sıvayıp ağzının suları akarak sofranın başına geçeceği vakit, karısı gelip: “A koca! Onu yalnız yemek günahtır. Hem yiyemezsin. Git bir fukara getir de o da yesin, yazıktır” filân deyince, zavallı Nasreddin inanıp ve kazın pişmiş hazır olduğu için köpektan, kediden korkacağı olmayıp sokağa çıkar, bakar ki bir derviş geçiyor. Yakasından tutup eve getirir. Heman karısı karşısına çıkıp: “Aman Hoca, af edersin,

ekmeğimiz yoğumuş. Misafir içerde otursun, sen çabucak git, ekme al, gel”, deyince Hoca, küfür ederek gider ekme almaya. Karı misafiri sofranın başına oturtup kendisi de karşısına geçip başlar bir demir havan eli yağlamaya. Dervişe merak olup: “Kadın, o eli niçin yağıyorsun?” deyi sual eder. Karı biraz sanki çekindikten sonra: “Efendim, bunu yağıyorum ki kocam şimdi gelirse senin dübürüne sokacak”, deyince, derviş papuçları giyindiği gibi başlar kaçmağa. Bu arada Nasreddin gelip bakar ki karısı kapuda, derviş kaçıyor. Karısına: “Ne var, ne var”, deyince: “Aman koca, koş koş misafir kazı aldı kaçıyor”, der. Hoca, ekmelekleri bıraktığı gibi dervişin arkasından koşup, kazdan vaz geçip, bari bir parçasını yemek umudu ile: “Aman derviş bir parça”, deyerek, onu kovalamada olsun, derviş de sanki bir parça sokuyum diyor zanedip daha beter korkup kaçmada olsun. Beride karı gine sevdiyi ile kazın başına geçip, seğâhatle[afiyetle] yemişler.

-851-

Latife: Herifin biri karısına söz vermişti ki: “Sana bayramda bir çift papuç alırım”, deyi. Bayram gelmiş, herif papucu alamamış, lâkin karı bayramın ne vakit olduğunu bilmediğinden, Alim[Nasreddin] Efendi’ye gelmiş, sormuş ki: “Efendi, bayram ne vakittir? Bugün bayramdır diyorlar, sahih mi? Kocam bir papuç alacağı idi, almadı”, deyince, Hoca, biraz düşündükten songra: “Hayde kızım hayde. Halt etmişler. Bugün bayram değildir. Papucun ne vakit gelirse bayram o vakittir”, demiş.

-852-

Latife: Bir gün Nasreddin Efendi, bir çanağın içine biraz tezek doldurup, üzerine biraz yoğurt kor ve götürür çarşıda birisine satar iken: “Ağa çok karıştırmayasın ha! Boku çıkar”, der ise de ol birisi, bir şey annamayıp alır yoğurdu eve götürür. Orada kaşığı çanağa daldırdığı gibi bakar ki sahih iş yağmış. Çanağı alıp, doğru Hoca’ya getirir ve kavgaya başlayınca, Hoca gülerek: “Be herif! Ben sana demedim mi ki çok karıştırma boku çıkar deyi”, demiş.

-853-

Latife: Bir gün Hoca, hamamda yıkanır iken haber getirirler ki: “Efendi, şiddetli soğuk olup karın donmuş”, deyi. Nasreddin ise kah kah gülerek: “İtdirin keratalar, bu havada adam mı donar?” demiş.

-854-

Latife: Bir gün, Alim Efendi, oğlunu karşısına alıp hayli nasihatler vermiş. Tekmil

ettikten soğra oğlu: “Baba, sen bana nasihat vermeye başlayalıdan beri kavuğuna otuz iki sinek endi kalktı”, deyince, Nasreddin hırslanıp: “Hele ben de şaşıyorum ki nasıl olmuş da bizim oğlan akıllanmış, dikkatli diyniyor dediklerimi, meyer senin aklın benim kavukda imiş”, demiş.

-855-

Latife: Bir gün, Nasreddin Efendi, bir ziyafet verir mahallelilere. Beş altı türlü tamandan sonra pilav gelir ortaya. Misafirlerden birisi pilavı yer iken bir pirinç danesi düşer sakalının üzerine. Öteden hizmetkârı: “Efendim, gül daline bülbül konmuş. Destimalle hıfz eyle”, deyince, ağası annayıp usulile yağlığını çıkarıp, sakalını siler. Hoca bu terbiyeyi çok beyenip, kalkar, abdest bozmaya gider. Kenefin kapusunun önünde oğlu eline su getirip yıkanırken tenbih eder ki: “Ben gider sofran başına oturup pilav yer iken sakalının üzerine birkaç pirinç tanesi dökerim. O vakit sen de, peder gül daline bülbül kondu. Destimalle hıfz eyle de”, deydi. Oğlu: “Pek eyi”, deyip, Hoca gider sofraya oturur ve mahsus sakalının üstüne beş on pirinç tanesi döker. Oğlu kafiyeyi unutup çabucak fikrine getiremediyinden: “Baba, kenefteki sakalina oldu”, demiş.

-856-

Paraları Sen Ver: Hoca Nasreddin, işsiz kalmış ve tanıdıklarından, kendisine bir iş bulmalarını istemiş. Onu bir lokantacının yanına koymuşlar. Orada çok iyi çalışmış ama nedense bahşiş alamıyormuş. Bir gün, lokantaya üç kişi gelmiş. Yedikten sonra, yemek parasını ve bahşişi vermek konusunda: “Hesabı ben vereceğim, Yok olmaz ben vereceğim”, diyerek kavgaya tutuşmuşlar. Nasreddin Hoca bakmış ki kavganın sona ereceği yok, onlara: “Ben gözümü bağlayıp sizden kimi tutarsam o hesabı ödesin”, diye bir teklif getirmiş. Uyanıklar bunu fırsat bilip kabul etmişler ve Hoca gözlerini bağlayınca da usulca oradan sıvışıp sırta kadem basmışlar. O arada lokanta sahibi, Hoca’yı, gözleri bağlı, oradan oraya seğirtirken görüp yanına gelince, Hoca, onu sıkıca yakalamış, fakat gözünü açınca da ustası olduğunu görmüş. Bunun üzerine: “Müşterilerin yeyip içtiler ve sonra da sofrayı devirip kaçtılar. Ben arkalarından koşup onları yakalayacakken de sen karşıma çıktın. Şimdi paraları sen öde”, demiş.

-857-

Üstünden Eksilmiş: Günün birinde Hoca Nasreddin iki küp pekmez alıp evinin bodrumunda kimsenin göremeyeceği bir köşeye yerleştirmiş ve kimsenin alması için de ağızlarını mühürlemiş. Kendisi bir küpten gizlice alıp yemiş. Karısı

da bu durumu öğrenince, diğerküpün aşığı kısmında bir delik açmış ve mühürü bozmadan o da pekmezi yemeğe başlamış. Hoca, birinci küp bitince ikincisini açmış ama küpün ağıındaki mühür bozulmadan içindeki pekmezin yarıya indiğini görmüş. Durumu karısına bildirince, karısı: “Hoca, olmaya ki küpü aşığıdan delip pekmezi alsınlar”, deyince, Hoca, kızarak: “Be divane karı, pekmez altından eksilmemiş, üstünden eksilmiş”, demiş.

D. TÜRKİYE DIŞINDAN DERLENMİŞ NASREDDİN HOCA FIKRALARI

GÜRCİSTAN'DA NASREDDİN HOCA

-858-

Fıkra: Molla Nasreddin bir at nalı bulur ve sevinerek söylenir: “Üç tane nal daha bulursam bir at alır nallarım ve sonra Kâbe'ye gidip ziyaret ederim.” Karısı da: “Sen Kâbe'den döndükten sonra ben ata binip babamın evine giderim”, deyince, Molla kızar: “O kadar yol gidip-geldikten sonra ata yazık değil mi?” der.

-859-

Fıkra: Molla'nın karısı çok hastaydı. Tanıdıkları: “Molla hastanın hali nicedir? diye sormuşlar. Molla cevap vermiş: “Dün sabah vefat etti. Şimdi rahattır.”

-860-

Fıkra: Timurlenk Molla Nasreddin'e sorar: “Molla, dünyada kadınlar mı yoksa erkekler mi çaktır?” Molla: “Kadın çaktır”, der. Timurlenk: “Neden bilirsin?” diye sorunca da o: “Kadın sözü ile oturup duran kişi de kadın sayılmaz mı?” der.

-861-

Fıkra: Molla Nasreddin bir gün, matem elbisesi giyip sokağa çıkar. Komşuları: “Ne oldu Molla, niçin matem elbisesi giydin? diye sorunca o: “Ko Azrail öyle bilsin ki ben ölmüşem”, der.

Tamahkâr Tez Aldandır. Nasreddin'in koyunları varmış. Bir yıl, kış çok sert geçiyormuş. Bir gün, iki koyun alarak mescit mollasının yanına gelmiş ve ona: "Ben sana iki koyun vereceğim. Sen de, ben öldükten sonra bana dua okuyacaksın". demiş. Molla bu teklifi hemen kabul etmiş ve koyunları almış. Aradan bir zaman geçmiş. Kış bitmiş, yaz gelmiş. Bir gün Nasreddin, mollanın kapısına dayanmış ve ona: "Hadi hazırlan sefere çıkıyoruz", demiş. Molla: "Ne seferi?" deyince, Nasreddin: "Sana iki koyun vermiştim. Öldüğümde bana dua okuyacaktın. Ben yaşlı adamım. Sefere çıkıyorum. Belli olmaz. Belki yolda ölürüm. Sen de söz verdiğin duayı okursun", demiş. Molla, kurtulamayacağını anlayınca: "Al koyunlarını da git", diyerek Nasreddin'in iki koyununu geri vermiş.

-863-

Nasreddin'in Heybe Alması: Karısı, Nasreddin'i, pazara, heybe almağa göndermişti. Ancak, en fazla on tümen ver, diye de tembih etmişti. Nasreddin ise, pazara alışverişten çok gezmek için gidermiş. Karşısına çıkan ilk satıcıdan onüç tümene bir heybe almış. Sonra da akşama kadar dolaşmış. Eve dönmek zamanı geldiğinde ise ucuz bir fiyata bir horoz almış ve eve dönmüş. Karısı ne aldığını sorunca da: “Bu heybeye vur-tut bir tümen vermişim. Horoz ise çok kıymetlidir. Onun için onüç tümen ödedim”, demiş.

-864-

Nasreddin Yoksula Nasıl Yardım Etti? Yoksul bir genç, çeşitli işlerde çalışıp, on altın biriktirmişti. Bu parayı emanet olarak kadıya teslim etmiş. İşini görebilmesi için on altın daha gerekiyormuş. On altın daha kazanmak için çalışmaya başlamış. Sonunda, on altın daha kazanmış ve kadıya gidip, emanet verdiği diğer altınları geri istemiş. Kadı ona: “Ne altını!. Sefil herif, ben seni tanımıyorum”, demiş ve adamlarına emredip onu dışarıya attırmış. Genç adam yolda Nasreddin'e rastlamış ve başından geçenleri ona anlatmış. Nasreddin, genç adama yardım etmeğe karar vermiş: “Ben şimdi kadının yanına gideceğim. Sonra da sen içeriye gir ve altınlarını iste”, demiş. Sonra kadının yanına gitmiş ve ona para dolu bir kese uzatarak: “Ben yakında sefere çıkacağım. Bana bir iyilik eyle ve bu kesedeki paralarımı al sakla”, demiş. Kadı, bu işi istekle yapmağa hazırmış. Kabul etmiş ve keseyi almış. Nasreddin'e, gülerek: “Burada bir hayli para var”, demiş. Tam bu sırada yoksul genç içeriye girmiş ve kadıdan altınlarını istemiş. Kadı, Nasreddin'i şüpheye düşürmemek için gencin on altınını geri vermiş. Bu arada Nasreddin, kendi para kesesini masadan almış ve cebine koymuş. Genç adama: “Şimdi beraber gidebiliriz”, demiş.

Molla Nesart Neden Bir Tek Ayakkabı Almış: Molla Nesart'ın, ayakkabılarının sağ teki eskimişti. Ayakkabıcıya gelmiş ve, hazır ayakkabı olup olmadığını sormuş. Olumlu cevap alınca da: “Bana, sağ ayağım için bir tek ayakkabı ver”, demiş. Ayakkabıcı itiraz etmiş: “Tek ayakkabı satıldığı nerede görülmüştür.?” Molla Nesart da: “Eğer ayakkabımın bir tanesi yeniyse, neden iki tane alayım?” diye sorunca, ayakkabıcı: “Ben o zaman sol ayakkabıyı neyleyim. Atayım mı?” demiş ama bakmış ki kurtuluş yok, tek ayakkabıyı satmağa razı olmuş. ayakkabının diğer tekinin satılacağına da hiç inanmıyormuş. Derken aradan iki ay geçmişti. Bir gün, Molla Nesart, ayakkabıcıya gelmişti. Ayakkabıcı onu görünce hemen: “Ayakkabının tekinin satılıp satılmadığını öğrenmek istersen söyleyim ki; satılmadı.” Molla, ona: “Alıcı gözünün önünde. Ayakkabının sol tekini almaya geldim”, demiş. Ayakkabıcı, ayakkabıyı verince sormuş: “O zaman ayakkabıyı neden çift almamıştın?” Molla Nesart, şu cevabı vermiş: “Ayakkabıyı çift alırsan önce ikisi de yeni olur. Ama zamanla ikisi de eskir. Tek tek alırsan her zaman bir yeni ayakkabın olur. Dahasını istersen. Benim hiçbir zaman bir çift ayakkabı alacak kadar param olmadı ki.”

Nasreddin ve Azrail: Bir defasında, Molla Nasreddin çok hastalanmıştı. Azrail de canını almak için gelip başının yanına oturmuştu. Yalnız, Molla bu durumda öyle bir dönmüş ki, Azrail onun ayakları tarafında kalmış. Azrail, tekrar onun başının yanına oturmuş ama Molla Nasreddin, gene dönmüş. Bu iş böyle bir süre devam etmiş. Sonunda, Molla Nasreddin bakmış ki ölüm vakti gelmiş, Azrailden, iki dua okumasına müsaade etmesini istemiş. Azrail, Molla Nasreddin'in isteğini kabul etmiş. Molla Nasreddin, ayağa kalkıp bir dua okumuş ve sonra papuçlarını giyinmiş. Azrail ona, ne için ikinci duayı okumadığını sormuş. O: "Benim ikinci duayı ne zaman okuyacağım seni ne ilgilendirir? Bana iki dua için izin verdin. Ben ikinciyi, ne zaman istersem o zaman okuyacağım", diye cevap vermiş. Azrail, bu duruma çok sinirlenmiş. Ama sesini çıkarmamış ve Molla Nasreddin'le şöyle bir anlaşma yapmış: "Azrail, Molla Nasreddin'le birlikte uzun bir yolculuğa çıkacaklar ve Nasreddin bu arada hastaları muayene edip çok para kazanacak." Azrail devamla şöyle anlatmış: "Eğer ben hastanın baş tarafına oturursam, sen de ayaklarının tarafına otur ve akrabalarına, hastanın öleceğini söyle. Hiçbir şey onu kurtaramaz. Eğer ben hastanın ayakları tarafına oturursam, sen başının yanında otur ve akrabalarına, iyi bahşiş verirlerse hastalarını kurtaracağını söyle." Molla Nasreddin, bu pazarlığı kabul etmiş ve yola çıkmışlar. Onlar muhtelif ülkelerde, muhtelif yerlerde gezmişler ve çok para kazanmışlar. Paraları arabalara yükleyip Molla Nasreddin'in evine gelmişler. Azrail, Molla Nasreddin'in, kazanılan paraları paylaşmasını on beş gün beklemiş ama Molla böyle bir şey yapmamış. Sonunda Azrail, Molla'ya, gitme vakti geldiğini söylemiş ve kazandıkları paraları yarı yarıya paylaşmalarını teklif etmiş. Bunun üzerine Molla Nasreddin şöyle demiş: "Sen hangi parayı kazandın? Baş tarafına oturduğum hastaları ben muayene ettim ve iyileştirdim. Paraları kazandım. Eğer para kazanmak istediysen, neden baş tarafına oturduğum hastaları sağaltmadın?"

Molla Nasreddin ve Heybeler: Molla Nasreddin, sırtında iki heybeyle yola çıkmıştı. Heybenin ağzına kadar dolu olan tarafı öne eğiliyor, boş olan arka kısmı havaya kalkıyormuş. Molla'dan sordular: "Neden heybenin önü ağır, arkası hafiftir.?" Molla şu cevabı vermiş: "Heybenin ön tarafına başkalarının günahlarını yığdım. Onların günahları çok olduğu için ön taraf ağır basıyor. Arkaya ise kendi günahlarımı koydum. Hiçbir günahım olmadığından arkası hafiftir."

Ne Zaman Sağlığına Kavuşacak? Molla Nasreddin, köylerin birinde misafirmiş. Kaldığı evde akşam yemeği olarak yağ, bal kaymak ikram etmişler. Yatma vaktinde de, evin altı yaşındaki çocuğunun da yattığı odada ona yatak sermişler. Nasreddin Efendi, gece, helâya gitmek için, kalkmış ama kapının önünde havlayan kocaman köpekten koktuğu için dışarı çıkamamış, çocuğun yatağına işemiş. Sabahleyin bu durumu gören ev sahibi, çocuğun hasta olduğunu sanıp, ona deva, derman vermeğe başlamış. Nasreddin Efendi, bu durumu görünce, ev sahibine: “Akşamları misafire yağ, bal, kaymak ikram eder ve o koca köpeği kapı önüne bağlarsanız bu çocuğu hiçbir ilâç iyileştirmeyecek”, demiş.

-869-

Kalbur Dev Olacak: Bir gün Molla Nasreddin kızgınlıkla kalburu yere fırlatmış. Kalbur yerden sekip Molla'nın alnını yaralamış. Bu durumu gören karısı, kendini tutamayarak gülmüş. Bunun üzerine Molla: "Gül gül, kalbur bu defa bir dev olsun ve beni öldürsün değil mi?" demiş.

-870-

Eşek Buradan Yuvarlandı: Bir gün Molla Nasreddin'in eşeği bir uçurumdan yuvarlanmış ve ölmüş. Molla bunun üzerine köy halkını toplamış ve onları eşeğin yuvarlandığı yere getirerek, onlara: "Bakın benim eşek buradan yuvarlandı ve öldü. Köye dönünce artık bana eşek nasıl yuvarlandı, eşek nereden yuvarlandı gibi sorular sorup beni sürekli rahatsız etmezsiniz her halde", demiş.

-871-

En Güç ve En Kolay Şey: Köylüler aralarında anlaşamayınca Nasreddin Hoca'ya başvurmuşlar: “Şu dünyada en güç şeyle en kolay şey nedir?” Nasreddin Hoca biraz düşündükten sonra: “En güç şey insanın kendisini bilmesidir, en kolay şey de başkalarına nasihat vermesidir”, demiş.

-872-

Kahve: Hoca bir gün kahveye gider. Kahveci şaka olsun diye fincanın altına bir kâğıt koyar ve şunları yazar: *Hoca, kahve Yemenden gelir, yolu pek irak. /Bu kahveye yirmi drahmi yetmez, yirmi beş bırak.* Hoca da kâğıdın altını çevirerek şunları yazar: *Kahveci, kahve Yemen'den gelir, yolu pek sapa. / Yirmi drahmi yetmezse sen de kahveni kapa.*

-873-

Timurlenk ve Kuzu Hikâyesi: Timurlenk, Ankara Savaşında Yıldırım Beyazıt'i yendikten sonra Anadolu'da biraz kalmış; zeki kişileri toplamış sorular sormuş. Hiç kimseyi beğenmemiş. Sonunda Nasreddin Hoca'yı, Timur'un karşısına çıkarmışlar Timur ona: “Sana on kiloluk bir kuzu vereceğim. Onu şeker, mısır ve yoncayla besleyeceksin ve bir ay sonra getireceksin. Kuzunun ağırlığı artarsa kendini ölmüş bil.”, demiş. Hoca kuzuyu almış ve evine gitmiş. Kuzuyu bahçeye bağlamış. Kuzunun tam karşısına da bir kurt bağlamış ve kuzuya her gün Timur'un söylediği yiyecekleri vermeye başlamış. Zavallı kuzu gün geçtikçe erimiş ve bir ay sonunda Hoca onu Timur'a götürmüştü. Tartmışlar, sekiz kilo gelmiş. Timur, Hoca'ya, bu işi nasıl başardığını sormuş. O da hikâyeyi anlatınca Timur gülmüş ve Nasreddin Hoca'nın buluşunu takdir etmiş.

-874-

Nasreddin Çayırdı: Nasreddin çayırdı sırt üstü yatıyormuş. Bakmış çayırdı bir inek otluyor. Bunun üzerinde de bir karga uçuyormuş. Hoca: “Ah Allahım Allahım, Hiçbir işe yaramayan bu karga uçabilir de, insanlar için çok yararlı olan bu inek uçamaz”, der. Bunu der demez karganın Hoca'nın alınına nemli bir nişan koyuverdiğini hissetmiş. Hoca: “Ah Allahım”, diye bağırmış. “Gene de sen en yüce ve en akıllısın. Ya gökten alınma düşen inek tersi olsaydı, halim ne olacaktı?”

-875-

Fıkra: Nasreddin Hoca kahveye gitmiş. Cemaat: “Nasreddin Hoca, daha oturmadan bize bir yalan söyleyebilir misin?” demişler. Nasreddin Hoca: “Bırakın bre yahu, başımda büyük gaile var”, demiş. Kahvedekiler sormuşlar: “E, ne o?” Hoca: “Babam öldü, param yok gömeyim.” Oturanlar: “Gömmeye birkaç para toplayalım”, demişler ve aralarında para toplayıp Hoca'ya vermişler. Nasreddin Hoca çıkıp eve gitmiş. Babasına: “Baba, kahveye git”, demiş. Babası kahveye gelmiş . Kahvedekiler adamı görünce şaşırılmışlar ve Nasreddin Hoca için: “Bu kadar yalancı ve kurnaz adam görmedik”, demişler

-876-

Fıkra: Nasreddin Hoca'nın çiftçileri varmış. Onlara ekmeleri için tohumluk buğday vermiş. Bunlar da buğdayı kaynattıktan sonra ekmişler. Tabii buğday bitmemiş; tarlada buğday yerine diken bitmiş. Nasreddin Hoca bu durumu görünce onlara: “Abe nedir bu dikenler? diye sormuş. Onlar da: “Biz buğdayı kaynattıktan sonra ektik”, demişler. Hoca da: “Madem öyle yaptınız, şimdi biçin dikenleri”, demiş.

-877-

Fıkra: Nasreddin Hoca'nın karısı çok inatçı imiş. Bir gün şöyle bir anlaşma yaptılar. Kim önce konuşursa ineğe o su verecek. Bunlar bir gün iki gün susmuşlar. Karısı bir gün komşuya gitmiş. Aşure pişirmişler. Hoca'nın karısına: “Al biraz da Hoca'ya götür. O da tatsın”, demişler. Kadın aşureyi alıp eve gelmiş. Hoca'ya işaretlerle aşureyi nereye koyacağını sormuş. Hoca da, başının üstündeki rafa koymasını, işaret etmiş. Kadın bu işareti yanlış anlamış ve aşureyi Hoca'nın başına dökmüş. Hoca'nın başı haşlanınca kadın: “Hoca, başın haşlanmış”, deyince Hoca: “Tamam

sen konuştuğun, ineğe su ver”, demiş.

-878-

Hoca ile Çirkin Karısı: Karısının vefatı üzerine uzun zaman bekâr kalan Nasreddin Hoca'nın, bekârlık canına tak demiş ve evlenmeğe karar vermiş. Hoca'nın sözde dostları onu evlendireceklerine bu fırsattan faydalanarak akrabalarından gayet çirkin ve kart bir kadını, şöyle güzel, böyle hamarattır diye Hoca'ya yutturmuşlar. Hoca gerdeğe girip karısının duvağını kaldırıp da feci manzarayı görünce, bir taraftan kadın, Allaha çok şükür, derken, Hoca da diğer taraftan tesbihini çıkararak: “Ya sabır”, çekmeğe başlamış. Kadın: “Ne oldu Hoca Efendi?” diye sorunca, Hoca: “Hiç. Sen muradına erdin, akıllı kocayı buldun, Tanrıya şükür ediyorsun, ben de Tanrının bana bir kudubet ihsan buyurduğundan ‘Ya sabır’ çekiyorum. Hiç merak etme karıcığım, yakında bu ibadetle ikimiz de cennetlik olacağız”, demiş.

-879-

Hoca ile Çingene: Nasreddin Hoca bir gün bahçesinde özenerek yetiştirdiği nefis rayihalı armutlardan bir sepet toplayarak bir tanıdığına götürür iken yolda bir çingeneyle rastlar. Çingene: “Vallahi Hocam, sepetini istediğin kadar ört, ben içinde ne olduğunu bilirim”, der. Hoca: “Peki, bahse giriyorum, bildiğin takdirde sepeti sana vereceğim”, der. Çingene: “Armut”, deyince, Hoca bir taraftan armudu kaybettğine üzülsürse de, çingenenin bu gaibden haber verme bilgisiyle daha önemli bir meselede yardım edebileceğini düşünerek, madem ki sepetimde ne olduğunu bildin, o halde kaybolan eşeğimin de nerede olduğunu bilirsin, deyince çingene: “Bildığım takdirde onu da bana verecek misin?” der. Hoca bunu da kabul eder. Çingene bunun üzerine kendisini, kulaklarını iyice açarak dinleyen Hoca'ya: “Eşeğini dün akşam babam eve getirdi. Ne olur, eve kadar gel, eşeğin artık benim olduğunu söyle, yoksa babam benim sözüme dünyada inanmaz”, der.

-880-

Hoca ile Çarın Kızı: Bir gün, Nasreddin Hoca çarın sarayının önünden geçerken çok yüksekte bulunan bir pencereden bakmakta olan çarın dünya güzeli kızını görür, hayran hayran bakar. Fakat kız Hoca'nın kendisini yanaklarından öptüğünü söyler ve cezalandırılmasını ister. Çar, Hoca'yı apar topar getirtir ve idamını emreder. Adet olduğu veçhile idamdan önce Hoca'nın son isteği sorulur. Hoca, su dolu bir kazan ve bir mum ister. Getirirler. Hoca kazanı ocak üzerine yerleştirir ve altında bir mum yakar. Cellat, Hoca'ya: “Haydi bakalım Hoca efendi, istediğin

oldu, gel”, deyince, Hoca: “Ben suyu ısıtmak istiyorum. Sokaktan geçerken çok yüksek bir yerdeki kızı öpmem gerekçese, bu mumun bir kazan suyu kaynatması da gerçek olur”, der.

-881-

Hoca'nın Getirdiği Karpuz: Nasreddin Hoca sıcak bir yaz günü Manastır şehrine gidecek olur. Bunu duyan bir komşusu Hoca'dan, Manastır Kadısı'na bir mektup ve iki karpuz götürmesini ister. Hoca kabul eder. Yolda giderken sıcaktan bunalır ve karpuzun birini kesip yer. Manastır şehrine gelince Kadı'yı bulur ve mektupla bir karpuzu verir. Kadı mektubu okuyunca Hoca'ya, karpuzların iki tane olması gerektiğini söyler. Hoca bunun üzerine: “Allah Allah. Mektup yol boyunca koy-numda idi. Karpuzun birini yediğimi nereden görmüş. Mektup yalan söylüyor Kadı efendi”, demiş.

-882-

Hoca ile Terzi: Nasreddin Hoca bir gün terziye gider ve, şalvarının dar olduğunu. söyler ve şalvarı kaç daraltabileceğini sorar. Terzi bu iş için yirmi dinar ister. Bu parayı çok fazla bulan Hoca, terziye: “Bende bu kadar para olsaydı, çok yiyecek alırdım ve şişmanlardım. O zaman da şalvar dar bile gelirdi”, demiş.

-883-

Doğrucu Hoca: Nasreddin Hoca gerçeği söylediği için her zaman başma vurmuşlar, keçesinin başlığını koparmışlar. Bir kadın, Hoca'nın gerçekleri söylediği için keçesini kopardıklarına inanmıyormuş. Nasreddin Hoca, kadına şöyle demiş: “Valahi sana da gerçekleri söylesem, sen de başıma vura vura keçemi koparırsın. Kadın: “Ne münasebet, vurmam”, demiş. Bunun üzerine Nasreddin Hoca ona sormuş: “Öyle mi? Peki söyle bakayım, dün akşam kocanın arzusunu yerine getirdin mi, Keyfini yaptın mı?” Bunu işiten kadın, Hocanın başına değneği indirmiş ve: “Tüh, ayıplar olsun, vücudundan kan fışkırsın”, diya bağırılmış. Nasreddin Hoca da: “Gördün mü, gerçeği sorunca başıma geleni?” demiş.

-884-

Tavşanı Yakalamak İçin: Bir gün, Arnavutların milli kahramanı Kreşnik, eğdiği bir kiraz dalına binmiş ve Nasreddin Hoca'ya da aynı şeyi yapıp yapamayacağını sormuş. Nasreddin Hoca da yakaladığı bir kiraz dalına binmiş. Bu arada dalı tutan arkadaşları birden bırakınca Hoca yukarıya kalkan dalın fırlatmasıyla fundalığa düşmüş. Bu arada oradakiler de yanına gitmişler ve alay etmek için: “Hoca neden dalın üzerinde kalmadın?” diye sormuşlar. Hoca o sırada oradan kaçan bir tavşanı göstererek: “Dalda kalmasına kalırdım da şu tavşanı gördüm. Onu yakalamak için uçarak yanına indim”, demiş.

-885-

Yemeni Ateşi Yakar: Nasreddin Hoca, bir gün, karısı evde yokken ateşi yakmak ister ama bir türlü yakamaz. Bir anda karısının askıdaki yemenisini görür. Onu alır ve onunla ateşi yakar. Sonra da yemeniye hitaben: “Bütün dünyayı yakarsın da ateşi yakmaz mısın?” der.

-886-

Sende Fasülye Yenilmez: Bir gün, sultan, Hoca'ya: “Benimle birlikte yaşamak ister misin?” diye sorar. Hoca: “Olmaz, açlıktan ölürüm”, der. Sultan, hayretle: “Bende mi açlıktan ölürsün?” diye sorunca da Hoca: “Evet, çünkü sende fasülye yenilmez. Bense fasülye yiyerek bu boya geldim”, der

İkinci Rekâtı Ne Zaman İstersem O Zaman Kılacağım: Melekler, Nasreddin'e çok yaşadığını artık ölmesinin vakti geldiğini söylemişler. Hoca onlardan abdest alıp iki rekât namaz kılacak kadar süre istemiş. Melekler, Allah'ın emriyle bunu kabul etmişler. Hoca abdestini almış ve bir rekât namaz kılmış sonra da kalkıp oturmuş Melekler: "Niye oturdun Nasreddin?" diye sorduklarında, o: "Ben bir rekât namaz kıldım. İkinci rekâtı ne zaman istersem o zaman kılacağım", demiş. Hoca'nın bu sözü üzerine Allah onu bağışlamış ve ona kırk yıl daha ömür vermiş.

-888-

Nasreddin Hoca'yla Timur: Nasreddin Hoca bir gün Timur'la sofraya oturmuş yemek yiyormuş. Sıra keşkeğe gelmiş. Yemeğin üzerine de nar gibi tereyağı kızartılıp dökülmüş. Yalnız yağ Hoca'nın önünde göl olmuş. Zira sini eğikmiş. Timur sakalını sıvazlayıp: "Sevgili Hocam, bazı kadılar vardır, dava ne kadar zor olursa olsun bıçak gibi keser atarlar", diyerek elindeki bıçağı keşkeğin ortasından daldırdığı gibi bir yandan, diğer yana kesip atınca, tereyağı Timur'un önüne süzülürmüş. Hoca alta kalır mı? Almış eline kaşığı: "Fakat bazı davalar vardır ki hünkârım, arap saçığı gibi karma karışıktır", diyerek kaşığını yemeğe daldırılmış, karıştırmış, karıştırmış.

-889-

İkisi Farz İkisi Sünnet: Bir ziyafette, Nasreddin Hoca, dolmaları ikişer ikişer atıştırırılmış. Sofradakiler böyle yemesinin nedenini sorunca da Hoca: *İkisi farzdır ikisi sünnet, Tanrı günah yazmaya, dördü de sığsa canıma minnet*, demiş.

-890-

Tıraş Ediyorlar Sandım: Nasreddin Hoca, acemi bir berberde tıraş oluyormuş. Berber, usturayla iki de bir Hoca'nın yüzünü kesiyormuş. Bu arada uzaktan gelen bir böğürtü işitmişler. Hoca, bu sesin ne olduğunu sorunca berber: "Öküz sesidir. Öküz nalliyorlar", deyince, Hoca: "Ben de birini tıraş ediyorlar sanmışım", demiş.

-891-

Minarede İşin ne? Nasreddin Hoca, bir gün minarede ezan okurken sarığına bir şeyin düştüğünü fark etmiş. Ezanı bitirdikten sonra sarığını çıkarıp bakmış ki kuş tersi. Başını kaldırıp yukarıya bakınca minarenin aleminde bir karganın oturduğunu görmüş. Hoca kargaya şöyle seslenmiş: "Müslümanсан ezan okuyanı rahatsız etme. Müslüman değilsen minarede işin ne?"

-892-

Hoca ile Karısı: Nasreddin Hoca'nın genç ve güzel bir karısı varmış. Hoca fakir olduğu için zar-zor geçiniyorlarmış. Bir gün, Nasreddin Hoca'nın karısı yalnızken eve bir kötü kadın gelmiş ve ona diller dökerek onu yoldan çıkarmış. Kadın, aşıklarından aldığı paralarla artık evde, Hoca'nın önüne kızarmış tavuk, kızarmış balık koymaya başlamış. Hoca hiç sesini çıkarmazmış. Bir gün karısı Hoca'nın önüne eskisi gibi soğan ekmek koyunca, Hoca çok kızmış ve ona: "Soğan ekmek benim yemeğim değil!" diye bağırılmış.

-893-

Hoca ile Kaz Dolması: Nasreddin Hoca bir akşam erkenden yatmış uyuyormuş. Bu arada evinin kapısı çalınmış. Hoca uyanmış ve kapıyı açmış. Gelen komşusu idi. Nasreddin Hoca'nın kazanını ödünç istiyormuş. Karısını doğum sancısı tutmuş; onun için su ısıtılacaktı. Hoca: "Sana kazanı vermeyeceğim. Beni yemeğimden alıkoydun. Ben uyuyordum ve rüyamda kaz dolması yiyordum. Sen kapıyı çalınca uyandım, dolma gitti. Bana yarına kızarmış kaz dolması getireceksen kazanı alabilirsin", demiş. Adam razı olmuş ve kazanı alıp gitmiş. Hoca, adamı görünce, kaz dolmasını sormuş. Adam: "Hocam, dün öğlen kaz dolmasını getirdim ya", deyince, Hoca şaşkın: "Sen her halde kaz dolmasını getirdiğini rüyanda gördün", demiş. Komşusu da: "Hocam aslında her şey rüya idi. Seninki de, benimki de", demiş.

-894-

Hoca ile Kadı: Nasreddin Hoca bir gün kadılık görevi yapan arkadaşını ziyarete gitmişti. Onlar konuşurken birisi eve gelmiş ve kadıdan borç para istemişti. Kadı, o adama istediği parayı vermiş ve senete gerek yok, demiş. Bu olayı gören Nasreddin Hoca, bir defter almış ve deftere bir resim çizmiş. Kadı: "Ne çiziyorsun?" diye sorunca, Hoca: "Delilerin resmini çiziyorum", demiş. Kadı bakmış ki çizilen kendi resmi. Bunu gören kadı, Hoca'ya çok kızmış. Hoca ona: "Tanımadığın bir adama yüz lira verdin. Senet de almadın. Paranın geri getirileceğini nereden biliyorsun?" diye sorunca kadı: "Biliyorum. O adam parayı getirecek", demiş. Bunun üzerine Nasreddin Hoca: "Eğer o adam o parayı geri getirirse ben de senin resmini deliler defterinden silip onun resmini koyacağım oraya", demiş.

-895-

Kurnaz Peter Nasreddin Hoca'yı Aldatıyor: Nasreddin Hoca duymuş ki Kurnaz Peter kendisinden daha çok yalan bilirmiş. Gidip onu oturduğu kasabada bulur. Kurnaz Peter sokakta bir duvara dayanmış. Nasreddin Hoca: "A be Kurnaz Peter'i ararım ben", demiş. "Onu kurnazlıkta aldatmak isterim." "Benim", demiş Kurnaz Peter. Hoca: "Duydum ki sen yalan kıvrımayı çok becermişsin, hadi bakalım, yalan söyleşelim! Kim kimi aldatacak?" demiş. Peter: "Söyleşelim, ama ben duvarı tutuyorum, demiş. Gel duvara dayan da yıkılmasın. Ben eve gidip yalan torbamı alayım." Nasreddin, duvara yaslanıp Peter'in dönmesini beklemeye başlamış. Öteki işine gitmiş. Nasreddin bütün gün duvara dayalı kalmış. Akşamüstü dönünce Nasreddin Hoca ona demiş ki: "Nerede kaldın gelmedin. Hani yalan atacaktık?" Peter: "Ben seni aldattım, be! Hiç duvar düşer mi? Daha ne yalanı istiyorsun!" demiş.

-896-

Nasreddin Hoca Kurnaz Peter'i Aldatıyor: Kurnaz Peter, Nasreddin Hoca'yı aldatmak için çok aramış. En sonunda onu bulmuş. Hoca iki-üç metre yüksekliğindeki bir duvara dayanmış, yıkılmasın diye. Böylesi bir duvar yıkılır mı hiç? Onu görünce Kurnaz Peter: "Nereledesin be Nasreddin Hoca? demiş. Hep seni arıyorum, hadi birbirimizi aldatalım." "İşte buradayım", diye bağırması Nasreddin Hoca: "Madem sen beni arıyorsun, ben de seninle yalanlaşırım. Ama gel de şu duvara payanda ol, ben de gidip evde unuttuğum yalan torbamı alıp geleyim." Kurnaz Peter, duvara yaslanıp beklemiş. Nasreddin Hoca uzun süre şurada-burada dolaşıp durmuş, en sonunda çıkagelmiş. Kurnaz Peter ona seslenmiş: "Nerde kaldın, be Nasreddin Hoca? Hani senin şu şaşırtıcı yalan torban nerede?" "İşte burada benim yalan torbam, demiş, şimdi görürsün sen onu." Daha sonra da: "A be payandaları çöz bakalım, şu duvar yıkılır mı hiç?" demiş. Peter geri çekilir, ama duvar yıkılmaz. O zaman Nasreddin Hoca der ki: "Bundan alâ yalan mı olur? Daha ne istersin sen?" "E kabul aldattın beni Nasreddin Hoca!" demiş Kurnaz Peter.

-897-

Nasreddin Hoca ile Kurnaz Peter: Nasreddin Hoca ile Kurnaz Peter yola çıkmışlar. Yavaş yavaş yürürken konuşmaya başlamışlar. Nasreddin Hoca: "Bizim memlekette iki güneş vardır, kanatlı eşeklerimiz bulunur, tavşanlarsa yumurtayı en yüksek ağaçların tepesine dek çıkarır. Peter: "İyi yalan kıvrıyorsun Hoca, ama

sana inanmam”, der. Hoca: “Suyumuz kurudur, onu içmez bıçakla keseriz.” “Peter: “Öyle Hoca öyle, ama ben sana gene inanmam.” Bir ormanın içine dalmışlar. karınları acıkmış. “Bir şeyler bulup yiyebilirsek” demiş Peter. Hoca: “Ne yiyelim?” Peter: “Bak karşıdan körpe kuzusu kucağında bir ağa geliyor. İnanır mısın, ben kuzuyu onun elinden alabilirim?” Hoca: “İnanmam, ağa sağlam ve güçlü.” Peter: “Birazcık bekle, gör ve sus”. Kurnaz Peter gitmiş, ayakkabılarının birini yolun orta yerine, ötekini de az daha ileriye bırakmış. Sonra saklanmış. Ağa gelmiş. ayakkabıyı ayağı ile dürterek: “Güzel ama bir tek”, deyip gitmiş. Biraz ileride ikinci ayakkabıyı da görmüş. Kuzuyu bırakıp ilk ayakkabıyı almağa gitmiş. O sırada Peter birinci ayakkabıyı almış, kuzuyu kucaklamış ikinci ayakkabıyı da alıp Nasreddin Hoca’run yanına dönmüş. Kuzuyu kızartıp yemeğe koyulmuşlar. Peter: “Hocam, kuzuyu tatmadan önce seni yalanla buradan uzaklaştırayım ister misin?” demiş. Hoca: Yapamazsın bunu”, demiş. Peter:“Yaparım”, demiş. Hoca: “Hadî görelim”, deyince, Peter: “Dur bakalım,ilkın temiz tuz bulup kuzuyu tuzlayalım”. demiş ve gitmiş. Az sonra sesi duyulmuş: “Ay! Vurmayın bana. Ben yapmadım, o yaptı. Amanın. Senin kuzuyu Hoca çaldı, orada nah yukarda. Kozunu onunla paylaş sen.” Bu sesleri duyan Hoca sıçramış: “O ağa benim kemiklerimi kırar, o buraya gelmeden ben şuradan sıvışayım bari”, demiş. Tabanları yağlayıp kaçmış. Kurnaz Peter de hendekten çıkıp bütün bir kuzuyu tek başına yiyip yutmuş.

-898-

Nasreddin Hoca ile Kurnaz Peter Ortak: Nasreddin Hoca ile Kurnaz Peter ortak olmuşlar. Ticaret yapmak için rakı dolu bir küçük fıçı satın almışlar. Ancak hiçbir müşteri gelmemiş, rakıyı satamamışlar. Nasreddin Hoca’nın bir tek bakır onluğu varmış. Canı rakı istemiş. Bakır onluğu Kurnaz Peter’e uzatarak demiş ki: “Bana on paralık rakı verir misin?” Kurnaz Peter onluğu alıp bir kadeh rakı koymuş. Sonra onun canı da rakı çekmiş. O da Nasreddin Hoca’ya demiş ki: “Benim canım da rakı ister. On paralık rakı verir misin?” İş böylece sürüp gitmiş. Rakı bitinceye kadar birbirine ikram edilmiş. İki dostumuz ticareti sona erdirmişler.

-899-

Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca Kiraz Yiyor: Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca kiraz yemek için bir ağaca çıkmışlar. Nasreddin Hoca en üste çıkmış ve olgun kirazları yiyormuş. Kurnaz Peter ise ham kirazları yermiş. Bunu gören Hoca seslenmiş: “A be Petre neden ham kirazları yersin? Çık yukarı olgun kirazlardan ye.” Sonra Hoca bir dal eğmiş Kurnaz Peter de olgun kirazları yemeğe başlamış. Bu arada Kurnaz Peter dalı bırakmış ve böğürtlenlerin içine düşmüş. Orada bir tavşan

görmüş ve onu yakalamış Hoca sormuş: “A bre Petre niçin düştün?” O elindeki tavşanı göstererek cevap vermiş: “Böğürtlenlikte bir tavşan gördüm. Onu tutmak için indim.”

-900-

Dünyada Kadınlar mı Fazla Erkekler mi?: Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter nereye gitseler birbirlerini aldatırlarmış. Kurnaz Peter, kadınlar dünyada daha çoktur, dermiş. Hoca ise, erkekler daha fazla, dermiş. Öyle birbirleriyle tartışırken Kurnaz Peter şöyle der: “Kadınların sözüne bakan erkekleri de kadınlardan sayarsak tabii ki dünyada kadınlar daha fazladır.”

-901-

Kurnaz Peter'in Eşeği Açlıktan Ölüyor: Nasreddin Hoca, her zaman Kurnaz Peter'i aldatırmış. Bir gün, Kurnaz Peter Hoca'ya gitmiş ve eşeğinin çok masraflı olduğundan bahsetmiş. Hoca ona: “Neden eşeğe o kadar çok yem veriyorsun. Yemini azalt. Haftada bir ver”, demiş. Kurnaz Peter sevinmiş, evine gitmiş ve eşeğine haftada bir kez yem vermeye başlamış. Eşek zayıflamış ve sonunda ölmüş. Bunu gören Kurnaz Peter Hoca'ya gitmiş ve: “A be Hoca Eşek öldü, Haftada bir yem veriyordum. Tamam alışımtı ki öldü”, demiş. Hoca da: “Elbette ölür. Sen çok az yem vermişsin ona”. Bu kez Kurnaz Peter: “Ben senin söylediğini yaptım”. Nasreddin Hoca da: “A be ben aldatmak için söyledim. Sen de büyük ahmakmışın beni dinlediğin için. Dinlemeseydin”, demiş. Böylece Nasreddin Hoca Kurnaz Peter'i bir kez daha aldatmış.

-902-

Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca Uzuncova Pazarı'nda: Kurnaz Peter ve Nasreddin Hoca, Uzuncova Pazarı'na giderler. Hoca bir çuvala kozalak ve üstüne biraz ceviz koyar. Kurnaz Peter de bir çuvala yaprak ve üzerine biraz yün koyar. İkisi pazarda karşılaşırlar. Hoca, Peter'e: “Kardeşlik, kilo ile yün satar mısın?” diye sorar. Peter: “Kilo ile satmıyorum, çuvala satıyorum”, der. Hoca da: “Ben de bir çuval ceviz satıyorum, der. Anlaşır ve çuvaları değiş-tokuş yaparlar. Kurnaz Peter çuvalı alınca, Hoca'yı nasıl da aldatmış, diye düşünür. Hoca da aynı şeyleri Peter için düşünür. Kurnaz Peter eve gelip çuvalı açınca ne görsün. Çuvalın üstünde biraz ceviz, altta ise kozalaklar var. Hoca da eve gidip çuvalı açınca üstte biraz yün altta ise yaprak olduğunu görür. İşte , “Kozalağa

karşı yaprak” sözü oradan kalmıştır.

-903-

Nasreddin Hoca'nın Atı: Nasreddin Hoca'nın atının aksilikleri vamiş. Hoca an satmağa, pazara götürmüş. At habire sıçırıyor, çifte atıyor ve insanları ısırmağa çalışıyordu. Hoca onu zor zaptediyordu. Bir müşteri Hoca'ya: “Ahabab, bu deli atı neden getirdin?. Neden bir budala bulup da satmadın.. Onun başına belâ olsaydı”. demiş. Hoca da: “Onu satmaya getirmedi. Benim ondan neler çektiğimi dünya alem görsün diye getirdim”, demiş.

-904-

Veresiye Alışverişi: Birgün Hoca pazara gitmiş ve veresiye alışveriş yaptıktan sonra evine dönüyormuş. Yolda birisine rast gelmiş. Adam Hoca'ya sormuş: “A be bunları kaçta aldın?” Hoca da: “Ben bilmem, satan bilir, demiş. Veresiye aldım. Deftere ne yazdığını bilmiyorum.” Adam Hoca'ya: “Neden pazarlık yapmadın. Satıcı fazla yazabilir deftere, deyince, Hoca: “Kim ödeyecekse o pazarlık yapsın. Ben ödemeyi düşünmüyorum. Ne kadar isterse deftere o kadar yazsın”, demiş ve yoluna devam etmiş.

-905-

Allah Verdiği Gibi Dağıttım: Bir gün Hoca yolda giderken üç kişiye rastlamış. Adamlar bir çuval cevizi bölüşmek için tartışıyor, nasıl yapacaklarını bilemiyorlarmış. Hoca'yı çağırmışlar ve bu bölüştürmeyi yapmasını istemişler. Hoca da torbayı almış ve birine bir avuç, diğerine iki avuç, ötekine üç avuç vermiş. Kalanları da kendisi almış. Adamlar: “Ne yapıyorsun Hoca böyle mi hakça taksim edilir? Yaptığın doğru mu?” demişler. Hoca bunun üzerine: “Ne şaşırıdınız. Size Allah taksimi yaptım. Görmez misiniz. Allah kimine çok, kimine az verir. Kimine de hiç vermez. Ben de öyle yaptım “, demiş.

-906-

Falci: Nasreddin Hoca çok güzel fal bakarmış. Usta bilici imiş. Kırıl da bunu duymuş. Bir gün bahçede gezerken Nasreddin Hoca'nın geldiğini görmüş ve onu sınamak için eline bir çekirge almış ve avucunu yumarak Hoca'ya, avucunda ne olduğunu sormuş. Hoca: “Sıçrayan, sıçrayan ve konan bir şey”, demiş. Kırıl elini

açmış ve görmüş ki çekirge ölmüş. Hoca'nın biliciliğine inanmış ve onu ödüllendirmiş.

-907-

Yaz Günü Kürkle: Nasreddin Hoca yaz günü sıcak günlerde bile kürkünü sırtndan çıkarmazmış. Komşuları sormuşlar: “Yazın kızgın sıcağında kürkünü çıkarmazsın. Terlemez misin?” Hoca cevap vermiş: “Ne kadar insan toprağa gömdüysem hepsinin sıcaktan değil de soğuktan öldüğünü söylediler. İşte onun için kürkümü çıkarmıyorum”, demiş.

-908-

İki Ahbab: Nasreddin Hoca Kurnaz Peter'e: “Petre, sana bir sır vermek için güvenebilir miyim?” Peter: “Kendine güvendiğin kadar güvenebilirsin.” Bunun üzerine Hoca: “Madem öyle Sana hiçbir zaman güvenemem”, demiş.

-909-

Kârsız Hırsızlar: Birgün Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter yolculuk ederken çok acıkmışlar ve bir köylünün kürkünü çalmışlar. Kurnaz Peter kürkü alıp pazara gitmiş. Satıp parasıyla yiyecek alacaktı. Fakat kürkü çaldırılmış ve eli boş Hoca'mın yanına dönmüş. Hoca kürkü kaç sattığımı sorunca o: “Kaça almışsam o fiyata sattım”, demiş.

-910-

Hoca Karısıyla Kavga Etmiş: Hoca zaman zaman karısı ile kavga edermiş. Karısı o zaman babasına gidermiş. Bir akşam yine kavga etmişler ve kadın kaçıp gitmiş. Bütün ev işleri Hoca'ya kalmış. O ise bu işlerden pek anlamazmış. Ateşi yakmaya çalışmış, becerememiş. Sonra da karısının başörtüsünü örtünüp ocağa üfleyince ocak yanmış. Bunun üzerine düşünmüş ve: “Her halde beni karım zannetti”, demiş.

-911-

Deniz Yanıyor: Nasreddin Hoca Kurnaz Peter'i aldatırmış. Hoca bir gün Kurnaz Peter'e: “Petre, işittim ki deniz yanıyor. Denizde hesapsız kızarmış balık varmış. Eşeğini al, denize doğru gidelim. Kızarmış balıklardan alalım”, demiş. Kurnaz

Peter eşğine binmiş, Nasreddin Hoca yaya yola çıkmışlar. Bir süre sonra Hoca Kurnaz Peter'e: "Sen eşekle daha hızlı gidersin. Git başkalarından önce kızarmış balıklara yetiş. Ben arkandan gelirim", demiş. Kurnaz Peter yola devam etmiş ve denize varmış. Bakmış ki bir koca deniz. Yangın mangın yok. O zaman Hoca'nın kendisini aldattığını anlamış ve geriye dönmüş. Hocayı görünce: "Hoca beni neden aldattın?" diye sormuş. Hoca da ona: "İnanmasaydın", demiş.

-912-

Dokuz Dereden Su Gertiriyor: Nasreddin Hoca, medrese öğrencisi iken zengin bir adamın evinde dokuz arkadaşı ile kalıyormuş. Adamın arıları varmış ve her yıl çok miktarda bal alıyormuş. Fakat bu baldan çocuklara tadımlık bile vermiyormuş. Nihayet bir gün, Nasreddin ve arkadaşları kovanlardan bal dolu gömeç almayı kararlaştırmışlar ve bir gece bunu gerçekleştirmişler. Ev sahibi, balı çocukların çaldığını anlamış ve kadıya şikâyete gitmiş. Kadı, çocukları çağırmış. Nasreddin , arkadaşlarına: "Hepimiz birlikte gitmeyelim. Herkes farklı bir şey anlatır ve iş meydana çıkar. Siz bana onar akçe verin, ben gideyim", demiş ve her birinden on akçe alarak kadının yanına gitmiş. Kadı, önce ev sahibini dinlemiş. Sonra Nasreddin'i yanına çağırıp, şikâyet hakkında ne söyleyeceğini sormuş. Nasreddin, kadıya iyice yaklaşmış, cebinden akçeleri çıkarıp, çaktırmadan onun avucuna koymuş ve: *Kadı Efendi, şunlar onar onar yüz/ Al bunları kuşağına diz/Bu balı çalan biz/ Bizi kurtaracak olan siz/ Buradan defolup gidecek olan yine biz*, demiş. Ev sahibi, bunların bir şeyler konuştuklarını sezince: "Kadı Efendi, bu çocuk yalan söylüyor", demiş. Kadı, cimri adama kızıp: "Ne yalan söylemesi be, çocuk dokuz dereden su getiriyor. Yalan söyleyen sensin. Defol buradan!" diyerek onu kovmuş ve Nasreddin'le arkadaşlarını da beraat ettirmiş.

-913-

Başkalarına da Yer Kalsın: Nasreddin Hoca, yakınlarına, ölünce mezara dimdik gömülmesini vasiyet eder. Nedenini sorduklarında: "Başkalarına da yer kalsın". der.

Çorba Soğuktur: Nasreddin Hoca'nın bir gün karnı acıkmış ve bir çorba içmek için yakınındaki aşçı dükkânına girmiş. Çorbayı istedikten sonra beklemeye başlamış. Aşçı çorbayı getirirken Hoca onu görünce: "İstemem, istemem, geriye götür, ben sıcak çorba içmek istiyorum", demiş. Bunu duyan aşçı şaşkın bakınarak: "Hocam, henüz çorbayı tatmadın bile. Soğuk olduğunu nereden anladın?" diye sormuş. Hoca da: "Senin parmağından anladım. Eğer çorba sıcak olsaydı, parmağımı içine sokabilir miydin?" diyerek oradan kalkıp bir başka aşçı dükkânına gitmiş.

-915-

Faydalı İlaç: Hoca bir gün o vakıdın doktorlarından birine gidip yalvarmış: “Zor çekerim, teklif ederim, bak ne derdim var.” Doktor onun nabzını yokladıktan sonra şu cevabı vermiş: “Derdin açıktır, Hoca. Burada kalıp birkaç gün yiyip içersen kurtulursun.” Hoca iki üç gün yiyip içtikten sonra, doktora şöyle demiş: “Bizim evde bu hastalığı çekenler az değil. Siz ki insanı böyle çabuk iyileştirirsiniz. Onları da buraya yollayayım mı?”

-916-

Bundan Fena Aldatmak Olur mu? Hoca'nın çocukluğunda çok övünmesini seven bir arkadaşı varmış. İkide birde: “Beni kimse aldatamaz”, dermiş. Hoca ona kızıp onunla bahse girmiş: “Ben, demiş, seni aldatırım”. “Nasıl?” “Şimdi beni burada biraz bekle, benim bir işim var; geldiğimde annaşırız.” Çocuk beklemiş, beklemiş bıkcıncaya kadar. Hoca'nın gelmesi olmamış. Bu işi gören birisi demiş ki: “Gördün mü şimdi ne soy Hoca seni aldattı? Bundan fena aldatmak olur mu?”

-917-

Bilmezsin Hava Nice Olacak: Harmanda döveni sürerken Hoca yanına hep yorganı da almış. Bu işi görüp karısı ona sormuş: “Bre Hoca, bu kaynak sıcakta ne o yorganı da düvende taşırsın? “Sus. Mari horospu, demiş Hoca. Harmanın öbür kenarından dönünce ne bilirsin ki hava nice olacak?”

-918-

Bunlar mı Yırtık? Hoca zavallı her gün yırtık urubalarla gezermiş. Bir gün çıkmış sokağa en yırtık yağmurluğunun. O uruba pek delik-deşikmiş. Donu da yama yama üstüneymiş. Herifin biri dayanamamış da Hoca'ya sormuş: “Nasıl yırtık uruba bunlar sende Hoca?” Hoca: “Bunlar mı yırtık? demiş, sen gelsen de görsen bende evde daha ne yırtık urubalar var.”

-919-

Ciğeri Kaça Aldın? Hoca panayırdan bir ciğer satın almış da onunlan eve yollanmış. “Hoca o ciğeri kaçaya aldın?” sormuş herifin biri, Hoca cevap vermiş. Ama

o lâfını bitirir bitirmez başkası sormuş: “O ciğeri kaç aaldın be dost?” Hoca buna da cevap etmiş; daha sonra biri daha, biri daha. Nasreddin yetiştiremezmiş cevap etmeğe. O zaman Hoca yere yıkılmış, girişmiş yuvar yuvar yuvarlanmağa. Bütün panayı başına toplanmış. Kalabalık arasında Hoca kalkmış da ciğeri göstermiş: “Ciğeri iki manasa aldım!” bağırdığı gibi almış kendini de eve gitmiş.

-920-

Varlığa Darlık mı Olur? Bir yağmurlu havada, Hoca, panayırd a imiş. Papuçlarının ikisi de yırtılmış. Biri ökçesinden, öbürü de burnundan. Ne yapsın Hoca? Alıp papuçların ikisini de bir ayağına giyer de öyle bir ayağında iki papuç biri de yalınayak Gölcüklü panayı meydanında gezermiş. Görenler Hoca’yı bu halda sormuşlar: “Nasreddin amuca, ne şey bu senin bir ayağında iki papuç, öbürü de yapılmayak çamur içinde?” “Ne olsun dostlar, cevap etmiş Hoca, varlığa darlık mı olur?”

-921-

Nasıl Yediğimi Göstereyim mi? Papaz bir keresinde peksimetleri toplamağa yetiştirememiş ve Hoca’ya teklif etmiş, peksimetleri toplarsa yarısını ona adanmış. Hoca evleri gezmiş ve papaza verilecek peksimetleri toplamış. Heps i otuz iki peksimetmiş. Hoca, bu peksimetlerin yarısı benim, diye düşünmüş ve onaltısını yemiş. Papaz bunların da yarısını bana vermeli, demiş ve sekiz peksimet daha yemiş. Sonra aynı şekilde dört peksimet, sonra da iki peksimet yemiş ve elinde iki peksimet kalmış. İki peksimetle papaza gelmiş. Papaz kaç peksimet topladığını sormuş, o: “Otuz iki peksimet topladım, demiş. Papaz: “Ne yaptın onları?” diye sorunca, o: “Payımı yedim”, demiş. Papaz: “E nasıl yedin onları? Onların hepsi sana düşmezdi”, diye öfkeyle sorunca, Hoca: “Olur göstereyim”, demiş ve kalan son peksimeti de yemiş.

-922-

Doğruysa Ver Altınları: Padişah, kendisine büyük bir yalan söyleyenin yalanını kabul ederse ona padişahlığın yarısını vereceğini, eğer kabul etmezse kırk kamçı vurduracağını memlekete duyurmuş. Bunun üzerine çok kimse müracaat etmiş ama padişah kimsenin yalanını doğrulamamış onlara kırk kamçı attırmış. Hatta adamın biri padişaha, babasının büyük bir merdiveni olduğunu, o merdivenle güneşten ateş alarak ocağı yaktıklarını anlatmış ama padişah: “O da ne, benim bir arkadaşımın o kadar uzun bir çubuğu vardı ki onu güneşe uzatarak tütününü yakardı”, demiş ve adama da kırk kamçı attırmış. Nasreddin Hoca bu duruma dayanamamış ve bir

büyük boş çuval alarak padişahın yanına gitmiş. Padişahı selâmlamış. Padişah da: “Hoş geldin Hoca. Ne söyleyecen?” demiş. Hoca: “Padişahım bu çuvala size bir çuval altın vermiştim. Şimdi o altınları almağa geldim”, demiş. Padişah: “Bu yalan”, diye bağırması bir sürü insanın arasında, “Sen bana ne zaman altın verdin?” Hoca bu kez: “Söylediklerim yalansa verin padişahlığın yarısını”, demiş. Padişah altta kalmamak için: “Bu doğru”, demiş. O zaman Hoca: “Doğruysa ver altınları”. demiş. Padişah da padişahlığın yarısını vermemek için adamlarına emretmiş: “Verin Hoca'nın altınlarını”. Hoca da bir çuval altını almış ve evine gitmiş.

-923-

Olursa Vaktin Gayda da Çalarsın: Nasreddin Hoca gençliğinde gayda çalarmış. Babası onu çıraklığa verince ustasına gayda da çaldığını söylemiş. Ustası da alayla. “Gaydanı da getir. Vaktin olunca çalarsın”, demiş. Nasreddin söyleneni yapmış ama bir yıl çalışmış gayda çalmağa vakti olmamış. Yıl dolunca gaydasını alıp gitmek istemiş ama gaydayı da köpekler yemiş.

-924-

Ben Taktım Sen Baktın: Hoca bir çiçekçi dükkânının önünden geçerken girip çıkanların yakalarına birer çiçek taktıklarını görmüş. Dayanamayıp o da girmiş ve yakasına bir çiçek taktı. Tam dükkândan çıkarken çiçekçi parasını istemiş: “Hoca çiçeğin parasını versene”, demiş. Bunun üzerine Hoca: “Ne parası? Çiçeği ben taktım, sen baktın, ödeştik”, demiş.

-925-

Çeşme Başında Uyudum: Nastradin, bir gün papazın evine gitmiş. Papaz sormuş: “Gecelemeye mi geldin, yoksa bir şey içmeye mi?” Nastradin cevap vermiş: “Yemek içmek teklifine hayır demem. Zaten buraya gelirken çeşme başında biraz uyumuştum”, demiş.

-926-

Kavunu Karpuzu da Yiyip Yatalım: Nastradin Hoca, bir dostuna misafirliğe gitmişti. Dostu ona: “Hoca, söyle, karı sana pilav mı pişirsin yoksa çorba mı?” diye sormuş. Hoca: “Ne o, yoksa sizde bir çeşit yemek mi veriliyor”, demiş. Sofraya her iki yemeği de getirmişler. Yemekten sonra oturulmuş ama ev sahibi ortaya kavun-karpuz getirmemiş. Bunun üzerine Hoca şöyle demiş: “Geç oldu. Kavun ve

karpuzumuzu yedikten sonra yatalım bari.”

-927-

Ben Ahmaklara Yol Veririm: Nastradin Hoca, dar bir sokakta, şehrin yöneticilerinden biriyle karşılaşmıştı. Yol dar olduğu için birinin ötekine yol vermesi gerekiyormuş. Adam Hoca'ya: “Çekil önümden, ben karşılaştığım her ahmağa yol vermem”, demiş. Hoca da yoldan çekilerek şöyle demiş: “Ben karşılaştığım ahmaklara yol veririm.”

-928-

Ondan Lezzetlisi Yoktur: Anastratin, bir gün oğluna sormuş: “Sen ömründe çok lezzetli bir şey yedin mi?” Oğlu: “Yok”, demiş. Anastratin, tekrar sormuş: “Sen her gün ne yiyorsun?” Oğlu cevap vermiş: “Kara çörek.” Anastratin, hayretle oğlunun yüzüne bakarak: “Dünyada kara ekmekten daha lezzetli ne var?” demiş.

-929-

Fakirliği Adet Edindim: Anastratin’e sormuşlar: “Sen fakir adamsın. Günün- güzzeranın nasıl geçiyor?” O, cevap vermiş: “Çok mutlu yaşıyorum”. Tekrar sormuşlar: “Fakir adamın mutlu yaşadığı nerede görülmüştür?” Anastratin cevap vermiş: “Ben fakirliği adet edindim. Hiçbir şeyden de şikâyet etmiyorum.”

-930-

Borç Yükünü Nasıl Hafifletmeli? Anastratin’e: “Borçlarını verdin mi?” diye sormuşlar. O: “Borçlarımı vermedim ama borç yükünü hafiflettim”, demiş. Borcu ödemededen nasıl hafiflettiğini sorduklarında da: “Borçlarımı geciktirerek eskittim ve güçlerini azalttım”, diye cevap vermiş.

-931-

Talihi Böyle İmiş: Anastratin, bostanında hıyar ekmişti. Hıyarları sattığında ise onların parasıyla bir eşek almıştı. Eşeğe odun yüklemiş bir dereden geçerken eşek suya kapılmış ve boğulmuş. Bunun üzerine Anastratin şöyle demiş: “Ne olacak. Hıyar parasıyla alınan eşek de böyle suda ölür.”

-932-

Şimdi Kaçamam: Anastratin, komşusundan soğan çalmağı düşünmüş ve komşunun evinin bacasından içeriye girmek istemiş. Bu arada, bacadan girmek isterken ocağa düşmüş ve ayağını yaralamış. Gürültüye uyanan komşusu, karısına, mumu yakmasını söylerken Anastratin’in üzerine atılmış ve onu yakalamış. Bunun üzerine Anastratin: “Acele etme komşu. Bu gidişle ben bugün de yarın da buradayım. Bu ayakla bir yere kaçamam”, demiş.

-933-

Benim Başıma da O İş Geldi: Bir gece Anastratin, yatakta altına yapmıştı. Sabah uyandığında, her tarafı batırdığını görmüş ve karısından çok utandığı için bir bahane uydurmaya çalışmış: “Karı, bu gece rüyamda ne gördüğümü hiç bilemezsin. Rüyamda, biri biri üzerine inşa edilmiş üç minare gördüm. En üstteki minarenin ucu iğne gibiydi ve üzerinde bir iskemle vardı. Ben bu iskemlede oturuyordum. Minareden düşüp bin parça olacağımı düşündüm ve korkudan var sesimle bağırdım.” Anastratin’in karısı bu hikâyeyi dinledikten sonra: “Çok dehşetli bir rüya. Ben bu rüyayı görseydim, korkudan yatağa yapardım”, deyince, Anastratin: “Öyle. Benim de başıma o iş geldi. Fakat kimseye söyleme, aramızda kalsın.”

-934-

Nasreddin Hoca, Isaac Newton ve Hayırsız Elma: Bir yaz günü, Nasreddin Hoca ve Isaac Newton, bir elma ağacının gölgesinde dinlenirlerken konuşuyorlarmış. Newton, yer çekimi kanununu Nasreddin Hoca'ya anlatmak için: “Bak Hoca, benim teorime göre şu dalda duran elma aşağıya, yere doğru düşecek”, diyormuş. Hoca buna karşı: “Hayır, elma dalından kopunca yere düşmeyecek, göğe doğru yükselecek”, diye itiraz ediyormuş. Derken, iki gün ağacın altında beklemişler ama elma düşmemiş. Üçüncü gün şiddetli bir fırtına çıkmış ve elmayı dalından koparıp, yere paralel olarak alıp gitmiş. Nasreddin Hoca ve Newton elmanın ardından baka kalmışlar. Elma gözden kaybolunca, Nasreddin Hoca, Newton'a dönmüş ve: “A be, arkadaşım, gördün mü. Ne hayırsız elmaymış”, demiş.

-935-

Nasreddin Hoca ve Kapitalizm: Nasreddin Hoca, Akşehir yakınlarında bir köyde öğretmenlik yapmaktaymış. Öğrencileri ondan kendilerine kapitalizmi anlatmasını istemişler. Hoca, aradan bir hayli zaman geçmesine rağmen bu konuda bir şey anlatmamış. Bir gün, Hoca Akşehir'e gidecek olmuş. Sekiz öğrencisi ona para vererek: “Bize Akşehir'den bir futbol yopu getir”, demişler. Hoca gitmiş. Akşam üzere geri döndüğünde, elinde bir futbol topu tutuyormuş. Bu topu çakıyla sekiz parçaya bölmüş ve çocukların her birine bir parçasını vermiş. Çocukların ağlamaklı oluşlarına aldırmamış ve: “Herkes parasını ödediği parçayı aldı. İşte kapitalizm budur”, demiş.

-936-

Nasreddin Hoca ve Aptal Kalpler: Aşk konusunda aradıklarını bulamayan bir adam, Nasreddin Hoca'ya giderek: “Ben sürekli güzel kadınlara aşık oluyorum ama nedense karşılık bulamıyorum. Bu işin bir çaresi yok mu?” diye sormuş. Hoca şu cevabı vermiş: “O zaman sen de çirkin bir kadına aşık olmayı dene.”

-937-

Nasreddin'in Evlenecek Delikanlıya Öğüdü: Vaktiyle bir kasabada yaşayan bir genç evlenmek istiyormuş. Babasına: “Kasabamızda bir kız, bir dul ve bir boşanmış kadın var. Hangisini seçeyim?” diye sormuş. Babası, onu, öğüt alması için, şehirdeki bir dostuna göndermiş. Delikanlı, şehre, babasının dostunun yanına gitmiş. Adam da ona, Nasreddin adında birisinden nasihat almasının daha yerinde olacağını söylemiş. Delikanlı, şehirde Nasreddin'i aramış, bulamamış. Bir gün yolda oynayan çocuklardan birine, Nasreddin'i tanıyıp tanımadığını sormuş. Çocuk: “Nasreddin benim”, demiş. Delikanlı durumu anlatınca da, Nasreddin: “Kızı alsan senin işindir, dulu alsan onun işidir, demiş. Delikanlı, boşanmış kadın hakkında da öğüt almak istemiş ama, Nasreddin, onun ayağına bir kamçı vurmuş ve kaçıp arkadaşlarının yanına gitmiş. Delikanlı eve gelip durumu babasının dostuna anlatmış ve sitemle, kendisini neden bir çocuğa gönderdiğini sormuş. Baba dostu şöyle demiş. “O, sana çok güzel öğüt verdi. Eğer sen, kızla evlenirsen ailenin başı olacaksın. Dulla evlenirsen, evin idaresi onun eline geçecek. Ayağını kamçulamakla ise, boşanmış karıdan, şeytandan kaçır gibi kaç, demek istemiş.”

-938-

Her Şey Yolundadır: Nasreddin Hoca'yı çoktandır görmeyen bir dostu, onu görünce sormuş: “İşler nasıl?” Hoca: “Her şey yolundadır”, diye cevap vermiş ve hızlı hızlı anlatmaya başlamış: “Elimdeki bütün parayı tahula verdim. Tarladan topladığım mahsülünü değirmene götürdüm, öğüttüm ve ekmek yaptım. Ekmeklerin hepsi şimdi karnumdadır.”

-939-

Borcumu Nasıl Ödeyebilirim ki? Nasreddin Hoca'nın, bir adama iki yüz kuruş borcu varmış. Bu parayı ödemediği için alacaklı, kadıya giderek Hoca'yı şikâyet etmiş. Kadı, Nasreddin Hoca'ya, olayı sormuş. Hoca: “Evet doğrudur. Benim bu adama iki yüz kuruş borcum vardır. Fakat dört yıldır ben bu adamdan üç aylık mühlet istiyorum borcu ödemek için. O da bana mühlet vermiyor. O mühlet vermeyince ben bu borcu nasıl ödeyebilirim ki?” demiş.

-940-

Nasreddin'in Hırsızların Payını Taksim Etmesi: Nasreddin Hoca, bir keresinde dokuz hırsızla yolculuk ederken, yolda bir sürü koyun görmüşler. Hırsızlar, bu sürüden on koyun çalmışlar ve Nasreddin Hoca'dan bu koyunları aralarında pay

etmesini istemişler. Nasreddin Hoca koyunları şöyle pay etmiş: “Biz on kişiyiz. koyunların sayısı da on. Ancak siz dokuz kişisiniz. Size bir koyun versek sayınız on olur. Ben bir kişiyim. Kalan dokuz koyunla ben on oluruz İşte koyunları böldük”. deyince, hırsızlar: “Bu haksızlıktır”, diye itiraz etmişler. Nasreddin Hoca onlara şöyle demiş: “Razı değilseniz buyurun kadiya.”

-941-

Aldatılan Haydut: Hoca Nasreddin, bir ramazan ayında, yabancı bir kasabaya gitmiş, ramazan sonunda da iyi bir kazançla evine dönüyormuş. Yolda, bir hayduta rastlamış. Haydut atından inerek, Hoca Nasreddin’in yanına gelmiş ve ona: “Ey Hoca! Para kesenin dolu olduğunu biliyorum. O paranın yarısını bana vereceksin”. demiş. Hoca, haydutu bir türlü ikna edememiş. Bu arada gizlice yerden aldığı bir taşı mendile sarmış ve hayduta göstermiş: “Bu kesenin içi para dolu. Fakat bana kötülük etmeden korktuğum için, keseyi uzağa atacağım, sen gidip onu alacaksın”. demiş. Haydut bu teklifi kabul edince, Hoca, elindeki taşı olabildiğince uzağa fırlatmış. Haydut taşın peşine koşmakta da, onun atına binip, dörtlü sürüp, oradan uzaklaşmış.

-942-

Koy Seher Tez Açılısın: Bir defasında, Nasreddin Hoca, gece yarısı sokağa çıkmış ve horoz gibi ötmeğe başlamış. Komşuları: “Hoca, gene ne oyunlar çıkarırsın?” diye sormuşlar. O : “Bu gün çok işim var. Sabah tez olsun istiyorum”, demiş.

-943-

Ay Daha İyi Kurutur: Bir defasında, Hoca Nasreddin’in ayakkabıları yağmurda iyice ıslanmıştı. Eve geldiğinde, karısı ayakkabıları kurutmak için ateşe yakın bir yere asmıştı. Hoca, karısının ne yaptığını görmüş, ona, ayakkabıları neden ocağın yanına astığını sormuş: “Onlar orada yanar, dışarıya ay ışığına koy, daha iyi kururlar”, demiş. Karısı da ayakkabıları dışarıya, oradaki büyük ocağın yanına koymuş. Biraz zaman geçtikten sonra da içeriye almış. Fakat ayakkabılar sıcakta öyle kurumuş ki taş gibi olmuşlar. Bunun üzerine, Hoca Nasreddin: “Şimdi gördün ki ay daha iyi kurutur. Ayakkabılar öyle kurudu ki taş gibi oldular”, demiş.

-944-

Hoca Soğanları Nasıl Sulamış: Hoca Nasreddin, soğan ekmek için tarlaya gitmişti. Soğan tohumuna önce tükürüyor, sonra toprağa gömüyormuş. Görenler, ne yaptığını sormuşlar. Hoca: “Ben soğanların ilk suyunu veriyorum, kalanını da Allah versin”, demiş.

-945-

Paramı Geri Ver: Bir gece, Nasreddin, acaip bir rüya görmüş. Sabah olunca da şehrin kadısının yanına gitmiş, ona: “Bu gece acaip bir rüya gördüm. Rüyamda seninle evleri değişmişiz ve ben sana fazladan yüz altın vermişim. Ancak, sabah olanda gördüm ki; evleri değişmemişiz. Bu durumda ben de senden rüyada verdiğim yüz altın geri almaya geldim”, demiş.

-946-

Sen Benden Güzel Okuyorsun: Hoca Nasreddin’in, tahsili fazla değilmiş. Okuması da az imiş. Bir defasında köylüleri, onun yanına gelmiş ve kadıdan gelen bir mektubu okumasını istemişler. Hoca, kadının mektubunu evirmiş çevirmiş ama kötü yazıyı sökmemiş. Fakat, okuyamadığını söylemeyi de uygun bulmamış ve köylülere: “Dinleyin, ey cemaat, görün kadı ne yazıyor. Bu uzun harfleri görüyorsunuz. Bu demektir ki, kadıya ot getirmelisiniz. Şu yuvarlak harfleri görüyorsunuz. Bu da kadıya yumurta getirmeniz gerektiğini gösteriyor. İstenilen şeyleri kadıya götürün”, demiş. Köylüler istenilenleri götürmüşler. Kadı memnun olmuş. Sonra, kadıdan bir mektup daha gelmiş. Onu da Hoca’ya okutmuşlar. Hoca, onlara: “Kadı bu mektupta yazdığına göre, odun ve soğan istiyor”, demiş. Onlar, söyleneni yapmışlar. Kadı, gene çok memnun olmuş ve köylülere, mektuplarını kimin okuduğunu sormuş. Onlar da, Hoca Nasreddin’in okuduğunu söyleyince, kadı onu çağırılmış. Hoca Nasreddin, kadının yanına gitmiş. Kadı ona, okumayı bilip bilmediğini sormuş. Hoca, pek bilmem, demiş. Bunun üzerine kadı: “Yok, sen çok güzel okuma biliyorsun. Yazdıklarımı benden daha iyi izah ediyorsun”, diye karşılık vermiş.

-947-

Pahalı Mektup: Nasreddin’in yanına bir Türk gelip, ondan, ücreti karşılığında bir mektup yazmasını rica etmiş. Nasreddin, adama, mektubu kime ve nereye göndermek istediğini sormuş. Türk: “Mektubu İstanbul’daki oğluma göndereceğim”, demiş. Nasreddin de ona: “Ben üç tür mektup yazarım. Ucuz, pahalı ve çok pahalı”, diye açıklamış. Türk: “Benim çok param yok. Bana ucuzundan bir mektup yaz”,

deyince, Nasreddin:” En ucuzu şudur. Sana bir mektup yazıp vereceğim, sen onu. İstanbul’a, oğluna götüreceksin. Pahalı mektup da şöyledir. Onu yazarım, ama ben bile okuyamam. En pahalı mektup ise, benim yazdığım ve ancak benim okuyabildiğim mektuptur ki, onu okumak için İstanbul’a benim gitmem gerekir.”

-948-

Asıl Dehşet Yarın Başlayacak: Bir gün, Nasreddin Hoca, bağda, armut ağacının altında yatmış uyuyormuş. Bu arada oğlu, bir komşusuyla gelmiş ve Nasreddin Hoca'yı uyandırıp: “Baba, komşu haber getirdi, anan ölmüş”, demiş. Nasreddin: “Vay dehşete bak. Asıl dehşet ise sabah ben uyananda başlayacak”, demiş ve öte yana dönüp uykusuna devam etmiş.

-949-

Belki Çaldıklarından Bırakırlar: Nasreddin Hoca, bir gece oğluyula evde yatarken eve hırsızlar girmiş. Oğlu, hırsızları korkudayım, deyince, Hoca: “Benim sesim daha gürdür. Bağırduğımda hırsızlar kaçarlar. Başka yerden çaldıklarından bir şey bırakırlar belki”, diye karşılık vermiş.

-950-

Nasreddin'in Yakışıklı Olmak Arzusu: Bir akşam, Nasreddin'le karısı kavga etmişlerdi. Nasreddin, karısına: “Benim gözüm kör imiş ki senin gibi dişi şeytanla evlendim”, demiş. Karısı da ona. Sen asıl kendi yüzüne bak! Senin gibi çirkin bir adam dünyaya gelmiş midir?” diye karşılık vermiş. Bu sözler, Nasreddin'e çok dokunmuş ve yakışıklı olmak için çareler aramış. Onun bu derdini, çingene karıları duymuş ve karısının evde olmadığı bir gün, ona gelmişler. Ne söylerlerse yaptığında, onu yakışıklı edeceklerini bildirmişler. Nasreddin, kabul etmiş. Çingeneler, Nasreddin'i ters çevirdikleri kerevetin altına koymuşlar ve kerevetin üstüne de ağır taşlar yığmışlar. Onun etrafında dönüp bir şeyler okumuşlar ve sonra da evde ne var ne yok, hepsini alarak kaçıp gitmişler. Nasreddin, ne kadar uğraştıysa kerevetin altından çıkamamış. Akşamüstü karısı geldiğinde, onu kurtarmış. Nasreddin, evin soyulduğunu, her şeyin götürüldüğünü görmüş ama yüzündeki çirkinlik hala ordaymış.

-951-

Hoca ve Çingene: Hoca Nasreddin, yol kenarında, genç bir çingene görmüştü. O, çingeneleri pek sevmezmiş. Onun için kendisini sağır- dilsiz yerine koymuştu. Yoldan geçip gidende, çingene arkasından bağırır: “Bari bana bir manat ver. Vermezsen ne yapacağımı bilirim.” Hoca bu sözlerden çekinerek ona bir manat vermiş.

Sonra da sormuş: “Eğer sana bu parayı vermeseydim ne yapacaktın?” Çingene cevap vermiş: “Dünyada yapmadığım tek şeyi. Çalışıp kazanacaktım.”

-952-

Eşekten Sor: Hoca Nasreddin, evinin önünde oturmuş, dinleniyormuş. Komşusu yanına gelmiş ve: “Hoca, sabahın erken vakti senin eşek anırmağa başlamıştı. Ne olmuş?” Hoca, bu soruya şu cevabı vermiş: “Bunu benden niye soruyorsun? Bunu git eşekten sor.”

-953-

Koyun Kadar Arılar: Bir defa, keyfinin yerinde olduğu bir zamanda, Nasreddin Hoca, İstanbul seyahatinde, orada gördüklerini anlatıyormuş. Bir bahçede, koyun kadar büyük arılar gördüğünü söylüyormuş. Onu dinleyenlerden biri: “Bu boydaki arıların petekleri ne boyda?” diye sormuş. Nasreddin Hoca, cevap vermiş.: “Bizim arıların peteklerinin boyunda.” Sorular sürmü: “Peki, bu boydaki arılar peteklere nasıl girip çıkıyorlar?” Nasreddin Hoca cevap vermiş: “Ben peteklere yaklaştığımda, arılar, beni görüp korktular ve hepsi bir tarafa dağıldılar. Onun için peteklere nasıl girdiklerin göremedim.”

-954-

Balık Hayatımı Kurtardı: Nasreddin Hoca, bir defasında, Hindistan'da gezerken bir tapınağa girmiş. Keşişlerin yaşamlarını öğrenmek istiyormuş. Arada inanç farkı olunca keşişler, Hoca'ya şüpheyle bakmışlar. Hoca, onlara: "Bir gün bir balık benim hayatımı kurtardı", deyince onlar da, kendi inançları doğrultusunda, bu sözlerden memnun kaldılar ve Hoca'yı bir haftalığına misafir ettiler. Ayrılma günü bir keşiş, Hoca'ya, bir balığın hayatını nasıl kurtardığını sormuş. Hoca şu cevabı vermiş: "Üç yıl önce bir çölde kaybolmuştum. Neredeyse açlıktan ölecektim. Nihayet bir vahaya vardım ve oradaki gölde bir balık buldum. Balığı yiyerek açlığımı giderdim, hayatta kaldım."

-955-

Balığı Avladıktan Sonra: Nasreddin Hoca, kadılık makamı için padişahın bir tayin yapacağını duymuştu. Evinin önünde, bir balık ağı içinde oturuyormuş. Görevliler, Hoca'yı görünce, neden böyle yaptığını sormuşlar. O da: "Ben eskiden balıkçıydım. Geçmişimi hatırlamak için böyle yaptım", demiş. Bu cevap padişahın görevlilerinin hoşuna gitmiş ve Hoca'yı kadılığa önermişler. Hoca kadı olduktan sonra aynı kişiler, onun balık ağı olmadan dolaşmasını görünce, ağı artık neden taşımadığını sormuşlar. Hoca şöyle cevap vermiş: "Vallahi, balığı avladıktan sonra ağ kullanmak gereksizdir."

-956-

Hoca'nın Mucizesi: Bir defasında zalim bir hükümdar, Nasreddin Hoca'yı yanına çağırıp ve kendisine bir mucize göstermesini istemiş. Aksi halde kendisini idam edeceğini söylemiş. Hoca dehşete kapılmış ve hükümdarın huzurunda bağırıp çağırmaya başlamış: "Ben gökte ateşten kuşlar, duvarların arkasında şeytanlar ve yeraltında cinler görüyorum." Hükümdar sormuş. "Hoca, sen tavanların ve duvarların ötesini ve yeraltını nasıl görebiliyorsun?" Hoca hemen cevabı yapıştırmış: "Bütün yaptığım dehşete kapılmak, korkudan tir tir titremektir."

-957-

İki Değişik Sonuç: Bir defasında, Nasreddin Hoca'ya, bir hareketten iki değişik sonuç nasıl meydana gelir, diye sormuşlar. O şöyle demiş: "Eğer bir parmağımı bir kişinin ağzına sokarsam, benim bir parmağım bir ağızda olur. O adamın ağzında da

bir parmak olur. İşte bir hareket, iki değişik sonuç.”

-958-

Ucuz Eşek: Bir defasında, bir eşek yetiştiricisi, Nasreddin Hoca'nın pazarda, kendisinden daha ucuz eşek sattığını öğrenmiş. Bu duruma şaşırılmış. Çünkü o eşeklerin yemine ve diğer malzemelere de para ödeniyormuş. Hoca'yı görünce, nasıl böyle ucuza eşek satabildiğini sormuş. Hoca şöyle cevap vermiş: “Sen halktan yemi ve diğer malzemeleri çalılıyorsun, ben de senden eşekleri.”

-959-

Padişah Bulunmaz: Bir defasında padişah ava çıkmış. Öğle yemeğini de Nasreddin Hoca'nın işlettiği kervansarayda yemiş. Hoca, padişaha yaptığı omlet karşılığında bin akçe istemiş. Padişah şaşırılmış: “Allah Allah, çok pahalı. Burada tavuk ve yumurta bulunmaz bir mal mıdır?” diye Hoca'ya sormuş. Hoca şu cevabı vermiş: “Burada tavuk boldur ama padişah bulunmaz.”

-960-

İşte Bunun İçin Eşek Kaldın: Nasreddin Hoca, bir defasında, eşeğine tuz yüklemiş giderken bir dereye varmış. Eşeği derenin üstündeki köprüden değil de dereden geçmiş ve yükündeki tuz erimmiş, yükü hafiflemiş. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra, Nasreddin Hoca, bu kez eşeğine yün yüklemiş, aynı yoldan gidiyormuş. Köprüye geldiğinde, eşeği gene sudan geçmek istemiş ve suya dalmış. Eşeğin sırtındaki yükte bulunan yünler su çekerek ağırlaşmış. Eşek güç belâ karşı kıyıya varmış ama çok yorulmuş. Hoca eşeği şöyle azarlamış: “İşte bunun için eşek kaldın! Yükünün hafifleyeceğini zannettin ama aldandın.”

-961-

Eşekleri Satıyordum: Nasreddin Hoca, İran ve Irak arasındaki sınırdan haftada bir kez, eşeğine iki çuval yüklemiş olarak geçiyor ve sonra da eşeksiz, yaya dönüyormuş. Sınırdaki görevliler, Hoca'nın kaçakçılık yaptığından şüpheleniyorlar, fakat çuvallarda bir şey bulamıyorlarmış. Aradan yıllar geçmiş, görevlilerden biri Hoca'ya, kaçakçılık yapıp yapmadığını sormuş. Hoca: “Evet, kaçakçılık yapıyordum. Eşekleri sınırdan geçirip satıyordum”, demiş.

-962-

Ya Benzemezse: Derler ki, Molla Nasreddin çirkin bir adammış. Bir gün, hamile karısı, Molla'nın yüzüne, gözüne bakarken: "Bir taraftan sevinirim ki uşağımız olacak, bir taraftan da diyorum ki, vay benim halime eğer uşak sana benzerse." Molla, karısına bakar ve: "Eğer uşak bana benzerse, mesele yok. Ya uşak bana benzemezse. O zaman vay senin haline", der.

-963-

Molla Nasreddin Savaşa Gidiyor: Günlerden bir gün, Timur, bir baskına hazırlanıyormuş. Molla Nasreddin'e de: "Sen de hazırlan! Savaşa gideceksin. Bu dünya dil dünyası değil, el dünyasıdır", demiş. Molla, ne kadar itiraz ettiyse de faydası olmamış. Sonunda, o da eşeğine binip Timur'un yanında yerini almış. Timur, ona: "Ey adam, bu eşek nedir? Bir at bulamadın mı?" diye sormuş. Molla, şöyle demiş: "Mümkün olmadı kible-i alem! Eşek diyor ki, nasıl ki padişah senden ayrılmıyor, ben de senden ayrılmam. Her nereye gidersen ben de beraber geleceğim." Timur, Molla'nın ne demek istediğini anlamış ama anlamamış görünmüş. Molla'ya: "Güzel. Görüyorum ki boynunda yay var ama ok yoktur." Molla: "Yoktur. Ben düşmanın attığı okları tutup ona geriye atacağım", diye karşılık vermiş. Timur, sormuş: "Ya düşman hiç ok atmazsa ne yapacaksın?" Molla, cevap vermiş: "Düşman bize ok atmazsa demek ki kavga da olmayacak. O zaman oku neyleyim?"

-964-

Vereseler Bilir: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin'in şöhretini işiten bir derviş: "Ben Molla Nasreddin'den istediğimi alabilirim", diye iddialaşmış ve sonra gelip Molla Nasreddin'i bulmuş. Ona: "Molla, sana bir sualim var. Senin alim adam olduğumu görüyorum. Sualime doğru cevap veresin", demiş. Molla, dervişe: "Buyur, sor", deyince, derviş, ona Adem'i, Havva'yı sormuş ve sonunda: "Bak biz Adem ve Havva'dan dolayı seninle kardeşiz. O zaman sen bana biraz para ver", deyince, Molla Nasreddin, dervişe bir kuruş vermiş. Derviş, parayı az bulunca, Molla Nasreddin, ona: "Öteki kardeşlerin duymasın. Yoksa sana bu kadar da düşmez. Hem sonra biz kardeş isek sen de bana bir şey vermelisin", diyerek, dervişe verdiği bir kuruşu da geri almış.

-965-

Aklı Başında Olan Hiç Evlenir: Bir gün Molla deyir: “Oğlumu evlendirirem. Kim bilir yarın n’olur. Ölümlü, yitimli dünyada”. Arkadaşları : “Molla, oğlun hele uşaktır. Koy biraz büyüsün. Eyiye kötüyü seçsin, akıl başına gelsin”, derler. Molla da: “Susun, anlamadığınız işe burnunuzu sokmayın. Aklı başında olan hiç evlenir?” der.

-966-

Havuz Bas: Bir gün Molla’nın avradının canı pancar ister. “Molla, çamaşır yıkıyorum. Git pazardan pancar al”, der. Molla da: “Zalım kızı zalım, ben ne bileyim pancar nasıldır”, der. Avradı: “Altı kırmızı üstü yeşildir”, deyince Molla gelir pazara, bakar ki seyyid aynen karısının tarif ettiği gibi, aşağıdan kırmızı, yukarıdan yeşil giymektedir. Ona: “Valla avradım seni isteyir”, der. Seyyidi eve getirir. Karısına: “Avrat, istediğini getirdim”, der. Karısı da hamamda çamaşır yıkamakta idi: “Bas havuza”, der. Molla da seyidi kaldırır havuza atar. Seyyid bağırmağa başlar. Karısı çıkar bakar: “Baba bu ne iştir? Molla ben sana seyit mi getir dedim yoksa pancar mı?” der.

-967-

Latife: Bir talebe havuzun kenarında oturmuştu. Elinde bir beş şahilik metal para vardı. Para birden suya düştü. Talebe bir değnek alıp suyu karıştırmağa başladı. Belki para değneğin ucuna yapışıp çıkar diye. Bu arada Molla Nasreddin yetişip talebenin yaptığı ahmaklığı görür, ona çıkışır ve: “Siz mollalar bile akılsız iş görende biçare halk neler yapar”, der.

-968-

Latife: Bir gün bir Ermeni perhizde et yiyordu. Molla, sorgusuz sualsiz gelip Ermeni ile et yemeğe başladı. Ermeni bunu görünce: “A camm, Ermeni’yle yemek yemek ve Ermeni’nin kestiği eti yemek müslümana haramdır”, dedi. Molla da: “Doğru, ama sen Ermenilerin içinde perhize uymayan, ben de Müslümanlar içinde oruç tutmayanım”, diye karşılık verdi.

-969-

Latife: Molla, bir gün, bir mecliste yemek yerken bir alim geldi. Molla onu da sofraya buyur etti. Alim gelip sofranın biraz uzağında oturdu. “Yakın otur” dediler.

O: “Yerim iyidir, benim ipim uzundur”, derken yellendi. Molla gülerek: “Öyle sanıyorum ki ip koptu”, dedi.

-970-

Latife: Bir hakim, önündeki tabakta pişmiş keçi kellesi yiyordu. Hakim: “Keçi kellesi insanın başını büyütür”, dedi. Molla bunun üzerine: “Öyle ise hakimin başı eşeğin başından da büyük olacak”, der.

-971-

Latife: Molla, bir gün sakalını kırtırdı. Birisi dedi ki: “Utanmıyor musun Molla kişi! Sen sakalını kırtırırısın, melâikelerin yuvasını dağıtırısın?” dedi. Molla: “Bir sakal ki gıybete, fitnelü söze hareket ede, şeytan yuvası olunca kırtırıp yere dökülmeği yahşidür”, diye cevap vermiş.

-972-

Molla'nın Listesi: Molla Nasreddin, birkaç günlüğüne komşu şehre gitmişti. Buradakiler Molla'nın başına toplanıp akrabaları hakkında sorular sormuşlar. O kadar çok sormuşlar ki Molla cevap vermekten yorgun düşmüş. Bir ara dışarıya çıkıp bir kâğıt ve kalem almış. Kâğıda sorulacak soruları ve karşısına da cevaplarını yazmış. Meclise tekrar geldiğinde sorular tekrar başlamış. Bunun üzerine Molla cebinden kâğıdı çıkarmış ve onlara uzatmış: “Buyurun. Sorularınız ve cevapları bu kâğıtta yazılı. Onu okuyun”, demiş.

-973-

Kış İçin Çok İyidir: Zenginlerden biri yaylada bir ev yaptırmıştı. Evin birkaç kapısı ve yedi-sekiz penceresi vardı. Ev sahibi bir ziyafet vermiş ve Molla Nasreddin'i de çağırılmıştı. Ev sahibi sohbet sırasında Molla'ya sormuş. “Sen bilirsin. Bu ev kış için mi iyidir, yoksa yaz için mi?” Molla: “Bu ev kış için iyidir,” demiş. “Neden?” dediklerinde ise Molla: “Görmüyor musunuz? Evin ne kadar çok kapı ve penceresi var”, cevabını vermiş. Onlar. “Molla, kapısı penceresi çok olan ev sıcak mı olur?” diye tekrar sormuşlar. Molla: “Bizim evin bir kapı ve bir penceresi var. Kışın ikisini de kapatırsak çok sıcak oluyor. Bu evin ise çok kapı ve penceresi var. Hepisini kapatırsanız ev hamam gibi sıcak olur”, diye cevap vermiş.

-974-

Düşmekten Korkarım: Molla Nasreddin'e sormuşlar: "Molla! Sen okumuş bir adamsın, bilirsin. Gökte ne kadar yıldız vardır?" Molla: "Doğrusu gökteki yıldızları saymayı çoktan beri düşünüyordum. Amma, şu var ki, yerden onları saymak mümkün değil. Göğe çıkıp saymam lâzım. Fakat gündüzleri işim çok çıkamıyorum. Geceleri ise karanlıkta düşmekten korkuyorum", demiş.

-975-

Öyleyse Hepisinden Pişir: Molla Nasreddin pazardan et alıp eve getirmişti. Karısı. etten ne pişireyim, diye sorunca, Molla. "Etten neler pişirilir?" diye karşılık vermiş. Karısı da eti kontrol edip çok güzel, yağlı olduğunu görmüş ve demiş: "Et çok güzel. Ondandır desen pişirebilirim" deyince, Molla: "Öyleyse hepisinden pişir". demiş.

-976-

Peynir Olsaydı İlk Söylediğime, Madem ki Yoktur, Son Söylediğime İnan: Molla Nasreddin, bir gün eve gelince karısına: "Yaman acıkmışım. Bana biraz ekmek ve peynir ver yiyeyim. Başka şey istemem. Peynir iyidir. Çünkü peynirin çok faydası vardır. İştahı açar, kanı arttırır, göze ışık getirir," demiş. Karısı: "Peynirimiz bitti. Bir gram kalmadı", deyince Molla: "İyi ki de bitti. Adamın dişlerini çürütür. karnını sancılatır, kulakların da ağır işitmeye başlar..." Karısı sözünü keser: "Be adam! Sen peyniri hem övüyor, hem de kötülüyorsun. Şimdi ben senin sözlerinin hangisine inanayım?" Molla Cevap vermiş: "Peynir olsaydı ilk söyledime, madem ki yoktur, son söyledime inan."

-977-

Ahmak Adam: Bir gün, Molla Nasreddin'e sormuşlar: "Gördüğün en ahmak adam kimdir?" O cevap vermiş: "Yeni ev yaptırmıştım. Eve kapı yapması için bir dülger çağırdım. Adam kapının ölçüsünü alacaktı ama yanında ne arşın ne de ip vardı. Kapı yerinin ölçüsünü kolları ile aldı ve kollarını açık tutarak dükkânına yollandı. Kollarını bozmamak için dikkat ederken yoldaki kuyuyu görmedi ve içine düştü. Görenler kuyunun başında toplandılar. Adamı kurtarmaya çalışıyorlardı. Adam kuyudada kolları açık duruyordu. Elini ver dediklerinde: 'Ölçüyü bozamam sakalımdan tutup çekin beni', dedi. Bu güne kadar gördüğüm en ahmak adam o adamdır."

-978-

Kendi Evlerinde: Molla Nasreddin'e sormuşlar: "Molla, gök yaratılmadan önce melekler nerede yaşarlardı?" Molla cevap vermiş: "Nerede yaşayacaklar, elbette kendi evlerinde."

-979-

Bacılarının da Sayısını Unutmuşum: Bir gün, birkaç kişi, Molla Nasreddin'e gelip: "Molla. Adem'in bacılarının ve kardeşlerinin sayısı hakkında aramızda tartışıyoruz. Sen bize Adem'in kaç kardeşi ve kaç bacası olduğunu söylersen tartışmamız bitecek", demişler. Molla da: "Çok güzel. Ben size bu saat cevap vereceğim. Ha.. fikrim dağınık olduğundan Adem'in kardeşlerinin sayısı aklıma gelmiyor. Yaşlı olduğum için de bacılarının sayısını unutmuşum", demiş.

-980-

Ölünüzün Boynuzu Var mıydı? Molla Nasreddin bir gün evinden çıkınca evin önünde bir ölü görür. Molla bu adamı öldürenin kendilerine de bir kötülük yapacağını düşünür ve ölüyü çeker evin bahçesindeki kuyuya atar. Molla'nın babası bu durumu görür ve oğlu uzaklaştıktan sonra, ölüyü kuyudan çıkarır götürüp gömer. Sonra da bir keçi öldürüp kuyuya atar. Ölünün adamları yolda Molla Nasreddin'e rastlarlar. Molla, onlara, ölülerinin kuyuya düştüğünü söyler. Birlikte kuyunun başına gelirler. Ölüyü çıkarmak için Molla kuyuya iner. Molla kuyuya inince bakar ki ölünün boynuzları var. Yukarıya doğru bağırır. "Kardaşlar, söyleyin! Sizin ölünüzün boynuzları var mıydı?"

-981-

Güzelden de Güzel Olur: Bir gün, Molla Nasreddin pazardaki kasaptan et alır, eve getirir. Karısı evde olmadığı için kendisi eti kazana kor ve pişirmeye başlar. Bu arada tanışlarından birkaç kişi eve gelirler. Kazanda et piştiğini görünce, biri, pişen etten bir parça alır ve etin tuzunun az olduğunu söyler. Bir diğeri de alır yer ve etin üzerine sirke dökülse daha iyi olacağını söyler. Üçüncü kişi de kazandan bir parça et alır yer ve etin şekerle daha iyi olacağını söyler. Dördüncü kişi de bir parça alır ve etin soğanla daha lezzetli olacağını söyler. Bu arada Molla Nasreddin bakar ki böyle giderse kazanda et kalmayacak, kendisi de kazan başına oturur ve eti yemeğe başlar ve bir taraftan da: "Bizim kazanda da biraz et kalsa güzelden de güzel olur", der.

-982-

Bir Daha Yeyim: Zengin bir adam, varlığını göstermek için evinde büyük bir ziyafet vermişti. Molla Nasreddin'i de çağırmişti. Molla, yemekleri çok beğenmiş ve tıka basa yemişti. Bu arada ev sahibi gelmiş ve Molla'ya sormuş: "Molla! Yemekler hoşuna gitti mi?" Molla cevap vermiş: "Doğrusu yemekler güzel. Ama ben bir kez yemekle fikir söyleyemem. Bir kez daha yedikten sonra fikrimi söyleyim."

-983-

Diriliği Ölüden Sonra İmiş: Molla Nasreddin'in çok hasis bir komşusu varmış. Varyemez biriymiş. Molla, bir çok defa ona fikir vermiş ki, her gün bir kızartılmış tavuk yesin. Ağa ise ekmeği yavan yeyip tavuğu geri çevirmiş. Molla, bunu görünce şöyle demiş: "Meğer tavuğun diriliği öldükten sonra imiş."

-984-

Kendi Çöreğini Ye: Bir gün, Molla Nasreddin yolculuğa çıkmış. Yanında da bir arkadaşı varmış. Yolda bir pınar görmüşler ve ellerini-yüzlerini yıkayıp dinlenmişler. Sonra da yiyeceklerini çıkarıp yemeğe başlamışlar. Molla'nın arkadaşı: "Gel çöreğimizi ortaklaşa yiyelim", demiş. Molla, işin içinde bir şeytanlık olduğunu sezmiş ve arkadaşına şu cevabı vermiş: "Eğer senin bir hilen yoksa kendi çöreğini kendin ye!"

-985-

Aileme İyi Bakarsınız: Bir gün, Molla Nasreddin, ziyafete çağırılmış. Yemekten sonra ortaya, çay içerken yemek için bir tepsi baklava getirilmiş. Molla, tepsinin başına çökmüş ve atıştırmaya başlamış. Meclistekiler, Molla'yı çekindirmek için: "Molla! Baklavadan çok yeme, seni öldürür", demişler. Molla bir taraftan atıştırmaya devam ederek cevap vermiş: "Ben öldükten sonra aileme mukayyet olup onlara iyi bakarsınız."

-986-

Ceviz de Ölümden Kaçıyor: Bir gün, Molla Nasreddin, pazardan ceviz almış ve evde taşla kırmaya başlamış. Kırarırken cevizlerden biri taşın altından fırlamış. Molla cevizi aramış ama bulamamış. Bunun üzerine: "Sen bir işe bak ha.. Yalnız insanlar değil, ceviz bile ölümden kaçıyor", demiş.

-987-

Niçin Tartarak Yemeyeyim? Molla Nasreddin pazardan aldığı hurmaları terazide tartarak yiyormuş. Görenlerden biri merak edip sormuş: “Molla, hurmaları neden terazide tartarak yiyorsun?”. Molla cevap vermiş: “Satıcı terazide tartıp satıyor da ben neye terazide tartıp yemeyeyim?”

-988-

Çöreği Sonra Getir: Bir gün, Annesi Molla Nasreddin’e: “Oğul, ben çöreği sofraya getireyim. Sen orda dur, kapıyı kitle”, demiş. Molla şöyle karşılık vermiş: “Ana, iyisi mi ben kapıyı kitleyeyim, sen sonra çöreği getir.”

-989-

Bulana Kadar Beklesin: Bir gün üç çocuk Molla Nasreddin’in yanına gelip: “Molla emi, bizim dört kapık[kuruş] paramız var. Üçümüz arasında bölüşemiyoruz. Bize yardım et”, demişler. Molla Nasreddin de: “O dört kapığı ikinizin arasında bölüşün. Üçüncünüz de iki kapık bulana kadar beklesin”, demiş.”

-990-

Çocuğu İncitmesin: Molla Nasreddin’in saçlarını kesen berber çok tembeldi. Saçları ıslatmadan kesdiği için çok acıttırdı. Molla bir gün oğlunu berbere, saçlarını kestirmeye götürecekmiş. Önceden eline tükürüp bununla oğlunun saçlarını oğup ıslatmaya başlamıştı. Bu durumu gören bir adam Molla’ya neden böyle yaptığını sormuş. O: “Oğlanı berbere götüreceğim. Şimdiden saçlarını ıslatıp yumuşatıyorum ki berber keserken acımasın”, demiş.

-991-

Onun Suyu Bitmezdi: Günlerden bir gün Molla Nasreddin hamama gitmişti. Orada şarkı söyleyince sesi kendisine çok hoş geldi. Hamamdan çıktıktan sonra şehir valisinin yanına gitti ve sesinin çok güzel olduğunu söyledi. Vali de şarkı söylemesini emretti. Fakat Molla, hazinesi suyla dolu bir hamam yaptırırsa söyleyeceğini bildirdi. Sonunda yarısı su dolu bir küp getirdiler ve Molla başını küpün içine sokarak şarkı söyledi. Sesi boğuk ve çok berbattı. Bunun üzerine vali, muhafızlarına, ellerini küpteki suyla ıslatıp Molla’yı dövmelerini söyledi. Su bitince dayak da bitecekti. Molla her silleyi yediğinde şükreliyordu. Dayak faslı bitince vali, Molla’ya, dayak

yerken neden şükrettiğini sordu. Molla: “Hamamın su haznesini buraya getirtmediğinize şükrediyorum. Yoksa o su bitmezdi”, demiş.

-992-

Senin Malın Olduğunu Bilemedim: Molla Nasreddin, bir gün yerde bir ayna bulur. Ne olduğunu anlamak için elinde evirip çevirip, bakarken birden kendi suretini aynada görür. Aynayı hemen yere koyar ve: “Bağışla, senin malın olduğunu bilemedim”, der.

-993-

Zerre Kadar Akıl Varsa: İki kişi yolda sohbet ede ede gelirmiş. Bunlardan biri ellerini göğe kaldırmış ve: “Ey Allahım! Bana bin tane koyun ver”, demiş. Yanındaki de ellerini kaldırıp: “Allahım bana da bin tane kurt ver, bunun koyunlarını parçalasın”, demiş. Bunlar aralarında kavgaya tutuşmuşlar. O sırada Molla Nasreddin de yanlarına gelmiş. Neden kavga ettiklerini sormuş. Anlatmışlar. Bunun üzerine Molla, eşeğinin üzerindeki yoğurt tuluğunu elindeki bıçakla deşmiş ve onlara göstererek: “Bu tuluk gibi benim karnım deşilsin, eğer sizde zerre kadar akıl varsa”, demiş.

-994-

Hiçbir Şey Götüremeyecek: Bir gün, Molla Nasreddin’ni şehirdeki en yakın dostlarından biri ona misafir gelir. Misafir evin avlusuna girince eşeğini döğmeye başlamış. Bir taraftan da: “Melun eşek. Sana un yükledim getirmedi, buğday yükledim, şıllag attın, yağ küplerini kırdın. Beni dostumun yanında mahcup ettin”, diyormuş. Söylenenleri duyan Molla Nasreddin: “Aziz dost. Boş yere eşeği döğme. Ben bunları iyi tanırım. Şehirden hiçbir şey getirmediği gibi buradan da hiçbir şey götürmeyecek”, demiş.

-995-

Altmış Dokuzunu da Yiyeceğim: Bir vaız mescitte vaazederken: “Her kim aşura günü öğleye kadar oruç tutsa, tuttuğu oruç yetmiş oruçlug ayına (Ramazan) eşittir” demiş. Molla Nasreddin bu sözü işittikten sonra aşura günü öğleye kadar oruç tutmuş. Ramazanda ise oruç tutmamaya başlamış. Birisi neden oruç tutmadığını sorunca o: “İşitmedin mi vaız ne dedi? Aşure günü öğleye kadar oruç tutan, yetmiş Ramazan oruç tutmuş gibidir, demedi mi? Bu durumda birinci yıldır. Daha altmış

dokuz yıl oruç tutmama gerek kalmadı”, demiş.

-996-

Ayağından Haberim Olmayacak: Bir gün, bir hoca, bir mecliste sohbet ederken: “Bu gece iki rekât namaz kılana Allah, başı şarkta, ayakları garpta bir huri verir” demiş. Bu mecliste olan Molla Nasreddin, ayağa kalkar ve: “Aziz hoca, ben iki rekât namaz kılarım. Amma o dediğin huri bana lâzım değil. Nasıl deyim başı benim kucağımda ama ayağından haberim olmayacak...”

-997-

Azlar Kolay Sayılır: Bir mecliste Molla Nasreddin’e, şehirde kaç deli olduğunu sormuşlar. Şöyle cevap vermiş: “Siz akıllıları sorun. Onların sayısı azdır. Daha kolay sayılır.”

-998-

Böyle Ev Yapmak İstiyorum: Molla Nasreddin, bir gün bir evin yanından geçerken burnuna pilav kokusu gelir. Durur, selâmsız-sabahsız eve dalar, oturur. Bir süre bekler. Bakar, pilavdan eser yok. Dışarıya çıkar ve evin çevresinde dolanmaya başlar. Ev sahibi Molla’ya, ne yaptığını sorunca o: “Bu ev mukaddes bir eve benziyor. Çevresinde dolaşıp tavaf ediyorum”, der. Sonra da adımları ile evin çevresini ölçmeye başlar. Ev sahibi tekrar, ne yaptığını sorunca da Molla: “Çöreği, pilavı olmayan evi yapmak çok kolaydır. Ölçüsünü alıp ben de böyle bir ev yapmak istiyorum”, der.

-999-

İstedğim Kadar Sövdüm: Molla Nasreddin bir gün, bir elinde kılıç, bir elinde mızrak ve beline de bir gürz asarak ata binip sefere çıkmış. Yolda, elinde bir çubuk olan bir adama rastlamış. Adam, Molla’yı korkutup silâhlarını elinden almış. Molla, geri döndüğünde yolda bir tanıdığa rastlamış ve ona durumu anlatmış. Adam: “Molla, senin elinde bu kadar silâh varken eli çubuklu bir adam seni nasıl soydu?” diye sormuş. Molla cevap vermiş: “Onu döğmek istedim ama ellerim boş değildi. Birinde kılıç öbüründe de mızrak vardı. Ama ben de ondan öyle intikam aldım ki haberi bile olmadı.” Adam: “Nasıl intikam aldın?” deyince o: “O iyice uzaklaştıktan sonra ona sövdüm durdum”, demiş.

-1000-

Ben Yalancıym: Bir gü, Molla Nasreddin, herkese veli olduğunu ilân etmiş. İstenilen mucizeleri de gösterebileceğini söylemiş. Dinleyenler, hangi mucizeyi gösterebileceğini sorunca o: “Ben, kimin içinden ne geçtiğini bilirim”, demiş. Onlar da: “Öyleyse şimdi bizim içimizden geçeni bil”, demişler. Bunun üzerine Molla: “Sizin içinizden, benim veli olmadığım, bir yalancı olduğum geçiyor”, demiş.

-1001-

Buğdayımı Neye Yere Dökersin? : Molla Nasreddin bir gün değirmene, öğütmeye buğday götürüyormuş. Yolda kendi kendine, şu çuvaldaki buğday altın olsa, diye söylenirken birden çuval delinmiş ve içindeki buğdaylar yola dökülmüş. Bunu gören Molla, yüzünü göğe çevirip: “Çuvalımı altın doldurmadın, buğdayımı niye yere dökersin?”, demiş.

-1002-

Cenneti Kabul Eylemez: Bir soğuk kış günü bir mecliste kıyametten, cennetten. cehennemden konuşuluyordu. Konuşanlar, cenneti övüp, cehennemi kötülüyorlardı. Bu sırada da Molla Nasreddin dışarıdan gelip, evin ortasındaki mangalın yanına oturur ve üşümüş ellerini mangalda ısıtmaya çalışır. Mecliste olanlar cenneti övmeyi sürdürürler. Bu arada Molla: “Çabuk karar vermeyin. Eğer kıyamet kışın koparsa bir kişi bile cehennemi bırakıp cennete gitmez”, der.

-1003-

Sırrımı Demedim: Bir gün Molla Nasreddin'e sormuşlar: “Molla! Şeherinizde sır saklayan adam var mı?” Molla: “Ben şimdiye kadar kimseye, evin ortasını kazıp oraya bir küp altın gömdüğümü söylemedim”, demiş.

-1004-

Bu Taşı Tartsan Çok İyi Olur: Molla Nasreddin, bir gün tarlasını sürerken top-rağa gömülmüş külçe altın bulmuş. Bu altını şehir valisine vermek için önce eve gelmiş ve yemeğe oturmuş. Karısı, neden tarladan erken döndüğünü sorunca da tatminkâr cevap alamamış ve şüphelenmiş. Molla'nın heybesini karıştırınca külçe altını bulmuş ve almış. Yerine de bir taş koymuş. Molla yemeğini yedikten sonra valinin yanına gitmiş ve kendisine çok önemli bir şey göstereceğini söyleyerek vali'nin ve misafirlerinin önünde heybenin ağzını aşağı çevirmiş. Bir de ne görsün?

Heybeden bir taş düşmüş. Molla, hemen olayı kavramış ve valiye: “Tartılarımızın doğru olması için bu taşı hükümetin çeki taşları ile tartıp ne ne kadar olduğunu bize bildirirseniz çok memnun oluruz”, demiş.

-1005-

Su İle Gelen Su İle Gider: Molla Nasreddin’in komşusu bir sütçü varmış. Süte su katarmış. Molla ona ne kadar nasihat eylese o gene bildiğinden şaşmazmış. Bir gün büyük bir sel olmuş ve sütçünün bütün koyunları sele kapılıp gitmiş. Sütçü çok üzülmüş. Bağrını döğmüş. Molla Nasreddin, sütçüyü görmüş ve üzüntüsünün nedenini sormuş. Sütçü: “Bütün koyunlarımı sel götürdü”, deyince, Molla, ona şöyle demiş: “Bunun için üzülmeye değmez. Duymadın mı? Su ile gelen, sonunda su ile gider, demişler.”

-1006-

Adaletinizden Sözediyordum: Günlerden bir gün, Timurlenk bir ziyafet vermişti. Molla Nasreddin’i de çağırmıştı. Molla, ziyafette yanındaki adamla derin bir soh-bete dalmıştı. Timur, onu utandırmak için yanına gelmiş ve: “Kimbilir gene ne yalanlar anlatıyorsun?” diye Molla’ya takılmış. Molla da: “N’eyleyim. Kible-i Alem sağolsun. Sizin adaletinizden sözediyordum”, demiş.

-1007-

Ne Zaman Hırsızlık Yapsınlar? Rivayet ederler ki, Molla Nasreddin, yaşadığı şehre vali tayin edilir. Vali olduğunda yürürlükteki yasaya göre, gündüz hırsızlık edenler hapse atılmış, gece hırsızlık yapanlar ise serbest bırakılmış. Günlerden bir gün, Molla, serbest bıraktığı bir hırsız yüzünden Timurlenk’e şikâyet edildi. Timur bir emir göndererek gece hırsızlık yapanların da yakalanıp hapse atılmalarını istiyordu. Bu kez Molla gündüz hırsızlık yapanları hapisten çıkarmış, gece hırsızlık yapanları hapse atmış. Bunu duyan Timur, Molla’yı çağırıp ona kızmış. Bunun üzerine Molla, Timur’a: “Kurbanın olayım. Bu adaletsizliktir. Bu zavallılar, gece hırsızlık yapamayacak, gündüz hırsızlık yapamayacak da ne zaman hırsızlık yapacaklar?” demiş.

-1008-

Sonra Baş Üstüne: Bir gün Timurlenk Molla Nasreddin’e sorar: “De bakayım.

Beni ne kadar seversin?” Molla: “Ben Molla Nasreddin, sen kible-i alem Timur. Ben seni çok severim”, der. Timur: “Benim için ölüme gider misin?” diye sorunca, Molla: “Ben gitmesem de cellatların yardım ederler”, der. Timur: “Meselâ, ben emredersem sen denize atlar mısın?” der. Molla bu sözü işidince kalkıp yola vurur. Timur, nereye gittiğini sorunca da: “Kible-i alem sağ olsun! Senin için denize atlayıp boğulmak benim için şereftir. Ancak izin ver de önce gidip bir yüzme öğreneyim”, der.

-1009-

Timur’un Münecimi: Günlerden bir gün, Timurlenk, Molla Nasreddin’le ava gider. Yolda hava kararır. Timur, Molla’ya yağmur yağıp yağmayacağını sorar. Molla, bilemeyeceğini söyleyince de: “Şu gelen çobana sor, o bilir”, der. Molla, çobana sorar. Çoban, katırının kuyruğunu tutar, iki yana sallar ve Molla’ya: “Yağış yok”, der. Molla gördüklerini aynen Timur’a anlatır. Timur da yağmur yağmayacağına inanır. Derken aradan biraz zaman geçer. Öyle bir yağmur başlar ki ucundan tut göğe çık. Timur ıslanır. Kızar ve Molla’ya, bağırır. Molla da: “Bir hükümdarın münecimi çoban, hava ölçeri de katırın kuyruğu olursa senin gibi sırlı sıklam ıslanır”, der.

-1010-

Altın Bulana Kadar Kazacağım: Derler ki, Molla Nasreddin’in, Timur’un yanında bulunduğu günlerden birinde şöyle bir olay olmuş. Zengin adamın biri, komşusunun bahçesini elinden almak istiyormuş. Adam vermeyince de, kadı-lara, devlet görevlilerine rüşvet vererek bir düzenbazlık yapmış. Güya rüyasında, komşusunun babasının kendi babasına yüz altın borcu olduğunu görmüş ve parayı almak için komşusunu mahkemeye vermiş. Kadı da, adamdan, ya borcu ödemesini ya da bahçeyi vermesini istemiş ve bahçeyi alıp zengin adama vermiş. Zavallı bahçe sahibi nereye gitmişse söz dinletememiş ve sonunda Molla Nasreddin’e gelip durumu anlatmış. Molla, ona, sabah erkenden sarayın önünde ol demiş. Ertesi gün Molla da eline bir kazma alıp sarayın önüne gelmiş. Sarayın duvarının dibini kazımaya başlamış. Görevliler, Timur’a haber vermişler. Timur gelmiş ve Molla’ya ne yaptığını sormuş. Molla da: “Rüyamda gördüm ki benim dedem buraya yedi küp altın gömdü. Onları çıkarmak için kazarın. Siz de gelin kazın. Altınları paylaşırız”, demiş. Timur bu sözleri duyunca: “Hiç rüyaya göre yer kazılır mı?” diye sormuş. Bunun üzerine Molla, zavallı fakir adamın başına gelenleri anlatmış ve: “Bu adamın bahçesini kendisine verin. Yoksa altın bulana kadar burayı kazacağım”, demiş.

-1011-

Padişahlık Arzusu: Timurlenk, bir gün, Molla Nasreddin'e, padişah olmayı isteyip istemediğini sormuş. Molla: "Allah göstermesin!" demiş. Timur: "Niye?" diye sorunca da Molla: "Ben ömrümde bir- iki padişahın ölümünü gördüm. İnşallah, hele bir-ikisini daha yola salacağım. Ama bu padişahlardan hiç birisi benim ölümümü göremeyecek", demiş.

-1012-

Fakir Çoktur: Timurlenk, bir gün sohbet sırasında Molla Nasreddin'e, cennet mi yoksa cehennem mi daha büyüktür, diye sormuş. Molla: "Kıble-i alem, cennet büyüktür", demiş. Timur: "Neden bildin?" diye sorunca da: "Çünkü, fakir zenginden çoktur. Eğer cennet hakkında söylenenler doğruysa, zenginler bu dünyada öyle işler yapıyorlar ki onlardan bir kişinin bile cennete gireceğini sanmam", demiş.

-1013-

Yalan Söylüyorlar: Timurlenk'e, Molla Nasreddin'in kendisi hakkında ötede beride lâf ettiğini söylemişler. Timur, Molla'yı çağırması ve ona: "Bu nedir? Yoksa başın gövdeneye ağır mı geliyor? Benim zulüm-kârlığım hakkında her yerde konuştuğunu söylüyorlar", demiş. Molla: "Kıble-i alem sağ olsun! Sen bilirsin ki; ben, yeni, kimsenin işitmediği, bilmediği, duymadığı şeyleri söylerim. Acaip şeyleri anlatırım. Senin zulüm-kârlığın ise herkes tarafından bilinir. Bunda ne yenilik ne gariplik vardır. Sana benim hakkımda yalan söylediler", demiş.

-1014-

Timur'un Sorusu: Timurlenk, bir gün Molla Nasreddin'e: "Molla, sana bir soru soracağım, de bakayım: O nedir ki bu dünyada ne yetişti, ne yetişir ne de yetişecek?" Molla cevap verir: "Bizi çalıştırdığında verdiğin maaştır."

-1015-

Sadece Timurlenk'sin: Günlerden bir gün, Timurlenk, Molla Nasreddin'e: "Molla, bugün keyfim yerinde. Sana bir şey bağışlamak istiyorum. Ama ne bağışlayayım ki hoşuna gitsin?" demiş. Molla: "Kıble-i alem sağ olsun! Sen ne bağışlarsan benim hoşuma gider", diye cevap vermiş. Timur: "İstersen ben bir bir sayayım sen bunlardan birini seç. Ya on altın, ya bir at, ya bir sürü koyun ya da bir bağ. Hangisini istersin?" diye sorunca da, Molla: "Eğer ben on altını cebime koyup, ata binip,

koyunları önüme katıp başa gitsem adaletli şah olduğumu ispat etmiş olursun,” demiş. Bunun üzerine Timur: “İştahın kötü değil. Ya hiç birisini vermezsem? Molla: “O zaman da sadece Timurlenk’sin”, demiş.

-1016-

Akıllı Padişah Göndersinler: Derler ki, Timurlenk’in hakimiyeti yıllarında, bir şehrin ahalisi ayaklanır ve valiyi zindana atıp şehri ele geçirir. Timur, çok kızar, şehre saldırır ama başarı elde edemez. Vezirine bir mektup yazıp savaşçılar ister. O toplantıda bulunan Molla Nasreddin’e de, vezirden daha ne isteyelim, diye sorar. Molla: “Bu şehri idare altına almak için savaşçı işe yaramaz. Sen vezirden bir de akıllı padişah iste”, der.

-1017-

Sanki Padişahı İstiyor: Derler ki, Molla Nasreddin uzun süre Timurlenk’in sarayında kalmıştı. Günlerden bir gün, Timur, saraydan uzakta iken oraya bir elçi gelir. Vezir elçiyi güzel ağırlar. Timur gelince, Molla Nasreddin elçiyle konuşmak üzere gönderilir. Fakat Molla elçiyle işaretle de olsa anlaşamaz. Sonunda elçi ellerini boynuz gibi yapar ve öküz gibi böğürür. Vezir, Molla’yı çağırır ve elçinin ne anlattığını sorar. Molla, vezir’e, elçiyle anlaşamadığını söyler ve ekler: “Fakat sonunda öyle bir işaret yaptı, öyle bir ses çıkardı ki, anladığıma göre, ya veziri ya da padişah hazretlerini istiyor”, demiş.

-1018-

Hediye İncir: Molla Nasreddin’in bahçesinde bir incir ağacı vardı. Bir yıl incir ağacı bol meyva verir. Molla da incirlerden Timurlenk’e götürmek ister. Bir seleye incir doldurur ve saraya gider. Saray muhafızları Molla’yı içeri bırakmazlar. İnciri Timurlenk’e kendileri götürürler. Bu arada askerler saraya esirler getirirler. Esirleri sayarlar ki bir eksik. Ne yapsınlar? Orada bulunan Molla’yı esirlere katıp zindana götürüp hapsederler. Günlerden bir gün, Timurlenk, zindanları dolaşırken, Molla Nasreddin’i görür ve burada ne aradığını sorar. Molla, başından geçenleri Timur’a anlatır. Timur, derhal Molla’nın serbest bırakılmasını ister. Sonra da Molla’ya, incirlerinin çok lezzetli olduğunu, onların karşılığında kendisinden bir şey istemesini söyler. Molla: “Kible-i alem sağ olsun! Ben o incirler için öyle vartalar atlattım ki mükâfat istemeğe yüzüm tutmuyor. Yalnız sizden bir ricam olacak. Emredin de bana keskin bir balta getirsinler”, der. Timur, Molla’ya, baltayı ne yapacağını

sorunca o şu cevabı verir: “Elimden sadece bir şey gelir. Gidip o incir ağacını dibinden keseceğim.”

-1019-

Uğursuz Olan Kim? Molla Nasreddin’in Timurlenk’le ilk tanışmalarını şöyle de anlatırlar. Günlerden bir gün Timur, ava giderken yolda Molla Nasreddin’e rastlamış. Yanındakilere: “Bu adamın uğursuz bir suratı var. Ona rastladık işimiz yolunda gitmeyecek. Atın onu zindana”, der. Molla’yı yakalayıp zindana atarlar. Tahmininin aksine o gün Timur’un işi yolunda gider. İyi bir av yapar. Dönünce de Molla’nın zindandan çıkarılmasını emreder. Molla’yı zindandan çıkarıp huzura getirirler. Timur, Molla’ya: “Seni uğursuz sandım ama aksine bize uğur getirdin. Seni azat ediyorum”, deyince Molla şöyle der: “Hiçbir günâhım yokken beni zindana attınız ve şimdi de azat ediyorsunuz. Size yalnız bir sualim var. Sabahleyin beni uğursuz zannedip cezalandırdınız. Bütün gün zindanda aç yattım. Çoluk çocuk da evde açtır. Siz ise, beni gördükten sonra çok bereketli bir av yaptınız. Şimdi söyleyin. Uğursuz olan kim?”

-1020-

Asıl Evin Burasıdır, Sarayda Misafirsin: Günlerden bir gün, Timurlenk, Molla Nasreddin’e, bir sele şeftali vermiş ve kendi gerçek evine götürmesini istemiş. Molla, şeftalileri almış, doğru mezarlığa gitmiş ve bir mezar taşının yanına koymuş. Timur, akşam sarayına gelip şeftali isteyince, bulamamış ve çok kızmış. Molla’yı çağırıp, şeftalileri ne yaptığını sormuş. Molla da, şeftalileri hakiki evine götürdüğünü söylemiş ve Timur’a kendisiyle gelmesini rica etmiş. Onu mezarlığa götürmüş ve şeftalileri ona göstermiş ve: “İşte şeftaliler! Sen onları hakiki evine götürmemi istemiştin. Sen bu dünyada ebedi kalmayacaksın. Saray ve ihtişam geçicidir. Hakiki evin burasıdır”, demiş.

-1021-

Karga Adama Benzer: Bir gün, Timurlenk, Molla Nasreddin’i ava davet eder. Molla da elinde bir karga ile çıkagelir. Timur bunu görünce: “Ay Molla! Bu kargayla mı ava gitmek istiyorsun?” diye sorar. Molla: “Evet,” deyince, Timur: “Karga av yapamaz”, der. Bunun üzerine Molla da: “Karga en iyisinden av yapar. Ben öyle kargalar tanırım ki kızılkuştan daha iyi av yaparlar. Hem de adama benzerler”, deyip, saray adamlarını göstermiş: “Bir dön etrafına bak.”

-1022-

Göge Neden Tırmanırsın? Molla Nasreddin'in Timurlenk'le ilk görüşmesi hakkında şöyle bir rivayet de vardır: Timur Molla'yı saraya çağırır. Molla, gelir, içeriye girer, görür ki oda insan doludur amma herkes yerde oturmuştur. Yalnızca Timur yüksek bir tahtın üstünde oturmaktadır. Hoca selâm verir: "Selâmun aleyküm ya Tanrı!" der. Timur: "Ben Tanrı değilim ay kişi, ben..." derken, Molla araya girer: "Sana kurban olayım, ya Cebrail!" der. Timur: "A kişi ! Ne söylersin. Ben niye Cebrail olayım?" deyince, Molla: "Ne Tanrıydın, ne de melek! İn, adamların içinde adam gibi otur. Neden göge tırmanırsın?" der.

-1023-

Sakalını Kullanmak: Herkes gibi Molla Nasreddin'in de bir alışkanlığı vardı. Sakalını sık sık tarardı. Bir gün Timurlenk, Molla'ya takılmak istemiş ve: "Molla, bundan böyle sakalını taramayacaksın. Taradığımı görürsem, sakalını ve kolunu kestiririm", demiş. Molla, Timur'un ne kadar insafsız olduğunu bildiği için sakalını taramayı bıraktı. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra, Timur, Molla'ya: "Molla, ben neyleyim ki halk benim adaletli olduğuma inansın?" diye sormuş. Molla: "Kible-i alem! İnsanların sakallarını kullanmalarına izin ver", demiş.

-1024-

Timur ve Molla Nasreddin'in Oğlu: Derler ki, günlerden bir gün Timurlenk, Molla Nasreddin'in oğlunu saraya çağırmişti. Çocuk saraya, Timur'un huzuruna geldi. Timur ne görse, çocuk hık demiş Molla'nın burnundan düşmüş. Ona o kadar benziyor. Timur, düşünmüş. Acaba çocuğun sözü sohbeti de Molla gibi mi, diye. Ve çıkarıp çocuğa bir altın uzatmış. Çocuk altını almamış ve eliyle itmiş. Timur, neden almadığını sorunca: "Anamdan korkarım. Bana, sokakta, tanımadığım kişilerden para almamamı tenbih eyledi", demiş. Timur: "Ay sağol, ancak ben ananın dediği kişilerden değilim. Ben padişahım", deyince, çocuk: "Ben padişah olduğunuzu görüyorum. Fakat, anam buna inanmaz", demiş. Timur: "Neden inanmaz?" diye sorunca, Molla'nın oğlu şu cevabı vermiş: "İnanmaz. Çünkü padişah insana bir pul değil, çok pul verir."

-1025-

Özrü Kabahatinden Büyük: Bir gün, Timurlenk, Molla Nasreddin'e sorar. "Molla. Özrü kabahatinden büyük ne demektir?" Molla anlatır ama Timur bir türlü anlamaz.

Bunun üzerine Molla, Timur'un buduna bir çimdik atar. Timur, birden Celâllenir, Molla'ya bağıır. Molla da: "Özür dilerim kible-i alem, sizi benim hanım sandım", de-yince, Timur, daha da Celâllenir Molla: "İşte, özrü kabahatinden büyüktür", der.

-1026-

Deveden de Büyük Olmaz: Bir mecliste, Timurlenk'in ne kadar büyük olduğu konuşuluyormuş. Herkes onun büyüklüğünden söz etmiş. Sonunda şehrin valisi: "Timur bu dünyadan gelmiş geçmişlerin en büyüğüdür", deyince, Molla Nasreddin söze karışmış: "O kadar da çabuk karar vermeyin. Ne kadar büyük olsa, deveden büyük olmaz", demiş.

-1027-

Müneccimlik: Günün birinde, Timurlenk, Molla Nasreddin'e müneccimlik yapıp yapamayacağını sormuş. Molla: "Yaparım ama avratla birlikte", demiş. Timur, nedenini sorunca da anlatmış: "Ta eskiden beri benim sözümle karımın sözü bir birine tersdir. Ben, yarın yağmur yağacak, desem, o, yağmayacak, der. Ben, bu yıl mahsül çok olacak, desem, o, az olacak, der. Eğer ikimizi birden müneccimliğe alırsanız, birimizden birimizin dediği mutlaka doğru çıkacaktır."

-1028-

Valinin En Güzel Elbisesi: Bir gün, şehrin valisi, Molla Nasreddin'i çağırıp: "Molla işittim ki sen her yerde ileri geri konuşuyorsun. Eğer yarına kadar bir şiir yazıp yarın toplandığımızda okursan seni bağışlarım", demiş. Molla, şair olmadığını söylediye de vali ısrar etmiş. Valinin, kendisini utandırmak istediğini anlayan Molla, o gece öl-çüsüz, uyaksız bir şiir yazmış ve ertesi gün toplantıya gitmiş. Toplantıda herkes şiirini okumuş. Vali okuyanlara şiirlerinin güzelliği ölçüsünde giysiler armağan etmiş. Sıra Molla Nasreddin'e gelmiş. O da şiirini okumuş ama şiir hiç beğenilmemiş. Vali alay ederek: "Molla, senin şiirin en iyisi idi. Sana şiirine uygun bir armağan vereceğem", demiş ve hizmetçiye, Molla'ya bir eşek palanı getirmesini söylemiş. Molla, palanı alınca valiye şöyle demiş: "Sayın Vali. Benim şiirim iyi olduğunu söylemenize inandım. İyi olmasaydı en güzel elbisenizi bana verir miydiniz?"

-1029-

Eşegin ve Sizin Hepinizin Derdini Çekiyorum: Şehrin valisi, Molla Nasreddin'i

hiç sevmez, her fırsatta ona hakaret etmek, utandırmak istermiş. Fakat her seferinde Molla onu alt eder, utandırır. Bir gün, Molla'nın eşeği ölmüş. Molla çok üzül-müş. Vali, bu durumu fırsat bilip Molla'yı huzuruna çağır-mış. Güya teselli için: "Canın gibi sevdiğin eşeğinin öldüğünü söylüyorlar. Bizim gibi dostlara niye haber vermezsin?" demiş. Molla, valinin kendisini üz-mek amacıyla çağır-dığını anlamış ve: "Haklısınız Vali Aga, o eşeği çok severdim. O bana hem eşek, hem at, hem de sizden iyi olmasın, güzel bir dost idi. Yazık, birden bire hastalandı, ömrünü size ba-ğışladı", cevabını vermiş. Vali, Molla'nın, gene kendisini alt ettiğini anlayınca, onu çağır-dığına pişman olmuş, Molla'ya: "Çok da düşünme. Dünyanın vefası budur. Hepimiz o yolun yolcusuyuz. Ne yapabiliriz ki?" deyince, Molla: "Siz sağ olu-r. Ancak ben yalnızca eşeğin derdini çekmiyorum ki. Bilirim, siz hepiniz o yolun yolcususunuz. Hepinizin derdini birden çekiyorum", demiş.

-1030-

Kadının Kulağına de: Günlerden bir gün, bir adam, karısının yanında bir yabancı adamı tutmuş. Yabancı, deliliğe vurup, kadını kardeşi olduğunu söylemiş. Mahkeme-yeye, kadının yanına varmışlar. Ev sahibi durumu anlatmış ve olayı gören bir kom-şu kadını şahit göstermiş. Hakim, şahide sorular sormuş ama şahit hiç konuşmamış. Hakim, neden konuşmadığını sorunca da: "Benim gördüğüm şeyler öyle toplumda anlatılmaz, edebsiz şeylerdir", deyince, orada bulunan Molla Nasreddin söze ka-rışmış ve şahide: "Doğrudur, edebsiz sözler toplumda söylenmez. Sen onları ka-zefendinin kulağına söyle", demiş.

-1031-

Civcivlerin Konuştu: Şehrin mollaları, Molla Nasreddin'i Timurlenk'e şikâyet et-mişler. Molla da işin sonunun kötü olacağını düşünmüş ve Timur'un vezirine, ken-disinden yana olması için, civcivleriyle bir tavuk hediye götürüp vermiş. Derken Timur, Molla Nasreddin'i ve şikâyetçileri çağırıp dinlemiş. Vezir, Timur'un kulağına bir şeyler söyledikten sonra Timur Molla'ya dönmüş ve: "Suçsuz olduğun konusuna bir şey söyleyecek misin?" diye sorunca, Molla: "Şah sağ olsun! Benim konuşma-ma gerek yok. Tavuğum ve civcivlerim benim lehime yeteri kadar konuştular", demiş

-1032-

Sen Her Gün Buradasın: Molla Nasreddin, birisiyle kavga etmiş ve valinin kar-sısına çıkarılmış. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Molla'yı başka bir nedenle

gene valinin huzuruna getirmişler. Vali ona: “Molla! İkinci kez bu divanhaneye getirildin”, deyince, Molla: “Buraya gelmenin ne özelliği var?” diye sormuş. Vali: “Bilmez misin ki doğru- dürüst insanlar buraya gelmezler?” demiş. Molla da bu sözler üzerine: “Ben ömrümde vur-tut iki kez buraya geldim. Sen ise her gün buradasın”, demiş.

-1033-

Terletmek İçin: Molla Nasreddin’in çok cimri bir tanıdığı varmış. Bir gün, cimri tanıdığıının karısı Molla’ya gelmiş ve: “Molla! Benim eşim üç gündür hasta. Şöyle bir terleyip açılması için bir derman eyle”, diye yalvarınca, Molla: “Ben senin kocanı iyi tanırım. Para kesesini eline al ve onun gözünün önünde harcamaya başla. Bak, ol saatte nasıl terleyecek!”

-1034-

Eşek Kellesi: Molla Nasreddin, pazarda geze geze bir sarraf dükkânının önüne gelmiş. Vitrindeki mücevherlere bakıyormuş. Bu arada sarraf, Molla’yı alaya almak için sormuş: “Neye bakıyorsun?” Molla cevap vermiş: “Bu altınlara, cevahlara bakıyorum. Burası sanki sarraf dükkânı.” Sarraf, alaylı alaylı: “Yok. Senin gözlerin iyi görmüyor. Burası kelleci dükkânıdır. Burada eşek kellesi satılır”, deyince, Molla: “Öyle görülüyor ki, alış-verişiniz çok iyi gidiyor”, diye karşılık vermiş. Sarraf merakla sormuş: “Nereden bildin?”. Molla, sarrafın başını işaret ederek cevap vermiş: “Bakıyorum, bu kocaman dükkânda vur-tut bir tane kelle kalmış.”

-1035-

Bırak Bana Zarar Versin: Molla Nasreddin, ilk kez bir büyük şehre gider. Şehirde gezerken bir dükkânının önüne gelir. Bakar ki dükkânda, elma, armut, kiraz, badem, leblebi gibi bir sürü yiyecekler var. Dükkân sahibi de içeride oturur. Molla, adamın bu çeşitli yiyeceklerden yemediğini görünce, herhalde kördür ve bu yiyecekleri görmüyor diye düşünür. Dükkâna girer ve adamın gözlerine iki parmağını uzatır. Adam Molla’ya: “Ne yapıyorsun? Gözümü çıkartacaksın”, deyince, Molla: “Sen kör müsün?” diye sorar. Dükkâncı: “Niye kör olayım?” der. Molla da: “Madem kör değilsin, neden bu kadar yiyecekten yemezsin?” diye sorar. Adam cevap verir: “Neden kendime zarar vereyim?” Bu sözler üzerine Molla, leblebilere uzanır, bir avuç alır ve yemeğe başlar. Dükkâncı, Molla’ya, ne yaptığını sorunca, o: “Sana ne? Bırak bana zarar versin”, der.

-1036-

Beş Paranın Hükümü: Molla Nasreddin, gençliğinde bir arkadaşı ile alış-veriş yapmak için anlaşır. Bir küp süt alıp satarlar. Kazandıkları parayla da bir küp hoşaf alırlar. Beş para artar. Molla Nasreddin yaşça büyük olduğu için beş parayı cebine kor. Yolda giderlerken, Molla Nasreddin, arkadaşına, biraz hoşaf içmek istediğimi söyler. Arkadaşı da: “Hoşaf ortaktır. Bir bardağı beş para olur. Eğer beş para verirsen bir bardak içersin”, der. Molla cebindeki beş parayı verir ve bir bardak hoşaf içer. Biraz sonra, arkadaşısı hoşaf içmek ister ve Molla’dan aldığı beş parayı ona vererek bir bardak hoşaf içer. Bu iş böyle devam eder ve her ikisi de satış yerine geldiklerinde küpte hoşaf kalmaz. Sadece ceplerinde beş para vardır.

-1037-

Hem Kâhyayım Hem Ağa: Molla Nasreddin’in zengin ama cimri bir komşusu varmış. Bir gün, Molla’nın ona bir işi düşmüş, kapısına gelmiş. Komşusu onu pencereden görmüş ve kâhyasına, evde olmadığını söylemesi yolunda tenbihte bulunmuş. Kâhya, Molla’ya, ağasının evde olmadığını, söyleyince, Molla gerçeği bildiği halde, bir şey söylememiş ve geri dönmüş. Kendi kendine, gün gelir demir kapının da tahta kapıya işi düşer, diyerek evine gelmiş. Günler geçmiş, haftalar dolanmış. ağanın da Molla’ya bir işi düşmüş. Molla’nın kapısına gelmiş ve kapıyı çalmış. Onun geldiğini gören Molla, kapının arkasına saklanmış. Kapı çalınınca bulunduğu yerden: “Ben evde yokum”, diye bağırılmış. Ağa: “Molla, komşulukta böyle şeyler iyi değil”, deyince, Molla: “Ay komşu! Bu dünya gör-götür dünyasıdır. Bir süre önce ben de seni aramıştım. Ama sen kâhyana, ağa evde yoktur, dedirtmiştin. Ancak ben, senin gibi zengin değilim. Kâhyam yok. Onun için evde olmadığımı bizzat kendim söyledim. Yani ben hem kendimin kâhyasıyım hem de ağa”, demiş.

-1038-

Sabah Gel: Molla Nasreddin’in bir tüccara biraz borcu varmış. Tüccar, ne zaman alacağını istese, Molla, ona, yarın sabah gel, dermiş. Bir gün Molla evde yokken tüccar alacağını istemek için gelmiş. Molla’nın oğlu, tüccara, babasının evde olmadığını, fakat evin önündeki kara taş çiçek açınca babasının borcunu ödeyeceğini söylemiş. Tüccar kızmış ve söylene söylene gitmiş. Molla Nasreddin eve döndüğünde oğlu, olanı biteni kendisine anlatmış. Bunun üzerine Molla, oğluna: “Böyle net cevap vermemelisin. Ya taş çiçek açarsa? O zaman biz bu adamın parasını nasıl ödeyeceğiz. Sen böyle durumlarda daima, yarın sabah öderiz, demelisin. Her günün bir sabahı vardır. Yarınlar hiç bitmez”, demiş.

-1039-

Bu Fiyata Hergün Gelip Yemek Yiyeyim: Molla Nasreddin, pazarda dolaşırken çok acıdır. Fakat cebinde hiç parası yoktur. Bir aşçı dükkânına girer ve bir tabak pilav ister, yer. Doymaz bir tabak daha ister. Yedikten sonra kalkıp kapiya yönelir. Aşçı, Molla'nın yolunu keser ve yemek parasını ister. Molla, parası olmadığını söyler. Aşçı sonunda Molla'ya bir sille vurur ve: "Hadi şimdi git!" der. Molla dükkândan çıktıktan biraz sonra tekrar geriye döner ve dükkâna girer. Aşçıya: "Kardeş, bu fiyata ben burada her gün pilav yiyebilir miyim?" diye sorar.

-1040-

İncir Reçeli: Günlerden bir gün, zenginlerden biri, Molla Nasreddin'i evine, yemeğe çağırır. Molla gider. Yemekler yenirken börek getirilir ortaya. Molla: "Bu böreğin üzerine biraz incir reçeli güzel olur", deyince ev sahibi uşağını çağırır ve gidip incir reçeli getirmesini söyler. Uşak gider ama bir türlü dönmez. Yemek biter, sofraya kaldırılır. Ev sahibi, Molla Nasreddin'e, Hafız'dan bir gazel okumasını söyler. Molla okur. Fakat gazelin en güzel yerini atlar. Bunun üzerine ev sahibi, Molla'ya: "Molla! Gazelin en güzel beyitlerini neden atladın?" diye sorar. Hoca da: "Sizin evinizde unutmak adet oldu. O yüzden ben de o beyitleri unuttum. Senin uşak da incir reçelini unutmuştu. Eğer reçeli getirirse ben de gazelin diğer beyitlerini hatırlarım", der.

-1041-

Ana Yüreği: Günlerden bir gün, iki kadın, kadıya şikâyete gelmişler. Anlattıklarına göre, bir göl kenarında, çamaşır yıkarken çocukları da yanlarında imiş. Çocuklardan biri göle düşüp boğulmuş. Kalan çocuk üzerine, anlayamamışlar, kavga etmişler ve kadıya gelmişler. Kadı, meseleyi çözemeyince Molla Nasreddin'i çağırılmış. Molla gelmiş ve kadınları dikkatle dinlemiş. Sonra da: "Siz ikiniz de yalan söylüyorsunuz. Siz bu çocuğu çaldınız. Çalınan mal eşit olarak bölündüğü için biz de bu çocuğu ikiye bölerek size paylaştıracamız", demiş. Bunun üzerine kadınlardan biri ileri atılmış ve. "Ben istemiyorum. Çocuğu bölmeyin. Onun olsun", demiş. Molla Nasreddin, bu sözler üzerine: "Al, bu çocuk senindir", demiş ve çocuğu, hakkından vaz geçen kadına vermiş.

-1042-

Molla Nasreddin'in Eşekleri Paylaştırması: Günlerden bir gün kadının yanına üç kişi gelmiş. Bunlar ortak on yedi eşek almışlar ve aralarında bölüşemiyorlarmış.

Ortaklardan biri eşeklerin parasının yarısını, diğeri üçte birini ve üçüncü ortak da dokuzda birini ödemişti. Kadı, bir türlü işin içinden çıkamamış ve Molla Nasreddin'i çağırmıştı. Molla Nasreddin gelmiş ve ortaklara sormuş: "Siz bu eşeklerin nasıl paylaşılmasını istiyorsunuz?" Ortaklardan birisi cevap vermiş: "Biz, eşeklerin, koyduğumuz paraya göre paylaşılmasını istiyoruz", demiş. Hep beraber eşeklerin yanına gitmişler. Molla Nasreddin, kendi eşeğini de bu eşeklere katmış ve eşeklerin sayısı on sekiz olmuş. Sonra da eşekleri paylaştırmaya başlamış. Fakat ortaklardan biri şöyle demiş: "Molla, bize senin eşeğin lâzım değil. Sen niye zarar çekesin?" Molla, bunun üzerine: şöyle demiş: "Molla Nasreddin kendi eşeğini size verecek kadar ahmak değil. Biraz sabredin. Az sonra sizinkiler sizin olacak, benim ki de benim." Sonra da birinci ortağa: "Paramın yarısını sen verdin. Al eşeklerin yarısı, yani dokuz eşek senin", demiş. Sonra ikinci ortağa dönmüş: "Sen de paranın üçte birini ödedin. Al, altı eşek de senin hakkın", demiş. Üçüncü ortağa dönmüş: "Sen de paranın dokuzda birini ödedin. Onsekizin dokuzda biri iki eder. Sen de iki eşek al", demiş ve iki eşeği ona vermiş. Sonra da kendi eşeğine binip, çekip gitmiş.

-1043-

Molla'nın Hükmü: Günlerden bir gün kadının yanına iki kişi geldi ve şikâyetlerini söylemişler. İkisinin ortak develeri varmış. Ortaklardan birinin üç payı diğerinise bir payı. Bir gün deve çaydan geçerken suya düşüp boğulmuş. Ortaklardan payı çok olan, yani zengin ortak diğesine: "Benim zararım daha çok . Bana para ödemelisin", demiş. Diğeri de kabul etmeyince, kadıya gelip durumu anlatmışlar. Kadı, ne kadar düşündüyse işin içinden çıkamadı ve Molla Nasreddin'i çağırdı. Molla gelince ortakları dinledi. Onlara sordu: "Deve boğulanda üzerinde yük var mıydı?" Onlar: "Yoktu", dediler. Bunun üzerine Molla: "Demek ki deve yük ağırlığından değil, kendi ağırlığından battı. Devenin batmasına bir pay değil, ağır olan üç pay neden olduğu için büyük ortak küçük ortağın zararını ödemeli", demiş. Büyük ortak bu kez: "Benim payımla onun payı eşitti" deyince, Molla. "O zaman neden ortağından para istiyorsun?" diye sordu. Büyük ortak: "Ben ilâve para koymuştum", deyince, Molla: "Demek ki senin payın ağır imiş". Kadı, Molla Nasreddin'nin doğru konuştuğunu görünce, zengin ortaktan biraz para alıp fakir ortağa vermiş ve davayı halletmiş.

-1044-

Keçi: Molla Nasreddin'in hiç parası kalmamıştı. Bir zayıf keçisi vardı. Onu pazara, satmaya getirdi ama satamadı. Akşam dönerken yolu üzerindeki bir hocaya uğradı. Ona: "Yakında öleceğimi hissediyorum. Sana bu keçiyi versem, ben ölünce beni yıkayıp gömer misin?" demiş. Hoca, büyük bir memnuniyetle kabul etmiş. Molla,

keçiyi ona vermiş ve gidip bir bağda yatmış. Ertesi sabah tekrar hoca'nın evine gelince, keçinin derisini hayata gerili bulmuş. Keçinin kesildiğini anlayınca, bu kez de hoca'ya, vali tarafından kendisine bir liste ve bir eşek verildiğini, etrafı gezip, insanların şikâyetlerini dinleyip, kendisine iletmekle görevlendirildiğini, söylemiş. Hoca'ya: "Beraber gideceğiz. Çünkü ben yolda ölürsem, beni gömersin. Öyle söz vermiştin", demiş. Hoca, buna razı olmamış: "Keçinin parasını ödeyeyim", demiş. Molla da: "Benim keçim pahalı bir hayvandı", diyerek, hocadan keçinin pahasının birkaç mislini almış ve evine dönmüş.

-1045-

Köse Kalmayı Tercih Ettim: Molla Nasreddin'in sakalları azdı. Yarı köse sayılırdı. Bir gün kadı, onu utandırmak için: "Molla, sen erkek değilsin. Erkeğin sakalı benim ki gibi kırmızı olur. Senin ki gibi bir tüy orda, bir tüy burda değil", demiş. Molla da şöyle cevap vermiş: "Sen kendini ele verdin kadı ağa. Ben sakallar dağıtılırken biraz geç kalmıştım. Ortada senin sakalın gibi bir kırmızı sakal ve dağıtılan sakallardan kalan tüyler kalmıştı. Ben kırmızı sakalı almaktansa, tüyleri almağı, köse kalmağı yeğ tuttum."

-1046-

Günâhtan Silkinmek İçin Kestirdim: Molla Nasreddin bir gün sakalını kestirmişti. Kadı kendisini görünce, sakalını neden kestirdiğini sormuş. O da: "Kadı Ağa. Baktım ki yıllarca mollalık yapmakla o kadar günâha battım ki ne kadar yıkansam temizlenemeyeceğim. Günâhtan silkinmek için sakalımı kestirdim", demiş.

-1047-

Molla Nasreddin'in Kargası: Molla Nasreddin, bir gün elinde bir kargayla evine gelmiş. Karısı, ona, kargayı ne yapacağını, sormuş. Molla: "Kargaların üç yüz yıl yaşadığını söylüyorlar. Ben de öyle olup olmadığını anlamak için bu kargayı aldım", demiş. Karısı: "Be adam, sen üç yüz yıl yaşayacak mısın ki onu göreceksin?" diye sorunca, Molla: "Bunu söyleyen alim, kendi üç yüz yıl yaşadı ki bunu söyledi", demiş.

-1048-

Molla Nasreddin'in Hekimliği: Günlerden bir gün, kendisini şair sanan, derler ya, yazmaması yazmasından iyi olan bir adam Molla Nasreddin'in yanına gelir ve

şöyle der: “Birkaç günden beri keyifsizim Molla! Hastalandım, yüreğim ağırlaştı, dağ gibi bir şey yüreğimde. Hangi hekime gitsem çare bulamıyor. Belki sen bir çare bulursun.” Molla, dikkatle adamın gözlerine bakar ve: “Bu günlerde taze şiir yazdın mı?” diye sorar. Adam: “Yazdım”, der. Molla: “Bu şiiri kimseye okumadın herhalde?” diye sorunca da o: “Evet okumadım”, der. Bunun üzerine Molla: “Sen o şiiri bana oku. Sonra ben sana bir derman bulacağım”, der. Adam şiirini okur. Çok uzun ve sıkıcı bir şiirdir. Molla dinledikten sonra adama şöyle nasihat eder: “Senin sıkıntın bu şiir idi. Okudun şimdi rahatladın. Yüreğinin ağırmaması için bir daha böyle uzun ve ağır şiir yazma.”

-1049-

Diş Benim Ağzımdadır: Derler ki Molla Nasreddin’in dişi çok ağırırımış. Diş çektirmekten korktuğu için, yüzünü bir atkıyla sarar oflaya puflyaya ortalıkta dolaşırımış. Onu görenlerden biri: “Molla! Bir diş çektirmek nedir ki böyle korkarsın? Eğer o senin ağrıyan dişin benim ağzımda olaydı, hemen çektirirdim.” Molla cevap verir: “Senin ağzında olsaydı ben de çektirirdim. Ama ağrıyan diş benim ağzımda.”

-1050-

Kulak Dermanı: Bir gün, Molla Nasreddin, şehrin valisinin hastalandığını işitir. Biraz elma toplayıp, yanına alıp valiyi ziyarete gider. Vali, Molla’ya dişinin ve kulağının çok ağrıdığını, dişini çektirerek diş ağrısından kurtulduğunu ama kulak ağrısının kendisine çok ızdırap verdiğini anlatır. Molla da Valiye: “Dişini çeken gibi bir adam çıkıp kulağımı da çekseydi keşke. Hem sen rahatlardın, hem de halk”, demiş.

-1051-

Daha Nereye Gidek? Kendinden çok emin olan bir adam, Molla Nasreddin’in yanına gelir ve: “Senin çok akıllı bir adam olduğunu söylüyorlar. Ben de, beni aldadıp aldatamayacağımı öğrenmek için yanına geldim”, demiş. Molla da: “Benim en akıllı adam olduğum sözü doğru değil. Ama madem ki benimle yarışmak istersin. Sana öyle söyliyeyim ki, ben seni suya indirir ve su içirmeden geri getiririm. Yani çaya beraber gideceğiz ve ben öyle yapacağım ki sen çaydan su içmeden geri geleceksin”, demiş. Sonra beraberce çaya inmişler. Adam su içmek için avuçlarını suyla doldurmuş ve ağzına getirmiş. O anda Molla Nasreddin demiş ki: “Ben şimdi öyle bir şey yapacağım ki senin ağzın bağlanacak ve suyu içemiyeceksin. Yalnız bunu kim bilecek. Şahit getirmedik. Şimdi gidip bir şahit getirelim.” Adam suyu avucun-

dan yere dökmüş ve beraberce tekrar geldikleri yere geri dönmüşler. Molla, geçip adamların arasına oturmuş. Kalkmak niyeti yokmuş. İddiacı ise ona: “Molla kalk şahit alıp gidelim”, deyince, Molla: “Daha nereye gidelim. Ben sana demedim mi ki seni çaya indirir su içmeden geri getiririm diye. İşte, çaya indin ve su içmeden geri geldin. Daha ne istiyorsun?” demiş.

-1052-

Molla Nasreddin'in Şairliği: günlerden bir gün Molla Nasreddin, bir şiir yazıp şaha götürmek istemiş. Şiir tamam olunca, bir sabah erkenden saraya gitmiş ve kapıcıya, şaha şiir getirdiğini, söylemiş. Şah, şiiri çok sevdiği için uyandırmışlar. Giyiniş tahtına oturmuş ve Molla Nasreddin'i huzura çağırmış, şiirini okumasını istemiş. Molla okumaya başlamış: *Bir yılan gördüm bu gün ki başını kaldırıp göğe/ Bir çubuk vurdum ki başını eğe.* Şah şiiri dinleyince birinci dizenin uzun ikincinin ise kısa olduğunu, ölçüsünün tutmadığını söylemiş.. Molla da: “Şah sağ olsun. Ben ikinci dizeyi de istediğiniz kadar uzatabilirim. Meselâ şöyle: *Bir yılan gördüm ki kaldırıp başını göğe/ Bir çubuk vurdum ki başını şını şını şını...* Şahım isterse daha da uzatabilirim.”

-1053-

Molla Nasreddin'in Şiiri: Bir gece, Molla Nasreddin, karısına: “Karı, kalk ışığı yak. Aklıma bir güzel şiir geldi; yazayım” demiş. Karısı da: “Boş ver. Yat aşığa”, demişse de, Molla: “Karı, ilham geldi. Beni Çin atma bindirme”, diyerek ısrar etmiş. Karısı kalkıp ışığı yakmış. Molla Nasreddin aklına gelen şiiri yazmış. Karısı: “Be adam. Yazdığın şiiri bir okusana”, deyince, Molla, yazdığı beyiti okumuş: *Yeşil yaprak arasından baş kaldırır/ Kızıl tavuğun balta dişi.* Molla Nasreddin'in karısı da bunun üzerine şöyle demiş: “Adam. Bunun devamına da şöyle yaz: *Seni görüm tün be tün gidesin/Ay beni böyle şaire veren kişi.*”

-1054-

Tavşan Avı: Bir gün, Molla Nasreddin avdan gelirmiş. Komşusu bunu görünce sormuş: “Molla emmi, avın kanlı olsun. Ne vurdun?” Molla cevap vermiş: “Sekiz tane tavşan vurdum.” Komşusu bakmış ki Molla'nın elinde sadece bir tavşan var. Tekrar sormuş: “Senin elinde bir tavşan var. Diğer yedisi nerede?” Molla bu soru üzerine saymaya başlamış: *Birini vurdum, başı bıçağa gelmedi/ Birin vurdum, talih bana gülmedi./ Yani okum değmedi./ Birini vurdum, hiç kendi de bilmedi/ Bu oldu*

üç./ Birine attım, döndü bana söz attı/. Birine attım, bana dışın parlattı./ Birine attım, tüylerini kabarttı./Birine attım, bana dirsek gösterdi./Bu oldu yedi./ Bu da biri elimde, sekiz.

-1055-

Ferzali Bey: Günün birinde Ferzali Bey, yanında bir kişiyle Molla Nasreddin'e gelip demiş ki: "Molla, ben kendime bir mühür kazdırmak istiyorum. Benim için iki dizelik bir şiir yaz. Ama bu şiirde benim adım, şanıım- şerefim ve nişanlarımdan biri olsun. Bu şiiri mühüre kazdıracağım." Molla bakar ki ; adamın gözleri mavi. sakalı sarı, adı da Ferzali Bey'dir. Biraz düşündükten sonra yazar: *Gözü gök, sakalı sarı, özü sey/ Eşeğin dal ayağı Ferzali Bey.*

-1056-

Hangi Kabristanda İdim: Molla Nasreddin, bir gün, ağır hastalanmış. Karısı komşuları olan hekimbaşıya gidip durumu anlatmış. Molla'nın fakir ve çocuklarının çok olduğunu da ilâve etmiş. Fakir sözünü duyan hekimbaşı kadına: "Adama niye eziyet ediyorsunuz. Ben gelip baksam bile ilâçlarını neyle alacaksınız?" demiş. Kadın üzülerek eve dönmüş. Bir zaman sonra Molla iyileşmiş ve bir gün, yolda hekimbaşına rastlamış. Hekimbaşı. "Molla! Beni bağışla. O gün çok önemli bir işim çıktı ve senin yanına uğrayamadım", demiş. Molla: "Bu ne sözdür hekimbaşı! Ben seni hellalleşmek için çağırdım. Aslında ben senin sayende iyileştim." Bu sözler üzerine şaşırın hekimbaşı sormuş. "Nasıl yani? Ben seni muayene etmemiştim ki." Molla cevap vermiş: "İşte onun için ben iyileştim. Eğer, Allah göstermesin, senin o murdar nefesin bana değeydi, şimdi kim bilir hangi kabristanda idim."

-1057-

Anahtar Deliği: Molla Nasredin, medresede okurken muallimi ona, dersini bilip bilmediğini sormuş. O da bildiğini söylemiş. Bunu üzerine muallim sorular sormağa başlamış: "Söyle bakalım, cisim nedir?" Molla cevap vermiş: "Dünyada olan bütün cisimlere cisim denir." Muallim, Molla'nın dersini bilmediğini anlamış. Fakat Molla, öyle cevaplar verirmiş ki, onun dersi bilmediğini bir türlü gösteremezmiş. Muallim, bunu bildiği için de soru sormayı sürdürmüş: "Güzel. Cismin özellikleri nelerdir?" Molla: "Dünyada olan bütün cisimler, cisim özelliklerine sahiptirler." Muallim: "Güzel", der ve soru sormayı sürdürür. "Cisimlerin rengi nasıl olur?" Molla. "Cisim renginde olur." Muallim bakar ki, Molla Nasreddin'i bu sorularla

yenmek mümkün değil, Güya yardım ediyormuş gibi yapar: “Şeffaf cisim nasıl olur?” Molla: “Şeffaf olur.” Muallim: “Yani bir tarafından bakınca diğer taraf görünür değil mi?” Molla: “Evet”, der. Bunun üzerine muallim son soruyu sorar: “Bir misal ver.” Molla: “Anahtar deliği.”

-1058-

Dostlar Yoksullukta Belli Olur: Bir gün Molla Nasreddin’e sormuşlar: “Molla, bu saat, bu şehirde kaç dostun olduğunu söyleyebilir misin?” Molla cevap vermiş: “Bilmiyorum. Çünkü bu yıl mahsülüm boldur. Keyfim sazdır. Dostları anlamak için, yoksul olmak lâzımdır.”

-1059-

Kış Hazırlığı: Kış öncesinde Molla Nasreddin’e sormuşlar: “Molla kışa ne hazırlıyorsun?” Molla cevap vermiş: “İyi üşüyüp titremek.”

-1060-

Tilki Olmuşum: Bir kış günü Molla Nasreddin’in tavuklarından birin tilki kapar. Molla da tilkiyi kovalar ama tavuğu kurtaramaz. Dönerken komşusunun kümesine girer, onun tavuklarından birin dişiyle yakalar ve tilki gibi dört ayaklı giderken komşusu onu görür ve durumu öğrenmek için sorar. “Ey Molla! Ne götürüyorsunuz?” Molla cevap verir: “Rahatsız olma komşu! Önemli bir şey yok. Tilki olmuşum, tavuğumu yerine götürüyorum.”

-1061-

Yoksa Yuvarlanırsınız: Bir gün, Molla Nasreddin, komşu şehirde bir ziyafette idi. Yemekler yendikten sonra, karanlıkta Molla kalkıp evine gitmek için bir öküz arabasıyla yola çıktı. Yolda giderken Molla arabada sırtüstü yatmıştı. Gökteki yıldızları gördü. Arabacıya: “Bu gece gökte ne var ki yıldızlar böyle çok ve parlak?” diye sorunca, o: “Sanki gökte ziyafet veriyorlar”, demiş. bunun üzerine Molla, arabacıya: “Öyleyse çabuk ol! Öküzlerin başını göğe çevir”, demiş.

-1062-

Yalana Yalan: Uzun kış gecelerinin birinde, bir mecliste yalancının biri, cemaate

türlü yalanlar anlatmış. Molla Nasreddin de bir köşede dinlermiş. Yalancı adam, anlattıklarına itiraz eden olmadığını görünce yalanın dozunu arttırmış ve şöyle demiş: “Biz çok zengin idik. Babamın sayısız, hesapsız atları vardı. Öyle büyük bir tavla yaptırmıştı ki, bu başmda kısarak iki canlı olanda, öbür başına gelene kadar doğururdu.” Molla artık bu yalana dayanamamış ve söze karışmış: “Doğru söylüyor. O tavlayı ben de görmüştüm. Benim babam da bunun babasının yılkcısı, at bakıcısı idi. Babamın da bir değneği vardı ki, tavlanın bir ucundan uzatıp diğer ucundaki ata vurabilirdi. Atlar çölde otlarken, gökte bulutlar toplananda, yağmur yağmasını önlemek için babam bu çubuğu uzatır, bulutları dağıtırdı.” Yalancı adam bakmış ki Molla Nasreddin kendisini geçmiş, onun yalanını ortaya çıkarmak maksadıyla şöyle demiş: “Senin ki daha çok ak yalan oldu. Baban o kadar uzun değneği nerede saklardı?” Molla cevap vermiş: “Ne demek nerede saklardı? Senin babanın tavlasında.”

-1063-

İntikam Almışım: Molla Nasreddin’in çok çirkin bir kızı varmış. Bir gün, düğün-dernekle kızını düşmanlarından birinin oğluna vermiş. Dostları, kızını düşmanın oğluna verdiği için, Molla’yı kınamışlar. O, kınayanlara şöyle demiş: “Kızımın yüzünü bir kez görmüş olsaydınız böyle demezdiniz. Ben o adama iyilik yapmadım. Ondan intikam aldım.”

-1064-

Diş Çıkarmamış Testere: Bir gün, Molla Nasreddin’in oğlu yolda bir çakı bulmuş. Bunu babasına göstermiş ve ne olduğunu sormuş. Molla, çakıyı alıp cebine koymuş ve oğluna: “Bu yeni doğmuş bir testere yavrusudur. Benim cebimde büyüsün. Dişleri çıkınca testere olur. O zaman onu sana veririm”, demiş.

-1065-

Toptan Söylüyorum: Bir gün, Molla Nasreddin kişniş yiyormuş. Bir dostu ona rastlamış ve ne yediğini sormuş. Molla: “Öyle”, demiş. Adam tekrar sormuş: “Molla, öyle ne demek?” Molla cevap vermiş: “Toptan cevap veriyorum da...” Dostu yinelemiş: “Neyi toptan söylüyorsun?” Molla anlatmaya başlamış: “Sen ne yediğimi soruyorsun. Ben, ‘kişniş’, dersem sen: ‘Bana da ver’, diyeceksin. Ben de: ‘vermem’, diyeceğim. Sen, ‘neden?’ diye soracaksın. Ben de: ‘Öyle’, diyeceğim. İşte, onun için ben en sonra söyleyeceğimi baştan, sorulacak olanların tümü için söyledim: ‘Öyle.’”

-1066-

Dökeceğim Başına: Bir gün, tımarhaneden bir deli kaçmış ve şehirdeki bir minarenin tepesine çıkmış, karanlık olunca kuş gibi uçacağını söylüyormuş. Durumu Molla Nasreddin'e anlatmışlar. Deliye ne söyledilerse kâr etmediğini söylemişler. Molla Nasreddin, onlara: “Bu adam ne yazık ki delidir. Kuş gibi uçmak istiyor. Ona akıllı insanlara söylediğiniz şeyleri söylerseniz yararı olmaz. Onunla deli diliyle konuşmak lâzımdır”, demiş ve eline su dolu bir kap alarak minarenin dibine gelmiş. Deliye aşağıdan bağırmış: “Minareden in! Yoksa elimdeki şu suyu sana kadar uzatıp başına dökerim”, demiş. Deli bu sözleri işitince: “Aman, suyu başıma dökme. Hemen minareden iniyorum”, demiş.

-1067-

Buraya Taşınayım: Molla Nasreddin'in karısı, çok geçimsiz imiş. Durmadan Molla'ya söylenirmiş. Molla, ondan hiç memnun değilmiş. Bir gün, Molla Nasreddin, evden uzaklaşmak için bir tanıdığıının evine gitmiş. Orada bir gece kalmış. Ertesi gün kalkıp pencereden baktığında, ev sahibinin evin önündeki incir ağacını kesmekte olduğunu görmüş. Adama: “Yazıktır. Bu ağacı neden kesiyorsun?” diye sorduğunda o: “Bu ağaç uğursuzdur. Ben bu evi almadan önce, buranın sahibinin karısı, bu ağaca kendisini asıp intihar etmişti. Bu gece de bizim komşunun karısı, bu ağaca kendini asıp ölmüş. Ben de onun için kesiyorum onu”, demiş. Molla Nasreddin, bu cevap üzerine ev sahibine bağırarak: “Aman! Bir günlüğüne ağacı kesme. Ben de karımla buraya göçeyim”, demiş.

-1068-

Takvim Kitabı: Anlatılanlara göre, Molla Nasreddin, vaktinin çoğunu kitap okuyarak geçirirmiş. Günlerden bir gün, karısı ona: “Bu gece sabaha kadar uyumaya çağım. Allah'a dua edeceğim ki beni kitap yapsın”, demiş. Molla sormuş: “Niye?” Karısı cevap vermiş: “Doğrusu, ben kitapları kıskanırım. Kitap olmak istiyorum ki o zaman bana bakarsın.” Molla şakayla karşılık vermiş: “Ancak Allah'a dua edende de ki, seni takvim kitabı eylesin.” Kadın: “O neden?” diye sorunca, Molla cevap vermiş: “Çünkü her takvim kitabı ancak bir yıl için lâzımdır. Sonra yenisi alınır.”

-1069-

Bir Gün Sen Süpür Bir Gün de O: Molla Nasreddin'in çok tenbel bir kızı varmış. Bir gün karısına demiş ki: “Karı. Bu kız çok tenbel. Ben, elimde

süpürgeyle evi süpürmeye kalkacağım. Sen de bana engel olmaya çalış. Belki kız bunu görür, utanır da iş yapar.” Sonra da konuştukları gibi yapmışlar. Molla, evi süpürmeye başlamış. Karısı süpürgeyi Molla'nın elinden almaya çalışmış ama Molla: “Senin işin çoktur. Ben süpüreyim”, demiş. İtişip çekişirlerken, kız kalkıp araya girmiş ve onlara: “Burada zor bir şey yok. Ne itişip kakışırırsınız. Birgün biriniz, ertesi gün de biriniz, nöbetleşerek süpürün evi”, demiş.

-1070-

Otuzu Geçmiştir: Molla Nasreddin, kız kardeşine, evlenmek istediğini, kendisine bir kız bulmasını söylemiş. Kız kardeşi de ona uygun bir kız bulmuş ve haber vermiş. Molla Nasreddin, kızın kaç yaşında olduğunu sormuş. Kız kardeşi, gelin adayının yaşını sorduğunu, fakat “bilmiyorum” cevabı aldığını söylemiş. Bunun üzerine Molla: “Onun yaşı otuzdan büyüktür”, demiş. Kız kardeşi, nereden bildiğini, sorunca da, o: “Kadınlar, yaşları otuzu geçtikten sonra bilmiyorum derler”. demiş.

-1071-

Molla'nın Mektubu: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin, bir aylığına sefere çıkar ve başka bir şehre gider. Orada işlerini bitiremediği için bir ay daha kalması gerekir. Bu durumu ailesine haber vermek ister ama uygun posta tatarı bulamaz. Bir mektup yazar ve kendisi yola düşüp mektubu evine getirir. Kapıyı çalınca karısı açar, onu karşılar. Çocukları da, babaları geldiği için sevinirler. Molla Nasreddin Onlara: “Benim oradaki işim henüz bitmedi. Bir ay daha kalacağım. Her şeyi mektupta yazdım. Ben şimdi Molla Nasreddin değil, posta tatarıyım. Mektubu size ulaştırdım. Hemen geri döneceğim”, der.

-1072-

Belki Verirler: Molla Nasreddin'e şehirden bir konuk gelmişti. Konuk atını dışarıya bağlayıp eve girmişti. Ama bir süre sonra bakmışlar ki at yerinde yok. Çalınmış. Bunun üzerine Molla Nasreddin sokağa çıkıp bağırılmaya başlamış: “Ey komşular! Bir eşek kayboldu. Gören, bulan varsa, ödüllendirilecek.” Konuk bu sözleri duyunca, Molla'ya: “Molla! O eşek değil at idi”, deyince, Molla: “Sen bu şehirlileri bilmezsin. Aç gözlüdürler. Kaybolanın at olduğunu bilseler, geri vermezler. Bırak. eşek diyelim ki belki geri getirip verirler”, demiş.

-1073-

Ölüyüm: Molla Nasreddin, bir gün, bir mezarlığın yanından geçerken, ileriden haydutların geldiğini görür. Korkar ve mezarlığa girer. Haydutların kendisini görmemeleri için de eski bir mezara sığınmak üzere iken onu görürler. Gelip dışarıya çıkarıp kim olduğunu sorarlar. Molla, ölü olduğunu, söyler. Haydutların başı, ölünün nasıl konuştuğunu sorunca, Molla: “Yanlış yaptım kardeş! Konuşmamalıydım”, der. Bunun üzerine haydutbaşı arkadaşlarına: “Buna birkaç değnek vurun da bir daha yanlış yapmasın”, der. Onlar da Molla’yı aralarına alıp döğmek isterler. Molla bağırır: “Ay canım! Siz diriler günde bin yanlış yaparsınız da sizi kimse döğmez. Ben ölü hayatımda bir defa yanlış yaptım, sizin elinize düştüm. Beni öldürecek misiniz?”

-1074-

Eşeği de Var İmiş: Günün birinde, Molla Nasreddin, şehre giderken yolundaki bir bostana girip bir karpuz almış. Karpuzun yarısını yemiş, yarısını bırakmış ve: “Koy görenler desinler ki bu yoldan bir bey geçmiş”, demiş. Biraz gittikten sonra, susamış ve dönüp karpuzun kalan yarısını da yemiş ve: “Koy desinler ki bu beyin uşağı da varmış”, demiş. Biraz daha gittikten sonra gene susamış ve geri dönüp karpuzun kabuklarını da yemiş ve kendi kendine söylenmiş: “Koy desinler ki bu beyin eşeği de varmış, kabukları da o yemiş.”

-1075-

Molla'nın Adağı: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin oğluyla bir gemiye binip yolculuk yaparlarken, büyük bir fırtına kopmuş. Gemi denizde karpuz kabuğu gibi sallanmaya başlamış. Molla çok korkmuş. Yüzünü göğe dönüp: “Ey Perverdigâr! Sen bu fırtınayı dindirirsen, ben de mescitte bu geminin direği boyunda bir mum yakacağım”, demiş. Oğlu bu sözleri duyunca ona: “Baba, bu direk kadar mumu nereden bulacaksın?” diye sormuş. Molla, ona bağırır: “Kes sesini! Bırak fırtına dinsin, karaya çıkalım. Sonra adaktan kaçmak kolaydır.”

-1076-

Çamışı Sonra Çıkarırız: Bir gün, Molla Nasreddin'in bağına bir çamış girer. Kendisi, karısı ve oğlu, ellerine birer çubuk alır ve çamışı kovalayıp bağdan çıkarmak isterler. O sırada Molla, bağa bir dervişin girdiğini görür. Oğluna ve karısına bağırır: “Çamışı bırakın. Önce şu dervişi bağdan çıkarın. Çamışı sonra çıkarırsınız.”

-1077-

Beleşçiliğinizden Bildim: Bir gün, akşamüstü, Molla Nasreddin, bostanında kavun topluyormuş. O sırada, yoldan üç kişi geçiyormuş. Selâm vermişler. Molla, selâm almış ve onlara, kavun ikram etmiş. Misafirler yedikten sonra da: “Evinize, çocuklarınıza götürmek için de kavun alabilirsiniz”, demiş. Onların ikisi, ikişer. üçüncüsü de üç kavun almış. Molla, üç kavun alanın yanına gelmiş ve saygıyla eğilip:”Padişah sağ olsun! Sen ve vezirlerin benim bostanıma hoş geldiniz!” demiş. Misafir hayretle sormuş: “Sen benim padişah, bunların da vezirler olduğunu nerden bildin?” Molla cevap vermiş: “Beleşçiliğinizin derecesinden.”

-1078-

Dede-Torun Çıktılar: Molla Nasreddin ve bir dostu, bir gün yolda giderlerken, kavga eden iki kişiye rastlamışlar. Dostu, Molla’ya: “Gidip şunları ayıralım”, demiş. Molla da kabul etmiş ve kavga edenlere yaklaşmışlar. O sırada kavgacıardan biri ötekine: “Ben seni iyi tanımamışım. Sen eşeğin biri imişsin”, demiş. Öteki de cevaben: “Sen de sıpasın”, deyince, Molla, dostuna: “Gel gidelim! Bunlar dede-torun çıktılar. Aralarına girmeyelim”, demiş.

-1079-

Çakmak Taşı: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin’in komşusu, elindeki çırayla gece vakti dışarıda bir şeyler arıyormuş. Molla Nasreddin, komşusuna, çırayla ne aradığını sorunca, o: “Karım çakmaktaşımı yitirdi. Ocağı tutuşturmak için çakmaktaşı arıyorum”, demiş. Molla ona: “Be adam! Elindeki çırayla ocağı tutuşturarsana”. deyince, adam, uykudan uyanır gibi: “Molla, bu benim hiç aklıma gelmemiştî”, demiş. Molla da bunu üzerine şöyle eklemiştir: “Aklımız o kadardır ki, elimizdeki çırayla dışarıda çakmak taşı ararız.”

-1080-

Borç İsteme: Aldığını geri vermeyen komşularından biri, bir gün, Molla Nasreddin’in evine gelmiş ve: “Senden bir şey rica edecektim”, demiş. Molla, adamın para isteyeceğini anlamış: “Her ne dersen başım, gözüm üstüne. Ama ben de senden öncelikle bir şey rica edecektim”, deyince, adam: “Buyur”, demiş. Bunun üzerine Molla da, şöyle söylemiş: “Benden borç isteme.”

-1081-

On Akçeye Aldım: Molla Nasreddin, bir gün, yeni bir kaftan almıştı. Her gören ona, kaftanı kaçta aldığını soruyormuş. Millete cevap vermekten yorulan Molla, bu işi savmak için bir çare düşünmüş. Karısına, mahalleliye, öldüğünü söylemesini tenbih etmiş. Kadın, söyleneni yapmış. Haberi duyanlar, Molla'nın evine gelmişler. Herkes toplanınca, Molla, evin damına çıkmış ve bütün gücüyle bağırarak: "Ey cemaat! İştin de bir daha sormayın. Kaftanı on akçeye aldım, on akçeye."

-1082-

Pusula: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin'e bir pusula gösterirler ve ne olduğunu kendilerine anlatmasını isterler. Molla, uzaktan pusulaya bakar ve güler. Sonra pusulayı alır, evirir, inceler, ardından da ağlamağa başlar. Soru sahipleri, Molla'nın, önce gülüp, sonra da ağlamaya başlamasının nedenini kendisine sorarlar. Molla cevap verir: "Siz bunu bana gösterince, kocaman adamların bu küçücük aleti tanımamalarına güldüm. Sonra aleti elime alıp inceledim. Ne olduğunu ben de bilemedim ve kendi halime ağladım."

-1083-

Yazdıklarımı Nereden Bildin? Molla Nasreddin, dostlarından birine mektup yazıyormuş. Densizin biri de yanında durmuş, Molla'nın yazdıklarını okuyormuş. Bu durumu gören Molla, mektubuna şöyle yazmış: "Aziz dostum! Sana daha çok şeyler yazacaktım ama edebsizin biri yanımda duruyor ve yazdıklarımı okuyor." Bu yazıyı da okuyan densiz, Molla'ya: "Bana edebsiz demeye ne hakkın var?" diye sormuş. Molla da ona: "Başkasının mektubunu okuduğun için", cevabını vermiş. Densiz adam tekrar sormuş: "Ben senin mektubunu ne zaman okudum?" Molla da ona: "Okumuyorsan, hakkında yazdıklarımı nereden bildin?" demiş.

-1084-

Onu da Görüyorsun Beni de: Molla Nasreddin'in tanıdıklarından biri, onu şehirlerinde bulunan bir dul kadına elçi olarak gönderir. Molla, gider, kadını görür, çok beğenir. Fakat kendi için istemesi de arkadaşına hıyanet olacağı için kadına şöyle der: "Falanca seni almak istiyor. Beni sana elçi gönderdi. Fakat seni gördükten sonra, ben de senden hoşlandım. Ama iş işten geçti. Seni şimdi kendime istesem

arkadaşa hıyanetlik olur. Ben seni ona istiyorum. Ancak, bak, düşün. Onu da görürsün, beni de.”

-1085-

Yaman Yalancı İmişsin ha: Derler ki, Molla Nasreddin'in çokbilmiş bir karısı varmış. Bir aylığına, babasının yanına gitmek istemiş. Gitmeden önce Molla'ya şöyle demiş: “Bak Molla! Bir aylığına seni terk ediyorum. Bu bir aylık süre içirsinde bir başka kadına bakarsan, ya da içinden geçerse, benim saçlarım ağaracak. dişlerim dökülecek, parmaklarım eğrilecek, bir kocakarı olup başına kalacağım. Bütün işleri de o zaman sen göreceksin.” Kadın, babasının yanına gitmiş ve bir ay sonra geri dönmüş. Molla Nasreddin, karısının ellerine bakmış, saçlarına bakmış. dişlerine bakmış, yüzüne, gözüne bakmış, bir değişiklik görememiş. Bunun üzerine karısına: “Amma da yaman yalancı imişsin ha..” demiş.

-1086-

Muhabbet: Bir gün, cimri tüccarın biri, Molla Nasreddin'e sormuş: “Molla, bu dünyada en çok kimi seversin?” Molla cevap vermiş: “Karnımı doyuranı.” Tüccar, bunun üzerine: “Demek, eğer ben senin karnını doyursam, en çok beni seversin, öyle mi?” demiş. Molla: “Muhabbet öyle eğer, meğer ile olmaz. Göz görmeli, ağız tadmalı, karın doymalı ki sonra da gönül seve”, diye karşılık vermiş.

-1087-

Sakalı Avrat Eline Vermemişim: Derler ki, Molla Nasreddin'in çok huysuz, geçimsiz bir karısı varmış. Molla'ya iyi davranmamış. Kızınca da, eline ne geçirirse ona atarmış. Bir gün Molla'ya bir misafir gelmiş. Karısı misafiri görünce mutfağa girmiş. Molla da peşinden gitmiş ve ona, misafirin uzak yoldan geldiğini, aç olduğunu, yemesi için bir şeyler hazırlamasını söylemiş. Bu sözler üzerine Molla'nın karısı çok kızmış ve elindeki maşayı Molla'nın başına fırlatmış. Molla'nın başı yarılmış. Yüzü, gözü kan içinde kalmış. Misafir, Molla'ya yardım etmiş. Yüzünü yıkamış. Yarasını sarmış. Bu arada Molla'ya: “Üzülme Molla! Bu kadın tayfasının iyisinin de kötüsünün de ne yapacağı belli olmaz. Sen gene şükret haline. Benim karı, kızdığımda benim sakalımdan tutar ve başımı ocağa sokmak ister”, demiş. Bu sözler üzerine Molla Nasreddin, misafire şöyle karşılık vermiş: “Yok azizim! Sen alınma ama, ben öyle sakalı avrat eline verenlerden değilim.”

-1088-

İnek Getirdi: Molla Nasreddin, çok kolay küser ve evi terk edermiş. Sonra da karısı, çocukları yalvar, yakar onu eve getirirlermiş. Bir gün, gene küsmüş ve evi terk edip bahçenin bir köşesine gitmiş. Karısı, çocuklara: “Bu adam kocaldıkça çok küsegen olmuş. Hiç biriniz yanına gitmeyin”, demiş. Çocuklar da habalarının yanına gitmemişler. Akşam olmuş, hayvanlar eve dönmeye başlamışlar. Molla bakmış ki yanına gelen yok. İneklerin arasına karışmış ve birinin kuyruğuna tutunarak eve gelmiş. Karısı onu görünce: “Hani sen küsmüştün. Niyе geldin?” diye sormuş. Molla, şöyle cevap vermiş: “Ölseydin de gelmeyecektim. İnek kuyruğunu verdi elime, sonra da beni buraya getirdi. Hatırını kıramadım.”

-1089-

Şehrin Tüyü: Derler ki, Molla Nasreddin, kasabadan şehre gidince başına çok garip işler gelirmiş. Bir keresinde Molla, büyük bir şehre gitmişti. Şehrin evlerini, sokaklarını gezdi. Her taraf temizdi, güzeldi. Fakat şehri çevreleyen surları ve bu surlar üzerindeki burçları görünce, ne olduklarını bilemedi ve baka kaldı. Onu gören muhafızlardan biri, sormuş: “Be adam! Deve nalbanta bakar gibi ne bakarsın?” Molla da burçları gösterip, bunların ne olduğunu bilmediğini, söylemiş. Muhafız alaylı bir şekilde: “Bunlar şehrin başının tüyleridir”, demiş. Bu sırada, burçlar üzerinde şehrin valisi ve adamları görünmüş. Etrafa bakıyorlarmış. Molla onları görünce muhafıza: “Şehrinize sözüm yok. Fakat başını hiç yıkamamışsınız”, demiş. Muhafız: “Neden?” diye sorunca da, burçlar üzerindeki valiyi ve adamlarını göstererek şöyle demiş: “Bak görmüyor musun? Şehrin başında bitler var.”

-1090-

Aklına Gelmez: Günün birinde, Molla Nasreddin’in evine hırsız girmiş. Molla, onu kollamış ve üzerine atılarak yakalamış. Yere yatırarak ayaklarını bağlamış; kendisi de kadıya giderek, evinde hırsız tuttuğunu, söylemiş. Kadı, hırsız ne yaptığını sorunca Molla, yere yatırıp ayaklarını bağlayıp evde bıraktığım, anlatmış. Bunun üzerine kadı: “Hırsızın ellerini bağlamadın mı.? Bağlamadıysan elleriyle ayağındaki ipi çözer ve kaçar”, deyince, Molla: “Ellerini bağlamayı akıl edemedim. O da bizim bölgenin insanıdır. Elleriyle ayağını çözmeyi akıl edemez”, demiş. Birlikte eve gelmişler ve yerde yatan hırsız bulmuşlar.

-1091-

Haber Getiren Tavşan: Bir zamanlar, Molla Nasreddin’in işleri iyi gitmez ve eline

para geçmez olur. O günlerden bir gün pazarda dolaşırken elinde iki tavşan olan bir avcı görür. Cebindeki son kuruşları da verip tavşanları satın alır ve eve getirir. Karısı tavşanları görünce, Molla'ya, bunları ne yapacağını sorar. Molla anlatır: “Karı, bu tavşanlardan birini şuraya bağlayacağım. Sen de yarın güzel bir pilav yap. Yanına da iki kavun kes. Sonrasına karışma.” Ertesi gün, Molla, tavşanlardan birini alır ve şehrin valisine gider. Vali'ye: “Benim bir tavşanım var. Çok zahmet çekip ona insanların dilinden anlamayı öğrettim. İstersen onu sana satayım” der. Vali de böyle bir tavşanın eşi olmadığını belirtir. Molla, ona, tavşanın insanların dilinden anladığını gösterebileceğini söyler. Tavşanın kulağına eğilir, bir şeyler söyler, onu salar. Vali, Molla'ya ne yaptığını sorunca o: “Tavşanın kulağına, eve gidip hanıma bir pilav yapmasını ve iki kavun kesmesini istediğimi söylemesini tenbih ettim ve eve gönderdim”, der. Vali inanır. Bir süre sonra Molla, valiye: “Buyurun bizim eve gidelim”, der ve eve gelirler. Görürler ki pilav pişmiş, kavunlar hazır, tavşan da köşede bağlı duruyor. Vali gördüklerine inanamaz. Tavşanı almak için Molla'yla pazarlığa girer. Sonunda iyi bir para ödeyerek tavşanı satın alır. Tavşanın kulağına, evine gidip hanımına, akşama misafir geleceğini, hazırlık yapmasını istediğini söylemesini tenbih ederek tavşanı salıverir. Sonra da, Molla'nın evinde pilavı, kavunları yerler. Daha sonra akşam yemeği için de valinin evine giderler. Vali, karısına, tavşanın gelip gelmediğini sorunca kadın öyle bir şey görmediğini söyler. Molla'nın etekleri tutuştuğu bir sıra da da valiye: “Sen tavşana evin adresini söylemiş mi idin?” diye sorar. Vali, adresi vermeyi unuttuğunu söyleyince, Molla derin bir oh çeker ve bu arada da valinin karısı söze karışır ve valiye: “Sen evvelden beri böyle ahımsın. Eve haber gönderende neden adres vermedin? Gül gibi tavşanı elimizden kaçırdık”, der.

-1092-

Kurban Olsun Valiyle Sana: Molla Nasreddin, günlerden bir gün, tanınmış bir adamım evine konuk olmuş. Şehrin valisi de oradaymış. Ev sahibi, valinin etrafında dört dönüyor, açıkça ona yağcılık yapıyormuş. Yemeklerin de en iyisini valinin önüne koyuyormuş. Molla, durumu görünce, valinin önündeki sahanla kendi önündekini değiştirmiş. Vali konuşurken farkına varmamış ama ev sahibi durumu fark etmiş. Bunun üzerine, Molla'ya:”Molla! O yemeğe el sürme. O biraz değişik yemektir”, demiş. Molla da bu söz üzerine: “Onu ben de biliyorum. Bu yemeği vali bey yer, sonra, Allah göstermesin, hastalanır. Başına bir iş gelir. Şehir valisiz kalır. Ama ben ölsem de zararı yok. Bir canım var. Koy o da valiye ve sana kurban olsun”, demiş.

-1093-

Ben de İçinde Olacağım: Mola Nasreddin, bir gün, şehre gitmiş ve orada eşe-

ğini satmış. Akşam üzeri, yaya olarak kasabasına dönüyormuş. Yol uzun, Molla yorgunmuş. Bu arada kethüdanın, atına binip kasabaya yollandığını görmüş. Ona: “Ağa kethüda, benim abamı da terkine al” demiş. Kethüda: “Olur. Ama onu kime vereceğim?” diye sorunca da Molla: “Hiç kimseye vermeyeceksin. O gideceği yeri bilir”, diye cevap vermiş. Kethüda, şaşırarak: “Molla benimle alay mı ediyorsun? Hiç aba gideceği yeri bilebilir mi?” diye sorunca, Molla, ona: “Aba yalnız gitmeyecek ki. İçinde de ben olacağım. Ona yardım ederim”, demiş.

-1094-

Belki Elime Bir Şey Geçer: Molla Nasreddin’in çok cimri bir tanıdığı varmış. Bir gün onun evine gitmiş. Adam, Molla’ya çay üstüne çay getiriyormuş. Molla’yı çayla doyurduktan sonra, önüne bir tencere koymuş. Tencere ağzına kadar su dolu imiş. İçinde ise birkaç hamur parçası yüzyormuş. Molla, bunu görünce elbiselerini çıkarmaya başlamış. Ev sahibine de: “Bana bir hamam peştamalı getir”, demiş. Ev sahibi, ona, peştamalı ne yapacağını sorunca Molla: “Soyunduktan sonra belime bağlayıp bu tenceredeki suya dalacağım. Belki yemek için bir iki parça hamur elime geçer”, demiş.

-1095-

Korkarım O Beni Boğar: Molla Nasreddin’in cimri ama şakacı bir tanıdığı varmış. Bir gün, bu adam, Molla’ya konuk gelmiş. Molla, ona, büyük bir çay bardağında çay ikram etmiş. Adam çay bardağını görünce Molla’ya: “Molla bana bir kendir ipi getir”, demiş. Molla, ona, ipi ne yapacağını, sorunca da: “İpi belime bağlayacağım. Çay bardağının içine düşüp boğulmaktan korkuyorum”, demiş. Aradan bir zaman geçmiş. Bu kez, Molla Nasreddin, bu adama konuk olmuş. Adam, Molla’nın önüne çok küçük bir bardakla çay getirmiş. Ve : “Molla! Bak, konuğa çayı böyle küçük bardakla ikram ederler”, demiş. Molla, ona: “Bana bir kendir ipi getirir misin?” diye sorunca, adam: “Yok Molla uymadı. Çay bardağı büyük değil ki boğulasın”, demiş. Bunun üzerine, Molla: “Ben çay bardağının içine düşüp boğulmaktan korkmuyorum. Çay bardağının benim boğazıma kaçıp beni boğmasından korkuyorum. İpi bardağın beline bağlıyacağım”, demiş.

-1096-

Şimdi Yer: Bir gün, Molla Nasreddin, eşeğinin önüne, yemesi için, hızar talaşı koyar. Bu durumu gören komşusu, Molla’ya, neden böyle yaptığını sorar. Molla da, ot tükendiği için, başka çaresi kalmadığını söyler. Komşusu: “Ama eşek bu talaşı yemez”, deyince, Molla: “Kendi başına kalsa yemez. Ama ben onun gözlerine yeşil

camlı gözlük takacağım. O zaman yer”, diye karşılık verir.

-1097-

Hepisini Vereceğim: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin, bir başka kasabaya gitmiş ve oradaki dostlarından birinden bir eşek satınalmış. Bir süre sonra da, Molla'ya eşeği satan dostu, Molla'yı ziyarete gelmiş. Eşeğin durumuna bakmış. Eşeğin çok zayıfladığını görmüş. Molla'ya, eşeği iyi beslemediğini söylemiş. Molla da: “Ben eşeği senden alalı beri, her gün, şu kadar arpa kesiyorum”, demiş. Dostu: “Bu eşek her gün arpa yeyen eşeğe benzemiyor”, deyince, Molla: “Her gün arpa biçiyorum. ama elim biraz dardadır. Eşeğe arpa veremiyorum. Fakat onun hak ettiği miktarı köşeye yazıyorum. Elim bollaşırşa ona olan borcumu ödeyeceğim”, demiş.

-1098-

Samimi Sohbet: Bir gün, Molla Nasreddin'in karısı: “Molla, berekâllah senin yüreğinin büyüklüğüne. Gerçekten de senin çok büyük yüreğin var”, demiş. Molla karısına, neden böyle söylediğini sorunca o: “Sen bu kadar çirkinsin. Buna dayana-cak yürek lâzımdır”, deyince Molla: “Karı! Buna göre senin yüreğin benimkinden dört kat büyüktür”, demiş. Karısı nedenini sorunca da: “Çünkü ben kendi yüzümü görmüyorum ki üzüleyim. Ama sen her gün benim yüzümü görüyorsun”, diye cevap vermiş.

-1099-

Ben Babamını: Molla Nasreddin, bir gün babasının cariyesini yatmış görür. Ya-vaşça onun yanına uzanır. Cariye yanında başka bir adam görünce bağırmağa yeltenir. Molla, tez onun ağzını eliyle kapatır ve: “Ne oluyor? Bağırma, sakin ol”, der. Cariye: “Ahı, sen kimsin?” diye sorunca, Molla: “Ben babamım”, der.

-1100-

Kocasız Kalırsın: Günlerden bir gün Molla Nasreddin, pazardan iki çömlek almış ve bunları bir ipe bağlayıp omuzuna asarak evinin yolunu tutmuş. Yolda giderken hayvanlar ürker. Acaba insanlar da ürker mi? diye düşünmüş ve at gibi dört ayak olarak yola devam etmiş. Bu arada çömlekler de bir birine çarparak kırılmışlar. Molla eve gelmiş ve evin önünde bir sağa bir sola koşuşturuyormuş. Karısı bu durumu görüp, ne olduğunu sorunca Molla cevap vermiş: “Karı! Çabuk sokak kapısını kapa, kilitle. Ürktüm kaçarım. Sonra kocasız kalırsın.”

-1101-

Hiçbir Kusuru Olmasın mı? Bir zamanlar, Molla Nasreddin, bir ayağı topal, bir gözü kör, dişleri dökülmüş, kel, kanbur bir karı almıştı. Sormuşlar: “Molla, bu topal karıyı niye aldın?” Molla cevap vermiş: “Topal iyidir kardaş. Çok gezmez.” Bir başkası sormuş: “Molla, bu bir gözü kör karıyı niye aldın?” Molla, ona da cevap vermiş: “O da iyidir. Tuttuğum işlerin yarısını görür, yarısını görmez.” Adam devamla, Molla’ya gene sormuş: “Ya dişleri? Bu karının dişleri de yok.” Molla cevap vermiş: “Olsun. Evde yemeğe fazla bir şey yok zaten.” Adam sormaya devam etmiş: “Ya kelliğine ne diyeceksin?” Molla cevap vermiş: “Kel olması da iyidir. Haftada bir kına parası ödemem.” Adam gene sormuş: “Ya bu kanburluğuna ne dersin?” Molla şöyle cevap vermiş: “Sen de acaip bir adamsın! Diyorsun ki bu zalim kızının hiçbir kusuru olmasın!”

-1102-

Sabredenin Yeri Cennettir : Molla Nasreddin, bir gün karısına: “Bu dünyada çektik ama öteki dünyada işimiz iş”, demiş. Karısı, nedenini sormuş. Molla: “İkimiz de cennete gideceğiz”, demiş. Karısı, nereden bildiğini sorunca da: “Neden bilmeyeyim? Sende ve bende bu çirkin yüz var. Sen hergün bana, ben de her gün sana bakarak sabrediyoruz. Sabreleyenin yeri de cennettir”, diye cevap vermiş.

-1103-

Mutlu Adam: Bir toplantıda, bir adamdan söz ediliyordu. Adamın aldığı karılar çok geçmeden ölüyordu. Toplantıda bulunanlardan biri: “Bu adamın ilk karısı bir ay, ikincisi bir aydan da az yaşadı. Diğerleri de öyle ve bu gün de altıncı karısı öldü. Ne bedbaht adam!” demiş. Bir köşede, onları dinleyen Molla Nasreddin söze karıştı: “Dünyada bir hoşbaht [mutlu] adam var, siz de ona bedbaht diyorsunuz.”

-1104-

Sonra Ne Yaparun? Anlatırlar ki, günün birinde, Molla Nasreddin’in karısı eve birini almıştı ama tam o sırada Molla da eve dönmüştü. Karısı, yabancıyı önce sandığa gizlemişti. Molla’nın gördüğünü fark edince de sandıktan çıkarıp pencereden kaçırmıştı. Sandığa da ahırdaki yeni doğmuş buzağıyı koymuştu. Molla, eve gelince pencereden, sandığa bir yabancıнын girdiğini görmüştü. İçeriye girdiğinde doğruca sandığın yanına gitmiş ve kapağını açmış. Bir de ne görsün? Sandıkta bir buzağı

varmış. Molla kendi kendine: “Bu karı adamı buzağıya çevirdi. Hiç sesimi çıkarmayayım. Beni de kimbilir, ökül veya ineğe döndürür. Sonra ne yaparım?”

-1105-

Burada Çok At Eşek Yuvarlandı: Bir gün Molla Nasreddin, oğlu ile değirmene. buğday öğütmeğe gitmişti. Buğday çuvalını oğlunun arkasına yüklemiş, kendisi de yanında gidiyormuş. Çukur bir yerden geçtiklerinde, Molla, oğluna: “Oğlum dikkat et. Yükü düşürme. Bizim eşek bir defasında burada yükü yuvarlanmıştı”, demiş. Sonra değirmene gidip, buğdayı öğütmüşler. Dönüşte Molla'nın oğlu, yorgun olduğunu söylemiş ve un çuvalını arkasına almamış. Molla Nasreddin, çuvalı yüklenmiş ve dönüş yoluna girmişler. Yoldaki çukur yere gelince, Molla'nın oğlu, babasına söyle demiş: “Baba, dikkat et yükü düşürme. Değirmenci bu çukurda çok atın. eşeğin yuvarlandığını söylemiş.”

-1106-

Hekimden Çok mu Bilirsin? Molla Nasreddin, yaşlılığında bir gün, kendini iyi hissetmiyordmuş. Oğlu da gidip bir hekim çağırılmış. Hekim, Molla'yı iyice muayene ettikten sonra Molla'nın oğluna: “Oğlum. Senin baban hasta değil. Ama kendisini iyi hissetmiyor. Bunun çaresi de babanı evlendirmektir”, demiş. Molla'nın oğlu: “Canım, bu yaşlılıkta insanlar niye evlenirler ki?” diye sorunca, Molla, araya girmiş ve oğluna: “Kes sesini! Sen hekimden iyi mi bileceksin?” demiş.

-1107-

Molla'nın Oğlu Türkü Söyler: Molla Nasreddin'in oğlunun sesi o kadar da güzel değilmiş. Ama türkü söylemeğe meraklı imiş ve sabahtan akşama kadar türkü söylemiş. Komşuları bundan şikâyetçi imişler. Bir gün, Molla'ya gelmişler ve oğlunun, her gün türkü söyleyerek, kendilerini rahatsız ettiğini söylemişler. Molla da, onlara: “Sizin her birinizin bir iti vardır ve gece gündüz havlarlar, ulurlar, ben rahatsız olmam. Siz benim oğlumun türküsünden rahatsız olursunuz. Bu köpek oğlunun sesi, sizin itinizin sesinden de mi kötü?” demiş.

-1108-

Buz ile Çörek: Bir gün bir kişi Molla Nasreddin'e gelmiş ve çok hasta olduğu-

nu, ancak kendisinden derman umduğunu söylemiş. Molla, şikâyetini sorunca da, adam, tüyelerinin ağırdığını söylemiş. Molla, ne yediğini sorunca, o, buzla çörek yediğini bildirmiş. Bunun üzerine Molla, adama: “Senin ne hastalığın insan hastalığı, ne yemeğin insan yemeği”, demiş.

-1109-

Pire İlâci: Sıcak yaz günlerinden bir gün, bir komşusu, Molla Nasreddin’e gelmiş ve pirelerin elinden çok çektiğini, anlatmış, ne yapması gerektiğini sormuş. Molla, ona şöyle demiş: “Yatarken yanınıza biraz tuz koyun. Pireyi tutun ve gözüne biraz tuz sürün. Pire kör olur ve bir daha sizi tanıyıp size gelemes.”

-1110-

Kız Olduğunu Nereden Bildin? Bir gün, Molla Nasreddin, sokakta bir dostuna rastlamış ve ona:” Beni tebrik eyle. Bir çocuğum oldu”, demiş. Adam: “Oğlan mı?” diye sorunca, o: “Hayır, oğlan değil”, demiş. Adam: “Demek ki kızın olmuş” deyince de, Molla: “Nereden bildin? Ben kimseye bunu söylememiştim”, demiş.

-1111-

Hamur Meselesi: Günün birinde, Molla Nasreddin’e, söz dinlemez, büyük-küçük tanımaz, herkesi inciten bir adam hayli eziyet eder ve sonra da: “Ne yapayım? Benim hamurum böyle yoğrulmuş”, diye de özür arar. Molla, bunun üzerine, ona: “Mesele senin hamurunun yoğrulmasında değil, pişmesindedir. Seni yoğurmuşlar ama çiğ bırakmışlar”, demiş.

-1112-

Yas Tutarım: Günlerden bir gün, Molla Nasreddin, baştan ayağa siyahlara bürünür ve pazara gider. Görenler, ona, kime yas tuttuğunu sorarlar. O da şöyle cevap verir: “Kendime yas tutuyorum. Öldükten sonra kendime yas tutamam da, onun için, şimdi tutayım dedim.”

-1113-

Çenebaz Komşu: Molla Nasreddin bağ almak istiyormuş. Bağ sahibi ile konuşup anlaşmak isterken, bağ sahibinin çenebaz komşusu durmadan söze karışıyor, gerek

siz şeyler anlatıyormuş. Ondan rahatsız olan Molla: “Bu bağ çok güzel bir bağdır. Fakat bir kusuru var. Komşusu çok geveze”, demiş.

-1114-

Molla'nın Cömertliği: Molla Nasreddin bir gün hastalanır. Vasiyeti için güvendiği bir dostunu çağırır ve ona: “Kardeş. Ben öldükten sonra, var-yokumun listesini yap. Önce, siz bin manat alırsınız. Bin manat mahalledeki fakirlere dağıtın. Aile-dekilere de bin manat verilsin. Komşulara da bir pay ayırırsınız”, demiş. Dostu. Molla'nın söylediklerini kaydettikten sonra: “Molla, ben senin bu kadar zengin olduğunu tahmin etmemiştim”, demiş. Molla, cevap vermiş: “Bu saydıklarım gerçek değil dostum. Ancak siz yazın. Koy, ben öldükten sonra, vasiyetnâmemi okuyanlar demesinler ki, Molla hasis adamdı.”

-1115-

Gün Yirmi Beş Saat olur: Nasreddin Efendi, çocukluğunda, okula giderken, bir gün öğretmeni mevsimleri anlatmıştı. Bu arada günleri anlatırken de, günlerin bir saat uzadığını söylemişti. Aradan bir zaman geçtikten sonra, bir gün, derste Nasreddin'e, bir günün kaç saat olduğunu sormuş. Nasreddin: "Şimdi günler bir saat uzamış, yirmi beş saat olmuştur. Diğer zamanlarda ise yirmi dört saattir", demiş.

-1116-

Çocuk Aklı: Nasreddin Efendi, çocukluğunda, okulda, hocasına zor sorular sorarmış. Bir gün hocası, Efendi'ye: "Bilginle gururlanma. Çocukluğunda, akıllı, ferasetli olanların çoğu büyüdülerinde akılsız ve ahmak olurlar", demiş. Efendi, şöyle cevap vermiş: "Demek ki, siz de çocukken akıllı ve ferasetli imişsiniz."

-1117-

Sıcak Mantılar: Nasreddin, çocukken, bir gün mantı yiyormuş. Mantılar sıcak olduğu için her defasında ağzı yanıyor ve gözlerinden yaşlar akıyormuş. Babası bu durumu görünce Nasreddin'e: "Nasreddin, mantılar önünden kaçmıyor. Bekle soğusunlar, sonra yersin", demiş. Nasreddin derhal cevap vermiş: "Beklesem aç kalırım baba."

-1118-

Dayanaksız Gümüş Para: Çocukluğunda, babası Nasreddin Efendi'ye her hafta, cuma günü harçlık verirmiş. Bir Cuma günü ise dört haftalığı olan gümüş parayı bir defa da vermiş ve ona tutumlu davranmasını, bu parayla dört hafta idare etmesini tembih etmiş. Nasreddin Efendi, parayı aldığı gibi, sokağa çıkmış, babasının söylediklerini unutarak paranın hepsini verip tatlı almış ve yemiş. Babası, bir gün çok sıcak bir günde pazara gitmiş. Döndüğünde de: "Böyle sıcak olur mu? Beynimin eriyip dökülmediğine şaştım", demiş. Efendi, tam zamanıdır diye, hemen atılmış: "İnsan beyninin gümüşten daha dayanıklı olduğu belli." Babası, ne demek istediğini

sormuş. Efendi şöyle demiş: “Senin geçen gün dört haftalık harçlık olarak verdiğin gümüş para bu sıcakta sakız gibi bir anda eriyip aktı.”

-1119-

İmamın Başı: Başına kazan kadar bir sarık saran imam, yolda giderken, Küçük Nasreddin bunu görmüş ve yerden bir taş alarak imamın sarığına atmış. Taş, imamın başına gelmiş ve başını yarmış. İmam, Küçük Nasreddin’i alıp kadiya götürmüş. Kadı, Nasreddin’e çıkışmış. Nasreddin, kendini şöyle savunmuş: “Beni affedin Kadı Aga. İmamın başındaki sarığı görende, öyle sandım ki, başı demirdendir ve öyle olup olmadığını anlamak için ona bir taş attım. İmamın başının demirden olmamasının günâhını ben mi çekeyim?”

-1120-

Kadınların Aklı: İmam, bir gün, mescide, cemaate öğüt verirmiş: “Kadınlar, saç uzun, aklı kısa yaradılmışlardır”, dediğinde, Nasreddin Efendi şöyle cevap vermiş: “Bağışlayın, kadının saçının uzunluğu ona yakışır. Aklının kısa olduğunu ise ben hiç düşünemiyorum. Sizin yerinizde olsam, sadece kendi karımdan söz ederdim. başka kadınları buna katmazdım.”

-1121-

Nasreddin Efendinin Horlaması: Nasreddin Efendi’nin zengin bir komşusu, onu bir günlüğüne, şehir kenarındaki bağına davet etmişti. Oraya gitmişler ve yiyip-içip eğlenmişler. Sonra da yatmışlar. Sabahleyin kalktıklarında herkes, Nasreddin Efendi’ye dik dik bakıyormuş. Efendi, ev sahibine bunun nedenini sorunca o: “Gece çok horladın, kimse uyuyamadı”, demiş. Nasreddin Efendi, bunun üzerine eşyalarını toplamağa başlamış. Ev sahibi ne yaptığını sorunca da: “Karım olacak bedbaht kızı kırk yıldır benimle uyur, bir gün de horladığımdan şikâyet etmemiştir. Evime, onun yanına gidiyorum”, demiş.

-1122-

Huri: Nasreddin Efendi’nin karısının adı Huri imiş. Timur, Nasreddin Efendi’ye: “Seni sefer komutanı yapıyorum. Ordunun başında sefere çıkacaksın. Dönersen şan-şeref sahibi, ölürsen de cennetlik olursun. Orada seni huriler bekliyor”, deyince, Efendi: “Evide benim bir Huri’im var. Onun cennet hurisi olmadığına ise önemi yoktur. Öteki dünyaya

nasıl olsa gideceğiz. Anlattıkların için hayatla vedalaşmanın anlamı var mı?”

-1123-

Günâhın Hepsî Komşu Kadındadır: Bir defasında Nasreddin Efendi, rüyasında komşusu dul kadını gördü. Kadın o kadar zarif ve güzel idi ki, Efendi dayanamayıp onu kucakladı ve dudağından öptü. Bu, Efendi'ye öyle tatlı geldi ki tekrar etmek istedi ve başına değen darbeyle uyandı. Yanında yatan karısı, ona: “Utanmıyorsun, dişlemek adeti de sende yeni peyda oldu. Az kaldı kulağımı koparacaktın”, demiş. bunun üzerine Efendi, inleyerek, şöyle cevap vermiş: “İncinme hanım, günâh bende değil, günâhın hepsi komşu kadındadır.”

-1124-

Bedbaht Efendi: Karısının ölümünden sonra, Nasreddin Efendi, bir dul kadınla evlenmişti. Kadın, durmadan ilk kocasını hatırlıyor ve ağlıyordu. Günlerden bir gün, Nasreddin Efendi de karısına koşulup ağlamaya başlamış. Karısı, Efendi'ye, kendisinin rahmetlik erine ağladığımı, onun ise neye ağladığımı anlamadığını, söyleyince ,Efendi, şöyle cevap vermiş: “Ben de kendi halime ağlıyorum. Keşke erin ölmeseydi ve dul kalmasaydın. Ben bedbaht da seninle evlenip, başımı belâya sokmazdım.”

-1125-

Efendi Neye Gülerdi? Nasreddin Efendi, karabiberi hiç sevmezmiş. Karısı ise çok severmiş ve bu yüzden tartışırlarmış. Hatta bir gün tartışmaları boşanmaya kadar varmıştı. Sonunda, karısı, Efendi'ye, yemeklerde karabiber kullanmayacağına dair bir senet vermiş. Bir gün, Efendi evde yokken, karısı bir yemek pişirmiş ve yemeğe o kadar karabiber koymuş ki, tencerenin kapağını açtığında, karabiberli yemek buğusunda gözleri yaşarmış. Tam da bu sırada, Efendi eve dönmüştü. Karısına, neden ağladığını, sorduğunda, karısı, yemek tenceresini aceleyle ortadan kaldırıp: “Efendi, sen ne iyi adamsın ki arkadaşlarını bırakıp eve, beni görmeğe geldin. Ona ağlarım”, demiş. Bu sözler üzerine de Efendi, bir kahkaha çekmiş. Karısı, ona, neden güldüğünü sorunca da: “Senin verdiğin seneti yitirdim. Ona gülerim”, deyince, Efendi'nin karısı da bir kahkaha çekip gülmeğe başlamış.

-1126-

İncidilmiş Tavşan: Nasreddin Efendi, avdan eli boş dönmüştü. Karısı sorunca

da: “Porsuktan tavşana kadar, bütün avlar elimden kaçtı, çıktı”, demiş. Karısı da: “Keşke bir tavşan tutsaydın. Ehilleştirirdik”, deyince, Efendi: “Tavşan her tarafı batırır”, demiş. Bu sefer karısı: “Batırırsa ben de onu bayıra salarım”, deyince, Efendi, karısını döğmeğe başlamış. Ona: “Benim, bin bir zahmetle tuttuğum tavşanı sen nasıl bayıra salarsın?”, demiş. Kavgayı duyan komşular gelmişler ve Efendi’ye: “Utanmıyor musun Efendi, zayıf ve yardımsız bir kadını nasıl döğersin?” diye sormuşlar. Efendi: “O da zayıf, yardımsız bir tavşanı niye incidir?” demiş.

-1127-

Asil Kişi: Karısı, Nasreddin Efendi’den şikâyetçi idi. Bir gün, Efendi’ye: “Benim tanıdıklarımın kocaları asil kişilerdir ve erkek işleriyle meşguldürler. Sen gece gündüz evde oturursun, her şeye burnunu sokarsın”, demiş. Efendi, bu sözler üzerine giyinip evi terk etmiş, tanıdıklarından birinin yanına gitmiş. Bir gün, bir hafta Efendi’den bir haber yokmuş. Sonunda Efendi, dostlarından birine: “Zahmet olmazsa bizim eve git ve karımdan, eve gelebilir miyim, yoksa hala daha asil kişilere benzemedim mi? Sor”, demiş.

-1128-

Hoca’nın Arzusu: Nasreddin Hoca’ya sormuşlar: “Sen, karın için ne istersin?” Hoca cevap vermiş. “Eğer o hastalanırsa, Allah’tan, onun hastalığını, azar-bezarını bana vermesini dileyeceğim. Yok eğer benim ölmek vaktim gelirse, Azrail’den, onun canını almasını isteyeceğim.”

-1129-

Bedbahtlıktan Kaçılmaz: Nasreddin Efendi’nin komşusunun karısı çok gezeze imiş. Adam da ondan kaçıp, Nasreddin Efendi’nin yanına gelirmiş. Hem de karısından şikâyet edermiş: “Bu kadın olmasaydı gamsız- dertsiz yaşayacaktım”, diye. Efendi, adama şöyle demiş: “Evlenmek elbette bedbahtlıktır. Ancak bu öyle bir bedbahtlıktır ki, bundan kaçıp kurtulmak mümkün değildir.”

-1130-

Sakin Sohbet: Nasreddin Efendi, dostlarıyla, mescidin avlusunda sohbet ediyormuş. Dünkü olaylardan konuşuyorlarmış. Birisi: “Dün yaman tufan oldu”, demiş. Bir öteki, Efendi’ye: “Bir yıldırım düştü ki. Sen korkmadın mı?” demiş. Efendi: “Yok, iştmedim. Meğer yıldırım da düşmüş?” Bir başkası: “Efendi, senin gözün

kör, kulakların sağır mıydı?” diye sorunca, Efendi: “Yok. Kaynanam o saatlerde bizdeydi. Karımla sakın sakın sohbet ediyorlardı”, demiş.

-1131-

Arada Büyük Bir Fark Yok: Nasreddin Efendi, zengin bir çiftçinin yanında çalışıyormuş. Bir gün Çiftçi, Efendi’ye: “Tohumluk tahıldan büyük bir miktar saklamıştım. Fakat fareler hepsini yiyip bitirdiler”, demiş. Efendi bu sözler üzerine: “Benim de senden borç aldığım tahıldan eser kalmadı. Ama arada küçük bir fark var. Senin tahılını sıçanlar, benimkini ise uşaklar yedi”, diye karşılık vermiş.

-1132-

Un Yoksa İnce Yufka Yap: Nasreddin Efendi, koşarak evine gelmiş ve hanımına: “Şimdi hatırlı misafirler gelecek. Bize yufka yap”, demiş. Hanımı: “Evde sadece bir avuç un kaldı”, deyince de, Efendi: “Olsun, yufkaları yapabildiğin kadar ince aç”, demiş.

-1133-

Başlık: Nasreddin Efendi’nin sermayesi horoza yük olmuştu. Buhara emirinin adamları, son elbisesini ve kazanını da almışlardı. Gene de emire bir hayli borcu vardı. Bin akçe kadar. Efendi’yi derdest edip, kadının yanına getirmişlerdi. Kadı, Efendi’den, emire olan borcunu ödemesini istemiş, Efendi’ye: “Paran var mı?” diye sormuş. Efendi: “Benim param yok, ama karımın var”, demiş. Bunun üzerine kadı: “Şeriatta kadının malı erkeğe aittir. Git karının parasını getir”, deyince, Efendi: “Karıma başlık parası borcum vardı. Onu hala ödeyemediğimden onun parası da yoktur”, demiş.

-1134-

En Büyük Fazilet: Nasreddin Efendi, ile zengin bir adam, Buhara Pazarı’na gidiyorlarmış. Yol uzunmuş. Zengin adam anlatmaya başlamış: “En büyük fazilet zengin olmaktır. Bir kişi hem sana, hem bana baksın. Ol dakika bilecek ki, ben, saygıdeğer, tanınmış bir adamım. Elbiselerim, çizmelerim en pahalısındanandır. Atım en cins attır. Kesem para doludur. Sen ise, eski elbiseler giymişsin. Eşeğe bindin, kesen de boştur...” Bu arada, birden haydutlar ortaya çıkmış ve zengin adamın üstüne saldırmışlar. Adamı soyup soğana çevirdikleri gibi bir temiz de dövmüşler. Hay-

dutlar gittikten sonra Nasreddin Efendi, zengin adama dönüp: “Fakir yine eşeğinin üstündedir, zengin ise yaya kaldı. Yaralarını sarmaya çalışıyor. Şimdi söyleyin, sayın zengin. En büyük fazilet zenginlik midir, yoksa fakirlik mi?”

-1135-

Saygı Göstermek: Bir gün, padişah, Nasreddin Efendi’ye sormuş: “Efendi, söyleyin bakalım. Siz en çok kime saygı gösterirsiniz?” Efendi cevap vermiş: “Kim bana sofrayı çıkarır, çömert davranırsa ona.” Padişah, bu sözler üzerine, Efendi’ye: “Öyleyse, yarın seni misafirlığe çağıracağım”, deyince, Efendi, şöyle söylemiş: “Çok güzel. Ben de yarından itibaren size saygı göstereceğim.”

-1136-

Alâ Mutfak: Nasreddin Efendi’nin dostlarından biri, yeni bir ev yaptırmıştı. Bir gün, Nasreddin Efendi’ye evini gezdiriyormuş. Odaları gösterirken de övünüyor-muş. Efendi’nin karnı çok acıkmıştı. Ev sahibi ise yemekten hiç söz etmiyordu. Sonunda mutfığa geldiler. Ev sahibi: “Odaların hepisinden çok bu mutfak hoşuma gitti”, demiş. Bu sözler üzerine Efendi şöyle karşılık vermiş: “Alâ mutfaktır. İnsan buraya girince canı yemek istiyor.”

-1137-

Şairler Hakkında Sohbet: Doğduğu şehir olan Semerkand’a gelen Nasreddin Efendi, klasik şairleri iyi bilen bir dostunun misafiri olmuştu. Dostu, şairlerden sözetmiş ve onların şiirlerinden örnekler okumuştur. Sohbet uzadıkça uzamış ve Nasreddin Efendi iyice acıkmıştı. Ev sahibi de bir türlü yemek teklif etmiyormuş. Bunun üzerine Nasreddin Efendi, ev sahibine: “Size bir soru sormak istiyorum” demiş. Ev sahibi, Efendi’nin şairler konusunda soru soracağını düşünerek: “Buyurun, sorun”, demiş. Nasreddin Efendi, ev sahibine şu soruyu sormuş: “Zahmet olmazsa bana söyleyin. Haklarında bu kadar şeyler anlattığınız şairler bir şey yerler miydi? Eğer yerlerdi ise, ne yerlerdi?”

-1138-

Yoksa Bu Dakika Taşarım: Nasreddin Efendi, akşamleyin tarladan dönmüştü. Karnı açtı. Karısına bir şeyler hazırlamasını söylemişti. Karısı da, çocuklarla çorba içtiklerini söylemiş ve Efendi’nin önüne bir tabak çorba getirmişti. Efendi, bu çorbayı

çabucak içmişti. Sonra ikinci ve sonra da üçüncü tabağı silip süpürmüştü. Yemekten sonra çocukları yanına gelmişler ve kendileriyle oynamasını istemişler. Karnı küm-bet gibi olan Efendi, çocuklara: “Çekilin, yoksa bu dakika taşacağım”, demiş.

-1139-

Dünkü Kelle: Mescid Mollası, Nasreddin Efendi’ye misafir olmuştu. Fakr ü zaruret içerisinde bile olsa, Efendi, misafirlerine daima iyi davranırmış. Efendi, bu misafiri için de tek koyununu kesmiş ve kellesini pişirdikten sonra onun önüne koymuş. Bu hüsnü kabulü gören molla ertesi gün de Efendi’nin evine gelmiş ve şu duayı okumuş: “Al-lah merhametli nazarlarını bu evin üstünden esirgemesin ve muhterem Efendi’ye öyle kuvvet versin ki, bize dünkü gibi lezzetli koyun kellesi ikram etsin.” Bu sözler üzerine Efendi, akşam vakti için molların önüne sofraya kurmuş ve sofraya dünkü kellenin kalan kemiklerini getirmiş. Molla, buna sinirlenmiş. Bunun üzerine Efendi, mollaya şöyle demiş: “Siz dünkü koyunun kellesini istediniz. Ondan kalan bu kemiklerdir.”

-1140-

Açgözlü Misafir: Bir düğün yemeğinde, Nasreddin Efendi’nin de bulunduğu bir sofrada, açgözlü bir adam, her yiyecekte biraz alıp cebine koyuyormuş. Nasreddin Efendi, bunu görmüş. Adam, Efendi’ye: “Bunları oğlum için alıyorum. Düğünde yenilen şeyler çocukların çok hoşuna gider”, demiş. Efendi, bunun üzerine bir çaydanlık almış ve sıcak çayı adamın cebine dökmeye başlamış. Adam: “Hop! Ne yapıyorsun?” diye bağırınca da: “Oğlun bu kadar şeyi yedikten sonra susayacak. Ona, yemeğin üstüne de bu çayı verirsin”, demiş.

-1141-

Ahnmamış Mektup: Nasreddin Efendi, Bağdat’a gittiğinde, mahalle mescidinin imamı ona bir mektup yazmış ve Irak halısıyla, Irak ipeği kumaş istemiş. Efendi, yeterli parası olmadığı için bu siparişleri alamadan memleketine dönmüş. Efendi-nin Bağdat’tan geldiğini duyan imam doğruca onun evine gitmiş. Efendi, imamı kapıda karşılamış ve ona. “Senin Irak halısı ve Irak ipeği hakkındaki mektubunu almadım”, demiş.

-1142-

Tembel Bey: Nasreddin Efendi’nin, beye yirmi akçe borcu varmış. Bey, bir gün,

Efendi'yi evine çağırıp, ondan borcunu ödemesini istemiş. Efendi, bey'in çok tembel bir adam olduğunu biliyormuş. Kapının yanında durarak beye: "Para kesesi cebimdedir. Gel, keseyi cebimden çıkar, aç ve paranı oradan al", demiş. Bey, bu sözler üzerine sinirlenmiş ve: "Ne söylüyorsun, yorulup elden düşmemi mi istiyorsun? Git, parayı da sana bağışladım", demiş.

-1143-

Hayret: Nasreddin Efendi, eşeğini satmıştı. Eşeği satın alan adam bir hafta sonra gelmiş ve Efendi'ye şöyle demiş: "Efendi, beni kandırdın. Bana hasta eşeği sattın. Eşek geberdi." Efendi, bu sözleri duyunca: "Hayret ettim. Eşek benim kapımda hiç böyle bir şey yapmamıştı", demiş.

-1144-

Pazarda Aranılan Şey: Buhara Pazarı'na gelen bir Arap, ipek kumaşı çok pahalı bularak tüccara bağırmış: "Sende hiç vicdan yok mu?" Bu arada, pazarda dolaşan Nasreddin Efendi, bu sözleri duymuş ve adama şöyle demiş: "Azizim. Bizim Buhara Pazarı'nda hiçbir zaman, o senin aradığın şey satılmamıştır."

-1145-

Sıcak Pideler: Nasreddin Efendi, pazarda, bir pidecinin yanında durmuş, tandırdan yeni çıkmış sıcak pideleri seyrediyormuş. Efendi, pideciye sormuş: "Bu pidelerin hamuru tereyağıyla mı yoğrulur?" Pideci: "Elbette", diye cevap vermiş. Efendi, sormağa devam etmiş: "Lakin çok sıcaktırlar, adamın parmağını yakarlar." Pideci: "Elbette", demiş. Efendi, devamla: "Bu pideler sanki katlama gibi", demiş. Pideci: "Evet, onlar katlamadır", diye karşılık vermiş. Efendi: "Bu pideler balla mı yoksa kaymakla mı daha güzel yenir. Siz ne dersiniz?" Pideci, cevap vermiş. "Balla da, kaymakla da lezzetli olur. Al götür. Böylesini bir yerde bulamazsın." Efendi bu sözler üzerine şöyle demiş: "Alırdım, ama param yok."

-1146-

Ah ve Oh: Nasreddin Efendi, Bağdat'a gelmişti. Hiç parası kalmadığı için, iş arıyormuş. Sonunda, zengin ama cimri bir adamın yanında iş bulmuş. Adam, yanına aldığı hizmetçileri çalıştırır, bir uydurma sebep bularak paralarını vermeden işten atarmış. Nasreddin Efendi, altı ay çalıştıktan sonra, zengin adam kendisini

çağırması ve ona: “Pazara git ve bana bir ‘ah’ bir de ‘oh’ al. Getirmezsen paranı alamazsın”, demiş. Nasreddin Efendi, adamın para vermek niyetinde olmadığını anlamış ve bu şartı kabul etmiş. Sonra da, bir akrep ve bir kene yakalayıp bir keseye koyarak zengin adamın yanına gelmiş. “İsmarladığın şeyleri aldım. Bu kesede”, demiş ve keseyi adama vermiş. Adam kesenin içine elini daldırınca, akrep elini sokmuş. Adam da. ‘Oh’, diye bağırmış. Bunun üzerine Nasreddin Efendi: “Orada bir de ‘ah’ var”, demiş ve adamın yakasına yapışarak parasını istemiş.

-1147-

Çay Parası Verilmiştir: Nasreddin Efendi, çayhanede çay içmiş ve parasını ödemedi kalkıp gitmiş. Çaycı, peşinden koşmuş ve çayın parasını ödemediğini söylemiş; parayı istemiş. Efendi Sormuş: “Sen bu çayların parasını ödedin mi?” Çaycı cevap vermiş. “Elbette. Dükkân sahibine çayların parasını öderim.” Bu cevap üzerine Nasreddin Efendi: “Görüyorsun dostum, her şey yolunda. Bu çayın parası ödenmiştir. Aynı şeyin parası iki kez ödenmez ki”, demiş.

-1148-

Kefen: Nasreddin Efendi, fakir olduğundan, zaman zaman zenginlerin yanında, çeşitli işlerde çalışmış. Bir defa, Semerkand’da bir zenginin tarlalarını ekip biçmiş ve harman yapıp savurmuş, tahıl elde etmiş. Parasını almak için, zenginin yanına gidince, olumsuz cevap almış. Bunun üzerine Efendi, evin eşğine oturmuş ve parasını almadan gitmeyeceğini, gerekirse burada öleceğini, onu da bütün Semerkand’a rezil edeceğini söylemiş. Zengin adam, ona: “Benim için önemli değil. Ölürsen, emreyleyim, ölünü en pahalı kefenle sardırıp, büyük bir törenle gömerim.” Bunun üzerine Efendi: “Böyle bir kefeni bana şimdi ver. Defin işini bensiz de yapabilirsin”, demiş ve adamdan çok pahalı bir kumaş alarak, getirip satmış, parasını fazla fazla çıkarmış.

-1149-

Eşekten Düşmüşüm: Bir bağıın yanından geçmekte olan Nasreddin Efendi, yola sarkmış erik dalında olgun erikler görmüş ve eşeğinin üzerinde, dalın altından geçerken dalı tutup eğmek istemiş. Bu arada eşek yürüyüp gidince, Efendi, dala asılı kalmış. Bağ sahibi onu görünce, hırsız sanmış ve bağırmağa başlamış. Efendi: “Ben hırsız değil Efendi’yim”, deyince, bağ sahibi, orada ne yaptığını sormuş. O da: “Görmüyor musun? Eşekten düştüm. Çabuk bana yardım et!” demiş.

-1150-

Çok Sağ Olun: Nasreddin Efendi, başkasının bağına girmiş, sepetini seçme üzüm salkımlarıyla doldurmuş, çitten atlarken bağ sahibi onu görmüş ve: “Ayıp değil mi Efendi? Sizin gibi saygın bir kişiye çitten başkasının bağına girmek yakışır mı? Söyleyip, bir sepet üzüm isteyebilirdin”, demiş. Bunun üzerine Efendi: “Bağışlayın. muhterem komşu, siz yüz kat haklısınız. Doğrudan da çitten aşmak saç-sakalıma yakışmaz. Çitten düşüp bacağıma kırabilirdim. Şimdi lütfkârlığınızdan istifade edip bu üzüm dolu sepeti avludan geçirip götürüleceğim. Sağ olun” diye cevap vermiştir.

-1151-

Yer Elması ve Şalgam: Nasreddin Efendi, geceleyin, bir bostana girmiş, yer elması ve şalgamları toplayıp bir çuvala doldurmağa başlamış. Bu arada bostan sahibi. Efendi’yi görmüş ve ne yaptığını sormuş. Efendi, temiz hava almağa çıktığını söyleyince, bostan sahibi: “Öyleyse gel gidelim”, demiş. Efendi, nereye gitmek istediğini sorunca da bostancı: “Hırsızların cezalandırıldığı yere”, cevabını vermiş. Efendi, kendisini bırakması için, bostancıya, yalvarıp yakarmış. Sonunda, bostancı, aldığı yer elması ve şalgamları başına vurduktan sonra kendisini bırakacağını söylemiş. Nasreddin Efendi, çaresiz, bu teklifi kabul etmiş. Bostancı, Efendi’nin başına yer elmalarını attıkça, Efendi: “Ya Hüdavend-i Alem! Mucize göster!” diye bağıryormuş. Bostancı, neden böyle bağırdığını sorunca, Efendi: “Çuvalın dibinde kocaman bir şalgam var. Halik, mucize gösterip onu yer elmasına çevirsin diye yalvarıyorum”, demiş.

-1152-

Hırsızlar Çalması: Köyün yaşlısı bir adam, yolda yorulunca, bir arkın kenarına uzanmış ve uykuya dalmış. Nasreddin Efendi, o sırada yoldan geçerken, uyuyan adamı görmüş, yanına gitmiş, elbise ve ayakkabılarını çıkarıp almış, yola koyulmuş. Aradan birkaç gün geçtikten sonra, Nasreddin Efendi, yolda yaşlı adama rastlamış. Bu arada Efendi, adamdan aldığı elbiseleri giyiyormuş. Adam, Efendi’yi görünce, elbiselerini tanımış ve feryadı basmış. Efendi’ye: “Efendi, ne cesaretle gün ortasında, benim elbiselerimi alıp gidersin. Beni çıplak bırakırsın”, diye bağırmış. Efendi: “Neden sinirleniyorsunuz? Siz derin uykuda idiniz. Bir hırsız gelip elbiselerinizi çalıp götürmesin diye, onları aldım”, demiş.

-1153-

Evde Hırsız Var: Ev soyan hırsızlar, Nasreddin Efendi gibi akıllı bir adamı arala-

rına alırlarsa hırsızlıkta çok başarılı olacaklarını konuşmuşlar ve bu düşüncelerini gerçekleştirmek için Nasreddin Efendi'ye iyi bir ziyafet vermişler. Efendi, onlarla birlikte çalışacağına söz vermiş ve gece yarısı, hepsi bir zurnacının evini soymağa girmişler. Hırsızlar, ellerine geçirdikleri eşyaları çuvalalara doldururken, Nasreddin Efendi bir zurna bulmuş ve evin damına çıkarak zurna çalmağa başlamış. Gece yarısı zurna sesini duyan komşular dışarıya fırlamışlar ve Efendiye: “Ey zurnacı! Gecenin bu saatinde zurna çalınır mı? Gündüzler sana yetmedi mi? Git evinde yat”, demişler. Efendi bunun üzerine: “Eve gidemem, orada hırsızlar var”, diye cevap vermiş.

-1154-

Boş Yere Neden Kovalayayım? Bir gece yarısı, Nasreddin Efendi ve karısı evde uyurlarken eve hırsız girmiş ve üstlerinden yorganı kapıp kaçmış. Karısı, Efendi'ye, hırsızın arkasından koşmasını, söyleyince, o: “Boşuna neden kovalayayım. Hırsız, yastığı çalmağa da gelecek. O zaman yakalarız onu”, demiş.

-1155-

Ne Kalacak? Nasredin Efendi'nin eşeği kaybolmuştu. Pazarda, tellal: “Ey ahali! İşitin, görün ne diyorum! Kim Nasreddin Efendi'nin eşeğini bulursa, eşeğin kulağından kuyruğuna ne varsa ona hediye edilecek.” Bu sözleri duyan bir adam, Nasreddin Efendiye sormuş: “Efendi, siz eşeğin, kulağından kuyruğuna kadar onu bulana verecekseniz, size ne kalacak?” Efendi, cevap vermiş: “Eşeğin kulakları ve kuyruğu zaten kesilmiştir. Bana eşeğin kendisi kalacak.”

-1156-

Yitirilmiş Para Kesesi: Nasreddin Efendi, pazarda, para kesesini yitirmişti. Canı sıkın eve gelmişti. Karısıyla konuşurken, konuya uzak durmağa çalışıyormuş. Karısına: “Haberin var mı? Birisi bugün pazarda para kesesini yitirmiş”, deyince, karısı: “Bize başkalarından ne var? Önemli olan, senin para kesene bir şey olmaması”, diye karşılık vermiş. Bunun üzerine Efendi: “Acaip kadınsın! Başkası para kesesini yitirsin, ben de bakayım, diyorsun”, demiş.

-1157-

Dört Altın: Sıcak yaz günlerinden birinde, Abdülcebbar Bey, yardımcısı Nasreddin Efendi'yle gezerken, büyük bir arkın yanına gelmişler. Bey, serinlemek için,

bu arka biraz yüzmek istemiş ve elbiselerini çıkarıp Efendi'ye vermiş. Sonrada keyifle yüzmüş. İşi bitince tekrar Efendi'nin yanına gelmiş, elbiselerini giyinmeye başlamış. Efendi ona: "Bey, cebinizdeki parayı harcadım", demiş. O da hırsla, Efendiye bağırmiş: "Paralarımı harcamak için sana kim izin verdi?" Efendi, anlatmaya başlamış: "Siz ilk kez suya dalanda, boğulduğunuzu sandım ve buradan geçen bir atlıya, sizin eve haber vermesi için bir altın verdim." Bey tekrar bağırmiş: "Kesemde dört altın vardı. Diğerlerini ne yaptın?" Efendi, anlatmaya devam etmiş: "Sonra, siz su yüzüne çıkanda, boğulmadığınızı anladım ve buradan geçen başka bir atlıya bir altın vererek, diğer atlının peşine gönderdim. Ona boğulmadığınızı söyleyecekti. Sonra bir altın da, sizin hayatta kalmanızın şükranı olarak mescide bağışladım." Bey, gene bağırmiş: "Diğer altın ne oldu? Onu söyle!" Efendi, sakince anlatmayı sürdürmüş: "Onu da, elbiselerinizi bekleme hakkı olarak ben aldım."

-1158-

Keten Yağı: Nasreddin Efendi'ye karısı, dükkândan, keten yağı almasını söylemiş. O da dükkâna gitmiş ama dükkâncı ona veresiye yağ vermemiş. Buna kızan Efendi, dükkâncının kedisini alıp eve gelmiş. Karısı, kediyi görünce, Efendi'ye: "Ben senden keten yağı istedim, sen kedi aldın", diye kızmış. Efendi: "Sabırlı ol hanım. Şimdi kedi geldi, arkasından da yağ gelir", demiş. Bu arada kapı çalınmış ve dükkâncı çıka gelmiş, kedisini geri istemiş. Efendi, ona: "Bu kedi kaç gündür bizim eve dadandı ve yağımızı yedi. Onu boğacağım", demiş. Bu sözler üzerine dükkâncı. Şöyle demiş: "Kediyi çocuklar çok seviyor. Onu boğma, ben sana yağ vereceğim."

-1159-

Akılsız Avara: Nasreddin Efendi'nin mahallesinde, avara, herkese bulaşan, kavgacı bir adam varmış. Bir defasında, bu adam, Efendi'ye taş atıp başını yarmış. Efendi, onu yanma çağırıp ona para vermiş. Adam, Efendi'ye, kendisine neden para verdiğini sorduğunda, Efendi: "Sana acıyorum da ondan", diye cevap vermiş. Adam, merakla tekrar sormuş: "Bana neden acıyorsun?" Efendi cevap vermiş: "Bana taş atmak için kim bilir ne kadar yorulmuşsun? Ben fakir bir adamım. Sana ancak bu kadar para verebildim. Ama zengin bir adama taş atarsan bunun bin mislini verir sana." Avara adam, o dakika büyük bir taş almış ve oradan geçmekte olan pazarbaşıya atmış. Hemen avarayı yakalamışlar ve yüz değnek vurmuşlar.

-1160-

Güzel Hesap: Nasreddin Efendi, medresede okuduğu zamanlarda, öğrenciler, sırayla birbirlerini evlerine çağırır, okur ve eğlenirlermiş. Aralarında bir molla varmış ki, berbat sesiyle şarkı söylermiş. Bu nedenle, ondan kurtulmak isterlermiş. Bu işi de Efendi'ye bırakmışlar. Efendi şarkıcı mollaya: “Sır saklaman şartıyla sana bir haber vereceğim. Dün valinin yanındaydım. Seni kadı olarak tayin etmekten konuşuyorlardı. Ama bazıları, senin şarkı söylediğini ileri sürüp itiraz ediyorlarmış. Sen üç kişinin yanında, Kur'an'a el basıp, bir daha şarkı söylemeyeceğine yemin edersen biz, senin şarkı söylemediğin konusunda şahadet ederiz.” Şarkıcı molla, bu teklifi kabul etmiş ve yeminle şarkı söylemeyi bırakmış. Tekrar toplanacakları zaman da şarkıcı onlarla gelmek istemiş ama kabul etmemişler. Efendi, ona: “Bağışla dostum. Sen yemin ettin, artık şarkı söyleyemezsin. Aramızda ne işin var?” demiş.

-1161-

Kedi Anlamasın: Nasreddin Efendi, pazardan koyun eti almış, eve getirmişti. Karısı ne aldığı sormuş, o da: “Buz aldım”, demiş ve kilere giderek eti rafa koymuş. Gece kedi, etin kokusuna gitmiş ve eti bularak hepsini yemiş. Ertesi gün Efendi, eti yerinde bulamayınca, karısına: “Hanım eti nereye koydun?” diye bağırılmış. Karısı: “Torbada et mi vardı? Sen torbada buz var”, demiştin”, deyince, Efendi, şöyle demiş: “Torbada et vardı. Ben kedi anlamasın diye buz vardı demiştim.”

-1162-

Torbada Ceviz Kalmadı: Nasreddin Efendi, pazardan bir kilo ceviz almış, evine dönüyormuş. Yolda bir çocuk onu görmüş ve: “Esselâmu aleyküm”, demiş. Bu selâm Molla'nın çok hoşuna gitmiş ve torbadan bir ceviz çıkarıp oğlana vermiş. Oğlan, Efendi'nin selâm veren herkese ceviz verdiğini düşünmüş ve arkadaşlarına koşup durumu anlatmış. Onlar da, Efendi'ye hürmetle selâm vermişler. Efendi, onlara da birer ceviz vermiş. Derken torbadaki cevizler tükenmiş. Efendi de mescidin yanına gelmiş. Bu arada, mescit imamı, Efendi'ye, selâm vermiş. Efendi ona şöyle demiş: “Bağışlayın, torbada daha ceviz kalmadı.”

-1163-

Fakir: Hazırcevaplık yarışmasında, Nasreddin Efendi ve Semerkand'ın baş kadısı kazanmışlardı. Timurlenk, bunların her birisine on altın verilmesini emretmişti. Baş

kadı, buna itiraz etmişti. Demişti ki: “Nasreddin Efendi fakir bir adamdır. Ben ise asılzade aileden ve zenginim. Daha fazla almalıyım.” Bu olayın üstünden biraz zaman geçtikten sonra, Timurlenk, bunların lâtifelerini beğenmemiş ve bunlara onar değnek vurulmasını emretmişti. Bu emir üzerine Efendi: “Bu adaletli paylaşırma değil. Asil aileden olan baş kadıya on, benim gibi fakir bir adama beş değnek düşmeli”, demiş.

-1164-

Paralar Eridi: Nasreddin Efendi ve dostları, sıcak bir yaz günü, aralarında para toplayıp, pilav pişirip yemek istemişler. Pilavı pişirirken, aralarından biri: “Pilavımız olacak ama, çayımız, kavunumuz, yemişimiz yoktur”, demiş. Nasreddin Efendi’ye para vermişler ve pazara gidip, istediklerini almasını rica etmişler. Efendi, pazara yollanmış. Hava çok sıcak olduğu için, yolda, bir ağacın altında dinlenmek için oturunca uykuya dalmış ve ancak akşam uyanmış. Pazar artık kalktığı için ısmarlananları alamadan geriye dönmüş. Döndüğünde, arkadaşlarının, pilavın hepsini yediklerini görmüş. Onlar Efendi’ye: “Hava çok sıcaktı. Pilav eridi”, demişler. Bunu üzerine Efendi de: “Orada da hava çok sıcaktı. Verdiğiniz paralar da eriyip gitti”, demiş.

-1165-

Acaip Misafirperverlik: Uzun bir yol giden ve yorulan Nasreddin Efendi, hem biraz dinlenmek, hem de öğle yemeğini yemek için bir dostunun evine uğramış. Adam, onu karşıladıktan sonra, önüne, üzerinde sadece süt bulunan bir sofraya getirmiş ve: “Buyurun, süt, katık, kaymak, lor, peynir, yağ yiyin”, demiş. Nasreddin Efendi, sütü içmiş. Dinlenmiş ve kalkıp gitmiş. Aradan bir zaman geçtikten sonra, dostu, Nasreddin Efendi’ye misafir olmuş. Efendi, onu iyi karşılamış ve önüne, üstünde bir salkım üzüm olan bir sofraya koymuş. Adam, suratını ekşitmiş. Bunun üzerine Efendi, ona şöyle demiş: “Buyurun, rica ederim, doyuncaya kadar yiyin. Bak burada, üzüm pekmezi, şırası, şerbeti ve şarabı var. Hepisinden yiyin, için.”

-1166-

Hoş Niyet: Nasreddin Efendi, bir gün, sokakta, içi gümüş paralarla dolu bir kese bulmuş ve bunu, kadıya vermek için yanına gitmiş. Kadı, başka işlerle ilgilenmiş ve Efendi’ye hiç bakmamış. Sonra da hizmetçileri Efendi’yi döğerek oradan uzaklaştırmışlar. Aradan günler geçmiş. Birden kadının aklına, Efendi’nin ziyareti gelmiş ve adamlarından birin göndererek onu çağırılmış. Nasreddin Efendi, kadının yanına

gidince, kadı, geçende ne için uğradığını sormuş. Efendi: “Senin yanına geldiğimde içim, sana karşı iyi niyetle doluydu. Fakat hizmetçilerin beni öyle döğdüler ki şimdi şu para kesesi gibi boşum”, demiş ve elindeki boş para kesesini göstermiş.

-1167-

Kiraz: Beyin bahçesindeki kirazları topluyorlarmış. Nasreddin Efendi de yardım ediyormuş. Bahçe sahibi, Efendi'ye: “Sana ücret vermeyeceğim. Öğleye kadar bize topla. Öğleden sonrada kiraz ağacına tırman kiraz ye”, demiş. Efendi bu teklifi kabul etmiş. Kiraz topladıktan sonra, bir kiraz ağacına çıkıp kiraz yemeğe başlamış. Bağ sahibi, Efendi'nin iştahla kiraz yediğini görünce ona: “Ağacın dallarını kıracaksın alt dala in”, demiş. Efendi, ona şu cevabı vermiş: “İnceğim ama önce şu yukarıdaki kirazları yiyip bitireyim.”

-1168-

Çocuklarımız da Eziyet Çekecek: Buhara şarkıcıları arasında, Nasreddin Efendi'nin beğenmediği bir şarkıcı varmış. Bir gün, yolda karşılaşmışlar. Şarkıcının yanında oğlu da varmış. Efendi, çocuğun kim olduğunu sorunca, şarkıcı: “Oğlumdur. O da şarkı söylemeyi öğreniyor. Allah'ın izniyle, büyüyünce benim gibi tanınmış bir şarkıcı olacak”, demiş. Efendi: “Biz sizin sesinizi yeterince biliyoruz. Yazık, çocuklarımızın ne kabahati vardı?” diye karşılık vermiş.

-1169-

Pilavda Sinek: Nasreddin Efendi, gençliğinde, Darbıda şehrinin beyi Abdülcebbar'ın yanında çalışmış. Bir gün, beyin misafirleri gelmiş, yemeğe oturmuşlardı. Yemekte birisinin pilavından karasinek çıkmıştı. Bun gören bey, Efendi'ye bağırmış: “Eşek oğlu eşek, gözün kör müydü ki pilava sinek düşmüş?” Efendi:” Muhterem bey, küçük bir sinekten ötürü bu kadar kızmak olur mu?” diye cevap vermiş. Bu sözleri duyan bey daha da sinirlenmiş: “Kes sesini hayvan, yoksa seni kamçılıyorum”, demiş. Bunun üzerine, Nasreddin Efendi, beye, şu sözlerle karşılık vermiş: “Aman Allah, bu zavallı sinek ne kadar pilav yiyebilir ki siz bu kadar sinirleniyorsunuz?”

-1170-

İşinle Meşgul Ol: Nasreddin Efendi satranç oynarmış. Bir gün, gene çayhanede satranç oynarken, oradaki avara adamlardan biri onun oyununa karışmış: “İyi oyna-

madın. Piyonla hamle yapmalıydın”, şeklinde akıl vermiş. Efendi buna çok kızmış ve: “İşime neye burnunu sokarsın, avara adam!” diye bağırılmış. Adam bu sözler üzerine: “Ben avara değilim, terziyim”, demiş. Efendi, bu sözler üzerine ayağa kalkmış ve terzinin gömleğininin yakasından tutmuş, beline kadar yırtmış, sonra da: “Madem ki terzisin git, işini gör. Bir saat sonra geleceğim. Ustalığını bana gösterirsin”, demiş ve sakın sakın satranç oymaya devam etmiş.

-1171-

Kaybedilmiş Buğday: Nasreddin Efendi, buğdayı çuvala doldurup, eşeğe yükleyip, değirmene gitmek üzere yola çıkmıştı. Çayhanenin yanına geldiğinde, orada kumar oynayanları görmüş ve şansını denemek istemiş. Eşekten inip kumar oynayanların yanına gelmiş ve oyuna katılıp katılamıyacağını sormuş. Onlar, Efendi’ye: “Paran var mı?” diye sorduklarında, Efendi: “Bir çuval buğdayla katılırım”, demiş. Oyuna girmiş ve girdiği gibi kaybetmiş. Kaşla göz arasında buğday gitmiş. Efendi. eşeğe binip eve geldiğinde, karısı, unu sormuş. Efendi: “Buğday az olduğu için un çıkmadı”, demiş. Bunun üzerine karısı.: “Öyleyse un çuvalı nerede?” diye sormuş. Efendi, şöyle cevap vermiş: “Onu da değirmenci buğdayı öğütme karşılığı almış.”

-1172-

Muallim Neyse Talebeleri de Odur: Medresenin muallimlerinden birisi hastalanmıştı. Talebeleri onu ziyarete geldiler. İlk gelen talebe, muallime: “Siz uyuz it gibi zayıflamışsınız”, demiş. Muallim, bu söze alınmış ama sesini çıkarmamış. Biraz zaman geçtikten sonra bir başka talebesi ziyaretin gelmiş. Muallim, ona, ilk talebenin söylediklerini aktarmış. O da muallime: “Siz o boşboğaza bakmayın. Allah’ın yardımıyla, çabuk iyileşeceksiniz, yakında domuz gibi olacaksınız”, demiş. Muallim, bu sözlere de alınmış ama bir şey söylememiş. Aradan bir zaman geçtikten sonra, Nasreddin Efendi de muallimi ziyaret edip, “geçmiş olsun”, demeğe, yanına varmış. Muallim, Efendi’ye, talebelerinden dert yanmış ve onların anlattıklarını nakletmiş. Bunun üzerine Efendi, Muallime: “Keyfinizi bozmayın Aga. Muallim neyse, talebeleri de odur,” demiş.

-1173-

Eşeğin Terbiye Edilmesi: Nasreddin Efendi, çayhanede oturken, eşeği bir yerde durmamış ve bütün pazarı dolaşmağa başlamış. Bu arada, havuçları, lahanaları, şalgamları yemiş, cam eşyaları kırmış. Bütün pazarcılar, çayhanede oturan Nasreddin

Efendi'nin başına toplanmışlar ve Efendi'den zararlarının ödenmesini istemişler. Efendi bunun üzerine, zararı kendisinin değil, eşeğin yaptığını söylediye de dinletememiş ve adamlara: "Bütün eşekleri buraya toplayın", demiş. Adamlar söyleneni yapmışlar. Efendi, kendi eşeğinin kulağına eğilerek bağırmış: "Eşeğin biri eşek! Ben sana böyle mi terbiye verdim. Muhterem eşekler, siz de ona bakıp ders alın", diyerek elindeki değnekle, eşeği dövmeğe başlamış. Sonra da çayhaneye gidip oturmuş ve şöyle demiş: "Her şey yoluna koyuldu. Eşeğimi, arkadaşları olan eşeklerin yanında cezalandırdım. Adalet istiyordunuz. İşte adalet."

-1174-

Kimi Babasına Benzer Kimi Anasına: Nasreddin Efendi, çok aceleliydi. Bir gün, gene aceleyle yolda giderken, bir adam onu durdurup sormuş: "Bağışlayın, siz o Necmeddin Bağban'ın oğlu değilsiniz?" Efendi: "Beli, onun oğluyum", diye cevap vermiş. Adam konuşmasını sürdürmüş: "Kime benzetirim, diyorum. Bakıyorum, bakıyorum, Aman Allah, siz biri birinize çok benziyorsunuz. Bir elmanın yarısı gibi. Ağzımız, gözünüz... Yani siz babanıza çok benziyorsunuz." Efendi, bu sözler üzerine şöyle demiş: "Doğru, ben babama benziyorum. Amma öyle adamlar vardır ki geveze analarına benzerler."

-1175-

Efendi Arabacı: Nasreddin Efendi, şehrin kadısının yanında, arabacı olarak çalışıyormuş. Bir gün, dar bir yoldan, kadıyı arabayla evine götürüyormuş. Bu arada karşıdan bir araba çıkmış. Nasreddin Efendi ona: "Hey! Arabacı yana çek geçelim", diye bağırmış. Öteki arabacı cevap vermiş: "İleri-geri konuşma. Benim arabamda şehrin valisi var. Bunun üzerine Nasreddin Efendi, sinirlenerek, arabacıya şöyle demiş: "Ne sanıyorsun. Sence, benim arabamda oturan köpek midir?"

-1176-

Hak- Hesap: Mescide molla olana kadar, Nasreddin Efendi, Abdülcebbar beyin yanında çalışmış. Ayrılmak zamanı geldiğinde ise Abdülcebbar bey, Nasreddin Efendi'nin hakkını vermemişti. Efendi, eli boş gitmişti. Aradan bir müddet geçtikten sonra bir cenazenin defin merasiminde Nasreddin Efendi, kabrin üzerine gelerek: "Ey kadir Allah, goy, bizim Abdülcebbar bey, kuş tüyü gibi yumuşak bir kabirde yatsın", diye dua okumuş. Bunu duyan Abdülcebbar bey, sinirlenmiş ve Efendi'ye: "Ey Molla! Deli mi oldun? Kime dua okuyorsun, ben sapa-sağlamım ve

kolay ölmeğe de niyetim yoktur. Ne kadar ömrüm olduğunu sen nereden bileceksin?” Nasreddin Efendi, bu sözlere şöyle karşılık vermiş: “Sen ne vakit öleceğini bilemezsin. Ölüm her dakika gelebilir. Onun için senin duanı önceden okudum.”

-1177-

Tebrik: Nasreddin Efendi'nin bir komşusu şehir kadısı olmuştu. Efendi de onu tebrik etmek için yanına gitmişti. Ama kadı, Efendi'yi tanımamazlıktan gelmişti. Efendi'ye. “Ne kadar çalıştıysam da seni nerde gördüğümü bir türlü çıkaramadım”. demiş. Efendi: “İnsafın kurusun, biz komşuyuz”, dediyse de yararı olmamış, kadı ona, ne için geldiğini sormuş. O da: “Senin gözlerinin kör olduğunu işittim, sana teselli vermeğe geldim”, demiş.

-1178-

Azrail'e Emir: Nasreddin Efendi, köyün ağasından, gelecek yılın mahsulünden ödemek üzere, borç buğday almak istemişti. Efendi, ağanın evine gidince, ağa onun karşısına çıkmamış. Odadan şöyle bağırmış: “Ey eşikağası, kâhyaya söyle, o da hizmetçiye söylesin, o da kapıcıya söylesin, o da Nasreddin Efendi'ye söylesin ki: benim borç verecek tahlını yoktur.” Bu sözleri duyan Nasreddin Efendi, ellerini göğe açmış ve: “Ey merhametli Allah'ım, Cebrail'le emreyle, o da, Mikail'e, söylesin, o da, İsrail'e söylesin, o da, Azrail'e söylesin, bu taş yürekli ağanın canını alsın”, demiş ve yoluna gitmiş.

-1179-

Allah Eşeği Nasıl Böldü? Nasreddin Efendi'nin başı ağrıyor, kulaklarından biri de işitmiyormuş. Bu durumda, şehrin kadısının yanına gelmiş. Kadı, ona takılmak için: “Oho, Efendi, hoş gelmişsiniz. Kulağınıza ne oldu? Belki onu eşekten ödünç aldınız”, demiş. Efendi, soğukkanlılığını yitirmeden cevap vermiş: “Doğru söylüyorsunuz. Allah, eşeği bölende, başı size, kulakları bana düştü”, demiş.

-1180-

Herkesten Yiğit. Akşamüstü dostlar, çayhanede toplanmışlardı. Yiğitlik üzerine konuşuluyormuş. Bir genç, kendisini övmeğe başlamıştı. Şöyle diyormuş: “Arđma kızmış bir öküz düştü, korkmadım. Dağda, üzerime kaplan atıldı, korkmadım. Yıldırım vurdu. Gene de korku nedir bilmem. Dünyanın en yiğit adamı gözünüzün

önündedir.” Nasreddin Efendi, elindeki çay bardağını yavaşça bir tarafa koyup: “Yok, en yiğit adam şüphesiz benim”, demiş. Nasreddin Efendi’nin kendisini övmeyi sevmediğini bilenler merakla dinlemek istemişler. Efendi devamla dedi ki: “Sen ne yiğitlik göstermişsin? Ben, bize misafır geldiğinde, evde bir çimdik çay, bir avuç şeker olmayanda da korkmadım.”

-1181-

Övünen Sergerde: Misafirlikte, konuşuluyormuş. Kendilerini övenler anlatıyorlarmış. Bir sergerde şöyle demiş: “Ankara yakınında, bir şiddetli savaş başlamıştı. Oklar göğü kaplamıştı. Karanlıkta da savaş sürdü. Ben düşmanın içinde kalmıştım. Başımdan yaralandım. Ama gene önümde kimse duramıyordu.” Sergerdenin anlattıkları Nasreddin Efendi’yi çileden çıkarmıştı. Efendi de şöyle anlatmış: “Sizin başınızdan yaralandığınız savaşta ben de vardım. Öyle kızışmıştım ki, başım kılıçla kesilip yere düştükten sonra, düşmanı biçip dökmüştüm.”

-1182-

Efendi Kendi Tarlasını Genişletirdi: Nasreddin Efendi’nin küçük bir tarlası varmış. Bir gün tarlasınındaki bir tepeciği düzeltirken komşuları ne yaptığını sormuşlar. Efendi şöyle demiş: “Bu toprağı her tarafa serpeceğim. Böylece tarlam genişleyecek.”

-1183-

Güneş ve Gölge: Sıcak bir yaz günü, Nasreddin Efendi, bir ağaç gölgesinde uzanıp dinlenirmiş. Bir zaman sonra güneş uzandığı yere ulaşmış. O, yer değiştirmiş. Derken aradan biraz zaman daha geçmiş, güneş oraya da ulaşınca, Efendi, tekrar yer değiştirmiş. Bu durum böyle sürüp gidince, Efendi, sinirlenip ayağa kalkmış ve “Güzel, bu dakika eve gidiyorum. Orada da elin bana nasıl uzanacak göreceğim”, demiş.

-1184-

Heybedeki Taşlar: Pazardan geçen Nasreddin Efendi, Akıl Deryası adı ile anılan şehir kadısının, heybesini atın üzerine atamadığını görmüş. Heybenin bir gözü dolu, öteki gözü ise boş imiş. Akıl Deryası, Efendi’yi görünce: “Efendi, biraz yavaşla. Bir saatir bu körolasica heybeyi atın üstüne atamıyorum. Hep bir tarafa kayıyor”, demiş. Efendi, gülerek: “Heybenin bir gözüne taş koy, o zaman atın üstünde durur”, diye öneride bu-

lunmuş. Akıl Deryası: “Doğru ya, hiç aklıma gelmedi”, demiş ve elini başına vurmuş.

-1185-

Sana Demiştim: Nasreddin Efendi, su arkının üzerinden atlarken, ayakkabısının teki suya düşmüş. Efendi, suya kapılan ayakkabıbm peşine bir hayli gitmiş ama onu yakalayamamış. Bunun üzerine, ayakkabının ardından suya üç kez tükürmüş ve: “Sana bu da azdır. Defalarca dememiş miydim ayağımı sıkma diye”, demiş.

-1186-

Eşeğe Nasihat: Nasreddin Efendi’nin çok tenbel bir eşeği varmış. Yere yatıp ağnandıktan hoşlanırmış. Bir defasında, Nasreddin Efendi, eşeğe binip kadının yanına gitmiş. Eşeği de kadının evinin yanında bir merteğe bağlamış. Eşek gene ağnandığı için her tarafı diken içinde kalmış. Efendi, ona şöyle nasihat etmiş: “Beyim, bilmiyor musun ki sen her hangi bir adamın değil, Nasreddin Efendi’nin eşeğisin! Tek kendini değil, beni de düşünmelisin. Güller, çimenler içinde değil, dikenliklerde ağnaniyorsun.” Eşek bu sözleri dinlerken başını eğmiş. Bunun üzerine Efendi: “Ay sağ ol! Görüyorum ki nasihatim sana tesir etmiş”, demiş ve kadının yanına gitmiş.

-1187-

Yeni Eşek: Nasreddin Efendi, pazardan yeni bir eşek almıştı. Bu eşek çok yürük imiş. Birden, Efendi’nin aklına, evdeki küpün kırılmış olduğu gelmiş ve pazardan bir küp alıp başına geçirip, eşeğe binip yola vurmuş. Küp gözüne kadar indiği için yolu göremiyormuş. Bir hayli gittikten sonra eşek durmuş. Efendi, evine geldiklerini sanmış. Küpü başımdan çıkarın, diye bir kaç defa bağırmış. Sonunda birisi gelmiş ve küpü başından çıkarmış. Efendi, bakmış ki yabancı bir yeredirler. İnsanları da tanımamış. Bu arada birisi onu tanımış ve: “Bu Efendi değil mi?” diye sormuş. Efendi, yabancı bir yerde olduğunu anlayınca eşeğe kızmış ve: “Ay eşek! Olmaya buraya göçmemi istersin? Çok güzel. O zaman git benim ailemi de buraya getir”, demiş.

-1188-

Rahatsız Bey: Abdülcebbar bey, Nasreddin Efendi’yle kervansarayda kalırmış. Bir gece, Abdülcebbar bey, Efendi’yi uyandırmış ve : “Sanki yağmur yağıyor. Git atları tavlaya çek”, demiş. Efendi de: “Yağış yoktur. Kedi dışarıdan geldi. Sırtını

okşadım, kuru idi”, diye cevap vermiş. Biraz uyduktan sonra, Abdülcebbar bey: “Mumu söndür. Işıktayuyuyamıyorum”, deyince, Efendi: “Sarığını gözünün üstüne indir. O zaman uyursun”, diye karşılık vermiş ve uykuya dalmış. Hatta horlamaya bile başlamıştı ki, Abdülcebbar bey tekrar onu uyandırmış: “Git kapının sürgüsünü sür, hırsızlar girmesin”, deyince, Efendi: “Beyim, ben sizin iki emrinizi yerine getirdim. Siz de bir iş görün”, demiş ve başını örtüp uykuya dalmış.

-1189-

Özel Kargalar: Nasreddin Efendi'nin hindileri varmış. Bir molla, bunları görünce, ne olduklarını sormuş. Nasreddin Efendi, hayatında hindi görmeyen mollaya: “Bunlar kargadır”, demiş. Molla, Efendi'ye: “Bunlara ne yaptın da bu kadar büyüdüler?” diye sormuş. Efendi: “Onları, cevizle, kişnişle besledim”, diye cevap vermiş. Molla, bunun üzerine, bir hayli karga tutup, kafese koyup, Efendi'nin dediği gibi beslemeye başlamış. Fakat kargalar, her şeye rağmen bir türlü büyümemişler. Bunun üzerine molla, Nasreddin Efendi'ye gelmiş ve: “Sen beni aldattın. Kargalar büyümüyor”, demiş. Nasreddin Efendi, de ona: “Siz hiç kargaları gezmeğe bırakıyor musunuz?” diye sormuş. Molla: “Hayır”, demiş. Ve Nasreddin Efendi'nin söylediğini yapmak için kafesin yanına gidip, kafesin kapısını açmış. Bütün kargalar uçup gitmişler.

-1190-

Gömleğin Sahibi: Gece rüzgâr, komşunun bahçesinde, çamaşır telinde kurumakta olan bir gömleği uçurup, Nasreddin Efendi'nin bahçesindeki dut ağacının dalma atmıştı. Bunu gören Nasreddin Efendi, karısına seslenmiş: “Çabuk ol! Bana baltayı getir. Dut ağacını keseceğim.” Nasreddin Efendi'nin karısı merakla: “Ne oldu Efendi, ağacı neden kesiyorsun? Bu günlerde dutlar olgunlaşacak, çocuklar dut yiyecekler. Gör nasıl sevinecekler”, diye karşılık vermiş. Efendi, devamla: “Biliyorum. Dut ağacı sevinç getirecek. Ancak kime? Benim çocuklarıma mı, yoksa komşulara mı? Bilinmez. Görmüyor musun? Daha dutlar olgunlaşmadan gömlek hazır. Dutlar olgunlaştıktan sonra ne olacak? Bu gömleğin sahibi her gün gelip, ağacın dallarından sallanmıyacak mı?” demiş.

-1191-

Allah'ın Merhameti: Nasreddin Efendi, eşeğinin üzerinde, yolda giderken birden deprem olmuş ve her şey yerle bir olmuş. Evler yıkılmış, ortalığı toz-duman bürümüş.

Nasreddin Efendi ise sevinç içerisinde bağırmuş: “Allah, sana şükür!” Bunu duyanlar: “Bu ne demektir Efendi! Herkese felâket geldi, sen, Allah’a şükrediyorsun”, diyerek, Nasreddin Efendi’nin üzerine yürümüşler. Efendi, onlara şöyle demiş: “Yıkılan ev yeniden yapılır. Eşek yıkıntı altında kalıp ölse, onu kimse diriltemez. Ben, yıkıntının altında kalıp ölsem beni kimse diriltemez. Hayatta kaldığım için Allah’a şükrediyorum.”

-1192-

Gözlük: Nasreddin Efendi’nin karısı, gözlük almıştı. Efendi, ona: “Gözlük sana ne lâzımdır?” diye sormuş, o da: “İyi göremiyorum. Gözlük takanda her şey gözümüne iri görünüyor”, diye cevap vermiş. Nasreddin Efendi, bu cevap üzerine şöyle demiş: “Madem öyle, yemek yerken gözlük takma. Yoksa boğulursun. İşi gücü bırakıp seninle uğraşamayız.”

-1193-

Pis Hayvan: Nasreddin Efendi’nin misafirleri, ona: “Niye bu köpeği evin içine alıyorsun. O pis hayvandır”, demişler. Efendi, durumu şöyle açıklamış: “Bir hafta önce rüyama bir kurt girmiş ve bana dişlerini göstermişti. Az kalsın beni parçalayacaktı. Ondan sonra köpeği yanıma aldım.”

-1194-

Ayakkabıyla Yat: Komşusu Nasreddin’e: “Rüyamda, yolda yürürken ayağıma çivi battığımı gördüm. Ağrıdan yerimden kımlıdayamadım”, demiş. Nasreddin Efendi, ona şöyle öğüt vermiş: “Bundan sonra ayakkabıyla yat.”

-1195-

Evde Yoktum: Komşusu molla, Nasreddin Efendi’ye: “Bu gece acaip bir rüya görmüşüm. Rüyada, güya ben sizin eve gelmişim, sen de bana bir kuzu vermişsin”, demiş. Bunun üzerine Nasreddin Efendi: “Olamaz. Ben o vakit evde yoktum”, diye karşılık vermiş. Molla: “Neredeydin?” diye sorunca da: şu cevabı vermiş: “Uykuda.”

-1196-

İblis’in Sakalı: Rüyasında İblis’i gören Nasreddin Efendi, onun sakalından yapış-

miş dövüyormuş. Hem de: “Güzel, elime düştün kör Şeytan. Seni öyle döveceğim ki buraların yolunu, ömrün boyunca bulamayacaksın. İnsan nesline düşman ke-sildiğin yeter!” diyormuş. Bu arada İblis’in sakalından öyle bir çekmiş ki kendisi de uyanmış. Birden, Efendi ne görsün? Çektiği kendi sakalı, dövdüğü de kendi-siymiş.

-1197-

İki Mollaya Bir Katırcı: Nasreddin Efendi’nin iki oğlu varmış. Bunları şehre gön-dermiş, okutmuş ve molla yapmıştı. Onlar, babalarının yanına döndükten sonra, bir gün, eşeği yüklemek istemişler ama bu işi başaramamışlar. Bunun üzerine Nasred-din Efendi: “Ey cemaat, kime iki molla lâzımdır. İki mollayı bir katırcıya değişi-yorum”, demiş.

-1198-

Yalancı Münecim: Münecimlik geçerli bir iş iken, Nasreddin Efendi, zengin bir adamın karısına remil atmak yoluyla gelecekte haber vermişti. Demişti ki: “Senin bir oğlun olacak. Onu büyük bir gelecek bekliyor. Okuyacak yükselecek ve Rum padişahını tahttan indirip yerine geçecek.” Gerçekten de bir süre sonra kadının bir oğlu olmuş. Fakat bu çocuk bir süre sonra ölmüş. Bunun üzerine kadın, Timurlenk’e gidip Nasreddin Efendi’yi şikâyet etmiş. Timur, Efendi’yi çağır-mış ve ona: “Gene sözün yalan çıkmış Efendi! Seni herkesin önünde saraydan kovmaktan başka çarem yok”, demiş. Efendi bu sözler üzerine şöyle karşılık vermiş: “Bağışla-yın Emir hazretleri! Dediklerimin hepsi doğruydu. Kadın, Azrail’in ne zaman gelip çocuğun canını alacağını bana sormamıştı ki.”

-1199-

En Tatlı ve En Acı Şey: Nasreddin Efendi, Fethullah İbni Samsak’ın yanında, aşçıbaşı imiş. Bir gün, ağası onu çağırıp. “Yarın Semerkand’dan, saygın mi-safirlerim gelecek. Bize, öğle yemeği için, lezzetli ve tatlı şeyle al ve pişir”, demiş. Ertesi gün, misafirler gelmiş ve sofraya oturmuşlar. Görmüşler ki bütün yemekler, hayvan dilinden hazırlanmış. Fethullah ibni Samsak, çok sinirlenmiş. Efendi’ye: “Ey kuş beyinli! Ben sana en lezziz yemeklerden pişir, diye tembih etmedim mi?” demiş. Nasreddin Efendi, şöyle cevap vermiş: “Ağa, dünyada dil-den lezzetli ne var? İnsanlar dille anlaşır, sevgilerini ifade eder, Allah’a onunla yalvarırlar.” Fethullah İbni Samsak, ona: “Filozofluk eyleme. Akşam yemeğini

de en acı şeylerden hazırla”, demiş. Akşam olduğunda tekrar sofraya oturulmuş. Bu kez de sofrada dilden hazırlanan yemekler varmış. Fethullah İbni Samsak Efendi'nin üstüne yürümüş ve ona bağırması: “Melun! Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Acı yemek dedik, sen gene dil yemekleri getirdin sofraya.” Efendi sakince anlatmış: “Dilden keskin ve acı ne olabilir? İnsanlar dille birbirlerine hakaret ederler, söylerler. Dil vasıtası ile türlü şeytanlıklar yaparlar.” Misafirlerden biri, bu sözler üzerine, ev sahibine. “Gerçekten de senin aşçıbaşın asil bir filozofmuş”, demiş.

-1200-

Nasıl Akıllı Olunur? Nasreddin Efendi'ye, nasıl akıllı olunacağını, sormuşlar. Şöyle demiş. “Eğer yanında akıllı bir adam konuşuyorsa onun sözlerine kulak ver. Eğer senin sözlerini dinliyorlarsa, kendi sözlerine de kulak ver. O zaman akıllı adam olursun.”

-1201-

Gıybetçilerin Cezası: Bir defasında, dünyanın hakimi Timurlenk, Nasreddin Efendi'ye sormuş: “Gıybetçilere, insanların arkasından konuşanlara hangi dehşetli cezayı vermeli?” Efendi cevap vermiş: “Onların anlattıklarına kulak asanların kulaklarını kesmek gerek.”

-1202-

Kim Daha Akıllı: Nasreddin Efendi'ye sormuşlar: “Kim daha akıllıdır. İnsan mı, eşek mi?” Efendi cevap vermiş: “Ne manasız soru sorarsınız. Elbette eşek daha akıllıdır.” Onlar: “Neden?” diye sorunca da, Efendi: “Eşek çok bedbaht bir hayvandır. Ancak hiçbir zaman ağır yük altına girmek istemez. İnsan ise, ne kadar azaba, bedbahtlığa uğrarsa uğrarsın, aynı şeyleri tekrar yapar.”

-1203-

En İri Adamlar. Timur'un süvari birliği savaşta yiğitlik göstermiş ve galip gelmişti. Timur, onlara mükâfat verirken şöyle demiş: “Bozkırın insanları en yiğit insanlardır.” Bu sözler üzerine, yanında bulunan Nasreddin Efendi şu karşılığı vermiş: “Bozkırda biten tahıl en iyisidir. Bozkırda yetişen karpuz en büyüğüdür. Bozkırda yetişen insanlar da en iri insanlardır.”

-1204-

Gözlerine Karanlık Çöküyor: Komşusu, Nasreddin Efendi'ye: "Nasıl çare bulacağımı bilmiyorum. Sabahleyin uykudan uyandığımda, bir saat gözlerim bir şey görmüyor." Efendi, ona cevap vermiş: "Sen de uykudan bir saat sonra uyan."

-1205-

Her Şeyi Bilir: Bir defasında, Timur, Nasreddin Efendi'ye sormuş: "Ey akıllı adam! Sen her şeyi bilirsin. Söyle bakalım, İskender-i Zülkarneyn'in anası kimdir?" Efendi, bu soruya, önemsiz bir soru imiş gibi cevap vermiş: "Padişah karısı idi."

-1206-

Balıklar Öküz Değil: Nasreddin Efendi, bir dostu ile Siriderya nehrinde, kayıkla gidiyormuş. Nasreddin Efendi, dostuna: "Nehir mi önce var edildi, yoksa kayık mı?" diye sormuş. Dostu, izah eylemiş: "Eski zamanlarda, insanlar, önce kayık yapmışlar. Ancak, kayığın karada hareket etmediğini görmüşler ve kayığın yüzmesi için bir de nehir yapmışlar." Nasreddin Efendi, dostunun aklına ve hazırcevaplığına hayran olmuştu. Ona: "Güzel. Sana bir soru daha. Balıklar gündüzleri suda yüzerler. Geceleri nereye giderler?" Nasreddin'in dostu, bu zor soruya cevap vermemiş. Nasreddin Efendi, kendi sorusunun cevabını şöyle vermiş: "Bunu bilmeğe ne var? Karanlık olunca, balıklar ağaca çıkıp orada gecelerler." Dostu, bu cevap üzerine, Efendi'ye sormuş: "Bu söylediklerini nasıl ispat edebilirsin?" Efendi, ona şöyle demiş: "Balıklar öküz müdürler ki ağaca çıkamamışlar?"

-1207-

Kör: Semerkand'ın sokaklarından geçen emir Timur, bir dilencinin sadaka topladığını görmüş. Ona: "Adın nedir?" diye sormuş. Dilenci, saygıyla cevap vermiş: "Anadan doğduğumda ebe veyinlerim adımlı Hoşbaht koymuşlar." Timurlenk, bir kahkaha atıp: "Aman Allah! Hiç kör adam hoşbaht olur mu?" Timur'un yanında olan Nasreddin Efendi, kendini tutamamış ve söze karışmış: "Aman Allah! Bunların hangisi kördür?" demiş. Bunun üzerine, Timur sormuş: "Hangimiz?" Efendi: "Bedbaht kör adamlar alay eden", demiş.

-1208-

Atı Kurtarmak: Adamlarıyla sarayın çevresini gezen Timurlenk, güzel bir atın ya-

nında duran Nasreddin Efendi'ye sormuş: "Sence bu at savaşta, benim gibi bir kahramanı gezdirmeğe lâayık mıdır?" Efendi cevap vermiş: "Hayır". Timur, devamla: "Güzel. Bu at benim gibi dünyanın en iyi avcısını ava götürmeğe lâayık mıdır?" Efendi, gene: "Hayır", demiş. Timur, tekrar sormuş: "Beni, dünyanın en yiğit oğlanını, Hindistan padişahının en güzel kızına elçiliğe götürmeğe yarar mı?" Efendi, tekrar: "Hayır", demiş. Bu cevaplar üzerine, Timurlenk kızmış: "O zaman benim atım ne işe yarar?" diye bağırılmış. Bunun üzerine, Efendi: "Yalnız şuna yarar ki, ben bu ata binip buradan uzaklaşayım ve dünyanın en büyük hükümdarının özümü nasıl tarif ettiğini işitmeyeyim", demiş.

-1209-

Faydalı Taş: Timur'un hazinesinde, değerli taşlar, yakutlar, zümrütler varmış. Onlarla övünür, onları herkese gösterirmiş. Bir defasında onları Nasreddin Efendi'ye de göstermişti. Efendi, saygıyla sormuş: "Bu taşların kıymeti ne kadardır? Ne kadar gelir getirirler?" Timur, taşların çok kıymetli olduğunu, ancak gelir getirmediyelerini, söylemiş. Efendi tekrar söz almış: "Şimdi ben size öyle bir taş göstereceğim ki bir kuruşluk değeri yoktur ancak faydası büyüktür", demiş ve cebinden çıkardığı bileği taşıyı göstermiş.

-1210-

Kötü Köpek: Bir defasında emir Timur, Nasreddin Efendi'ye sormuş: "Farz edelim ki halkım bana karşı isyan etti ve beni tahttan indirmeye kalktı. Sence ne yapmalıyım?" Efendi, onu sakinleştirmek için: "Böyle düşünüp rahatınızı kaçırmayın. Halkınız size karşı isyan etmez", demiş. Timur, tekrar sormuş: "Neden isyan etmez?" Efendi, şöyle cevap vermiş: "Çünkü siz köpek yılında doğdunuz. İnsanların hiçbir zaman ısran köpeklere gücü yetmez."

-1211-

Bütün Dünyanın Sevinci: Emir Timur, şehrin bütün akıllı ve tecrübeli kişilerini çağırıp, onlara şöyle demiş: "Bir süreden beri kendimi hasta hissediyorum. Bu durum beni rahatsız ediyor. Ne kadar ömrümüz kaldığı, hayatımızın son saatinin ne zaman gelip çatacağı konularında sizlerden düşüncelerinizi söylemenizi istiyorum." Konuklar, Timurlenk'ten çok korktukları için, seslerini çıkarmamışlar. Bir süre sonra, orada bulunan Nasreddin Efendi ayağa kalkmış ve saygılarını sunduktan sonra: "Hükümdarım. Sizin sorunuza cevap veririm, fakat gazabınızdan korkuyorum. Burada, herkesin önünde, sinirlenmeyeceğinize söz verirsiniz, ancak cesaretinizle..."

gelebilirim”, demiş. Timur, ona kızmayacağına söz verince, Efendi, şöyle demiş: “Ben, siz ölmeyeceksiniz, diyemem. Ölüm herkesin başında. Ancak siz herkesin sevindiği bir günde öleceksiniz.” Timur, bu sözler üzerine tekrar sormuş: “Bu, bütün dünyanın sevindiği gün ne zamandır?” Nasreddin Efendi, bu soru üzerine: “Sizin can vermeye başladığınız zamandır! O zaman biz hepimiz, sadık kullarınız, yatağımızın etrafında durup, sizin öteki dünyaya ne zaman ve nasıl teşrif edeceğinizi, izleyeceğiz”, cevabını vermiş.

-1212-

Adam Yiyen: Timur, Harezm’in, eski ve söhretli başkentini bütün sakinlerini kılıçtan geçirtmişti. Bu sırada Nasreddin Efendi’nin de bir hayli akrabası, tanıdığı katliama uğramıştı. Bu nedenle, Efendi, Timur’u hiç sevmez ve onun arkasından, “Adam Yiyen” dermiş. Bu sözleri Timur’a iletmisler ve o, Nasreddin Efendi’nin huzura getirilmesini emretmiş. Efendiyi getirip, Timur’un ayakları altına atmışlar. Timur, Efendi’ye: “Ey Nasreddin Efendi! Derler ki senin başının içi kazan gibi kaynamaktadır. Yemeğin hazır olduğunu görüyorum. O kazanı ocaktan indirmenin zamanı gelmiştir”, demiş. Kim isteyerek hayattan el çeker? Efendi, konuşmuş: “Ey dünyanın hakimi’, sen günâhsız adamı idam ettirebilir misin?” Timur, ona: “Niye öyle düşünüyorsun? Senin günâhın var. Sen hükümdarı tahkir ettin”, demiş. Bu sözler üzerine Efendi kendisini şöyle savunmuş: “Sen, adam yiyen, sözü üzerine benim boynumu vurdurmak istiyorsun. Ben sadece, şimdiye kadar milyonlarca insanın söylediği bir sözü tekrarladım. Önce, emreyle o insanların hepsini bulup öldürsünler, sonra da bana sıra gelince, ben de başımı cellat baltasının altına koymağa hazırım.” Bu sözler üzerine söyleyecek bir şeyi olmayan Timur, Efendi’yi serbest bırakmış.

-1213-

Harabeler Padişahı: Nasreddin Efendi, kuşların dilinden anladığım söyler, övünürmüş. Bunu duyan padişah, Efendi’yi, bir gün, ava davet etmiş. Yolda giderlerken, bir harabeliğin yanından geçtiklerinde, orada bir baykuş ötmüş. Padişah, Efendi’ye, baykuşun ne söylediğini sormuş. Efendi şu cevabı vermiş: “Baykuş diyor ki; Eğer padişah bu ülkeyi bundan sonra da böyle yönetirse, tez zamanda onun bütün toprağı benim memleketim olacak.”

-1214-

Allah İki Felâketi Birden Vermez: Maveraünnehir’e komşu ülkelerde, Timur’un

seferlerinden sonra açlık baş göstermişti. Timur, bir defasında, sohbette: “Allah’a şükredin ki, ben tahta çıktıktan sonra, Semerkand toprağı açlığın ne olduğunu bilmiyor”, demiş. Timurun bu sözleri üzerine, yanında oturan Nasreddin Efendi, kendini tutamamış ve şöyle demiş: “Allah, Semerkand’a iki felâketi aynı zamanda göndermez.”

-1215-

Gecikmiş Veba: Timur’un ülkesine de kırgın yeli gelip çatmış, veba hastalığı yayılmaya başlamıştı. Korkuya kapılan Timur, alel-acele hazırlanıp Semerkand’ı terk etmek istemiş. Saray adamları, Timur’a, bu halkı bırakıp nereye gitmek istediğini sormuşlar. Bütün olanı, biteni seyreden Nasreddin Efendi, söze karışmış: “Çok yazık, veba Semerkand’a geç geldi”, demiş.

-1216-

Böyle Yapmazdı: Timur’un sarayına, gaddarlığı ile tanınmış başvezir’in Herat’a giderken öldüğü haberi gelmişti. Timur, hayretle: “Ona ne oldu ki?” diye sorduğunda, Nasreddin Efendi söze karışıp, Timur’a: “Acaip iş oldu. Başvezir, gözünü önünde olsaydı böyle yapmazdı”, demiş.

-1217-

Çok Korkuludur: Emir’in adamları, Nasreddin Efendi’nin nesi var nesi yok, her şeyini elinden almışlar ve onu ortada bırakmışlar. Bunun üzerine Efendi, yere oturup, Emir’in ömrünün uzun olması ve gölgesinin üstlerinden eksilmemesi için dua etmeye başlamış. Emir’in adamları buna çok şaşmışlar ve durumu emire anlatmışlar. Emir, Efendi’yi çağırıp durumu izah etmesini istemiş. Nasreddin Efendi, emire şöyle demiş: “Ey hükümdar, gaddarlığından ve zalimliğinden dolayı herkes senin babana lânet okumuştur. O öldü. Şimdi onun yerinde sen oturuyorsun. Sen, babandan daha gaddar ve kan içen bir adamsın. Eğer biz sana lânet okursak, sen de ölürsün. Ama varisin senden daha gaddar ve amansız olur.” Emir bu sözler üzerine, söyleyecek bir şey bulamamış ve Nasreddin Efendi’nin mallarının geri verilmesini emretmiş.

-1218-

Babası Kimdir: Bir zamanlar, Nasreddin Efendi, gelecektek haber de verirmiş. Bu işte de büyük şöhret sahibi olmuştu. Onu Timur’un sarayına çağırmışlardı. Timur.

Efendi'ye: "Senin geçmişten, şimdiden ve gelecekten haber verdiğini söylüyorlar. De bakalım; benim evimde şimdi ne var ne yok?" Nasreddin Efendi anlatmağa başlamış: "Bütün oğulların ve karıların sağlık ve selâmettedir. Baban da iyidir, keyfi yerindedir." Timur bu sözler üzerine, Efendi'ye: "Senin gibi bir yalancı yeryüzüne gelmemiştir. Benim babam öleli on yıl oluyor", demiş. Efendi, şöyle cevap vermiş: "Emir hazretleri, haksız yere beni suçluyorsunuz. Benim tahminlerim beni bugüne kadar yalancı çıkarmadı." Timur, bu sözler üzerine: "Ancak ben biliyorum ki babam on yıl önce ölmüştür. Bu yalancı sayıklamalarından dolayı, kelleni uçurmalarını emredeceğim", demiş. Bu sözler üzerine, Nasreddin Efendi, Timur'a: "Sen babanın kim olduğunu nereden biliyorsun?" diye sormuş. Timur, bu sözler üzerine, Nasreddin Efendi'ye dokunmamış ve onu saray remmalı [falcı] yapmış.

-1219-

Burçları Aldatmış: Bilinir ki, Nasreddin Efendi, daima doğru çıkan kehanetlerinden dolayı, Timur'un sarayına alınmıştı. O, burçlara bakıp remil atarmış ve tahminlerinde hiç yanılmazmış. Timur, bir gün, Nasreddin Efendi'ye sormuş: "Düşmanım Toktamış şimdi nerededir?" Efendi, bir gün önce tüccarlardan işittiği gibi cevap vermiş: "Toktamış, kuzeye yürüyüş eyledi." Timur, bu cevap üzerine tekrar sormuş: "Tez mi geriye dönecek?" Efendi, bu soruya da: "Yok. Seferi uzun sürecek", diye cevap vermiş. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra, Toktamış, büyük bir orduyla, Maveraünnehir'e saldırmış. Bunun üzerine Timur, Nasreddin Efendi'yi, yanına çağırılmış ve ona çıkmış: "Efendi! Senin remmallığın [bakıcı, falcı] buymuş. Sen bir yalancısın", demiş. Nasreddin Efendi, Timur'a şöyle karşılık vermiş: "Beni bağışlayınız hükümdarım. Burçlar, Toktamış'ın bu çabuklukla hareket etmeyeceğini bildirmişlerdi. Ancak, nereden bilebilirdik ki Toktamış böyle vicdansız bir adamdır. Yazık, yıldızları aldatmış."

-1220-

Remmal Eşek: Saray remmallığı, Nasreddin Efendi'yi bezdirmişti. Üstelik de tehlikeli bir işti. Bir gün, Nasreddin Efendi, eşeğini sarayın kabul salonuna getirmiş ve hükümdar tahtının yanına çekmişti. Sonra, Timur'a: "Ey büyük Timur! Şimdiye kadar saray bakıcılığı yaptım. Yoruldum. Benim dinlenmeme müsaade et." Timur ise, eşeğin, içeriye alınmasına kızmıştı: "Bu murdar hayvanı neden benim pahalı halılarımın üzerine çıkardın?" diye, Efendi'ye sormuş. Efendi: "Şimdi söyleyeceğim. Ama siz önceden benim ricamı yerine getirin", diye cevap vermiş. Timur, bunun üzerine: "Güzel. Ama sen kendi yerine bakacak birisini bize bildir", demiş. Efendi, eşeğini göstererek: "Benim yerime bu eşek bakacak", demiş. Timur, bu

sözleri duyunca şaşırmış: “Ne söylüyorsun? Bu dilsiz, ağızsız hayvan mı remmalık eyleyecek?”Efendi, cevap vermiş: “Onun ahmakça soruları işitmek için uzun kulakları, onlara cevap vermek için ise kuvvetli boğazı var. Onun anırmasından herkesin hoşlanmayacağı konusuna gelince, bu o kadar büyük bir felâket değil”, demiş. Timur, gülmüş ve Nasreddin Efendi’yi saray remmallığından azat etmiş.

-1221-

Sihirbaz: Bir adam, Buhara Emiri’ne, Nasreddin Efendi’nin sihirbazlık yaptığı haberini ulaştırmıştı. Emir, onu saraya çağırılmış ve önüne, içi mücevherlerle dolu. değerli bir sandık koydurarak: “Bu sandıkta karımın mücevherleri var. Anahtarını kaybetti. Hiçbir usta onu açamıyor. Sandık da çok değerli olduğu için onu kıramıyorum. Madem ki sihirbazsın, bu sandığı al ve kısa bir zamanda aç”, demiş. Nasreddin Efendi, söylenenleri dinledikten sonra, şu cevabı vermiş: “Emir hazretleri! Yardımcılarınız sizi yanıltmış. Sizin de söylediğiniz gibi, ben sihirbazım. Size ise iyi bir usta lâzım.”

-1222-

Mucize: Timur’un huzurunda mucizelerden söz ediliyormuş. Bu arada, Nasreddin Efendi de mucize gösterebileceğini söylemiş. Timur’un başveziri, alaylı bir şekilde, Efendi’ye: “Sen ne mucize gösterebilirsin ki? Ölüyü diriltebilir misin?” diye sormuş. Efendi:” “Diriltebilirim”, demiş. Bunun üzerine başvezir, Timur’a: “Büyük emir, bu boşboğaza emredin, söylediklerini yapsın”, deyince, Efendi, Timur’a dönmüş ve: “Ey Timur! Kılıcını bana ver”, demiş. Timur da kılıcını kınından çıkarıp Nasreddin Efendi’ye vermiş. Efendi, Timur’a: “Şimdi vezirinize emredin diz çöksün”, demiş. Timur, Efendi’ye, başvezirin diz çökmesinin nedenini sorunca. Efendi şöyle demiş: “Ben elbette bu boşboğazın boynunu vuracağım. Beynimiz onun boş sohbetlerinden kurtulur. Sonra başını tekrar yerine koyacağım ve dirilecek. Hepiniz benim mucizemi göreceksiniz.” Timur, başvezire dönmüş ve: “Şimdi ne diyorsun?” diye sormuş. Başvezir: “Ey büyük Timur! Ben bu adamı sınamak istiyordum. Şimdi inandım ki, o, hakikaten mucize gösterebilir. Bence bunu ispat etmesine gerek yoktur.” Başvezir işgüzarlığı ile Timur’un güvenini kazanmıştı. Aksi takdirde Timur, Efendi’nin mucize göstermesine izin verebilirdi.

-1223-

Kırmızı Balık: Günlerden bir gün, Nasreddin Efendi, padişaha bir kırmızı balık ge-

tirmiş ve karşılığında bir altın para almıştı. Efendi, padişahın yanından ayrıldıktan sonra, vezir, padişaha: “Eğer her gelene küçük bir kırmızı balık karşılığı olarak bir altın para verirseniz hazineniz boşalır. Derelerde o kadar kıvılcık var ki”, demiş. Padişah, vezire: “Doğru söylüyorsun. Ama şimdi ne yapalım?” diye sorunca, vezir: “Emredin, Efendiyi geri çağıralım”, demiş. Nasreddin Efendi’nin peşine, onu geri çağırması için, adam salmışlar. Bu arada padişah: “Onu geri çağırıp, altın parayı ver demek bana yakışmaz”, deyince, vezir: “Üzülmeysin padişahım! Ben Efendi’ye balığın erkek mi, dişi mi olduğunu soracağım ve onun cevabına göre de diğerini isteyeceğim”, demiş. Bu arada Efendi geri gelmiş. Vezir, Efendi’ye sormuş: “Sizin getirdiğiniz balığın cinsi nedir? Erkek mi, yoksa dişi mi?” Derhal durumu kavrayan Efendi, şu cevabı vermiş: “Her iki cinstendir.”

-1224-

Topal Eşek ve Yörük At: Timur, ileri yaşlarda, Semerkand yakınlarındaki Ağalık Köyü’nden genç ve güzel bir kızla evlenmişti. Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra gelin, ebeveynlerinin yanına gitmişti. Timur bu duruma kızmıştı. Bir gün, Nasreddin Efendi’yi çağırması ve ona: “Ağalık Köyü’ne git, karımı getir”, demişti. Nasreddin Efendi, gitmiş ve kısa sürede, Timur’un karısını geri getirmişti. Fakat Timur, karısının geç getirildiğini ileri sürerek kızmış ve Efendi’ye: “Senin gibi yaşlı bir adamı, ayağını zorla sürüyen bir eşekle böyle bir işe göndermek hata idi”, diyerek bağırması. Bir zaman sonra, genç gelin, tekrar anne- babasının yanına gitmişti. Bu kez Timur, onu geri getirmek için genç bir atlı göndermişti. Aradan bir gün geçti, iki gün geçti, gelen giden yok. Ancak bir hafta sonra Timur’un genç hanımını Semerkand’a gelmişti. Timur, merak içinde, Efendi’ye şöyle demiş: “Efendi, öyle görünüyor ki senin ağırayak eşeğin yörük attan daha hızlı koşmuş.” Nasreddin Efendi, bıyıkaltı gülerek şu cevabı vermiş: “Gönderdiğin adama bağlı.”

-1225-

Diken: Emir Timur’un ayağına diken batmıştı. Nasreddin Efendi’den, dikenini çıkarmasını rica etmişti. Efendi, eline bir iğne almış, Timur’un ayağındaki dikenin sağma, soluna batırıyormuş ama dikenini de bir türlü çıkaramıyormuş. Bu arada canı çok acıyan Timur, yellenmiş. Nasreddin Efendi, bu durum üzerine: “Ey lânet olası diken. Sesi geliyor ama kendisi ortada yok”, demiş.

-1226-

Efendi’nin Aklını Yitirdiği Gün: Seyahat sırasında, Nasreddin Efendi, yolda bir

beye rastlamış. Bey, onun nereli olduğunu sormuş. Efendi: “Buhara’danım,” demiş. Bey, ona, nereden geldiğini sorunca da: “Eyalet merkezinden gelirim”, demiş. Bey, devamlı, eyalet merkezindeki memurlar ve eyalet beyi hakkında sorular sorduğunda, Efendi: “Memurlar, rüşvetçi ve zalim, eyalet beyi de gaddardır”, diye cevap vermiş. Bunun üzerine, bey: “Beni tanıyor musun? Ben eyalet beyiyim”. deyince, Nasreddin Efendi, korkudan kendini yitirmiş ve beye: “Sen beni tanıyor musun? Ben bir divaneyim. Bir gün aklım başımda olur, doğru söylerim. Beye uzun ömürler dilerim. Bir gün de aklım başımdan gider. Ağzıma ne gelirse söylerim. Öyle görünüyor ki, sizinle aklımı yitirdiğim gün karşılaştım.”

-1227-

Ağaç Kurduyum: Yağmurlu bir akşamüstü, aceleyle evine gitmekte olan Nasreddin Efendi, karşidan maiyeti ile gelen padişahı görünce, korkmuş ve bir ağacın arkasına saklanmış. Efendi’yi orada fark eden atlar ürkmüş ve etrafa dağılmışlar. Bu durum üzerine padişah: “O ağacın arkasında kim var?” diye bağırmış. Efendi cevap vermiş: “Benim. Ağaç kurduyum.” Padişah tekrar seslenmiş: “Yalan söylüyorsun. Bu kadar büyük ağaç kurdu olmaz.” Efendi: “Yağmurdan böyle şıştim”. diye karşılık vermiş.

-1228-

Hükümdarın Adıyla: Timur’un sarayına gelen Nasreddin Efendi, onun gezmeye çıktığını görünce ona uzaktan bir tavuk göstermiş. Timur, merak etmiş ve onu yanına çağırıp, ne olduğunu sormuş. Efendi: “Sizin adınızı çekip aşık attım ve aşık oyununda bu tavuğu kazandım. Onu size hediye ediyorum”, demiş. Timur, Efendi’ye teşekkür edip gitmiş. Aradan bir zaman geçtikten sonra, Efendi, elinde bir tavukla, Timur’un yanına gelmiş ve ona: “Bu tavuğu da aşık oyununda, sizin adınızı çekerek kazandım”, demiş ve tavuğu Timur’a hediye etmiş. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra, Nasreddin Efendi, yanında iki adamla, Timur’un yanına gelmiş. Timur, ziyaretinin sebebin sorunca o: “Padişah sağ olsun! Bu adamlarla aşık oynadım ve sizin adınızı çektim. Bu sefer şans yolunda gitmedi ve beş yüz altın lira kaybettim. Adamlar parayı istiyorlar. Ben de para yok”, demiş. Timur, gülmüş ve Efendi’ye beş yüz altın verilmesini emretmiş. Sonra da, ona: “Bir daha benim adımla çekip aşık oynama”, diye tembih etmiş.

-1229-

Yalancından Kadı Olmaz: Timur, boş bir iş için başkadıyı idam ettirmiş ve yerine Nasreddin Efendiyi tayin etmişti. Nasreddin Efendi, kendisini tebrik edenlere te-

şekkür ettikten sonra Timur'a: "Ben başkadı olmağa lâyük değilim", demiş. Timur: "Ben tayin ettimse lâyüksün demek", diye karşılık vermiş. Efendi, devamla: "Ey kudretli hükümdar! Sen, hakim doğru ve adaletli olmalıdır demedin mi?" diye sormuş. Timur: "Evet öyledir", diye cevap vermiş. Bunun üzerine, Nasreddin Efendi anlatmış: "Ben dedim ki, bu tür yüksek vazifeye lâyük değilim. Eğer ben gerçeği söylemişsem, başkadı olmağa lâyük değilim. Yok eğer, yalan söylemişsem, gene başkadı olmağa lâyük değilim. Yalancıdan başkadı olur mu?"

-1230-

Efendi Ok Atıyor: Nasreddin Efendi'nin para kesesi her zaman boş olurmuş. Bir gün, sarayda, Timur'dan, kendisine bir dinar vermesini rica eylemiş. Hükümdar: "Tamam, Fakat önce şu ok atanların yanına gidip onları seyredelim", demiş. Sonra da ok atanların yanına girmişler. Ok atanların çoğu hedefe isabet ettiremiyormuş. Timur da bu duruma çok kızıp bağırılmış. Sonra oku ve yayı Efendi'ye vererek: "Sen at!" demiş. Efendi, yayı germiş ve oku fırlatmış. Ok, hedefi ortasından vurunca, Timur çok sevinmiş ve Efendi'ye: "Sana yüz dinar bağışlıyorum", demiş. Yarış bittikten sonra, Efendi, Timur'a yaklaşmış ve kulağına: "Hükümdar sağ olsun. Bana söz verdiğiniz bir dinarı verin", demiş. Timur: "Bir dinar ne ki! Ben sana yüz dinar bağışladım", deyince, Efendi, şöyle karşılık vermiş: "Eldeki bir dinar, bağışlanmış yüz dinardan iyidir", demiş.

-1231-

Efendi-Diken: Nasreddin Efendi, bir gün, Timur'u çok sinlendirmişti. Timur: "Cellatlar, Efendi'yi filin ayakları altına atsınlar", diye emir vermişti. Bu emri duyan Efendi, Timur'un önünde saygıyla eğilmiş ve şöyle demiş: "Ey büyük emir! En iyisi beni değil, birinci veziri filin ayağı altına attırın." Timur çok sinirlenmiş ve: "Fil senin gibi bir fesatçıyı ezse bana ne ziyarı var?" Efendi, bu soruya şöyle cevap vermiş: "Hükümdarım, benim ne kadar zayıf olduğumu görüyorsunuz. Kemiklerim çıkmış. Fil beni ayağı altına alırsa, kemiklerimden biri ayağına batar, yaralanır ve sonra ölür. Fakat baş vezir şişmandır. Fil onu ezerse, file zararı dokunmaz." Bu sözler üzerine Timur gülmüş ve Efendi'yi bağışlamış.

-1232-

Emirin Gölgesi: Bütün kudretine rağmen Timur, hurafelere çok inanmış. Her olayda gizli mana ararmış. Bir gece, rüyasında, ecinniye çevrildiğini görmüş ve uyanınca dehşete kapılıp, Nasreddin Efendi'yi çağırmış. Efendi'ye, rüya tabir edip

edemeyeceğini sormuş. Efendi de, rüya tabir edeceğini söylemiş. Timur rüyasını anlatmış. Efendi, Timur'a: "O ecinni kime benziyordu?" diye sormuş. Timur: "Kime? Ben diyorum ki neye? Çünkü, ecinni her şeyden çok eşeğe benziyordu", diye cevap verince, Efendi: "Yanılmışsın Hükümdar! Sen rüyanda ecinniden çok kendi gölgenden korkmuşsun.", demiş.

-1233-

Elbiselerin Hepsisi: Bir kış günü, Timur, avdan dönerken, Nasreddin Efendi'nin. eski ve yamalı elbiselerle yolda gittiğini görmüş ve ona: "Ben en kalın kürke bürünmüşüm ama gene de ayaz iliğime işliyor. Sen ise bu hafif elbiselerle öyle bir geziyorsun ki, sanki sıcaktan bunalmışsın", demiş. Efendi, bu sözler üzerine: "Hükümdar doğru söylüyor. Bana sıcak geliyor", diye karşılık verince, Timur. sormuş: "Hayret. Nasıl sıcak olabilir?" Nasreddin Efendi şöyle cevap vermiş: "Ey Timur! Eğer sende var olan elbiselerinin hepsini birden giyseydin, sen de üşümezdin."

-1234-

Avda Olay: Padişah, avda, av hayvanına nişan alıp attığı ok hedefi bulmazsa çok üzülürmüş. Yanındakiler, ona dalkavuklukta birbirleriyle yarışarak teselli etmeye çalışırlarmış. Padişahın, bütün av merasimlerinin davetlisi olan Nasreddin Efendi ise, bu durumdan çok rahatsız oluyormuş. Gene bir gün, padişahın başarısız bir ok atışından sonra, Nasreddin Efendi, onu şöyle teselli etmiş: "Hükümdar sağ olsun. Siz, şimdiye kadar sayısız günâhsız insanı öldürmüşsünüz. Şimdi, okunuzun zavallı bir marala değmemesinden niye üzüntü duyuyorsunuz?"

-1235-

Esas Silâh: Erzurum'un uzun süren kuşatması sırasında Timur, Nasreddin Efendi'yle birliklerini teftiş ediyormuş. O sırada Timur, Efendi'ye: "Görüyorsun, benim döğüşçülerimin ne kadar silâhları var. Ne kadar, taş atan, duvar yaran makineleri var", demiş. Efendi, bu sözler üzerine: "Ancak, ben burada asıl silâhı göremiyorum", demiş. Timur: "Esas silâh hangisidir?" diye sorunca, Efendi: "Senin döğüşçülerinin yüreğindeki cesaret."

-1236-

Galibin Tarifi: Timur, Kafkas seferinden döndükten sonra anlatıyormuş: "Filân

vali sinekten de aciz imiş. Onu ezmek için parmağımı basmam yetti. Falan emirin böcek kadar da aklı, feraseti yokmuş...” Saray adamlarının hepsi, ağızlarının suyu aka aka, Timur’un kahramanlıklarını anlatıyorlarmış. Bir tek Nasreddin Efendi’nin sesi çıkmıyormuş. Bu, Timur’a dokunmuş. Efendi’ye: “Olmaya hükümdarın şöhereti ve galibiyetleri hoşuna gitmedi?” diye sormuş. Efendi, soruya soruyla cevap vermiş: “Düşmanların senden zayıf mı, yoksa kuvvetli mi idiler?” Timur: “Elbette, zayıf idiler”, diye cevap vermiş. O zaman, Nasreddin Efendi şöyle demiş: “Zayıfı yenmek ne şöheret getirebilir ki?”

-1237-

En İyi Ağa: Bir defasında, Nasreddin Efendi, Timur’un sarayında misafirmiş. Çağrılanların hepsinin yeni elbiseleri varmış. Bir tek Nasreddin Efendi’nin elbisesi eskimiş. Saray adamları da bayram sofrası etrafında oturmuşlardı. Onların da yeni elbiseleri değerli taşlarla süslüymüş. Nasreddin Efendi’nin yanındaki bey, onun eski elbiselerine bakıp konuşmuş: “Efendi, dünyada adalet ve fazilet var mı? Sen hem akıllı hem de faziletlisin ama yoksul kaldın. Nasıl olur? Bir de bana bak. Şimdiye kadar elimden hiçbir iyi iş gelmedi ama kılıcımın gücüyle her şeyi kazandım. Malım mülküm saymakla bitmez.” Bu sözler üzerine Efendi: “Ben de iyi bir ağa bulup istediğim gibi yaşayacağım”, demiş. Bey, Efendi’ye: “Ne demek istiyorsun? Timur kötü bir ağa mı?” diye sorunca, Efendi şöyle cevap vermiş: “Elbette senin gibi haydut ve soyguncu için ondan daha iyi bir ağa bulmak mümkün değildir.”

-1238-

Büyük ve Küçük Haydutluk: Timur’un Semerkand’daki sarayına, her gün, bir sürü şikâyetçi gelirmiş. Çiftçiler, yabancı tacirler, dul kadınlar, yetim çocuklar. Onlar, beylerin, hanların soygunculuklarından ve emir dinlemeyişlerinden şikâyet ederlermiş. Şikâyetçiler, Timur’u çok bezdirmişti. O, Nasreddin Efendi’yi çağırması ve ona: “Derhal bütün azgın, kuduran valilerin listesini yap bana getir. Onları zindanlarda süründüreceğim”, demiş. Efendi, hemen işe koyulmuş. Listesini tamamlayınca, Timur’un yanına gitmiş. Timur, listeye bir göz atınca, en başta kendi adını görmüş. Efendi’ye, hiddetle: “Ey yaramaz! Görüyorum ki yaşamaktan bezmişsin. Sana göre, ben de haydutum demek”, diye bağırılmış. Efendi, sakince cevap vermiş: “Padişah sağ olsun, öyledir. Senin tayin ettiğin valiler, küçük eyaletleri çalıp çırpıyor. Sen ise bütün dünyanın hakimisin. Bütün dünyayı soyup soğana çevirdin. Bunun için de senin adını listenin başına yazdım.”

-1239-

Uyku: Gece herkes uykudayken, Nasreddin Efendi'nin evine hırsızlar girmiş ve sandığında ne var, ne yok hepsini götürmüşler. Efendi, saray muhafızlarından şüpheleniyormuş. Sabah olunca, Timur'un yanına gitmiş ve ona: "Senin muhafızların. evime girip evimi soydular", demiş. Timur, gülerek: "Senin uykun da bayağı derinmiş", demiş. Bunun üzerine, Nasreddin Efendi şöyle karşılık vermiş: "Elbette. uykum derindir. Çünkü, memleketimizdeki bütün insanları uykularında senin gibi bir hükümdarın koruduğunu düşünürüm."

-1240-

Timur'un Muhafızları: İstarevşan'ın emiri Kâmil Bey, Timur'un çağrılısı olarak saraya gelmişti. Gelir gelmez: "Büyük hükümdar! Huzurunuzda gelirken, saray muhafızları üzerimdeki tilki derisi kürkümü zorla aldılar. Bu haydutluktur", diye şikâyet etmiş. Orada bulunan Nasreddin Efendi: "Dayan, dayan. Bu ipek elbise nasıl üstünde kaldı? Onu da giyiyor muydun?" Emir Kâmil cevap vermiş: "Elbette." Efendi devamla: "O zaman ya sen yalan söylüyorsun, ya da muhafızlar Timur'un muhafızları değildir. Çünkü onun muhafızları adamı donuna kadar soyarlar", demiş.

-1241-

Halis Tüccar: Bir defasında, Nasreddin Efendi, ayanların, memurların, kadıların ve ilâhiyat alimlerinin meclisindeymiş. Çay sofrası etrafında, o, şöyle bir sohbe başlamış: "Bu gün, pazarda bir tacire rastladım. Uzak yerden gelmişti. Dört deve yükü malı vardı ve bunları, memurlara, beylere, ilâhiyat alimlerine ve kadınlara satacağını söyledi." Meclistekiler merakla sordular: "Hangi malları getirmişti?" Efendi, anlatmaya devam etmiş: "Birinci devenin yükü azap ve zulümdü. Onları memurlara satacak. İkinci devenin yükü yalan ve fırıldakçılıktı. Onları beylere satacak. Üçüncü devenin yükü böbürlenme ve kendini beğenmedir. Onları ilâhiyat alimlerine satacak. Dördüncü devenin yükü sahtekârlık, ikiyüzlülük ve rüşvetçilikti. Onları da kadınlara satacak." Oradakiler: "Bu ne tüccardır böyle?" diye sormuşlar. Efendi, şu cevabı vermiş: "Şeytanın kendisidir."

-1242-

İçeriden mi Yoksa Dışarıdan mı? Padişahın sarayının etrafına hisar inşa ediliyordu. Nasreddin Efendi, ustalara sormuş: "Bu hisarı niçin yapıyorsunuz?" Onlar cevap ver-

mişler: “Uğrular aşmasınlar diye.” Efendi tekrar sormuş: “İçeriden mi, dışarıdan mı?”

-1243-

Köz: Şömineden bir parça köz sıçrayıp, Timur’un pahalı kaftanının eteğine düşmüş. Nasreddin Efendi, aceleyle: “Emir, çabuk! “diye bağırmiş. Bunu duyan Timur, kızmış ve ona: “Emir ne demek? Ben dünyanın hakimiyim! Ben kıbleyi alemim! Ben şahlar şahıyım...” diye sayıp anlatmaya başlamış. Bu arada kaftanın eteği tamamen yanıp kül olmuş. Nasreddin Efendi de, başını öne eğerek susmuş.

-1244-

Kimler Doğar: Dünyanın hakimi Timur, Nasreddin Efendi’nin çocuğu olduğunu duymuş ve merakla, Efendi’ye sormuş: “Karın bu defa seni ne ile sevindirdi?” Efendi cevap vermiş: “Daha eve gitmedim. Söyliyemiyeceğim. Ama bizim gibi fakirlerin nesi olur? Ya oğlandır ya da kız. Biz, dünyanın sahibi olan sizlerle aynı teraziye giremeyiz.” Bu sözler üzerine, Timur, şöyle demiş: “Şahların, hakimlerin neyi olur ki? Beyim, onların çocukları başka çeşit midir?” Efendi, bu sözlere şu karşılığı vermiş: “Elbette! Sizin gibi büyük adamlardan, firavunlar, zulümkârlar, halkın kanını içenler türer.”

-1245-

Galibin İradesi: Bir defasında Emir Timur, acı sözlerinden dolayı Nasreddin Efendi’yi saraydan kovmuştu. Aradan bir zaman geçtikten sonra, adamlarını göndererek, Efendi’yi tekrar saraya çağırmişti. Efendi, saraya gelmiş ve Timur’un kabul salonuna geri geri girmişti. Timur, bu durum üzerine gene gazaba gelip bağırmiş: “Bu ne iştir?” Efendi cevap vermiş: “Dünya hakiminin hükmü benim için kanundur. Bundan sonra siz yalnız benim sırtımı göreceksiniz.”

-1246-

İşitilmemiş Yalan: Uzun kış gecelerinin birinde, Timur: “Bana, her kim, hiç işitmediğim bir yalan söylerse, ona mükâfat olarak bin akçe vereceğim. Eğer, anlattıkları bildiğim şeylerse, o zaman da ona iyi bir sopa attıracağım”, diye etrafa duyurmuş. Timur’un vaat ettiği parayı almak için bir hayli insan yalanlar anlatmış, ama, anlattıkları, Timur’un bilmediği şeyler olmadığı için dayağı yemişler. Nasreddin Efendi ise, hiç bu işe karışmak istemiyormuş gibi kenarda duruyormuş. Timur, ona: “Sen niye susuyorsun Efendi?” diye sorunca, o: “Senin huzurunda, kimseyi

ahmakça yalanlarla meşgul etmek istemediğim için, bu yarışmaya katılmıyorum. Biliyorum ki, ne söylersem söyleyeyim, dayağı yiyeceğim. Madem ki yalancıların yarışı var, izin verin de borcunuzu hatırlatayım”, diye karşılık vermiş. Bu sözler üzerine Timur: “Benim sana hiçbir borcum yoktur”, diye, Efendi’nin sözünü kesmiş. Efendi: “Emir sağ olsun! Unuttunuz herhalde. Rahmetli babamın terekesinde bir ferman var. Orada, sizin, Semerkand şehrini ve bu sarayı babama verdiğiniz yazılı.” Timur, bu sözleri duyunca: “Bu şimdiye kadar işittiğim yalanların en hayasızıdır”, diye bağırılmış. Efendi, gayet sakin: “Emir sağ olsun! Hazinedarı çağırın. benim bin altını getirsin”, demiş.

-1247-

Zindanda Hadise: Bir defasında, Nasreddin Efendi, zindanları gezen padişah’a refakat ediyormuş. Zindandakilerin hepsi, suçsuz olduklarını söylüyorlarmış. Yalnız bir kişi suçlu olduğunu inkâr etmemişti. Bunun üzerine, Efendi, padişaha: “Padişahım, bu adamı derhal zindandan çıkaralım. Eğer burada kalırsa diğer suçsuzları yoldan çıkarır”, demiş.

-1248-

Sen İnsan Değil misin? Sıcak yaz günlerinde, Timur, karasineklerden çok rahatsız oluyormuş. Bir gün , Nasreddin Efendi’ye: “Bu dünyada sinek olmayan bir yer var mıdır?” diye sormuş. Efendi: “Vardır. İnsan olmayan yerde sinek de olmaz”, demiş. Bunun üzerine Timur: “Eğer sen haklıysan bin altın alacaksın. Yok, eğer söylediğin çıkmazsa dayağı yiyeceksin”, diye karşılık vermiş. Bir gün, Timur ava çıkmış ve çok tenha bir yerde, geceleme için çadır kurdurmuş. Yemeğe oturduklarında, bir karasinek gelip yemeğin yanına konmuş. Timur, bunu görünce, Efendi’ye: “Bak, sineği gördün mü? Gömleğini çıkar, dayağı yiyeceksin!” demiş. Efendi, bu sözler üzerine: “Şartımız şarttır emir hazretleri. Sen bin altını hazırla”, demiş. Timur: “Sen insan olmayan yerde sinek de olmaz dememiş miydin?” diye sorunca, Efendi, Timur’un sorusuna soruyla cevap vermiş: “Emir hazretleri, sen kendini insan saymıyor musun?”

-1249-

Adaletli Paylaşırma: Sarayda ziyafet verilirken, padişah, kazın paylaşırılması görevini Nasreddin Efendi’ye bırakmıştı. Efendi: “Siz devletin başısiniz,” diyerek kazın başını padişaha vermiş. Sonra da: “Siz ikiniz de er yada geç bu yuvadan uçup gideceksiniz. Onun için kazın kanatları sizindir”, diyerek kanatları padişahın iki

kızına uzatmış. Padişahın oğullarına dönmüş ve: “Siz de öz babanızın yerini tutmalısınız”, diyerek, kazın pençelerini onlara vermiş. Kazın boynunu ise padişahın karısına vererek: “Padişah zor işleri sizin boynunuza vurur. Onun için boynunuz kuvvetli olsun diye kazın boynunu da size veriyorum”, demiş. Efendi, sonra da kazın kalan kısımlarını önüne çekip sözünü şöyle bağlamış: “Adaletli paylaştırmada bu da bana kalır.”

-1250-

Kovulma: Timur, Nasreddin Efendi'nin söylediklerine kulak asmıyormuş. Hatta, Efendi, onun gazabından, kılıcından kıl payı kurtuluyormuş. Bir defasında, Timur'a, Efendi'nin onun idam emirlerini uygulamadığı, halkı soyan ayanlardan aldığı paraları fakirlere dağıttığı haberini ulaştırdılar. Timur, Nasreddin Efendi'yi huzuruna çağırttı ve ona: “Senin işlerin artık çok oldu. Cezanı ilân ediyorum. Seni soyup, balçığa batırıp, eşeğe ters bindirecekler, Semerkand'm bütün sokaklarında dolaştırdıktan sonra buradan kovacaklar.” Bu sözleri işiten Efendi, saygıyla eğilmiş ve: “Her zaman olduğun gibi gene haklısınız. Yalnız son isteğim, beni eşeğe değil de seçeceğim bir ata bindirmenizdir”, demiş. Timur, bu isteği kabul etmiş ve Nasreddin Efendi'nin şehirden kovulmasını seyretmek için meydana gitmiş. Biraz vakit geçtikten sonra, Nasreddin Efendi, bir atın üzerinde, bembeyaz bir elbise ve bembeyaz büyük bir sarıkla meydana gelmiş. Timur, bu heybetli görüntü karşısında şaşırılmış. Efendi, onun önüne gelmiş ve şöyle demiş: “Adaletli hükümdar! Beni balçığa batırıp eşeğe ters bindirmelerini emretmişsiniz. Fakat ben at üstündeyim. Emrinizi değiştirirseniz, Timur adaletsizdir, derler.” Bu sözler üzerine Timur, söyleyecek bir şey bulamamış ve alandan ayrılıp sarayına gitmiş. Nasreddin Efendi de, atın üzerinde, Semerkand'ı terk etmiş ve sonradan Timur ne kadar rica minnet ettiyse de bir daha geri dönmemiş.

-1251-

Kanuna Uymak: Buhara'nın baş kadısı, Nasreddin Efendi'yi kadılığa tayin eylemişti. Ona uzun bir nutuk çekmiş ve sonunda: “Şimdi görelim, sen nasıl bir mahkeme kuracaksın? Kanunları yeterince biliyor musun?” diye sormuş. Efendi: “Bunu anlamak gayet kolaydır muhterem kadı, Sizi mahkemeye çağırıp, yaptığınız işlerden dolayı yargılamak yeter. Öyle anlaşılıyor ki o zaman zindanı boylayacaksınız”, demiş.

-1252-

Sizin Duanızla: Şehrin kadısı çok hastalanmıştı. Nasreddin Efendi, yolda, kadının

oğluna rastlamış ve babasının nasıl olduğunu sormuş. Çocuk: “Allah’a şükür, sizin duanız sayesinde...” Efendi, onun sözünü kesmiş: “O zaman niye sizin evden ağlama sesi gelmiyor?”

-1253-

Felâket Değil: Ağır hastalanan kadı için Bağdat’tan hekim çağırılmışlardı. Hekim kadıyı muayene etmiş, ameliyat edilmesi gerektiğini söyleyerek, onun kafatasını açmış ve beynindeki uru kesip çıkarmış. Bu arada, kafatasını tekrar yerine dikmeği unutmuş ve yanındakilere: “Hastanız yaşayacak, ancak beyni çalışmayacak”, demiş. Orada bulunan Nasredin Efendi söze karışmış: “Felâket değil. O, evvelki gibi kadılığa kalır. Ancak daha büyük sarık sarması gerekecek.”

-1254-

Avucun Kaşınması: Nasreddin Efendi’yi kadı seçmişlerdi. Ancak o vazifesinde uzun süre kalamamıştı. Efendi, kadılıktan ayrıldıktan sonra, kiminle konuşsa, sağ avucunu kaşıyormuş. Bunun nedenini sormuşlar. O, şöyle demiş: “Ben kadılık yaptım. Kadı rüşvetsiz olmaz. Bu avucumu kaşımak adeti kadılık yıllarımdan kalmıştır.”

-1255-

Heybeler: Nasreddin Efendi, Bağdat’ta kadı iken, Selim ve Kasım adında iki arap ona gelmiş ve birbirlerinden şikâyetçi olmuşlar. Konu söylemiş; Araplar, hurma almışlar ve heybelerinin gözüne koymuşlar. Yolda birbirlerinin hurmalarını yemişler. Bağdat’a vardıklarında heybelerde hiç hurma kalmamış. Nasreddin Efendi, kararını şöyle açıklamış: “Kasım, Selim’in heybesindeki hurmaları yemiş. Selim heybesini Kasım’a versin. Ve kendisine olan ziyana karşılık da Kasım’ın heybesini alsın.” Araplar, Efendi’nin söylediği gibi yapmışlar. Efendi, devamlı: “Şimdi ise, mahkeme harcı olarak her iki heybeyi de bana verin”, demiş.

-1256-

Vicdanla Bölmüş: Nasreddin Efendi, eşeğine binmiş pazardan geçerken, yolun kenarında üç kişinin münakaşa ettiğini görmüş. Onlara: “Neden münakaşa ediyorsunuz?” diye sormuş. Onlardan birisi: “Biz ortaklaşa para koyup on sekiz koyun aldık Birimiz koyunların parasının yarısını, ikincimiz üçte birini, üçüncümüz de dokuzda birini vermiş. Ancak şimdi koyunları bir türlü bölüşemiyoruz.” Efendi.

onu dinledikten sonra: “Sizin koyunlarınız çok güzel bölüştürülür”, demiş. Onlar, Efendi’ye: “Mümkünse bize yardım et”, demişler. Efendi de karşılık olarak: “Yardım ederim ama, hakkımı da alırım”, deyince, onlar: “Güzel. Ama biz koyunları kesmek istemiyoruz. Ona göre paylaşır”, demişler. Efendi, birinci ortağa: “Siz, paranın yarısını ödediniz, dokuz koyun sizindir”, diyerek, dokuz koyun vermiş. İkinci ortağa: “Siz, paranın üçte birini ödediniz, siz de altı koyun alacaksınız”, demiş ve ona altı koyun vermiş. Üçüncü ortağa: “Siz paranın dokuzda birini ödediniz iki koyun da sizindir”, demiş ve ona da iki koyun vermiş. Sonra eşeğine binmiş ve kalan bir koyunu önüne katıp yola koyulmuş.

-1257-

Efendi’nin Hazırcevaplığı: Kadı, Nasreddin Efendi’yi bir iddiacının şahidi olarak yanına çağırılmıştı. Davalı, kadıya: “Kadı efendi. Ben Nasreddin Efendi’nin şahitliğini kabul etmiyorum. O hacca gitmemiştir”, demiş. Bunun üzerine kadı, Efendi’ye, hacca gidip gitmediğini sormuş. Efendi, gittiğini söyleyince de kontrol etmek için: “Madem ki Mekke’ye gittin. Söyle bakalım, Zemzem Kuyusu Kâbe’nin hangi tarafındadır?” Efendi bu soruya şöyle cevap vermiş: “Ben Mekke’ye gittiğimde, Araplar, kuyuyu Kâbe’ninin hangi tarafında kazacaklarına daha karar vermemişlerdi.”

-1258-

Kadıyla Sohbet: Bir defasında, Nasreddin Efendi’nin mahkemede şahitlik etmesi gerekmişti. Kadı, Nasreddin Efendi’nin ne kadar dürüst bir kişi olduğunu bildiğinden, onu şahitlikten caydırmak için türlü hileler düşünmeğe başlamıştı. Kadı, Nasreddin Efendi’ye: “Şahitlik eyleyen Kur’anı ezbere bilmelidir”, demiş. Nasreddin Efendi de, Kur’anı ezbere bildiğini söyleyip bazı ayetler okumuş. Bunu üzerine kadı: “Şahitlik etmek isteyen kişi ölü yıkamaydı da bilmeli”, deyince, Efendi: “Benim yıkadığım ölülerin hepsi benden yerden göğe memnundurlar”, diye karşılık vermiş. Kadı, devamla: “Şahitlik etmek isteyen kişi, ölü kabre konurken, kulağına ne denildiğini de bilecek. Siz bilir misiniz?”, diye sorunca, Efendi, şu cevabı vermiş: “Tabii bilirim. Ölüye şöyle demek lâzımdır: “Allah’a şükür eyle ki, senin canını tez aldı ve bizim kadının önünde şahitlik eylemek eziyetinden seni kurtardı.”

-1259-

Şeytanın Nasihati: Bir defasında Nasreddin Efendi, mescitte, cemaate, Adem ile

Havva'nın, şeytana uydukları için, cennetten kovulmalarını anlatmış ve: "Bunları. şeytanın fitnelere uymayasınız diye anlattım", diyerek sözü bağlamış. Dinleyenlerden birisi, Nasreddin Efendi'ye dönerek: "Siz şeytan hakkında ağzınıza geleni söylüyorsunuz. O ise, şu dakika yakınlaşıp beni yoldan çıkarmak istiyor", demiş. Efendi, adama: "Şeytan sana ne dedi?" diye sormuş. Adam, şöyle cevap vermiş: "O bana, sen herkesin saydığı bir adamsın. İki kaftanın var. Sizin imamın ise sadece eski bir kaftanı var. Böyle adamın sözüne inanılır mı?" diyor. Bunun üzerine Efendi, adamın sözlerine şöyle karşılık vermiş: "Aşk olsun! Şeytan sana, yeni kaftanlarının birini Efendi'ye ver, diyor da sen anlamıyorsun."

-1260-

Ay Sağ Ol! Nasreddin Efendi, mescitte imamlık yaptığı zamanların birinde, namazı kılıp bitirdikten sonra, önce sağa selâm vereceği yerde sola selâm veriyormuş. Bir gün, namazdan sonra, Efendiye: "Muhterem Efendi! Siz herhalde unutmuşsunuz. Önce sağa, sonra sola selâm vercektiniz", dediklerinde, Efendi: "Yok, ben bunu unutmadım. Siz sol tarafta namaz kılını tanıyor musunuz?" diye sormuş. Onlar: "Elbette. O, bütün vilâyette tanınan meşhur Seyit Ali Mahsum'dur" diye cevap vermişler. Bunun üzerine, Efendi şöyle demiş: "Ay sağ ol! Mesele de bundadır zaten."

-1261-

Yüzleştirdim: Bir defasında, mescidin imamı şarhoş olmuştu. Bu durumda, Nasreddin Efendi'ye rastlamış ve ağlayarak: "Muhterem Efendi, bana nasihatlerinizle yardım edin. Beni şeytan azdırdı, yoldan çıkardı. Eğer şeytan olmasaydı, ben de sizler gibi adam olurudum", demiş. Efendi, onu dinlemiş ve: "Keşke daha evvel yanımda olsaydın", demiş. İmam: "'O zaman ne olurdu?" diye merakla sorunca, Efendi: "Şeytan yanıma gelmiş ve senden şikâyet etmişti. Onu siz yoldan çıkarıyorsunuz, demişti. Az önce gelseydin. seni şeytanla yüzleştirdim. Kimin yalan söylediği ortaya çıkardı", demiş.

-1262-

Takdire Lâyık: Nasreddin Efendi'ye sormuşlar: "Sen Buhara-yı Şerif'in ruhanilerinin hangisini takdire lââyık bulursun?" Efendi cevap vermiş: "Aç-bi ilâç dindarların son kuruşunu da ellerinden almayanını."

-1263-

Şeytanın Anası: Nasreddin Efendi, bir zamanlar mescit imamının yanında,

ev ve tarla işlerinde çalışmış. Bir defasında Efendi, imamın bir vaazını dinlemiş. İmam, bir taraftan göğsünü yumrukluyor ve bir taraftan da şöyle diyor: “Müminin ilk vazifesi, Allah için iyi şeyler yapmasıdır. Bize de bazı şeyler getirmelidir. Fakat onları bu işlerden caydırmak için yedi bin cin ve şeytan vardır. Siz dualar okuyarak o cinleri ve şeytanı yolunuzdan kovun.” Bu sözler Nasreddin Efendi’nin yüreğine işlemiş ve iyilik yapmak için evde para aramış bulamayınca, imamın anasından, çalıştıklarına karşılık küçük bir miktar istemiş. İmamın anası ona bağırarak ve onu süpürgeyle bir temiz dövmüş. Ertesi gün, mescitte, Nasreddin Efendi, imama yaklaşmış ve: “Yedi bin cin ve şeytan hakkında hiçbir şey söyleyemem. Fakat, dün anaları beni bir temiz döğdü”, demiş.

-1264-

En Büyük Yalan: Timur, bir gün eğlenmek için, saray adamlarını bir araya toplamış ve bir kese altın getirilmesini emretmiş. Bu altınları, en büyük, en hayasız yalanı söyleyene vereceğini bildirmiş. Müftü de aralarında imiş. Bu sözleri duyunca ayağa kalkmış ve Timur’a şöyle demiş: “Emir sağ olsun! Yalan hoş olmayan bir şeydir. Yalancıların dili kurur. Yalancılar, Allah yolundan sapan büyük günahkârlardır. Bakın ben ömrümce hiç yalan söylemedim. Bu ak sakalım da size bu konuda şahitlik yapar. En iyisi bu yarış yaptırmayın.” Timur, müftünün bu sözlerine pek kulak asmamış ve orada bulunan Nasreddin Efendi’ye dönerek: “Efendi, senden başlayalım”, demiş. Efendi, Timur’a şöyle karşılık vermiş: “Anlamı yoktur. Yarış artık bitmiştir.” Timur, merakla sormuş: “Nasıl bitti yani?” Bu soru üzerine, Efendi: “Altınları müftüye verin”, demiş. Timur tekrar sormuş: “Neden altınları ona verelim?” Nasreddin Efendi, bu soruya da şu cevabı vermiş: “En büyük yalanı müftü söyledi. Hiç kimse onun yalanından daha büyük bir yalan söyleyemez.”

-1265-

Eşeğin Hareketi: Mescide, namazdan sonra, imam, cemaate anlatıyordu: “Şarabın haram olduğunu unutmayın. Murdar hayvandan da kötü olmayan. Eşek bile sizden akıllıdır. Eşeğin önüne iki kova koyun. Birisinde şarap, birisinde de su olsun. Eşek hangi kaptan içer?” Cemaat bu soruya: “Su olan kaptan içer”, diye cevap vermiş. Bunu üzerine imam: “Şimdi gördünüz mü? Anlattığım gerçektir”, diye devam etmiş. O cemaat arasında bulunan Nasreddin Efendi, imam gibi düşünmüyormuş. İmamın sözünü kesmiş ve şöyle demiş: “Bence burada başka bir durum söz konusu.

Bu hareketi eşeğin gerçekten eşek olduğunu gösterir.”

-1266-

Öbür Dünyada Kumaşçı: Vaiz, minberde cemaate anlatıyormuş: “Bu dünyada çıplak olanlar, öbür dünyada en iyi kumaşlarla donanacaklar.” Bu sözleri işiten Nasreddin Efendi, fakir komşusuna dönerek şöyle demiş: “Bu dünyada hiçbir şeyim yok diye üzülme. Öbür dünyada kumaş dükkânın olacak. Ancak ben öldüğümde eski komşunu unutma ha.”

-1267-

Lüzumlu Taşın Ağırlığı Olmaz: Bir gece, Nasreddin Efendi, mescitten çıktığında, hırsızlara rastlamış. Hızla kaçıp canını kurtarmış. Ertesi gün, akşam namazına gelende, ceplerine çakıl taşları doldurmuş. Namaz kılarken bu taşlar birbirlerine çarpıp ses çıkardıkları gibi, bir aralık bir kaç da Nasreddin Efendi'nin cebinden yere düşmüş. Namazdan sonra, Efendi, taşları toplayıp tekrar cebine koymuş. Bu arada, birisi ona yaklaşmış ve: “Efendi, bu ağır taşları neden cebinizde taşıyorsunuz? “diye sormuş. Efendi şu cevabı vermiş: “Lüzumlu taşın ağırlığı olmaz.”

-1268-

Dehşetli Günâh: Bir keresinde, Nasreddin Efendi, sarhoşların meclisine düşmüştü. Sarhoşların masası donanmış, yemekler masaya dizilmiş, çeşitli şaraplar sıralanmıştı. Nasreddin Efendi'ye de bir dolu kadeh sunmuşlar. İçlerinden biri, Efendi'ye: “Siz günâha girmekten korkmuyor musunuz Efendi? Şarabın bir damlasını içmek de günâhtır”, demiş. Bu sözler üzerine Efendi, elindeki kadehe parmağını daldırılmış ve bir damla şarap alıp yana atmış. Sonra da: “Bak, bu dehşetli günâhdan böyle kurtulurum”, deyip kadehi başına dikmiş.

-1269-

Kimin Günâhı Fazla: Şehir mescidinin imamı, Nasreddin Efendi'ye nasihat etmek için, onun köyüne geliyormuş. Fakat yol çok bayır olduğu için de yorulmuştu. Bir ara, imam: “Ey kadir Allah! Efendi'nin günâhlarından dolayı bu yolları böyle yokuş yarattın”, demiş. Nasreddin Efendi, bu sözleri duyunca: “Muhterem imam, sözleriniz doğru değil”, diye karşılık vermiş. İmam, ona: “Sesini kes!” diye bağırılmış ama, Efendi şöyle devam etmiş: “Ben evden şehre gelirken yol inişti ve yorulmadan geldim. Sen gelince işte böyle yokuştur. Şimdi söyle hakalım. Allah'ın yanında bizim hangimizin günâhı daha çoktur?”

-1270-

Uykusuzluğun İlâcı: Etrafta kötülükleriyle tanınan bir bey, Nasreddin Efendi'ye gelmiş ve uykusuzluk çektiğini söylemiş ve bu dertten kurtulması için Efendi'nin kendisine yardım etmesini istemiş: “Bana lâzım olan ilâcı bulabilecek misiniz?” diye sormuş. Efendi: “Bence bu hastalığın dermanı yoktur. Ancak, er geç Allah size acıyacak, ölerек bu hastalıktan kurtulacaksınız.”, diye cevap vermiş.

-1271-

Tez veya Geç: Abdülcebbar bey hastalanmıştı. Hizmetçisi olan Nasreddin Efendi'yi çağırılmış ve ona: “Tabibin yanına git karın ağrısı için cin haplarından al getir”, demiş. Efendi, giderken birden geri dönmüş ve: “Belki tabib bir yere gitmiştir”, diye karşılık vermiş. Bey: “Yok evdedir”, demiş. Efendi: “Belki onda cin hâpı yoktur”, diye cevap verince, Bey: “Çabul ol! Onda hap var”, demiş. Efendi'nin şüpheleri bitmemiş: “Belki cin hâpı sana yaramaz”, demiş. Bey, bu sözler üzerine: “Dünyaya senin gibi evlât getirdiği için senin babana bin defa lânet olsun! Ağan burada ölüyor, sen çene yarıstırıyorsun”, diye bağırılmış. Nasreddin Efendi, ona şöyle demiş: “Ne kadar deva, derman eylesen bir gün Azrail canını alacak. Bunun tez olması geç olmasından hayırlıdır.”

-1272-

Azrail ve Tabibler: Nasreddin Efendi hastalanmıştı. Tabip onu muayene etmiş ve tedaviye başlamıştı. Efendi, bu tedavinin yararını görmemişti. Üstelik de tabip ondan çok para istemişti. Bunun üzerine, tabibe: “Senin tedavinden yarar görmedim. Ben iyileşmeden sana para ödemiyeceğim”, deyince, tabip: “Senin hastalığın dermansızdır”, deyip, onun yanından ayrılmış. Efendi bir süre sonra iyileşmiş. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra, Efendi, bir gün, yolda, tabibe rastlamış. Tabip, Nasreddin Efendi'yi sağ salim görünce şaşırılmış. Ona: “Doğrudan öteki dünyadan mı geliyorsun? Söyle bakayım, orada kimi gördün?” diye sormuş. Efendi cevap vermiş: “Ölüm meleğini, Azrail'i gördüm. Bu dünyaya sefere hazırlanıyor.” Tabip, sormuş: “Niye?” Efendi cevap vermiş: “Senin ve başka tabiplerin canını almağa gelecek.” Tabip tekrar sormuş: “Günâhımız nedir ki?” Efendi, devamla: “Sen ve meslektaşların insanları ölmeğe bırakmıyorsunuz. Bu nedenle Azrail, bütün tabipleri götürmek için gelecek.” Tabip korkuyla: “Vay vay!” diye bağırılmış. Bunun üzerine Efendi: “Korkma. Ben Azrail'e dedim ki; o doktor muayene etmeyi ve hastalıkları iyileştirmeyi beceremiyor. Bu yüzden insanların öteki dünyaya gitmesini kolaylaştırarak Azrail'e yardım ediyor. Bu yüzden Azrail sana dokunmayacak”, demiş.

-1273-

Pahalı Muayene: Nasreddin Efendi hastalanmıştı. Tabibi çağırılmışlar. O, hastaya bakıp: “Hastanız ağırdır, muayene ve tedavisi pahalıdır”, demiş. Efendi: “Ne kadar alacaksınız?” diye sorunca da, tabip: “İki koyun”, diye cevap vermiş. Nasreddin Efendi: “Güzel. Beni sağalt koyunları al”, diyerek teklifi kabul etmiş. Nasreddin Efendi, çabucak iyileşmiş. Fakat gene ilâç içmeğe devam ediyormuş. Karısı bu durumu görünce, Efendi’ye: “Yoksa sen ölmek mi istiyorsun?” diye telaşla sormuş. Efendi, şu cevabı vermiş: “Sen, benim tez iyileşip, o şarlatana iki koyun vermemi mi istiyorsun?”

-1274-

Gözlerime Karanlık Çöküyor: Nasreddin Efendi’nin gözü ağrıdığında, tabip ona ilaç verdikten sonra: “Dışarısı karanlıktır. Siz de fener var mı? “ diye sormuş ve feneri alarak çıkıp gitmiş. Aradan bir hayli zaman geçtiği halde feneri iade etmemiş. Sonra, bir gün, Nasreddin Efendi, pazarda, tabibe rastlamış. Tabip ona, gözünün nasıl olduğunu sormuş. Efendi şöyle cevap vermiş: “Değerli tabip, siz benim fenerimi alıp gittikten ve geri getirmedikten sonra, gözlerime karanlık çöküyor.”

-1275-

Efendi’nin Üzüntüsü: Nasreddin Efendi, evde bir iş görürken, müezzinin sela verdiğini işitmiş. İş elbiselerini çıkarıp, yeni elbiselerini giyip, camiye yollanmış ama gittiğinde herkesin kabristan yolunda olduğunu öğrenmiş Geç kalmıştı. Dönüp eve gelmiş. Karısı, ona, neden böyle erken döndüğünü, sorunca, Efendi: “Kendi evimden cenaze çıkmadığı sürece, ben cenaze namazlarına yetişemeyeceğim her halde”, demiş.

-1276-

Hoşuna Gitmemiş: Mescidin yeni imamı, sabah namazından sonra, cemaati alıp mezarlığa getirmişti. Onlara: “Her mümin kendisinin ebedi rahatlığım bu dünyada düşünmelidir. Burada kendinize birer yer seçin”, demiş. Hepsi yer seçtikten sonra, imam, onlara elişer akçe vermelerini söylemiş. Bu arada, Nasreddin Efendi, kendisi için mezar yeri seçmemişti. İmam, ona, neden mezar yeri seçmediğini sorunca, Efendi şöyle cevap vermiş: “Mezarlık hoşuma gitmedi. Burası hiç de gönül açan bir yer değil.”

-1277-

Doğmadan Öldü: Gurbete giden Nasreddin Efendi, mezarlığı geziyormuş. Oradaki mezar taşlarındaki yazıları okuyormuş. Bir tanesinde şöyle yazıyormuş:” Ülkenin şöhretli hakimi Sultan Abdülmelik ibni Sultan Abdülmuttalip yiğitliği ve yaptığı işlerle ülkesini bütün dünyaya tanıtmıştır. Üç yaşında dünyadan göçtü.” Nasreddin Efendi bu yazıları okuyunca merak etmiş ve mezarlık bekçisine sormuş: “Üç yaşında ölen bir kişi ülkesini nasıl tanıtır?” Bekçi anlatmış: “Sultan Abdülmelik, yirmi beş yaşında tahta çıkmış ve ülkeyi kırk altı yıl yönetmiş. Ölede yetmiş yaşında imiş. O, vasiyetinde; ömrümün yirmi yılı gençliğe, yedi yılı tahsile gitti. Yirmi yılı uykuda geçti. Yirmi yılda da zorluklarla boğuştum. Ona göre mezar taşıma, o üç yaşında dünyadan göçtü, yazın, demişti.” Nasreddin Efendi, mezar bekçisinden bu hikâyeyi dinledikten sonra şöyle demiş: “Ben ölede de mezar taşıma, Nasreddin Efendi doğmadan öldü, yazın.”

-1278-

Efendi'nin Atı: Nasreddin Efendi'nin evinde bir atı varmış. Efendi'nin oğlu bir gün atı pazara getirmiş ve satmış. Efendi, akşam eve gelince, oğluna atın ne olduğunu sormuş. Oğlu: “Dün yolda giderken at padişahın karısına göz kırptı. Ben de kızdım ve atı sattım”, diye cevap verince Efendi: “Geçen gün de annene göz kırpmıştı. Sattığın iyi oldu”, demiş.

Nasreddin Hoca'nın Kamçısı: Nasreddin Hoca, ağaçtan düşeceğini bilen adama. ne zaman öleceğini sormuş. Adam: “Ben senin ne zaman öleceğini nereden bileyim, bilmiyorum”, demiş. O: “Yok kardeşim bilirsin, söyleyiver”, deyince yolcu durup: “Etin soğursa ölürsün ama elin ısınırsa dirilirsin”, demiş. Nasreddin Hoca. böylece bir yere gittiğinde vücuduna dokunup görmüş ki eti buz kesmiş. “Ölümüm yaklaşıyor galiba”, demiş ve köprüünün altına gidip yatmış. O zaman beş atlı araba köprüünün üstüne gelip durmuş ve hiç ilerleyemiyormuş. Arabacılar atları çok zorlamışlar ama atlar yürümemiş. Sonunda, arabacılarından biri, köprüünün altına bakınca, orada Nasreddin Hoca'nın horlayarak uyduğunu görmüş. Arabacı, Hoca'ya yaklaşır: “Burada ne yapıyorsun?” diye sormuş. O: “Ölüyorum”, demiş. Arabacı: “Ölen adam konuşur mu?” diye sorunca, Hoca: “Can havliyle konuşuyorum yahu!” demiş. Arabacı, ona: “Hadi kalk, atlarımız senden ürküyor. Arabayı ittirelim”, demiş. Fakat Hoca: “Yardım edemem, ölüyorum”, deyince, Arabacı: “O zaman köprüünün altından çık” demiş. Hoca: “Köprüünün altından çıkacağıma ölsem daha iyi”. diyerek inlemeye başlamış. Arabacı çok sinirlenmiş ve Hoca'yı elindeki kamçıyla dövmeğe başlamış. Sonra da köprüünün altından çıkarmış. Nasreddin Hoca yola çıkınca, vücuduna dokunmuş ve kamçının tesiriyle derisinin yandığını hissetmiş. Artık ölmeyeceğini anlayınca arabacıların peşinden koşturmuş ve: “O kamçıyı bana satın”, demiş. On altına kamçıyı alıp yola düzölmüş. Bir köye geldiğinde, yaşlı bir adamın cenazesine rast gelmiş. Köylülere, ölüyü diriltebileceğini söylemiş ve kendisini ölüyle yalnız bırakmalarını istemiş. Köylüler kabul etmişler. Hoca, ölüyü kamçıyla dövüp diriltmeye çalışmış ama nafiye. Köylüler de onun ölüyü dövdüğünü görünce, kamçısını elinden alıp yakmışlar, onu da köyden kovmuşlar.

Kırk Yamalı Çizme: Bir gün Nasreddin Hoca, kırk yamalı çizmesini giyip şehre gitmiş. Bunun üzerine adamlar Nasreddin Hoca'yı alaya alır: “Hoca, yamayı ne zaman yaptın?” demişler. Hoca: “Benim çizmemin kırk yaması var. Hangisini söyleyeyim, elinle göster”, demiş.

-1281-

Hoca'nın At Alması: Hoca Nasreddin'i çağırın şehir valisi ona on eşek vermiş ve: "Bunları pazarda sat, bir at al", diye tembih etmiş. Hoca, pazara gitmiş, eşekleri iyi fiyata satmış, sonra da pazarda gezip, dolaşp, akşamüstü, dönüş yoluna girmiş. Yolda, kendi şehrine gitmekte olan kadıya rastlamış. Hoca, Kadıya: "Muhterem kadı, beni de atının terkisine al", demiş ve dua etmiş. Kadı onu atın terkisine almış. Biraz gittikten sonra, Hoca: "Kadı efendi. Biraz da eğerin üstünde oturayım", deyip, kadıya dualar edince, kadı dayanamamış ve kabul etmiş. Atın üzerinde, Hoca önde, kadı arkada şehre geldiklerinde, vali bunları görmüş. Hoca, kadıya: "İşte geldik, hadi in. Babama da bir rahmet oku ki seni atımla buraya getirdim", demiş. Kadı, ne olduğunu anlamamış ve direnmiş. Bunları gören vali de kadıyı azarlamış. Kadı dirence, valiyle kavgaya tutuşmuşlar. Hoca Nasreddin, atın yularını valinin koluna geçirmiş ve evine yollanmış.

-1282-

Kırk Bir Koyun: Zengin bir adam, Nasreddin'e, kırk bir koyun vermiş ve otağa götürmesini istemiş. Nasreddin, zengin adamın koyunları helâlinden kazanmadığını biliyormuş. Onun için, bir tanesini kesip yemiş. Diğerlerini de geri vermek istemiyormuş. Kestiği koyunun derisini omuzuna vurup, adamın yanına gitmiş. Adam, koyunları sorunca da: "Büyük bedbahtlık oldu. Yıldırım düştü ve koyunların kırk tanesi de öldü", demiş. Adam: "Bir koyun nerede?" diye sorunca da, Nasreddin, şu cevabı vermiş: "Onun da derisini getirdim."

-1283-

Benim gibi Yapmaya Çalışın: Nasreddin Hoca'nın kulübesi eskimişti. Yamaçta olduğu için bir tarafa yanlamıştı. Görenler, bu kulübenin yakında yamaçtan yuvarlanacağını sanırlarmış. Kulübenin ömrünü uzatmak için Hoca, ormana gidip bir ağaç kesmiş ve bundan kulübeye bir dayak yapmış. Fakat o dayağı kulübenin eğilen tarafına değil, sağlam tarafına vurmuş. Böylece kulübe daha çok yanlayacaktı. Hoca'yı görenler, gülerken ne yaptığını sormuşlar. O, kulübeyi tamir ettiğini söylemiş. Fakat komşular: "Sen kulübenin sağlam yerine dayak vuruyorsun. Kulübe daha çabuk yıkılacak", demişler. Hoca, bunlara: "Doğrudur. Sizin söylediğinizi her ahmak yapabilir. Ben de öyle yapsam, Nasreddin Hoca'nın onlardan ne farkı kalırdı?" demiş.

-1284-

Diplomat Nasreddin: İstanbul, Bizans elindeyken, Türk Sultanı, oraya elçiler göndermişti. Elçilerin başı Nasreddin Hoca imiş. İmparator, Nasreddin Hoca'yı saygıyla karşılamış ve devlet şurası toplantısına davet etmişti. Burada, imparator, tebeşirle masanın üzerine bir daire çizmişti. Nasreddin Hoca, daireyi tebeşirle ikiye bölmüş. İmparator sinirlenmiş ve hançerini çıkararak dairenin ortasına saplamış. Bunun üzerine Nasreddin Hoca, cebinden iki yumurta çıkararak masanın üzerine koymuş. Sonra da Konstantin'in vezirlerine dönüp: "Beni dinleyin, ey ışıklı zekâlar! Padişahınız masanın üzerine daire çizende, bütün dünyanın kendi elinde olduğunu anlatmak istemişti. Ben bu daireyi ikiye bölerek demek istedim ki, dünyanın yarısı da Türk Sultan'ına aittir. Fakat İmparatorun mağrurluğu benim eşeğimin kulakları gibi çok büyüktür. Bu nedenle dünyanın bu taksimine razı olmadığını bildirmek için, hançerini dairenin ortasına saplamıştır. Ve bununla, dünyayı kılıç gücüne dayanarak elde edeceğini bildirmiştir. Şimdi anladınız mı?" Bu arada Konstantin oturduğu yerden seslenmiş: "Bir dakika, sen yumurtaları çıkarmakla ne demek istedin?" Hoca Nasreddin cevap vermiş: "Cahil! Sen de bunları al, tadına bak, demek istedim."

-1285-

Şer Demesen Hayır Gelmez: Nasreddin Efendi, çok susamıştı. Su içmek için çeşmeye yanaşmış ve çeşmenin musluğu yerine tıkaç olarak sokulmuş odun parçasını çekip çıkarmış. Borudan basınçla çıkan su, Efendi'yi baştan aşağı ıslatmış. Efendi, tıkaçı tekrar yerine sokmuş. Üstüne başına bakmış ki, ıslanıp sırlıslık olmuş. Bunun üzerine şöyle demiş: "Güzel. Abdest almaya ihtiyaç kalmadı."

-1286-

Karı Dırdırı: Nasreddin Hoca hastalanmıştı. Komşu kadınlar, bütün gün başına toplanmışlar ve ona dinlenmeye fırsat tanımamışlar. Kadınlardan biri, Nasreddin Hoca'ya: "Hoca, ölürsen mezarında ne deyip ağlayalım?" diye sormuş. Nasreddin Hoca, bu soruya şöyle cevap vermiş: "Ey Nasreddin! Sen daha çok yaşardın. Ancak karı dırdırı seni öbür dünyaya gönderdi", deyin."

-1287-

Ateş Düştüğü Zaman: Nasreddin Hoca'nın evine bir tüccar arkadaşı misafir olmuş. Hoca ona mantı pişirip getirmiş. Arkadaşı acele edip mantıyı hemen ağzına atınca boğazı yanmış. Boğazının yandığını belli etmemek için başını tavana doğru dikmiş ve yanmanın etkisi gidince de başını tavandan indirmeyip sormuş: "Hocam bu tavanı ne zaman yaptınız?" Hoca cevap vermiş: "Boğazıma ateş düştüğü zaman."

Nasreddin'in Arzuları: Bir defasında, Nasreddin Hoca'ya on yumurta bağışlamışlardı. O, buna sevinmiş ve yumurtaları papağının içine dizmiş, evine yollanmıştı. Yolda, Hoca, çeşitli hayaller kurmağa başlamış: "Bu on yumurtayı kuluçka tavuğun altına koyacağım. Onlardan civcivler çıkacak. Onlar büyüyüp tavuk olacak. Her birisi yüz yumurta yumurtlayacak. On tavuk toplam bin yumurta yumurtlamış olacak. Bu yumurtalardan da bin civciv çıkacak..." derken Hoca, hesabı şaşırıp yeniden yapmış. Fakat öyle rakamlara ulaşmış ki hesabı yeniden şaşırmış. Bunun üzerine, elini hırsıyla başına vurup bağırmış: "Bir başına vur da gör ne kadar olur!" Bu darbeyle Hoca'nın papağı başından uçmuş ve yumurtalar taşların üzerine düşüp kırılmış. Nasreddin Hoca'nın arzuları da birden yok olup gitmiş.

Kim Güçlüdür? Buhara emiri, Nasreddin Efendi'ye sormuş: "Sence kim daha güçlüdür. Ben mi, yoksa Afgan padişahı mı?" Efendi cevap vermiş: "Eğer söz konusu olan kimin daha fazla yük taşıyabileceği ise, benim eşeğim ikinizden daha güçlüdür. Eğer söz konusu olan düşmana karşı koymaksa çiftçi ikinizden de güçlüdür. O tahlil vermezse, sen de Afgan padişahı da aklıktan ölürsünüz."

Ağacın Şahitliği: Bir adam, tarlasında bir kese altın bulmuştu. Altınları saymak için bir ağacın gölgesine oturmuştu ki bu arada bir dostu çıkagelmiş. Adama: "Tarlaya altın götürmek riskli bir iştir. Seni soyabilirler. Hatta öldürebilirler. Sen altınları bana ver. Saklayayım, sonra sana veririm", diyerek adamın elinden bir kese altını almış ve gitmiş. Akşam olunca adam, dostuna gitmiş ve altınları istemiş. Dostu: "Ne altını? Sen herhalde rüya görmüşsün", deyince, aldatıldığını anlayan adam, doğruca kadı Nasreddin Efendi'ye gitmiş ve durumu anlatmış. Efendi, altınları alanı sorgulamış ama o, altınları aldığını inkâr etmiş. Bunun üzerine Efendi, şikâyetçiye: "Şahidin var mı?" diye sormuş. Adam: "Tarladaki ağaçtan başka şahidim yoktur", deyince, Efendi, ona: "O zaman çabuk ağacın yanına git ve ona, Nasreddin Efendi seni mahkemeye istiyor, de. Benim ağaçlara da hükmüm geçer. Göreceksin." Adam, Efendi'nin aklını yitirdiğini düşünmüş ama gene de bir şey söylemeden ağacın olduğu yere doğru yola çıkmış. Altınları alan adam, memnun bir şekilde Nasreddin Efendi'nin yanında oturuyormuş. Aradan yarım saat kadar geçtikten sonra, Efendi, altınları alana: "Sence ağacın yanına varmış mıdır acaba?"

diye sormuş. O da: “Varmamıştır. Oraya ancak bir saatte gidebilir”, demiş. Beklemişler. İki saat sonra adam gelmiş ve Efendi’ye: “Ağaca senin emrini söyledim ama gelmedi”, deyince, Efendi, onun sözünü kesip: “Ağaç buraya geldi ve senin dostunun ağzından, onun aleyhine şahitlik eyledi. Dostun da onun şahitliğini kabul etti”, demiş ve altınların hain adamdan alınıp, sahibine verilmesini emretmiş.

-1291-

Nasreddin Efendi’nin Hükümü: Para kesesini yitiren bir adam, komşularından birisinden şüpheleniyormuş. Fakat, komşularından hiç kimse suçu üstlenmiyormuş. Durumu öğrenen Nasreddin Efendi, kadı olarak şöyle bir şey düşünmüş. Şüphelilerin her birisine aynı boyda değneklerden birer tane vermiş ve: “Yarın bu değnekleri bana getireceksiniz. Keseyi alanın değneği bir karış uzayacak”, demiş. Onlar gitmişler ve ertesi sabah tekrar gelmişler. Nasreddin Efendi değnekleri almış ve bir araya getirmiş. Değneklerden birisi diğerlerinden bir karış kısa imiş. Meğer hırsız. Değneğin uzayacağına, kendisini ele vereceğine inanmış ve değneği bir karış kesmiş. Efendi, kısa değneğin sahibine bağırır: “Para kesesini sen aldın. Geri ver.”

-1292-

Hakaretin Cezası: Nasreddin Efendi, sokakta bir adamla tartışmış ve ona hakaret etmiş. Adam, Efendi’yi mahkemeye, kadının yanına getirmiş ve şikâyetle bulunmuş. Kadı, Efendi’ye: “Hakaretin cezası bir akçedir. Bu adama bir akçe öde”. demiş. Nasreddin Efendi, cebinden iki akçe çıkarmış. Birini hakaret ettiği adama vermiş. Sonra da kadıya dönmüş ve ona da bir hayli hakaret ettikten sonra, bir akçeyi de ona vermiş ve: “Bu da sana hakaret ettiğim için”, demiş.

-1293-

Çıplak mı Gezeceğim? Komşusu Apendi'ye akıl vermiş: “Kendine bir elbise dolaba alsana”, demiş. Apendi kızmış ve: “Sen deli misin komşu? Elbiseleri dolaba koyup da çıplak mı gezeceğim?” demiş.

-1294-

İyi İnsanlar: Apendi küçük oğluyla sohbet ediyormuş. Oğlu: “Baba biz iyi insanlar mıyız?” diye sormuş. Apendi: “Elbette iyiyiz, oğlum, iyiyiz.”, diye cevap vermiş. Oğlu tekrar sormuş: “Peki öyleyse üzerimizdeki zorluklar neden kötü insanlara gitmiyor?” Apendi: “Zorluklar da kötü yaşamak istemiyorlar kötü insanlarla. Biz iyi insanlar olduğumuz için zorluklar da bizden ayrılmak istemiyorlar”, demiş.

-1295-

Sana Ne? Apendi kuru üzüm yiyormuş. Komşusu gelip: “Apendi ne yiyorsun?” diye sormuş. Apendi: “Sana ne?”, demiş. Komşusu bunun üzerine: Bu nasıl cevap. Ben sana ne yediğini sordum”, deyince Apendi, gene. “Sana ne?” demiş. Komşusu: “Neden bana böyle cevap veriyorsun?” diye tekrar sorunca, Apendi: “Eğer üzüm yiyorum deseydim, o zaman sen de, bana da ver, diyecektin. Ben de, sana vermem, diyecektim. Sen, neden, diye soracaktın. Ben de, sana ne, diyecektim”, demiş.

-1296-

Kilit de Yok: Kırgızistan'da piyasa ekonomisine geçilince mağazalarda hiçbir mal bulunmaz olmuş. Apendi'nin de bir dükkânı varmış. Ama dükkânda bir şey yokmuş. Bir ihtiyar kadın gelip Apendiye sormuş: “Et var mı?”. O: “Yok”, demiş. Kadın: “Un var mı?” diye sormuş. Apendi gene: “Yok” demiş. Bu böyle sürünce kadın: “Hiçbir şey yoksa sen burada niçin oturuyorsun?” diye sorunca, Apendi: “Kapatacaktım ama kilit de yok”, cevabını vermiş.

-1297-

Eşek ile Sıpası: Bir gece Nasreddin Ependi ile bir dostu yatsı namazından dönerlerken iki kişinin kavga ettiğini görüp ayırmak için koşarlar. Ancak kavgacıların ayrıl-

maya hiç niyetleri yoktur. Bir ara kavgacılarından birisi diğerine: “Eşek herif”. diye bağırır. Diğeri de: “Ben eşeksem sen de sıpamsın”, der. Kavgayı ayıramıyacağı anlayan Apendi dostuna döner ve: “Yürü gidelim, baba ile oğlun arasına gitmek bize yakışmaz”, der.

-1298-

Öküze Sor: Nasreddin Ependi bir gün pazardan bir öküz alıp evinin yolunu ırar. Yolda bir tanıdığıının uzun ve anlamsız soruları ile karşılaşır: “Öküzü kimden aldın? Kaça aldın? Dişleri sağlam mı? Kaç yaşında?” Apendi, istemiye istemiye bu sorulara cevap verir. Daha beş adım gitmeden başka bir tanıdığı ile karşılaşır. Gene aynı sorular. Derken bir başka tanıdığa rastlar. O da: “Oo Apendi öküzü satın almışsın?” diye söze girince Apendi: “Hayır, öküz almadım. Öküz beni aldı. Soracaklarını ona sor”, der.

-1299-

Hükümdarın Vaatleri: bir gün hükümdar Nasreddin Ependi’ye sorar: “Bu dünyada şimdiye kadar olmayan ve bundan sonra da olmayacak şey nedir?” Ependi cevap verir: “Bu dünyada şimdiye kadar olmamış ve bundan sonra da olmayacak şey hükümdarın vaatleridir.”

-1300-

Halâ Geç Değil: Bir adam, Hoca Efendi'yle alay etmek için: “Yazık, anan öldü. Yoksa onunla evlenirdim ve sen oğlum olurdun”, demiş. Efendi şöyle cevap vermiş: “Onun için şimdi de geç değil. Kızını bana ver, gene oğlun olurum.”

-1301-

İkisini de Alırdım: Bir gün, Nasreddin Efendi, karısına şöyle der: “Bahtıma senin gibi güzel ve iyi bir kadın düştüğü için Allah'a şükrediyorum”, demiş. Karısı bu sözler üzerine: “Eğer, Allah, benim gibi iki kadın yaratsaydı, ne yapardın?” diye, Efendi'ye sormuş. Efendi, şöyle cevap vermiş: “İkisini de alırdım.”

-1302-

Ne Ağırır? Nasreddin Efendi öğrencilerinden birine sormuş: “Söyle bakalım. Bir kilo pamuk mu daha ağırır, yoksa bir kilo demir mi? Öğrenci: “Bence ikisinin de ağırlığı aynıdır”, diye cevap vermiş. Efendi, bu cevap üzerine şöyle demiş: “Öyledir oğlum, ancak dün benim karı belimde ispat etti ki bir kilo demir bir kilo pamuktan kat kat ağırır.”

-1303-

Bu Sensin Diye Düşünende... Nasreddin Efendi, uzak bir yere sefere çıkmıştı. Döndüğünde, karısı onu hasretle karşılamıştı. Efendi, karısına: “Beni çok iyi karşıladın. Çok mu özlemiştin?” deyince, karısı: “Çok özlemiştim. Evimizin yanından bir adam geçse, yüreğim çarpmaya başlardı ki belki sensin. Sen olmadığını anladığımda da keyfım kaçardı. Yoksa sen özlemedin mi?” Efendi, bu soruya şöyle cevap vermiş: “Niye özlemeyim? Bir kadın gördüğümde, bu sen misin, diye düşünür ve dilim tutulur, gizlenmeye yer arardım.”

-1304-

Kardeşim Gidecek: Nasreddin Efendi'nin iki oğlu varmış. Kethüda, Efendi'ye, uşaklardan birisini, yanına göndermesini emretti. Efendi, çocuklarına: “Hanginiz gideceksiniz?” diye sorunca küçük oğlu: “Eğer kardeşim giderse, ben kalacağım. Eğer ben kalırsam, kardeşim gidecek”, demiş.

-1305-

Sebebi Kızlardır: Nasreddin Efendi, bir şehirden başka bir şehre taşınıyormuş. Eşya olarak iki döşek ve iki yorganı varmış. Görenler: “Efendi, nice yıllardır bunları mı kazandın?” diye sormuşlar. Efendi, şöyle demiş: “Kazancımız çok idi. Ama kızlarımız kazancımızdan da çok idiler.”

-1306-

Karnın Senindir: Açgözlü bir adam, bir misafirlikte o kadar yemiş ki karnı ağırmağa başlamış. Nasreddin Efendi, ona, neden bu kadar çok yediğini, sormuş. Açgözlü adam: “Yemek başkasınında da ondan”, cevabını vermiş. Bu sözler üzerine. Efendi: “Yemek başkasınında ama karnın senindir,” demiş.

-1307-

Koyunun Kıymeti: Nasreddin Efendi, bir gün pazara satmak için bir koyun getirmişti. Bir adam, yaklaşmış koyunun fiyatını sormuş. Efendi, şöyle demiş: “Ben bu koyunu beş manata aldım, altı manata satmak niyetindeyim. Yok eğer bu kıymet hoşunuza gitmediyse, size yedi manata satarım. Ancak koyunun hakiki değeri sekiz manat olduğuna göre, dokuz manat verirsiniz. Eğer hemen alıp götürmek niyetinde iseniz, size on manat olur.”

-1308-

Nasreddin Efendi ve Üç Hırsız: Nasir Efendi'nin bağına, geceleyin, üç hırsız girmişti. Efendi, bağdan sesler duyunca, karısına haber vermiş, feneri yakıp eline almış ve bağa gitmişler. Bu arada hırsızlar kaçmağa vakit bulamamışlar ve birisi bir ağaca sarılmış. Birisi yaprakların içine gizlenmiş, üçüncüsü de boylu boyunca yola uzanmıştı. Efendi, ağaca sarılan hırsızın yanına gitmiş ve kim olduğunu sormuş. Birinci hırsız: “Ben ağaç kurduyum”, demiş. Efendi: “Bu kadar büyük ağaç kurdu olur mu?” diye sorduğunda da: “Bu yıl havalar yağışlı idi. Onun için bu kadar büyüdüm”, demiş. Efendi, sonra ikinci hırsızın yanına, yaprakların arasına gitmiş. O da kelebek olduğunu söylemiş. Üçüncüsünün, yerde yatan hırsızın yanına gittiğinde de, o. “Ben ölüyüm”, demiş. Efendi: “Ölü isen nasıl konuşuyorsun?” diye sorunca da: “Ölüler bazen ölü olduklarını unutup konuşurlar”, diye cevap vermiş. Bu sözler üzerine Efendi, öyle bir kahkaha atmış ki elindeki fenerin ışığı sönmüş. Bunu fırsat bilen hırsızlar kaçıp gitmişler. Efendi de karısına: “Gel eve dönelim. Burada hırsızın izi-tozu yok”, demiş.

-1309-

Dostla Sohbet : Nasreddin Efendi'nin bir dostu, komşu şehere vali tayin edilmişti. Aradan bir zaman geçtikten sonra, Efendi, onu ziyarete gitmişti. Dostu, yemekleri sofraya dizdirmişti. Yemeğe oturmuşlar. Bu arada, Efendi'nin dostu, ona, evinden haber soruyor ve yemeğe fırsat bırakmıyormuş. Efendi, onun evinde her şeyin yolunda olduğunu, karısının ve oğlunun iyi olduğunu söyledikten sonra vali, atını da, itini de soruyormuş: "İtim nasıldır?" Efendi cevap vermiş: "Keyfi yerindedir. Eve kimseyi bırakmıyor.". Fakat valinin soruları bitmiyormuş: "İtim arıklamış mı?" diye sorduğunda, Nasreddin Efendi ona bir iş yapmayı aklına koymuş: "Ben geldiğim gün itin geberdi", demiş. Vali sormuş: "Neden geberdi? Nasıl geberdi?" Efendi: "Senin atının kemiği boğazına takıldı". Konuşma şöyle sürmüştü. Vali: "Atım da mı geberdi?" Efendi: "Senin karının tabutunu taşıırken düştü ayağı kırıldı." Vali: "Aman Allah! Karım mı öldü?" Efendi: "Oğlunun acısına dayanamadı", Vali: "Oğluma ne olmuş?" Efendi: "Evin yıkıldığında altında kalıp ölmüş." Vali: "Demek ki benim her şeyim mahvoldu", deyip döğünürken, Efendi yemeğe yumulmuş.

-1310-

Taştan Şalvar: Nasreddin Efendi, şalvar dikermiş. Zengin adamlardan biri, ona gelmiş ve: "Bana taştan öyle bir şalvar dik ki, çarptığında bir hizmetçiyi öldürebilsin", demiş. Efendi de: "Dikerim, ancak bana, getirebileceğiniz kadar çok kum getirin", diyerek kum istemiş. Zengin adam: "Kumu ne yapacaksın?" diye sorunca da, Efendi: "Taştan dikilen şalvarın astarı neden olur?" diye cevap vermiş.

-1311-

Şakacılık: Bir adam eşeğinden inmeden, Nasreddin Efendi'nin kasap dükkânına yaklaşmış ve bağırır: "Ey kasap bana et ver!" sonra da sessizce: "Yarım kilo olsun", demiş. Efendi de: "Baş üstüne ağa, ancak siz okadar çok eti eşekle taşıyamazsınız, ben arkanızdan atla getiririm", diye cevap vermiş.

-1312-

Kazana Göre de Kepçe Olur: Nasreddin Efendi, bir komşusuna rastlamıştı. Komşusu: "Babam bin düğünün aşını pişiren kazan almıştı", diye söze başlamış. Bunun üzerine Efendi: "Bizim de büyük bir kepeçimiz vardı. Bir ucu burada, bir ucu köyün öbür başında", diye anlatmaya başlayınca, komşusu: "O kadar büyük kepeç olmaz", demiş. Efendi de ona şöyle cevap vermiş: "Niye olmasın? Uygurlar, kazana göre de kepeç olur, demezler mi?"

-1313-

Benim Başım Nerededir? Bir eğlenceden sonra Nasreddin, geceleme için bir dostunun yanında kalmıştı. Bol yemek ve şaraptan sonra ikisi de mest olmuşlardı. Yan yana uykuya dalmışlardı. Nasreddin Efendi'nin uykuda başı kaşınmıştı. Elini uzatıp, bütün gücüyle başını kaşımağa başlamıştı. Yanında uyuyan dostu, birden uyanarak: “Ne yapıyorsun? Başımı koparacaksın”, diye ona bağırınca Efendi, şöyle cevap vermiş: “Hay, benim başım nerededir? Senin başını benim başım sandım.”

-1314-

Nasreddin Efendi Damdan Düşmüş: Nasreddin Efendi, dikkatsizlik sonucu damdan düşmüş, yerde yatıyormuş. Yanına gelenlerden birisi, ona: “Neye ayağa kalkmıyorsun?” diye sormuş. Efendi şu cevabı vermiş. “Sen dama çık ve oradan bir düş. Bakalım nasıl ayağa kalkarsın.”

-1315-

Yılan Ejderha Olur: Nasreddin Efendi'ye, yaşını ve doğum yılını sormuşlar. O şöyle cevap vermiş. “Elli yaşındayım. Ejderha yılında anadan doğmuşum.” Bu cevabı duyanlar. “Müslüman takviminde ejderha yılı yoktur. Sıçan, yılan ve koyun yılı vardır. Ejderha yılı nereden aklına gelmiş?” Efendi: “Ben aslında yılan yılında doğmuşum. Elli yılda en küçük yılan bile büyüyüp ejderha olur”, cevabını vermiş.

-1316-

Samanlığa Giderim: Padişah, şiir yazmağa özenmişti. Yazdığı şiirleri Nasreddin Efendi'ye gösterip, onun fikrini almak istemişti. Efendi, şiirleri okuduktan sonra: “Berbat şiirler. Padişahım, siz neden elinizden gelmeyen işler için vakit harcarsınız?” demiş. Padişah, bu sözlere çok kızmış ve Nasreddin Efendi'nin samanlığa hapsedilmesini ve ona, ekmekten, sudan başka bir şey verilmemesini emretmiş. Aradan bir zaman geçtikten sonra, padişah gene şiirler yazmış ve Nasreddin Efendi'yi çağırıp, okuması için ona vermiş. Nasreddin Efendi, şiirleri okuduktan sonra, hiçbir şey söylemeden ayağa kalkmış ve kapıya yönelmiş. Padişah, Efendi'ye, nereye gitmek istediğini sorunca, o: “Samanlığa”, cevabını vermiş.

-1317-

Kadı Aklını Yitirmiş: Nasreddin Efendi'ye, şehrin kadısının aklını yitirdiğini haber vermişler. O da şöyle demiş: “Zaten bizim kadının evvelden de aklı yoktu. Olma-

yan şeyi o nasıl yitirmiş?”

-1318-

Eğer Az Deseydim: Nasreddin Efendi, son zamanlarda o kadar az namaz kılıyormuş ki, neredeyse duaları unutmuştu. Bir defasında, mescit mollası, onu çağırmış ve sormuş: “De bakalım. Sabah namazı kaç rekâttır?” Efendi: “Sekiz rekâttır”, demiş. Bunun üzerine, mescit mollası onu bir güzel dövdürmüş. Efendi, eve gelince, karısı ne olduğunu sormuş, o da başına gelenleri anlatmış. Karısı: “Sen de dört rekât söyleyedin”, diye öğüt verince, Efendi, şöyle demiş: “Ben sekiz rekât dedim bu kadar dayak yedim. Eğer dört deseydim beni öldürürlerdi.”

-1319-

İki Ağaç Öteden İşitirim: Nasreddin Efendi, bir aralık, camide müezzinlik de yapıyormuş. Minareye çıkıp ezan okuyor cemaati namaza çağırıyormuş. Bir gün, caminin hocası, Efendi’ye: “Ezanı daha sesli oku. Yoksa kimse duymayacak”, demiş. Efendi, bu sözler üzerine, şöyle demiş: “Acaip öğüt veriyorsun kardeş. Cemaat sağır mıdır? Ben buradan iki ağaç öteye gitsem sesimi işitebilirim. Onlar niye işitmesin?”

-1320-

Şeytanın Karısının Adı Nedir? Bir molla, Nasreddin Efendi’yi zora sokmak için ona: “Şeytanın karısının adı nedir?” diye sormuş. Söz altında kalmayan Efendi, mollaya şu cevabı vermiş: “Şeytanın yattığı yeri bilen sensin. Karısının adım da sen bilirsin.”

-1321-

Borç İste: Bir molla, Nasır Efendi’ye anlatıyormuş. “Dua eylemeğe bile bana vakit bırakmıyorlar. Sabahtan akşama kadar, beni görmek, elimi öpmek istiyorlar. Ben de kabul ediyorum. Bu adamlardan nasıl kurtulacağımı bilemiyorum.” Nasır Efendi, mollaya şu öğüdü vermiş: “Onlardan borç iste. Onlar için para her şeyden değerlidir. Bak bir daha yanına uğrarlar mı?”

-1322-

Bazen Kadınlar da Akıllı Öğüt Verirler: Bir molla, mescide gelenlere: “Hiç bir zaman kadın sözüne bakmayın”, diye nasihat ediyormuş. Bu sözleri işiten Nas-

reddin Efendi, mollanın yanına yaklaşmış ve: “Bazen düşünürüm, karının sözüne uyayım mı, uymayayım mı diye”, söylemiş. Molla, onun sözünü keserek: “Hiçbir zaman karı sözüne bakma”, demiş. Ancak , Nasreddin Efendi, devamla: “Mesele şudur ki iki koyunumuz var. Biri zayıf, biri besili. Ben karıya diyorum ki bu zayıf koyunu mescide verelim. Karı bana itiraz ediyor ve diyor ki, olmaz mescide besili koyunu verelim, zayıfı bize kalsın”, diye anlatınca, molla, koyun lâfını işitince, az önce söylediklerini birden unutmuş ve: “Bazan karılar da akıllı bir söz söyleyebilir. akıllı öğüt verebilirler. Tutmalı “, demiş.

-1323-

Evini Bilir: Bir adamın koyunu çalınmıştı. Köyün mollasına gelip şikâyet etmişti. Molla da sanki bu işten hiç haberi yokmuş çok üzülmüş gibi yaparak, oradakilere: “Hepiniz kötü adamlarsınız. Hırsızların, fırıldakçıların sayısı her gün artmada. Bu gün bu adamın koyunu çalındı. Yarın acaba ne olacak?” diye anlatırken, mollanın oğlu koşarak gelmiş ve babasına: “Baba dün getirdiğin koyun ipi kesip kaçtı”, demiş. Bu sözler üzerine, molladan önce, orada bulunan Nasreddin Efendi, çocuğa: “Üzülme çocuk. Koyun kendi evini bilir”, demiş.

-1324-

Eğer Mollanın Eline Düşmüşse: Fakir bir adam, eşeğini kaybetmişti. Nasreddin Efendi'ye gelip durumu anlattığında, Efendi, ona: “Eğer eşeğin mollanın ya da kadının eline geçmediyse onu bulursun. Eğer onların eline geçmişse eşeği unut”, demiş.

-1325-

Güzeldir: Bir molla, vaaz verirken: “Başkalarının hakkını yiyenler en büyük günahkârlardır. Onlar cehennemden hiç çıkmayacaklar.” Bu vaazı dinleyen Nasreddin Efendi şöyle demiş: “Güzeldir! Demek o zaman biz senin cehennemde nasıl yandığını seyredeceğiz.”

-1326-

Kendi Eşeğimin Sırtında: Nasreddin Efendi'nin eşeği ölmüştü. Arkadaşları: “Neyleyelim Hoca? Hepimiz öleceğiz. Hepimiz öteki dünyaya gideceğiz”, diyerek onu teseli etmeye çalışmışlar. Nasreddin Efendi, bu sözlerle şöyle karşılık vermiş: “Elbette öyledir. Ancak ben öteki dünyaya, yaya olarak değil,

eşegimin sırtında gitmek istiyordum.”

-1327-

En Güzel Dua: Bir adam, Nasreddin Efendi'ye gelmiş ve: “Dediler ki, sizde Arapça yazılmış dua varmış. İnsanı her türlü dişlemeden korurmuş. Sokağımızda bir başıboş köpek türedi. Kimseye aman vermiyor”, demiş. Nasreddin Efendi ona şu cevabı vermiş: “Ey dilbilmez adam! Isıran köpek için en güzel dua çomağın ucuna yazılmıştır.”

-1328-

Allah'ın İşi: Fakirlik Nasreddin Efendi'yi bunaltmıştı. Bir gün, evinin yarı yıkık duvarı dibinde oturup: “Ey Allahım, sen her şeye kadirsin! Ya canımı al ya da beni bu yoksulluktan kurtar”, diye Allah'a yalvarmış. Efendi daha sözünü bitirmeden evin duvarı gürültüyle yıkılmağa başlamış. Nasreddin Efendi, kendisini zor kenara atıp canını kurtarmış. Sonra da ellerini açmış ve şöyle demiş: “Ey Allah'ım! İyi hayat isteğime aldırımıyorsun. Ama, canımı al, dediğimde, sözümü bitirmeye bile izin vermiyorsun.”

-1329-

O Zaman Uyumazsınız: Nasreddin Efendi, bir gün, mescitte, mollanın anlattıklarını dinlerken uykuya dalmış, hatta horlamağa başlamış. Yanındaki adam, onu dürterek uyandırmış ve: “Sen büyük günâha giriyorsun. Senin horlamandan, molların dediklerini işitemiyoruz”, demiş. Nasreddin Efendi şöyle cevap vermiş: “Ben horlamazsam, molla hepinizi uyutacak.”

-1330-

Şimdi Vaktim Yoktur: Nasreddin Efendi, bir defasında, mescidin mollarına: “İnsanın öldüğünün ilk işareti nedir?” diye sormuş. Molla, Nasreddin Efendi'ye şu cevabı vermiş: “Ruh, günahkâr bedenden ayrılınca, insanın eli ayağı soğuyup buz gibi olur.” Kış mevsiminde, bir gün Nasreddin Efendi, eşeğiyle dağa, odun getirmeye gitmişti. Hava soğuk olduğundan eli ayağı üşümüştü. Mollanın sözlerini hatırlamış ve karın üzerine uzanarak, ruhunu almaya gelecek melekleri beklemeye başlamış. Bu arada kurtlar, eşeğin etrafını çevirmişler. Molla, bir aralık gözünü açmış, bu durumu görmüş, yerinden sıçramış ve: “Eşeği kurtarmam lâzım. Azrail canımı gelecek sefere alsın. Şimdi vaktim yoktur”, demiş.

-1331-

Kıyamet: Şehrin Beyi, Nasreddin Efendi'ye [Ependim] sormuş: “Efendi, siz çok okumuş , mollasınız. Söyleyin bakalım, kıyamet ne zaman kopacak?” Efendi: “Öldüğünüzün ertesi günü”, diye cevap vermiş. Bey: “Nereden biliyorsunuz?” diye sorunca da, Efendi: “Siz öldüğünüz anda mirasçılarınızın kavgasından dünya alt-üst olacak da ondan”, demiş.

-1332-

Sahibine Veririm: Nasreddin Efendi, fakir olduğu için kurban kesememişti. Bayram namazından dönerken, yolda bir keçi buldu ve onu kurban olarak kesti. Bunu duyan komşusu: “Efendi, kıyamet günü keçi için sorguya çekileceksin. O zaman ne diyeceksin?” diye sormuş. Efendi: “İnkâr ederim”, deyince komşusu: “İnkâr edemezsin. Çünkü, keçi kıyamet günü dirilip tanıklık edecek”, demiş. Bunun üzerine Efendi: “Öyleyse daha iyi. Kıyamet günü keçi dirilirse onu sahibine geri verip kurtulurum”, demiş.

-1333-

Dünyanın Derdinden Parça Parça Olurdum: Günlerden bir gün, Nasreddin Efendi'nin oğlu, babasına: “Baba, Allah insanları neden yaratmış?” diye sormuş. Efendi: “Topraktan yaratmış”, demiş. Oğlu: “Kuru topraktan mı, yoksa çamurdan mı?” diye sorunca, Efendi: “Toprağı çamur yapmış ve ondan”, cevabını vermiş. Oğlu bu kez: “Toprağa saman katmış mı?” diye sorunca da, Efendi: “Ey akılsız yavrum! Eğer saman karıştırmasaydı, baban bu dünyanın dertlerinden bugüne kadar çoktan kırılıp param parça olmaz mıydı?” demiş.

-1334-

Hiçbir Şey: Nasreddin Efendi, cimri bir adamla yolculuğa çıkmıştı. Öğleyin, Efendi'nin nevalesiyle karınlarını doyurmuşlar. Akşam olunca da cimri adam, yanında getirdiği eti gizli gizli yemeğe başlamış Efendi bunu görünce adama ne yediğini sormuş. Adam: “Hiç”, diye karşılık verince, Efendi: “Hiçinizi gösterin de beraber yiyelim”, demiş.

-1335-

Ne İyi Ne Kötü: Nasreddin Efendi, pazarda bir şeyler satıyormuş. Pazar kâhyası işlerinin nasıl olduğunu sormuş. O: “İşler ne iyi, ne kötü”, demiş. Kâhya şaşkınlıkla: “Bir iş

nasıl hem iyi, hem kötü olabilir?” diye sorunca, Efendi: “Beyim, işler kötü desem vergi toplayıcı, iyi desem karım kızacak. Bunun için öyle dedim”, diye cevap vermiş.

-1336-

Kalbura Su Koymuş: Komşusu, Nasreddin Efendi'den kalbur istemiş. Efendi: “Verirdim ama kalbur boş değil, hanım içine su koymuş”, demiş. Komşusu şaşırmış: “Efendi, kalbura su konur mu?”, diye sormuş. Efendi, bu soruya şöyle cevap vermiş: “Hay akılsız, insanın canı kalburu vermek istemezse, su koymayı bırak, ipe un bile serer.”

-1337-

Fıkra Anlat: Bir gün Nasreddin Efendi, hamama giderken mahallenin gençleri yolunu kesmiş ve ona: “Efendi, bize bir fıkra anlat”, demişler. Efendi: “Bir gün Nasreddin Efendi hamamda yıkanırken...” demiş ve kesmiş. Gençler: “Sonra ne olmuş?” diye sorduklarında ise, o: “Henüz hamama gitmedim ki. Ne olduğunu nereden bileyim”, demiş. Gençler de ona, fıkranın gerisini hamamdan dönüşünüzde dinleyelim, demişler ve Efendi oradan ayrılmış. Hamam dönüşünde gençler, Efendi'den, fıkranın devamını anlatmasını istemişler ve: “Hamamda ne olmuş?” diye sormuşlar. Efendi: “Ahmaklar, başkaları hamamda yıkanınca bir şey olmuyor da, ben yıkanınca mı oluyor? Tabii ki bir şey olmadı”, demiş.

-1338-

Vezirden Akıllı Eşek: Nasreddin Efendi, pazarda: “Benim eşeğim vezirden akıllıdır”, diye tellal çağırtmış. Bunu duyan vezir, Efendi'yi padişaha şikâyet etmiş. Padişah, Efendi'yi çağırtmış ve ona: “Efendi, saçma sapan sözler söyleyerek vezirimizin itibarını düşürüyorsun. Eğer eşeğinin vezirimden daha akıllı olduğunu ispatlayamazsan seni zindana atıracam”, demiş. Efendi, bu sözler üzerine: “İspatlıyayım. Bir gün eşeğimle giderken, eşeğimin ayağı köprüde bir deliğe girmişti. Zorlukla çıkarmıştım. O zamandan beri eşeğim o köprüden çok dikkatle geçer. Veziriniz hazineden para çalarken kaç kez yakalandı. Hala aynı şeyi yapıyor. Eğer eşeğim kadar akıllı olsaydı aynı şeyi tekrarlamazdı”, diye karşılık vermiş.

-1339-

Kendi Bildiğini Yap: Bir gün Nasreddin Efendi'nin bir komşusu, kendisine gelip,

hanımıyla kavga ettiğini, onu boşamak istediğini, söylemiş ve bu konudaki fikrini sormuş. Efendi şöyle demiş: “Hanımını boşa dersem, sonra bana küfredersin. Boşama desem, şimdi küfredersin. Onun için, en iyisi, kendi bildiğini yap.”

-1340-

Emriniz Gereği: Nasreddin Efendi, saray hizmetinde çalıştığı yıllarda, padişah ona, bir şey emrettiğinde, onu her şeyi ile tamamlayıp öyle gelmesini söylemişti. Günlerden bir gün padişah hastalanmış, hekim getirmesi için Nasreddin Efendi’yi çağırmış. Efendi, hem bir hekim çağırmış, hem de kefenlik kumaş, tabut hazırlamış ve imamı da yanına alarak alarak gelmiş. Onu gören padişah: “Seni hekim çağırmaya göndermiştim. Bunlar da nesi?” diye sorduğunda Efendi şu cevabı vermiş: “Padişahım! Emriniz gereği, hastalığımızla ilgili her şeyi tamamladım ve getirdim.”

-1341-

Servet ve Para Su Gibidir: Tanıdıkları Nasreddin Efendi’ye sormuşlar: “Efendi, neden bazı insanlar fakir, bazı insanlar zengindir?” Efendi şöyle cevap vermiş: “Servet ve para su gibidir. Alçak yerlerde toplanır.”

-1342-

Konuşma Arasında: Nasreddin Efendi bal satarken, bir tüccar, onu kandırmak istemiş. Efendi’den bir çanak bal almak istemiş. Efendi balı tartarken de onu soru yağmuruna tutarak balı, parasını vermeden alıp gitmek istemiş. Efendi, balın parasını ödemesini isteyince tüccar: “Konuşma sırasında vermiştim galiba”, demiş. Efendi, bu cevap üzerine tüccara verdiği balı geri almış ve tekrar bal kavanozuna dökmüş. Eliyle de çanağı iyice silmiş. Sonra da tüccara: “Siz de konuşma sırasında balı yediniz galiba. Şimdi yolunuza devam edebilirsiniz”, diyerek çanağı geri vermiş.

-1343-

Çoktan Ölmüş Olurdunuz: Günlerden bir gün medrese hocası, çocukları alıp yağmur duasına giderken Nasreddin Efendi’ye rastlamış. Efendi, nereye gittiklerini sorunca medrese hocası: “Çocukların duası kabul edilir diye, onlarla yağmur duasına çıkıyoruz, demiş. Bunun üzerine Efendi, Hoca’ya şöyle karşılık vermiş: “Çok safsınız, eğer çocukların duası kabul olsaydı, şimdiye kadar çoktan ölmüş olurdunuz.”

-1344-

Size de Lânet Olsun: Nasreddin Efendi, pazara giderken, ayağı bir taşa takılmış ve tökezleyip yere yığılmış. Kalkınca taşa bakarak: “Sana lânet olsun”, demiş. Tam bu sırada yoldan bir devlet memuru görevli geçiyormuş. Adam, Efendi’ye: “Bana lânet olsun” dediniz. Davacıyım. Yürü, kadıya gidelim”, demiş ve birlikte kadının yanına varmışlar. Kadı, bunları dinlemiş ve Efendi’ye: “Görevli memura hakaretten yarım tenge (para) ceza ödeyeceksiniz”, demiş. Nasreddin Efendi bu sözler üzerine cebinden bir tenge çıkarmış ve kadıya uzatmış: “Lânet olsun demeye yarım tenge alıyorsanız, kalan yarım tenge için de, size lânet olsun kadı efendi”, demiş.

-1345-

Kapıdan Çıkıp Gideyim: Nasredin Efendi, çocukluğunda, komşusunun bahçe duvarından atlayıp bahçesine girmiş ve üzüm yiyip gine duvardan atlayarak çıkmak istemiş. Komşusu onu görünce: “Duvardan atlayarak bahçeye girmek ayıp değil mi?” diye sormuş. Efendi: “Duvardan atlayarak girdiğime kızdıysanız, kapıdan çıkayım”, demiş.

-1346-

Başınızı Sallayın: Nasreddin Efendi, tavuk tüylerinden yelpaze yapıp satıyormuş. Fakat, yelpazelerin tüyleri çabuk dağıldığından alanlar şikâyetçi imişler. Efendiye: “Bu nasıl yelpaze, bir iki sallayınca tüyleri dökülüyor”, demişler. Efendi onlara şöyle cevap vermiş: “Kullanmasını bilmek lâzım. Yelpazeyi sıkı tutarak başınızı iki tarafa sallarsanız, yelpazenin tüyleri dökülmez.”

-1347-

Ceviz Bölmenin Hakkı: İki çocuk, yolda bir ceviz bulmuşlar ve paylaşamayıp kavga etmeye başlamışlar. Nasreddin Efendi de yoldan geçmekte iken onları görmüş. Sonra da, paylaşamadıkları cevizi alıp bıçağıyla ikiye bölmüş, her çocuğa yarım ceviz kabuğu vermiş, içini de kendisi yemiş. Çocuklara: “Yediğim, cevizi parçalayıp bölmenin hakkı idi”, demiş ve yoluna devam etmiş.

-1348-

En Mutlu Gün: Bir gün padişah Nasreddin Efendi’ye: “Efendi, sen ülkemin bir çok yerlerini dolaştın. Vatandaşlar arasında bulundun. Vatandaşlarımın en mutlu

günü ne zamandı?” diye sormuş. Efendi şu cevabı vermiş: “Padişahım, vatandaşlarının en mutlu günü sizi cennetin yolunu tuttuğunuz gün olacaktır.”

-1349-

Mezarı Derin Olsun: Şehrin yöneticilerinden bir ölmüştü. Nasreddin Efendi, cenaze namazından sonra ölü için: “Mezarı derin olsun”, diye dua etmiş. Bunu duyanları Efendiye: “Efendi, bu nasıl dua? Mekânı cennet olsun demek lâzım değil mi?” diye sormuşlar. Efendi, şu cevabı vermiş: “Rahınetli hayattayken gözü hep yükseklerde idi. Öldükten sonra da yükseğe tırmanırsa mezarın dışına çıkar ve cennete giremez. Onun için öyle dua ettim.”

-1350-

Borçlu Kalmayayım Diye : Bir gün, Nasreddin Efendi, bir lokantada yemek yemiş. Yemeğini bitirdiğinde boş tabağı alıp lokantadan çıkmak üzereyken lokanta sahibi, tabağı nereye götürdüğünü sormuş. Efendi şöyle demiş: “Borçlu kalmayayım diye tabağı satıp yemeğin parasını ödeyecektim.”

-1351-

Arkadaşını Görünce: Bir gün Nasreddin Efendi, eşeğine binmiş, giderken, şehrin kadısı ve adamlarına rast gelmiş. Efendi, selâm vermeden önce eşeği anırmaya başlayınca kadı kızmış, Efendi’ye: “Efendi, eşeğiniz çok saygısızmış, zamansız anırıyor”, demiş. Nasreddin Efendi de kadıya: “Eşeğim çok saygılıdır, fakat sizin gibi arkadaşlarını görünce saygıyı unutmuş”, diye cevap vermiş.

-1352-

Dört Ayaklı Kadı: Bir gün şehrin kadısı Nasreddin Efendi’yle alay etmek için: “Efendi, duyduğuma göre siz her şeyi çift görüyorsunuz. Doğru mu?” Efendi cevap vermiş: “Doğru efendim, şimdi sizi de dört ayaklı görüyorum.”

-1353-

Nasreddin Efendi Eşekbaşı: Padişah, Nasreddin Efendi’yle alay etmek için, onu saraya çağırılmış ve bütün adamlarını toplayarak: “Bugünden itibaren Nasreddin Efendi’ye eşekbaşı görevini veriyorum”, demiş. Orada bulunanlar kahkahalarla gülmeye başlamışlar. Nasreddin Efendi de padişahın tahtından daha yüksek bir yere

çıkıp oturmuş. Bunu gören padişah çok kızmış. Efendi'ye: "Efendi! Sen benim tahımdan da yüksek bir yerde oturmaya nasıl cesaret edersin?" diye bağırılmış. Efendi, padişaha hiç aldırış etmemiş ve saraydakilere bakıp: "Susunuz! Fermana göre kendi görevimi yerine getirmeye çalışıyorum. Başınızın emirlerini dinleyiniz", demiş.

-1354-

Adaletin Taşı: Bir gün, Nasreddin Hoca alacağını vermeyen bir adamı şikâyet etmek için kadıya gitmiş. Kadı hediye almadan davaya bakmıyormuş. Hoca'nın davasına da bakmamış. Hoca, ertesi gün mendiline dört beş taş koyup tekrar kadının yanına gitmiş. Bu kez kadı, Hoca'nın elinde mendili görünce işini halletmiş ve: "Mendilinde ne var?" diye sormuş. Nasreddin Hoca: "Bu mendilde adaletin taşı var. Eğer dâvamı halletmeseydin başına vuracaktım", demiş.

-1355-

Zahmet Çekmesin: Bir gün Nasreddin Hoca'nın evine hırsız girmiş. Evde çalacak bir şey bulamamış. Hırsız çıkıp giderken Hoca arkasından bağırması: "Kardeşim çıkarken kapıyı kapa. Başka hırsız girip de zahmet çekmesin."

-1356-

Biz İki Kişiyiz: Nasredin Efendi, bir gece, yolda yalnız giderken, uzaktan iki-üç kişinin gölgesi görünmüş. Efendi bunları hırsız zannetmiş ve şapkasını yol kenarındaki bir ağacın dalına asıp, kendisi de yanında durarak: "Biz iki kişiyiz, korkmazsanız gelin", demiş.

-1357-

İstersen Tokat Ye: Bir gün, Nasreddin Efendi bir bağa girmiş ve kendi kendine: "Ey Hoca! Bağa girdin, ister elma ye, ister şeftali ye, ister erik ye", derken bağ sahibi arkasından gelmiş ve ensesine bir tokat atmış. Nasreddin Efendi de: "İster tokat ye", diye bağırarak kaçıp gitmiş.

-1358-

Canları Nereden Çıktı Bilemiyorum: Bir gün, padişah ava çıkarken Nasreddin Efendi'yi de yanına almıştı. Kartallarını da Efendi'ye vermişti. Efendi kartalları bir sandığa koymuş ve sandığı da sıkıca kapatmıştı. Av yerine gelindiğinde, padişah, kar-

talları istemiş. Nasreddin Efendi, sandığın kapağını açınca, ne görsün, kartalların hepsi ölmüş. Padişah da Efendiye kızmış. Efendi, padişaha: “Padişah hazretleri, sandığın ağzını çok sıkı kapatmıştım. Kartalların canı nereden çıktı anlayamadım”, demiş.

-1359-

İki Gözünü Kaparsa: Nasreddin Efendi’ye sormuşlar: “Hocam, insanlar silah kullanırken nişan alanda neden bir gözlerini kapatırlar?” Efendi şöyle cevap vermiş: “İki gözlerini kapatırlarsa hiç göremezler de ondan.”

-1360-

Horlamaya Önlem: Nasreddin Efendi, bir arkadaşına misafirliğe gitmişti. Geceleyin aynı odada yatıyorlarmış. Arkadaşı öyle horluyormuş ki, Efendi’nin gözüne uyku girmiyormuş. Bunun üzerien Efendi, adamın başını kaşımaya başlamış. Arkadaşı, ne yaptığını sorunca, Efendi: “Başım kaşınıyor”, demiş. Arkadaşı: “Öyleyse benim başımı değil, kendi başını kaşı”, deyince de: “Kusura bakma, karanlıkta fark etmek çok zor. Horlamanız beni şaşırttı”, demiş.

-1361-

Nerede Kadı Yoksa: Nasreddin Efendi’ye sormuşlar: “Efendi, cehenneme mi girsek daha iyi, yoksa cennete mi?” Efendi cevap vermiş: “Nerede kadı yoksa oraya girin.”

-1362-

Bizim İte Benziyorsun: Nasreddin Efendi tembelin birine sormuş: “Kardeşim, durumun nasıl?” Tembel cevap vermiş: “Fena değil. Bulursam yerim, bulamazsam, kanaat edip yaşarım.” Efendi bu cevap üzerine: “Tam bizim ite benziyorsun”, demiş.

-1363-

Ölü Kurt Koyun Yemez: Yaşlı bir koyun çobanı Nasreddin Efendi’ye: “Bir çok koyun yetiştirdim. Ama çoğunu kurtlar yedi. Bana söyler misin. Bu dünyada koyun yemeyen kurt var mıdır?” diye sormuş. Nasreddin, bu soruyu şöyle cevaplamış: “Tabii vardır. Meselâ ölü kurtlar koyun yemezler.”

-1364-

Kullılmayan Akıl Neden Eskisin ki? Köye yeni bir memur gelmişti. Birisi onu Nasreddin Efendi'ye övmek için: "Yeni memur çok kültürlü, anlayışlı ve aklı başında", demiş. Bunun üzerine Nasreddin Efendi: "Mümkündür. Bir memur aklını kullanmaz. Doğal olarak aklı başında kalır", diye eklemiş.

-1365-

Bıraksaydın Olacaktı: Bir gün Hoca Nasreddin'in arkadaşı gelip ondan para ister. Hoca da yerdeki halıyı gösterip: Şunun altından alabilirsin", der. Adam birkaç gün sonra borç aldığı parayı geri getirir. Hoca: "Aldığın yere bırak", der. Adam parayı bırakır gider. Bu olay bir iki kere devam eder. Son borç istemeden sonra tekrar para geri getirilir ama halının altına konmaz. Konuyormuş gibi yapılır cebine geri atılır. Birkaç gün sonra adam gelip tekrar borç para ister. Hoca: "Şu halının altından al", der. Adam halının altına bakıp parayı bulamayınca: "Burada para mara yok", der. Hoca da: "Eğer bırakmış olsaydın orada olacaktı", diye karşılık verir.

-1366-

Yarım Öksürük: Emir Timur, Efendi'yi hiç mat edemiyormuş. Bir gün vezirlerine: "Kim Nesreddin Efendi'yi mat ederse ona memleketin yarım vergisini vereceğim", demiş. Vezirler üç gün- üç gece müzakere ettiler ve Efendi'yi saraya, misafirliğe davet edip: "Efendim, bize yarım öksürük lâzımdır. Lütfen şimdi yarım öksürünüz", demişler. Efendi bir dakika bile düşünmeden sofradaki helva bıçağını almış, bıçağın ağzını kendi ağzına koyup öksürmüş ve: "Buyurun, isterseniz orasını alınız, isterseniz burasını", demiş.

-1367-

Sizin Sülâleden miydi? Ependi, bir gün, mezarlığın yanından geçerken bir koca köpeğin mezar taşına çıkmakta olduğunu görünce, asasıyla ürkütüp kaçırmak ister. Köpek dönüp hırlayınca, Ependi ısırılmaktan korkarak: "Affedersiniz, bilmiyordum, o mezar sizin sülâleye mi aitti?" demiş.

-1368-

Senin İse Al: Ependi, bir gün bir ayna bulur. Aynaya bakınca kendisini görüp: "Yahu bu ayna senin miydi? Ben yolda sahipsiz yatan bir şey sandım. Senin ise alabilirsin", deyip aynayı yola atar.

-1369-

Soğuk Üşür mü? Bir gece yatarken Ependi'nin oğlu çok üşür. Dayanamaz

Ependi'yi' uyandırarak: "Baba, soğuk da üşür mü acaba?" diye sorar. Ependi: "Yok oğlum, soğuk üşümez, deyince oğlu: "Üşümüyorsa ne diye benim yorganımdan içeri giriyor", karşılığını verir.

-1370-

Kalan Kaymak İte Akşam Yemeği Olur: Bir gün Ependi'yi akşam yemeğine çağırırlar. O, önüne konulan iki tabak pilavdan birisini arkasına döker. İt enikleri üşüşerek pilavı yerler. Bunu görenler: "Yahu Ependi, bu ne biçim iş?" diye sorarlar. Ependi, pilavın yenildiğini görüp: "Kalan kaymak ite akşam yemeği olur, derler", diye karşılık verir.

-1371-

Hüda'ya Şükür Artık Ölü: Ependi'nin akrabalarından biri ağır hastaymış. Konu komşu onu ziyarete gelip: "Ependi, hastanın durumu nasıl?" diye sorarlar. Ependi: "Bir iki gün öncesine kadar biraz iyiydi. Fakat Hüda'ya şükür artık tezce ölür", der. Ziyaretçiler şaşırarak: "Ependi, bu Hüda'ya şükür de ne demek oluyor şimdi?" derler. Ependi ise: "Yani bir alışkanlık işte. İnsanlar başlarına kaza geldiği zaman hep bu sözü söyledikleri için ben de tekrarlıyayım dedim ama galiba olmadı", diye karşılık verir.

-1372-

Aklı Başındadır: Ependi, bir gün devesine binip tüccarlarla beraber bir memlekete doğru yola çıkar. Devesi yolda ürkerek onu düşürür. Ependi deveyi çökertir, kılıcyla hayvanın başını keser. Arkadaşları: "Ependi ne yaptın böyle?" diye sorarlar. Ependi onlara: "Bunun akli başındadır. Başını kesmezsem beni gene düşürür", der.

-1373-

Niçin Uyarmadın: Ependi bir gün iki deveyi yedekleyip başka bir köye götürüyor-ken yolda bakar ki arkadaki devenin ipi kopmuş ve ortalıktan kaybolmuş. Ependi bir süre kaybolan deveyi arar, bulamayınca geriye döner ve diğer deveye: "Arkadaşının kaçtığını neden söylemedin", diye bağırır ve onu dövmeye başlar.

-1374-

Pazar Olmazdı: Ependi, bir gün çarşıdan geçerken yüksek sesle: "Ey ahali, deveye

kanat verilmediğine şükredin. Yoksa pazar olmazdı. Her yer virane olurdu”, diye bağıriyormuş Birisi: “Ependi, bunun pazarla ne ilgisi var?” diye sorunca, Ependi: “Ne kadar da akılsızmışsın! Deve kanatlı olunca damlarımıza konar ve evlerimizi yıkardı. Her gün ev yıkıp yapmaktan, pazara gitmeye zaman mı kalırdı?” diye cevap vermiş.

-1375-

Bir Kere Daha Vurursan Hiçbir Şey: Bir gün, Nasreddin Hoca, heybesinin iki gözünü da küçük cam oyuncaklarla doldurup pazara giderken önüne çıkan eli sopalı biri, sopasıyla heybenin bir tarafına vurarak: “Pazara ne götürüyorsun? “diye sormuş. Hoca: “Heybenin öbür gözüne de vurursan hiçbir şey”, demiş.

-1376-

Belimden Assınlar: Han, Nasretdin Hoca'nın ne kadar cesur olduğunu denemek için cellatlarına, onu asmalarını emreder. Cellatlar, Hoca'yı sürükleyerek getirirler. Hoca, tek söz söylemez. Han, Hoca'ya: "Son dakikalarını yaşıyorsun. Son sözünü söyle", der. Hoca: "Hiçbir sözüm yok. Ancak küçük bir ricam var", deyince, han, ricasının ne olduğunu sorar. Bunun üzerine Hoca: "Boyunmdan gıdıklanırım, beni belimden assınlar", der

-1377-

Ya Padişah, Ya Ben: Hoca Nasritdin, padişahın çok sevdiği eşeğine okuma öğretmeye başlar: "On yıl sonra bu eşek bizim molladan daha iyi okur", der. Bu iş için de padişahın her ay yüz altın alır. Fakat padişahın bir şartı vardır. Eğer eşek on yılda okuma öğrenmezse Hoca'nın kellesi gidecektir. Dostları Hoca'ya, bu tehlikeli işi neden kabul ettiğini sorunca o. "Her ay yüz altın alacağım. On yıl içinde ya padişah, ya ben, ya eşek, üçümüzden birimiz nasıl olsa ölür", der.

-1378-

Hoca ve Kaz: Bir gece, Nasretdin Hoca, bir dostu ile işten dönerken, mollanın çardağında tüneyen bir kazı fark eder. Merdiven dayayıp kazı almağa uğraşırken bekçi onları görür ve ne yaptıklarını sorar. Hoca: "Mollanın çardağına bayram hediyesi olarak bir kaz koymak istiyorduk,"der. Bekçi şaşırarak: "Efendi, durun biraz. Sabaha kadar sizin kazınızı hırsızlar çalıp götürür. Bence, akşamüstü kaz getirmemeliydiniz", deyince, Nasretdin Hoca, arkadaşına dönüp: "Gerçekten de, bu kazı biz niye akşamüstü buraya bırakıyoruz ki? Şimdi alıp götürelim de sabahleyin getiririz", der ve mollanın kazını alıp gider.

-1379-

Aç Gözlü: Nasretdin Hoca, bir gün: "Kim kanaatkârlığını ispat ederse ona eşeğimi hediye edeceğim", diye tellal bağırtır. Bu haberi şehrin valisine yetiştirirler. Vali, Hoca'yı yanına çağırır ve ona: "Bu civarda benden zengin ve benden kanaatkâr kimse yoktur. Eşek benimdir", der. Nasretdin Hoca: "Maalesef, kanaatkâr olsaydınız, başkasının eşeğini almaya kalkmazdınız", diye karşılık verir.

-1380-

İki Defa Aldatılmaz: Günlerden bir gün, Bey, Nasreddin Hoca'ya: "Hoca Efendi, haydi bahse girelim. Bakalım kim kimi aldatacak", der. Hoca kabul eder ve Bey'e aldatma karşılığı ne vereceğini sorar. Bey ona: "Yüz ceviz satın alacağım. Eğer beni aldatırsan onlar senin olacak. Aldatamazsan cevizlerin parasını ödersin", deyince, Hoca kabul eder ve cevizleri torbasına koyduktan sonra evden para almak için oradan uzaklaşır. Evine gider ve geri gelmez. Bey, ertesi gün Hoca'yı görünce: "Hoca hani biri birimizi aldatacaktık. Dün neye gelmedin?" diye sorunca, Hoca: "İnsan yüz ceviz için iki defa aldatılmaz ya. Ben seni bir defa aldattım" der ve gider.

-1381-

Eder Yüz Akçe: Nasreddin Hoca, bir gün zengin bir adamla beraber yolda yürürken, zengin adam, doksan dokuz akçe bulur. Hoca, ona. Bırak onu yüz akçe olmadan alma. Ben, yüz akçeden bir kuruş noksan olsa almazdım", der. Ertesi gün zengin adam, Hoca'yı sınamak için, onun geçeceği yola bir kesenin içinde doksan dokuz akçe bırakır. Hoca, akçeleri bulur. Sayar, bakar doksan dokuz akçe. Parayı kesesiyle alır. Bu durumu gizlice izleyen zengin adam birden ortaya çıkar ve Hoca'ya: "Hoca Efendi, para yüz akçe değil, niye alıyorsun?" diye sorar. Hoca şöyle cevap verir. "Para doksan dokuz akçedir, kesesi de bir akçe. Eder sana yüz akçe."

-1382-

Nasreddin Hoca Karadeniz'i İçip Bitirmek İstemiş: Bir gün, tüccarın biri: "Karadeniz'i içip bitirene yüz akçe vereceğim", diye tellal bağırtır. Nasreddin Hoca, bunu duyunca tüccara gelir ve, Karadeniz'i içip bitireceğini söyler. Belirlenen günde, Hoca'nın, Karadeniz'i içip bitirmesini görmek isteyen halk toplanır. Hoca, tüccara: "Hazırım", der. Tüccar da ona. "Öyleyse başla", der. Bunun üzerine Hoca, tüccara şöyle der: "Ama sen belirlediğimiz şartı yerine getirmiyorsun. Önce sen denize dökülen akarsuları durdur, onlar denizi artırmadan içip bitireyim." Tüccar, bu sözler üzerine çaresiz kalır ve kesesindeki yüz altını Hoca'ya verir.

-1383-

Hoca Ne Hakkında Düşünüyor? Nasreddin Hoca, zengin bir beyle şehre gelir. Şehirde hırsızlık olayları arttığından, bey, Hoca'nın gece uyumamasını, atına göz kulak

olmasını ister. Arada bir de, Hoca'nın uyuyup uyumadığını anlamak için ona sorular sorar. Hoca, uyumadığını, düşündüğünü söyleyince, bey, ne düşündüğünü anlamak ister. Hoca anlatır: “Düşünüyorum da, Allah, yeri suyun üzerine koymuş. Nasıl oluyor da yeryüzü suya batmıyor.” Bey yeniden uykuya dalar ve biraz uyuduktan sonra tekrar Hoca'ya, uyuyup uyumadığını sorar. Hoca: “Uyumuyorum, gökyüzünün direksiz nasıl durduğunu düşünüyorum”, der. Sabah olunca da bey, uykudan uyanır ve Hoca ile alay ederek: “Yahu, şimdi neyi düşünüyorsun?” diye sorar. Hoca cevap verir: “Sizin atı çalmışlar. Şimdi atın eğerini hangimiz yüklenecek, onu düşünüyorum.”

-1384-

Hoca Doğru Paylaştırır: Nasreddin Hoca, pazardan dönerken, yolda bir kese para bulur ve keseyi göstererek: “Kim akçe kaybetti?” diye sorar. Halk arasından fakir bir adam çıkar ve: “Bu akçe benimdir”, der. Sonra da zengin bir adam çıkar: “Hayır, bu kese benimdir”, diye itiraz eder. Hoca, zengin adama doğru bakarak sorar: “Gerçekten de bu kese senin mi?” Adam sevinir ve: “Evet, kese benimdir”, der. Hoca: “Öyleyse işte al keseni” diyerek para kesesini zengin adama verir. Sonra da fakir adama dönüp: “Sen de al akçeni”, diyerek, kesenin içindeki paraları da fakir adama verir.

-1385-

Eşek Üstünde: Nasreddin Hoca, eşeğine binip pazara giderken, arkasından yetişen bir atlı Hoca'ya alaylı bir ifadeyle: “Yahu, eşek üstünde gitmek nasıl, güzel mi?” diye sorar. Hoca şöyle cevap verir: “Ata binen eşeğe göre, akıllı olup eşeğe binmek daha güzel.”

-1386-

Pilavın Ardından: Nasreddin Hoca, eski bir dostuna misafir olur. Dostu, Hoca'yı rahat ettirmek için çırpınır. Yoldan geldiği için karnı acıkan Hoca, acaba ne ikram edecekler, diye düşünür. Bu arada ev sahibi. “Muhterem Hoca, çay içer misiniz?” diye sorunca Hoca pek öfkelenir ve: “Ben çayı pilavın ardından içmeyi severim”, der.

-1387-

Nasreddin Hoca'nın Birinci Ölümü: Nasreddin Hoca'nın komşusuna epeyce borcu varmış. Borcun vadesi dolmuş ama Hoca'nın da ödemeğe imkânı yokmuş. Hoca, karısını çağırmış ve ona: “Şimdi komşuya git ve Hoca öldü, de. Ölürken de eğer

komşu borcumu bağışlamazsa öteki dünyada yakasına yapışacağım, dediğimi söyle. Hoca'nın karısı söylenenleri yapmış. Alacaklı komşu, Hoca'nın numara yapıp yapmadığını anlamak için, Hoca'nın evine gelmiş ve yerde boylu boyunca uzanıp yatmakta olan Hoca'yı sarsmak istemiş. Oradakiler buna karşı çıkmışlar. Bunun üzerine alacaklı alacaklarından vaz geçtiğini açıklamak zorunda kalmış. Nasreddin Hoca, adamın sözlerini duyar duymaz gözlerini açmış ve ayağa fırlamış. Sonra da: "Ey Allah'ım! Sana binlerce şükür. Beni ecelden de borçtan da kurtardın", demiş.

-1388-

Hoca Beyi Nasıl Isıtmış: Günlerden bir gün bey, yolda Nasreddin Hoca'ya rastlamış. Hava oldukça soğukmuş. Bey, Hoca'ya: "Ey Hoca, ben böyle iyi giyindiğim halde üşüyorum. Ama sen delik deşik elbiseler içinde nasıl üşümüyorsun? Bunun sebebini bana anlat", demiş. Hoca da: Bu işin hikmeti zaten benim elbiselerimdeki deliklerdedir. Benim elbiselerimden içeriye giren soğuk bu deliklerden tekrar dışarıya çıkar. Fakat senin elbiselerinden giren soğuk dışarıya çıkamaz ve seni üşütür", demiş. Anlatılanları gerçek sanan bey, yeni elbiselerini Hoca'nın eski elbiseleriyle değiştirmiş.

-1389-

Aynaya Bak: Bir sofı, Nasreddin Hoca ile alay etmek için ona: "Sizin için, her zaman şeytanla karşılaşılıyor, diyorlar. O şeytan nerededir? " diye sormuş. Hoca şu cevabı vermiş: "Sofı efendi, eğer şeytanı görmek istiyorsan aynaya bak."

-1390-

Nasreddin Hoca Rüya Tabir Ediyor: Aklı kıt bir komşusu, bir gece yarısı, Nasreddin Hoca'yı uykusundan uyandırmış ve rüyasında, ağzına bir fare kaçtığını, bunun ne anlama geldiğini, sormuş. Bu saçmalık için tatlı uykusundan edilen Hoca, komşusuna şu cevabı vermiş: "Bu rüya, senin canlı bir kedi yutman gerektiği anlamına gelir."

-1391-

Kadırlardan Akıllıdır: Nasreddin Hoca bir gün eşeğini kaybeder. Sokakta rastladığı herkese: "Benim eşeğimi gördünüz mü?" diye sorar. Birisi. "Ey Hoca Efendi, ben gördüm. Senin eşeğin filân mahallede kadı olmuş", der. Bunun üzerine Hoca: "Yok, benim eşeğim kadı olmaz, çünkü o kadırlardan daha akıllıdır", diye karşılık verir.

-1392-

Sabırlı Olun: Padişah kızını evlendirirken Nasreddin Hoca'yı da düğüne çağırmış. Nasreddin Hoca bir tepsiyeye erik koyarak düğüne yollanmış. Yolda erikler tepside yuvarlanmaya başlayınca da eriklerin çoğunu yemiş ve tepside kalan dört erikle padişahın yanına varmış. Padişah, ona, dört erik getirdiği için sitem edince, Hoca söyle demiş: "Ey padişahım, tepsiyeyi esirgemeyen erikleri mi sizden esirgeyecek. Erikler tepside yaramazlık edince gelirken onları yedim. İşte en sabırlılarını getirdim. Sizin dördünüze, yani kendinize, yakınlarınıza, kızınıza ve damadınıza; siz de bu erikler gibi sabırlı olun diye."

-1393-

Cami Kapısı: Mahalle imamı, Nasreddin Hoca'yı, camiye, yatsı namazı kılmaya götürür. Bunu fırsat bilen hırsızlar, Hoca'nın evinin kapısını çalarlar. Bunun üzerine Hoca da gider, caminin kapısını söker, alır ve evine getirip takar. Ertesi gün, imam, caminin kapısını arar ve Hoca'nın evinde bulur. İmam, Hoca'ya, neden caminin kapısını aldığı sorar. Hoca: "Beni alıp camiye götürdünüz. Namaz kılarken, hırsızlar evimin kapısını çaldılar. Eğer caminiz kapımı bulup verirse, ben de onun kapısını veririm", der.

-1394-

Ben de At Sahibi Olurum: Nasreddin Hoca, sokakta bir at nalı bulur. Nalı eline alıp: "İşte, bu iyi oldu. Şimdi bana üç nal ile bir at bulmak kalıyor. Ondan sonra ben de ata binerim", der.

-1395-

Öbür Dünyada Öderim: Nasreddin Hoca'nın komşusuna altmış kuruş borcu varmış. Komşusu parayı isteyince o, parası olmadığını söylemiş. Komşusu: "Şimdi ödemezsen, senden öteki dünyada alırım", deyince, Hoca: "Öyleyse altmış kuruş daha ver. Öbür dünyada ikisini birden öderim", demiş.

-1396-

Anama Merhamet: Nasreddin Hoca, bir gün: "Ey Allah'ım, anneme merhamet et", diye dua ederken, birisi bunu işitip: "Yahu Efendi, niçin babanız için hiç dua etmiyorsunuz da anneniz için ediyorsunuz?" diye sorar. Hoca şu cevabı verir: "Ba-

bam zeki ve kurnaz bir adamdı. Nasıl olsa bir yolunu bulup kendisini kurtarır. Her halde cennete de girer. Annem pek zavallı, ağır bir hanımdı. Kendisini kurtaracak bir yol bulamaz. Onun için anneme dua ediyorum.”

-1397-

Yıl Boyu Oruç: Molla, bir gün Nasretidin Hoca'yı çağırır ve Ramazan'da oruç tutmadığı için ona kızar. Hoca: “Oruç tutmak Allah'ın emrini yerine getirmekse, köyde benden daha iyi kimse yoktur. Zenginler bir ay oruç tutuyorlar. Ben fakir ise yıl boyunca oruç tutuyorum”, der.

-1398-

Nasip Değilmiş: Nasretidin Hoca, yemek yerken, bir parça ekmeği elinden yere düşer. “Acaba bu neye delalettir?” diye merak ettiği için şeyhin yanına gider ve ona sorar. Şeyh: “Senin nasibinde o ekmeğin yokmuş, onun için düşüp gitmiş”, diye anlatınca Hoca: “Ya nasip değilmiş! Ne de bildin ama. Ben onu yerden alıp yedim bile”, der.

-1399-

Payımı Alıyorum: Komşusu odun kırarken Nasretidin Hoca, onun yanında durmuş, onun her balta vuruşunda, “hınk”, diyormuş. Sonunda komşusu işini bitirip odunları içeriye taşımaya başlayınca, Hoca da bir kucak odun alıp evine doğru yönelmiş. Bunu gören komşusu, Hoca'ya, odunlarını nereye götürdüğünü, sormuş. Hoca da: “Ben kendi payımı alıyorum. Yoksa sen odun kırarken boşuna mı oflayıp, pufayıp, ‘hınk’ dediğimi sanıyorsun?” demiş.

-1400-

Hoca Öküz Bulmuş: Bir gün, Nasretidin Hoca'nın avlusuna bir öküz girmiş. Hoca, birkaç gün araştırmış taratmış öküzün sahibini bulamamış. Sonra da öküzü kesip, etini tuzlayıp bir fiçiyə koymuş. Aradan biraz zaman geçtikten sonra öküzün sahibi çıkagelmiş. Hoca, her ne kadar öküzün bende değil, dediyse de adam ısrarla öküzünü istemiş. Bunun üzerine Hoca adama: “Şimdi sen benim sözüme inanmıyorsun. İşte bu fiçiyi açıp bak. Öküzün yok orada. Benim tuzlayıp koyduğum etim var”, demiş.

-1401-

Hoca'nın Hekimler Hakkındaki Fikri: Bir zamanlar, Nasretidin Hoca'ya, kasap

ile hekim arasındaki farkı sormuşlar. Hoca, şöyle demiş: “Farkı şudur: Kasap hayvanı önce kesip öldürür, sonra, derisini yüzer. Hekim ise, evvela hastanın derisini yüzer, sonra öldürür.”

-1402-

İt ile İt Olma: Nasreddin Hoca'nın köpeği sokaktan geçip giden bir sarhoşa havlar. Sarhoş, Hoca'ya dönüp: “Ahmak! Neden köpeğini tutmuyorsun?” diye çıkışır. Hoca ona şöyle der: “Ben ona hep, köpekle köpek olma, diye çok tembih ediyorum ama, böyle unutuyor işte mahlûk.”

-1403-

Akıllı Adam: Nasreddin Hoca, kendi kendine konuşmuş. Bunu gören biri, Hoca'ya: “Hoca Efendi, neden kendi kendine konuşarak geziyorsun?” diye sorar. Hoca, istifini bozmadan: “Ömrüm boyunca akıllı insanlarla konuşmaktan hoşlandım. Bu akıllı insanlardan biri de benim”, der.

-1404-

Dünyamn Ne Kadar Ayağı Var? Bir vakitler, Nasreddin Hoca'ya, dünyanın kaç ayağı var, diye sormuşlar. Hoca: “Dünyanın iki ayağı, bir dayağı var. Ayağının zararı yok, dayağına tahammül et, edebilirsen”, diye cevap vermiş.

-1405-

İnsanlar Niçin Esnerler? Bir gün Nasreddin Hoca'yı misafirliğe çağırırlar. Hoca gittiğinde henüz diğer misafirler gelmemiştir. Aç olan Hoca, diğer misafirleri beklerken esnemeğe başlar. Ev sahibi Hoca'ya: “Ey Hoca, insanlar niçin esnerler?” diye sorar. Hoca: “Ya uykusuzluktan, ya açlıktan esnerler. Ancak ben çok iyi yumuştum”, der.

-1406-

Hoca Misafirlikte: Nasreddin Hoca, bir tanıdığına misafirliğe gider. Akşama kadar otururlar. Akşamleyin, Hoca, döneyim, der ama şiddetli bir yağmur başlar. Ev sahibi, bu yağmurda Hoca'yı göndermek istemez ve yatmaya kalmasını söyler. Hoca kabul eder, odasına çekilir. Biraz sonra ev sahibi odaya bakar, ama Hoca yoktur.

Tekrar bakınca Hoca'yı görür ve az önce kendisini göremediğini söyler. Bunun üzerine Hoca: "Gecelik elbisemi giymeden uyuyamam. Biraz önce, eve onu almaya gittim", der.

-1407-

Tatarca Hakında: Bir yabancı Nasrettdin Hoca'nın yaşadığı şehre, Tatarca öğrenmeye gelmişti. Adam, Hoca'ya, Tatarcanın çok zor olduğunu söyleyince, Hoca: "Bizim dilimizi öğrenmek çok kolaydır. Hatta küçük çocuklarımız bile dilimizi bilir", demiştir.

-1408-

Sana da Oh Oldu: Bir dereden geçerken, Nasrettdin Hoca'nın ayakkabısı suya düşer. Hoca, ne kadar uğraştıysa da ayakkabıyı sudan çıkaramaz. Sonunda, suya kapılıp giden ayakkabıya bakarak: "Ayağımı sıkıp, incidip duruyordun. Sana da oh oldu", der.

-1409-

Düşer: Nasrettdin Hoca'nın komşuları: "Hoca, bu horoz neden tek ayağı üzerine duruyor?" diye sormuşlar. Hoca şöyle cevap vermiş. "İki ayağını da kaldırırsa düşer de ondan."

-1410-

Altı Ekmek: Nasrettdin Hoca, her gün, fırından altı ekmeği alıyormuş. Komşusu, ona, neden altı ekmeği aldığını sormuş. Hoca: "Birini kendim yiyorum, birini atıyorum, ikisiyle borcumu ödüyorum, ikisini de borç veriyorum", demiş. Komşusu bu sözlerden bir şey anlamadığını söyleyince, Hoca, izah etmiş: "Birisini kendim yiyorum. Atıyorum dediğimi karımın annesine, borcumu ödüyorum dediğimi, anneme ve babama veriyorum. Kalan iki ekmeği de çocuklarıma ayırıyorum."

-1411-

Dünyanın En Lezzetli Şeyi: Nasrettdin Hoca, bir gün pazara gitmek için hazırlanırken annesi ona: "Oğlum, bu gün bana, pazardaki yiyeceklerin en lezzetlisini getir", der. Hoca, pazara gider, dolaşır, yer, içer ve sonra bir çeşmenin başına

varır. Susadığı için su kendisine çok lezzetli gelir. Kendi kendine: “Ben lezzetli şeyleri pazarda arayıp durmuşum. En lezzetli şey, soğuk çeşme suyu imiş”, der ve annesine bir testi soğuk çeşme suyu getirir.

-1412-

Hoca Meyve Ağacı Dikiyor: Hoca meyve bahçesine taze fidanlar dikerken bir komşusu ona: “Bunlar ne zaman yetişip meyve verecekler. O meyveleri siz yiyemeyeceksiniz”, der. Hoca: “Biz tabii ki diktiğimiz ağacın meyvesini yiyemeyiz. Bizden önce dikilen ağaçların meyvesini yiyoruz. Gelecek nesiller de bizim diktiğimiz ağaçların meyvesini yesinler”, karşılığını verir.

-1413-

Geceyi Saklamak İçin: Bir gün, akşam vakti, Nasreddin Hoca, evinden çıkıp giderken komşusu ona, nereye gittiğini sormuş. Hoca: “Geceyi saklamaya gidiyorum”, demiş. Adam: “Geceyi niçin saklıyorsun? diye sorunca da, Hoca: “Behey ahmak! Geceyi hırsızlar çalıp, halkı uykusuz bırakmasınlar diye”, cevabını vermiştir.

-1414-

Konuşmandan Belli: “Bir gün, Nasreddin Hoca, bir adama rastlar. Adam, Hoca’ya: “Hoca Efendi, sen pek sinirli birisine benziyorsun”, deyince, Hoca, adama: “Nereden bildin?” diye sorar. Adam: “Senin sinirli birisi olduğun elbisenden belli”, diye cevap verir. Bu kez, Hoca, adama: “Öyleyse, sen de çok aptal birisin”, der. Adam, Hoca’ya: “Sen bunu nereden anladın?” diye sorunca da Hoca: “Konuşmandan”, diye cevap verir.

-1415-

Sarhoş Olmamışsın: Nasreddin Hoca, pazarda kavurma satıyormuş. İçki içenler, ondan da kavurma alıp yerlermiş. Bir gün bir sarhoş, Hoca’ya: “Etin iyi pişmemiş”, diye takılmak istemiş. Hoca, ona: “Et pişmiştir ama sen henüz sarhoş olmadın”, demiş.

-1416-

Yeryüzünü Su Basacak: Nasreddin Hoca, bir gün, köylülerini korkutmak için, mi-

nareden: “Ey cemaat! Yarın kıyamet kopacak, yeryüzünü su basacak”, diye bağıırır. Bu sözleri duyan köylüler, evlerinden çıkıp, çeşitli yönlele kaçmağa başlarlar. Hoca, minarenden inince bakar ki, insanlar: “Yeryüzünü su basacak! Yeryüzünü su basacak!” diye bağıırarak koşuşturuyorlar. Hoca kendi kendine: “Yoksa yeryüzünü gerçekten de su mu basacak”, diye söylenerek, korkar ve komşularıyla koşuşturmaya başlar.

-1417-

Beş Kuruşu Arıyor: Komşusu, Nasrettdin Hoca'nın evine girince ne görsün, Hoca döşemenin üzerine uzanmış elindeki bir akçeyi tahtaların deliğinden sokmaya çalışıyor. Hoca'ya, ne yaptığını sorunca, Hoca şu cevabı vermiş: “Tahtaların arasına beş kuruş düşürdüm. Beş kuruş için döşemeyi sökmek olmaz, oraya bir akçe daha atayım dedim.”

-1418-

Ben İyileştim Artık: Nasrettdin Hoca hastalandığında hısıım akrabaları onun ziyaretine gelip, uzun süre otururlar. Hoca'nın buna canı sıkılır ve silkinip kalkar: “Varın gidin, ben iyileştim artık”, der.

-1419-

Yağmur İslatmadı: Nasrettdin Hoca, bir ırmağın kenarında balık tutuyormuş. Birden yağmur yağmağa başlamış. Hoca sığınacak bir yer aramış ama bulamamış. Bunun üzerine ırmağa girmiş ve sadece başını sudan çıkararak: “Hiç olmazsa yağmur ıslatmadı”, demiş.

-1420-

Hoca At Pazarında: Nasrettdin Hoca, bir gün bir at satın almak ister. Komşuları ona: “Atın yaşı dişlerinden anlaşılır. Atın dişlerine bak”, diye tembih ederler. Hoca, pazara varır, bir atın ağzını açar, bakar, ancak beğenmez. Atın sahibi, Hoca'ya: “Atı beğenmedin mi?” diye sorunca, Hoca: “Atın pek yaşlıymış. Ağzında otuz iki dişi var. Demek ki otuz iki yaşında”, diye cevap verir.

-1421-

Yeşil Gözlük: Bir gün Nasrettdin Hoca, eşeğine binip deve kervanıyla, büyük bir

sefere çıkar. Kırdı kervan dinlenmek için mola verince, develer kurumuş sarı otları yemeğe başlarlar. Hoca'nın eşeği ise yemez. Bunun üzerine Hoca, eşeğinin gözüne yeşil bir gözlük takar ve: “Şimdi iyi bak, artık yeşil çimenliktesin”, der.

-1422-

Kış Hastalığı: Kışın soğuk günlerinde, Nasrettdin Hoca, evinden dışarıya hiç çıkmaz. Komşuları, Hoca'nın neden dışarıya çıkmadığını merak ederler ve evine gidip bakarlar. Ne görsünler! Hoca üzerinde birkaç yorgan örtmüş, yatar. Ona, hasta olup olmadığını, sorarlar. Hoca, hasta olduğunu söyler. Komşular, ne tür bir hastalık olduğunu sorunca da: “Kış adlı hastalık”, cevabını verir.

-1423-

Padişah Olursun: Nasrettdin Hoca'ya bir misafir gelir. Hoca, misafire bira ikram eder. Bir bardak bira içtikten sonra misafir, Hoca'ya: “Benim kim olduğumu biliyor musun?” diye sorar. Hoca: “Bilmiyorum” der. Bunun üzerine misafir: “Ben mirzayım”, der. Hoca, ona bir bardak bira daha verince o: “Ben vezirim” der. Hoca artık ona bira vermez. Bunun üzerine misafir, Hoca'dan bira ister. Bunun üzerine, Hoca: “Bir bardak bira içtin mirza oldun, bir bardak içtin vezir oldun. Bir bardak daha içersen korkarım padişah olursun”, demiş.

-1424-

Hoca'nın Keçisi: Günün birinde hırsızlar Nasrettdin Hoca'nın keçisini çalarlar. Bu böyle sürüp gider ve son keçisi kalınca Hoca, ağıla girip keçinin yanında yatmağa başlar. Bir süre sonra hırsızlar gelip ağılın kapısını açarlar. Hoca: “Hırsız efendiler, biz ikimiz burada yatıyoruz. Hangimizi alacaksınız?” diye sorunca, hırsızlar, geri çekilirler. Bunun üzerine Hoca: “Her halde siz ikimizi de beğenmediniz. Başka kapıya”, diye bağırır.

-1425-

Hoca Tilki Olmuş: Bir gün, bir tilki Nasrettdin Hoca'nın tavuğunu kapıp kaçar. Hoca, tilkiyi kovalar ama yetişemez. Bunun üzerine komşusunun kümesine girer, bir tavuğu ağzıyla yakalar ve kaçmaya çalışır. Tavukların gıgıdaklamasını duyan komşusu gelir ve Hoca'yı görür: “Hoca, sen burada ne yapıyorsun?” diye sorunca, Hoca: “Şaşıрма komşu, ben kendimi tilkinin yerine koydum”, der.

-1426-

Sen Önce Ateşi Yak: Bir gece, Nasrettdin Hoca'nın evinde ateş söner. Karısı, Hoca'ya, ateşi yakmak için çalı çırpı bulmasını söyler. Hoca: "Sen önce ateşi yak, ondan sonra ben çalı çırpı ararım. Karanlıkta ben çalı çırpıyı nasıl bulayım?" der.

-1427-

Hoca'nın Cübbesi: Bir gün Nasrettdin Hoca, ırmak kenarında yürüken kayıp düşer. Elindeki cübbesini de su alır gider. Hoca cübbesinin arkasından bakarak: "İyi ki cübbemi giymemiştim. Yoksa ben de cübbemle birlikte akıntıya kapılıp gidecektim", der.

-1428-

Onları Aldattım: Nasrettdin Hoca, pazarda dolaşırken iki kişi yanına gelip Hoca'ya: "Tünter Mollası'nı gördünüz mü?" diye sorarlar. Hoca, onları aldatmak kastıyla: "Tünter Mollası benim", der. Adamlar, Hoca'yı bir köşeye çeker, bir temiz döverler ve sonra kaçıp giderler. Hoca arkalarından: "Oh olsun, oyun ettim onlara! Onları bir güzel aldattım", der.

-1429-

Nasıl Olsa Komşunun: Bir gün Hoca misafiriğe giderken, kendininki eski olduğu için, komşusundan bir şalvar alır. Şalvar kendisine biraz bol gelir, belinde durmaz, iki de bir düşer. Oradakiler Hoca'ya. Şalvarın düşüyor", derler. Hoca: "Düşerse düşsün, benim değil ki", der.

-1430-

Yüzme Öğrenmeden Suya Girmek: Bir gün Nasrettdin Hoca, yıkanmak için derin bir göle girer. Yüzme bilmediğinden batmaya başlar. Yardımına koşup onu kurtarırlar. Boğulmaktan kurtulan Hoca: "Bundan sonra yüzme öğrenmeden suya girmem", der.

-1431-

Şansı Yokmuş: Nasrettdin Hoca, hanımına ayakkabı almak ister ve hanımının ayak ölçüsünü, ayağını eki eli arasına koyarak alır. Çarşıya gidince iki elini açar ve bir ku-

laç olduğunu anlar. Tabii bu ölçüde ayakkabı bulamaz. Bunun üzerine Hoca: “Karım benimle evlendiği için şanslıdır. Fakat ayakkabı konusunda şans yokmuş”, der.

-1432-

Hanımı Hekime Götürüyorum: Bir gün, Nasrettdin Hoca, eşeğine binmiş, hanımı ise yanında yaya olarak giderlerken, bir komşusu görüp nereye gittiklerini sormuş. Hoca: “Karım hastadır. Onu hekime götürüyorum”, cevabını vermiş.

-1433-

Gök Gürleyince Yağmur da Yağar: Bir gün hanımı, Nasrettdin Hoca’ya söylenmeye başlar: “Sen divanesin, akılsızsın. Adam gibi yaşamayı bilmiyorsun. Misafir çağırılmıyorsun. Yemek pişirmek için et alacak kadar para bulamıyorsun!” der. Hoca, hanımına hiç karşılık vermeden, sokağa çıkıp gitmek ister. Tam pencerenin altından geçerken, hanımı başına bir tas dolusu su döker. Hoca: “Gök gürlediğine göre ardında da yağacaktır elbet. Tek toprağa faydası olsun da varsın yağsın”, der ve yoluna gider.

-1434-

Demlikler Memlikler: Kocasının her gün döverek hayattan bıktırdığı bir kadın, kocasıyla, Nasrettdin Hoca’ya gelip: “Muhterem Hocam, bizi ayır, mal ve mülkümüzü taksim et”, der. Hoca, adama: “Sizin evinizde neler var?” diye sorar. Adam: “Demlik memlik, kitaplık mitaplık, semaver memaver, kerevet merevet, sandık mandık...” diye cevap verir. Hoca: “Öyleyse, demiği karına, memliği sana, kitaplığı karma, mitaplığı sana, semaveri karına, memaveri sana, kereveti karına, mereveti sana, sandığı karına, mandığı sana veriyorum”, der.

-1435-

Kör Olsa Bile Görür: Bir gün Nasrettdin Hoca’nın gözü iyi görmemeye başlar. Bunun üzerine hanımı der ki: “Ey Allah’ım, büsbütün görmezse ne yaparız? “Hoca cevap verir: “Üzülme hanım, sabırlı ol. Kör olsa bile göz yine görür.”

-1436-

Nasrettdin Hoca ve Hitler: Nasrettdin Hoca, Alman karargâhında dolaşırken,

Hitler'i görür. Hitler, başını elleri arasına almış, saçını yolmaktaymış. Hoca, ona: "Führer Efendi, neden böyle endişelisin?" diye sormuş. Hitler: "Kaçsam yakalarlar, yakalarlarsa kurşuna dizerler diye korkuyorum", demiş. Hoca, Hitleri sakinleştirmek için şunları söylemiş: "Hay ahmak! Boşuna üzülyyorsun. Hiç seni kurşuna dizerler mi? Sana kurşun harcarlar mı? Seni ancak asarlar."

-1437-

Nereye Gidiyorsunuz? Bir gün, Nasreddin Hoca, evinin kapısının önünde dururken bir gurup faşist askerin koşarak geçip gitmekte olduğunu görür. Hoca, onlara: "Ey mel'unlar!. Nereye gidiyorsunuz?" diye sorar. Sarhoş olan bir Alman askeri, öfkelenerek: "Babanın yanına!" diye karşılık verir. Bunun üzerine Hoca: "Öyleyse pek uzak değilmiş. Merhum babam mezarda yatıyor", der.

-1438-

Hoca Nasır ve Babası: Babası Hoca'ya, eşeğe su vermesini söylemiş. Hoca: "Gidemem, dudağım uçukladı", diye itiraz etmiş. Babası: "Bu işin dudaklarınla ne ilgisi var?" diye sorunca, Hoca. "İlgisi olmaz olur mu? Eğer ben ıslık çalmasam eşek onu su içirmeye götürdüğümü nereden bilecek? Bu dudakla ıslık çalabilir miyim?" demiş.

-1439-

Dörtten Dört Çıkarsa Delik Kalır: Bir gün, öğretmen, Hoca'ya: "Eğer dörtten dört çıkarsa, geride ne kalır?" diye sormuş. Hoca, soruyu işitince düşünmeye başlamış. Öğretmen, yardım etmek için: "Bak farzedelim ki, cebinde dört demir para var. Bunların dördü de cebinden düşse ne kalır?" diye, sormuş. Hoca cevap vermiş: "Cebimdeki delik kalır."

-1440-

Hoca Aç: Hoca Nasreddin, çok acıkmıştı. Karısından, yemek için bir şeyler istedi. Karısı: "Önce benim ilâhi güzelliğime bakıp sabreyle. Sonra karnını doyurursun", deyince, Hoca: "Ah! Güzellik karın doyurmuyor", demiş.

-1441-

Eğer Oğlum Açgözlüyse: Hoca'ya haber verirler: "Oğlunuz çok yemekten hasta-

landı. Durumu ağırdır.” Hoca: “Eğer oğlum açgözlülüğten ölürse, ölmekten başka çaresi yoktur”, der.

-1442-

Size İnanıyorum Ama... Bir adam, Nasreddin Hoca’dan borç para istemiş. Hoca ona: “Param var ama veremem”, demiş. Adam, Hoca’ya: “Bana inanmıyor musunuz?” diye sorunca, Hoca şu cevabı vermiş: “Size inanıyorum ama paramı geri alabileceğime inanmıyorum.”

-1443-

Acele Etme: Bir adam, Hoca Nasır’a gelip anlatmış: “Çok borcum var. Bu borçları ödemeye fırsat olmadan Azrail gelip canımı alacak.” Bu sözler üzerine, Hoca, ona: “Boşuna üzülüyorsun. Senin o kadar borcun var ki, onları ödeyene kadar Azrail de yaşlanır ve senin canını almaya gücü kalmaz”, demiş.

-1444-

Acaip Adam: Nasreddin Efendi, başkasının bağına girmiş ve sepetini üzümle doldurmuştu. Bu arada bağın sahibi gelmiş ve Efendi’ye: “Sen ne hakla başkasının bağına girip üzümlerini toplarsın?” diye sormuş. Efendi bu soru üzerine: “Bes, sen niye şimdiye kadar karma ayakkabı almamışsın?” demiş. Bağ sahibi: “Ayakkabının bu işle ne ilgisi var? Acaip adamsın”, deyince de, Efendi: “Acaip adam sensin. İstedğin buysa, bağa hırsızlığa girdiğimi kabullendim”, demiş.

-1445-

Hoca’nın Cevabı: Hoca Nasreddin, yolda giderken karşısına bir köpek çıkmış ve onu ısırılmış. Hoca da, kendisini savunmak için, elindeki baltayı köpeğe sallamış ve köpeği yaralamış. Köpeğin sahibi, Hoca’yı görünce, ona, köpeği baltayla yaralayacağına, baltanın sapı ile niye döğmediğini, sormuş. Hoca, şöyle cevap vermiş: “Senin köpeğin beni ayağıyla tekmelemedi, dişleriyle ısırıldı. Eğer ayağıyla tekmeleydi, ben de onu baltanın sapıyla döğerdim.”

-1446-

Hiç Olmazsa On Akçe Ver: “Hoca Nasır, rüyasında, bir horozu olduğunu ve bu horozu

satmak için pazarlık yaptığını görmüş. Bir adam ona: “Bu horozu bana sat”, deyince, Hoca: “Yirmi akçeye satarım”, demiş. Adam, bu fiyatı pahalı bulmuş, ancak sekiz akçe vereceğini söylemiş. Biraz düşündükten sonra: “Dokuz akçe olsun”, demiş. Hoca, bu teklifi duyduktan sonra uykudan uyanmış. Görmüş ki; ne horoz, ne müşteri, ne de dokuz akçe var. Tekrar gözünü yummuş ve: “Güzel. Razıyım, hiç olmazsa on akçe ver”, demiş.

-1447-

Hoca Vali: Nasreddin Hoca vali olduğunda ona, dostlarının çok olup olmadığını sormuşlar. O şöyle demiş: “Vali iken dostlarımla sayıları hesapsızdır. Asıl dostlarımla sayıları, ben valilikten ayrıldıktan sonra belli olacak.”

-1448-

Kapıya İsmi Yazmışsın ya: Bir adam Nasreddin Hoca’yı aramak için evine gelir. Bakar ki kimse yok. Biraz bekler, gene gelen giden olmayınca kapıya: “Eşek” yazar ve gider. Ertesi gün Hoca’yı sokakta görür ve alay etmek için sorar: “Hoca, dün sizi aradım bulamadım, yoktunuz”, deyince Hoca: “Geldiğinizi biliyorum”, der. Adam: “Nereden biliyorsun?” diye sorunca da Hoca: “Kapıya adımızı yazmışsınız ya” der.

-1449-

Bu Gölün Suyu Kaç Kova?: Günün birinde, Nasreddin Hoca’ya arkadaşları Issık Göl’ün kenarında sorarlar: “Bu gölün suyu kaç kova olabilir?” diye sorarlar. Hoca: “Bu gölün büyüklüğünde bir kova bulabilirsen bir kova olur”, der.

-1450-

Hiç Anlamadım: Nasreddin Hoca’nın köyüne bilginler gelir ve köyde bilgin adam olup olmadığını sorarlar. Köylüler: “Nasredin Hoca var”, derler. Hoca çağrılır, meclis kurulu, bilginlerden biri: “Hoca Efendi, size kırk soru soracağım, ancak siz bu sorulara iki kelime ile cevap vereceksiniz”, der. Hoca: “Tamam sorun”, deyince, bilgin, Hoca’ya kırk soru sorar. Hoca: “Hiç anlamadım”, diyerek iki kelime ile cevap verir.

-1451-

Sıçan İlâci: Nasredin Hoca’nın parası biter. Evdeki ocakta bulunan külü bir torbaya

doldurur ve pazara gider. Pazarda: “Sıçan öldürecek ilâç”, diye bağıarak torbadaki külün hepsini satar ve iyi para kazanır, evine döner. Ertesi gün de aynı şekilde bir torba kül alır ve pazara satmaya gider. Pazarda külü satmaya başlayınca bir adam yanına yaklaşır ve: “Hoca Efendi, dün senden aldığım sıçan ilâcının hepsini kullandım ama sıçanlardan hiçbiri ölmedi”, deyince Hoca: “Arkadaş sen sıçan öldürmesini bilmiyorsun. Sıçanı gördüğün vakit arkasından koşacaksın, yakalayacaksın ve ilâcı sıçanın gözünün içine dökeceksin. Ondan sonra sıçan kör olur, ölür”, demiş.

-1452-

Denizin Suyu Niçin Tuzlu?: Nasreddin Hoca'ya sormuşlar: “Hoca, denizin suyu niçin tuzlu?”. Hoca da: “Denizdeki balıklar kokmasın diye tuzlu”, demiş.

-1453-

Yemeği Ne Zaman Getirmeli: Babası bir gün Nasreddin'e: "Yemeği getir, sonra da kapıyı kapa", demiş. Nasreddin Cevap vermiş: "Koy önce kapıyı kapayayım, sonra yemeği getiririm."

-1454-

Aklım Kesmedi: Nasreddin'e sormuşlar: "Birinci kez evlendiğinde yaşı kaçtı?" O, cevap verdi: "Çocuk yaşıdaydım, aklım bir şey kesmiyordu."

-1455-

Nasreddin'in Amca Kızı: Nasreddin, amcasının kızına sözlü idi. Sonradan zengin birisi çıkınca kızı zengin adama vermişler. Üç yıl sonra ise amca kızının kocası ölmüş. Nasreddin, onu teskin etmek için evine gitmiş ve ona: "Allah'a şükür ki, o zaman seni bana vermediler. Yoksa, kocanın yerine ben ölmüş olacaktım", demiş.

-1456-

Nasreddin'in Arzusu: Günlerin birinde, Molla Nasreddin'in karısı ölmüştü. O, komşu kadınları çağırıp, bakire, zengin, güzel ve hoşsohbet bir kıza elçi gitmelerini rica etmişti. Kadınlardan biri şöyle demiş.: "Molla, dünyada bu saydığın özelliklerin hepsinin bulunduğu bir kadın neredeyse yok gibi. En iyisi, biz, bu keyfiyetlerin her birisini bulunduran dört kadına elçi gidelim." Molla, bu sözler üzerine: "Bu özelliklerin hepsinin bir kadında olmasını çok isterim. Ancak olmazsa, dört kadına elçi gidin. Ama öylelerini seçin ki, yanında çoluk-çocuğu olmasın", demiş.

-1457-

Sıcak Kışın Lâzımdır: Nasreddin, yaşlılığında evlenmek istiyordu. Dostlarından biri, onunla alay ederek: "Sen yaşlısın Bir ayağın burda, bir ayağın korda [mezar- da]. Evlenmek senin neyine", demiş. Bunun üzerine, Molla Nasreddin, şu cevabı vermiş: "Sen bu işlerden anlamazsın. Bilmez misin ki, sıcağa, yılın bütün mevsimleri içinde en çok kışın ihtiyaç vardır."

-1458-

Günâhların Bağışlanması: Molla Nasreddin'in karısı çirkinmiş. Bir akşam, Molla, karısına bakıp durmuş. Karısı, neden böyle baktığını sorunca, Molla, şöyle demiş: "Bu gün, güzel bir kadına hayli baktım. Ne kadar çalıştıysam gözümü ondan alamadım. Günâha girdiğimi düşündüm ve günâhımın bağışlanması için de ona baktığım süre kadar sana baktım."

-1459-

Ağlamayım da N'eyleyim? Molla Nasreddin'in karısı çok çirkinmiş. Bir akşam, Molla, uykuya yattıktan sonra karısı aynayı eline almış ve aynada kendisine bakmış. Bir süre sonra da, çirkinliği karşısında ağlamağa başlamış. Molla, yatmış ama uyumamıştı. Olanları gizlice izliyormuş. Birazdan Molla da gözünü açmış ve hüngür hüngür ağlamağa başlamış. Karısı, ona, neden ağladığını sorunca, Molla şöyle cevap vermiş: "Ben de kötü talihime ağlarım. Sen, yüzünü aynada bir defa gördün, ağlıyorsun. Ben ise senin yüzünü her gün görüyorum. Ağlamayayım da n'eyleyeyim."

-1460-

Karıların Rekabeti: Molla Nasreddin, dostuna: "Sana acıyorum", demiş. Dostu, nedenini sorunca da: "Biz karıyla kavga ettik. Ona elbise, ayakkabı almaya çarşıya gidiyorum. Onun elbiselerini, ayakkabılarını senin karın görecektir ve senden yeni elbise isteyecek. Onun için sana acıyorum." Adam bunları duydu ve karısına yeni elbise, ayakkabı almak için para hazırlamaya başladı.

-1461-

Sihirbazlık: Bir adam, Molla Nasreddin'in yanına gelmiş ve: "Ben anadan doğma sihirbazım. Eğer, karınız veya çocuklarınız dilsizse onları hemen konuştururum", demiş. Molla Nasreddin, adama: "Ey büyük şeyh! Eğer sihirbazlığının gücüne inanamamı istiyorsan, karımın dilini bağla. Konuşmasın. O zaman ellerinden öperim ve ömrüm boyunca senin müridin olurum", demiş.

-1462-

Nasreddin'in Karısının Yaşı: Molla Nasreddin, karısına: "Sen neden yaşını bilmiyorsun?" diye sormuş. Karısı: "Ben her gün evdeki eşyaları sayarım. Allah göster-

mesin, hırsız falan çalarsa hemen anlayayım diye. Yaşımı saymak aklıma gelmez. Yaşımı kim çalacak ki?” demiş.

-1463-

Nasreddin'in Merağı: Molla Nasreddin, bir gün, bir gölün kenarında duran bir adam görmüştü. Adam, Molla'yı görünce, derin bir ah çekmiş ve: “Beyim bilir misin ki benim ilk karım bu gölde boğulmuştu”, demiş. Molla: “Bilirim. Amma yeniden evlendin ve şimdiki karın hem zengin hem de güzel. Daha niye kederlenirsin?” demiş. Adam Molla'ya şu cevabı vermiş: “Ona üzülürüm ki şimdiki karım öteki gibi gölde yüzmeyi sevmiyor.”

-1464-

Beşinci Kocana: Molla Nasreddin, dul bir kadınla evlenmişti. Molla, kadının dördüncü kocası imiş. Bir gün, Molla Nasreddin hastalanmıştı. Karısı başucuna gelmiş ve ağlamağa başlamış: “Beni kime bırakıp da gidiyorsun?” Nasreddin, başını kaldırıp şöyle demiş: “Benden sonra gelecek olan beşinci ahmağa.”

-1465-

Boşanmanın Şartı: Molla Nasreddin, pazarda, karısına, şal parçasından elbise alıyormuş. Bir dostu onu görüp sormuş: “Sen karını boşayacaktın. Ama ona elbise alıyorsun.” Molla şu cevabı vermiş: “Karı şart koydu ki, ona elbise alacağım, o da kadının yanına gelip boşanmaya razılık verecek.”

-1466-

Nasreddin'in Muhabbeti: Molla Nasreddin ve karısı yatmışlardı. Bir zaman sonra Molla'nın karısı, yataкта çırpınmağa başlamış. Molla, uyanmış ve karısını da uyandırıp, ne olduğunu sormuş. Karısı, korkulu bir rüya gördüğünü söylemiş. Molla, rüyada ne gördüğünü sorunca o: “Rüyamda öldüğümü, beni yıkayıp mezarlığa getirdiklerini ve mezara indirdiklerini gördüm. O arada, tam beni mezara indirilerken de sen beni uyandırdın”, demiş. Bu sözler üzerine, Molla Nasreddin, eliyle alınına vurmuş ve kendi kendine: “Ben çok ahmağım! Onu uyandırmak senin nene lâzımdı?” demiş.

-1467-

Uykum Yarım Kalmasın: Molla Nasreddin'in evi yanmıştı. Karısı da bu yangın-

da ölmüştü. Başsağılığına gelenlerden birisi, Molla'ya sormuş: "Molla, sen karımı yangından kurtarabilir miydin?" Molla şu cevabı vermiş: "Elbette kurtarabilirdim. Ama daha uykuya yeni dalmıştım. Uykumun yarım kalsın istemedim."

-1468-

Yerin Altından Çıkacaklar: Kışın çok kar yağmıştı. İnsanlar, yazın hoş geçeceğini, yerin altında ne varsa yeryüzüne çıkacağını, aralarında konuşuyorlarmış. Bu konuşmaları duyan Molla Nasreddin: "Allah saklasın! Eğer yerin altında ne var, ne yok dışarı çıkarsa, toprağa gömdüğüm iki karım da dışarı çıkacak. O zaman vay benim halime", demiş.

-1469-

İyi Oğul: Molla Nasreddin, oğluna nasihat ediyormuş. İyi oğul anne-babasının sözünden çıkmaz, yemeğin, elbisenin iyisini kardeşine verir. Eğer böyle olursan herkes seni çok sevecek, hatırını sayacak." Molla'nın oğlu, bu sözler üzerine, babasına şöyle der: "Aziz baba. Ben iyi oğul olmayayım. Ancak koy, nasihatlerinin yarısını, kardeşim alsın. Koy onun hatırını çok saysınlar. Ancak elbisenin ve yemeğin iyisi bana verilsin."

-1470-

Eşek Meselesi Ne Oldu? Bir gün, Molla Nasreddin'in karısı: "Oğlumuz büyüdü, onu evlendirelim", demiş. Molla da: "Şimdi paramız yoktur", diye geçiştirmek istemiş. Karısı ise: "Eşeği sat, uşağın düğününü yapalım" demiş. Sonra başka konulara geçmişler. Bu arada, Molla'nın oğlu, yatakta uyumuyor, onları dinliyormuş. Konu dağılınca, babasına sormuş: "Baba, şu eşek meselesini neden konuşmuyorsunuz?"

-1471-

Nasreddin Olayları Nasıl Göğüsledi: Molla Nasreddin'in oğlu çok hastalanmıştı. Hekimler de ondan ümidi kesmişlerdi. Molla da durumu böyle görmüş ve mezar kazıcı ile ölü yıkayıcıyı çağırmişti. Görenler, Molla'ya: "Bunları çağırarak erken değil mi", diye sormuşlar. O şu cevabı vermiş: "Ben olayları önceden karşılamak isterim. Onlar oğlumu yıkayıp, mezarını kazana kadar, o da ölür."

-1472-

Nasreddin Damadından Nasıl İntikam Almış: Molla Nasreddin'in kızı, bir gün, ağlaya ağlaya babasının evine gelmiş. Babası, ne olduğunu sorunca da, kocasının kendisini döğdüğünü anlatmış. Bunun üzerine Molla, eline bir değnek almış ve kızını bir temiz döğmüş. Sonra da: "Git, kocana söyle. O benim kızımı döğerse, ben de onun karısını böyle döğirim", demiş.

-1473-

Ciddi Şaka: Molla Nasreddin'in yaşlı bir anası varmış. Bir gün, Molla, anasını dostlarının yanında bir hayli anlatmış, övmüş ve: "Allah anamın ömrünü uzun eylesin. Bizim evin hayrı-bereketi odur", demiş. Molla'nın dostlarından biri, şaka olsun diye: "Ananı böyle çok seversin. Niye onu evlendirmezsin?" diye sorunca, Molla: "Bu ne yersiz şaka!" diye kızmış. Ancak, anası, derhal söze karışıp, demiş ki: "Şaka nasıl olur oğul?"

-1474-

Allah Yardım Ederse Ölecek: Molla Nasreddin'in kaynanası hastalanmıştı. Ak-rabaları ziyarete gelmişlerdi. Molla'ya, kaynanasının durumunu sormuşlar. Molla şöyle demiş: "Diyorlar ki selâmettedir. Eğer Allah yardım ederse yakında ölecek."

-1475-

Nasreddin'in İştah: Molla Nasreddin'i misafırlığe çağırmışlardı. Sofra ortaya getirilmeden önce ev sahibi Molla'ya sormuş: "İştahın nasıl?" Molla cevap vermiş: "Dünyada bir şeyim varsa o da iştahımdır."

-1476-

Nasreddin'in Kölesi: Molla Nasreddin, bir köle almıştı. Köleyi aldığıında, Molla'ya: "Bu kölenin kötü bir huyu vardır. Geceleri yatağı ıslatır", demişler. Molla: "Eğer benim evimde yorgan-döşek bulursa ko, varsın ıslatsın", diye karşılık vermiş.

-1477-

Akıllı Uzunkulak: Molla Nasreddin, işlerinin iyi gitmediği zamanlarda, eşeğini tavlaya bağladığında eşek, huysuzluk yapar ve tavladan kaçmak istermiş. Bunu gören kom-

şular, Molla'dan, bu durumum sebebini sormuşlar. Molla, şöyle demiş: “Uzunkulak, tavlada, dişine vuracak bir şey olmadığını bilir, onun için tavladan kaçmak ister.”

-1478-

Hayal Pilavı Yağlı Olur: Molla Nasreddin, karısına sormuş: “Bugün pilav pişirmek için ne lâzımdır?” Karısı cevap vermiş: “Beş kilo pirinç ve iki kilo yağ lâzımdır.” Molla bu sözler üzerine, merakla sormuş: “Beş kilo pirince iki kilo yağ? Fazla değil mi?” Karısı cevap vermiş: “Hayal pilavı ne kadar yağlı olursa o kadar iyidir.”

-1479-

Nasreddin Niya ağlıyordu? Molla Nasreddin, bir zengin adamın cenazesinde, tabutun yanında yürüyor ve sesli sesli ağlıyormuş. Cenazeye katılanlardan birisi, onu teselli etmek için yaklaşmış ve sormuş: “Merhum akraban mıydı?” Molla cevap vermiş: “Yok, akrabam değildi. Onun için ağlıyorum.”

-1480-

Nasreddin'nin Samimiliği: Molla Nasreddin, hemşehrilerinden zengin bir adamın yanında çalışanlardan birisinin öldüğünü duymuş ve zengine başsağlığı dilemek için yola çıkmıştı. Yolda, ölenin, zenginin adamı değil, kendisi olduğunu öğrenince de geri dönmüştü. Bu hareketinin nedenini soranlara: “Ben zengine görünmek için gidiyordum. Madem ki o öldü, gitmeme gerek kalmadı”, cevabını vermiştir.

-1481-

Boş Sözler: Birkaç kişi, oturmuş kahvaltı yapıyorlarmış. Molla Nasredin de o sırada onların yanından geçiyormuş. Onlara: “Selâm size, ey cimriler”, demiş. Onlardan biri, karşılık vermiş: “Ne boş boş konuşursun. Aramızda cimri yoktur.” Molla Nasreddin, bu sözler üzerine: “Eğer sözünüz doğruysa, boş konuştuğum için Allah beni affetsin”, diyerek sofraya oturmuş ve kahvaltıdan atıştırmağa başlamış.

-1482-

Aileme Şefkat Gösterin: Molla Nasreddin, bir gün, misafirlikte imiş. Akşam yemeğinden sonra pişmiş bakla getirmişler. Molla, akşam yemeğinde herkesten çok yemiş olmasına rağmen, bakladan da atıştırıyormuş. Oradakilerden birisi, Molla'ya:

“Eğer çok bakla yersen, miden hiçbir şeyi hazmedemez. Mide hazmedemezse de tehlikeli olur.” demiş. Bu sözler üzerine Efendi: “Eğer ölürsem aileme şefkat gösterin”, diyerek, bakla atıştırırmayı sürdürmüştü.

-1483-

Arkası Gelmeyen Misafirlik: Bir defasında, Molla Nasreddin’i, şehrin valisi, gündüz, ziyafete, sabah kahvaltısına çağırılmıştı. Yenilip içildikten sonra Molla’ya sormuşlar: “Ziyafet nasıldı?” Molla cevap vermiş: “Ziyafet kötü idi.” Vali, bu cevabı duyunca hiddetlenmişti. Molla, bunun üzerine, valiye: “Ziyafetin neden kötü olduğunu niçin sormuyorsun?” demiş. Vali sorunca da, Efendi, şöyle cevap vermiş: “Arkası gelmeyen ziyafet kötüdür. Yemek-içmek meclisinden hoş hatıralar kalır. Hoş hatıralar, yemeğin lezzetini unutturur. Eğer vali, verdiği ziyafetin ebediyen anılmasını istiyorsa, emreylesin, bir akşam ziyafeti hazırlansın.”

-1484-

Nasreddin’in Tanışı: Molla Nasreddin, yolda giderken, tanımadığı adamların oturup yemek yediklerini görmüş. Hiçbir şey söylemeden yanaşmış, oturmuş, yemeğe başlamış. Adamlardan biri, Molla’ya: “Sen buradakilerden kimin tanışısın?” diye sormuş. Molla Nasreddin, bu soru üzerine yemeği göstererek: “Onun tanışıyım”, demiş.

-1485-

Nasreddin’in Kurnazlığı: Molla Nasreddin, gençliğinde, bir akşam dört arkadaşı ile tarla suluyormuş. Yemeğe oturduklarında rüzgâr mumu söndürmüş. Karanlıkta kalmışlar. Sonra öyle bir karara varmışlar ki, bir arkadaşları ateş almağa gidecek ama, geride kalanlar ellerini önlerinde bağlayacak ve ortadaki pilav lengerine uzanmayacaklar. Arkadaşları ateş almağa gittiğinde herkes söyleneni yapmış. Bu arada, Molla Nasreddin, bir elini öbür dirseğinin altından geçirip, pilav lengerine uzatmış ve pilavı avuç avuç yemiş. Arkadaşları döndüğünde, mum yakılmış. Bir de görsünler? Pilav lengeri boş. Birbirlerinin üzerine atılarak döğüşmeğe başlamışlar. Molla da köşede oturmuş onları seyrediyormuş.

-1486-

Cimrilik: Molla Nasreddin’in cimri bir komşusu varmış. Bir gün, Molla, ona:

“Niye beni misafirliğe çağırılmıyorsun?” diye sormuş. Cimri komşu şu cevabı vermiş: “Senin yemeğine yetişemiyorum. Ben bir lokma alanda, sen ikinciği ağzına atıyorsun.” Molla Nasreddin, komşusunu şöyle rahatlatmağa çalışmış. Ona demiş ki: “Söz veriyorum, beni yemeğe çağırırsan, her iki lokmanın arasında iki rekât namaz kılacağım.”

-1487-

Tek Gözlü Kelle: Molla Nasreddin, koyun kellesi almıştı. Onu pişirmek için bir ağacın altında ateş yakmış iken komşusu da bir şeyler yemek ümidi ile onun yanına gelmişti. Molla, bu davetsiz misafirden kurtulmak için, ayağa kalktı ve kelleyi koltuğunun altına alarak: “Fırıldakçı kasap bana tek gözlü kelle vermiş. Gidip ona sorayım”, demiş ve oradan uzaklaşmış. Sonra da uygun bir yer bularak kelleyi yemiş.

-1488-

Engelsiz Yemek: Molla Nasreddin’e yağlı çörek getirmişlerdi. O, karısına: “Eğer bir engeli olmasaydı bu çok alâ yemek olurdu”, demiş. Karısı sormuş: “Ne engeli var? Sana çörek getirdiler. Oturup ye.” Molla: “Yemeğin lezzeti, sofrada başkasının olmamasındadır. Eğer sen burada olmasaydın bu çörek çok lezzetli olacaktı”, demiş.

-1489-

Kendi Cebinizdendir: Dostları, ısrarla, Molla Nasreddin’e misafir olmak isterlermiş. Molla, fakir olduğu için bunu kabul etmezmiş. Ama bir gün dostları, kendi aralarında anlaşmışlar ve birlikte Molla Nasreddin’in evine gelmişler. Molla, onlara sofraya çıkarmış ve: “Kendi cebinizden yiyin”, diyerek, yemek ikram etmiş. Misafirler, yemekten ve sohbetten sonra gitmek için ayağa kalkmışlar ama ne kaftanlarını, ne papuçlarını bulmuşlar. Mollaya sorduklarında ise şu cevabı almışlar: “Kaftanlarınız ve papuçlarınızın köşedeki eskicidedir. Onları rehin vererek bu sofrayı düzdüm. Ama size, yediğinizde, kendi cebinizden yiyin diye de bunu bildirmiştim.”

-1490-

Açgözlü Dostlar: Molla Nasreddin, evinde et pişirmişti. Birden dostları içeri girmişler ve onlardan biri: “Kadir Allah, her zaman öz bendelerini darda koymaz.

Bak, bu gün de o, Molla'nın pişirdiği bu eti bize pay gönderdi”, demiş. Molla bu sözlere şöyle karşılık vermiş: “Bazen Allah, adamı, kendi payından da mahrum eder. Başkasının payına göz dikmemeli. Ben karımla, bu etten size bir parça bile vermeyeceğime, boşanmasına, şartlaştım.”

-1491-

Nasreddin, Kendine Bir Köpek Almış: Molla Nasreddin, kendisine bir köpek almıştı. Komşuları: “Köpeği süt- ekmek doğraması ile beslemelisin”, demişler. Molla da: “Eğer ben bu köpeği öyle berslersem, bütün köpekler koşup bana gelirler”, diye karşılık vermiş.

-1492-

Bırak O Üzölsün: Molla Nasreddin'in dostlarından biri, onun yanına gelerek çok üzgün, çaresiz olduğunu, söylemiş. Molla sebebini sorunca: “Borçlarımı nasıl ödeyeceğimi bilemiyorum. Hatta intihar etmeyi bile düşünüyorum” demiş. Bu sözler üzerine, Molla Nasreddin, dostuna şunları söylemiş: “Sen cahilin biriymişsin. Senin keyfin niye bozuluyor. Bırak, alacaklı, parasını geri alamıyacağını düşünsün. O üzölsün.”

-1493-

Eşegi Nasıl Anlatmalı: Molla Nasreddin, eşegini satmak için pazara getirmişti. Tellal eşegi anlatmağa başlamış: “Eşek ne eşek! Arap atı da bunun tozuna yeti- şemez.” Molla, Tellal'in kulağına eğilip, şöyle demiş: “Böyle dersin hiç kimse inanmaz. Hiç olmazsa, tavşandan hızlı koşar, de.”

-1494-

Helvanın Kıymeti: Molla Nasreddin, oğlu ile helvacı dükkânına gelmiş ve biraz helva alıp eve göndermişti. Kendisi diğer tatlılara da baktıktan sonra dükkân sahibi- ne: “Eğer birisi gelir helva alır götürür ve param yok derse ne yaparsın?” diye sor- muş. Helvacı cevap vermiş: “Ne yapacağım? Bir şaplak vurur, iti kovar gibi kova- rım.” Bu sözler üzerine, Molla: “Öyleyse çabuk ol, benim şaplağımı vur”, demiş. Helvacı ona bir şaplak vurmuş ve dükkândan dışarıya itelemiş. Bu sırada, Molla Nasreddin: “Eğer aynı fiyata verirsen biraz daha helva götürürdüm”, demiş.

-1495-

Ölümün Kıymeti: Molla Nasreddin'in yolu yabancı bir şehre düşmüştü. O şehrin valisinin, her garip ölüsü için seksen kuruş defin parası ödediğini duyunca, Molla, valinin yanına gitmiş. Valiye: "İşittim ki, şehrinizde hakkın rahmetine kavuşan her garip için seksen kuruş ödüyormuşsunuz. Ben de şehrinizde garibim. Paraya da çok ihtiyacım var. Senden ricam, bana, benim hesabımdan kırk kuruş vermenizdir. Kalan kırk kuruşu ise ben öldükten sonra verirsiniz", demiş. Vali, uygun görmüş ve Molla'ya kırk kuruş verilmiş. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra, Molla Nasreddin, tekrar valinin huzuruna çıkmış ve valiye: "Şehrinizi terk edeceğim. Buraya yolum bir daha düşmez. Ricam şudur ki, hesabımızı kapatalım. Kalan kırk kuruşu da bana veresiniz", demiş. Molla, Parayı almış ve şehri terk etmiş.

-1496-

Molla Nasreddin'in Paylaşması: Molla Nasreddin, bir nice dostu ile seyahate çıkmıştı. Öğle yemeği için, bir derenin kenarında, mola vermişlerdi. Herkes çantasından bir lavaş çıkarmıştı. Molla da kendi lavaşını ortaya koymuş ve oradakilere: "Ben yemek istemiyorum. Benim lavaş payımı herkes yiyebilir. Ancak önceden herkes lavaşının yarısını bana versin."

-1497-

Molla'nın Uykusu: Molla Nasreddin, yaz günü mescide gidip öğle namazını kılmıştı. Namazdan sonra, papuçlarını başının altına koyup uykuya dalmıştı. Bu arada, bir hırsız gelmiş ve Molla'nın başının altından papuçları alıp gitmiş. Molla, uyanınca durumu anlamış ve hırsız suçuüstü yakalamak için, elbiselerini çıkarıp başının altına koymuş ve uyur gibi yaparak, hırsızın tekrar gelmesini beklemiş. Fakat Molla, beklerken tekrar uykuya dalmış. Hırsız gelince, elbiselerini de alarak kaçıp gitmiş.

-1498-

Horozun Kuyruğu: Bir Hırsız, Molla Nasreddin'in horozunu çalmış ve torbasına koyup kaçmıştı. Molla, hırsızın peşine düşmüş ve onu yakalamıştı. Molla hırsıza: "Horozumu ver", deyince, hırsız: "Ben senin horozunu almadım", diyerek, horozu çaldığını inkâr etmiş. Fakat bu arada, horozun kuyruğu torbadan çıkmış, görünüyormuş. Molla, horozun kuyruğuna bakmış ve hırsıza: "Sana inanırdım ama şu torbadan horozun kuyruğu sarkmasaydı", demiş.

-1499-

Nasreddin'in Karısının Şüphesi: Karısı, bir gün Molla Nasreddin'e: "Hırsız eve nasıl girer?" diye sormuş. Molla da: "Kimse bir şey duymasın diye, ayakkabısının altına keçe bağlar ve sonra hiç gürültü yapmadan eve girer", demiş. Bir gece, Molla Nasreddin ve karısı, evde yatarlarken, karısının gözüne uyku girmez, Molla'yı dürterek uyandırır ve ona: "Sanki evimize hırsız girmiş", der. Molla, nereden anladığını, sorunca da şu cevabı vermiş: "Gece vakti, ne kadar kulak kabartsam bir ayak sesi duymuyorum. Diyorum ki, hırsız, papuçlarının altına keçe bağlayıp evimize girdi."

-1500-

Burunotu: Molla Nasreddin, şehre giden komşusuna zeytinyağı ismarlamıştı. O da şişeye su doldurmuş, üstüne de biraz zeytinyağı alıp Molla'ya getirmişti. Molla, yemek yapanda bunu fark etmiş ama bir şey söylememiş. Bir gün, eline iki enfiye kutusu almış ve birisine burunotu, diğerine de toz karabiber koymuş. Komşusunun yanına giderek, enfiye kutusunu çıkarmış ve burunotunu göstermiş. Komşusuna: "Çok ala burunotu. Adamı çabuk mest ediyor", demiş. Komşusu, burunotunu görünce heveslenmiş ve biraz çekebilir miyim?" diye sormuş. Molla, el çabukluğu ile içinde karabiber olan enfiye kutusunu ona uzatıp: "Buyurun", demiş. Adam burunotu yerine karabiberi burnuna çekince, hapşırmağa başlamış. Burnu, genzi yanmış. Molla'ya: "Bu ne biçim burunotu!" diye bağırınca, Molla: "Bu burunotu, senin geçende bana getirdiğin zeytinyağında hazırlandı", demiş.

-1501-

Kokmuş Hazine: Molla Nasreddin, bir harabeye bir küp gömmüştü. Kazandı-ğı paraları bu küpe koyup saklıyormuş. Bir gün, komşusu dükkân sahibi, onu gözlemiş ve o gittikten sonra, küpün içindeki yüz kırk bir dinarı almış. Molla, küpün yanına gelip, içinin boş olduğunu görünce, durumu anlamış ve doğruca dükkân sahibinin yanına giderek: "Eline, kâğıt-kalem al ve söylediklerimi yaz", demiş. Dükkân sahibi kalemi, kâğıdı getirince, Molla ona: "Yaz bakalım: Otuz altı dinar, artı yetmiş iki dinar, eder yüz sekiz dinar. Onun da üstüne kırk bir dinar koy, olacak yüz kırk dokuz dinar. Yüz elli dinardan bir eksik. Çok sağ ol", demiş ve çıkıp gitmiş. Molla'nın, küpteki paraların üzerine ilâve edeceğini düşünen dükkâncı, gizlice küpün yanına gitmiş ve aldığı yüz kırk bir dinarı yerine koymuş. Onu gözleyen Molla, küpteki paraları almış ve yerine dışkı doldurup gitmiş. Dükkâncı, bir süre sonra küpün olduğu yere gelmiş ve paraların tümünü almak amacıyla küpü çıkarıp içine elini atınca eli dışkıyla kirlenmiş. Neye uğradığını şaşırması ve pişman bir vaziyette iken, Molla Nasreddin çıkagelmiş ve ona:

“Ellerini kokla, gör ne iyi gelir”, demiş.

-1502-

Bu Dünyanın Kıymeti: Molla Nasreddin, uzak şehirlerin birinde pahalı elbiseler giymiş bir adam görmüş Bu adam önde gidiyor, arkasından da kahkaha çekip gülen on iki kişi onu takibedyomuş. Nasreddin: “Bu adam kimdir?” diye sormuş. Ona. “Telhak’tır. Gürültülü yellenmesiyle tanınmıştır. Bütün servetini de bu yolla toplamıştır”, diye cevap vermişler. Bunun üzerine Nasreddin: “Dünya nimetleri öyle, Telhak’ın onu kazanmak için el attığı vasıtaya değer”, demiştir.

-1503-

Nasıl Ders Vermeli: Molla Nasreddin, müderrise bir emanet bırakmıştı. Bir süre sonra emaneti almak için müderrise uğramıştı. Müderris, şimdi dersi olduğunu, dersden sonra emanetini getireceğini söylemiş ve talebelerin önünde oturup sakalını sıvazlamaya başlamıştı. Bunun üzerine Molla Nasreddin, müderrise: “Sen git emaneti getir, ben senin yerine sakalımı sıvazlarım”, demiş.

-1504-

Borcu Aynen Ödemek Lâzımdır: Komşusu, Molla Nasreddin’in yanına gelip: “Senin köpeğin karımın ayağını dişledi. Ceremesini ver”, demiş. Molla Nasreddin, şöyle cevap vermiş: “Karşılığı verilebilen şeyde cereme ödenmez. Git köpeğini gönder, o da benim karımın bacağına dişlesin.”

-1505-

Adalet: Bir şair, yazdığı şiiri Molla Nasreddin’e okumuş. Nasreddin: “Çok kötü bir şiir”, deyince de, şair, ona söğmeye başlamış. Bunun üzerine Nasreddin, şaire: “Evlâdım, senin nesrin şiirinden kat kat üstün imiş”, demiş.

-1506-

Kendini Korum: Molla Nasreddin, sokakta yürürken, sırtında yük olan bir hamal gelmiş ve onu iteleyerek: “Kenara çekil”, demiş. Molla, bu harekete alınmış ve karşılık vermek için fırsat kollamış. Aradan bir zaman geçtikten sonra, bir gün, Molla Nasreddin, aynı hamalın, sırtında yük taşıdığını görmüş ve yanına yaklaşmış, elindeki çubukla başına vurarak: “Kenara çekil”, demiş.

-1507-

Ben Evde Yokum: Molla Nasreddin, zengin bir adamın evine misafir gelmişti. Kapıdaki hizmetçi ona: “Ağam evde yoktur”, demişti. Molla, ağanın evde olduğunu biliyormuş ama bir şey söylemeden çekip gitmiş. Ertesi gün, ağanın, Molla Nasreddin’e bir işi düşmüş. Ağa, Molla’nın evine gelmiş ve kapıyı çalmış. Molla Nasreddin, kapının arkasından: “Ben evde yokum”, diye seslenmiş. Bu sesi tanıyan ağa: “Bu ne biçim şakadır. Sesini duyuyorum ya”, demiş. Bu sözler üzerine Molla Nasreddin şöyle karşılık vermiş: “Şakacı olan sensin. Dün ben senin yaramaz hizmetçinin sözüne inandım, ancak, bu gün sen benim gibi bir insanın sözüne inanmak istemiyorsun.”

-1508-

Hazırcevaplık: Molla Nasreddin, yük hayvanı almak için pazara gitmişti. Pazarda çok köylü varmış ve eşek alışverişi yapıyormuş. Oradaki adamlardan biri: “Burada köylülerden ve eşeklerden başka kimse yoktur”, demiş. Bu sözler üzerine, Molla Nasreddin: “Siz köylü müsünüz?” diye sorunca, adam: “Hayır”, demiş. Bunun üzerine Molla, adama: “O halde siz hangi gruba giriyorsunuz?” diye sormuş.

-1509-

Balçıkta: Molla Nasreddin’in yüklü eşeği balçığa saplanmıştı. Molla, ne kadar uğraşıp bağırdıysa da eşek yerinden kıpırdamıyormuş. Bu arada, bir atlı gelmiş ve uzaktan bağırmış: “Ey, eşek, tez yolu boşalt.” Nasreddin cevap vermiş: “Sinirlenmeyin bey. Eşeklerin altında cins atlar olmazsa, onlar böylece balçığa saplanırlar.”

-1510-

Öküz Ne Dedi? Molla Nasreddin, dostlarından birisiyle kırdan gezerken, bir öküz böğürmüştü. Dostu, Nasreddin’e: “Molla, öküz seni çağırıyor”, demiş. Bunun üzerine Molla, öküzün yanına gitmiş ve onunla konuşuyormuş gibi yapmış. Geri geldiğinde arkadaşına demiş ki: “Öküz bana, böyle bir eşekle arkadaşlık yapmak sana yakışıyor mu? dedi.”

-1511-

Eşeğe Borç: Molla Nasreddin’in eşeği iyice arıklamıştı. Komşuları ona: “Molla, neye eşeğe arpa vermiyorsun?” diye sormuşlar. Molla: “Onun payı her gün iki kilo

arpadır”, diye cevap vermiş. Komşuları: “Her akşam iki kilo arpa yiyen eşek bu kadar zayıf olmaz”, dediklerinde, Molla: “Ben ona bir ayın arpasını borçluyum”, diye karşılık vermiş.

-1512-

Nasreddin’in Nasihati: Bir defasında Molla Nasreddin, köylüleri toplayıp: “Bu yıl çekirdeksiz tohum ekin ki pamuğu topladıktan sonra, bir de içinden çekirdek ayıklamak olmasın. Ekerken biraz da yün serpin ki havalar soğuyanda, kendinize elbise dikersiniz”, demiş.

-1513-

Katıra Ne Oldu? Molla Nasreddin, bir kervanla seyahate çıkmıştı. Kervan dinlenmek için mola verdiğiinde, haydutlar pusudan çıkıp kervana saldırmışlardı. Nasreddin, bu kargaşada, katırına doğru gidip, binip kaçmak istemişti. Aceleyle katırın yanına varmış ve katıra binmişti. Fakat heyecandan katıra ters binmişti. Eline katırın kuyruğu gelince şöyle demiş: “Alnın genişledi. Ancak ağzın nerdedir? Dişlerin hani?”

-1514-

Yıkamaya Ne Gerek: Nasreddin’e: “Elbiselerin kirlenmiş. Neden yıkamıyorsun?” diye sormuşlar. O: “Yine kirlenirler”, diye cevap vermiş. Onlar: “Olsun, gene yıkarsın”, dediklerinde de: “Beyim, ben bu dünyaya elbise yıkamaya mı geldim?” diye cevap vermiş.

-1515-

Nasreddin’in Yanılgısı: Nasreddin, helâya gitmek istiyormuş. Helânın kapısını tıklatmış, içerden ses gelmeyince, tekrar tıklatmış, gene ses gelmeyince, kapıyı açıp içeriye girmiş ve: “Acaip adamsın! Madem içeride değilsin, önceden söylesen ya! Bu kadar beklemezdim”, demiş.

-1516-

Kurtarıcı Benim: Nasreddin’le dostları, göl kenarında yiyip- içip eğleniyorlarmış. Bu arada arkadaşlarından birisi göle düşmüş. Molla Nasreddin, onu kurtarmak için

elini uzatmış. Adam, Molla'nın elinden tutmuş ama bu arada molla da göle düşmüş. Diğerleri hep birden göle atlamışlar ve Molla Nasreddin'le arkadaşını gölden çıkarılmışlar. Molla Nasreddin, kıyıya çıkınca, hiçbir şey olmamış gibi: "Kurtarıcı benim. Eğer siz beni suda görmeseydiniz, göle atlamağa cesaret edemezsiniz", demiş.

-1517-

Karının Tembihi: Molla Nasreddin, bir dostuna anlatıyormuş: "Bu gün başıma büyük bir iş geldi. Mendilimi kaybettim." Dostu, alaylı alaylı: "Vah vah, ne büyük iş oldu", demiş. Nasreddin: "Elbette, mendili yitirmek büyük kayıp değil. Ama karım, bana bir şey tembih etti ve unutmamam için de mendilin ucunu düğümledi. Mendil yittikten sonra karımın söylediği nasıl aklıma gelecek?"

-1518-

Nasreddin'in Cömertliği: Oğlu, Molla Nasreddin'in yanına gelip: "Rüyamda bana bir dinar verdiğini gördüm", demiş. Bunun üzerine Molla Nasreddin: "Bir evlât olarak senden çok memnunum. Verdiğim parayı senden geri almak düşüncesinde değilim", demiş.

-1519-

Hayatın Anlamı: Molla Nasreddin, bir tanıdığına: "Duydun mu? Dostumuz falancı Allah'ın rahmetine kavuştu", demiş. Adam: "Yok işitmedim. Neden öldü ki?" diye sormuş. Molla cevap vermiş: "Bedbaht adam, neye yaşadığını kendi de bilmezdi. Ölümünün sebebi de bilinmiyor."

-1520-

Müneccim: Bir adam, müneccim olduğunu söylemiş. Molla Nasreddin, ona, komşusunun kim olduğunu, sormuş. Adam: "Bilmiyorum", diye cevap verince, Nasreddin: "Komşusunu tanımayan adam mı yıldızlardan haber verecek?" diyerek onu utandırmış.

-1521-

Nasreddin'in Arapça Bilgisi: Nasreddin'e sormuşlar: "Araplar, soğumuş yemeğe ne derler?" Nasreddin cevap vermiş: "Araplar öyle aç gözlü insanlardır ki, yemeği soğumadan yerler."

-1522-

Şamarın Faydası: Molla Nasreddin, cemaate anlatıyormuş: “Şamarın çok faydası vardır. Şamar, güzel terbiye eder, insanın aklını başına getirir, delileri sakinleştirir, uykuyu kaçıır ve boyun adalelerini kuvvetlendirir.”

-1523-

Sarhoş ve Ayık: Molla Nasreddin, cemaate anlatıyormuş: “Sarhoşların arasında ayık olmak, ölülerin arasında diri olmak gibidir. Onların payını yemek, üstelik onlarla alay edip, onlara gülmek gerek.”

-1524-

Tahran’dan Tebrize Kaç Fersahtır: Molla Nasreddin, bir dostuna sormuş: “Tahran’dan Tebriz’e kaç fersahtır?” Dostu cevap vermiş: “Yirmi dört fersah.” Molla gene sormuş: “Ya Tebriz’den Tahran’a kaç fersahtır?” Dostu, gene cevap vermiş: “O da yirmi dört fersahtır.” Molla Nasreddin, başını sallamış: “Olamaz. Kurban Bayramı’ndan Aşura’ya kadar bir aydır. Ama Aşura’dan Kurban Bayramı’na kadar ise on bir ay”, demiş.

-1525-

Bilmiyorum: Molla Nasreddin, vaaz verirken, birisi ona zor bir soru sormuş. O da: “Bilmiyorum”, diye karşılık verince, soru sahibi, ona: “Madem bilmiyorsun, neden minbere çıkıyorsun?” diye tekrar sormuş. Nasreddin, bu soruyu şöyle cevaplamış: “Bildiklerim beni bu minbere kadar çıkarttı. Cahilliğimin zirvesine ulaşmak isteseydim, bana ucu göğe kadar uzanan bir minber lâzımdı.”

-1526-

Kulaklar ve Ağız: Molla Nasreddin, vaazlarında birinde şöyle demişti: “İnsanlara iki kulak, bir ağız verildi ki, iki dinlesin, bir konuşsunlar.”

-1527-

Keklik Kebabı: Bir dostu, Molla Nasreddin’e sormuş: “Keklik kebabımı nasıl hazırlarlar?” Molla, cevap vermiş: “Ne zaman keklik avlarsan, o zaman sana keklik kebabının nasıl yapıldığını gösteririm.”

-1528-

Deliler: Molla Nasreddin'e sormuşlar: "Şehrinizde ne kadar deli var?" O, cevap vermiş: "Bir kaç kişinin haricindekiler delidir. O birkaç kişi de yarı delidir."

-1529-

Saklamağa Kime Vermeli? Molla Nasreddin, vaazlarından birinde şöyle demiş: "Emanetlerinizi saklamak için öyle bir adama verin ki, onları tekrar size versin." Hazır bulunanlardan birisi, Molla'ya sormuş: "Emaneti kim geri vermez ki?" Molla: "Parasız adam", cevabını vermiş.

-1530-

Devenin Boynu Hakkında: Bir gün, oğlu, Molla Nasreddin'e sormuş: "Devenin boynu neden böyle uzundur?" Molla Nasreddin cevap vermiş: "Bilir misin oğul, devenin başı bedeninden çok uzaktadır. Başını bedenine bitiştirmek için, Allah, deveye böyle uzun boyun verdi."

-1531-

Balıklar Neden Konuşmazlar? Molla Nasreddin'e sormuşlar: "Balıklar neden konuşmazlar?" Molla Nasreddin bu soruya şöyle cevap vermiş: "Siz balık dilini bilmiyorsunuz. İnanmazsanın suyun içine girip konuşmağa başlayın. Kim sizin sözlerinizi duyarsa, o, balıkların dilinden de anlar."

-1532-

Dişsiz Testere: Köylüler büyük bir bıçak bulmuşlar. Ne olduğunu anlamamışlar ve Molla Nasreddin'e götürerek, ne olduğunu, sormuşlar. Molla Nasreddin, bıçağı evirip çevirip bakmış ve, onlara: "Bu, henüz dişleri çıkmamış bir testeredir", demiş.

-1533-

Nasreddin Valiyi Nasıl Aldattı: Molla Nasreddin, valinin yanına gitmiş ve ona: "Bana bir ferman veriniz ki bununla, karısından korkanlardan birer tavuk alabileyim." Vali, Molla Nasreddin'in oyunbazlıklarına alışmıştı. Derhal Molla Nasreddin'e böyle bir ferman verilmesini emretmiş. Molla Nasreddin, bu fermanla,

günlerce şehir ve köyleri dolaşmış ve yüze yakın tavuk toplamıştı. Bütün tavukları valinin evinin önüne getirmişti. Merak eden vali sormuş: “Molla, bu tavukları benim fermanımla mı topladın?” Molla Nasreddin karşılık vermiş: “Hala havsalam almıyor. Yoksa memleketteki kişilerin sayısı kadar tavuk toplardım. Şimdi ise size bir haber vereyim ki, komşu şehirde yatağınza lâyük güzel bir kız vardır.” Vali, bu sözleri işittiği gibi parmağını ağzına getirip, Molla’ya sus işareti yapmış ve: “Yavaş Molla, karı kapının yanındadır, duyar”, demiş. Nasreddin, onun sözünü kesmiş: “Şimdi benim boş boş konuşmağa vaktim yoktur. Emreyleyin, getirdiğim tavuklara bir tane daha ilâve etsinler.”

-1534-

Taşsız Yüzük: Bir gün, emir, Molla Nasreddin’e taşsız bir yüzük bağışlamıştı. Molla Nasreddin, şöyle dua etmiş: “Alemlerin Rabbi! Sen bizim emire, cennette damsız bir ev bağışla.” Emir, bu duayı duyunca Molla’ya sormuş: “Neden damsız ev?” Molla Nasreddin, cevap vermiş: “Senin verdiğin yüzüğün taşı yerine geldiğinde, evin damı da olacak.”

-1535-

Nasreddin Nasıl Para Koparmış: Nasreddin’in cebinde bir dinarı yok imiş. Valinin yanına gitmiş ve selâmsız-sabahsız söze başlamı: “Siz yaramaz adamsınız.” Vali, hiddetle sormuş: “Bu ne demektir?” Efendi, cevap vermiş: “Sizin bir sözünüzle, bana bin dinar verirler. Böylece, siz işsizlikten, ben de züğürtlükten kurtulurum.” Vali, bu sözler üzerine gülmüş ve emretmiş: “Ona bin dinar verin. Yoksa beni alemin diline düşürür.”

-1536-

Çok Güzel: Nasreddin, vali ve adamlarıyla ava gitmişti. Birden, karşlarına bir maral çıkmış ve vali, oku ona doğrultup yayı çekmişti. Ok marala değmemiş ve hayvan kaçıp gitmişti. Nasreddin, valinin okunun isabet etmediğini görünce: “Çok güzel!” diye bağırılmış. Vali sinirlenmiş ve Nasreddin’e: “Benimle alay mı ediyorsun?” diye bağırılmış. Bunun üzerine Nasreddin, şöyle cevap vermiş: “Aksine, ben marala, oktan kurtulduğu için, çok güzel, dedim.”

-1537-

Paranın Sesini Almış: Molla Nasreddin, kadı iken, bir gün, yanına iki adam gel-

miş. Birisi, öteki adamı göstererek: “Bu adam benden rüyada yirmi dinar aldı. Paramı geri vermiyor”, demiş. Nasreddin, davalıyı yanına çağırıp ondan yirmi dinar almış ve sonra dinarları avucunda çingüldatmış. Bu hareketi yirmi kez tekrarlamış ve davacıya: “İşte, rüyada verdiğin yirmi dinarın sesini aldın! Onun da paraları kendisine kaldı. Sen de git ve çalış. Bir daha böyle saçma rüyalar görme”, demiş ve yirmi dinarı sahibine geri vermiş.

-1538-

Nasreddin Kadılık Yapıyor: İki kişi ortak bir deve almışlar. Biri devenin parasının üçte ikisini, diğeri de üçte birini vermişti. Deve bir gün çaydan geçerken, yükü yan yatmış ve deve çaya düşerek boğulmuş. İki ortak zararı bölüşememişler ve mahkemeye gitmişler. Molla Nasreddin, kadı olarak bu mahkemede görev yapıyormuş. Onları dinlemiş ve: “Yükün üçte ikisi daha ağır olduğundan deveyi yana yatırmış, o da suya batmış. Paranın üçte ikisini veren, zarara uğrayan ortağın da hakkını vermelidir”, diye hüküm bildirmiş.

-1539-

Nasreddin’in Paylaşırması: İki kişi, yolda, içi para dolu bir kese bulmuşlar. Aralarında paylaşamayınca, o sırada yoldan geçmekte olan Molla Nasreddin’i yardıma çağırılmışlar. Nasreddin, onlara açıklamış: “Ben ne tür karar verirsem vereyim, itirazda bulunmayacağınıza dair yemin edeceksiniz.” Onlar da yemin etmişler. Bunun üzerine Nasreddin: “Şimdi bu para sizden çok bana lâzımdır. Borçlarımı verip kurtulacağım. Kalanı da sizin aranızda bölüştüreceğim”, demiş.

-1540-

Kızlar ve Cennetin Kapıları: Molla Nasreddin, minberde anlatıyormuş: “Eğer Allah bir adama bir kız evlât verirse, o kızın babası için cennette bir kapı açılır. Eğer iki kız verirse iki kapı açılmış olur.” Bu sırada bir adam, ayağa kalkmış ve Molla Nasreddin’e sormuş: “Cennetin kaç kapısı var?” Molla: “Cennetin sekiz kapısı var”, diye cevap vermiş. O zaman adam: “Benim on iki kızım var. Kalan dört kapı nereye açılacak?” diye sormuş. Molla Nasreddin, bu soruya şöyle cevap vermiş: “Cehenneme.”

-1541-

Nasreddin’in Meşgaleleri: Molla Nasreddin, imamların mezarlarını ziyaret etmek

için Kerbelâ ve Necef'e gitmişti. Ziyaretlerini bitirdikten sonra da Bağdat'a uğramıştı. Dönüşte komşuları ona sormuşlar: "Bağdat'ta, o sıcakta ne iş gördün?" Molla Nasreddin cevap vermiş: "Terledim."

-1542-

Nasreddin'in Ayakkabıları: Molla Nasreddin, yabancı bir şehirde, namaz kılarken papuçlarını çıkarmamıştı. Bir hırsız, onun papuçlarını çalmak için bekliyormuş. Hırsız, Molla Nasreddin'in papuçlarını çıkarmadığını görünce: "Papuçla kılınan namaz makbul olmaz", demiş. Molla, hırsızın sözlerine şöyle karşılık vermiş: "Belki de namaz mükemmel olmaz. Ama namazın sonunda papuçlarım selâmette kalır."

-1543-

Boynun da Kopar: Hastaya, geçmiş olsun ziyaretin giden Molla Nasreddin, sormuş: "Ne oldu? Neren ağrır? Hasta cevap vermiş:" Çok ateşim var. Boynum da ağrır. Ateşim düştü ama boyun ağrım geçmedi." Molla, hastaya teselli vermiş: "Üzülme. Allah'ın yardımıyla boynun da kopar."

-1544-

Sindireceğin Şeyi Ye: Bir adam, Molla Nasreddin'e anlatıyormuş: Ne yesem midem hazmetmiyor. Şimdi ne yiyeyim?" Molla cevap vermiş: "Hazmedebileceğin şeyi ye."

-1545-

İyileşmez Hastalık: Dostlarından biri, şaka olarak takılmak için, Molla Nasreddin'e, hastalığından sözetmiş: "Halim çok kötüdür. Başım sanki çatlıyor", demiş. Molla Nasreddin, ona şöyle karşılık vermiş: "Düşünme. Geçen yıl da birisinin böyle şikâyetleri vardı. Bu vakte kadar sağalmadı."

-1546-

Mutlaka Haber Verin: Molla Nasreddin, hasta ziyaretine gitmişti. Dışarıya çıktığında, yakınlarda ölmüş bir dostunun akrabalarına rastlamıştı. Nasreddin Efendi, onlara dönerek: "Geçen defa dostumun ölümünü bana bildirmediniz. Bu defa mutlaka haber verin", demiş.

-1547-

Nasreddin'in Dişi: Molla Nasreddin'in dişi çok ağırıyormuş. Tabibin yanına gidip çektirmek istemiş. Tabip, bu işin iki dinardan aşağı yapılmayacağını söylemiş. Sonunda Nasreddin razı olmuş ama önce ağrıyan dişini değil, sağlam dişini göstermiş. Tabip o dişi çektikten sonra ise: "Yanıldım, o diş değildi", diyerek ağrıyan dişini de çektirmiş. Sonra da tabibe: "Sen benden bir diş için iki dinar istedin. Ama ben iki dişi iki dinara çektirmiş oldum", demiş.

-1548-

Nasreddin'in Hastalığı: Molla Nasreddin hastalanmıştı. Bir dostu, ona geçmiş olsun demeğe gelmişti. Fakat o kadar çok konuşmuştu ki Molla Nasreddin'i iyice bunaltmıştı. Bu arada Molla: "Ah! Of!" çekmeğe başlamıştı. Dostu, neden böyle yaptığını sorunca da, Molla Nasreddin: "Senin gevezeliğinden ve uzun oturmandan", demek zorunda kalmıştı.

-1549-

Nasreddin'in Vasiyeti: Molla Nasreddin, dostlarına vasiyet eylemişti. "Ben öldüğümde, beni gömdüğünüzde, mezarın üzerini kerpiçle örtmeyin." Onlar, Molla'ya sormuşlar: "Niye?" Molla cevap vermiş: "Kıyamet günü geldiğinde, mezardan kolayca çıkmak için."

-1550-

Parmakla Gösterilen: Molla Nasreddin, bir gün hamama gitmiş. Hamamcı, onun önünü kesmiş ve ona: "Bugün hamam şehrin büyüklerine ayrılmıştır. İçeriye giremezsin", demiş. Molla, adama, şehrin büyüklerinin kimler olduğunu sorunca, adam: "Sokağa çıktıklarında herkes onları parmakla birbirlerine gösterir. İşte şehrin büyükleri onlardır", demiş. Molla bu sözleri duyduktan sonra evine gelmiş, ahırdan eşeğini çıkarmış, eşeğin sırtına bir çul atmış ve kendisi de eşeğe ters binip hamama doğru yollanmış. Yolda, Molla'yı bu halde görenler, parmaklarıyla birbirlerine göstermişler. Molla, bu debdebe ile hamama varmış ve kapıda duran hamamcıya şöyle demiş: "Çekil yolumdan, şehrin parmakla gösterilenlerinden daha büyüğü geliyor."

KAŞGAR'DAN DERLENEN
MOLLA NASREDDİN EFENDİ HİKÂYESLERİ

-1551-

Nasreddin Hoca Eşeğini Satmış: Molla Nasreddin Efendi'nin bir eşiği varmış. Bir gün, eşiğini pazara götürüp, bir hayli pazarlıktan sonra on dinara satmış. Parasını alıp giderken, bir adam gelip ona yalvarıp yakarmış ve para istemiş. Nasreddin Efendi, ona biraz para vermiş. Derken bir zaman sonra başka bir adam gelip ondan para istemiş. Nasreddin Efendi ona da para vermiş. O adam gittikten sonra birisi daha gelip Nasreddin Efendi'den para istemiş, ona da para vermiş ve bir bakmış ki cebinde para kalmamış. Düşünmüş ki: “Ben böyle eve gidersem eşek nerede diye bana sorarlar. Hem eşek yok hem para yok. Ne cevap veririm?” Nasreddin Efendi geriye dönmüş ve eşiği sattığı adamın yanına gelmiş. Sattığı eşiğe binip, adama: “Eşeğin parası bende yok. Onu millete dağıttım. Şimdi eşek gene benimdir”, demiş ve eşiği sürüp gitmiş.

-1552-

Molla Nasreddin ve Kadınlar: Molla Nasreddin Efendi, bir gün derenin kenarında otururken altı kadın gelip Molla'ya: “Su azgın. Sen bizi teker teker karşıya geçirirsen sana kişi başına altı pul veririz”, demişler. Molla kabul etmiş ve kadınları birer birer sırtına alarak karşıya geçirmeğe başlamış. Sonuncu kadını dereden geçirirken, iyice yorulmuştu. Bu arada, Molla düşmüş ve sırtındaki kadın, azgın suya kapılmış. Su kadını sürükleyip götürürken, diğer kadınlar, çılgın atarak Molla'dan onu kurtarmasını istemişler ama buna da imkân yokmuş. Bunun üzerine Molla: “Bağırmanın! Altı pul eksik vereceksiniz. Su o kadınla benim altı pulumu da alıp gitti”, demiş.

-1553-

Nasreddin Efendi Bayramda: Nasreddin Efendi, Kurban Bayramı'nda bir başka şehre gitmişti. Orada herkese ikram varmış. Hangi eve girsene yemek veriyorlarmış. Bu böyle üç gün sürdükten sonra Nasreddin Efendi, kendi evine dönmüş ve karısına: “Karı, şu komşu şehirde yaşamak bedava. Hangi eve girsene sormadan yiyecek içecek veriyorlar. Biz de o şehre göçelim”, demiş ve her şeyi satıp savup o şehre taşınmışlar. Taşandıktan sonra komşularının evlerine gitmişler ama bırakın yemeği bir çay ikram eden bile çıkmamış. Böyle birkaç evi gezdikten sonra, kendi

evlerine gelmişler. Nasreddin Efendi'nin karısı: "Sen beni yerimden yurdumdan ettin. Söylediğin yemekler, kebablar hani?" diye bağırır ve çaresiz tekrar kendi evlerine dönmüşler.

-1554-

İki Kişi Yeter: Gece yarısı biri Hoca'nın kapısını çalmış. Hoca yataktan söylenerek kalkmış: "Kim o?" Gece yarısı beni niye rahatsız ediyorsunuz?" diye sormuş. Kapıyı çalan kadın: "Komşunuzum. Evime iki hırsız girmiş, kocamı dövüyorlar. Aman ne olur çabuk gelin!" demiş. Hoca temkinli bir şekilde: "Hanım, bence kocanı dövmek için iki kişi yeterlidir. Benim oraya gelmeme gerek yok. Başka bir zaman. Ben komşuluk hakkının ne demek olduğunu bilirim", demiş.

-1555-

Zerdeye Doyulur mu? Bir düğün yemeğinde bol ve lezzetli yemekler varmış. Hoca da bu düğüne davetliymiş. Yemekte ikram edilen zerdeyi yedikten sonra, ha bire zerde istemiş ve yemeğe devam etmiş. Bu arada Nasreddin Hoca'yı hayretle izleyenlerden biri: "Affedersin Hocam, daha kaç tabak zerde ile doycaksın?" diye sorunca, Hoca gülmüş ve: "Hayret doğrusu! Zerde ile doymayı ilk kez senden işitiyorum", demiş.

KISALTMALAR

Boratav: Pertev Naili Boratav, *Nasreddin Hoca*, Edebiyatçılar Derneği Yayını, Ankara, Haziran 1996.

Burrill: K. R. F. Burrill, "The Nasreddin Hoca Stories", *Archivum Ottomanicum*, Tomus: II, Anno: 1970, Mouton, s. 7-114.

Dankoff: Robert Dankoff, "Bodleian Kütüphanesinde Yeni Bulunan Bir Nasreddin Hoca Yazması", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, TDK Yayını, Ankara, 1996, s. 123-159. [*Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*'nin çevriyazısı]

Decourdemanche: J. A. Decourdemanche, *Sottisier de Nasr-Eddin- Hodja, Bouffon de Tamerlan*, suivi d'autres facéties turques, traduit sur des manuscrits ineditis, Chez Gay te Douce, Brüksel, 1878.

Elçin (TTK): *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (TTK Yazması), No. 192. Çevriyazı: Şükrü Elçin, "Nasreddin Hoca'nın Lâtifeleri: Letayif-i Hacı Nasreddin Aleyhirrahme", *Türk Dili*, Sayı: 533, (Mayıs 1996), Ankara, s. 1233-1239.

Hâza Letaifat: Hâza Letaifat-ı Nasreddin Hoca, A.F. 236, National Biblioteque, Paris, (16. Yüzyıl), 92 Yk.

Hâza Terceme: Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi, 50 Yk. (18.yüzyıl), Britsh Museum, Add. 7885. Çevriyazı: Şükrü Elçin, “Bir Nasreddin Hoca Mecmuası”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, Ankara, 1988, s. 209-223.

Hikâyet: Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialeyh, (Cambridge Yazması), 1226H. (28 Ocak 1811), 44Yk. Cambridge Üniversitesi Kitaplığı, Add: 3483.

Kaçalin: Mustafa S. Kaçalın, “Kıyıda Kalmış Birkaç Latife”, *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1997), İstanbul, s. 105.

Kut: Günay Kut, “Nasreddin Hoca Hikâyeleri Yazmalarının Kolları Üzerine Bir Deneme”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, II. Cilt: Halk Edebiyatı*, Ankara, 1992, s. 147-200.

Marzolph: Ulrich Marzolph, *Nasreddin Hodscha 666 wahre Geschichten*, Verlag C.H.Beck, Münih, 1996.

Menâkıb: Menâkıb-ı Nasreddin Efendi, yazma, 44 Yk, Mustafa Duman Kitaplığı, 18. yüzyıl sonu. (Kitabın üzerinde 1838 yılında okunduğuna dair not var.)

Wesselski: Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, I-II, Alexander Duncker Verlag, Weimar, 1911.

KAYNAKLAR ve AÇIKLAMALAR

1. *Menâkıb-ı Nasreddin Efendi*, Yk.1b; *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, Yk. 1b; Kut, No.19; Decourdemanche, No. 1; Wesselski, No.1; Marzolph, No.1; Boratav, No. 12.
2. *Menâkıb*, Yk. 2a; *Hikâyet*, Yk. 1b; Kut, No. 21; Wesselski, No. 1 (İkinci bölüm); Marzolph, No. 1.
3. *Menâkıb*, Yk. 2a; *Hikâyet*, Yk. 1b; Kut, No.20; Wesselski, No. 1 (Üçüncü bölüm); Marzolph, No. 1; Boratav, No. 13. “Bilenleriniz bilmeyenlere anlatsın” fıkrasının doğuda ve batıda çeşitlemeleri vardır. Batıdaki çeşitlemeleri için bkz: Albert Wesselski, *Der Hodscha Nasreddin*, I. Band, Weimar, 1911, s. 205. Doğudaki çeşitlemeleri için bkz. Franz Rosenthal, *Erken İslamda Mizah*, (Çev: Ahmet Arslan), İris Yayınları, İstanbul, 1997, s. 20-21. Rosenthal’in bildirdiğine göre; IX. Yüzyılda, Medine’de yaşamış olan ve tarih, astroloji ve fıkra kitapları bulunan Ebu’l Enbes, dinleyicilerine, kendilerine ne söyleyeceğini bilip bilmediklerini soran ve sonra onların cevabını beklemeden kürsüden inen ünlü vaizcinin hikâyesini anlatmıştır. Kaygusuz Abdal’ın *Budalanâme* adlı eserinde de bu hikâyenin kısa bir çeşitlemesi vardır:

Eğer bu kussadan sen dahi sual idersen emmün oğlı eydür ki:

Bilen bilür ne söyleyem. Bilmeyen bilmez, hod yine ne söyleyem.

Bilen bilür bilüri,

Bilmeyen ne bilür bilüri.

Sen seni bilmez isen,

Bulagör bir bilüri.

Bkz: Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal (Alaaddin Gaybi)*, Ankara, 1981, s. 215. Bu üç hikâye, Nasreddin Hoca yazmalarından tarihi bilinen en eski yazma olan 1571 tarihli *Hikâyet-ı Kitab-ı Nasreddin*’de de üç ayrı hikâye halinde, fakat sıraları farklı olarak bulunmaktadır. Bkz. A.g.e, Yk.13a-14a; Kut. s. 159-160. Bazı yazma ve basma kitaplarda, örneğin en eski basma kitap olan Letaif’te, tek hikâye halinde verilmiştir. Bkz: Letaif, Darüt- ubaat-’ül Amire, İslâmbol, s. 2-3. Çevriyazı için bkz: M. Sabri Koz, “Nasreddin Hoca Fıkralarının 1837 Baskısı: Letaif”, *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005, s. 375.

4. *Menâkıb*, Yk. 2a; *Hikâyet*, Yk.1b-2a; Kut, No. 16; Decourdemanche, No. 1 (İkinci bölüm) Wesselski, No. 2; Marzolph, No. 131; Boratav, No. 8.
5. *Menâkıb*, Yk. 2b; *Hikâyet*, Yk. 2a; Kut, No. 17; Wesselski, No. 3; Marzolph, No. 321; Boratav, No. 9. Bu hikâye daha eski tarihli yazmalarda açık-saçık bir hikâyedir. Anlaşıldığı kadarıyla sonradan değiştirilmiştir. Biraz değişik bir çeşitlemesi şöyledir:

Nasreddin Hoca Sivrihisar'da vaaz ederken başını kaldırmış: "Müslümanlar bu Sivrihisar ile Karahisar'ın havası bir imiş." Cemaat derler ki: "Hoca, neden bildiniz?" "Şundan bildim ki Karahisar'da açar bakardı idim zekerim ile taş.ğım beraber idi, bunda dahi açıp baktım beraberdir, andan bildim", demiş. Cemaat gülüşmeğe başlarlar.

Bkz: *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk: 5b.

6. *Menâkıb*, Yk. 2b-3a; *Hikâyet*, Yk. 2a-2b; Decourdemanche, No. 81; Kut, No. 87; Wesselski, No. 4; Marzolph, No.322; Boratav, No. 149. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Hoca, kayabaşı değil, ilâhi beste okur. Bkz: *Hikâyet-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk.29a.
7. *Menâkıb*, Yk: 3a; *Hikâyet*, Yk. 2b; Decourdemanche, No. 10; Kut, No. 23; Wesselski, No. 5; Marzolph, No. 134. Bu hikâyenin en eski çeşitlemesi: *Nasreddin Hoca kuzgunluğa varmış, şeklinde başlar*. Bkz: Boratav, No. 30.
8. *Menâkıb*, Yk. 3b; *Hikâyet*, Yk. 2b-3a; Kut, No. 24; Wesselski, No. 6; Marzolph, No. 127.
9. *Menâkıb*, Yk. 3b-4a; *Hikâyet*, Yk. 3a; Decourdemanche, No. 38; Kut, No. 26; Wesselski, No. 7; Marzolph, No. 136; Boratav, No. 32.
10. *Menâkıb*, Yk. 4a; *Hikâyet*, Yk. 3a-3b; *Decourdemanche*, No. 6; *Kut*, No. 90; *Wesselski*, No. 8.
11. *Menâkıb*, Yk. 4a-4b; *Hikâyet*, Yk. 3b-4a; Decourdemanche, No. 41; Kut, No. 31; Wesselski, No. 9, Marzolph, No. 140; Boratav, No. 37.
12. *Menâkıb*, Yk. 4b; *Hikâyet*, Yk. 4a; Decourdemanche, No. 20; Kut, No. 78; Wesselski, No. 10; Marzolph, No. 323; Boratav, No. 151.
13. *Menâkıb*, Yk. 4b-5a; *Hikâyet*, Yk. 4a-4b; Decourdemanche, No. 240; Kut, No. 52; Wesselski, No. 11; Marzolph, No. 324. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinin son bölümü şöyledir:

Hikâyet: ...Hoca: "Hay müslimanlar, gördünüz mi kim bana ne kadar cefa eyledi. Luuf eylenüz şol deveyi bana muhkem bend eylenüz alayım", der. Kafile halkı eyitdiler: "Hay Hoca, Allahdan korkmaz mısın kim söğmek istersin?" dediler. Nasreddin Hoca eydür: "Ben dedigüm yine etmedüm. Muradım sizi tecrübe etdim ya siz turmayup adem oğlancukların söğün", dedi.

Bkz: Günay Kut. "Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İran-Şiraz Milli Kütüphanesi No. 70/7H". *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 212. Hikâyenin, sonu biraz daha değişik bir çeşitlemesi için bkz: Boratav, No. 152.

14. *Menâkıb*, Yk. 5a; *Hikâyet*, Yk. 4b; Kut, No. 98; Decourdemanche, No. 13; Wesselski, No. 12; Marzolph, No. 245; Boratav, No. 153.

15. *Menâkıb*, Yk. 5a-5b; *Hikâyet*, Yk. 4b; Decourdemanche, No. 215; Wesselski, No. 273; Marzolph, No. 297; Kut, No. 281. Boratav, No. 154.
16. *Menâkıb*, Yk. 5b; *Hikâyet*, Yk. 4b-5a; Decourdemanche, No. 241; Kut, No. 2; Wesselski, No. 13; Marzolph, No. 152; Boratav, No. 15.
17. *Menâkıb*, Yk. 5b-6a; *Hikâyet*, Yk. 5a-5b; Decourdemanche, No. 54; Kut, No. 14; Wesselski, No. 14; Marzolph, No. 156; Boratav, No. 27. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi Lâmiî Çelebi tarafından derlenmiştir.

*Lâtîfe: Merzifon'da bir divane vardı adına Horasani Dede derlerdi. Bir gün Horasani Dede, bir büyük ırmağın kenarına yatmıştı. Düşünce deryasına batmıştı. Tesadüfen bir gün bir alay gözsüz gelirler. Bu ırmağın geçidini bulamayıp kalırlar. Birisi bağırır. Hay şurada kim var ise Tanrı rahmet eylesin ve bizi şu sudan geçirmeğe himmet eylesin. Adam başına birer pul verelim, derler. Horasani Dede yerinden kalkıp: "Gelin beri", diyerek birisinin eline yapıştır. Diğerlerini de biri birine katar ederek önlerine düşüp bunları yeder. Suyun tam ortasına geldikleri vakit aralarında gelen gözsüzün birinin kaza ile ayağı şaşar. Yüz üstü yıkılıp suyun içine düşer. Su galip gelir, gözsüzü toparlar alır, gider. "Hay dede! Birimizi su aldı", diye kalan gözsüzler feryad eder. Horasani Dede de: "Ne oldunuz? Sudan çıkınca görürsünüz. Sonra bana bir pul eksik verirsiniz", der. Bkz: Lâmiüzade Abdullah Çelebi, *Latifeler, Hazl. Yaşar Çalıskan, İstanbul, 1994, s. 162-163. 432.* Ulrich Marzolph bu hikâyenin 16. yüzyılın ikinci yarısında istinsah edilen bir Nasreddin Hoca yazması ile Cuha hikâyeleri arasında ki tek ortak hikâye olduğunu bildiriyor. Hikâyenin Cuha çeşitlemesi için bkz: Ulrich Marzolph, "Persian Nasreddiniana: A Critical Review of Their History and Sources", I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1990, s. 242.*

18. *Menâkıb*, Yk. 6a; *Hikâyet*, Yk. 5a; Decourdemanche, No. 27; Kut, No. 77; Wesselski, No. 15; Marzolph, No. 155. Burada, "Havucu oymuşlar da içine şalgam doldurmuşlar", cümlesi," diğer yazmalarda ve matbu nüshalarda: *Şalgamı oyup içine havuç sokmuşsun*, şeklindedir. Yani havuç ve şalgam yer değiştirmiştir. Anlam açısından doğrusu da budur. Şöyle:

*Hikâyet: Nasreddin Hoca'ya bir herif eyitmiş: "Eğer Hoca, elimdekin bilecek olursan sana kaygana edivereyin", demiş. Hoca da eyitmiş: "Be canum. Hele bir ucın ,bucağın belird e", demiş. Ol herif eyitmiş: "İçi saru, dışı ak", demiş. Hoca da eyitmiş: "Ko, bildüm, şalgamı oymuşsun, içine keşir [havuç] oturtmuşsun", demiş. Bkz: *Menâkbat-ı Nasreddin Hoca (Groningen Yazması), Yk. 7b; Burrill, No. 31.**

19. *Menâkıb*, Yk. 6a-6b; *Hikâyet*, Yk. 5b; Decourdemanche, No. 247; Kut, No. 283; Wesselski, No. 16; Marzolph, No. 325; Boratav, No. 157bis. Bu hikâyenin bir varyantında dana sahibi şöyle bağırır: "Hay müslimanlar. Bir öküzüm uğruladılar, bana hayf oldı." Bkz: *Hikâyet-i Molla Nasreddin, Şiraz Yazması, No:70/7H, Günay Kut, "Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İran-Şiraz Milli Kütüphanesi No: 70/7H.", Nasreddin Hoca'ya Armağan, Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 216.*

20. *Menâküb*, Yk. 6b; *Hikâyet*, Yk. 5b; Decourdemanche, No. 39; Kut, No.28; Wesselski, No. 17; Marzolph, No. 137.
21. *Menâküb*, Yk. 6b; *Hikâyet*, Yk. 5b-6a; Decourdemanche, No. 40; Kut, No. 29; Wesselski, No. 18, Marzolph, No. 138; Boratav, No. 35.
22. *Menâküb*, Yk. 6b-7a; *Hikâyet*, Yk. 6a; Decourdemanche, No. 35; Kut, No. 4; Wesselski, No. 19; Marzolph, No. 157; Boratav, No. 17.
23. *Menâküb*, Yk. 7a; *Hikâyet*, Yk. 6a-6b; Decourdemanche, No. 55; Kut, No. 145; Wesselski, No. 20; Marzolph, No. 326.
24. *Menâküb*, Yk. 7a-7b; *Hikâyet*, Yk. 6b; Decourdemanche, No. 29; Kut; No. 146; Wesselski, No. 21; Marzolph, No. 198; Boratav, No. 92.
25. *Menâküb*, Yk.7b; *Hikâyet*, Yk. 6b; Decourdemanche, No. 227; Kut. No. 110; Wesselski, No. 22; Marzolph, No. 327; Boratav, No. 104.
26. *Menâküb*, Yk. 7b; *Hikâyet*, Yk. 6b; Decourdemanche, No. 57; Kut. No. 5; Wesselski, No. 23; Marzolph, No. 328; Boratav, No. 23.
27. *Menâküb*, Yk. 7b-8a; *Hikâyet*, Yk. 7a; Decourdemanche, No. 251; Kut, No. 265; Wesselski, No. 24; Boratav, No. 163.
28. *Menâküb*, Yk. 8a; *Hikâyet*, Yk. 7a; Decourdemanche, No. 252; Kut, No. 160; Wesselski, No. 25; Marzolph, No. 329; Boratav, No. 118.
29. *Menâküb*, Yk. 8a-8b; *Hikâyet*, Yk. 7a. Bu yazmada, hikâye, 28-29. hikâyeler olarak iki kısma bölünmüştür; Kut. No. 285. Bu hikâyenin "girdi-gire" bilmeceli varyantı için bkz: *Hikâyet-ı Hoca Nasreddin Rahmetullahialeh*, Yk. 30a-30b. Cambridge. Burada, No. 407.
30. *Menâküb*, Yk. 8b; *Hikâyet*, Yk. 7a-7b; Decourdemanche, No. 255; Kut, No. 284; Wesselski, No. 27; Marzolph, No. 331; Boratav, No. 106.
31. *Menâküb*, Yk. 8b-9a; *Hikâyet*, Yk. 7b; Decourdemanche, No. 106; Kut, No. 202; Wesselski, No. 28; Marzolph, No. 332; Boratav, No. 247. Bu hikâye Nevizâde Atai (1583-1635) tarafından nazma çekilmiştir. Bkz: Sadeddin Nüzhet Ergun, "Dastân-ı Hâce Nasrüdîn", *Türk Şairleri*, Cilt:II, İstanbul, s. 547-548.
32. *Menâküb*, Yk. 9a; *Hikâyet*, Yk. 7b-8a; Decourdemanche, No. 296; Kut, No. 286; Wesselski, No. 29; Marzolph, No. 333; Boratav, No. 343.
33. *Menâküb*, Yk. 9a-9b; *Hikâyet*, Yk. 8a; Decourdemanche, No. 297; Kut, No. 169; Wesselski, No. 30; Marzolph, No. 334.; Boratav, No. 128.
34. *Menâküb*, Yk. 9b-10a; *Hikâyet*, Yk. 8a-8b; Decourdemanche, No. 18; Kut, No. 173; Wesselski, No. 31; Marzolph, No. 335; Boratav, No. 217.
35. *Menâküb*, Yk. 10a; *Hikâyet*, Yk.8b; Decourdemanche, No. 3; Kut, No. 9; Wesselski, No. 32; Marzolph, No. 336; Boratav, No. 32. bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyle sonlanır: *Hoca eydür: "Biz şimdi bu eve taşındık. Ay başı gelsin de kirana hükmün geçer", der.* Bkz: İsa Özkan, "Türkçe ve Latince Bir Nasreddin Hoca Mecmuası", *Türk Kültürü Araştırmaları*, Yıl: 29, Sayı: 1-2, 1991, Ankara, s. 277.
36. *Menâküb*, Yk. 10a-10b; *Hikâyet*, Yk.8b; Kut, No. 287. Bu hikâyenin başka bir yazmada

bulunan çeşitlemesinde olayın rüya olduğu anlatılır: *Uyanup görse meğer düş imiş*. Bkz: Boratav, No. 171.

37. *Menâkıb*, Yk. 10b; *Hikâyet*, Yk.9a; Decourdemanche, No. 258; Kut, No. 288; Wesselski, No.33. Bu hikâyenin başka bir yazmada bulunan çeşitlemesi şöyledir:

Nasreddin Hoca'ya eyitmişler: Hoca Farisi mi-danen?" Eyitmişler: "İmdi söyle görelüm." Andan Hoca eydür:

"Dağda gezer tavuk men ne-başem

Adem üşür olıcak sovuk men ne-başed", demiş. Boratav, No: 169. Taş baskısı bir kitapta ise hikâyenin şu çeşitlemesi vardır:

Latişe: Bir gün Hoca'ya birkaç efendiler gelüp eyitdiler: "Sen okur yazar geçinirsin ama Farisi bilmezsin. Hoca eydür: "Niçün bilmem?" "Eğer bilürsen bize bir beyit Farisi oku da dinleyelim", derler. Hoca bunı okudu:

Bevit:

Reftem becayi serviler gördüm tokuz kurd amedend

Bir kaçını yatırladım bir kaçın tarla mirevend, dedikde, mollalar: "Eyvallah", deyub, dönüb gütdiler. Bkz: Meşhur Hoca Nasreddin Letâîfî, Kenarında Arzu ile Kanber Hikâyesi, İstanbul, (t.y), s. 10. Bu örneklerde ve Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialehy adlı yazmada görüldüğü şekillerine göre, hikâyenin manzum kısmı eksiktir.

38. *Menâkıb*, Yk. 10b-11a; *Hikâyet*, Yk.9a-9b; Decourdemanche, No. 262; Kut, No. 289; Wesselski, No. 34; Marzolph, No. 337; Boratav, No. 172.

39. *Menâkıb*, Yk. 11a-11b; *Hikâyet*, Yk.9b; Decourdemanche, No. 111; Kut, No. 46; Wesselski, No. 35. Marzolph, No. 338; Boratav, No. 146. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi olan "Dinarn doğururken ölmesi", Eş'eb fıkrası olarak anlatılır. Bkz: Franz Rosenthal, *Erken İslâmda Mizah*, İstanbul, 1997, Hikâye: 146.

40. *Menâkıb*, Yk. 11b; *Hikâyet*, Yk. 10b; Kut, No. 275; Wesselski, No. 36; Marzolph, No. 339. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi de şöyledir:

Hikâyet: Hoca, bir gün görür ki bir kelp mescid içine yestehler. Hoca urmak isteyicek kelp dahi hurlayıp üstüne atılmak ister. Hoca dahi korkusundan: "İt beğim, it" demiş. Bkz. Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi, Yk. 39a; Elçin, No. 100; Boratav, No. 291.

41. *Menâkıb*, Yk. 11b; *Hikâyet*, Yk. 10b; Decourdemanche, No. 14; Kut, No. 172; Wesselski, No. 37; Marzolph, No.340; Boratav, No. 215 Bu hikâyenin bir çeşitlemesi, Mevlâna Celâleddin'in Mesnevi'sindeki, "Padişahın Doğanıyla Kocakarı" başlıklı hikâye şöyle başlar: *Bir ak doğanı kocakarının birine verirsen iyilik olsun diye pençelerindeki turnakları keser!*, Bkz: Mevlâna, *Mesnevi IV*, Çev. Veled İzbudak, İstanbul, 1955, s. 212-213.

42. *Menâkıb*, Yk.11; *Hikâyet*, Yk. 10b; Decourdemanche, No. 298; Kut, No. 290; Wesselski, No. 38; Marzolph, No. 341; Boratav, No. 345.)

43. *Menâkıb*, Yk. 11a-12b; *Hikâyet*, Yk. 10b-11b; Decourdemanche, No. 299; Kut, No. 291; Wesselski, No. 39; Marzolph, No. 342; Boratav, No. 346.

44. *Menâkıb*, Yk.12b; *Hikâyet*, Yk. 12a; Decourdemanche, No. 33; Kut. 177; Wesselski, No. 40; Marzolph, No. 343; Boratav, No. 224.
45. *Menâkıb*, Yk. 12b-13a; *Hikâyet*, Yk. 12a; Decourdemanche, No. 9; Kut, No. 63; Wesselski, No. 41; Marzolph, No. 344. Hikâyenin bir çeşitlemesinde “çaylak” yerine “devlüngeç” vardır. Bkz. Boratav, No. 119. Bu hikâyenin sonu biraz farklı çeşitlemesi için bkz: *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 2b-3a; Elçin, No.7.
46. *Menâkıb*, Yk. 13a; *Hikâyet*, Yk. 12a-12b; Decourdemanche, No. 237; Kut, No. 240; Wesselski, No. 42; Marzolph, No. 345; Boratav, No. 294.
47. *Menâkıb*, Yk. 13a-13b; *Hikâyet*, Yk. 12b; Decourdemanche, No. 260; Kut, No. 292; Wesselski, No. 43; Marzolph, No. 346. Bu hikâyenin yazmalardan birinde bulunan bir varyantında, olay İnegöl’de geçer. Şöyle:
Bir gün Hoca İnegöl’e varur. Meğer kış günü imiş. Bakup görse karşudan bir herif gelür. Hoca tez varur, bu herife görüşür. Andan ol çekilür, dura varur, bu çekilür, dura varur. Ol herif eydür. “Billahi, sormak ayıp degül. Sen kimsin? Bilmedüm.” Hoca eydür:”Ben dahı seni bilmedüm.” Ol herif: “Biz görüştük e!” Hoca eydür: “Bakdum, gördüm, borkün borküme benzer; kaftanun kaftanuma benzer, vallahi ben kendümi sandum”, demiş. Bkz: Boratav, No. 170.
48. *Menâkıb*, Yk. 13b; *Hikâyet*, Yk. 12b; Decourdemanche, No. 259; Kut, No. 164; Wesselski, No. 44; Marzolph, No.347. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, hasta olan Nasreddin Hoca’dır. Şöyle: *Nasreddin Hoca bir gün hasta olur. Halin sora gelirler:” Halün nedir”? dediler. Eydür: “Sapa sağ ölüyorum”, der.* Bkz: Boratav, No.123.
49. *Menâkıb*, Yk. 13b-14a; *Hikâyet*, Yk. 12b-13a; Decourdemanche, No. 53; Kut, No. 141; Wesselski, No.45; Marzolph, No. 154; Boratav, No. 60.
50. *Menâkıb*, Yk. 14a-14b; *Hikâyet*, Yk. 13a-13b; Decourdemanche, No. 75; Wesselski, No. 46; Marzolph, No. 348. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 26b-27b. Bir başka çeşitlemesi için bkz: Boratav, No. 136.
51. *Menâkıb*, Yk. 14b; *Hikâyet*, Yk. 13b; Decourdemanche, No. 92; Kut, No. 33; Wesselski, No. 47; Marzolph, No. 349; Boratav, No. 39. Bu hikâyenin çeşitlemelerinde, Nasreddin Hoca, Kürdistan’a ve Mısır’a gitti. şekilleri vardır. Bkz: *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi Rahme*, Yk.39b-40a; Elçin, No: 104.
52. *Menâkıb*, Yk. 14b-15a; *Hikâyet*, Yk. 13b; Decourdemanche, No. 90; Kut, No. 34; Wesselski, No. 48; Marzolph, No. 350; Boratav, No. 40.
53. *Menâkıb*, Yk. 15a; *Hikâyet*, Yk. 13b-14a; Decourdemanche, No. 248; Wesselski, No. 295; Marzolph, No. 231; Kut, No. 35; Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Boratav, No. 41.
54. *Menâkıb*, Yk. 15b-16a; *Hikâyet*, Yk. 14a-14b; Decourdemanche, No. 175; Kut, No. 254; Wesselski, No. 49; Marzolph, No. 351. Bu hikâyenin baş tarafı bir çeşitlemesinde değişiktir:

Meğer Nasreddin Hoca’ın dört karısı/kardaşı var idi. Bir gün Hoca hasta olur. Kardeşlerine haber verirler: “Hoca öldü”, derler. “Felan yerde”, derler. Meğer kar-

daşlarına vasiyet etmiş kim: “Her kaçan ben ölürsem siz götürün”, demiş. Vasiyetin tutup Hoca’yı götürüp gittiler. Meğer bir su geçidi var idi. Meğer ol yere geldükde kimi öte gider ve kimi beri arar, geçidi bulmazlar. Hoca heman başın kaldırıp: “Biz sağlığımızda şu yoldan geçerdük, der.

Bkz: Boratav, No. 189. Bu hikâyenin eski bir çeşitlemesine Sadi’de rastlıyoruz. Şöyle:**Bindiği Dalı Kesen Adam:** Adamın biri ucuna bindiği bir dalı kesiyordu. Bahçe sahibi bunu gördü ve dedi ki: “Eğer bu adam kötülük ediyorsa, bana değil kendine ediyor.”

Bkz: Sadi, *Bostan*, Çev: Hikmet İlaydın, Hürriyet Yayınları, İstanbul, Nisan 1975, s. 59.

55. *Menâkıb*, Yk. 16a; *Hikâyet*, Yk. 14b; Decourdemanche, No. 300; Kut, No. 293; Wesselski, No. 50; Marzolph, No. 352; Boratav, No. 342.
56. *Menâkıb*, Yk. 16a; *Hikâyet*, Yk. 14b; Decourdemanche, No. 301; Kut, No. 295; Wesselski, No. 51; Marzolph, No. 353; Boratav, No. 347. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi “Baba ile Kızları” başlığı altında, Aisopos Masalları arasında vardır. Bkz: *Aisopos, Masallar*, Çev: Nurullah Ataç, İstanbul, 1949, No. 295.
57. *Menâkıb*, Yk. 16a-16b; *Hikâyet*, Yk. 15a; Decourdemanche, No. 48; Kut, No. 67; Wesselski, No. 52; Marzolph, No. 147; Boratav, No. 53.
58. *Menâkıb*, Yk. 16b; *Hikâyet*, Yk. 15a; Decourdemanche, No. 245; Kut, No. 295; Wesselski, No. 53; Marzolph, No. 354. Bu hikâyenin çok eski bir çeşitlemesinde “su terazileri” yerine “minare” vardır. Bkz: *Hikâyet-i Kitabı Nasreddin*, Yk. 16b; Boratav: No: 31.
59. *Menâkıb*, Yk. 16b-18a; *Hikâyet*, Yk. 15a-16a; Decourdemanche, No. 19; Kut, No. 174; Wesselski, No. 54; Marzolph, No. 355; Boratav, No. 218. Bu hikâyenin başka bir yazmadaki çeşitlemesi şöyledir:

...Hoca hanesine geldi, amma Yahudi kendi kendisine eyitti: “Bu ne demektir, benim bu kadar altınlarımı alsın kürkü ve katırı dahi alsın, deyip düşünüp, Nasreddin’i hicvettirem. Bin altın dahi harcedip hakkından gelirim”, deyip bin altın dahi ayırdı. “Her kim Hoca Nasreddin üzerine mezak olarak bir şey uydursun ana bir altın verem”, deyip, herkes Hoca Nasreddin hakkında bir kötü şey yapıp halk içinde söylerler idi. Bu da Hoca Nasreddin’in, diye. Ol dahi bütün iftiradır, diye.

Bkz: *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk: 3a. Bu hikâyeyi kitabının başında anlatan müstensih, Nasreddin Hoca’ya bağlanan hikâyelerinin bazılarının uydurma olduğunu, bu işin de Yahudi tarafından teşvik edildiğini bildirmektedir. Böylece, Nasreddin Hoca’ya yakıştıramadığı bazı hikâyelerin kökenini de bulmuş oluyor.

60. *Menâkıb*, Yk. 18a; *Hikâyet*, Yk. 16a-16b; Decourdemanche, No. 21; Kut, No. 54; Wesselski, No. 55; Marzolph, No. 356. Bu hikâyenin yazmalardaki başka çeşitlemelerinde kürk yerine “ferace” ve “biniş” vardır. Bkz: *Hikâyet-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk:8a- -8b. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyle sonlanır: *Halk eydür: Behey Efendi! Hiç esbab taam yer mi?” derler. Hoca eydür: “Şimdiki zamanda rağbet ağniyayadur, fukaraya değildür”, deyü cevap verür.* Bkz: Boratav, No. 180.

61. *Menâkıb*, Yk. 8a-8b; *Hikâyet*, Yk. 16b; Decourdemanche, No. 302; Kut, No. 296; Wesselski, No. 56; Marzolph, No. 357.; Boratav, No. 348.
62. *Menâkıb*, Yk. 8b; *Hikâyet*, Yk. 16b; Kut, No. 126; Decourdemanche, No. 198; Wesselski, No. 256; Marzolph, No. 219. Bu hikâyenin en eski çeşitlemelerinden biri şöyledir:
Hikâyet: Bir gün Hoca mescidde eşek düzerken üstine bir herif gelmiş. Hoca'ya: "Tu yüzüne", demiş. Hoca eyitmış: "Elümde işüm var. Yoksa sana mescide tükürmeği öğreseyidüm", demiş.
- Bkz: *Hikâyet-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 14b. Biblioteque National, A.F. 229, Paris; Boratav, No. 138. Burada hikâyenin değişikliğe uğradığı, Hoca'nın, eylemin öznesi durumundan çıkarıldığı açıkça belli olmaktadır. Bu durum bir çok hikâyede vardır. Zamanla Hoca'ya bağlı olarak anlatılan ve yazıya geçirilen bazı açık-saçık fıkralar sonradan ya değiştirilmiş, ya da yazmalardan veya basmalardan çıkarılmıştır.
63. *Meânâkıb*, Yk. 18b-19a; *Hikâyet*, Yk. 16b-17a; Kut, No. 155; Marzolph, No. 162. Bu hikâyenin daha eski çeşitlemelerinden biri şöyledir:
Nasreddin Hoca bir gün bir herifini eşeğini ederken ısı üstine gelmiş. "Be n'eylersin?" demiş. Hoca da eyitmış: "Bundan buna nesne yok. Heman sen bunu kurtan sakla", demiş.
 Bkz: *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 9a, (Groningen Yazması, No: 38); Boratav, No. 66. Burada Nasreddin Hoca, en eski hikâyede eylemin öznesi iken, sonradan kaleme alınan yazmalarda bu durum değişiyor ve Hoca eylemin tanığı oluyor.
64. *Menâkıb*, Yk. No. 19a; *Hikâyet*, Yk. 17a; Decourdemanche, No. 31; Kut, No. 175; Wesselski, No. 58; Marzolph, No. 358; Boratav, No. 222.
65. *Menâkıb*, Yk. 9a; *Hikâyet*, Yk. 17a; Decourdemanche, No. 303; Kut, No. 297; Wesselski, No: 59; Marzolph, No. 359; Boratav, No. 349.
66. *Menâkıb*, Yk. 19a-19b; *Hikâyet*, Yk. 17a-17b; Decourdemanche, No. 100; Kut, No. 199; Wesselski, No. 60; Marzolph, No. 360; Boratav, No. 322.
67. *Menâkıb*, Yk. 19b; *Hikâyet*, Yk. 17b; Decourdemanche, No. 223; Kut, No. 124; Wesselski, No. 61; Marzolph, No. 361. Hikâyenin bazı çeşitlemelerinde "ferace" yerine "sof" vardır. Bkz: Boratav, No. 137.
68. *Menâkıb*, Yk. 19b-20a; *Hikâyet*, Yk. 17b; Decourdemanche, No 304; Wesselski, No. 62; Marzolph, No. 362; Boratav, No. 350.
69. *Menâkıb*, Yk. 20a; *Hikâyet*, Yk. 17b-18a; Decourdemanche, No. 243; Kut, No. 37; Wesselski, No. 63; Marzolph, No. 363.
70. *Menâkıb*, Yk. 20a-20b; *Hikâyet*, Yk. 18a-18b; Decourdemanche, No. 99; Kut, No. 80; Wesselski, No. 64; Marzolph, No. 166. Bu hikâyenin bir başka yazmadaki anlatımında Nasreddin Hoca, eşeğine nişadır yerine neft yağı sürmüştür. Bkz: *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 4b-5a. Hikâyenin bir çeşitlemesi de şöyle biter: *Hoca çağırılmış ki: "Bre karı! Eşeği ko, beni tut! Yoksa memleketi deldüm geçtüm", demiş.* Bkz: *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, (Groningen Yazması, No. 42); Boratav, No. 69.
71. *Menâkıb*, Yk.20b-21a; *Hikâyet*, Yk. 18b; Decourdemanche, No. 235; Kut, No. 130; Wesselski, No. 65; Marzolph, No.172. Bu hikâyenin yazmalardaki en eski şekillerinden

- biri için bkz. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 11a, (Groningen Yazması, No. 48); Boratav, No. 74.
72. *Menâkıb*, Yk. 21a; *Hikâyet*, Yk. 18b; Decourdemanche, No. 75; Kut, No. 7; Wesselski, No. 66; Marzolph, No. 173; Boratav, No. 87.
73. *Menâkıb*, Yk. 21a-21b; *Hikâyet*, Yk. 18b; Decourdemanche, No. 305; Kut, No. 154; Wesselski, No. 67; Marzolph, No. 189. Bu hikâyenin daha eski bir çeşitlemesinde, Hoca'mn yanında oğlu da vardır. Bkz: *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk.15a; Boratav, No. 85.
74. *Menâkıb*, Yk. 21b; *Hikâyet*, Yk. 19a; Decourdemanche, No. 102; Kut, No. 15; Wesselski, No. 68; Marzolph, No.167; Boratav, No. 28.
75. *Menâkıb*, Yk. 21b-22a; *Hikâyet*, Yk. 19a-19b; Kut, No. 298; Boratav, No. 351.
76. *Menâkıb*, Yk. 22a-23b; *Hikâyet*, Yk. 19b-21a; Decourdemanche, No. 68; Kut, No. 188; Wesselski, No. 70; Marzolph, No. 364; Boratav, No. 155.
77. *Menâkıb*, Yk. 23b-24b; *Hikâyet*, Yk. 21a-21b; Decourdemanche, No. 61; Kut, No. 182; Wesselski, No. 71; Marzolph, No. 365. Bu hikâyenin, bir çeşitlemesinde Hoca, Timur'a incir getirir. Bkz: *Letayif-i Hoca Nasreddin Aleyhirrahme*, Elçin, No. 40; Boratav, No. 228. Bu hikâyenin en eski çeşitlemesine Hindistan'da rastlıyoruz. *Kathâsaritsâgara*'da bulunan hikâye şöyledir:
- Kel kafalı bir adam vardı. Çocuğun biri bu adamın kafasına sürekli olarak elmalar fırlatır. Kel adam, kafası kandan kapkırmızı olmasına rağmen, çocuğa hiçbir şey söylemeden, atılan bütün elmaları toplamaya devam eder, herkes ona çok güler.*
Bkz: Korhan Kaya, *Hint-Türk-Avrupa Masalları*, İmge Kitabevi, Ankara, Nisan 2001, s. 86.
78. *Menâkıb*, Yk. 24b-25a; *Hikâyet*, Yk. 21b-22a; Decourdemanche, No. 65; Kut, No. 185; Wesselski, No. 72; Marzolph, No. 366; Boratav, No. 231.
79. *Menâkıb*, Yk. 25a; *Hikâyet*, Yk. 22a-22b; Decourdemanche, No. 64; Kut, No. 184; Wesselski, No. 73; Marzolph, No. 367; Boratav, No. 230.
80. *Menâkıb*, Yk. 25a-25b; *Hikâyet*, Yk. 22b-23b; Decourdemanche, No. 224; Kut, No. 70; Wesselski, No. 74; Marzolph, No. 368; Bu hikâyenin, "Herkes münasibini gönderirler" hikâyesiyle birleştirildiği metin için bkz: Boratav, No. 320.
81. *Menâkıb*, Yk. 26a-26b; *Hikâyet*, Yk. 23b; Decourdemanche, No. 62; Kut, No. 119; Wesselski, No. 75; Marzolph, No. 369. Hikâyenin bazı çeşitlemelerinde "ördek" yerine "kaz" vardır. Bkz: Boratav, No. 133.
82. *Menâkıb*, Yk. 26b-27a; *Hikâyet*, Yk. 23b-24a; Decourdemanche, No. 97; Kut, No. 50; Wesselski, No. 76; Marzolph, No. 370; Boratav, No. 95.
83. *Menâkıb*, Yk. 27a-27b; *Hikâyet*, Yk. 24a-24b; Kut, No. 308; Boratav, No. 158. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, Nasreddin Hoca, yüz kuruş [diğer yazmada yüz akçe] veren lehine davayı sonuçlandırır. Bkz: *Hikâyet-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 40a.
84. *Menâkıb*, Yk. 27b-28a; *Hikâyet*, Yk. 25a; Decourdemanche, No. 73; Kut, No. 36; Wesselski, No. 77; Marzolph, No. 176; Boratav, No. 42.

85. *Menâkıb*, Yk. 28a; *Hikâyet*, Yk. 25a; Decourdemanche, No. 191; Kut, No. 115; Wesselski, No. 78; Marzolph, No.175; Boratav, No. 76.
86. *Menâkıb*, Yk. 28a-28b; *Hikâyet*, 25a-25b; Decourdemanche, No. 229; Kut, No. 93; Wesselski, No. 79; Marzolph, No. 177; Boratav, No. 53.
87. *Menâkıb*, Yk. 28b; *Hikâyet*, Yk. 25b; Burrill, No. 24'de (Groningen Yazması) hikâyenin sonu şöyledir: *Bana bu yeğdür ki avurt urarak gidevüz*. Boratav, No. 55; Decourdemanche, No. 50; Kut, No. 138; Wesselski, No. 80; Marzolph, No. 149.
88. *Menâkıb*, Yk. 28b-29a; *Hikâyet*, Yk. 26a; Decourdemanche, No. 32; Kut, No. 176; Wesselski, No. 81; Marzolph, No. 371; Boratav, No. 223. Bu hikâye ve Mevlâna - Nasreddin Hoca ilişkisi bağlamında, Abdülbaki Gölpınarlı şunları yazmaktadır: *Divan-ı Kebir'in 7. cildinde şöyle bir beyit var:*
- Ev sahibinin düzenini dinleme a gece hırsızı,
Şevlem - şevlem; evin penceresinden sıçrayıp atlama. (Beyit-3158. s.443)*
*Bu beyit bir hikâyeye işaretir: Hırsızın biri bir eve girmiş; çalacağını çalmış; pencereden kaçacağı sırada ev sahibi, hırsızı sezinlemiş ve karısına yüksek sesle: "Biliyor musun karıcığım, neyi hatırladım? Gençliğimde hırsızlık ederdim ben. Birisi bana bir dua belletmişti: Şevlem-şevlem de ayışığına yapış, düşmeden rahatça yere inersin, demişti. Ben de bu sözleri söyler, ayışığına yapışıp yere iniverirdim." Bunu duyan hırsız, aynı sözleri söyleyip pencereden kendisini atmış ve düşüp yakalanmış. Cuha'ya da atfedilen bu hikâyeyi aynen Hoca'nın fıkraları arasında buluyoruz. Bkz: Abdülbaki Gölpınarlı, "Mevlâna-Nasreddin Hoca", *Türk Folklor Araştırmaları*, Sayı: 192, (Temmuz 1965), İstanbul, s. 3787-3788.)*
89. *Menâkıb*, Yk. 29a-29b; *Hikâyet*, Yk. 26a-26b; Decourdemanche, No. 104; Kut, No. 238; Wesselski, No. 82; Marzolph, No. 372; Boratav, No. 246.
90. *Menâkıb*, Yk. 29b-30a; *Hikâyet*, Yk. 26b; Decourdemanche, No. 7; Kut, No. 8; Wesselski, No. 83; Marzolph, No. 186; Boratav, No. 21 ve 21 bis.
91. *Menâkıb*, Yk. 30a; *Hikâyet*, Yk. 26b; Decourdemanche, No. 79; Kut, No. 234; Wesselski, No. 84; Marzolph, No. 185; Boratav, No. 88.
92. *Menâkıb*, Yk. 30a-30b; *Hikâyet*, Yk. 27a; Decourdemanche, No. 266; Kut, No. 158; Wesselski, No. 57; Marzolph, No. 197; Boratav, No. 91.
93. *Menâkıb*, Yk. 30b; *Hikâyet*, Yk. 27a; Decourdemanche, No. 267; Kut, No. 299; Wesselski, No. 85; Boratav, No. 90.
94. *Menâkıb*, Yk. 30b; *Hikâyet*, Yk. 27a; Decourdemanche, No. 268; Kut, No. 163; Wesselski, No. 86; Marzolph, No. 373. Hikâyenin burada bulunmayan bir bölümünü içeren çeşitlemesi şöyledir:

Hikâyet: *Nasreddin Hoca bir gün hasta olur. Bir nice avratlar göre gelirler. Eydürler. "Hoca, sen ölürsen nice ağlaşalım?" dediler. Eydür: Ferce doymayan Hoca den", der. Avratlar eydürler: "Eğer ölürsen kefenin fercden mi eyleyelim?" demişler. Nasreddin Hoca eydür: "Hele diriliğümde fercinizi zekerüme geçürün kim tebrizi olsun", demiş.*

Bkz: *Hâza Letaifat-ı Nasreddin Hoca*, Yk.80b-81a, Paris.; Boratav, No. 122.

95. *Menâkıb*, Yk. 30b-31a; *Hikâyet*, Yk. 27b; Decourdemanche, No. 279; Kut, No. 300; Wesselski, No. 87; Marzolph, No. 374. Bu hikâyenin tam olmadığı anlaşılıyor. Hoca'run, baltayı kediden neden sakladığını anlamak için kediyile ilgili bir ön bilgi gerekiyor. O bilgisi hikâyenin bir başka yazmada yer alan şeklinde buluyoruz. Şöyle:

Lâtife: Hoca Rahmetullah Bir gün evine ciğer getirmiş. Hırsız kedi kapıp hepsini yemiş. Hoca durumu anlayınca derhal kazmayı, küreği ve baltayı toplayıp bir sandığın içine koymuş. Ağzını da iyice kilitlemiş. Karısı neden böyle yaptığını sorunca şu karşılığı vermiş: "İki paralık bir ciğere tamah eden kedi, altmış-yetmiş akçelik malı bırakır mı?"

Bkz: Muharrem Türkmen, "Cönklerden Derlemeler: Çeşitli Fıkralar", *Sivas Folkloru*, Aylık Folklor Dergisi, Sayı: 57, (Ekim 1977), Sivas, s. 23-25. Bu hikâyenin başka bir çeşitlemesi için bkz: Boratav: No:179.

96. *Menâkıb*, Yk. 31a; *Hikâyet*, Yk. 27b; Kut, No. 111; Wesselski, No. 88; Boratav, No. 107.
97. *Menâkıb*, Yk. 30a-31b; *Hikâyet*, Yk. 28a; Decourdemanche, No. 80; Kut, No. 10; Wesselski, No. 89; Marzolph, No. 187; Boratav, No. 23.
98. *Menâkıb*, Yk. 31b-32a; *Hikâyet*, Yk. 28a-28b; Decourdemanche, No. 163; Kut, No. 218; Wesselski, No. 90; Marzolph, No. 375; Boratav, No. 262.
99. *Menâkıb*, Yk. 32a; *Hikâyet*, Yk. 28b-29a; Decourdemanche, No. 306; Kut, No. 301; Wesselski, No. 91; Marzolph, No. 376. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Hoca'yla konuşan Timurleng'tir. Bkz: Boratav, No. 265.
100. *Menâkıb*, Yk. 32a-32b; *Hikâyet*, Yk. 29a; Decourdemanche, No. 196; Kut, No. 123; Wesselski, No. 92; Marzolph, No. 377; Boratav, No. 115.
101. *Menâkıb*, Yk. 32b; *Hikâyet*, Yk. 29a; Decourdemanche, No. 307; Kut, No. 302; Wesselski, No. 93; Marzolph, No. 378; Boratav, No. 352.
102. *Menâkıb*, Yk. 32b; Decourdemanche, No. 308; Kut, No. 303; Wesselski, No. 94; Marzolph, No. 379; Boratav, No. 353.
103. *Menâkıb*, Yk. 32b-33a; Kut. No. 304. Hikâyenin başka bir yazmada yer alan ikinci kısmı da içeren bir çeşitlemesi için bkz: *Hikâyet*, Yk. 29b-30a. Bu kitapta, No. 406.
104. *Menâkıb*, Yk. 33a; *Hikâyet*, Yk. 30b; Decourdemanche, No. 309; Kut, No. 305; Wesselski, No. 95; Marzolph, No. 380; Boratav, No. 173.
105. *Menâkıb*, Yk. 33a-33b; *Hikâyet*, Yk. 30a-31b; Decourdemanche, No. 17; Kut, No. 72; Wesselski, No. 96; Marzolph, No. 381; Boratav, No. 212.
106. *Menâkıb*, Yk. 33b-34a; *Hikâyet*, Yk. 31b-32a; Decourdemanche, No. 47; Kut, No. 137; Wesselski, No. 97; Marzolph, No. 146. Bu hikâyenin, Groningen Yazması'ndaki çeşitlemesinde "tavşan" yerine "öküz" vardır. Hikâye şöyledir:

Nasreddin Hoca bir gün bir öküz almış... Hoca da bir çanağa su koymuş, bir etmekle ol herifin önüne komuş. Ol herif de: "Hay Hoca, bu nedir?" demiş. Hoca da eyitmiş: "Ol herifün satduğu öküzün etinin şorvasının şorvasının şorvasıdır", demiş.

Bkz: *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk.5a, (Groningen Yazması.); Boratav, No. 52.

107. *Menâkıb*, Yk. 34a; *Hikâyet*, Yk. 32a; Decourdemanche, No. 112; Kut, No. 206; Wesselski, No. 98; Marzolph, No. 382. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyle sonlanır:
Ol dem Hoca Eyitdi: "Cabalaya cabalaya öğrenürsin ya yancuğum!" demiş. Bu dahi darb-ı mesel olup beynen –nas meşhur olmuştur. Bkz: Boratav, No. 251.
108. *Menâkıb*, Yk. 34a-34b; *Hikâyet*, Yk. 33a; Decourdemanche, No. 310; Kut, No. 306; Wesselski, No. 99; Marzolph, No. 383; Boratav, No. 195. Çeşitlemesi için bkz: Halet Çambel, *Karatepelî Fıkraları*, İstanbul, 2006, s. 23.
109. *Menâkıb*, Yk.34b; *Hikâyet*, Yk. 33a-33b; Kut, No. 307. Bu hikâyenin en eski yazmalardaki halinde fiili işleyen "herif" değil, "eşek"tir. Zaten adamın katır doğurması bunu gösterir. Hikâye, müstensihler aracılığı ile sonradan değiştirilerek bu hale getirilmiştir. Lâmiî Çelebi'nin *Letaif*'inde anlatılan şekilde karşılaştırmak için bkz: Burada, No:147 ve Boratav, No.7.
110. *Menâkıb*, Yk. 34b; *Hikâyet*, Yk. 33b; Boratav, No. 355.
111. *Menâkıb*, Yk. 34b-35a; *Hikâyet*, Yk. 33b; Kut, No. 216; Wesselski, No. 100; Marzolph, No. 384; Boratav, No. 356. Bu hikâye bazı yazma ve basmalarda 110 numaralı hikâye ile birleşik yazılmıştır. Bkz: *Letaif*, Darü't tıbaat'ül Amire, İslâmbol, 1253 (1837), s. 33-34. *Letaif*'teki metnin çevriyazısı için bkz: M. Sabri Koz, *Nasreddin Hoca Fıkralarının 1837 Baskısı: Letaif*, *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını, İstanbul, Temmuz 2005, s. 398.
112. *Menâkıb*, Yk. 35a; *Hikâyet*, Yk. 33b-34a; Decourdemanche, No. 82; Kut, No. 236; Wesselski, No 101; Marzolph, No. 385; Boratav, No. 329.
113. *Menâkıb*, Yk. 35a; *Hikâyet*, Yk. 34a; Kut, No. 308; Wesselski, No. 102.
114. *Menâkıb*, Yk. 35a-35b; *Hikâyet*, Yk. 34a; Decourdemanche, No. 311; Kut, No. 309; Wesselski, No. 103; Marzolph, No. 386.
115. 115. *Menâkıb*, Yk. 35b; *Hikâyet*, Yk. 34a-34b; Decourdemanche, No. 312; Kut, No. 310; Wesselski, No. 104, Marzolph, No. 387; Boratav, No. 359.
116. 116. *Menâkıb*, Yk. 35b; *Hikâyet*, Yk. 34b; Decourdemanche, No. 313; Kut, No. 311; Wesselski, No. 105; Marzolph, No. 388. Bu hikâyenin çok eski bir çeşitlemesi şöyledir:
Müneccimin biri adamın birine: "Burcun ne?" diye sorar. Adam: "Teke", der. Oradakilere gülerler ve burçlar arasında teke burcu yoktur, derler. Bunun üzerine adam: "Aksine var. Yirmi yıl önce çocukken burcumun oğlak olduğunu söylemişlerdi. Şüphesiz ki o şimdi teke olmuştur", dedi.
Bkz: İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalginlar Kitabı*, (Türkçesi: Enver Günenç), 3. Baskı, Şule Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s. 190.
117. *Menâkıb*, Yk. 36a; *Hikâyet*, Yk. 34b; Decourdemanche, No. 314; Kut, No. 312; Wesselski, No. 106; Marzolph, No. 389; Boratav, No. 361.
118. *Menâkıb*, Yk. 36a-36b; *Hikâyet*, Yk. 34b-35a; Decourdemanche, No. 190; Kut, No. 114; Wesselski, No. 107; Marzolph. No. 390. Açıklama: Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, 1490 yılında, II. Bayezit'in kızının düğünündeki eğlencelerde, Aseli, Sultan'ın maskarası ile konuşmasında, bir damdan bir dama sıçrayan kedinin kavarası kime aittir? sorusuna,

kamu alanıdır, beye aittir, diye cevap vermiştir. Bkz: Metin And, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara, Aralık 1982, s. 193.

119. *Menâkıb*, Yk. 36b; *Hikâyet*, Yk. 35a-35b; Decourdemanche, No. 108; Kut; 313; Wesselski, No. 108; Marzolph, No: 391; Boratav, No. 371.
120. *Menâkıb*, Yk. 36b-37a; *Hikâyet*, Yk. 35b; Decourdemanche, No. 315; Kut, No. 314; Wesselski, No. 109.
121. *Menâkıb*, Yk. 37a-37b; *Hikâyet*, Yk. 35b-36a; Decourdemanche, No. 290; Kut, No. 168; Wesselski, No. 110; Marzolph'taki hikâye, Cuha'ya bağlanan bir çeşitlemedir: No. 93. Hikâyenin başka bir çeşitlemesi için bkz: Boratav, No.126.
122. *Menâkıb*, Yk. 37b-38a; *Decourdemanche*, No. 58; Kut, No. 181; Wesselski, No.111; Marzolph, No.392.Hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Boratav, No. 364.
123. *Menâkıb*, Yk. 38a-38b; *Hikâyet*, Yk. 36b; Decourdemanche, No. 230; Wesselski, No.112; Marzolph, No. 179; Boratav, No. 55.
124. *Menâkıb*, Yk. 38b; *Decourdemanche*, No. 295; Kut, No. 315; Wesselski, No.113; Marzolph, No. 393; Boratav, No. 329.
125. *Menâkıb*, Yk. 38b-39a; *Hikâyet*, Yk. 37a-37b; Decourdemanche, No. 59; Kut, No. 150; Wesselski, No. 114; Marzolph, No. 180; Boratav, No. 80.
126. *Menâkıb*, Yk. 39a-39b; *Hikâyet*, Yk. 37b-38a; Kut, No. 316; Wesselski, No.115; Marzolph, No.394; Boratav, No. 362.
127. *Menâkıb*, Yk. 39b-40a; *Hikâyet*, Yk. 38a-38b; Decourdemanche, No. 129; Kut, No. 317; Wesselski, No. 116; Marzolph, No. 395; Boratav, No. 363.
128. *Menâkıb*, Yk. 40a-40b; *Hikâyet*, Yk. 39a-39b; Decourdemanche, No. 316; Wesselski, No.117; Marzolph, No. 396; Boratav, No. 364.
129. *Menâkıb*, Yk. 40b; *Hikâyet*, Yk. 39b; Decourdemanche, No. 317; Kut, No. 318; Wesselski, No. 118; Marzolph, No. 397; Boratav, No. 365.
130. *Menâkıb*, Yk. 40b; *Hikâyet*, Yk. 39b; Decourdemanche, No. 318; Kut, No. 319; Wesselski, No. 119; Boratav, No. 366.
131. 131. *Menâkıb*, Yk.40b-41a; *Hikâyet*, Yk. 39b-40a; Kut, No. 320; Wesselski, No.120; Marzolph, No. 399; Boratav, No. 367.
132. 132. *Menâkıb*, Yk.41a-41b; *Hikâyet*, Yk. 40b-41a; Decourdemanche, No. 75; Kut, No. 321; Wesselski, No.121; Boratav, No. 187bis.
133. 133. *Menâkıb*, Yk. 41b; *Hikâyet*, Yk. 42a; Decourdemanche, No. 320; Kut, No. 322; Wesselski, No.122; Marzolph, No. 400; Boratav, No. 317.
134. 134. *Menâkıb*, Yk. 41b-42a; *Hikâyet*, Yk. 41b; Kut, No. 323. Boratav, No. 375. Bu hikâyenin *Hikâyet*'teki şeklinde, Hoca, mollasının rüyasına girmiş ve ona: *Bu itikat ile sen de benim ta. ağım alasın*, demiş.
135. *Menâkıb*, Yk. 42a; *Hikâyet*, Yk. 42a; Decourdemanche, No. 320; Kut, No. 324; Wesselski, No. 123; Marzolph, No. 401; Boratav, No. 368.
136. *Menâkıb*, Yk. 42a-42b; *Hikâyet*, Yk. 42a-42b; Decourdemanche, No. 28; Kut, No. 109; Wesselski, No. 124; Marzolph, No. 402; Boratav, No. 186. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi

için bkz: Halet Çambel, *Karatepli Fıkraları*, İstanbul, 2006, s. 24.

137. *Menâkıb*, Yk. 42b. Bu hikâye 20 numaralı hikâyenin tekrarıdır.
 138. *Menâkıb*, Yk. 42b. Bu hikâye, 14 numaralı hikâyenin çok az bir değişikliklerle tekrarıdır.
 139. *Menâkıb*, Yk. 42b-43a. Bu hikâyenin bazı çeşitlemelerinde Nasreddin Hoca yerine "Ül-
 Sivrihisarlı" vardır. Şöyle:

Hikâyet: *Üç dane Sivrihisarlı herifler Mekke'ye varmışlar. Mekke-i Mükerrreme göründüğü gibi, içlerinden biri eyitdi: "Evümde olan Hoş-kadem cariye malımdan azad olsun", dedi. Biri dahi: "Evimde olan Benefşe cariye malımdan azad olsun", dedi. Biri eyitdi: "Benim evimde ne Hoş-kadem cariyem var ve ne de Benefşe cariyem var. Meğer Cafer'in valdesi azad [ola.]"*

Diyanet yazmasından çevriyazı için bkz: Abdurrahman Güzel, "Nasreddin Hoca Fıkralarına Dair Bir Yazmanın Tahlili", Fikri ve Felsefi Yönüyle Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri 11 Temmuz 1990-Akşehir, Konya, 1991, s. 15. Hikâyenin bir çeşitlemesi İbnü'l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Şöyle:

Asmai anlatıyor: Kureyş'ten bir grup, memleketlerine gittiler. Beni Gıfar'dan bir grup da onlarla beraber gitti. Yoldayken şiddetli fırtına çıktı. Öyle ki hayatlarından ümit kestiler. Sonra kurtuldular. Kurtuldukları için her kişi bir kölesini azad etti. Bir bedevi de: "Allah 'ım! Benim azad edecek kölem yok. Fakat karım senin rızan için üç talakla boş olsun", dedi.

Bkz: İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, (Türkçesi: Enver Günenç), 3. Baskı, Şule Yayınları. İstanbul, Mayıs 2000, s.115. Bu hikâyenin Lâmiî Çelebi tarafından derlenmiş yazılan bir çeşitlemesi için bkz: Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, Hazl. Yaşar Çalıışkan, İstanbul, 1994, s. 229-230. Bu fıkranın bir çeşitlemesi de Bektaşî fıkrası olarak anlatılır. Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 104.

140. *Menâkıb*, Yk. 43a; *Hikâyet*, Yk. 42b; Decourdemanche, No. 321; Wesselski, No. 125; Kut, No. 325; Marzolph. No. 403; Boratav, No.133. Bu fıkranın bir çeşitlemesi en eski Hint masal derleme kitaplarından *Kathâsaritsâgara*'da vardır. Şöyledir:

Fakir ve budala bir adamın öfkeli bir karısı vardır. Kadın adamdan nilüfer çiçeklerinden yapılmış bir çelenk getirmesini ister. Adam, gece yarısı krala ait bir göle girerek, çiçek toplamak ister. Kralın askerleri onu görerek, "kimsin sen?" diye sorarlar. O da "ben kuşum" der ve kuş gibi ötmeye başlar. Kralın huzuruna çıkana kadar kuş gibi ötmeyi sürdürür. Kral zorlayınca her şeyi anlatır ve kral adamı affeder.

Bkz: Korhan Kaya, *Hint-Türk-Avrupa Masalları*. İmge Kitabevi. Ankara. Nisan 2001, s. 87.

141. *Menâkıb*, Yk. 43a-43b; *Hikâyet*, Yk. 43b-44a; Boratav, No. 219; Kut, No. 212. Onuncu yüzyılın sonu ile 11 yüzyılın başlarında yaşayan İslam bilgini Kudûri'nin. Hanefî Fıkıhını anlatan kitabı *El muhtasarı'ul Kuduri fi furui'l Hanefiyye* medreselerde ders kitabı olarak okutulmuştur. Kudûri hikâyesi bir başka yazmada şu şekilde verilmektedir:

Hikâyet: *Meşhud ile meşhurdur ki her fende merhumun kemal-i mertebe mahareti*

var imiş ve kendilerinden dersler okurlar imiş. Velâkin adetleri bu imiş ki kaçan bir talip varıp kendilerinden bir ders istediklerinde ol talibe dermiş ki: "Eğer Kudûri kitabından istersen okuturum", der imiş. Ve eğer, gayrı kitaptan okurum, derse okutmaz imiş. İmdi talipler de ahvalini bilip: "İyi Kudûri okuyalım", derler imiş. Her kanden murat ederlerse okur imiş. Yine ke-ma-hüve hakkı-hi okutur imiş. Velâkin bir Kudûri meselesi nahiv meselesi deyiverseler bilmez. Bi-izni'llah nahiv kaidesi üzere icra eder imiş.

Bkz: *Hikâye-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk:6b-7a.

142. Ebül Hayr-ı Rumi, *Saltuknâme II*, (Habl. Ş. Haluk Akalın), İstanbul, 1988, s. 140-142; Boratav, No. 1. Hikâyenin bir başka yazmadan sadeleştirilmiş hali için bkz: *Saltık Gazi Destanı*, (Habl. Necati Demir-Mehmet Dursun Erdem), Destan Yayınları, Ankara, 2007, s. 359-360.
143. *Saltuknâme II*, s. 182. Boratav, No. 3. Hikâyenin bir başka yazmadan sadeleştirilmiş hali için bkz: *Saltık Gazi Destanı*, (Habl. Necati Demir-Mehmet Dursun Erdem), Destan Yayınları, Ankara, 2007, s. 387.
144. Boratav, No. 4; Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtîfeler*, (Habl. Yaşar Çalışkan) MEB. Yayını, İstanbul, 1994, No: 78; Marzolph, No. 126.
145. Boratav, No. 5; Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Lâtîfeler*, (Habl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1978, No: 59; Wesselski, No. 6; Marzolph, No. 127; Kut, No. 24.
146. Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latîfeler*, (Habl. Yaşar Çalışkan) MEB. Yayını, İstanbul, 1994, No: 94. Decourdemanche, No. 164; Boratav: 6; Wesselski, No. 228; Marzolph, No. 128; Kut, No. 219.
147. Lâmi Çelebi'nin *Letaif*'inden naklen, Boratav, No. 7; Marzolph, No. 129; Kut, No. 307. Karşılaştırmak için bkz: Burada, No. 109.
148. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, (3 Ekim 1571), Bodleian Or. 185, Yk. 2a; Boratav, No. 14; Decourdemanche, No. 291; Wesselski, No. 325; Kut, No. 1.
149. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 3a-4a; Boratav, No. 16; Decourdemanche, No. 183; Wesselski, No. 245; Marzolph, No. 148; Kut, No. 3.
150. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 5a-5b; Boratav, No. 19; Marzolph, No. 190; Kut, No. 6.
151. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 8a; Boratav, No. 24; Kut, No. 11. Bu hikâye, 16 yüzyılın başında, Güvâhi tarafından nazma çekilmiştir:

Demişler Nasirüddin Hacı'ye ah

Düşiben oğlun ussı gitdi nagâh

.....

Dimiş ussı yoğ idi bu ne tan iş

Nesi gitdi ola idün ki teftiş.

Bkz: Güvâhi, *Pend-nâme*, (Habl. Mehmet Hengirmen), Ankara, Nisan 1983, s.172

152. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 8a-8b; Boratav, No. 25; Decourdemanche, No. 212; Wesselski, No. 260; Marzolph, No. 221; Kut, No. 12.
153. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 8b-10a; Boratav, No. 26; Marzolph, No. 192; Kut,

No. 13.

154. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 13a; Boratav, No. 10; Marzolph, No. 132; Kut, No. 18.
155. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 14a-14b; Boratav, No. 29; Wesselski, No. 292; Marzolph, No. 133; Kut, No. 22.
156. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 16b; Boratav, No. 31; Marzolph, No. 135; Kut, No. 25. Bu hikâyenin “Su terazileri”ni konu alan çeşitlemesi için bu kitapta, No.58’e bakınız. Cuha hikâyeleri arasında da vardır. Bkz: Marzolph, No. 94.
157. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 17b; Boratav, No. 33; Kut, No. 27.
158. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 19a-19b; Boratav, No. 36; Wesselski, No. 132; Marzolph, No. 139; Kut, No. 30. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde “devlengeç” yerine “çaylak” vardır. Bkz: *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, (Groningen Yazması), Yk. 3b; Burrill, No:13.
159. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 21a-23a; Boratav, No. 38; Wesselski, No. 143; Marzolph, No. 141; Kut, No. 32. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi, “On koyun getirmesi için gönderilen hizmetçi hikâyesi”, İbnü’l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Bkz: İbnü’l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, İstanbul, Mayıs 2000, s. 156-157.
160. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 25b-28a; Boratav, No. 43; Kut No: 37; Wesselski, No. 63; Marzolph, No. 363; Bu hikâyenin daha kısa bir çeşitlemesi için bkz: Bu kitapta, No. 69.
161. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 28b; Boratav, No. 45; Kut, No. 39. Bu hikâyenin eski bir çeşitlemesi şöyledir:
Hikâyet: Hoca'nun bir gün avreti “alak”, der. Hoca eydür: “Benden boş ol üç talak”, der. Karı eydür: “A koca neyledün beni boşadım”, der. Hoca eydür: “Kafiye geçmektense karı boşamak yeğdür”, demiş.
 Bkz: *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk.187a-187b; Dankoff, No: 23. Bu hikâyenin başka bir çeşitlemesinde, karısı Hoca'ya elek ismarlar:
Bir gün avreti Hoca'ya, bir elek alasin, deyu ismarlamış. Hoca'dur eve gelür. İtifak getürmemiş. Hoca'ya eydür: “A koca nice oldı sana ismarladığım elek?” der. Hoca eydür: “Benden boş ol ba-in talak”, der. Karısı eydür: “Hay neyledün delü mi oldun ki beni boşarsın?” Hoca eydür: “Kafiye geçmeden avret boş olmak yeğdür”, dedi.
 Yazma, Seld. Superior 8, yk.23a.
162. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 29b-30b; Boratav, No. 47; Wesselski, No. 252; Marzolph, No. 182; Kut, No. 41. Bu hikâyenin daha kısa bir anlatımı için bkz: *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Tör. O. 221. Budapeşte, Yk:20b.
163. *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 31a; Boratav, No. 299 Var; Kut, No. 42. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi de şöyledir:
Hikâyet: Merhumun bir dostu bir zengin hatun alıp Hoca'yi nikâha vekil eyleyip göndermiş. Hoca, ben bu avı kaçırmam, diye nikâhu kendisine kıymış.
 Bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Y. 34b, Budapeşte. Hikâyenin başka bir yazmadaki çe-

şitlemesi şöyledir:

Nasreddin bir kibarın kızını isteyü gitmiş. Vermemişler. Sual olunmuş: "Verdiler mi? Yahud verecekler mi?" Nasreddin demiş ki: "Hele yarı iş husule geldi. Dahı yarısı oldukda tamam murad olur." "Nice oldu?" sual ederler. Nasreddin der ki: "Ben istedim. Dahı kız istesün tamam olur."

Bkz. Boratav, No: 299 bis. Hikâyenin başka bir çeşitlemesi: *Hikâyet: Bir gün Nasreddin Hoca'ya bir dostu gelip niyaz eder ki tarafından vekalet verüp filân kimesnenün duhterini kendiyë tenkih (nikâh) için talep eyle. Hoca dahi taahhüd edüp bir vakt-ı taahhüde kızın pederine varup öyle bast-ı kelâm eylemiş ki: "Filân kimesne kızını talep eder, lakin münasib görürseniz bize vermeniz makul olur", demiş.*

Bkz: *Hâza Tercüme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 34b, 'den, Elçin, No. 84.

164. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, (Groningen Yazması), Yk. 4b. (16. yüzyıl). Çevriyazı: K. R. F. Burrill, "The Nasreddin Hoca Stories", *Archivum Ottomanicum*, Tomus: II, AnNo: 1970, Mouton, s. 7-114; Burrill, No. 16; Decourdemanche, No. 272; Boratav, No. 48; Kut, No. 92; Wesselski, No. 308; Marzolph, No. 142.
165. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 4b; Burrill, No. 17; Decourdemanche, No. 44; Boratav, No. 49; Kut, No. 178; Wesselski, No. 144; Marzolph, No. 143.
166. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 4b; Burrill, No. 18; Decourdemanche, No. 45; Boratav, No. 50; Wesselski, No. 145; Marzolph, No. 144; Hikâyet, Yk. 14b.
167. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 5b; Burrill, No. 22; Decourdemanche, No. 49; Boratav, No. 54; Kut, No. 47; Wesselski, No. 147. Wesselski'nin çevirisinde anlam değişmiş. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir:

Hoca Nasreddin kadılık ederken önüne bir herif getirirler: "Şu ki orucu bozuyor yani orucu yedi, derler, biz gördük Allah için şahadet ederiz", derler. Hoca dahi başını kaldırıp eyitir: "N'olaydı böyle bir adam dahi bulaydınız namazı yiyeydi", demiş.

Bkz. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Tör. O. 221. Yk:11a-11b. Macar Bilimler Akademisi Kitaplığı. Bu hikâyenin Bektaşî fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesi için bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 119.

168. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 6b; Burrill, No. 25; Decourdemanche, No. 52; Boratav, No. 307; Kut, No. 73; Wesselski, No. 149; Marzolph, No. 150. Çerçeve hikâyeli çeşitlemesi için bkz: *Hikâyet*, Yk.15a.
169. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 6b; Burrill:, No. 26; Decourdemanche, No. 95; Boratav, No. 57; Kut, No. 139; Wesselski, No. 172; Marzolph, No. 151.
170. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 7a; Burrill, No. 28; Boratav, No. 58; Kut, No. 166.
171. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 8b; Burrill, No. 35; Decourdemanche, No. 188; Kut, No. 112; Wesselski, No. 249; Marzolph, No. 159.
172. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 7a; Burrill, No. 29; Decourdemanche, No. 225; Boratav, No. 59bis; Kut, No. 140; Wesselski, No. 283; Marzolph, No. 153.
173. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 8a-8b; Burril, No. 34; Decourdemanche, No. 189; Boratav, No. 62; Kut, No. 113; Wesselski, No. 250; Marzolph, No. 158.

174. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk.8b-9a; Burrill.37; Boratav, No. 65; Kut, No. 127; Marzolph, No. 161.
175. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 9a; Burril, No: 39; Decourdemanche, No. 201; Kut, No. 129; Wesselski, No. 259; Marzolph, No. 163.
176. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk.9a-9b; Burrill, No. 40; Decourdemanche, No. 236; Boratav, No. 67; Kut, No. 81; Wesselski, No. 290; Marzolph, No. 164.
177. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 9b; Burrill, No. 41; Decourdemanche, No. 60; Boratav, No. 68; Kut, No. 229; Wesselski, No. 151; Marzolph, No. 165.
178. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 10b; Burrill, No. 44; Boratav, No. 70; Kut, No. 326; Marzolph, No. 168.
179. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 10b; Burrill, No. 45; Decourdemanche, No: 211; Boratav, No. 71; Kut, No. 44; Wesselski, No. 269; Marzolph, No. 169.
180. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 10a-11b; Burrill, No. 46; Decourdemanche, No. 200; Boratav, No. 72; Kut, No. 128; Wesselski, No. 258; Marzolph, No. 170.
181. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 11b; Burrill, No. 47; Decourdemanche, No. 98; Boratav, No. 73; Kut, No. 198; Wesselski, No. 174; Marzolph, No. 171.
182. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 11b; Burrill, No. 50; Decourdemanche, No. 101; Boratav, No. 75; Kut, No. 157; Wesselski, No. 175; Marzolph, No. 174.
183. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 13b-14a; Burril, No. 60; Boratav, No. 81; Kut, No. 151; Marzolph, No.183.
184. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 14a; Burrill, No. 61; Decourdemanche, No. 78; Boratav, No. 82; Wesselski, No. 161; Marzolph, No. 184. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Hoca “vala” yerine “baş yemenisi” almaya gider. Bkz: *Hâza Teceme-i Nasreddin Efendi*,’den Elçin, No: 92.
185. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 14b; Burrill, No. 65, Boratav, No. 85; Kut, No. 97; Marzolph, No, 188. Bu hikâyenin çok eski bir çeşitlemesi şöyledir:
Gafil bir babayla oğul kelle yiyorlardı. Baba daha gafildi. Oğlu: “Babacığım, topuk [aşık kemiği] çıkarsa bana ver. Onunla oyun oynayayım”, deyince babası: “Gözün çıksın. O haşlanmış balık mı ki topuğu olsun”, dedi.
 Bkz: İbnü’l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, İstanbul, 2000, s. 163.
186. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*. Yk. 15a-15b; Burrill, No. 68; Decourdemanche, No. 5; Boratav, No. 86; Kut, No. 121; Wesselski, No. 128; Marzolph, No. 191.
187. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 16a-16b; Burrill, No. 70; Boratav, No. 87; Kut, No. 7; Marzolph, No. 193. Bu hikâyenin Karakalpaklar arasında anlatılan bir çeşitlemesinde olayın ikinci bölümü için bkz. Bu kitapta, No.1275.
188. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*. Yk. 16b; Burrill, No. 71; Decourdemanche, No. 203; Boratav, No. 88; Kut, No. 133; Wesselski, No. 261; Marzolph, No. 194. Bu hikâyenin çok eski bir çeşitlemesi İbnü’l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Şöyledir:
Muhammed ed-Dari anlatıyor: Dara’da bir adam vardı. Gafil ve dalgın biriydi. Beraberinde on eşekle köyüne gitmek üzere Dara’dan ayrıldı. Birine binip, doku-

zunu önüne aldı. Yolda eşekleri saydı. Eşekler dokuz taneydi. Eşekten inip sayınca on olduğunu gördü. Bunu üzerine: “En iyisi ben yürüyeyim ve bir eşek kâr edeyim”, dedi.

Bkz: İbnü'l Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, İstanbul, Mayıs 2000, s. 147.

189. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 16b-17a; Burrill, No. 72; Boratav, No. 89; Marzolph, No. 195.
190. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 17a; Burrill, No.73; Boratav, No. 90; Kut, No. 327; Wesselski, No. 509; Marzolph, No. 196.
191. *Menâkıbat-ı Nasreddin Hoca*, Yk. 17b-18a; Burrill, No. 76; Decourdemanche, No. 253; Boratav, No. 93; Kut, No. 328; Wesselski, No. 298; Marzolph, No. 199. Bu hikâyenin başka bir çeşitlemesi için bkz: Halet Çambel, *Karatepli Fıkraları*, İstanbul, 2006, s. 34.
192. *Hâza Letâifât-ı Nasreddin Hoca*, A.F. 236, National Biblioteque, Paris, (16. Yüzyıl), Yk:21a-22a; Burrill, No. 24; Decourdemanche, No. 50; Wesselski, No. 80; Boratav, No. 55; Kut, No. 138. “Eşeğe ters binme” hikâyesinin sonradan yazıya çekilen çeşitlemelerinde, hikâye daha edebli hale getirilmiştir. Bkz: Burada, No. 87.
193. *Hâza Letâifât*, Yk: 24b-25a; Decourdemanche, No. 225; Boratav, No. 59bis; Kut, No. 140; Wesselski, No. 283; Marzolph, No.153. Burada hikâyenin başından, Hoca'nın hamamdan çıkarken hamam tasını da alıp götürdüğü anlaşılıyor. Fakat müstensih, her halde Nasreddin Hoca'ya hırsızlık yapmayı yakıştıramadığı için, bu bölümü es geçmiş. Bir başka yazmada hikâye şu şekilde veriliyor:
- Hikâyet: Bir gün, merhum Nasreddin Hoca'ya hamama varmak iktiza eder. Hamama varıp girer. Hamamcının tasına tamah edip guslettikten sonra bu tası futa arasına sarıp taşra çıkardı. Hasılı tası koynuna koyup gitmek üzere iken hamamcı, Hoca'yı görüp. “Afiyetler ola. Hoca Efendi”, dedi. Hoca eyitir ki: “Nasil hamam, tasıl tas?” der.*
- Bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Tör. O. 119.), Yk: 10a-10b. Ayrıca bkz: Bu kitapta, No. 172.
194. *Hâza Letâifât* , Yk. 26a-26b; Boratav, No. 97; Kut, No. 142.
195. *Hâza Letâifât*, Yk. 26b-27a; Boratav, No. 98; Kut, No. 143.
196. *Hâza Letâifât* , Yk. 27b-28b; Decourdemanche, No. 185; Boratav, No. 99; Kut, No. 107; Wesselski, No. 246; Marzolph, No.214.
197. *Hâza Letâifât* , Yk: 29a; Boratav, No. 100bis; Kut, No. 167.
198. *Hâza Letâifât* , Yk. 30a-31b; Boratav, No. 101bis; Kut, No. 144.
199. *Hâza Letâifât* , Yk: 33a-34a; Decourdemanche, No. 56; Boratav, No. 103; Kut, No. 108; Wesselski, No. 150; Marzolph, No. 256.
200. *Hâza Letâifât*, Yk. 35a-36a; Boratav, No. 105; Bu hikâyenin son bölümü eksik şekli için bkz: *Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialehy*, Yk.24b-25a, No: 90. Cambridge, Add. 3483.
201. *Hâza Letâifât*, Yk. 37a-37b; Boratav, No. 107; Decourdemanche, No. 264; Marzolph, No. 238; Kut, No. 111; Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, Hoca'nın akçe saklaması vardır:

...*Hoca parasını evin bir bucağına gömmüş. Evin bir bucağından bir bucağına gidip gelir: "Tutalım ol uğrı benim. Ol akçe da uş durur", demiş. Bkz: Hikâyet-i Nasreddin Hoca, A.F. 229, Yk: 8a-8b.*

202. *Hâza Letaifât*, Yk. 38b-39a; Boratav, No. 108; Kut, No. 148.
203. *Hâza Letaifât*, Yk. 39b-42b; Boratav, No. 109.
204. *Hâza Letaifât*, Yk. 47a-47b; Boratav, No. 110; Kut, No. 117. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir:
Hikâyet: Bir gece merhumun döşeğini avratı terazu yıldızının altına birağur. Pes Hoca dahi darıulup: "Bre avrat, döşeği buradan kaldır, terazi okkası başımıza düşer", demiş.
 Bkz. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*'den naklen, Elçin, No. 93.
205. *Hâza Letaifât*, Yk. 50b-51b; Decourdemanche, No. 285; Boratav, No. 111; Decourdemanche, No. 285; Kut, No. 149; Wesselski, No. 319; Marzolph, No. 204.
206. *Hâza Letaifât*, Yk. 54b-55a; Boratav, No. 112; Kut, N. 152.
207. *Hâza Letaifât*, Yk. 55b-56a; Decourdemanche, No. 86; Boratav, No. 113; Decourdemanche, No. 86; Kut, No. 153; Wesselski, No. 165; Marzolph, No. 268.
208. *Hâza Letaifât*, Yk. 57a-57b; Burrill, No. 36; Boratav, No. 64; Kut, No. 125; Marzolph, No. 160.
209. *Hâza Letaifât* , Yk. 61a-61b; Kut, No. 156.
210. *Hâza Letaifât* , Yk. 64b-65a; Decourdemanche, No. 106; Boratav No. 114; Kut, No. 68; Wesselski No. 28; Marzolph, No. 332. Bu hikâyenin Timur'lu çeşitlemesi için bkz: *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*'den naklen, Elçin, No. 75.
211. *Hâza Letaifât* , Yk. 74a-75a; Decourdemanche, No. 287; Boratav, No. 116; Kut, No. 101; Wesselski, No. 321; Marzolph, No. 206.
212. *Hâza Letaifât* , Yk. 77a-77b; Boratav, No. 117; Kut, No. 159.
213. *Hâza Letaifât* , Yk. 79a-80a; Boratav, No. 120; Kut, No. 161.
214. *Hâza Letaifât*, Yk. 80a-80b; Boratav, No. 121; Kut, No. 162.
215. *Hâza Letaifât* , Yk. 81b; Decourdemanche, No. 288; Wesselski No. 322; Marzolph, No. 207; Boratav, No. 124; Kut, No. 165.
216. *Hâza Letaifât*, Yk. 82b-83a; Boratav, No. 100; Decourdemanche, No. 96; Kut, No. 167; Wesselski, No. 173; Marzolph, No. 273. Aynı yazmada Yk. 29 da çeşitlemesi vardır. Burada bkz: No. 197.
217. *Hâza Letaifât*, Yk. 83b-84b; Boratav, No. 125. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir:
Hoca evden taşra çıkınca, görse kim havluda bir oğlan def-i hacet eder. Hoca'yı görünce: "Ben padişahın kızkardeşinin oğluyum", der. Hoca: "Uşda dayının sarayına et", der.
 Bkz: Kut, No. 103; Decourdemanche, No. 246; Wesselski, No. 293; Marzolph, No. 229.
218. *Hâza Letaifât*, Yk. 87a-88a; Boratav, No. 127; Kut, No. 169. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Bu kitapta, No. 148. Bu hikâyenin Lâmiî Çelebi'nin anlattığı bir çeşitlemesi

şöyledir:

Bir divane Sultan Sencer'in divanına gelir ve selâm verir. Mecliste bulunanlar söz-birliği ederek selâmını almazlar. O da: "Hayret, bu yüce makam ne kadar boş", der ve oracıkda abdest bozar, sonra da çekip gider.

Lâmiizâde Abdullah Çelebi, *Lâtifeler*, İstanbul, 1994, s. 150.

219. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Bodleian Library, Pocock 26. Yk.183a-183b; Dankoff, No: 9. Burada, diğer yazmalarda iki ayrı hikâye olarak anlatılan olaylar, birleştirilmiş ve bir hikâye haline getirilmiştir.

220. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 184b-185a; Dankoff, No:14; Boratav, No. 202; Kut, No. 66. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir.

Hikâyet: Meğer Hoca'nın adeti idi ki gündüz ektiğini gece yine devşirip başı ucuna saklar idi. Eyitirler ki : A Hoca, niçin böyle edersin? dediler. Hoca eyitir: Zahir kişinin rızkı başı altında gerek", demiş.

Bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca* .Budapeşte, Yk. 11b.

221. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 186a-186b; Dankoff, No. 19; Boratav, No. 203.

222. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 187a; Dankoff, No. 22.

223. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 188a; Dankoff, No. 26. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Bu kitapta, No.105.

224. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 188a-188b; Dankoff, No. 27.

225. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 188b-189a. Dankoff, No. 29, Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, tuzun aklı azalttığı söylenir. Hoca, tuz yiyerek çok olan aklını, diğerlerinin akıllarının düzeyine indirmek ister. Şöyle:

Hoca'nın adeti imiş kim pare pare tuzlar yerd. Bir kişi buna eydür: "Hoca ,tuz yemek aklı eksildür. Niçün tuz yersin?" Hoca eydür: "Aklum eller ile beraber olsun deyü yerin", der. Bkz: Boratav, No. 302; Kut, No. 71.

226. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 189a-189b; Dankoff, No: 31; Decourdemanche, No. 16; Boratav, No. 216; Wesselski, No. 133; Marzolph, No. 246; Kut, No. 82. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Boratav, No: 216. Ayrıca Eş'eb hikâyelerinde de bir çeşitlemesi vardır:

Eş'eb'e, en güzel şarkının hangisi olduğunu, sormuşlar. Eş'eb: "Tavadaki yağın cızırtısıdır", demiş.

Bkz: Franz Rosenthal, *Erken İslâmda Mizah*, İstanbul, 1997, Hikâye:127. s. 198-190. İslâm dünyasındaki başka bir çeşitlemesi şöyledir:

Yine Ebul Haris'e: "En hoş ses nedir?" diye soruldu. Dedi ki: "Kazanın kaynama sesi arasından gelen kızartma sesi. Ancak tabaklardan çıkan sesi de unutma."

Bkz. Şihabuddin el Akfehşi, *Oburlar ve Asalaklar Kitabı*, İstanbul, Eylül 2004, s. 30. Bu hikâyenin bir başka çeşitlemesi şöyledir:

En Güzel Nağme: Eş'ab'a: "Sence en güzel nağme nedir?" diye sorarlar. O da: "Tavadaki balık kızartmasının çıkardığı cızırtıdır", diye cevap verir. "Peki en güzel zaman nedir" diye sorarlar. O da: "Bir şeyler atıştırdığım zamandır", diye cevap

verir.

Bkz: İbn Abdırabbih, *Şarlatanlar, Deliler, Cimriler ve Asalaklar Kitabı*, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2004, s. 179.

227. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk.189b; Dankoff, No. 32.
228. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk.189b-190a; Dankoff, No: 33. Burada, No. 90 ile karşılaştırmız.
229. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 189b; Dankoff, No: 35. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Hoca'nın gelini söz konusudur. Şöyle:
Nasreddin Hoca'ya eyitdiler: "Senün gelinin gezegendür", dediler. [Hoca]: "Eğer gezegen olsa bize de gelürdi", demiş.
 Bkz: Boratav, No:188.
230. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 191a; Dankoff, No: 38. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Hoca'nın oğlu da vardır:
Hikâyet: Eyitirler ki: Bir gün Hoca'nın oğlu eyitir: "A baba evde duran pekmez küpünün içinde bir adam var", demiş. Hoca dahi varıp gördü ki pekmez içinde kendisi gibi bir adam var. Hemen pekmezi yere döktü. Pekmezdir, evin içinde olan çukurları doldurdu, her birinden bir adam peyda oldu. Hemen ol dem Hoca eline bir kılıç alıp kaptıya dura vardı. "Eğer er iseniz bir bir gelin", demiş.
 Bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 30b; Kut, No. 153. Hikâyenin başka bir çeşitlemesinde Hoca'nın elinde balta vardır. Bkz: Boratav, No.113. Bu hikâyenin daha eski bir çeşitlemesi İbnü'l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Şöyledir:
Adamın biri kuyuya bakar ve kendi yüzünü görür. Annesine gelir ve: 'Anneciğim kuyuda hırsız var', der. Annesi gelip kuyuya birlikte bakar ve: "Doğru vallahi, yanında bir de kadın var', der.
 Bkz: İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalginlar Kitabı*, Şule Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s. 170.
231. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 191b; Dankoff, No: 39.
232. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris Yazması I), A.F. No. 229, National Biblioteque, Paris, (17. yüzyıl), Yk. 2b; Decourdemanche, No. 182; Wesselski, No. 244; Marzolph, No. 213; Kut, No. 105; Boratav, No. 130.
233. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris I), Yk: 13a; Decourdemanche, No. 195; Wesselski, No. 254; Marzolph, No. 217; Kut, No. 122; Boratav, No. 135.
234. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris I), Yk. 18a; Decourdemanche, No. 110; Wesselski, No. 180; Marzolph, N. 277; Boratav, No. 147; Kut, No. 55.
235. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris I), Yk. 12a-12b; Kut, No. 120; Boratav, No. 134.
236. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris I), Yk. 16b-17a; Decourdemanche, No. 205; Wesselski, No 263; Marzolph, No: 223; Kut, No. 133; Boratav, No. 140. Bu hikâyenin, Nasreddin Hoca'nın sözü uzatınca kürsüden inmesi için uyarılmasını anlatan çeşitlemesi için bkz. Bu kitapta, No. 411.
237. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris I), Yk. 17a; Boratav, No. 143; Kut, No. 136.

238. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Paris I), Yk. 17a-17b; Decourdemanche, No. 209; Wesselski, No. 267; Marzolph, No. 227; Kut, No. 83; Boratav, No. 144.
239. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Tör. O. 221, 34 Yk. Magyar Tutományos Akademia Könyvtara Keleti Gyujitemeny-Budapeşte. Yk: 5a-5b; Mustafa S. Kaçalın, “Üç Nasreddin Hoca Yazması”, *Nasreddin Hoca’ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 143-146. No. 8.
240. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 8b-9a; Kaçalın, No. 15; Decourdemanche, No. 37; Wesselski, No. 141.
241. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk.10a-10b; Kaçalın, No. 19; Decourdemanche, No. 44; Wesselski No. 144; Marzolph, No. 143.
242. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 10b-11a; Kaçalın, No. 21. Hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Boratav, No. 96
243. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 11b-12a; Kaçalın, No. 24; Boratav, No. 131; Kut No. 94
244. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 15a; Kaçalın, No. 33; Decourdemanche, No. 206; Wesselski No. 264; Marzolph, No. 224; Boratav, No. 141; Kut, No. 134. Onaltıncı yüzyılda kaleme alınan bir yazmada bu hikâyenin ilk bölümü vardır: *Hikâyet: Bir gün Hoca’nun zekerine bir arı konmuş. “Bal alacak eyü çiçek buldun”, demiş. Bkz: Hikâyet-i Hoca Nasreddin et Tusi*, Yk. 184a; Dankoff, No. 12.
245. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 15a-15b; Kaçalın, No. 34. Decourdemanche, No. 207; Wesselski, No. 265; Marzolph, No. 225; Kut, No. 99. Burada müstensih, Hoca’nın söylediklerinin yanlış anlaşılmasını için açıklama yapmak gereğini duymuş. Aslında Hoca’ya kaba sözler söylemeyi yakıştıramadığı belli oluyor.
246. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 16b; Kaçalın, No. 38; Boratav, No 340; Kut, No. 247.
247. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 18a-18b; Kaçalın, No. 43; Boratav, No. 78; Kut, No. 51; Marzolph, No. 178. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Burrill, No:54.
248. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 20a-20b; Kaçalın, No. 47. Bu hikâyenin daha eski şekilleri açık-saçıktır. Müstensih, hikâyeyi edepli bir hale getirmek istediği için bazı değişiklikler yapmıştır. Bkz: *Hikâyet-i Kitab-ı Nasreddin*, Yk. 29a-29b; Decourdemanche, No. 193; Boratav, No. 46; Kut, No. 40; Burrill, No. 58, Wesselski, No. 251; Marzolph, No. 181.
249. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte , Yk. 20b-21b; Kaçalın, No. 50.
250. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 22a-22b; Kaçalın, No. 52; Decourdemanche, No. 194; Wesselski, No. 253.
251. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 23a-23b; Kaçalın, No. 56; Burrill, No. 69; Marzolph, No. 192; Kut, No 13.)
252. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 24a; Kaçalın, No. 59. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz. Bu kitapta, No. 230.
253. *Menâkib-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 24a-24b; Kaçalın, No. 60; Decourdemanche,

- No. 195; Wesselski, No. 254; Marzolph, No. 217; Kut, No. 122; Boratav, No. 135.
254. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 24b-26a; Kaçalın, No. 62; Boratav, No. 136. Bu hikâyenini bir çeşitlemesi için bkz. Bu kitapta, No. 50.
255. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 28a; Kaçalın, No. 68; Kut, No. 257; Boratav, No. 276.
256. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 28a-28b; Kaçalın, No. 69. Bu hikâye bazı taşbaskısı kitapların kapaklarında resmedilmiştir. Fakat kitapların içerisinde bu hikâye yoktur. Bkz: *Meşhur ve Mütearif Hoca Nasreddin Letaifi ve kenarında: Mahfiruze Sultan ile Raznihan Hikâyeleri*, 1299 H (1882), İstanbul, 32 s.
257. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. Tör. 30b-31a; Kaçalın, No. 72.; Decourde-
manche, No. 179; Wesselski, No. 241; Boratav, No. 270. Bu hikâyenin bir çeşitleme-
si için bkz: *Hikâye-i Hoca Nasreddin*, (1727), DTCF. Kütüphanesi, Ankara, 195 Nolu
hikâye. Bu kitapta No. 445.
258. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 31a-33a; Kaçalın, No. 73. Hikâyenin bir
çeşitlemesinde, Hoca'nın eşeği çamura saplanır ve Hoca eşeği bir tenha yerde boğazlar.
Köpekler eşeğin etini yerler. İçlerinde bir kör köpek vardır.... *Hâza Terceme-i Nasreddin
Efendi*, Yk. 31a-32a; Elçin, No. 81. Hikâyenin başka bir çeşitlemesinde, Hoca, bir sığır
boğazlar ve etini köpeklere satar... Bkz: Decourdemanche, No. 218; Wesselski, No.
277; Marzolph, No. 302; Boratav, No. 184; M. Sabri Koz, "Ermeni Harfleriyle Türkçe
Nasreddin Hoca", *Müferrika*, Sayı: 2, Bahar 1994, İstanbul, s. 103-133. No: 62. Bu
yazı, Ermeni harfleriyle Türkçe: *Nasreddin Hoca Latifeleri*, Asitane, 1853, Araboğulları
Tabhanesinde, künyeli kitabın çevriyazısıdır.
259. *Menâkıb-ı Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 33a-33b; Kaçalın, No. 74. Boratav, No. 106.
Ayrıca bkz. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialehy*, (Cambridge Yazması), Yk.
10a-10b, No. 42. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, Hoca, tarağı şöyle tarif eder: "*Tarağı
her kaçan iki parmağım arasına alıp üfürsem dört türlü makam ile söyleyip dört beş kere
dönerdi*", demiş. Bkz. Kut, No. 147.
260. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Sene: 1220 H. (1805) yılında okundu, Tör. O. 119, 40 Yk.
Magyar Tutományos Akademia Könyvtara Keleti Gyujitemeny-Budapeşte, Yk.7b-8a;
Mustafa S. Kaçalın, "Üç Nasreddin Hoca Yazması", Nasreddin Hoca'ya Armağan,
(Hazl. M. Sabri Koz). Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 146-151, No. 20.
261. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 9a; Kaçalın, No: 25; Kut, No. 59; Boratav,
No. 221. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, Hoca şu cevabı verir: ... '*Ben ciğeri ciğerdar
olmadan yutar ve yerim*', demiş. Bkz: *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 11b-12a;
Elçin, No. 28.
262. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 9a-9b; Kaçalın, No. 27; Decourdemanche,
No. 26; Wesselski, No. 137; Marzolph, No. 249; Kut, No. 79; Boratav, No. 96. Bu
hikâyenin, Lâmiî Çelebi'nin tespit ettiği çeşitlemesi Şöyledir:

*Lâtife: Bir divanenin evine ateş düşmüş yanıyordu."Kendisi de karşısına geçmiş
kalgıyıp oynuyordu. Onu bu halde görenler: "Behey divane! Neyin varsa yandı ve*

dumanları göklere tırmandı. Senin böyle sevinip oynamana ve kalgıyıp gülmene sebeb nedir acaba?” dediler. Divane: “Siz bilmezsiniz, pireler için fena bir iş oldu. Canım ellerinden kurtuldu. Onun için sevinirim”, dedi.

Bkz: Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1994, s. 166-167.

263. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 11b; Kaçalın, No. 36. Bu hikâyenin bir çeşitlenmesinde, Nasreddin Hoca, tavukların, civcivlerin boğazına siyah bez parçası bağlamıştır. Bkz: Bu kitapta, No. 22.

264. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 12a; Kaçalın, No. 39.

265. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 13b-14a; Kaçalın, No. 45. Decourdemanche, No. 49; Wesselski, No. 147. Bu hikâyenin bir çok çeşitlenmesi diğer Nasreddin Hoca yazmalarında vardır. Başka bir kişiye bağlı bir çeşitlenmesi Lâmi Çelebi tarafından tespit edilmiştir. Şöyle:

Lâtiye: Bir dinsizin gece sahura kalktığını görmüşler. Oruç tutmazsın, sahurunu niçin yersin? demişler. O: “Bi’llah ey yar-ı can, niçin böyle dersiniz? Farzı terk ettik, bari sünneti tutalım”, demiş.

Bkz: Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1994, s. 282. Bu hikâyenin bir çeşitlenmesi Bektaşî fıkraları arasında vardır. Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No. 142. Bu hikâyenin başka bir çeşitlenmesi de Karagöz fıkraları arasında vardır. Bkz: “Bu kadarı Olur Mu?”, *Karagözün Fıkraları*, İstanbul, 1943, s. 6.

266. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 14a; Kaçalın, No. 46. Bu hikâyenin bir çeşitlenmesinde, yıkanan kara Arap köledir. Bkz: Kut, No. 62. Bu hikâyenin başka bir çeşitlenmesinde yıkanan hindidir. Bkz: Wesselski, No. 142; Marzolph No. 253.

267. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 15b; Kaçalın, No. 54.

268. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 18a; Kaçalın, No. 64. Bu hikâyenin bir çeşitlenmesinde, “Rumeli Kadısı” yerine “Kürd” vardır. Bkz: *Hikâyet-i Hoca Nasreddin* (Elmalı Yazması), Yk. 42a-42b; Boratav: 309; Decourdemanche, No. 128; Wesselski, No. 285; Marzolph, No. 306. Bu hikâyenin eski bir çeşitlenmesi İbnü'l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Şöyledir:

Mervezi anlatıyor: Ebu Abdulhumejd balık satın alır. Balıklar pişmeden uyur. Hanımı balıkları diğer kadınlarla beraber yer. Uyuyan kocasının ellerine ve ağızına balık sürer. Uyanınca balıkları getirmesini söyler. Karısı: “Ey gafil, balıkları yiyip, ellerini yıkamadın uyumadın mı?” deyince, ellerini kokladı, gerçekten balık kokuyordu. Kalkıp ellerini yıkadı ve: “Bundan daha acı balık görmedim”, dedi. Acıktığını belirterek yemek istedi.

Bkz: İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, İstanbul, Mayıs 2000, s. 148.

269. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 18a-18b; Kaçalın, No. 65; Elmalı Yazması, Yk. 44a.

270. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 19b-20a; Kaçalın, No. 69; Decourdemanche,

No. 63; Wesselski, No. 152; Marzolph, No. 257. Kut, No. 183, Boratav, No. 229.

271. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 20a-20b; Kaçalın, No. 70; Wesselski, No. 234; Marzolph, No. 211; Boratav, No. 181; Kut, No. 209. Bu hikâyenin Lâmiî'nin *Letâif*'indeki şeklinde, Timur'la hamama giden Ahmedî'dir. Hikâye şöyle:

Lâtife: Timur, cennet gibi güzel Anadolu'ya gelince, oranın söz bilen zarif ve ariflerinden İskendernâme sahibi Ahmedî, onun has kulları arasına girip sohbetlerinde bulunur. Yine bir gün Timur'la hamamda eğlence ve sohbet meclisini kurarlar. Timur'un neşesi yerindedir. Mevlâna Ahmedî'ye: "Şu benim meclisimde bulunan beyleri, nedimleri ve hizmetçileri bahaya tutsak ne tutar ve satacak olsak ne kadar para getirir?" Bunun üzerine Ahmedî her beyine bir baha söyleyip her ağasına bir fiyat biçer. Timur: "Ya ben bahada ne tutarım ve pazara çıkarsalar ne kadar para getiririm?" der. Ahmedî: "Otuz beş akça". Timur: "Bu nasıl söz?" Yalnız belimdeki peştamal satılığa çıkarılsa otuz beş akça eder." Ahmedî: "Ben de otuz beş akçayı o peştamal için dedim, yoksa sen, buçuk akçaya değmez ve iki pul getirmezsin", der. Bu açık kalplilik Timura son derece hoş gelir ve mecliste olan altın, gümüş ne varsa hepsini Ahmedî'ye bağışlar.

Lâmiizade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, (Hazl. Yaşar Çalışkan), İstanbul, 1994, s. 92-93. Hikâyenin en eski metinlerinden biri *Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi*'nde vardır. Buradan batı dillerine geçmiş ve yanlış olarak Nasreddin Hoca'nın Timur'la çağdaş olduğu bu fıkraya dayanılarak ileri sürülmüştür. Fıkra şöyle:

Cemîi elsine-i nasda ve gayrı lisan-ı inasda Nasreddin Hacı: Nasihatlerin ve letâiflerin darb-ı mesel edüp istimal ederler. Cümleden biri, bir gün Timur, Hacı ile hamama girüp birer futa ile gusl ederken esna-yı kelâmda Timur eydür: "Hacı! Şimdi bencileyin cihangir padişah-ı zışanuma satılmak iktiza etse, beni niçe alırdun?" der. "Kırk akçeye ancak alırdum", der. Timur eydür: "Be hey Hacı! Benim futam kırk akçe eder", der. Hacı eydür: "Ya ben de kırk akçeye futayı alırım. Yoksa sen bir Moğoli taifesinden bir mecruh topal herifsin, hulle mangırıyla bir mangır etmezsin", dedikde, hazır-cevap olduğundan Timur-i bi nur hazz edüp vafir ihsanlar eder.

Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi, 3. Kitap, (Hazl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Kasım 1999, s. 14.

272. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 21a-21b; Kaçalın, No. 73; Decourdemanche, No. 66; Wesselski, No. 153; Marzolph, No. 258; Kut, No. 186; Boratav, No. 232.
273. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 21b-22a; Kaçalın, No. 75; Decourdemanche, No. 67; Wesselski, No. 154; Marzolph, No. 259; Boratav, No. 233; Kut, No. 187.
274. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*. Budapeşte, Yk. 23a-23b; Kaçalın, No. 77; Decourdemanche, No. 69; Wesselski, No. 155; Marzolph, No. 260; Kut, No. 189; Boratav, No. 234; *Hikâyet-i Hoca Nasreddin* (Elmalı Yazması), Yk. 20a-20b.
275. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 23b; Kaçalın, No. 78; Decourdemanche, No. 70; Wesselski, No. 156; Marzolph, No. 261; Kut, No. 230; Boratav, No. 235.
276. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 24a; Kaçalın, No. 80; Decourdemanche,

No. 72; Wesselski, No. 158; Marzolph, No. 262; Kut, No. 190; Boratav, No. 236. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi, İbn Abdірabbih tarafından derlenmiştir. Şöyledir:

Bir gurup arkadaş toplanmış Medine’li bir adamın evinde balık yiyorlardı. O sırada Eş’ab gelip kapıyı çaldı. İçeriye girmek için izin istedi. İçlerinden biri, Eş’ab’ın geldiğini öğrenince:” Çabuk büyük balıkları şu köşede duran kazanın içinde saklayın! Çünkü Eş’ab’ın huyudur, o yemeğin çok ve leziz olanına elini uzatır. Gelsin bizle şu küçükleri yesin!” der. Adamın dediğini yaparlar. Bu sırada Eş’ab da içeri girer. Eş’ab’a: “Yemek yer misin?” diye sorarlar. Eş’ab:” Balıklarla ilgili kötü bir anım vardır Çünkü babam denizde boğulmuştu. Dolayısıyla bedenini de balıklar yedi.” Kendisine: “Ne duruyorsun, babanın intikamını almak için daha ne bekliyorsun?” derler. Eş’ab sofraya oturur ve sofrada kalan küçük balıklardan birini tam ağzına götürürken birden evin bir köşesinde duran kazanın içindeki büyük balıklar gözüne ilişir. Bunun üzerine balığı kulağına götürerek etrafındakilere: “Bu balık bana ne diyor, biliyor musunuz?” der. “Hayır”, derler. “Babamı şurada, köşede duran balıkların yediğini söylüyor. Kendisi yememiş, çünkü o zamanlar daha dünyaya gelmemiş idi. Ancak şu köşede bulunan büyük balıkların bir hayli yaşlı olduğunu ve onların babamı yediklerini söylüyor.”

İbn Abdірabbih, *Şarlatanlar, Deliler, Cimriler ve Asalaklar Kitabı*, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2004. s. 160-161.)

277. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 25b; Kaçalın, No. 85.
278. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 27b; Kaçalın, No. 88; Decourdemanche, No. 233; Wesselski, No. 288; Marzolph, No. 309; Kut, No. 233; Boratav, No. 310.
279. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 29b; Kaçalın, No. 98; Decourdemanche, No. 83; Wesselski, No. 162; Marzolph, No. 265; Kut, No. 192; Boratav, No. 240. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinin sonu şöyledir: *Bu kıssadan murad olan hissedir. Bkz: Hikâyet-i Hoca Nasreddin* (Elmalı Yazması), Yk: 24a-24b. Bir başka çeşitlemesinin sonunda ise şu ifade yer alır: *İmdi işte bu ahval Hoca’nun sahih Menâkıblerindendir. Bu kıssadan murad olan hissedir. İmdi fehm olunmak gerekdir.* Boratav, No: 240. Bu hikâyenin Bektaşî fıkrası olan çeşitlemesi için bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 23.)
280. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 33a; Kaçalın, No. 112; Bu hikâyenin bir çeşitlemesi, Endülüs Emevileri devrinde, İbn Abdірabbih tarafından derlenmiştir. Şöyledir: *Cariyenin biri, Ebu Dımdım’a gelerek şöyle der:” Bu adam beni öptü.” Ebu Dımdım, verilecek cezayı hemen belirler ve şöyle der: “Sen de onu öp! Çünkü Allah Teala, Maide Suresi’nin kırk beşinci ayetinde buyuruyor ki: Yaralanmalarda da ödeşme olur.”*
- İbn Abdірabbih, *Nükteler ve Mizah Öyküleri Kitabı*, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2004 Mart, s. 155.
281. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 35b; Kaçalın, No. 122; Decourdemanche, No. 103; Wesselski, No. 176; Marzolph, No. 274; Kut, No. 200; Boratav, No. 245.

282. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 36a; Kaçalın, No. 124; Decourdemanche. No. 105; Wesselski, No. 177; Marzolph, No. 275; Kut, No. 201; Boratav, No. 157.
283. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 36a-36b; Kaçalın, No. 126; Boratav, No. 248; Kut, No. 215. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, “Varsak” yerine “Türkmen” vardır. Bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca Rahmetullah*, (Diyabet Yazması), Yk. 22a-22b; Güzel, s. 19.
284. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 39a; Kaçalın, No. 140; Decourdemanche, No. 115; Wesselski, No. 183; Marzolph, No. 279; Kut, No. 243; Boratav, No. 254. Bu hikâyenin Kayserili fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesi için bkz: Kâzım Yedekçioğlu, *Övünmek Gibi Olmasın Ama Kayseriliyim (Kayseri Fıkraları)*, İstanbul, 1972, s. 8
285. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 39a; Kaçalın, No. 141; Decourdemanche, No. 116; Wesselski, No. 184; Marzolph, No. 280; Kut, No. 244; Boratav, No. 255.
286. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 39b; Kaçalın, No. 142; Decourdemanche, No. 117; Wesselski, No. 185; Marzolph, No. 281; Kut, No. 245; Boratav, No. 256.
287. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Budapeşte, Yk. 39b-40a; Kaçalın, No. 143; Decourdemanche, No. 238; Wesselski, No. 291; Marzolph, No. 311; Kut, No. 346; Boratav, No. 257.
288. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Tör. Qu. 65, 35 Yk. Magyar Tutományos Akademia Könyvtara Keleti Gyujitemeny-Budapeşte, Yk. 2a-2b; Mustafa S. Kaçalın, “Üç Nasreddin Hoca Yazması”, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 151-157. No. 2.
289. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 6b; Kaçalın, No. 21; Boratav, No. 211; Kut, No. 225. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir: *Nasreddin Hoca'ya mescitte gazel oku demişler. Yeri değil, demiş*. Bkz: Seydi Ali Reis, *Mir'atü'l-Memalik, İnceleme-Metin-İndeks*, (Hazl. Mehmet Kiremit), Ankara, 1999 s. 143. Hikâyenin bu çeşitlemesi anlam açısından daha uygun düşmektedir.
290. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 7a; Kaçalın, No. 24.; Decourdemanche, No. 23; Wesselski, No. 135; Marzolph, No. 247; Kut, No. 96; Boratav, No. 220.
291. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 30b-31a; Kaçalın, No. 132. Bu hikâye, “İpe Un Sermişler”, başlıklı hikâyenin bir çeşitlemesidir. Bkz: Burada, No. 46.
292. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 31b; Kaçalın, No. 136.
293. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 31b; Kaçalın, No. 137.
294. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 31b-32a; Kaçalın, No. 138.
295. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 32a; Kaçalın, No. 139; Decourdemanche, No. 114; Wesselski, No. 182; Kut, No. 242; Boratav, No. 253.
296. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34a; Kaçalın, No. 145.
297. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34a; Kaçalın, No. 147.
298. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34a; Kaçalın, No. 149.
299. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34a; Kaçalın, No. 150.
300. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34b; Kaçalın, No. 152; Decourdemanche, No. 143; Wesselski, No. 209; Marzolph, No. 288; Kut, No. 249; Boratav, No. 185.
301. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34b; Kaçalın, No. 153.

302. *Hoca Nasreddin Menâkıpları*, Budapeşte, Yk. 34b-35a; Kaçalın, No. 155.
303. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, (18.yüzyıl), British Museum, Add. 7885, Yk. 1b-2a; Çevriyazı: Şükrü Elçin, “Bir Nasreddin Hoca Mecmuası”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*, Ankara, 1988, s. 209-223. No. 3; Decourdemanche, No. 5; Wesselski, No. 128; Kut, No. 65; Marzolph, No. 242; Boratav, No. 197.
304. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 2b; Elçin, No.6; Decourdemanche, No. 11; Wesselski, No. 130; Marzolph, No. 243; Kut, No. 171; Boratav, No. 214.
305. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 4b-5a; Elçin, No.11; Decourdemanche, No. 141; Wesselski, No. 207; Marzolph, No. 286. Kut, No. 250.
306. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 5a; Elçin, No.12; Decourdemanche, No. 12; Wesselski, No. 131; Marzolph, No. 244; Kut, No. 106. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, “kuğu” yerine “kuzgun”, “kavak ağacı” yerine “minare” vardır. Bkz: Boratav, No. 94.
307. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 6a-6b; Elçin, No.17; Kut, No. 251. Hikâyenin “Emir Çelebi” bulunmayan bir çeşitlemesi için bkz: Decourdemanche, No. 142; Wesselski, No. 208; Marzolph, No. 287; Boratav, No. 260.
308. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 6b; Elçin, No.18; Kut, No. 252; Boratav, No. 272.
309. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 8a; Elçin, No.21; Kut, No. 253; Boratav, No. 273.
310. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 12a; Elçin, No.29; Decourdemanche, No. 25; Wesselski, No. 136; Marzolph, No. 248; Kut, No. 74; Boratav, No. 145. Bu hikâyenin Lâmiî Çelebi tarafından kaydedilen bir çeşitlemesi şöyledir:
- Adamın birinin divane bir yoldaşı ahmak bir hücredaşı var idi. Bir gün adamın gözü ağrır, şaşkınlık ve dermansızlık içinde divaneye: “Hiç göz ağrısına ilaç bilmez misin? ve bir derman kılmaz mısın?” der. Divane: “Derhal çıkartmak gerek, çünkü ben iki yıl diş ağrısı çektim. Çektirmeyince de derman bulamadım ve çıkartmayınca rahat olmadım”, der.*
- Lâmiîzade Abdullah Çelebi, *Latifeler*, İstanbul, 1994, s. 143
311. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 12a-12b; Elçin, No. 30; Decourdemanche, No. 26; Wesselski, No. 137; Marzolph, No. 249; Kut, No. 79; Boratav, No. 96.
312. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 13b; Elçin, No.33; Decourdemanche, No. 135; Wesselski, No. 201; Marzolph, No. 284; Kut, No. 255; Boratav, No. 159.
313. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 14a; Elçin, No.36; Boratav, No. 274; Kut, No. 256.
314. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 18b-19a; Elçin, No.51; Boratav, No. 150.
315. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 19a; Elçin, No.52; Kut, No. 258; Boratav, No. 278.
316. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 20a-20b; Elçin, No.55; Kut, No. 259.
317. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 21a-21b; Elçin, No.57; Kut, No. 260. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde ölü, yeniçeri değil, Hoca'nın bir komşusudur. Bkz. Boratav,

No. 209.

318. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 23b-24a; Elçin, No. 62. Bu hikâyenin Taşlıcalı Yahya Bey tarafından nazma çekilen metni için bkz: A. Esat Bozyiğit, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Şiir Diliyle Anlatımı”, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989-* Ankara, 1990, s.52.
319. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 24a; Kut, No. 261; Boratav, No. 279.
320. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 25b; Elçin, No. 66; Kut, No. 262; Boratav, No. 280.
321. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 25 b; Elçin, No.68; Boratav, No. 281.
322. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 27b-28a; Elçin, No.75; Kut, No. 68; Wesselski, No. 26; Marzolph, No. 330. Bu hikâyenin *Hâza Letaif-atı Nasreddin Hoca* adlı yazmadaki çeşitlemesinde, “Timur” yerine “Şehir oğlancıkları” vardır. Bkz: Burada, No 210.
323. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 28b-29a; Elçin, No.76; Kut. No. 263.
324. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 29a; Elçin, No.77; Kut, No. 264; Boratav, No. 283.
325. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 30; Kut, No. 266; Boratav, No. 284.
326. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 32a; Elçin, No. 82; Kut, No. 267; Boratav, No. 285.
327. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 32a-32b; Elçin, No. 83; Kut. No. 268; Boratav, No. 286.
328. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 34a; Elçin, No. 86; Kut, No. 270; Boratav, No. 287.
329. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 34a-34b; Kut, No. 269; Boratav, No. 160.
330. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 37a-37b; Kut, No. 272; Boratav, No. 288.
331. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 39b; Kut, No. 273; Boratav No:289.
332. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 39b; Elçin,No: 99; Kut, No. 274; Boratav, No. 290.
333. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 40a; Elçin, No: 102; Kut, No. 276.
334. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 40a-40b; Elçin, No: 105; Boratav, No. 207. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde, Nasreddin Hoca'nın karısı evde iplik kaynatır. Hoca, yemek pişirdiğini zanneder ve yemeğe misafir çağırır. Bkz. Boratav, No. 207bis; Kut. No. 91.
335. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 41b-42a; Elçin, No: 107; Kut, No. 277; Boratav, No. 292.
336. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 43a; Elçin, No: 109; Kut, No. 278.
337. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*. Yk. 44a; Elçin, No: 114; Kut, No. 279; Boratav, No. 293.
338. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 34ba; Elçin, No: 84; Kut. No. 271; Çeşitlemeler için bkz: Boratav, No. 299; *Kronika Başeskiya*, Sarayev, No. 42.
339. *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 47b-48a; Elçin, No. 127. Hikâyenin bir çeşitlemesinde:

Hoca, dağa odun kesmeğe giderken bir karpuz alır. Karpuz dereye yuvarlanınca bir tavşanın kaçdığını görür. Eve gelir. sonra, karısı ile tavşanı tutmaya gider. Tavşan kaçar. Hoca: "Eğer ard ayağı uzun olmaya idi tutardım", der.

Bkz. Boratav, No. 312. Hikâyenin diğer bir çeşitlemesi:

Hoca odun kesmeğe gider. Karpuz elinden düşer ve dereye yuvarlanır. Bu arada uyuyan bir tavşan uyanır ve kaçar. Hoca karpuzun katır yavrusu doğurduğunu sanar ve eve gelir olayı karısına anlatır. Karısı o yavruyu getireydim, tarlaya giderken binerdim, deyince, Hoca karısına bir değnek vurur ve : "İN aşıyağı kulunun belini kırarsın", der.

Bkz: *Hikâyet-i Hoca Nasreddin* (Elmalı Yazması), Yk. 25b. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Halet Çambel, *Karatepli Fıkraları*, İstanbul, 2006, s. 26-27.

340. *Letaif-i Hoca Nasreddin*, Türk Tarih Kurumu (TTK) Kütüphanesi, No. 192. Ankara. Çevriyazı: Şükrü Elçin, "Nasreddin Hoca'nın Lâtifeleri: Letayif-i Hacı Nasreddin Aley-hirralıme", *Türk Dili*, Sayı: 533, (Mayıs 1996), Ankara, s. 1233-1239. No. 1.
341. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 3.
342. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 14.
343. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 15. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir:
- Hikâyet: Bir gün Hoca bir damdan aşağı işeyü durmuş. Bir herif gelmiş. Hoca bunu gördüğü gibi sidiğın kesmiş. Ol herife eydür: "Umar dun ki sidiğümü urgan edinüp yukarı çıkasın", demiş.*
- Bkz: *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 14b; Boratav, No: 167. Bir diğer çeşitlemesi de şöyledir:
- Gene bir gece Hoca, pencerede otururken bir adam geçti iken, Hoca pencereden aşağı teşaşur ederdi [işerdi]. Ol adamı geçer görünce kesdi. Herif görüp: "İşe mani değil", dedi. Hoca: "Beli büzüğüm sidiğime yapışup yukarı çıkasın", demiş.*
- Bkz: *Hikâyet-i Hoca Nasreddin* (Elmalı Yazması), Yk. 10b-11b.
344. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No.18. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi şöyledir: *Lâtime. Bir kadına kocasının adını sormuşlar. Cevap vermiş: "Ne eksiğimdir, ne bilirim, ne de sorarım. Ne maksadımdır, ne de teftiş ederim."* Lâmiizâde Abdullah Çelebi, *Latifeler*, Hazl. Yaşar Çalışkan, İstanbul, 1994, s. 324.
345. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 19. Burada Nasreddin Hoca, "Ekser için hükmi kül vardır", kaidesini hatırlatarak, "kül" ve "ekser" kelimelerinin değişik anlamları ile söz oyunu yapıyor.
346. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 20.
347. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 23.
348. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No.24.
349. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 25.
350. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 26.
351. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 27.

352. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 29.
353. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 31. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi Karadenizli fıkrası olarak anlatılır. Bkz: Ömer L. Hocaoğlu, "Onun Sesi Yarın Çıkacak", *Anahtari Bendedur*, Ankara, 1981, s. 174.
354. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 32.
355. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 34.
356. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 35. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde soruyu soran Nasreddin Hoca'nın oğludur. Bkz: Boratav, No. 263. Bu hikâyenin doğudaki ve batıdaki çeşitlemelerini içeren bir yazı için bkz: Ulrich Marzolph, "Das Haus ohne Essen und Trinken", *Fabula, Zetischrift für Erzählforschung*, 24. Band, Heft: ¼, Walter de Gruyter, Berlin, 1983, s. 215-222. Bu hikâyenin Cuha'ya atfedilen çeşitlemeleri de vardır. Hikâyenin bir çeşitlemesi Lâmiî tarafından derlenmiştir:

Latîfe: Bir derviş oğlu ile giderken ve şehrin pazarını seyrederken karşıdan bir cenaze geldiğini görürler. Ve cenazenin ardından bir kadın kendini yerlere vurup topraklara beleyip, ağlayıp inleyerek: "Seni o kuru yere mi götürürler ki orada ne örtü var ne döşek, ne yemek var ne içmek, ne halı var ne hasır, ne mum var ne bezir!" diyerek çırpınmaktadır. Bunu gören dervişin oğlu: "Baba yoksa şu cenazeyi bizim eve mi götürürler?" der.

Lâmiizâde Abdullah Çelebi, *Latîfeler*, Hazl. Yaşar Çalışkan, İstanbul 1994, s. 308. Weselski, No. 229; Kut, No. 220.

357. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 36.
358. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 37.
359. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 39.
360. *Letaif-i Hoca Nasreddin* (TTK), Şükrü Elçin, No. 42. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde yalnız ikinci bölüm vardır. Bkz: Muhyi-yi Gülşeni, *Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşeni ve Şemlelizade Ahmet Efendi: Şive-i Tarikat-ı Gülşeniye*, (Eskiyazı), (Hazl. Tahsin Yazıcı), TTK Yayını, Ankara, 1982, s. 98. Bu hikâyenin çevriyazısı için bkz. Mustafa Duman, "Muhyiyi Gülşeni'nin Menâkıb-ı İbrahim Gülşeni adlı eserinde Nasreddin Hoca", *Tarih ve Toplum*, Sayı: 121, (Ocak 1994), İstanbul, s. 47.
361. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Elmalı Yazması), 1292 H. (1876), Antalya-Elmalı Halk kütüphanesi, No. 3032. Yk. 10a-10b; Kut, No. 213; Boratav, No. 277. Bu hikâyenin başka bir yazmadaki çeşitlemesi için bkz: *Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi*, Yk. 14b-15a.
362. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Elmalı, Yk. 15a; Boratav, No. 226; Kut No. 180.
363. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Elmalı, Yk. 23a-23b. Bu hikâyenin çok eski bir çeşitlemesi şöyledir:

Adamın biri eşek almak için çarşıya çıkar. Yolda arkadaşıyla karşılaşır. Arkadaşı nereye gittiğini sorunca: "Eşek almak için çarşıya gidiyorum", der. Arkadaşı: "inşallah de", deyince: "Şimdi inşaallahın yeri değil. Drahmiler cebimde, eşekse çarşıda", der. Çarşıda eşek ararken paraları çalınır. Eli boş çarşıdan geri dönerken tekrar arkadaşlarıyla karşılaşır. Arkadaşı: "Ne yaptın?" diye sorunca: "Paralar ça-

yemek bulaşığı kalmıştı. Üstüne de yemeklerden dökülmüştü. Köpek üstündeki yemek bulaşığını yaladıktan sonra ağzını ve sakalını da yaladı, dudağını et sarpı ısırıldı. Birinci hiç tınmadı, kapıyı bana kapattırırılar, diye kendini tuttu ama acısına dayanamayıp “off” deyip köpeği üzerinden attı. Tek kelime de olsa konuştuğunu duyan arkadaşları hemen atılıp: “Sen konuştun, kapıyı kapa!” dediler. Onun o zaman akli başına gelip dedi ki: “Geçmiş ola! Ba’de harab’ül Basra. Yemekler gidip dudağım yaralandıktan sonra kapıyı kapamak neye yarar? Ahmaklık, tembellik bu kadar olur ki bunca yemeği elden çıkardınız, yazıklar olsun!”

Tahir Hafızoğlu, (Yay. Hazl.), *Kırk Vezir Hikâyesi*, İstanbul, 2002, s. 132-133.

376. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 60b; Boratav No. 301; Wesselski, No. 74; Marzolph, No. 368; Kut, No. 70. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Nasreddin Hoca’run yanındaki Timur’dur.
377. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 69b-70a; Boratav No: 303; Kut, No. 86. Bu fıkranın bilinen en eski varyantı Hint Masal derlemelerinden *Kathasaritsagara*’da bulunmaktadır. Şöyledir:
- İssiz bir yolda, bir adamın yükü kayarak, arabası yan yatar. Yoldan geçmekte olan başka bir adamdan arabayı ve yükü düzeltmesi için yardım ister. O adam da bir karşılık ister. Arabacı ona “hiç” vereceğini söyler. Budala adam arabayı düzeltir ve” hadi söz verdiğin hiçi ver bakalım”, der. Öteki ise sadece güler.*
- Korhan Kaya, *Hint-Türk-Avrupa Masalları*, Ankara, Nisan 2001, s. 86.
378. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 61b-63a; Decourdemanche, No. 178; Wesselski, No. 240; Marzolph, No. 292; Boratav, No: 318; Kut, No. 75.
379. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 63a-65a; Boratav, No: 319; Kut, No. 76.
380. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca* Oxford, Yk. 73a’dan; Kut. No. 88.
381. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 73a-74a; Boratav, No. 320; Kut, No. 89.
382. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 74b-75a; Boratav, No. 206 bis; Kut, No. 91.
383. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 61a-61b; Wesselski, No. 149; Burrill, No. 25; Marzolph, No. 150; Boratav, No. 307; Kut, No. 73.
384. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Yk. 67b-69a; Boratav, No. 298; Kut, No. 84.
385. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris Yazması II), (1207H: 1792), S.T. 1395, Biblioteque National, Paris, Yk. 13a; Boratav, No. 335; Kut, No. 226.
386. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II), Yk. 19a; Boratav, No. 336; Decourdemanche, No. 226; Wesselski, No. 284; Marzolph, No. 305; Kut, No. 228
387. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II), Yk. 30a-30b; Boratav, No. 275; Decourdemanche, No. 232; Wesselski, No. 287; Marzolph, No. 308; Kut, No. 232.
388. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II). Yk. 33a; Boratav, No. 311; Decourdemanche, No. 234; Wesselski, No. 289; Marzolph, No. 310; Kut, No. 235. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi Ferideddin-i Attar tarafından derlenmiştir. Şöyledir:

Hikâye: Bir Sofî arada bir çamaşır yıkamaya kalktı mı hava bulutlanır, bütün alem kapkara kesilirdi. Buluttan, yağıştan yüzlerce derde giriyordu ama elbisesi de ada-

makıllı kirlenmişti. Çaresiz çöven almak için bakkala gitti. Derhal hava bulandı, bulutlandı. Sofi dedi ki: "A bulut, neden peydahlandın? Yürü git, ben kuru üzüm alacağım."

(Ferideddin-i Attar, *Mantık Al-Tayr II*, Çev: Abdülbaki Gölpınarlı, İstanbul, 1991, s. 75-76. Gölpınarlı, hikâyenin açıklamasında, Bektaşinin hırkasını yıkayıp kurutmasını anlatan bir fıkrasını vererek, kitaptaki anlatının bir çeşitlemesi olduğunu belirtiyor. Bkz: Aynı yer, s. 223-224.

389. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II), Yk. 35a. Boratav, No. 241; Decourdemanche, No. 85; Wesselski, No. 164; Marzolph, No. 267; Kut, No. 237. Bu hikâyenin çeşitlemesi için bkz: *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, (Budapeşte Yazması II), Tör. O. 119, Yk. 30a. Bu hikâyenin eski bir çeşitlemesi *Kırk Vezir Hikâyeleri* arasında vardır. Şöyle:

Sahih Haber Yok: *Padişahın birisinin ayağında bir çıban çıkmış. Birisine göstermiş: "Bak şu çıbana ermiş mi?" diye sormuş. Adam: "Ermiş", deyip gitmiş. Başka birisine daha gösterip sormuş. Fakat o da: "Ermemiş", demiş. Padişah bunun üzerine demiş ki: "Bir ayaktan bile sahii haber alamadık!"*

Bkz: *Kırk Vezir Hikâyeleri*, Yay. Hazl. Tahir Hafizoğlu, İstanbul, 2002, s. 160.

390. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II), Yk. 45a; Boratav, 338; Kut, No. 239.
391. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II), Yk. 46a; Boratav, No. 339; Kut, No. 241.
392. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, (Paris II), Yk. 46a-46b. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Hoca'nın cevabı şöyledir: *La-yazarru ve la-yenfa.[Az zarar etmez.]* Bkz: Boratav, No. 252.
393. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca Rahmetullah*, (Diyanet Yazması), 1212 H. (1797-98), Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, Yazma D. No: 731, Yk. 4a; Çevriyazı: Abdurrahman Güzel, "Nasreddin Hoca Fıkralarına Dair Bir Yazmanın Tahlili", *Fikri ve Felsefi Yönüyle Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 11 Temmuz 1990 Akşehir*, Konya, 1990, s. 12; Boratav, No. 166.
394. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca Rahmetullah* Yk. 23a; Güzel, s. 20. Bu hikâyenin eski bir çeşitlemesi şöyledir:

Mancınık Taşıyla Yaralanan Genç: *Bir gencin eski bir arkadaşı vardı. Bir mancınık taşıyla yaralanmıştı. Kanlar içinde, topraklara bulanıyordu. Canı dudağına gelmişti. Ömründen ancak bir iki solukluk bir zaman kalmıştı. Arkadaşı, o dermansız, o kudretsiz halinde ona dedi ki: "Nasılın? Söyle bakalım." Genç şöyle cevap verdi: "Yahu sen deli misin? Sana da bir mancınıktan bir taş rastlasaydı, arkadaşının ne halde olduğunu bilirdin."*

Feridüddin-i Attar, *İlahinâme I*, Çev: Abdülbaki Gölpınarlı, İstanbul, 1993, s. 140. Gölpınarlı, bu hikâyeyi açıklarken Nasreddin Hoca'ya atıf yapar ve, "Damdan düşen halden bilir" diye bir ata sözü vardır, der. s. 284.

395. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca Rahmetullah*, Yk. 15a-16a; Güzel, s. 16; Decourdemanche, No. 91; Wesselski, No. 169; Marzolph, No. 270; Kut, No. 194.
396. *Hikâyet-i Molla Nasreddin*, (Şiraz Yazması), Milli Kütüphane, No:70/7H. Şiraz-İran,

Çevriyazı: Günay Kut, “Nasreddin Hoca Hikâyeleri: İran-Şiraz Milli Kütüphanesi No: 70/7H”, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, Yayına Hazl. M. Sabri Koz, Oğlak Yayınları, İstanbul, Haziran 1996, s. 217; Yk, 10a; Boratav, No. 182.

397. *Hikâyet-i Molla Nasreddin*, Yk, 11a-12b; Kut, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*'da, s. 217; Boratav, No. 183.

398. *Hikâyet-i Molla Nasreddin*, Yk, 13a; Kut, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*'da, s. 217; Boratav, No. 204.

399. *Hikâyet-i Molla Nasreddin*, Yk. 13a; Boratav, No. 205. Bu hikâyenin 16. yüzyılda tespit edilen bir çeşitlemesinde, Ramazan olduğu belirtilmemiştir. Eksik yazıldığı anlaşılmaktadır:

Hikâyet: Bir gün bir kuyudan Hoca su çeker. İttifak Hoca'nun gözine kuyudan ay görünür. Hoca eydür: “Bolay ki gözüme giresin”, der. Hikâyet-i Hoca Nasreddin Et Tusi, Yk. 189b. Bu hikâye Bektaşî'ye bağlı olarak da anlatılır.

Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No. 171.

400. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin Rahmetullahialeyh*, (Cambridge Yazması), 1226H. (28 Ocak 1811), Cambridge Üniversitesi Kitaplığı. Add: 3483. Yk. 9b-10a; Boratav, No.101.

401. *Hikâyet*, Yk. 11b-12a, Hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Boratav. No. 177.

402. *Hikâyet*, Yk. 18b-19a. Bu hikâyenin sonu Groningen Yazması'nda farklıdır. Şöyle: “Zekerimle eşeği kaldırayım, siz de akça hazırlan”, demiş. Burrill, No. 36; Marzolph, No. 160; Kut, No. 125; Boratav, No. 64.

403. *Hikâyet*, Yk. 28b; Kut, No. 161; Boratav, No.120.

404. *Hikâyet*, Yk: 29b; Boratav: 354. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz. Burrill, No. 76. Bu kitapta, No. 191.

405. *Hikâyet*, Yk. 30a-30b; Boratav:164. Özgün metinde hikâye ikiye bölünmüştür. Fakat anlam taşımaması için tek hikâye olarak kabul edilmelidir. Bir çeşitlemesi için bkz: Bu kitapta, No. 29. Kafzâde Faizi'nin (1572?-1622) derlediği, “Mesele-i Hoca Nasreddin Rahmetullahi aleyh” başlıklı bilmece için bkz: M. Sabri Koz, “Nasreddin Hoca'nın İki Meselesi”, *Tarih ve Toplum*, Sayı: 151, (Temmuz 1996), İstanbul, s. 38-39.

406. *Hikâyet*, Yk: 31a; Boratav: 344. Bu hikâyenin Karadenizli fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesi şöyledir: *Trabzon-Maçka'nın Zanoş Köyü'nün ana yola yakın iki mahallesi vardı. Biri MancaNoz, diğeri Kozma idi. Olay Rumlar zamanında geçer. Mancanoz'un papazı ölüm derecesinde hastadır. Bizim hocalardan biri komşusudur, ziyaretine gidelim, der ve gider. Kısa ziyaretin sonunda hoca sorar: “Papaz efendi, tanidun mi beni?” Papaz: “Tanidum, tanidum, Kozma'nın keşişi değil misun?” der. Hoca bu cevaba bozulur ve: “Sen bu tanimanla nah kalkarsun bu yataktan”, der. Sait Aydemir, Hoşlandıklarımız, Eğlendiklerimiz, (t.y), s. 15.*

407. *Hikâyet*, Yk. 32a-33a; Boratav: 370.

408. *Hikâyet*, Yk. 40a-40b; Boratav, No. 373.

409. *Hikâyet*, Yk. 41a; Boratav, No. 374.

410. *Hikâyet*, Yk. 41a-41b.
411. *Hikâyet*, Yk. 41b-42a; Decourdemanche, No. 60; Wesselski No. 151; Burrill, No. 41; Marzolph, No. 165; Kut, No. 229; Boratav, No. 68.
412. *Hikâyet*, Yk. 43a; Boratav, No. 237.
413. *Hikâyet*, Yk. 43a. Karşılaştırınız: Burada, No. 119.
414. *Hikâyet*, Yk. 43a-43b; Boratav, No 376.
415. *Hikâyet*, Yk. 43b. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde “doğan” yerine “ala karga”, “deve” yerine “fil” vardır. Şöyle: *Hikâyet: Bir gün Hoca, Sultan ile şikâra çıkarlar... Herif: “Hiç ala karga öküzi şikâr itmek olur mu?” dedikde, Hoca eydür: “Bre adam, sen ne ahmak adamsın, Padişahın himmeti oldukda ala karga[ya] fil dahi şikâr olur”, demiş. Bkz: Hâza Terceme-i Nasreddin Efendi Rahme*, Yk. 40b-41a; Elçin, No.106. Nasreddin Hoca'nın eline doğan alıp İmad'la ava gitmesi ve sonunda kadıya: “Doğan deveyi dahi alır”, demesi için bkz. Boratav, No. 139. Bu kitapta, No. 461.
416. *Kitab-ı Nasreddin Hoca*, (Berlin Yazması), Diez, A. 121, Deutsche Staatsbibliothek, Berlin; Boratav, No. 201.
417. *Kitab-ı Nasreddin Hoca*, Berlin; Boratav, No. 324.
418. *Kitab-ı Nasreddin Hoca*. Berlin; Boratav, No. 325.
419. *Kitab-ı Nasreddin Hoca*. Berlin; Boratav, No. 330.
420. *Kitab-ı Nasreddin Hoca*, Berlin; Boratav, No. 331.
421. *Kitab-ı Nasreddin Hoca*, Berlin; Boratav, No. 332.
422. *Yazma, [NasreddinHoca]*, Or. 189, Deutsche Staatsbibliothek, Berlin; Boratav, No. 321.
423. *Yazma,[Nasreddin Hoca]*, 1197 H. (1782), Diez A. 139, Deutsche Staatsbibliothek, Berlin; Boratav, No. 333.
424. *Kitab-ı Hoca Nasreddin*, (1752 yılında bağışlanmış), Oxford Bodleian, OR. 192, Yk. 28a-28b; Boratav, No. 148; Kut, No. 280.
425. Boratav, No. 161. Bu hikâye Bektaşî fıkraları arasında da vardır. Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No. 5.
426. *Kitab-ı Hoca Nasreddin*, (1752 yılında bağışlanmış), Oxford Bodleian, OR. 192, Yk. 60a-61b; Boratav, No. 162; Kut, No. 282.
427. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Bodleian, Laud, OR. 178, (1635 yılında bağışlanmış); Boratav, No. 306; Kut, No. 102.
428. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Bodleian, Laud, OR. 178, Yk. 42a; Boratav. No. 305; Kut, No. 100.
429. *Hikâyet-i Nasreddin Hoca*, Oxford, Bodleian, Laud, OR. 178, Yk. 49a-50a; Decourdemanche, No. 242; Wesselski, No. 293; Marzolph, No. 229; Kut. No. 103.
430. *Yazma*, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Böl. No: 2932. Çevriyazı: Mustafa S. Kaçalın, “Kıyıda Kalmış Birkaç Latife”, *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1997), İstanbul, s. 105.
431. *Yazma*, İstanbul, Kaçalın, *Toplumbilim*, s. 105. Bu hikâyenin diğer çeşitlemelerinde,

Hoca çömleğe Nohut yerine taş atar. Bkz. Bu kitapta, No. 11.

432. *Yazma*, İstanbul, Kaçalın, *Toplumbilim*, s. 106.
433. *Yazma*, İstanbul, Kaçalın, *Toplumbilim*, s. 106.
434. *Yazma*, İstanbul, Kaçalın, *Toplumbilim*, s. 106. Burada, başka bazı yazmalarda ayrı hikâyeler halinde düzenlenen olaylar bir araya getirilmiştir. Karşılaştırınız: Bu kitapta, No. 50, No. 132 ve No. 182.
435. *Yazma*, İstanbul, Kaçalın, *Toplumbilim*, s. 106. Bu hikâyenin, Niyazi-i Mısri'nin, 1682 yılında kaleme aldığı *Mecmua-i Kelimat-ı Kudsiyye*'deki çeşitlemesi şöyledir.
Hikâye: Hoca Nasreddin, kadının birine bir desti bal iletmış: "Bana bir hüccet vir", demiş. Hücceti alup gidince; "Getürün Hoca'nın balını yiyelim", demiş. Kadı yirken meğer altına toprak doldurmuş imiş: "Bre varun, Hoca'yı çağırın. Hüccetün yanlış varımış, tashih ideyüm", demiş. Hoca demiş ki: "Yanlış kitapta değildir, destidedür", diyüp yolundan kalmamış, ves-selâm.
- Mustafa Tatçı, "Nasreddin Hoca'ya Ait Bir Fıkra", *Milli Kültür*, Sayı: 61, (Haziran 1988), Ankara, s. 35. Bu hikâye Taşlıcalı Yahya Bey (öl.1582) tarafından nazma çekilmiştir. Bkz. Metin Akar, "Nasreddin Hoca'nın Yahya Bey Tarafından Nazma Çekilen İki Lâtifesi, *Milli Kültür*, Cilt:2, Sayıs. 6-7-8 (Kasım-Aralık 1980-Ocak 1981, Ankara, s. 47.
436. *Yazma*, İstanbul, Kaçalın, *Toplumbilim*, s. 106. Bu hikâye Güvâhî tarafından 1526 yılında nazma çekilmiştir. Bkz: Güvâhî, *Pend-nâme*, (Habl. Mehmet Hengirmen), Ankara, Nisan 1983, s. 172.
437. *Yazma*, Hacı Mahmut Kitapları, No.6336, Süleymaniye Kütüphanesi, Yk. 6b.'den, Çevriyazı: Mustafa S. Kaçalın, "Kıyıda Kalmış Birkaç Latife", *Toplumbilim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 6, (Haziran 1997), İstanbul, s. 106; Boratav, No. 297.
438. *Yazma*'dan naklen: Bahaî [Veled Çelebi], *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (Habl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 69.
439. *Yazma*'dan naklen: Bahaî [Veled Çelebi], *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (Habl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 72.
440. *Yazma*'dan naklen: Bahayi [Veled Çelebi], *Letaif-i Hoca Nasreddin*, (Habl. Mehmet Arslan-Burhan Paçacıoğlu), Sivas, 1996, s. 73.
441. Muhyi-yi Gülşeni, *Menâkıb-ı İbrahim Gülşeni ve Şemlelizâde Ahmet Efendi: Şive-i Tarikat-i Gülşeniye*, (Yayl: Tahsin Yazıcı), Ankara, 1982, s. 46-47.
442. *Hikâyet-i Hoca Nasreddin*, 1777, DTCF Kütüphanesi, Ankara, No. 195; Boratav, No. 270.
443. *Yazma*, İstanbul Belediye Kütüphanesi, Cevdet Kitapları, No. 247; Boratav, No. 296.
444. *Yazma 'Letaif'*, 1823, Yk. 5b'den çevriyazı: M. Sabri Koz, "Nasreddin Hoca, Bekri Mustafa ve İncili Çavuş Fıkralarıyla Bazı Tarihsel Fıkra Tipleri İhtiva Eden Bir Yazma "Letaif" Mecmuası", *İpekyolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1995, s. 339. Bu fıkranın İncili Çavuş fıkraları ve diğer fıkralar arasında anlatılan çeşitlemeleri vardır. Cuha hikâyesi olarak Tevhidi (öl:1023) tarafından anlatılan çeşitlemesi

için bkz: Marzolph, No. 13. Bu fıkranın, yazılış tarihi itibarıyla daha eski olan Cuha fıkralarından alındığı anlaşılıyor.

445. *Yazma 'Letaif'*, 1823, Yk. 39a'dan: M. Sabri Koz, "Nasreddin Hoca, Bekri Mustafa ve İncili Çavuş Fıkralarıyla Bazı Tarihsel Fıkra Tipleri İhtiva Eden Bir Yazma "Letaif" Mecmuası", *İpekyolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1995, s. 340. Bu hikâyenin birinci bölümde anlatılan şeklinin çeşitlemeleri için bkz: Decourdemanche, No. 52; Wesselski, No. 149; Burrill, No. 25; Marzolph, No. 150; Boratav, No. 307; Kut, No. 73.
446. *Letaif-i Nasreddin Hoca*, S.T. 422, Biblioteque National, Paris; Boratav, No: 178; Decourdemanche, No. 277; Wesselski No. 313.
447. *Letaif-i Nasreddin Hoca*, S.T. 422, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 178 bis; Decourdemanche, No. 278; Wesselski, No. 314.
448. *Letaif-i Nasreddin Hoca*, S.T. No. 422, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 196; Decourdemanche, No. 222; Wesselski. No. 280; Marzolph, No. 305. Bu hikâyenin Karadenizli fıkrası olarak anlatılan bir çeşitlemesi için bkz: Ömer L. Hocaoğlu, "Bir Sizden Bir Bizden", *Anahtari Bendedur*, Ankara, 1981, s. 72-73. Karatepeli Fıkraları için bkz: Halet Çambel, *Karatepeli Fıkraları*, İstanbul, 2006, s. 21.
449. *Kitab-ı Hoca Nasreddin*, S.T. 423, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 168; Decourdemanche, No. 256; Wesselski, No. 300.
450. *Kitab-ı Hoca Nasreddin*, S.T. 423, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 174; Decourdemanche, No. 263; Wesselski, No. 303; Marzolph, No. 237.
451. *Yazma, [Nasreddin Hoca]*, S.T. 424, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 129; Decourdemanche, No. 214; Wesselski, No. 272; Marzolph, No. 296. Bu hikâyenin, bir divaneyeye bağlı olarak anlatılan çeşitlemesi için bkz: Lâmiizâde Abdullah Çelebi, *Latifeler*, MEB. Yayını, İstanbul, 1994.
452. *Yazma, [Nasreddin Hoca]*, S.T. 424, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 187; Decourdemanche, No. 218; Wesselski, No. 276; Marzolph, No. 300. Bu hikâyenin bir çeşitlemesini Trabzon-Maçka-Meksilâ'da, 1985 yılında, derledim. Şöyledir: *Meksilâlî, Meksilâlîyi dere aşağı kaybetmiş, dere yukarı ararmış. Veya : Bacanak bacanağı dere aşağı kaybetmiş, dere yukarı ararmış.*
453. *Yazma, [Nasreddin Hoca]*, S.T. 424, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 200; Decourdemanche, No. 224; Wesselski, No. 282; Bu hikâyenin bir başka yazmalarda şu çeşitlemesi vardır: *Bir gün Hoca, ucuz diye 9 altına bir kara Arap satın alır. 9 kalıp sabunla Arabı hamama iletir. Arap beyazlamayınca Nasreddin Hoca: "Çok boyacıya rast geldim, ama aşk olsun seni boyayan boyacıya", demiş.* Günay Kut, "Nasreddin Hoca Yazmalarının Kolları Üzerine Bir Deneme", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, II. Cilt. Halk Edebiyatı*, Ankara, 1992, s. 166. No. 62. Bu hikâyeye, *Aisop Masalları* arasında da yer almaktadır: Şöyledir: *Zenci: Adamın biri zenci bir köle almış: Eski efendisi aldırمامış, temizliğine bakmamış da onun için bu böyle kapkara olmuş", diyerek hamama sokmuş. Ykamuş, yıkamuş bir daha yıkamuş, ama ne su işe yaramuş ne*

sabun; bir türlü ağartamamış, pek üzerine düştüğü için bir de hasta etmiş. Bir adam doğuşundan nasılsa hep öyle kalır; bu masal işte onu gösteriyor. Aisopos, *Masallar*, (Çev: Nurullah Ataç), İstanbul, 1949, s. 8.

454. *Yazma*, [Nasreddin Hoca], S.T. 424, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 201bis.
455. *Yazma*, [Nasreddin Hoca], S.T. 424, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 209; Decourdemanche, No. 216; Wesselski, No. 274; Marzolph, No. 298. Bu hikâyenin Bektaşî fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesi için bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No. 90. Karadenizli fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesi de vardır.
456. *Yazma*, [Nasreddin Hoca], S.T. 424, Biblioteque National, Paris; Boratav, No. 210; Decourdemanche, No. 217; Wesselski, No. 275; Marzolph, No. 299.
457. Boratav, No. 139. Bu hikâyenin çeşitlemeleri için bkz. Bu kitapta, No. 415.
458. Boratav, No. 176.
459. Boratav, No. 192.
460. Boratav, No. 193.
461. Boratav, No. 194. “Küpte suret görme” hikâyesinin başka yazmalarda çeşitlemeleri vardır. Bkz: Bu kitapta, No. 230.
462. Boratav, No. 198.
463. Boratav, No. 199.
464. Boratav, No. 329. Çeşitlemesi için bkz. burada, No. 124.
465. Boratav, No. 225.
466. Boratav, No. 227; Decourdemanche, No. 177; Wesselski, No. 239.
467. Boratav, No. 258.
468. Boratav, No. 259.
469. Boratav, No. 261.
470. Boratav, No. 268.
471. Boratav, No: 269.
472. Boratav, No. 271.
473. Boratav, No. 345. Çeşitlemesi için bkz. burada, No. 42.
474. Boratav, No. 295.
475. Hammer, *Devlet-i Osmaniye Tarihi*, 2. cilt. Müt. Mehmet Ata, İstanbul 1329, s. 327.
476. Boratav, No. 203.
477. Hammer, *Devlet-i Osmaniye Tarihi*, 2. Cilt, Müt. Mehmet Ata, İstanbul, 1329, s. 328.
478. *Yazma*, Diez O. 121, Berlin’den: Boratav, No. 326; Decourdemanche, No. 294; Wesselski, No. 327; Bu fıkra, Goethe’nin, *West-östlicher Diwan V*, (L. Geiger), s. 171’de vardır.
479. Boratav, No. 327.
480. Boratav, No. 328.
481. Boratav, No. 337.
482. Raif Yelkenci’de bulunan, 295 yıl kadar önce kaleme alınmış olan bir *Yazma Mecmua*’dan

- naklen: Süheyl Ünver, *Tıp Tarihi Yıllığı I*, İstanbul, 1966, s. 7.
483. Bu fıkrayı Keçiören Müftüsü, 18.12.2007 tarihinde, televizyonda anlattı.
484. Olcay Oğuz'dan, 2001 yılında, İstanbul'da derlendi.
485. M.Sabri Koz'dan, 2002 yılında, İstanbul'da derlendi.
486. Trabzon-Maçkalı Bahri Akın'dan, 1970 yılında derlendi.
487. Antalya'dan Davulcu Ahmet'den, 1940'lı yıllarda, Antalya'da derleyen Metin Demirtaş.
488. Postacı Hançer'den, 1949 yılında derleyen Metin Demirtaş.
489. Antalyalı Ahmet Akkoca'dan, 1980 yılında derleyen Metin Demirtaş.
490. Antalya'da,1983 yılında, Ayşe Demirtaş'tan derleyen Metin Demirtaş.
491. Suriye, 1906 doğumlu, Adanalı Fatma Özüşiçi'den, 1991 yılında derleyen Tülay Koçak.
492. Suriye, 1906 doğumlu, Adanalı Fatma Özüşiçi'den, 1991 yılında derleyen Tülay Koçak.
493. Suriye, 1906 doğumlu, Adanalı Fatma Özüşiçi'den, 1991 yılında derleyen Tülay Koçak.
494. Tülay Koçak tarafından, Mersinli Nurhan Urhan'dan, 1992 yılında derlendi.
495. Tülay Koçak tarafından, Ankaralı Kadir Bilgiç'ten, 1991 yılında derlendi.
496. Tülay Koçak tarafından, 1990 yılında, Nevşehirli Necati Tamer Arısoy'dan derlenmiştir.
497. Samsunlu Cemalettin E. Kavaklıgil'den 2003 yılında derlendi.
498. Samsunlu Cemalettin E. Kavaklıgil'den 2003 yılında derlendi.
499. Samsunlu Cemalettin E. Kavaklıgil'den 2003 yılında derlendi.
500. Samsunlu Cemalettin E. Kavaklıgil'den 2003 yılında derlendi.
501. Samsunlu Cemalettin E. Kavaklıgil'den 2003 yılında derlendi.
502. Sami Önal'dan, 1995 yılında, İstanbul'da derlendi.
503. Sami Önal'dan 26.6.1999 tarihinde, İstanbul'da derlendi.
504. Necdet Sakaoğlu'ndan, 14.11.1998 tarihinde, İstanbul'da derlendi.
505. Elazığ - Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden,1988 yılında derleyen Mustafa Aksoy. Bu fıkraların el yazması metinlerini bana veren Erman Aslanoğlu'na teşekkür ediyorum.
506. Elazığ - Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden,1988 yılında derl. Mustafa Aksoy.
507. Elazığ-Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden, 1988 yılında derl. Mustafa Aksoy.
508. Elazığ-Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden, 1988 yılında derl. Mustafa Aksoy.
509. Elazığ-Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden, 1988 yılında derl. Mustafa Aksoy.
510. Elazığ-Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden, 1988 yılında derl. Mustafa Aksoy.
511. Elazığ-Karakoçan Ortaokulu, 2. sınıf öğrencilerinden, 1988 yılında derl. Mustafa Aksoy.
512. Çerkes asıllı 70 yaşındaki Hatice Taş'tan, 1965 yılında, İzmit-Gölcük'te derlendi.

513. Mardinli 45 yaşındaki Zekeriya Güzeç'ten 1994 yılında derlendi.
514. Mardinli 45 yaşındaki Zekeriya Güzeç'ten, 1994 yılında derlendi.
515. Şerife Aydın'dan, Afyon-Bayat'ta, 1996 yılında derleyen Mehmet Aydın
516. Şerife Aydın'dan, Afyon-Bayat'ta, 1996 yılında derleyen Mehmet Aydın
517. Şerife Aydın'dan, Afyon-Bayat'ta, 1996 yılında derleyen Mehmet Aydın.
518. Şerife Aydm'dan, Afyon-Bayat'ta, 1996 yılında derleyen Mehmet Aydın.
519. Şerife Aydm'dan, Afyon-Bayat'ta, 1996 yılında derleyen Mehmet Aydın.
520. 1951 yılında, daktiloyla yazılmış, derleyeni bilinmeyen, "Nasreddin Hoca". 50 yaprakta 111 fıkra vardır. Daktilo metinler Dr. Mustafa Duman arşivindedir. Fıkralar ~~tarafından~~ numaralanmıştır. No. 1.
521. "Nasreddin Hoca", No. 13.
522. "Nasreddin Hoca", No. 14.
523. "Nasreddin Hoca", No. 15.
524. "Nasreddin Hoca", No. 16.
525. "Nasreddin Hoca", No. 18.
526. "Nasreddin Hoca", No. 19.
527. "Nasreddin Hoca", No. 20.
528. "Nasreddin Hoca", No. 21.
529. "Nasreddin Hoca", No. 22.
530. "Nasreddin Hoca", No. 25
531. "Nasreddin Hoca", No. 47. Bu hikâye Cuha hikâyeleri arasında da vardır. Biz Wesselski, No. 340; Marzolph, No. 23. Bu hikâyenin en eski çeşitlemesi, 12. yüzyılda yaşamış olan İbnü'l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Şöyledir:
- Bir gün Cuha eteğinde şeftali olduğu halde bir grup insanın yanından geçer. Ereğirde ne taşıdığını kim bilirse en büyük şeftaliyi vereceğim", der.*
- İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, 3. Baskı, İstanbul, Mayıs 2000, s. 60.
532. "Nasreddin Hoca", No. 83.
533. "Nasreddin Hoca", No. 85.
534. "Nasreddin Hoca", No. 87.
535. "Nasreddin Hoca", No. 89.
536. "Nasreddin Hoca", No. 90.
537. "Nasreddin Hoca", No. 91.
538. "Nasreddin Hoca", No. 92.
539. "Nasreddin Hoca", No. 93.
540. "Nasreddin Hoca", No. 94.
541. "Nasreddin Hoca", No. 96.
542. "Nasreddin Hoca", No. 97.
543. "Nasreddin Hoca", No. 98.
544. "Nasreddin Hoca", No. 99.
545. "Nasreddin Hoca", No. 100.

546. "Nasreddin Hoca", No. 101.
547. "Nasreddin Hoca", No. 102.
548. "Nasreddin Hoca", No. 103.
549. "Nasreddin Hoca", No. 104.
550. "Nasreddin Hoca", No. 105.
551. "Nasreddin Hoca", No. 106.
552. "Nasreddin Hoca", No. 107.
553. "Nasreddin Hoca", No. 108.
554. "Nasreddin Hoca", No. 111.
555. Martti Räsänen, *Türkische Sprachproben aus Mittel-Anatolien, IV. Konja Vil.* Societas Orientalis Fennica, Helsinki, 1942, s. 22-23.
556. Martti Räsänen, *Konya Vil.* s. 23.
557. Martti Räsänen, *Konya, Vil.* s. 25.
558. Martti Räsänen, *Konya, Vil.* s. 27-28.
559. Martti Räsänen, *Türkische Sprachproben aus Mittel-Anatolien I Sivas Vil.* Societas Orientalis Fennica, Helsinki, 1933, s. 143. Yazmalardaki çeşitlemesi için bkz. Bu kitapta, No. 428.
560. Martti Räsänen, *Sivas Vil.* s.148.
561. Asif Hacı-Aydın Poladoğlu, *Ahıska Türk Folkloru*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 2001, s. 95-96.
562. "Eğirdir ve Yöresi Folkloru", *Eğirdir Gazetesi*, (8 Haziran 1974).
563. Müjdat Gezen, "Eşeğin Suyuna Gidilmemeli", *Papirüs, Kültür, Sanat Dergisi*, Sayı: 17, (Temmuz 1998), İstanbul, s. 10.
564. *Köroğlu Destanı*, Anlatan: Behçet Mahir, Derl. Mehmet Kaplan-Mehmet Akalın-Muhan Bali, Atatürk Üniversitesi Yayını, Ankara, 1973, s. 249. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde Nasreddin Hoca'nın peynirini çalarlar. O da çeşme başına gider, orada, peynirini çalanı bekler.
565. *Köroğlu Destanı*, s. 465.
566. [Aziz Nesin], "Türk Halkının Sözcüsü ve Türk Zekâsının Dünya Elçisi: Nasrettin Hoca", *Zübük*, [Nasreddin Hoca Özel Sayısı], Sayı: 20, (18 Haziran 1962), İstanbul, s. 3.
567. Ahmet Tufan Şentürk, "Nasrettin Hoca'mız ve Biz", *Uluslararası Yunus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri, 10-12 Haziran 1977, Konya*, Mevlâna Enstitüsü, Konya Turizm Derneği Yayını, Ankara, 1977, s. 170-171.
568. Sevinç Gürsoy, "Nasreddin Hoca'nın Düşünce Sistemi", *Uluslararası Yunus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri, 10-12 Haziran 1977, Konya*, Mevlâna Enstitüsü, Konya Turizm Derneği Yayını, Ankara, 1977, s. 176
569. Sevinç Gürsoy, "Nasreddin Hoca'nın Düşünce Sistemi", *Uluslararası Yunus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Semineri Bildirileri, 10-12 Haziran 1977, Konya*, Mevlâna Enstitüsü, Konya Turizm Derneği Yayını, Ankara, 1977, s.176)
570. Ziya Çalık, *Nasrettin Hoca Hikâyeleri*, Vilâyet Matbaası, Konya, 1929, s. 12-13.

571. Ziya Çalık, *Nasrettin Hoca Hikâyeleri*, s. 62-64.
572. G. Tarıman Cenikoğlu, *Akşehir Folklorundan Bir Demet*, Ankara, 2002, s.25-27.
573. G. Tarıman Cenikoğlu, *Akşehir Folklorundan Bir Demet*, s. 39.
574. G. Tarıman Cenikoğlu, *Akşehir Folklorundan Bir Demet*, s. 39.
575. G. Tarıman Cenikoğlu, *Akşehir Folklorundan Bir Demet*, s. 53-54.
576. G. Tarıman Cenikoğlu, *Akşehir Folklorundan Bir Demet*, s. 57-58.
577. G. Tarıman Cenikoğlu, *Akşehir Folklorundan Bir Demet*, s. 58.
578. İsmail Karaahmetoğlu, "Nasreddin Hoca Köşesi: Güldüşün Derlemeleri", *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 114, (Eylül 1995), Trabzon, s. 30-31.
579. İsmail Karaahmetoğlu, *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 114, s. 31.
580. İsmail Karaahmetoğlu, "Nasreddin Hoca Köşesi: Ankara'dan Derlediğim Güldüşünler", *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 118, (Ocak 1996), Trabzon, s. 7.
581. İsmail Karaahmetoğlu, *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 118, s. 7.
582. İsmail Karaahmetoğlu, *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 118, s. 7.
583. İsmail Karaahmetoğlu, *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 118, s. 7.
584. İsmail Karaahmetoğlu, *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 118, s. 7.
585. Besim Atalay, *Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri*, Ankara, 1968, s. 25.
586. Besim Atalay, *Çeşitli Halk Fıkraları ve Deyimleri*, Ankara, 1968, s. 146. Tecvit: Arapça kelimeleri Arap ahengine göre söylemektir. Eski hocalar Arapça olmayan kelimeleri de bozarak böyle söylerlerdi.
587. Mahmut Bayraktaroğlu, (Hazl.), *Ramazan Fıkraları*, İstanbul, 1966, s. 93.
588. Wilhelm Radloff- Ignaz Kunos, *Proben Der Volksliteratur der Türkischen Stämme, VIII*, (Latin harflerine aktaran ve hazırlayanlar: Saim Sakaoğlu- Metin Ergun), Ankara, 1998, s. 393-394. Bu fıkranın bir çeşitlemesi, Karadenizli fıkrası olarak anlatılır.
589. Wilhelm Radloff- Ignaz Kunos, *Proben Der Volksliteratur der Türkischen Stämme, VIII*, (Latin harflerine aktaran ve hazırlayanlar: Saim Sakaoğlu- Metin Ergun), Ankara, 1998, s. 420.
590. Mehmet Tuğrul, *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı*, MEB. Yayını, İstanbul, 1969, s. 344-345.
591. Mehmet Tuğrul, *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı*, s. 347.
592. Nail Tan, "Günümüzde Yaratılan Nasrettin Hoca Fıkraları", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989*, Ankara, 1990, s. 335.
593. Nail Tan, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 336.
594. Nail Tan, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 336.
595. Nail Tan, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s.337-338.
596. Nail Tan, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 338-339.
597. Nail Tan, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 341.
598. Ramazan Veliöğlu, *Nasreddin Hoca der ki: 7*, Ecem Yayınları, Ankara, 1999, s. 3-4.
599. Ahmet E. Uysal, "Nasreddin Hoca Hakkında Doğum Yerinde Ne Düşünüyor", *Sivas Folkloru*, Sayı: 78, (Temmuz 1979, İstanbul, s. 4-5.

600. Ahmet E. Uysal, *Sivas Folkloru*, Sayı: 78, s. 5.
601. Ahmet E. Uysal, *Sivas Folkloru*, Sayı: 78, s. 5. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi için bkz: Bu kitapta, No. 258.
602. Ahmet Efe, *Dünyayı Güldüren ve Düşündüren Adam Nasreddin Hoca*, Esra Sanat Yayınları, Konya, 1998, s. 39.
603. İhsan Ertürkmen, *Nasreddin Hoca Bir Gün*, İstanbul, 1997, s. 3.
604. Ferhat Mansur (Hazl.), *Nasreddin Hoca Fıkralarından Seçmeler*, Beyan Yayınları, İstanbul, Aralık 2006, s. 92.
605. Mihriban Perrin, (Derl.), *En Güzel Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kervan Yayın- Dağıtım, Konya, 2004, s. 7
606. Mihriban Perrin, (Derl.), *En Güzel Nasreddin Hoca Fıkraları*, s. 97.
607. *Büyük Nasreddin Hoca*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1954, s. 17-18.
608. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 21.
609. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 22.
610. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 23.
611. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 24.
612. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 25-26.
613. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 27 Çeşitlemesi için bkz: Halet Çambel, *Karateveli Fıkraları*, İstanbul 2006, s. 22.
614. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 30.
615. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 36. Bu fıkranın bir çeşitlemesi, Cuha'ya bağlı olarak da anlatılır: *Bir gün bir sofraya götürüldüğünü gören bazı kimseler Cuha adlı çok akıllı birisine: "Sofra götürüyorlar! Sofra götürüyorlar!" demişler. O da: "Bize ne?" demiş. O adamlar da: "Senin evine götürüyorlar", demişler. Cuha: "Peki size ne?" demiştir.* Bkz: Sultan Veled, *Maarif*, (Çev. Meliha Anbarcioğlu), İstanbul, 1991, s. 332; Ahmet Eflâki, *Ariflerin Menkubeleri (Menâkıb al-Arifin) I*, (Çev. Tahsin Yazıcı), 1973, s. 323-324
616. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 38-39; Marzolph, No. 420.
617. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 52. Bu fıkranın eski bir çeşitlemesi Cuha fıkraları arasında vardır. Bkz: Marzolph, No. 30; Wesselski, No. 343.
618. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 53.
619. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 55.
620. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 60.
621. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 63.
622. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 68.
623. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 69.
624. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 70.
625. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 79.
626. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 81-82.
627. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 84..
628. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 85.

629. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 88.
630. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 94.
631. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 99.
632. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 103.
633. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 105-106.
634. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 108.
635. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 109.
636. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 110.
637. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 110.
638. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 111.
639. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 115. s. 115. Bu hikâye Cuha hikâyeleri arasında vardır. Bkz: Wesselski, No. 345; Marzolph, No. 37. Bilinen en eski şekli şöyledir:
Fıkra: Bir tüccarın aptal bir uşağı vardır. Birkaç dakikalığına eve gidecek olan tüccar, uşağına, dükkânın kapısına sahip olmasını tembihler. Bir süre sonra uşak, kaptıyı sırtlayarak cambaz ve aktörlerin oyunlarını seyretmeye gider. Efendisi dönünce onu azarlar. O ise, "Ama işte kapıya sahip oldum ya", demektedir.
 Korhan Kaya, *Hint-Türk-Avrupa Masalları*, İmge Kitabevi, Ankara, Nisan 2001, s. 87. Hikâye, Somadeva, *Kathâsaritsâgara*, Bombay, 1930' dan alınmıştır.
640. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 115.
641. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 119.
642. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 119. Bu fıkranın bir çeşitlemesi Cuha fıkraları arasında vardır. Bkz: Wesselski, No. 344; Marzolph, No. 9.
643. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 121-122.
644. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 122.
645. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 123.
646. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 124. Bu fıkranın çok eski bir çeşitlemesi şöyledir:
Fıkra: Öğretmenin biri, bir öğrencisini döver. "Neden dövdün?" diye sorulunca: "Suç işlemeden dövdüm ki suç işlemesin", dedi.
 İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Kitabı*, (Türkçesi: Enver Günenç), 3. Baskı, Şule Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s. 132.
647. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 124. Bu hikâyenin iki büyük arasında geçen çeşitlemesi için bkz: Burada, No. 82.
648. *Büyük Nasreddin Hoca*, s.127.
649. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 130.
650. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 131-132.
651. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 132.
652. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 134.
653. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 134.
654. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 135.
655. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 136.

656. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 141. Bu hikâye'nin *İlâhinâme*'deki bir çeşitlemesi için bkz: Feridüddin-i Attar, *İlâhinâme I*, (Çev: Abdülbaki Gölpınarlı), MEB Yayını, İstanbul, 1993, s.222-223.
657. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 144.
658. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 145-146. Bu fıkranın bir çeşitlemesi Bektaşî fıkrası olarak anlatılır: Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 114.
659. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 146.
660. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 149-150.
661. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 150.
662. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 151.
663. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 151.
664. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 151.
665. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 154.
666. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 154.
667. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 156.
668. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 157.
669. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 159.
670. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 160.
671. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 167.
672. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 167.
673. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 170.
674. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 172.
675. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 172.
676. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 174.
677. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 174. Bu fıkra Bektaşî fıkrası olarak da yazılı kaynaklarda yer alır. Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 71
678. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 178.
679. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 180.
680. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 181.
681. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 188.
682. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 188.
683. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 189.
684. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 190.
685. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 196.
686. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 198.
687. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 202.
688. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 202.
689. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 202.

690. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 209.
691. *Büyük Nasreddin Hoca*, s. 211.
692. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya Yayınları, 2005, s. 12-13.
693. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s. 17-18.
694. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s.19-22.
695. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s.23-24.
696. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s.146.
697. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s.147-148.
698. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s. 152-153.
699. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s. 154. Bektaşî fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesi için bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 310.
700. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s. 155-156.
701. *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Kaya, s. 156.
702. *Nasreddin Hoca Fıkraları* Kaya,, s. 181-183.
703. Fedai Erdoğan, (Editör), *Nasreddin Hoca'dan Seçmeler*, Güçlü Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 42.
704. Fedai Erdoğan, (Editör), *Nasreddin Hoca'dan Seçmeler*, s. 43.
705. Fedai Erdoğan, (Editör), *Nasreddin Hoca'dan Seçmeler*, s. 134.
706. Fedai Erdoğan, (Editör), *Nasreddin Hoca'dan Seçmeler*, s. 144.
707. Gani Müjde, *Beni Güldüren Fıkralar*, Milliyet Gazetesi parasız eki. İstanbul, (t.y), s.11.
708. Hamdi Karatay, *Ustura*, Sayı. 80, (3 Temmuz 1970), İstanbul, s. 30.
709. Servet Güney, *Ustura*, Sayı. 80, (3 Temmuz 1970), İstanbul, s. 28-29.
710. *Nasreddin Hoca Hikâyeleri*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1964, s. 43.
711. *Nasreddin Hoca Hikâyeleri*, Maarif, s. 45.
712. *Nasreddin Hoca Hikâyeleri*, Maarif, s. 45.
713. *Nasreddin Hoca Hikâyeleri*, Maarif, s. 46.
714. *Nasreddin Hoca Hikâyeleri*, Maarif, s. 47.
715. Kemal Ermiş (Derl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, Gün Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 46.
716. Kemal Ermiş (Derl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 62.
717. Kemal Ermiş (Derl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 66.
718. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Bolayır Yayınevi, İstanbul, 1970, s. 74-75.
719. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Bolayır Yayınevi, s. 91-92
720. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Bolayır Yayınevi, s. 165.
721. İsmail Özcan, *Ramazan Fıkraları*, İstanbul, (t.y.), s. 25.
722. İbrahim Sincar, *Anadolu Fıkraları*, Ankara, (t.y.), s. 19.
723. Ayhan Ergün, *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Engin Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 25.
724. Ayhan Ergün, *Nasreddin Hoca Fıkraları*, s. 27.
725. Ayhan Ergün, *Nasreddin Hoca Fıkraları*, s. 28-29.

726. Ayhan Ergün, *Nasreddin Hoca Fıkraları*, s.48-49.
727. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, [1958], No. 154.
728. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 155.
729. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 157.
730. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 164.
731. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 165.
732. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 168.
733. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 169.
734. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 185.
735. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 192.
736. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 254.
737. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 303.
738. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 323.
739. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 326.
740. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 353.
741. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 357.
742. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 380.
743. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 386.
744. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 412.
745. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 415.
746. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 435.
747. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 437.
748. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 440.
749. Mehmet Ali Aksoy, *Nasreddin Hoca ve Hikâyeleri*, No. 443.
750. Alpay Kabacalı, *Çeşitli Yönleriyle Nasreddin Hoca*, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, Kasım 1991, No. 175.
751. Alpay Kabacalı, *Çeşitli Yönleriyle Nasreddin Hoca*, s. 177.
752. Alpay Kabacalı, *Çeşitli Yönleriyle Nasreddin Hoca*, s. 352.
753. Alpay Kabacalı, *Çeşitli Yönleriyle Nasreddin Hoca*, s. 362. Bu fıkranın, eşeğin değil de ineğin öldüğünü anlatan bir çeşitlemesi Bektaşî fıkraları arasındadır. Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No. 17.
754. Alpay Kabacalı, *Çeşitli Yönleriyle Nasreddin Hoca*, s. 364.
755. Erdoğan Tokmakçioğlu, *Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca*, 4. Baskı, Geçit Kitabevi, İstanbul, Ocak 2004, No. 349.
756. Erdoğan Tokmakçioğlu, *Bütün Yönleriyle Nasreddin Hoca*, No. 400.
757. M. Asaf, *Nasreddin Hoca*, Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul, (t.y), s. 45-46.
758. M. Asaf, *Nasreddin Hoca*, s. 47.
759. M. Asaf, *Nasreddin Hoca*, s. 48.
760. M. Asaf, *Nasreddin Hoca*, s. 50.

761. M. Asaf, *Nasraddin Hoca*, s. 53.
762. M. Asaf, *Nasraddin Hoca*, s. 57.
763. M. Asaf, *Nasraddin Hoca*, s. 58.
764. M. Asaf, *Nasraddin Hoca*, s. 59.
765. M. Asaf, *Nasrettin Hoca, En Tuhaf Sözlere, Lâtifeleri ve Hikâyeleri*, Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1943, s. 48.
766. Ahmet Halit Yaşaroğlu, *Nasreddin Hoca*, İstanbul, 1953, No: 62.
767. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, İstanbul, 1978, s. 3-4.
768. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 5.
769. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 6.
770. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 7.
771. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 7-8.
772. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 8.
773. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 11. Bu fıkranın bir çeşitlemesi Cuha fıkrası olarak kayıtlıdır. Bkz: Wesselski, No. 400; Marzolph, No. 561.
774. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 12.
775. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 13.
776. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 16-17.
777. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 24.
778. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 33.
779. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 36.
780. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 43.
781. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 45-46.
782. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 49.
783. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 52.
784. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 53.
785. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 56.
786. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 60-61.
787. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 91-92.
788. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 93.
789. H. Dilibal, *Bilinmeyen Fıkralarıyla Nasrettin Hoca*, s. 95.
790. H. Dilibal, *Nasrettin Hoca*, Renk yayınevi, İstanbul, 1976, s. 54-55.
791. H. Dilibal, *Nasrettin Hoca*, s. 67-68.
792. H. Dilibal, *Nasrettin Hoca*, s. 90-91.
793. H. Dilibal, *Nasrettin Hoca*, s. 91.
794. H. Dilibal, *Nasrettin Hoca*, s. 93.
795. H. Dilibal, *Nasrettin Hoca*, s. 94.
796. Erdoğan Özbakır, *Nasreddin Hoca*, Akşehir, Mart 1991, s. 43.
797. Erdoğan Özbakır, *Nasreddin Hoca*, s. 86.
798. Erdoğan Özbakır, *Nasreddin Hoca*, s. 93. Bu fıkranın Bektaşî fıkrası olarak anlatılan bir

- çeşitlemesi için bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No: 212.
799. Halil alınmaz, *Nasreddin Hoca Fıkraları*, Yıldız Kitabevi, İstanbul, 1969, s. 30.
800. Mehmet Aycı, “Daldaki Hamsi ve Nasreddin Hoca’nın Şairliği”, *Derkenar*, Sayı: 13, (Aralık 2005), İstanbul, s. 33.
801. Enver Naci, “Atasözleri Nasıl Doğmuştur?”, *Yarım Ay*, No: 57, (15 Haziran 1937), İstanbul, s. 1 ve 23.
802. “Nasreddin Hoca’dan Fıkralar”, *Demokrat Baba*, Haftalık Mizah Gazetesi, Sayı: 2, (Ocak 1955), İstanbul, s. 2.
803. “Nasreddin Hoca’dan Fıkralar”, *Demokrat Baba*, s. 2.
804. “Nasreddin Hoca’dan Fıkralar”, *Demokrat Baba*, s. 2.
805. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, Rüzgâr Yayınları, İstanbul, 2004, s. 80.
806. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 82.
807. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 104.
808. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 111-112.
809. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 117-119.
810. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 135.
811. Uğur Rüzgâr, (Habl.), *En Güzel Nasrettin Hoca Fıkraları*, s. 160.
812. Şükrü Kurgan, “Türk Mizahında Nasreddin Hoca (VIII)”, *İlgaz, Aylık Fikir Sanat Dergisi*, Sayı: 106, (Temmuz 1970), Ankara, s. 12.
813. Şükrü Kurgan, *İlgaz*, s. 17-18.
814. Şükrü Kurgan, *İlgaz*, s. 18.
815. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Şenyıldız Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 234-235.
816. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Şenyıldız Yayınevi, s. 242-243.
817. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Şenyıldız Yayınevi, s. 243-244.
818. *Resimli Nasreddin Hoca Fıkraları*, Şenyıldız Yayınevi, s. 275.
819. *Nasreddin Hoca 14*, Şenyıldız Yayınları, İstanbul, 1998, s. 6-7.
820. *Nasreddin Hoca 18*, Şenyıldız Yayınları, İstanbul, 1998, s. 6-7.
821. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*, İstanbul, Ağustos 2005, No: 23.
822. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*, s. 28.
823. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*, s. 31.
824. İlhan Başgöz, *Geçmişten Günümüze Nasreddin Hoca*, s. 37.
825. Namık Açıkgöz, “Nasrettin Hoca, “Kafiye Geçirmemek” Deyimi ve Bir Klâsik Şiir Eleştirisi Örneği”, *1. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri*, 6-7 Temmuz 2005, Akşehir, 2005, s. 225.
826. Abdurrahman Özbek, “Nasreddin Hoca ve Hikmetli Bakış”, *1. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri*, 6-7 Temmuz 2005, 2005, s. 306-307.
827. *Malûm*, No. 1, Zilhicce 1328 (1910), İstanbul, s. 2; Tamer Yıldırım, “Baha Tefvik ve

- Mizah Gazeteciliği Üzerine”, *Müteferrika*, Sayı: 29, Yaz 2006, İstanbul, s. 116-117.
828. Fatma Ahsen Turan, “Nasreddin Hoca ve Timur”, *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1997, s. 47.
829. Mustafa Duman, “Nasreddin Hoca Doğu Karadenizde”, *Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı: 18, (Eylül 1987), Trabzon, s. 3.
830. Turgut Günay, “Doğu Karadeniz Bölgesinde Atma Türkü Geleneği”, *1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, II. Cilt, Ankara, 1978, s. 180.
831. George Dumezil, *Documents Anatoliens Sur Les Langues et Les Traditions du Caucase: IV Recits lazès en dialecte d’Arhavi (parler de Şenköy)*, Presses Universitaires de France, Paris, 1967, s. 130-131.
832. George Dumezil, *Documents Anatoliens*, s. 132-135.
833. George Dumezil, *Documents Anatoliens*, s. 135-136. Bu hikâyenin Türkçe çeşitlenmesini Trabzon- Maçka’dan, ’dan. 1984 yılında derledim. Bazı çeşitlenmelerinde Nasreddin Hoca yerine Keloğlan konmaktadır.
834. *Meşhur Nasreddin Hoca ve Belâgati Mezhake yani Gülmekliğe Şayeste Mesuliyet*, Tab edicisi Ioannis Nikolaidis, Atina, 1908’den naklen: M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar”, *Yusuf Atılğan’a Armağan*. İletişim Yayınları, İstanbul, Ağustos 1992, s. 479. Bu hikâyenin çeşitlenmesi için bkz: Bu kitapta, No. 22.
835. M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar”, *Yusuf Atılğan’a Armağan*, s. 482. Kurnaz Peter’e bağlı olarak anlatılmalı için bkz: Bu kitapta, No. 909.
836. M. Sabri Koz. “Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar”, *Yusuf Atılğan’a Armağan*, s. 482-483. Bu hikâyenin bir çeşitlenmesinde, Hoca aksırdığında öğrencileri: “Çok yaşa”, demişlerdir.
837. M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar”, *Yusuf Atılğan’a Armağan*, s. 483.
838. M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar”, *Yusuf Atılğan’a Armağan*. s. 483-484.
839. M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe ve Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitaplarından Seçme Fıkralar”, *Yusuf Atılğan’a Armağan*, s. 484.
840. M. Sabri Koz, “Bir Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitabı”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, Ankara. 1996, s.106.
841. M. Sabri Koz, “Bir Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitabı”, s.107.
842. Mahir Şaul. “Yeni Bir Nasreddin Hoca Anlayışı”, *Folklorla Doğru*, Sayı: 30, (Temmuz-Ağustos 1973), İstanbul, s. 4.
843. Mahir Şaul. “Yeni Bir Nasreddin Hoca Anlayışı”. *Folklorla Doğru*, s. 8.
844. Marzolph. No. 633.
845. M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe Nasreddin Hoca”, *Müteferrika*, Sayı: 2, Bahar 1994, İstanbul, s. 112, No. 12; Kut, No. 95; Bu hikâyenin

- çeşitlemesi için bkz: Boratav, No. 312. Ayrıca bkz: Bu kitapta, No. 339.
846. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 41. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde “eşeğin başı” yerine “devenin başı” sözleri vardır.
847. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 102.
848. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 104.
849. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 105.
850. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 106.
851. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 107.
852. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 109.
853. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 110.
854. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 111.
855. M. Sabri Koz, *Müteferrika*, A.g.y. No. 112.
856. M. Sabri Koz, “Ermeni Harfleriyle Türkçe Nasreddin Hoca-II”, *Nasreddin Hoca’ya Armağan*, Oğlak Yayınları, 1996, İstanbul, s. 207-208.
857. M. Sabri Koz, *Nasreddin Hoca’ya Armağan*, s. 208.
858. Hemid Veliev, (Habl. M. Sabri Koz), “Gürcü Kaynaklarında Molla Nesreddin Letifeleri”, *Nasreddin Hoca Kitabı*, Kitabevi Yayını, Temmuz 2005, İstanbul, s. 94-95.
859. Hamid Veliev, A.g.y. s. 95-96.
860. Hamid Veliev, A.g.y. s. 98.
861. Hamid Veliev, A.g.y. s. 99.
862. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No. 319.
863. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 243.
864. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 755.
865. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 245.
866. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 939.
867. İrfan Ünver Nasratunoğlu, “Yirmi Üç Molla Nasreddin”, *Nasreddin Hoca’ya Armağan*, (Habl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, Haziran 1996, No. 49, s. 253-254.
868. Georges Dumezil, *Documents Anatoliens Sur Les Langues et Les Traditions du Caucase I*, Paris, 1960, s. 54-55; *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 906.
869. Gerhard Dörfer-Semih Tezcan, *Folklore-Texte der Chaladsch*, Wiesbaden, 1994, No. 127; Marzolph, No. 637.
870. Gerhard Dörfer-Semih Tezcan, *Folklore-Texte der Chaladsch*, No. 112; Marzolph, No. 635.
871. Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy, “Rumeli’de Nasreddin Hoca”, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, (Eylül- Ekim 20012), İstanbul, s. 69.
872. Feyyaz Sağlam, *Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler*, İstanbul, 1991, s. 26.
873. Feyyaz Sağlam, *Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler*, s. 29.
874. Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy, “Rumeli’de Nasreddin Hoca”, *Yedi İklim Nasreddin*

- Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, (Eylül- Ekim 20012), İstanbul, s. 68.
875. Sevim Piliçkova, “İnsanın Günlük Hayatında Mizahın Önemi ile Görevi ve Makedonya S. C’de Yaşayan Türkler Arasında Nasrettin Hoca Fıkralarının Temel Özellikleri”, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, (15-17 Mayıs 1989, Ankara)*, Ankara, 1990, s. 312-313.
876. Sevim Piliçkova, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 313.
877. Sevim Piliçkova, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 323-314
878. Lyubinko Raykoviç, “Ohri Gölü Civarında, Makedonya’da Derlenmiş Nasreddin Hoca Fıkraları”, *Ilgaz*, Aylık Fikir, Sanat ve Eğitim Dergisi, Sayı: 47, (Ağustos 1965), Ankara, s. 8.
879. Lyubinko Raykoviç, *Ilgaz*, Sayı: 47, s. 8.
880. Lyubinko Raykoviç, *Ilgaz*, Sayı: 47, s. 8.
881. Lyubinko Raykoviç, *Ilgaz*, Sayı: 47, s. 8.
882. Lyubinko Raykoviç, *Ilgaz*, Sayı: 47, s. 8.
883. Şevket Plana, “Arnavutluk ve Kosova Arnavutlarında Nasreddin Hoca”, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, (Hazl. İrfan Ünver Nasrattınoğlu), Ankara, Mayıs 1996, s. 19.
884. Şevket Plana, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 20.
885. Şevket Plana, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 20.
886. Şevket Plana, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 20.
887. Şevket Plana, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 21.
888. 1997 yılında, Kıbrıslı Mustafa Kemal Akıncı'dan derlendi.
889. 1997 yılında, Kıbrıslı Mustafa Kemal Akıncı'dan derlendi.
890. 1997 yılında, Kıbrıslı Mustafa Kemal Akıncı'dan derlendi.
891. 1997 yılında, Kıbrıslı Mustafa Kemal Akıncı'dan derlendi.
892. Oğuz Yorgancıoğlu, “Nasreddin Hoca ile İlgili Bir Rumca Kitap: Manzum (Ölçülü Şiir) Hikâyeler Nasreddin Hoca”, *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 1998, Gazimagosa, s. 165-166.
893. Oğuz Yorgancıoğlu, *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 166-167.
894. Oğuz Yorgancıoğlu, *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 168-169.
895. M. Türker Acaroğlu, “Nasreddin Hoca Hoca ile Kurnaz Peter Üzerine Kapsamlı bir Araştırma”, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Hazl. M.Sabri Koz), Oğlak Yayınları, 1996. İstanbul, s. 34-35.
896. M. Türker Acaroğlu, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s. 33.
897. M. Türker Acaroğlu, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s. 32.
898. M. Türker Acaroğlu, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s. 35.
899. Mustafa Duman, “Bulgaristan’daki Nasreddin Hoca ve Kurnaz Peter”, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul, s. 56; Ali İhsan İzzet, *Hıuar Peur i Nastradin Hoca Pobratimi, Razni i MNogo Lubopitni prikazki*, [Haskova], [1996]. Yukarıda metinleri verilen fıkralar bu kitaptan çevrilmiştir. Fıkraları Bulgarca’dan Türkçe’ye çeviren Seyit Ahmet Yıldırım’a teşekkür ediyorum

900. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 56.
901. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 57.
902. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 57.
903. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 57.
904. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 57.
905. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 57.
906. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 58.
907. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 58.
908. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 58.
909. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 58.
910. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 58.
911. Mustafa Duman, *Yedi İklim Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 59.
912. Ahmet Cebeci, "Bulgaristan'da Nasreddin Hoca Fıkraları", *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, (Habl. İ. Ünver Nasrattunoğlu), T.İş Bankası Yayını, Ankara, Mayıs 1996, s. 66
913. M. Türker Acaroğlu, "Nasreddin Hoca'nın İkiz Kardeşleri Bunlar Arasındaki Benzerlikler ve Ayrılıklar", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989*, Ankara, 1990, s. 11.
914. İon Penişora, "Dobruca'daki Türk Ağızlarında Nasreddin Hoca'nın Fıkraları ve Onların Özellikleri", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, II. Cilt Halk Edebiyatı*, Ankara, 1986, s. 313-314.
915. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri (Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı)*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1991, s. 319.
916. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 322.
917. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 339.
918. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 341.
919. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 342.
920. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 343.
921. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 346.
922. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 350-351.
923. Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, s. 353.
924. Tutora Arnaut, "Gagauzlar'da Nasreddin Hoca", *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, (Habl. İ. Ünver Nasrattunoğlu), Türkiye İş Bankası Yayını, Ankara, Mayıs 1996, s. 108.
925. Tutora Arnaut, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 108-109. Bu hikâyenin Türkiye'de anlatılan bir çeşitlemesi için bkz: Bu kitapta, No. 691.
926. Tutora Arnaut, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 109.
927. Tutora Arnaut, *Nasreddin Hoca'nın Dünyası*, s. 109.
928. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 126.
929. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 128.
930. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 221.
931. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 249.

932. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 276. Bu hikâyenin yazmalarda bulunan ve Türkiye’de anlatılan çeşitlemesinde ev sahibi Nasreddin Hoca’dır. Yunanlıların hikâye’de değişiklik yaptıkları anlaşılmaktadır.
933. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 539.
934. Özkul Çobanoğlu, “Nasreddin Hoca Fıkralarının Başka Kültürlere Göçü Bağlamında Bir Örnek Olay Üzerine Tespitler”, *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1997, s.11.
935. Özkul Çobanoğlu, *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 12-13.
936. Özkul Çobanoğlu, *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, s. 13.
937. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 23.
938. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 127.
939. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 218.
940. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 281.
941. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 310.
942. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 418.
943. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 448.
944. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 522.
945. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 543.
946. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 555.
947. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 558.
948. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 122.
949. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 284.
950. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 331.
951. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 336.
952. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 369.
953. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 410.
954. Rostislav Holthoer, “Nasreddin Hoca-Finlandiya’daki Zaman Ötesi Doğulu Kozmopolit”, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, (Hazl. İ. Ünver Nasrattunoğlu), T. İş Bankası Yayım, Ankara, Mayıs 1996, s. 94.
955. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 95.
956. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 95.
957. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 96.
958. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 96.
959. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 97.
960. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 97. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi Aesopos Masalları arasında vardır. Bkz: “Tuz Yüklü Eşek”, Aisopos, *Masallar*, (Çev. Nurullah Ataç), MEB Yayını, İstanbul, 1949, No. 261.
961. Rostislav Holthoer, *Nasreddin Hoca’nın Dünyası*, s. 98.
962. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 94.
963. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 704.

964. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 819.
965. Şemsettin Küzeci, "Mılla Nasraddin Nükteleri (Molla Nasreddin Fıkraları)", *Yedi İklim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, (Eylül-Ekim 2001), İstanbul, s. 163. Bu fıkranın, Anadolu'da, Bektaşî fıkrası olarak anlatılan bir çeşitlemesi için bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı Fıkralar*, Ankara, 1976, No. 205
966. 966. Şemsettin Küzeci, *Yedi İklim, Nasreddin Hoca Özel Sayısı*, Sayı: 138-139, s. 163.
967. M. Sabri Koz, "Azeri Türkçesiyle Nasreddin Hoca Kitabı: İran Üzerinden Azerbaycan'a Molla Nasreddin", *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu (25-27 Ekim 2000, Marmaris-Muğla)*, Muğla, 2001, s. 140-141.
968. M. Sabri Koz, *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu*, s. 142.
969. M. Sabri Koz, *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu*, s. 144.
970. M. Sabri Koz, *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu*, s. 145.
971. M. Sabri Koz, *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu*, s. 145.
972. *Dava Yorgan Davastıymış*, (*Molla Nasreddin Latifeleri*), (Hazl. Behlül Abdulla), Yazıcı Edebi Neşirlerevi, Bakü, 1996, s. 103.
973. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 128.
974. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 128-29.
975. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 129.
976. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 129-130
977. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 130.
978. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 131.
979. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 131.
980. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 132. Çeşitlemesi için bkz: Halet Çambel, *Karatepeli Fıkraları*, İstanbul, 2006, s. 20.
981. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 133-134.
982. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 134
983. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 134-135.
984. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 135.
985. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 135.
986. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 136.
987. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 136-137.
988. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 137.
989. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 140.
990. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 140-141.
991. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 141.
992. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 142.
993. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 142.
994. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 142.
995. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 143.
996. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 143

997. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 143.
998. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 144.
999. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 144-145.
1000. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 145.
1001. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 145.
1002. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 146-147.
1003. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 155.
1004. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 161.
1005. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 166.
1006. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 166.
1007. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 166-167.
1008. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 167- 168.
1009. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 168-169.
1010. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 169-171.
1011. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 172.
1012. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 172.
1013. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 172.
1014. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 173.
1015. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 173-174.
1016. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 174.
1017. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 175.
1018. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 175-176.
1019. *Dava Yorgan Davastıymış*, s. 176-177.
1020. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.178.
1021. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.179.
1022. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.179.
1023. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.180.
1024. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.180.
1025. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.182.
1026. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.183.
1027. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.183. Bu hikâyenin Cuha'ya bağlı olarak anlatılan çeşitlemesi için bkz: Marzolph, No. 79.
1028. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.183-184.
1029. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.184-185.
1030. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.185.
1031. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.186.
1032. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.187.
1033. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.187.
1034. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.189.
1035. 1035. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.189-190.

1036. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.190-191.
1037. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.191.
1038. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.192.
1039. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.192-193.
1040. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.193-194.
1041. 1041. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.194.
1042. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.195-196.
1043. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.196-197.
1044. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.200-202.
1045. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.202
1046. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.202-203
1047. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.203.
1048. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.203-204
1049. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.204.
1050. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.204-205.
1051. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.205-206.
1052. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.206-207.
1053. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.208.
1054. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.208-209.
1055. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.209.
1056. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.210
1057. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.211.
1058. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.213.
1059. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.213.
1060. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.213.
1061. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.213-214.
1062. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.214.
1063. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.215.
1064. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.215.
1065. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.215-216.
1066. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.216.
1067. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.217-218.
1068. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.218.
1069. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.219.
1070. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.221.
1071. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.223.
1072. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.224.
1073. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.224-225.
1074. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.225.
1075. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.226.

1076. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.226. Bu hikâyenin Karadenizli fıkrası olarak anlatılan çeşitlemesinde: “Önce Hoca’yı bahçeden çıkarın. O yiyemediğini de yanına alır”, denir.
1077. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.226-227.
1078. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.228.
1079. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.228.
1080. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.229.
1081. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.230.
1082. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.230-231.
1083. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.231.
1084. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.233-234.
1085. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.234
1086. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.234-235.
1087. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.235-236.
1088. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.236.
1089. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.239-240.
1090. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.240.
1091. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.240-243.
1092. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.243.
1093. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.244.
1094. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.244-245.
1095. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.245.
1096. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.245-246.
1097. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.246.
1098. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.247-248.
1099. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.131. Bu hikâyenin Cuha’daki çeşitlemesi için Bkz: Marzolph, No. 19
1100. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.248-249.
1101. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.249.
1102. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.249-250..
1103. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.250.
1104. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.252.
1105. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.253.
1106. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.253.
1107. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.253.
1108. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.254.
1109. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.254.
1110. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.255.
1111. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.255.
1112. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.256.
1113. *Dava Yorgan Davastıymış*, s.256-257.

1114. *Dava Yorgan Davasıymış*, s.258.
1115. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No. 7.
1116. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 11.
1117. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.15.
1118. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.17.
1119. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.20.
1120. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.34.
1121. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.35.
1122. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.36.
1123. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.37.
1124. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.53.
1125. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.56.
1126. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.58.
1127. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.64.
1128. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.84.
1129. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.89.
1130. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.124.
1131. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.129.
1132. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.141.
1133. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.143.
1134. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.145.
1135. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.150.
1136. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.154.
1137. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.163.
1138. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.170.
1139. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.185.
1140. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.187.
1141. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.209.
1142. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.217.
1143. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.235.
1144. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.242.
1145. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.246.
1146. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.248.
1147. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.253.
1148. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.261.
1149. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.268.
1150. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.269.
1151. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.271.
1152. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.274.

1153. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.280.
1154. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.285. Bir çeşitlemesinde, Hoca'nın koinunda taş vardır.
1155. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.300.
1156. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.303.
1157. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.316.
1158. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.318.
1159. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.323.
1160. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.324.
1161. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.329.
1162. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.338.
1163. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.343.
1164. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.345.
1165. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.347.
1166. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.348.
1167. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.349.
1168. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.365.
1169. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.366.
1170. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.367.
1171. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.370.
1172. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.375.
1173. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.376.
1174. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.387.
1175. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.389.
1176. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.391.
1177. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.392.
1178. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.396.
1179. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.403.
1180. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.406.
1181. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.408.
1182. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.430.
1183. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.444.
1184. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.455.
1185. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.470.
1186. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.480.
1187. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.482.
1188. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.491.
1189. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.497.
1190. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.526.
1191. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.529.
1192. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.534.

1193. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.536.
1194. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.537.
1195. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.544.
1196. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.546.
1197. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.553.
1198. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.554.
1199. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.584.
1200. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.593.
1201. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.594.
1202. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.598.
1203. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.599.
1204. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.601.
1205. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.608.
1206. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.611.
1207. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.627.
1208. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.631.
1209. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.636.
1210. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.637.
1211. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.639.
1212. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.641.
1213. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.645.
1214. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.646.
1215. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.647.
1216. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.648.
1217. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.650.
1218. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.651.
1219. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.652.
1220. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.653.
1221. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.654.
1222. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.656.
1223. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.660.
1224. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.662.
1225. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.663. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi, *Cuha hikâyeleri* arasında vardır. Bkz: Marzolph, No. 120.
1226. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.665.
1227. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.666.
1228. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.670.
1229. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.671.
1230. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.674.
1231. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.679.

1232. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.690.
1233. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.694.
1234. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.697.
1235. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.698.
1236. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.699.
1237. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.705.
1238. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.706.
1239. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.707.
1240. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.708.
1241. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.710.
1242. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.712.
1243. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.715.
1244. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.716.
1245. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.718.
1246. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.726.
1247. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.728.
1248. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.730.
1249. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.731.
1250. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.732.
1251. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.733.
1252. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.738.
1253. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.739.
1254. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.743.
1255. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.759.
1256. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.761.
1257. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.766.
1258. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.767.
1259. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.786.
1260. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.787.
1261. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.800.
1262. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.807.
1263. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.808.
1264. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.809.
1265. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.818. Bu fıkranın bir çeşitlemesi, Anadolu'da, Bektaşî fıkrası olarak da anlatılmaktadır. Bkz: Dursun Yıldırım, *Türk Edebiyatında Bektaşî Tipine Bağlı fıkralar*, Ankara, 1976, No: 228.
1266. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.833.
1267. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.871.
1268. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.886. Bu fıkra, Anadolu'da Bektaşî fıkrası olarak da anlatılır.

1269. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.887.
1270. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.896.
1271. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.899.
1272. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.912.
1273. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.913.
1274. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.915.
1275. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.921.
1276. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.922.
1277. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.934.
1278. Kemal Yüce, “Nasreddin Hoca Fıkralarında Kültür Değişmeleri”, *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri 24-26 Aralık 1996, İzmir, Ankara, 1997*, s. 68
1279. Ceyhun Vedat Uygur, “Karakalpak Türkleri Arasındaki Mizahi Tipler”, *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri*, Akşehir, 2005, s. 449-451.
1280. Ceyhun Vedat Uygur, *I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu (Bilgi Şöleni) Bildirileri*, s. 452.
1281. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No. 317.
1282. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 320.
1283. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 415.
1284. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.560.
1285. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 885. Bu fıkranın Anadolu'dan derlenen bir çeşitlemesinde, Nasreddin Hoca şöyle der: *İşte böyle deli deli aktığın için g.tüne bu ağacı tıkaşlar*. Bkz: Bu kitapta, No. 31.
1286. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.936.
1287. İsa Özkan, “Türk Dünyasında Nasreddin Hoca”, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, Ankara, 1996, s. 217.
1288. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No.440.
1289. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.429.
1290. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.744.
1291. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.745.
1292. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.753.
1293. Gülnara İsmailova, “Kırgız Mizah Tipleri ve Nasreddin Hoca”, *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri*, Ankara, 1997, s. 223.
1294. Gülnara İsmailova, *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni Bildirileri*, s. 223.
1295. Gülnara İsmailova, *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni Bildirileri*, s. 223-224.
1296. Gülnara İsmailova, *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni Bildirileri*, s. 224.
1297. Selçuk Peker, Mariya Koçkorbayeva'dan, 1995 yılında, Celâlabat'ta derledi.

1298. Selçuk Peker, Mariya Koçkorbayeva'dan, 1995 yılında, Celâlabat'ta derledi.
1299. Selçuk Peker, Mariyem Aliyeva'dan, 1995 yılında, Celâlabat'ta derledi.
1300. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No.26.
1301. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.39.
1302. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.72.
1303. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.75.
1304. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.105.
1305. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.118.
1306. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.188.
1307. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.251.
1308. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.306.
1309. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.321.
1310. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.354.
1311. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.363.
1312. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.409.
1313. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.515.
1314. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.524.
1315. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.577. Bu fıkranın Anadolu'da yaygın olan çeşitlemesi "Oğlak büyüyüp teke olur". şeklindedir. Bkz: Bu kitapta, No. 116.
1316. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 667.
1317. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No. 742. Bu fıkranın bir çeşitlemesinde aklını yitiren Nasreddin Hoca'nın oğlu, diğer çeşitlemesinde de karısıdır. Bkz: Bu kitapta, No. 151.
1318. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.792.
1319. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.795.
1320. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.798.
1321. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.802.
1322. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.803.
1323. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.804.
1324. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.806.
1325. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.838.
1326. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.840.
1327. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.853.
1328. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.856.
1329. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.874.
1330. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, No.923.
1331. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca*, (Uygurca-Türkçe), T. C Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1995, s. 3.
1332. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca*, (Uygurca-Türkçe), s. 4.
1333. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca*, (Uygurca-Türkçe), s.5.

1334. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.6.
1335. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.8.
1336. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.28.
1337. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.28.
1338. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.42.
1339. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.50.
1340. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.52.
1341. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.62.
1342. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.71.
1343. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.72.
1344. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.75.
1345. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.76.
1346. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.77.
1347. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.80.
1348. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.81. Bu fıkra, az değişiklikle diğer sahalarda da anlatılmaktadır.
1349. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.84.
1350. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.85.
1351. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.89.
1352. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.92.
1353. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.95.
1354. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.58.
1355. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.60.
1356. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.115.
1357. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.33.
1358. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.120. Karadenizli fıkrasında Fadime: “Kapı kitli, baca kitli / Ali’inun canı nerden çıktı?” der.
1359. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.38.
1360. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.131.
1361. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.146.
1362. Soner Yalçın-Erkin Emet, *Nasrettin Hoca, (Uygurca-Türkçe)*, s.149.
1363. Primose Gigliesi-Robert C. Friend, (Çev.), *The Efendi and The Pregnant Pot –Uygur Folktales from China-* Pekin, 1982, s. 11-12; Marzolph, No. 653.
1364. Primose Gigliesi-Robert C. Friend, (Çev.), *The Efendi and The Pregnant Pot –Uygur Folktales from China*, s. 24; Marzolph, No. 655.
1365. Gülay Güngül, “Türk Dünyasında Nasreddin Hoca”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 255, (Ocak 1995), İstanbul, s. 62-63.
1366. Torainirzo Cabbarov, “Nasreddin Hoca Dünyanın Oğlu”, *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, 15-17 Mayıs 1989*, Ankara, 1990, s. 70.
1367. İsa Özkan (Hazl.), *Ependi Şorta Sözlər Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, TİKA Ya-

yını, Ankara, 1999, No. 92.

1368. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No. 151.
1369. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.155.
1370. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.247.
1371. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.297.
1372. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.313.
1373. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.232.
1374. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.328.
1375. İsa Özkan (Habl.), *Ependi Şorta Sözlör Yomaklar/Nasreddin Hoca Fıkraları*, No.333.
1376. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), TİKA Yayını, Ankara, 1999, No.4.
1377. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.15.
1378. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.18.
1379. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.20.
1380. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.43.
1381. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.27.
1382. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.30.
1383. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.33.
1384. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.34.
1385. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.35.
1386. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.36.
1387. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.44.
1388. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.52.
1389. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.57.
1390. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.59.
1391. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.60.
1392. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.46.
1393. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.74. Bu hikâyenin Cuha'ya bağlı olarak anlatılan bir çeşitlemesi için bkz: Marzolph, No. 76. Bu hikâyenin en eski çeşitlemesi İbnü'l-Cevzi tarafından derlenmiştir. Şöyledir:
- Fıkra:** *Ebu Salim'in evinin kapısı çalınır. Gidip mescidin kapısını söker. Niçin böyle yaptığı sorulunca: Çünkü bunun sahibi kapımı kimin söktüğünü biliyor, der.*
- İbnü'l-Cevzi, *Ahmak ve Dalgınlar Küabı*, (Türkçesi: Enver Günenç), 3. Baskı, Şule Yayınları, İstanbul, Mayıs 2000, s. 124.
1394. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.78.
1395. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.84.
1396. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.85.
1397. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.96.
1398. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.99.
1399. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.114.

1400. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.119.
1401. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.127.
1402. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.142.
1403. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.143.
1404. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.146.
1405. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.148.
1406. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.150.
1407. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.165.
1408. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.170.
1409. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.172.
1410. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.176.
1411. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.179.
1412. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.181. Bu hikâyenin eski bir çeşitlemesi şöyledir:

Adalet Sahibi Nuşirevan'la İhtiyar Bağcı: Nuşirevan bir gün yola düşmüş atını ok gibi sürüyordu. Yolda yay gibi beli bükülmüş bir ihtiyar gördü. O ihtiyar birkaç meyva fıdanı dikiyordu. Padişah dedi ki: "Saçın sakalın süt gibi ağarmış. Ancak birkaç günlük ömrün var.Neden buraya ağaç dikiyorsun?" İhtiyar, Padişah'a:"Fazla söyleme dedi, bizim için birçok kişiler fıdan diktiler. Bu yüzden biz de bugüne kadar meyvalarını yedik, devşirdik. Bizim de başkaları için dikmemiz lazım. Elden geldiği kadar adım atmalı, her adımda bir düzen gerek." İhtiyarın sözü Padişah'a hoş geldi. Bir avuç altın verip al dedi. İhtiyar: "Kutlu Padişahım, dedi, ağacım şimdiden meyva verdi."

Feridüddin-i Attar, *İlahinâme I*, (Çev: Abdülbaki Gölpinarlı), MEB Yayını, İstanbul, 1993, s. 71-72.

1413. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.186.
1414. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.199.
1415. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.212.
1416. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.213.
1417. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.220.
1418. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.224.
1419. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.244.
1420. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.248.
1421. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.259.
1422. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.265.
1423. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.266.
1424. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.269.
1425. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.276.
1426. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.289.
1427. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.291.

1428. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.300.
1429. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.301.
1430. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.303.
1431. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.308.
1432. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.309.
1433. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.312.
1434. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.314.
1435. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.317.
1436. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.339.
1437. *Huca Nasret'din Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları*, (Habl. İsa Özkan), No.343.
1438. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No.3.
1439. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.10.
1440. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.31.
1441. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.116.
1442. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.210.
1443. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.222.
1444. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.270.
1445. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.368.
1446. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.541.
1447. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.734.
1448. Ali Berat Alptekin, "Kazakistan'da Tespit Edilen Nasreddin Hoca Fıkraları", *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, (Habl. M. Sabri Koz), Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996,s. 48-49.
1449. Ali Berat Alptekin, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s. 49.
1450. Ali Berat Alptekin, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s.49.
1451. Ali Berat Alptekin, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s.49-50.
1452. Ali Berat Alptekin, *Nasreddin Hoca'ya Armağan*, s. 51.
1453. *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, (Tercüme eden: Vilâyet Guliyev), Kençlik, 1992, Bakü, No.16.
1454. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.24.
1455. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.25.
1456. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.40.
1457. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.47.
1458. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.50.
1459. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.51. Bu hikâyenin bir çeşitlemesinde aynaya bakıp ağlayan Timur'dur. Bkz: Bu kitapta, No. 470.
1460. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.67.
1461. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.69.
1462. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.70.

1463. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.76.
1464. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.80. Çeşitlemesi, Karadenizli fıkrası olarak anlatılır.
1465. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.82.
1466. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.88.
1467. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.90.
1468. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.93.
1469. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.106.
1470. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.113. Çeşitlemesi, Karadenizli fıkrası olarak anlatılır.
1471. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.117. Bu hikâyenin eski bir çeşitlemesi *Baharistan*'da vardır. Şöyle:
Şaka: *Bir muallimin oğlu hastalandı. Ölüm haline geldi. "Çabuk, dedi, ölü yıkayıcıyı çağırın, çocuğu yıkasın." Yanındakiler: "Çocuk henüz ölmemiştir", dediler. "Ziyarı yok, yıkanması bittikten sonra nasıl olsa ölecektir", dedi.*
- Cami, *Baharistan*, (Çev. M. Nuri Gencosman), MEB. Yayını, Ankara,, 1945, s. 116.
1472. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.120.
1473. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.121.
1474. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.123.
1475. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.134.
1476. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.136.
1477. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.137.
1478. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.142.
1479. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.148.
1480. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.149.
1481. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.166.
1482. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.171.
1483. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.173.
1484. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.175.
1485. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.176.
1486. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.177.
1487. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.179.
1488. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.180.
1489. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.192.
1490. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.194.
1491. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.200.
1492. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.220.
1493. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.227.
1494. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.250.
1495. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.260.

1496. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.262.
1497. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.293.
1498. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.295.
1499. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.296.
1500. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.351.
1501. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.358.
1502. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.416.
1503. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.372.
1504. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.381.
1505. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.383.
1506. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.393.
1507. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.395.
1508. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.398.
1509. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.400.
1510. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.401.
1511. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.450.
1512. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.456.
1513. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.477.
1514. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.490. Bu hikâyenin bir çeşitlemesi Bektaşî fıkrası olarak anlatılır.
1515. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.505.
1516. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.509.
1517. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.513.
1518. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.545.
1519. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.548.
1520. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.550.
1521. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.563.
1522. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.568.
1523. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.569.
1524. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.575.
1525. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.580.
1526. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.592.
1527. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.602.
1528. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.604.
1529. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.605.
1530. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.609.
1531. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.610.
1532. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.613.
1533. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.658.
1534. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.661. Bu

hikâyenin Cuha'ya bağlı bir çeşitlemesi için bkz: Marzolph, No. 606.

1535. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.680.
1536. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.696.
1537. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.757.
1538. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.758.
1539. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.760.
1540. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.834.
1541. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.850.
1542. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.869.
1543. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.893.
1544. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.894.
1545. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.895.
1546. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.907.
1547. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.914.
1548. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.919.
1549. Vilâyet Guliyev (Tercüme eden), *İyirmi Üç Molla Nasreddin*, Latifeler, No.932.
1550. Cevat Heyet, "Molla Nasreddin İnan'da", *Nasreddin Hoca'nun Dünyası*, (Hazl. İ. Ünver Nasrattınoğlu), Ankara, Mayıs 1996, s. 123.
1551. Reşit Rahmeti Arat, *Doğu Türkçesi Metinleri*, Ankara, 1987, s. 55-56.
1552. Reşit Rahmeti Arat, *Doğu Türkçesi Metinleri*, Ankara, 1987, s. 56.
1553. Reşit Rahmeti Arat, *Doğu Türkçesi Metinleri*, Ankara, 1987, s. 57-58.
1554. Ahmet Asrar, "Pakistan'da Nasreddin Hoca", *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, Ankara, 1996, s. 31.
1555. Ahmet Asrar, *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri*, s.31.

SUMMARY

NASREDDIN HODJA and HIS 1555 ANEKTODES: A CORPUS

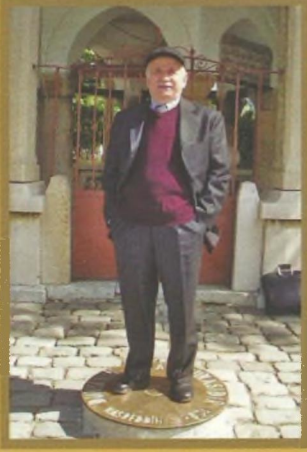
N*asreddin Hodja and His 1555 Anektodes* has been prepared as a resource book, a corpus. In the first chapter of the book, the historical persona of Nasreddin Hodja, who has been documented and proven to have lived in the 13th century Anatolia, is explained. After the works conducted in foreign countries and the data gathered on Nasreddin Hodja have also been explained, the most contemporary information is presented, and the areas where Nasreddin Hodja anektodes propagated are demonstrated. Certain problems encountered while conducting research on Nasreddin Hodja anektodes are also emphasized. Besides these, many other subjects such as theater plays, movies, comic books, comic strips, and books on Nasreddin Hodja are also depicted.

In the second chapter of *Nasreddin Hodja and His 1555 Anektodes*, the full text of the manuscript titled *Menâkib-ı Nasreddin Efendi*, which is the prototype for printed Nasreddin Hodja books, is provided. Then, Nasreddin Hodja anektodes are summed up starting from the ones in the oldest Nasreddin Hodja manuscript books and including the ones in print books and other resources. Over 30 Nasreddin Hodja manuscript were used in this research. This book also includes Nasreddin Hodja anektodes compiled from oral narrations of the public that had never been published previously. In the fourth section of the texts of the anektodes chapter, there are also Nasreddin Hodja anektodes compiled from countries other than Turkey. The anektodes in this section clearly show that Nasreddin Hodja has a glorious presence in the Turkish world. At the end of the book, the sources from which the anektodes were quoted and the publications containing the anektode variations are indicated in detail.

As can easily be understood from the title, *Nasreddin Hodja and His 1555 Anektodes*, contains 1555 Nasreddin Hodja anektodes. This is an unprecedented number. The number includes 482 anektodes compiled from manuscript Nasreddin Hodja books, 857 anektodes compiled from oral and written resources in Turkey and 698 anektodes compiled from countries other than Turkey. These are all unprecedented numbers in their specific areas.

The 38 nations and communities from which the 1555 Nasreddin Hodja anektodes were compiled from are as follows: Turks, Lazs, Karamans (Christian Greeks who live in Turkey and speak Turkish), Kurds, Armenians, Georgians, Lezgins, Avars, Chechnians, Darkins, Tabasarans, Ubihs, Halacs, Western Thrace Turks , Macedonians, Albanians, Cyprus Turks, Cyprus Greeks, Bulgarians, Romanians, Gagauzians, Greeks, Americans, Serbs, Croatians, Tatars and Kazakhs in Finland, Azerbaijanis, Uzbeks, Kirgiz, Qaraqalpaqs, Tatars, Tajiks, Uyghurs, Turkmens, Kazaks, Iranians, Kashgarians, Pakistanis. Nasreddin Hodja anektodes are also told among nations other than these. However, since the present examples of such weren't unique, they haven't been included in this book. For example, the Nasreddin Hodja anektodes told among the Dobruja Turks living in Romania, the Jews living in Turkey and many other nations are exactly the same as the ones compiled in Turkey and are already well-known. Therefore, they haven't been included in this book.

Nasreddin Hodja and His 1555 Anektodes has been put together as a source book, a corpus, from which scientists, men of letters and artists may benefit.

DR. MUSTAFA DUMAN

NASREDDİN HOCA ve 1555 FIKRASI

Dr. Mustafa Duman'ın bir arkeolog titizliğiyle uzun yıllar sürdürdüğü çalışmalar sonucunda hazırladığı Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası bir corpus/kaynak kitaptır. Bu kitapta, 13. yüzyılda, Anadolu'da yaşadığını yazılı belgelerle gösterdiğimiz Nasreddin Hoca hakkında en yeni bilgiler, tespitler, kaynakları ve çeşitlemeleriyle 1555 fıkra yer almaktadır.

Bu kitap, birkaç alanda, Türkiye'de ve dünyada ilk olma özelliğini taşımaktadır. Burada 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar tarihlenen otuzdan fazla yazma kitaptan alınan 482 fıkra vardır. Nasreddin Hoca yazmalarından ilk kez bu sayıda fıkra derlenerek bir araya getirilmiştir.

Basma Nasreddin Hoca kitaplarının prototipi olan *Menakıb-ı Nasreddin Efendi* adlı yazmanın tamamı ilk kez burada yayınlanmaktadır.

Nasreddin Hoca ve 1555 Fıkrası'nda, Türkiye'deki yazılı ve sözlü kaynaklardan derlenen 857 fıkra yer almaktadır. Bu sayı bir rekordur. Bu kitapta, Türkiye dışından derlenen 698 Nasreddin Hoca fıkrası vardır. Bu sayı da Türkiye'de bir ilktir. Ve nihayet bu kitapta 38 ulustan ve halktan derlenmiş toplam 1555 Nasreddin Hoca fıkrası yer almaktadır ki bu sayı da dünyada ve Türkiye'de bir ilktir.

Heyamola Yayınları olarak, Türk dünyasının ortak fıkra tipi, şakacılık, hazırcıevaplılık ve keskin zekâ sembolü **Nasreddin Hoca'nın, 800. doğum yılı** olarak kabul edilen **2008** yılında yayınladığımız bu kaynak kitapla, onun ve ona bağlı olarak anlatılan fıkraların tanıtılması yolunda önemli bir hizmet yaptığımıza inanıyoruz.

heyamola
yayınları

ISBN 978-975-6121-72-6

9 789756 121726